LVCIS EVANGELICÆ,

SVB VELVM SACRORVM

EMBLEMATVM

RECONDITÆ

PARS TERTIA

HOC EST

CÆLESTE PANTHEON

Sive

CAELVM NOVVM

IN FESTA ET GESTA

SANCTORUM

TOTIVS ANNI,

SELECTA HISTORIA,

&

MORALI DOCTRINA

VARIE

ILLUSTRATUM,

Per R. P. HENRICUM ENGELGRAVE,

Societatis IESU *Theologum.*

Pars Posterior.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Apud IOANNEM BVSÆVM Bibliopolam,

M. DC. LVII.

Cum Privilegio Sac. Cæsareæ Majestatis speciali,

Et Catholici Regis Hispaniarum.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

PAntheon dum tibi pando, mi Lector, ne in vestibulo offendas, dum plures tibi fortè Deos fingis, & verè. Sic porrò homines æterna Patris Sapientia indigitavit: *Ego dixi, Dii estis vos, & filii Excelsi omnes.* [Psalm. 81. & Ioan. 10.] Quæ sic illustrat Ecclesiæ lumen, & columen, Augustinus: *Si filii Dei facti sumus, & Dii facti sumus; sed hoc gratia est adoptantis, non natura generantis.* [Aug. in Psal. 49.] Hieronymus verò, illa cælestis tuba Evangelii, viros Apostolicos cumprimis, Deos rectè compellari docuit, dum dixit: *Pulchrè interrogat, quem dicunt homines esse filium hominis? quia qui de filio hominis loquuntur, homines sunt; qui verò divinitatem ejus intelligunt, non homines, se Dii appellantur.* [S. Hieron. in Matth. c. 16.] Atque hos inter, & vos accenseri posse, manifestò indicat, cùm ait: *qui Cooperatores sunt Christi,* Dii *vocantur.* [Hieron. in Isai. c. 10.] Quæ sacri divinarum literarum Commentatores uberiùs prosequuntur. Sed instar omnium, una nobis *Aquinas* Aquila, qui *non usitata, nec tenui penna,* hæc exaravit: *Vnigenitus Dei filius suæ divinitatis volens nos esse participes, naturam nostram assumpsit; ut homines* Deos *faceret, factus est homo.* [Horat. S. Thom. opusc. 57.]

Quod si hîc in terris Iusti, atque omnes, ad *quos sermo Dei factus est,* Dii nuncupentur; [Ioan. 10.] quantò magis *Divi,* qui in *Cœleste Pantheon* recepti, & superis adscripti sunt? Quod doctè & disertè tradit Hipponensis Antistes: *si homines,* inquit, *dicti sunt* Dii, *quòd in populo Dei sunt; quantò magis immortales, eo nomine digni sunt, qui ea fruuntur beatitudine, ad quam Deum colendo cupiunt homines pervenire* [Aug. l. 9. de Civit. cap. 23.]

Accedit minimè insolens videri, hanc gestis Sanctorum frontem præfigi, quam Cardinalis Baronius ab aliis usurpatam asserit, qui res gestas Principum virorum, *Pantheon* appellârunt, atque Vrbano III. Summo Pontifici dicârunt. [Baron. in Glor. c. 16]

Vnum est in quo potissimum desudavi, ut Argumentum non festis dumtaxat, sed & Divorum gestis (quæ plures, Evangelio inhærentes, intacta relinquunt) accommodum seligerem, Principes in eo Ecclesiæ Doctores, & Oratores, *Angelicum* & *Seraphicum,* secutus.

Denique, ut alibi præfatus sum, *alii meros flores loquantur, & folia;* nos humili stilo, & tenui modulamur avenâ: sic tamen, ut si tuo, mi Lector, spiritu, hoc est, qui sacrum Ecclesiastem decet, Apostolico animetur, *vincet avena tubas.* [Aur. l. 4. de doct. Christian.] [Martial. l. 7. Epig. 3.]

FACULTAS R. PATRIS PROVINCIALIS Provinciæ Flandro-Belgicæ Societatis Iesu.

EGo infra scriptus Societatis IESV per Flandro-Belgium Præpositus Provincialis, potestate mihi facta ab Adm. R. P. N. GOSVVINO NYCKEL Præposito Generali facultatem concedo IOANNI BVSÆO Bibliopolæ Coloniensi, SOLI, ut opus hoc, quod inscribitur CÆLESTE PANTHEON, seu COELVM NOVVM, IN FESTA ET GESTA SANCTORVM in duas Partes divisum, à R. P. HENRICO ENGELGRAVE ejusdem Societatis compositum, & à tribus nostris Theologis lectum & approbatum, typis mandetur. In quorum fidem hasce manu nostra subscriptas, solito officii sigillo munitas dedimus. Antverpiæ 12. Martii 1657.

THOMAS DEKENS.

PRIVILEGIUM SACRÆ CÆSAREÆ MAIESTATIS & facultas R. P. Provincialis Societatis Iesu Inferioris Rheni.

CVm Sacræ Cæsareæ Majestatis decreto omnibus & singulis Typographis, & Bibliopolis, ac aliis quibuscunque Librariam negotiationem exercentibus seriò prohibeatur, ne quisquam ullos Libros à Societatis IESV Patribus hactenus editos, vel in posterum edendos, intra Sacri Romani Imperii, Regnum & Dominiorum suæ Cæsareæ Majestatis hæreditariorum fines, simili, vel alio characteris genere, aut formâ, sive in toto, sive parte recudere, vel alio recudendos mittere, aut alibi etiam impressos adducere, vendere, & distrahere clam, seu palam, citra consensum & testimonium supradictorum Patrum audeat, vel præsumat, potestate ad id mihi factâ ab Adm. R. P. N. GOSVVINO NYCKEL Societat. IESV Præposito Generali, ego HIERONYMVS VVARMOLDI, ejusdem Societatis per Rheni Inferioris Provinciam Præpositus Provincialis IOANNI BVSÆO, Civi & Bibliopolæ Coloniensi potestatem facio, ut COELESTE PANTHEON sive CONCIONES OMNES de FESTIS ET GESTIS SANCTORVM, à R. P. HENRICO ENGELGRAVE Societatis nostri Theologo conscriptas, legitimeque censas ac probatas, bono publico typis suis exscribere, ac vulgare possit. In quorum fidem hoc ei Testimonium manus meæ subscriptione, ac sigilli Impressione munitū dedi Coloniæ xix. Aprilis Anno M. DC. LVII.

HIERONYMUS WARMOLDT.

SVMMA PRIVILEGII Regis Hispaniarum.

PHILIPPI IV. Hispaniarum, Indiarum, &c. Regis Catholici, & Belgarum Principis Diplomate sancitum est, ne quis librum intitulatum COELESTE PANTHEON sive COELVM NOVVM IN FESTA ET GESTA SANCTORVM totius Anni per R. Patrem HENRICVM ENGELGRAVE Societatis Iesu Theologum conscriptum, præter IOANNIS BVSÆI Civis & Bibliopolæ Coloniensis voluntatem intra septem abhinc annos ullo modo imprimat, sive in toto, sive in parte aut alibi impressum adducere, vendere & distrahere clam seu palam in hasce inferioris Germaniæ Regiones, præter consensum Prædicti IOANNIS BVSÆI præsumat, qui secus faxit, confiscatione librorum, aliisque gravibus pœnis mulctabitur, ut latius patet in litteris datis Bruxellis, 23. Aug. 1657.

signat

LOYENS.

FESTVM

FESTVM
VISITATIONIS B. VIRGINIS.

Salutavit Elizabeth. Luc.1.

Visitat, haud vitiat.

ARGVMENTVM.

APiculam hic, alueari suo provolantem spectas; sed quò? ad florem, quem illibato congressu, & osculo *Visitat, haud Vitiat*, nullo vel minimæ læsionis, aut corruptionis vestigio relicto. Talis, quibus hactenus detenta fuit Virgo Maria ædibus prouolans, ut salutaret Elizabeth, apicula exstitit. Hæc non Zachariæ dumtaxat domesticis; Verùm omnibus quos unquam visit, adeò non suo contubernio, conspectu, colloquio eos vitiavit, ut integritatis decus afflârit, quam utinam in quotidianis suis visitationibus Adolescentes nostri, ac viri etiam coniugati apiculam sectarentur, atque ex ea, ut Sapiens sapienter monet, discerent, qualiter absque ullâ corporis, animique læsione, visitationes suas instituerent; atque eorum eumprimis consuetudinem diligerent, è qua sanctiores semper recederent. Quod si mortalium nonnulli, vel unico Sanctorum congressu consecuti sunt, nulli profectò efficaciùs, quàm qui omnium Sanctorum principem ac Dominam, persæpe salutare, & vel in suâ effigie visitare identidem consueverunt.

Prou. 6.

§. I. VADE AD APEM, ET DISCE *quomodò Visitationes cautè, & castè instituendæ sint.* Prou. 6.

§. II. *Felix domus, quam Maria cum Jesu visitat!*

§. III. *Visitationes noxiæ cauendæ.*

FESTVM
VISITATIONIS B. VIRGINIS.

Salutauit Elisabeth. Lucæ 1. v. 40.

INter illustria heroum symbola, suum perappositum inseruit Scipio Bargalius, nobilis Italus: qui pro Gentilitia tessera Apem appioxit flori, quam dicitur nullo floris damno visere, atque suo non tam morsu, quam osculo, castissimè delibare, hoc lemmate subiecto:

Sine iniuria, seu, VISITAT, HAUD VITIAT.

Hoc Scipio, vt credo, innuere volebat, in omni se congressu, illibatam servare corporis, animique integritatem: quoscumque, aut quascumque viseret, ne minimo earum castimoniam nævo, suâ consuetudine contaminandos. At iure longè meritissimo, de integerrima Virgine Maria, id profectò hodierna die pronuntiâro, quam Augustinus, *acer ingenio, suavis eloquio,* Api divinissimæ conferre non dubitauit! O *Verè*, inquit, *beata, & mirabilis* APIS, *cuius nec sexum masculi violant, fœtus non quassant, nec filij destruunt castitatem: sicut sancta concepit Virgo Maria, Virgo peperit, & Virgo permansit.*

S. Prosper l. 3. de vita contempl. c. 31. Augustin. de benedict. cerei.

Accedit D. Aldhelmus, Saxonum Episcopus: *Apem, propter peculiaris castimoniæ privilegium, pudicissimæ Virginis typum, indubitatâ scripturarum auctoritate, adstipulamur.* Quod si ulteriùs similitudinem Apis, & Virginis requiratis, utriusque inter se proprietates conferte. Aristoteles, *Et*, inquit, APIS, *animal omnium mundissimum;* usque eò, ut Varro, experientiâ edoctus, affirmârit, *Nulla harum assidet in loco inquinato, aut eo, qui malè olet,*

Arist. l. 6 hist. anim. c. 4.

AUT UBI ODOR CŒNI GRAVIS.

Virg. 4. Georg.

Consentit Plinius, solers naturæ speculator. Didymus vero, sic habet: *Ex hoc animal per excellentiam purum, nulli rei graviter olenti, atque immundæ insidens,* Quæ, quam aptè purissimæ Virgini Matri conveniant, docet Richardus in illud Ecclesiastici 11. *Brevis in volatilibus est* APIS, *& initium dulcoris habet fructus illius.* Vbi sic ait: *Quantò Virgo est purior, magis fœtet ei luxuriosus, ipsa enim cùm sit Apis, fugatur fœtore. Eccl. 11. Brevis in volatilibus est apis.* Et alibi idem Auctor: Prov. 14. *Ne dimittas eam, id est, ne effugas eam peccando mortaliter; ipsa enim est apis, (Eccl. 11.) quam fugit fex peccati.* norat illa quemadmodum divina Apis se visitaverat devolans ex alto: Bern. 2. de Adven; agens de Christo incarnato: *Apis ea quæ pascitur inter lilia, quæ florigeram inhabitat patriam Angelorum. Vnde & ad Civitatem Nazareth, quod interpretatur flos, ad suaveolentem perpetuæ Virginitatis florem advenit, illi insedit, illi adhæsit, & ad nos veniens, solum mel attulit, & non aculeum, id est misericordiam, & non iudicium;* sed omnis aculei experti, candidissimo huic lilio gloriari licuit:

Plinius l. 11. c. 16.

Richard. à S. Laur. l. 2. de laudib. B. Virg. particula 6

Idem. l. 2. part. 3.

VISITAT, HAUD VITIAT.

quare ne alias, easque prope divinas apum proprietates, & operationes longius sectemur:

Esse Apibus partem DIVINÆ MENTIS, *& haustus Æthereos*

Virg. 4. Georg.

eorumque opera, *Aery mellis cælestia dona;* unum in præsentiarum tractasse sufficiat, quanta cum integritate, Apis viridaria lustret, flores sine iniuria visitet, non viriet, lilia delibet, sed illibate, inter violas agit inviolate. In quo profectò Adolescentes, & Adolescentulas, vos omnes vult Sapiens discipulos esse apiculæ, Prov. 6. *Vade ad apem & disce operationem, quam Venerabilem faciat.* Salazar exponit quam gravem, serium, pudicam, castam, severam, innocentem faciat. Conversationem, & societatem castam disci vult, Chrysostomus in Psal. 110. *diligentiam & laboris studium disces à formicis: ab ape vero, honesti amorem, societatem, & inter se communionem.* Disce castimoniam, disce conversationem sanctam, disce visitationes habere honestas, & mores in omni congressu pudicos, ad quod nos ipse gentilis impellit Seneca l. 1. de Clement. c. 19. ubi cum plura de moribus apum disseruisset, sic demum concludit: *pudeat ab exiguis animalibus non trahere mores.* Aptissime dixit pudeat, nam pudor est, homines rationis compotes, à tam exiguo animalculo moribus vinci. & tu, quicumq;

Salazar in Prov. c. 6.

Illum adeo placuisse apibus mirabere morem,

4. Georgic.

illam potius imitabere, quare.

§. I.

VADE AD APEM, ET DISCE *quomodo visitationes cautè, & castè instituendæ sint.*
PROV. 6.

HAbet hoc omnis illibata Virginitas, & niveus mentis, corporisque candor, ut non attactu modo, sed vel aspectu, & affatu, etiam levi afflatu labefactetur. Hinc nemo non, facile perspexerit, quanta cum cautela, quanta cum parentum, & superiorum cura, mutui congressus, conspectus, affatus frequentandi sint, quanto cum integritatis periculo, Visitationes ultro citroque indies instituantur, ut sæpe sæpius labes nomini, & lues homini, nulla reparabilis arte, aspergatur. Quod præclare in aureis suis dictis S. Ægidius docuit, dicens: *castitas, est tersum speculum, quod minimus anhelitus obfuscat,* & LEVIS VAPOR RAPIT OMNE DECUS. Alius non minus aptè, Virginitatem dixit nitidissimam bullam, quæ ut pulcherrima, sic tenerrima, *si tangas, frangas;* Et Eheu! nimis multis, *tetigisse, perijsse fuit;* ut alibi diximus. Cui malo, ut occurratur, atque ut visitationes vestræ sanctè, & salubriter institui queant, in exemplum vobis hodierna die Virginem visitantem proponere decrevi, de quâ non me, sed suavissimum iuxta ac sapientissimum Ecclesiæ Doctorem, in cuius nascentis ore mellificarunt apes, auscultate. Hic dulcissimo sermone, ea sola Sanctissimæ Virginis Mariæ visitatione gratissimam omnium virtutum, & cum primis castimonia,

Lib. de mundi contempt.

Lux Evang. p. 1. dom. 15 post pentec

Amb. l. 1. de Virginib. c. 7. niæ, auram afflati asserit: *tanta* inquit, *erat eius gratia, ut non solum in se Virginitatem servaret; sed etiam si quos inviseret, integritatis insigne conferret.* Nihil visitatius, nihil frequentius olim apud Romanos, & nostris etiam in partibus, hoc corruptissimo sæculo, quam puellarum & matronarum salutationes, ac visitationes; sed utinam exemplo Virginis, *si quos, aut si quas inviserent, integritatis insigne conferrent* & non potius pudorem auferrent, Virginitatis florem læderent, integritatem violarent. Melleo sermone suavissimè hic influit Claravallensis Abbas,
Cant. 2. qui serm. 48. in Cantica: *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias,* sic ait: *non bona filia, quæ pungunt; donec ergo in carne est anima, inter spinas profecto versatur: quod si Lilium est ipsa, iuxta sponsi verbum, videat quam vigilem, solicitamque esse oporteat, super custodia sui, septa undique spinis: nec enim vel levissimam spinæ sustinet punctionem, floris teneritudo.* Tum ad cautelam, & vigilem custodiam, omnes adhor-
Bern. ser. 48. in Cantica.
Bern. ibid. tando exclamat: *O candens Lilium! ô tener, & delicate flos, increduli & subversores sunt tecum, vide quomodo cautè ambules inter spinas. Versari in his, & minime lædi, divina potentia est, non virtutis tua.* Tale unicum, intactum, illæsum, illibatum, adfert Rupertus qui super eadem divini Epithalamij verba: *sicut*
Rupertus in Cāt. 2. *lilium inter spinas*, ita disserit. Lilium Maria, Virgines, aliæ spinæ sunt, tum quia in se habent aliquid culpæ, tum quia peccati fomitem, tum denique etsi mundæ atque innoxiæ, alijs tamen noxiæ sunt spinæ, à quibus scilicet etiam solo congressu, vel levi attactu punguntur, lacerentur, ac cruententur. At Maria Lilium est miri candoris, à quo nec læditur oculus, nec animus: quia nihil in ea culpæ, nec fomitis, nihil unde aliorum concupiscentia exardescat; at plurimum, unde restinguatur. Hac quippe singulari prærogativa excelluit, ut rara illa venustas ac pulchritudo, quam Virgineo corpori natura asperserat, quæ in alijs puellis esse solet blanda voluptatis illecebra, in Maria potens fuerit ad castimoniam, omnemque virtutem incitamentum. Testem habeo Doctorem Seraphicum, qui id hausit ex fideli & certa Iudæorum relatione, quod
Gerson ser. de nativit. B. Virg. considerat. 3. in omni congressu & visitatione, *nullus ex aspectu gloriosa Virginis, quamvis esset pulcherrima, urebatur, aut inflammabatur; sed eam potius extinguebat ille divinus aspectus: quasi frigidus quidam ex oculis ros Virgineus expiraret, vel afflueret à mente illius castissima.* Hæc Gerson ex Bonaventura, sensu, atque verbis. Hausit id credo ab eximio suo Magistro Alexandro Hallensi qui 3. p. q. 2. *tanta* inquit, *fuit in Virgine sanctificatio, ut etiam extenderetur ad alias; Unde etiam dicunt infideles, cum Maria pulcherrima fuerit, à nullo tamen unquam potuit concupisci: & hoc erat, quia virtus sua castitatis, & sanctitatis extinguebat omnem motum carnalem, in alijs aspicientibus ipsam:* cæterarum forma puellarum, ac venustas, flammas & fulgura eiaculatur:

VRITQUE *Videndo*

Fœmina.

Unde è gentilibus Xenophon: *pulchritudo est ignis, qui tangentes urit, distantes inflammat.* Theocritus dixit: *Forma est eburneum detrimentum.* Socrates: *pulchritudo est modici temporis tyrannis.* Theophrastus: *pulchritudo est tacita deceptio,* quod in exemplo Helenæ probat. Euripedes, dicens: *pulchritudo est res infelix;* unde quis sic cecinit

Mulier Melle mollior,
Et quo nitentior, eo nocentior:
Quæ dum se fovet, sibi favet:
Et dum ridet, rodit, ac radit.
Quæ corpus carpit, & aurum haurit:
Idque latenter, atque lactenter.
Non Virgo, nec Virago, sed Vorago.

Ex quo verissimum patet illud viri ascetici proverbium: tria D. D. D. sunt hominis ruina, *Dæmon, denarius, Domina.* Unica inter filias Adæ MARIA VIRGO, est MIRA VIRAGO; de qua Doctor *Anagramma.*
Angelicus affirmavit: *gratia sanctificationis, non solum repressit in Virgine motus illicitos; sed etiam in alijs efficaciam habuit ita, ut quamvis esset pulchra in corpore, à nullo tamen concupisci potuerit.* Sed omnes insuper, ut supra diximus, infames flammas conspectu suo in alijs sopierit, penitusque congressu suo extinxerit. *S. Thom. in 3. dist. 3. q. 1. a. 1. ad 4.*
Testem oculatum inducit Simon Cassianus l. 2. c. 22. *talem* inquit, *Deus in Virgine Matre gratiam posuerat, ut nec propter excellentem eius pulchritudinem immunde posset conspici: Et hoc noverat Ioseph experimento sui, qui quoties Virginem in conclavi orantem viseret, aut aliud agentem uspiam videret,* à Virgineis oculis, affatu, quotidiana familiaritate pudicitiam & castimoniæ incrementum hauriebat, nec quis ad illam visit, qui non sanctior abierit.

Ad eiusmodi castimoniæ speciem videndam, ad tales Virgines visendas, vos invito Adolescentes; sed quis hac singulari gratiâ præditam invenerit? *procul, & de ultimis finibus pretium eius.* *Prov. 31.*

Ex Italia nobis illa petenda, urbe Senensi Virgo Catharina, quæ tantam non solum animo, virtutũ omnium officinã instructam gerebat; sed in omni sermone, situ, habituque corporis, eam sanctitatis speciem præseferebat, ut quicunque eam visitaret, *nemo eam accederet, qui non melior abiret:* qui non ad peccatorum pœnitentiam commoveretur. Vidi *Breviar. Rom. festo S. Cath.*
„ ego inquit S. Raymundus eius confessarius, non
„ nunquam, ut mille & amplius homines ad eam vi- *In vita.*
„ dendam, atque audiendam confluentes, ita statim
„ cõmoti animo fuerint, ut lugentes properarent ad
„ confessarios; quorum unus ego eram. Ea de re Gre-
„ gorius XI. Pont. Max. mihi, ac duobus socijs meis,
„ potestatem fecit omnes absolvendi: qui ad eam vi-
„ serent. Hoc in omni visitatione sua quisque secum expendat, an à tali puella, à tali fœminâ, *melior abierit?* sanctior redierit? An tu filia cuiuscunq; conditionis homines visitaris, castior redieris, & sãctior? an ad peccatorum compunctionẽ, ad Dei amorem is inflammatis, ut dicere possis: VISITATIO *tua custodivit*, nutrit, confirmavit *spiritum meũ.* Ut de vobis *Iob. 10.*
illod Hieron. usurpare liceat: *multo ita vixistis tempore, ut ex imitatione vestri, conversatione multarum, gauderemus Romam factam Hierosolymam.* *Hierony. ad Principiam Marcella Epitap.*

Fertur paucis ab hinc annis, inter viros vere Religiosos, spiritu ferventes, hæc controversia ventilata: qua viâ, medio, modo aut methodo, quis citissime, & certissime ad apicem perfectionis, & sanctitatis pervenire posset? Varij in varias abiere sententias. Primus nihil efficacius ad perfectionem conducere affirmavit, quã ingi orationi inhærere; hanc esse elevationem mentis in Deum, qua homo velut cæli civis, cum Deo consuescit, & familiarissime sermocinatur: atq; huic ferventer, & constanter insistendo, plurimos ad sublimem sanctitatis gradũ conscendisse, nam ut aureo ore Chrysostomus: *is novit recte vivere, qui novit recte orare.*

Alter brevissimam, ac certissimam, viam crucis assignavit, *mortificationem Christi in corpore nostro circumferendo*, atque hac nos ducere sanguinolenta Christi vestigia. *2 Cor. 4.*

Tertius his longe sublimius, & sanctius duxit, in conversionem animarum incumbere, quia iuxta S.Dionysium: *diuinorum omnium diuinissimum est, cooperare in salutem animarum*, pro ijs se totum, vitam & sanguinem profundere; hinc diuino fretus oraculo adiunxit: *maiorem charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat.*

Quartus se rem acu tetigisse arbitratus, omnē perfectionem in contemptu rerum terrenarum, & voluntaria paupertate collocatam esse dictitabat, iuxta illud Salvatoris consilium, Adolescenti Evangelico *Matt. 19.* datum: *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes.*

Post hæc tam varia, tam dissita, tam diversa Patrum suffragia, senior quidam spiritu Dei plenus, assurrexit: qui ubi prædictas omnes, aliorum sententias solidè refutasset, hanc suam edixit: nullum medium potentius ad perfectionem, nullum remedium præsentius ad omnes defectus, & imperfectiones extirpandas, ad omnem sanctitatem, quam citissime, & certissime consequendam, quam viris perfectionis studiosis, solide spiritualibus ac sanctis consuescere, cum ijs commorari, col- *Psal. 17.* loqui, conversari, secundum illud Regij vatis: *cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris.* Etenim quod primum spectat, paucos reperire qui recte, qui attente, qui ferventer norunt orare; complures, qui negotijs sæcularibus impliciti, tempus vacandi per diem orationi, sibi deesse iuste queruntur. Quid, quod reperti sint, qui in oratione sua evanuerunt, & sublimi contemplatione, spiritu arrogantiæ abrepti, misere perierūt; per se porro orationē ad perfectio- *S. Bern. serm. de duob. discip. in Emmaus.* nem non sufficere, recte S.Bernardus observauit: *Videns aliquem frequenter in oratione devotum, cuius oculi sunt sicut piscinæ in Hesebon præ multitudine lachrimarū; sed recusat ferre iugum obedientiæ. Suam plangit in oratione superbiam, sed horâ compunctionis transactâ, ita superbus est sicut ante; vel si licet in moribus, post orationis suæ deuotionem, in eandem recidit leuitatem.* Eadem mens fuit *Lancicius opusc. spirit. 10. c. 14. n. 102* S.P.N. Ignatio, qui P. Natali prolixiorem nostris orationem præscribendam vehementius vrgenti, respondit: quod mortificatio, & abnegatio plus perfectionis uno horæ quadrante conferat, quam immortificato duæ horæ orationis, habebatq; dictum illud familiare: *se pluris facere hominem mortificationis, quam orationis.*

Ad 2. Mortificationem quidem præ oratione sibi probari; sed plurimos illas carnis afflictationes ut naturæ repugnantes, gravissime auersari; quibusdam ob corporis debilitatem, aliasque functiones necessarias, prudenter omittendas; repertos etiam qui in summa vitæ austeritate fœdissime lapsi sint, carnem quosdam domare, non animum subiugare studuisse.

3. Vero saluti proximorum vacare, esse pericu- *1 Cor. 9.* losæ plenum opus aleæ, *ne forte* ut Apostolus monet, *dum alijs prædicauero, ipse reprobus efficiar.*

4. Denique rerum omniū contemptum generosa opū ac divitiarum despicientia, ipsi gentiles, Crates, Bias, Diogenes, alijque excelluēre. At cōsuetudinē sanctorū, eorumq; conspectum, convictum, colloquia, exempla, fortissima esse ad omnē virtutē & perfectionem adminicula; Quod sæpius ipsa experientia comprobauit, quique nec orationi vacādo, nec carnem domando, ad frugem reduci poterant, convictu ac consortio aliorū, velut extremo remedio in viros alios mutati, salutē cōsecuti sunt, quemadmodū in morbidis, & prope depositis usu venit, quos ubi nec potiones, nec sectiones sibi restituerint, aëris mutatio, & clementius cælū, ut ultimū & unicū remedium, medelam adferat præclara hac similitudine usus videtur Seneca, dū dixit: *non tā valetudini profuit utilis regio, & salubrius cælum, quam animis parum firmis, in turba meliorum versari.* *Seneca l. 3. de ira c. 7.*

Argumento esse poterit, quod dictu verus, ac doctus sum, maximā vim quotidianæ cōsuetudini, ac familiari consortio inesse debere, cū vel sola viri alicuius plana spiritualis Visitatio, stupendā ac penitus diuinā vitæ, morumq; metamorphosim inducere, eiusq; vel solus cōspectus, ac præsentia, præ cæteris omnibus adminiculis, virtutis quandam fragrantiā aspirare consueuit. Id nobis de se testatū reliquit P. Lodouicus Gonsaluus Minister S. P. Ignatij, qui *Lancicius. opusc. spiri. 2. pag. 178.* scriptis ad Ioannē III. Regē Lusitaniæ literis (à quo iussus erat, omnia dicta, factaq; S. Ignatij accurate obseruare) sancte affirmauit, se nullo tempore lectionis, vel orationis ad pietatem tantopere cōmoveri, & ad amorē Dei accendi, quāe eo tempore quo (ut minimū semel de die iuxta regulam Ministri) sanctū Patrem visitaret, eiusq; conspectu, & cōsuetudine frueretur. Ita S. Ignati⁹ ex visitatione S. Philippi Nerei, & Caroli Borromæi inflammari cōsueerat, & magnus ille Indiarū Apostolus, plus fructus *In vita Xaverij* priuatis visitationibus, quā publicis cōcionibus fecisse perhibetur. Eiusmodi vos viros invisite, quibus pectus, & lingua, & vita, & mores nil nisi Deū spirant, si dignū ex visitationibus fructum speretis.

S. Greg hom. 5. in c. 1 Ezech. de SS. animalibus: *aspectus eorū quasi carbonū ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarum,* sic exponit: *quisquis carbonē tangit, incenditur: quia qui sancto viro adhæret, ex eius visionis assiduitate, usu locutionis, & exemplo operis, accipit ut accendatur in amorē veritatis, peccatorū suorum tenebras fugat, in desiderio lucis inardescit, ut per verū amorem ardeat, qui prius in iniquitate tantū mortuus, quantū frigidus iacebat. Quia ergo sancti Viri iuxta se positos, quasi tangendo ad amorem patriæ cælestis accendunt,* CARBONES *sunt.* Ita Platus de bono status Religiosi asserit, Religiosum minus feruidum, tepidum ac frigidū, viridē stipitē manipulo arido insertum referre, qui si in luculentū ignem carbonū ardentium conijciatur, flammā una concipiet, & cū cæteris succendetur; tantum refert quos visites, quibuscumq; verseris: *Vis nosse hominē?* *Hieronym. ad Nepotian.* quærit Hieron. *attende quorum familiaritati assuescat, talis quisque censetur, qualis est quo cum versatus.* Vis nosse istum virum nobilem, illum, togatum? attende quo sæpius visat, cuius *familiaritate assuescat. Vis nosse* istum Adolescentē? attende sero vespero quo tendat, *cuius familiaritate assuescat.* tritum illud:

Daer men med verkert,
VVort men med vereert.

Idem testatur Plutarchus l. de amicitia: talis eris, qualis conversatio quā sequeris, si cum viro literato agis, sermones erunt de literis, de studijs, si cum bellicoso de rebus bellicis, stratagematis, vallis, propugnaculis; si cum venatore, de silvis, de Canibus, de feris; si cum lascivo, de amatorijs; si cum ebrioso, de poculis, quod genus vini præstantius? ita etiam qui cum viro Religioso, prudenti, pio, sancto, nil nisi de virtute, de perfectione, de divinis audies disserentem. Sanctus Ambrosius ubi Virginitatis symbolum, apem expressit, subiungit qualis fuerit sermo Virginis, ad eos quos invisebat, ut eius exemplo & tu filia, in omni visitatione sermonem tuum recte disponas: *digna* inquit, *Virginitas, quæ Api- S. Amb. l. 1. de Virginit.* *culæ comparetur: sic laboriosa, sic pudica, sic continens; rore pascitur apis, mella componit. Ros quoque Virginis est sermo divinus: quia sicut ros, Dei verba descendūt. Quam te velim filia, imitatricē esse huius* APICULÆ:

in hac

in hac enim velut in exemplari, magisteria expressa probitatis. Quam re velim filia, imitatricem esse modestiæ, prudentiæ, pudicitiæ Virginalis! quam te velim filia, in omni Visitatione, imitatricem morum, & verborum Mariæ! quam omnibus Doctor Seraphicus, absolutissimam Ideam ad imitandum proponit.

S. Bonav. in spec. Virg. lect. 6. *Considerate*, inquit, *charissimi in Maria gratiam labiorum, de qua in psalmo dicitur*: DIFFUSA EST GRATIA IN LABIIS TUIS. *Tanta siquidem fuit gratia labiorum in Maria, vt ipsa optime per Iudith signari possit, de qua dicitur: non est mulier talis super terram, in* Iudith. c. 11. *aspectu, in pulchritudine, & in* SENSU VERBORUM. *Revera non est, non fuit, non erit mulier talis super terram, qualis Maria fuit in aspectu clarissima Vita, in pulchritudine mundissima conscientia, & in* SENSU VERBORUM DISERTISSIMÆ LINGUÆ. Quid ni usurpem hic illud Cant. 5. *Labia ejus lilia stillantia Myrrham primam*; Lilia quippe sunt, ob insignem candorem, ab omni turpitudine alienum; stillantia Myrrham primam, mirabili odore fragrantem, quæ salutarem vim contineat arcendæ corruptionis, ut omnes qui audiunt, iis odoribus illecti, ad summi boni amorem trahantur, & cælesti spiritu S. Bonav. tom. 4. opusc. tract. de vita Chri. c. 15. repleantur. Hinc ait Doctor Seraphicus: *Vide quanta virtus sit in verbis Domina, quia ad eorum pronunciationem, confertur Spiritus Sanctus: sic enim abundanter ipsa erat plena, quod ej us meritu, ipse Spiritus Sanctus etiam alios replebat*. Dici non potest, quot sua conversatione, & colloquio ad Deum, ad virtutem traxerit, à perdita vita ad meliorem traduxerit, ut Ambrosius, Germanus Patriarcha, & Epiphanius testantur. Vnde inquit Rupertus, hoc illi quadrat; Bernardin. de Bu. sto. conc. 5. in natu. *Sicut Vitta coccinea labia tua*. Accedit pius iste Virginis cultor Bernardinus, qui ait; omnia Mariæ verba fuêre sancta, & ædificatoria; Vnde eam audientes poterant ei dicere, quod postea filio: *Verba vitæ æternæ habes*. At nunc, ô tempora! ô mores! justissima videtur illa Ieremiæ queremonia, in omni Ieremia. 8. conversatione: *attendi & auscultavi, nemo quod bonum est loquitur*. Nec Domini, nec Dominæ, nec Domicellæ, nec famuli, nec Ancillæ, nemo, nemo. Omnes passim non *Verba vua*, sed mortis evomunt, dum fæda, obscœna eructant, de quibus Propheta: *Se-* Psalm. 5. *pulchrum patens est guttur eorum*. Gulielmus Peraldus Lugdunensis Episcopus, hæc verba, *sputa Diaboli*, spumam Cerberi rectè vocitabat, qua candidissimas mentes, vel afflatu suo inficit, & interficit. Qua super re acerrimè Doct. Mellifluus ecurrit; Bernard. serm. 24. in Cant. *Vnus est qui loquitur, & unum tantum Verbum profert, & tamen illud unum Verbum, uno in momento, multitudinis audientium, dum aures inficit, animas interficit*. In parthenone castarum Virginum, in cœtu honestarum Matronarum, *Vnus est qui loquitur, unum Verbum* (lascivum) *profert*, Et ilico, velut scintilla in arundineto tenetas mentes inflammat; nam teste S. Antiocho, *quisquis lasciva inter viventes in carne profert verba, is scintillas projicit libidinis*, quæ in luculentum erumpunt incendium. *Vnus est qui loquitur*, & innocentes animas pacatas, sereoas, [illegible] illas ita conturbat, ut per omnem vitam gravi[illegible] inquietentur, ac divexentur; non secus ac scrupo in aquam, alias tranquillam, conjecto, ilico conturbatur & in Meandros sese inquietè diffundit. Immensus sim, si hic pro rei iodignitate exaggerare velim, quantum in communi consortio mali conferant, quæ dulci sono, lenociniorque verborum arguti gutturis, concupiscentiæ inflammandæ deserviunt, in scopulos, in syrtes impingant necesse est, quicunque has cantatrices viserint, & vocis sono illecti fuerint. Sirenes eas meritò dixerit Ambrosius, *qua vocis suavitate, canendi illecebris, au-* Ambr. in Psalm. 43. *diendique studio allectos navigantes, naufragium facere compellunt*.

Quid invictissimum orbis Dominatorem, ad infamem scopulum allisit, nisi cantatrix? non me, sed Famianum, *fama super æthera notum*, audite. Ratisbonæ Barbara Blomberga, formâ ac genere juxta nobilis Carolum V. visitavit, ut mærorem cantu levaret, quem ita incantavit ut integritatem expugnarit. Hoc itaque Cerbereum malum, & venenum Diaboli ut omnibus familiis vestris, & Vrbibus, & orbe elemiretur graviffima Augustini parænesis sufficere deberet, qui Serm. 215. de tempore: *Videte si justum est, ut ex ore Christianorum, ubi corpus Christi ingreditur, luxuriosum canticum, quasi venenum Diaboli proferatur*. Sed de his alibi uberius. Et profectò conveniret ut eam laudem æmulari omnes conniterentur, quam Petrus Blesensis D. Thomæ Cantuariensi tribuit, de quo perhonorificum, & verum hoc tulit testimonium; *tota conversatio ejus, erat schola honestatis*, morum ædificatio, & structura salutis; quia omnis sermo ejus honestatem, ac sanctitatem spirabat; modestia morum vel tacita, di vinaque ejus consuetudo secum conversantes, ad omnem virtutem incitare, atque exstimulare videbatur. Atque ut ad nostra tempora veniamus, hanc laudem sibi etiam vindicavit lectissima Matrona Patiensis, de qua P. Suffren, vir linguâ & calamo celeberrimus, refert à paucis annis personam magnæ dignitatis, in aula Regis Franciæ sibi dixisse, si vel animo scelus duntaxat obversaretur aut suggestio mali genii animũ ad obscœna vehementius impelleret, non verba modo, quæ cœlestia ac Spiritu Dei plena; sed conspectum aut præsentiam solam cujusdam Dominæ, quam nominabat, integerrimæ vitæ, ac raræ modestiæ in aula, ita animum suum à scelere avocare, ut pudore suffunderetur dum eam viseret, hac præsente vel solum cogitare: *tota quippe conversatio ejus, erat schola honestatis*, morum ædificatio, & structura salutis. Si ejusmodi scholam, atque hac longe excellentiorem frequentare, & in familia vestra exstruere velitis, illius hodierna die disciplinam arripite, *in qua tanquam in exemplari magisteria expressa probitatis*. Sub qua Magistra quantum per trimestre Elisabetha, quantum Ioannes profecerint, attendite; *Vt & vos formatis exemplum conversationis ejus*.

Marginalia: Famian. Strada de bello Belgico. — August. serm. 215. de temp. — Petrus Bles. serm. ep. 27. — P. Suffren. L'année sacré pag. 141. — Amb. l. 3. de Virg. — Bonav. in spec. virg.

Etenim si sola Virginis, Elizabetham, & Ioannem etiamnum in Vtero visitantis præsens afflatus, tantum illis gratiæ ac sanctitatis contulerit, ut Spiritu Sancto repleti sint, quantam omnium virtutum copiam, & gratiarum cumulum, illa quæ per tres menses cum Virgine Matre intercessit familiaritas, & consuetudo contulerit, fusius ex dicendis patebit.

§. 2.

Felix Domus, quam Maria, cum Christo VISITAT.

O Ter, quaterque beatam domum illam, quam Christus cum Matre visitat, tota cœlestium benedictionum affluentia locupletatur. 1. Patal. 6. *Mansit arca Dei in domo Obededom tribus mensibus, &* 2. Reg. 6. *benedi-*

benedixit Dominus domui ejus, & omnibus quæ habebat. Visitationis hujus typum in Virgine Matre cernimus: *Maria etenim*, ut loquitur B. Iustinianus Venetus, *testamenti* ARCA *verissima, divinis manibus fabricata, auro vestita mundissimo, virtutum gemmis ornata, atque imputribilibus lignis spiritualiter facta, suavissimum in se manna continuit.* Hæc inquam arca, totam domum Elizabeth, ubi per trimestre quievit, divinis benedictionibus replevit. Ioannes materno clausus utero, horrida originali noxæ caligine involutus, derepente auroram sensit illucere, & divino gratiæ radio, totam illam noctem dissipari, *ipsum in benedictionibus dulcedinis prævenerat*, *Deus, cum adhuc in materno teneretur corpusculo.* Ac prima quidem hujus benedictio fuit de rore cœli: jam enim cœli roraverant, quod Isaias cap. 45. postularat, aitque Chrysologus: *Ioannes ante pervenit ad cælum quam tangeret terram: ante accepit divinum Spiritum, quam humanum: ante suscepit divina munera, quam humana corporis membra.*

B. Lauren. Iustin. ser. de Nativ. vers. 29.

B. Lauren. Iust. serm. 1. de S. Ioann. Bapt.

Chrysolog. serm. 91.

Mortales inter, moris & consuetudinis receptæ, si Princeps aliquis, aut Regia Matrona alio proficiscens ad privati cujusdam ædes visat, & divertat, hospitæ forte gravidæ, aut parturienti in perpetuam visitationis suæ memoriam patrinum se, aut matrinam ingenti cum munere, & amplis beneficia ultro offerre; ac nasciturae proli, velut propriæ, peculiaris favoris, ac munificentiæ testimonia conferre, inque suam adoptare. Sed nulla hactenus Matrona, tantum donorum susceptæ è fonte baptismatis proli contulit, quantum Virgo Maria visitando Ioannem. Hæc illum è mancipio diaboli, filium fecit altissimi, & hæredem regni cœlestis: *prius pervenit ad cælum, quam tangeret terram.* Hæc illi non modo gratiam infudit, sed Spiritu Sancto replevit. Qua de re mellifluë Bernardus: *neminem unquam mortalium intra materna viscera sanctificatum legimus, præter Ieremiam, & Ioannem Baptistam Sed longe minor Ieremiæ sanctificatio, quam Ioannis, ille quidem in utero Matris sanctificatus est, hic repletus Spiritu Sancto fuisse cognoscitur: multo quippe excellentius est Spiritu Sancto repleri, quam sanctificari: ibi enim sanctificatio emundationem, hic repletio mundationem significat.* Hæc illi etiamnum in utero, plenum rationis usum contulit; in quam sententiam conspirant unanimes tum Græci, tum Latini patres: ex his unum, ne longior sim audite Ambrosium: *habebat intelligendi sensum, qui exultandi habebat effectum.* Carthusian. serm. 3. de S. Ioanne: *in utero tam miraculose, & copiose illuminatus est à Spiritu Sancto, quod intellectualiter cognovit Dei Unigenitum esse jam incarnatum, atque in utero Virginis præsentem.* Hæc illum nondum vagientem, fecit disertum, fecit Prophetam, in utero. Chrysologus: *Beatus Ioannes ante Dei Spiritum meruit intonare, quam hominis vagiret in fletu.* Ubi ingeniosus ac Religiosus interpres, eum artificiosissimæ Memnonis statuæ, ab Apollonio effictæ, apte comparavit; de hac Philostratus, Plinius, & Aldus Manutius ad Zenobium Florentinum: *legimus Memnonis statuam, Adolescentis impuberis imaginem referre, ex nigro lapide constructam; cumque primum solis radius ad illam pervenit, locutam memorant, hilaresq; oculos convertisse ad lucem.* Quid ni longe potentiùs, ubi *aurora lucis perpetua*, benignissimo radio Ioannem enllustravit, os infantis fecit esse disertum?

Chrysolog. cit.

Bern. ser. de S. Ioan. Baptist.

Ambr. lib. 2. in Lucã.

Chrysolog. serm. 88.

Philost. in iconib.

Plinius l. 35. cap. 7.

Bonav. in hymno.

Eusebius Emissenus: *nondum natus est, & prophetat.* Et S. Cyrillus: *Salutatio sanctæ Virginis Mariæ, adhuc Iesum Iesum ferentis in utero, movit Ioannem ad Prophetiam.* S Leo: *Præcursor Christi, Spiritum Prophetiæ intra viscera Matris accepit.*

Euseb. Em. feria 6. ad. ven. S. Cyrill. in c. 1. Luc. n. 44. S. Leo ser. 10. in Nativ. S. Ioã.

Denique si sub primum congressum, & Virginis affatum, tantus gratiarum, ac cœlestium donorum cumulus Ioanni accesserit, quantum excrevisse credimus, dum divinæ hujus arcæ præsentia toto trimestri fruitus est. Quod Ambrosius in illa verba: *mansit cum illa* Elisabeth *mensibus tribus*, recte observavit: *non sola*, inquit, *familiaritatis est causa, quod Virgo diu mansit; sed etiam tanti Vatis, id est Ioannis profectus: nam si primo ingressu tantum profectus extitit, ut ad exultationem Mariæ, exultaret infans in utero, repleretur Spiritu Sancto Mater infantis; quantum putamus usu tanti temporis, Sancta Maria addidisse præsentiam? Ungebatur itaque Ioannes, & quasi bonus athleta exercebatur in utero Matris Propheta: amplissimo enim virtus ejus certamini parabatur.* Quid, quod eâ prærogativâ Ioannes à Virgine Matre dotatus sit, qua nemo mortalium, ut Mariam quasi divinam in ortu suo Lucinam ac dein gerulam nancisceretur. *Unde* Bernardus serm. de privilegiis Ioann. Baptistæ: *morata est*, inquit, *Maria, donec puerum beatissimo confoveret sinu, & propinquiorem redderet præsentia Creatoris.* Progreditur B. Petrus Cardinalis Damiani, sermone de S. Ioanne: *ipsa Dei Genetrix filium puerum* (Ioannem) *primo de terra levavit.* Quod & suo alter S. R. E. Cardinalis, Doctor Seraphicus, firmat testimonio lib. 5. vitæ Christi: *peperit Elisabeth filium, quem Domina levavit à terra, & diligenter aptavit*, & adoptavit: *& parvulum illum, quasi intelligens, aspiciebat*; ac tandem concludit: *considera magnificentiam Ioannis, nullus unquam talem* GERULAM *habuit.* 2. Reg. 6. benedixit Dominus Obededom & omnem domum ejus, in quem locum Abulensis curiose, & studiose evolvit, quænam fuerit hæc benedictio? *credendum*, inquit, *est quod in illo modico tempore, quo fuit arca in domo Obededom, multiplicavit Dominus prolem ejus, & fructus agrorum, & omnem substantiam ejus: deditque illi hilaritatem & salutem.* Eadem insistit via Liranus: *benedixit*, inquit, *Obededom, multiplicando eum in bonis spiritualibus, & temporalibus.* Causam vero tantæ benedictionis hanc assignat, uti & Carthusianus: *eo quod circa arcam Domini, reverenter se habuerit, & devote.* Quod si hæc tanta bona contulit umbra, quid non conferet lux ipsa? si materialis arca, domum Obededom tantis terrenarum, cœlestiumque rerum divitiis locupletarit, quid non spiritualis ac cœlestis arca nostra, domui Zachariæ, ipsique comprimis Ioanni contulisse credenda est? qui quanta hanc arcam veneratione exceperit, ex Salmerone doctissimo sacrarum literarum interprete patebit.

Ambros. in c. 1. Luc.

Abulens. in 2. Reg. 6. q. 21.

Carthus. in 2. Reg. 6. 6. a. 11.

Tradunt inquit, nonnulli, in amplexu Mariæ & Elizabeth, Mariam in Spiritu vidisse Ioannem genu flexo coram Christo, & se mutuo mentis oculis respexisse: & Christum sedentem, illi *benedixisse* utque, ita sanctificasse, & Spiritu Sancto replevisse, ac præcursorem instituisse, eique nomen Ioannis indidisse; Ioannem vero lingua Angelica Christo canticum cecinisse, tuncque tripudiasse, saltumque exultationis edidisse. Atque hæc quidem dum sererent matres erant in mutuo amplexu, linguaque propemodum Angelica ad se invicẽ loquebantur. Quo spectat illud Ambrosii: *duplici miraculo prophetant Matres, Spiritu parvulorum: non priùs Mater repleta quam filius; sed cum filius esset repletus, Spiritu Sancto replevit & Matrem.*

Salmer. tom. … Evang. … tract. 10.

Amb. l. 2. in Lucam.

Hactenus diximus quid Virginis visitatio Ioanni contulerit, nunc quid Elizabethæ, & Zachariæ collatum sit videamus: hæc enim animata arca, non solum benedixit Ioannem, *sed & repleta est*

Spiritu

Spiritu Sancto Elizabeth, ac de præsenti, præterito, & futuro prophetavit, ut docet Gregorius.

S. Greg. hom. 1. in Ezech.

Admirabile Incarnationis mysterium, tot sæculis absconditum, à Spiritu Sancto didicit. Prima post Virginem Mariam & Ioannem, illud agnovit, prima patefecit: prima Virginem, Matrem Dei appellavit, *Vnde*, inquit, *hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me.* Prima in Deiparæ laudes, os illud Spiritu Sancto plenum reseravit. Tum ex quotidiana, cum Virgine Matre consuetudine, divinissimo colloquio, morum honestate, totiusque corporis supra omnem humanam formâ plane admirabili, virtutum ac gratiarum incrementum Elizabetham accepisse, præter Ambrosium etjam Origines testatur: *Si enim eo quod tantum venit Maria ad Elizabeth, & salutavit eam, exultavit Infans in gaudio, & Spiritu Sancto plena Elizabeth prophetavit ea, quæ in Evangelio scripta sunt: & in una hora tantos profectus habuit; nostra conjectura relinquitur, quid in tribus mensibus Ioannes profecit, assistente Maria Elizabeth, valde quippe indignum est in puncto horæ, atque momento exultare infantem, repletamque esse Spiritu Sancto Elizabeth; per tres vero menses, nec Ioannem, nec Elizabeth ex vicina Matris Domini, & ipsius Salvatoris præsentia profecisse.*

Origenes hom. 9. in Lucam.

Atque ut totam domum benedictionibus repletam, ab hujus arcæ præsentia cognoscatis, Zacharias quoque non exigua beneficia consecutus est: Messiæ adventum ex revelatione cognovit, divino amore exarsit, gratia crevit, ut fusius docet Barradius. Ac demum in die quo Ioannes circumcisus, vocem recepit, & Spiritu Sancto plenus, præclarum Vaticinium edidit. Ita sentit Origenes hom. 10. in Lucam: *mansit Maria cum Elizabetha, mensibus tribus, ut per ineffabilem quandam virtutem, non solum Ioannem, sed etiam Zachariam præsens Salvator instrueret: paulatim quippe & hic per tres menses Sancti Spiritus augmenta capiebat, & cum nesciret erudiebatur, & de Christo prophetavit*; & in purissimæ Virginis amorem ita exarsit, ut dum eam simul & Matrem & Virginem coram Iudæis constanter astruit, ac tuetur, ab iis crudeliter interfectus, Martyrii palmam consecutus sit. Vt tradit Baron. ann. Christi 1. num. 54 ex Cyrillo Alex. Greg. Nysseno, Basilio & aliis.

Barrad. tom. 1. l. 7. cap. 14.

Habitavit ergo arca Domini, id est Virgo Maria, in domo Elizabeth mensibus tribus, & benedixit Dominus Elizabeth, & omnem domum ejus. Adducamus arcam hanc, domum nostram, id est Virginem cum filio, in animum, in ædes nostras, ut benedicat & nobis Dominus. Audi quid fecerit David, ubi inaudiit Dominum propter arcam benedixisse Obededom 2. Reg. 6. *Nuntiatum est Regi David, quod benedixisset Dominus Obededom, & omnia ejus propter arcam. Abiit David, & abduxit arcam Dei de domo Obededom, in civitatem David cum gaudio.* Nobis quoque nuntiatur quod benedixerit Dominus Elizabeth, & totam domum ejus, propter visitationem Mariæ. Eamus ergo, & adducamus *arcam Dei cum gaudio* in domum nostram, aram arcæ huic exstruamus, in vestibulo domus nostræ, in atrio, abaco, in cubiculo, omnium ædes hodierna die hæc arca visitet, in omnium conclavia inducatur, imago Virginis ubique resplendeat, si gratia, virtutibus, si benedictionibus cœlestibus adimpleri velimus; Experto credite, minimorum maximus parens Franciscus de Paula, Sanctissimæ Deiparæ imaginem in oratorio suo collocatam, sæpius visitabat, colebat, venerabatur, quo factum ut mille benedictionibus à Dei Matre cumularetur. Hoc ut Regi Galliarum Ludouico XI. nuntiatum est, hanc arcam portentosam, hanc D. Virginis imaginem, in civitatem suam, in regnum suum deferri optabat, oblata S. Francisco statua altera ejusdem Virginis 17000. aureorum; sed frustra, pluris enim huic Sancto, quantumvis vilis materiæ icuncula erat, quæ tot cœlestes gratias in ejus mentem depluebat; quodque potissimum inculcandum, & memori mente reponendum duxi: ut vivam morum, sermonum, conversationis, visitationis Marianæ, arcam, in familiam vestram inducatis. Hinc *sumata licet exempla vivendi, quid corrigere, quid effugere debeatis*, ut noxias illas, & diabolicas quæ hac tempestate intempestivis horis instituuntur visitationes, extirpetis.

Barril paradis Oner. c. 1. devot. 3.

Ambr. cit.

§. 3.

Visitationes noxiæ cavendæ.

FUit in Galliis puella nobilis, jam nubilis, ob formæ venustatem, & raram indolem mille petita procis: quorum visitatione & consuetudine, cum non parum pudicitiam suam lædi, ac labefactari animadverteret, effigiem suam ad vivum, ac circumquaque examen muscarum, & vesparum depingi curavit, in polita Crystallo, cui eæ adhærere nequibant, *geen vatten aen my.* Hac eleganti Epigraphe subjecta: *nil mihi vobiscum*: senserat enim vero visitationes eorum, nunquam nisi acerrimo in mente relicto aculeo, institui consuevisse; quem utinam remorsum plures filiæ, ac Matronæ persentiscerent, & salubriter compungerentur, cessaret justissima illa gravissimi concionatoris querela: *Video, inquit, prô dolor! fæminas non paucas, pluribus* VISITATIONE *maculis infici, quam mente toto, familiaribus conversantes.* Intrat Maria domum Elizabethæ, & replet eam Spiritu Sancto. Intrat Adolescens domum Elizabeth, Isabellæ, Margaretæ, Catharinæ & implet eam, non Spiritu Sancto, sed Spiritu maligno, impler eam non Spiritu, sed carne & carnali concupiscentia. Intrat Adolescens VISITANS *speciem tuam*, & vitiat, ac inficit animam tuam. Quod ne & tibi contingat, fœminam vobis conjugatam, illustri Suecorum familia proponam: hæc ut Spondanus gravis historicus narrat, a. Christi 1239. cû formosissima esset, virque ejus nobilitate conspicuus, à multis aliis nobilibus frequenter visitaretur, illa animi decore præstantior, quam formâ corporis, graviter has visitationes ferens, ne curiose videntibus occasio scandali præberetur, oratorium suum semel sola ingressa, fusis ad Deum lachrimis, instantissime rogavit, ut speciem suam in tantam fœditatem commutaret, ut esset carnis turpitudo, majori horrori, quam fuisset pulchritudo honori. Nec mora horribili leprâ ita vultus contabuit, ut vix à proprio viro & familiâ agnosceretur; qua de re cum ipsa mire gauderet; à viro tamen religioso qui confessiones ejus audiebat, acriter increpita, quod in contumeliam, & periculum mariti sui, opus Dei in se destruxisset, & propinquos atque amicos suos ad blasphemandum compulisset, jussaque divinam clementiam pro priori forma interpellare: illa pari obedientia ad orationem prostrata, Dominum rogavit, ut dignaretur plasma suum in ipsa restituere, secundum quod divinæ ejus voluntati

Barth. Escobar. ser. 1 in Nativit. Virg.

Iob. 5.

Spondan. an. 1239. n. xxi. ex Cantip. l. 2. cap. 30. num. 29.

voluntati placeret. Vixque verba complerat, cum facies ejus pristinæ formæ restituta est; At sibi longe gravius metuens, ne fœdiori leprâ, aut contagione animus inficeretur, paulo post decedente viro suo, cum unica quam habebat filia, monasterio Linchetcensi, sororum ordinis S. Dominici, sese inclusit. Porro quis vestrum non studiose etjam amicos, vel propinquos vitarit, leprâ, dissenteriâ, calidâ febri, peste, aliove contagionis malo correptos? quod ad morbos animi recte traduxit Seneca: *sumuntur à conversationibus mores, & ut quadam in contactos corporu vitia transiliunt, ita animum mala sua proximu tradit.* Visitationes eorum devira, qui obscœnis sermonibus, petulanti manu, oculo lascivo, virus afflant, pestem aspirant, interitum animis inferunt. Exploratum hoc & deploratum quam maxime Antistiti Carthaginiensi: *mentior si non vidimus exinde interitum plurimorum: quanti & quales Episcopi, & Clerici, simul & Laici, post confessionum, victoriarumque calcata certamina, post magnalia, & signa mirabilia usquequaque monstrata, noscantur cum his omnibus naufragasse, cum volunt in navi fragili navigare! quantos Leones domuit una infirmitas delicata, quæ cum sit vilis & misera, de magnis efficit prædam.* Vnde mox subdit: *longe sit* PESTIS ILLA, ET LUES, *& clandestina pernicies.*

Seneca l. 3. de ira. c. 8.

S. Cyprian. de singul. Cleric.

Vt alios omittam, exemplo sit lapsus ille viri magni, quem ætate sua B. Thomas Cantipratanus accidisse commemorat: is cum Canonicatum præpinguem, in curam animarum convertisset, ut eas Deo lucri faceret, septuagenariam Virginem, quæ ad illum identidem visebat, & cilicium ejus lavare consuerat, deperire cœpit, & opportunitate pellectus, vitiavit. Quo scelere admisso, illa quidem pœnitens resipuit; at ille infixus limo profundi, misere periit; *circa ignem sedens*, audi quid, cui scribat Bernardus etsi ferrea sis, *dissolveris; sæpe familiaritas vicit, quos vitium superare non potuit.* Et erit qui in istiusmodi visitationibus, nil sibi periculi timendum, nil cautelæ adhibendum duxerit? cùm tamen Hipponensis Præsul casu eorum, qui ex consuetudine, & visitatione mulierum gravissime lapsi fuerant, sic omnes terreat: *Experto crede coram Deo non mentior, cedros Libani, duces gregum, sub hac peste cecidisse reperi, de quorum casu non magis suspicabar, quam Hieronymi, vel Ambrosii.* Hæc dum audimus, nobis obvenire posse, quæ aliis acciderunt merito formidamus, cumque sanctissimus hic Doctor, hanc ruinam etiam in Ecclesiasticis ac Religiosis viris observarit, juvat hic pauca delibare, quæ ex sapido vitæ spirituali fonte, P. Alvarez de Paz nobis fecit scaturire l. 5. part. 2. c. 27. *quod religiosus superfluos discursus, & visitationes fugere debeat;* Vbi ex S. Basilio docet, quomodo, ne quorum visitationes utiles, & honestas, viri religiosi instituere queant: *non perpetuo tanquam in custodiâ permanendum; sed quandocunque & res poscit, & conscientia non reprehendit, libere est, fidenterque prodeundum, & de fratribus probatissimi quique, & propter insignem vitæ sanctimoniam maxime* VTILES INVISANDI, *& ex fructuoso eorum congressu, virtutum exempla capienda, ita tamen ut in prodeundo modus teneatur.*

Cantip. l. 2. apum c. 32. §. 47.

Bern. ser. 56. ad sororem.

S. Basil. l. constit. Monast. c. 8.

Talem Viros Religiosos, ac Ecclesiasticos, atque ipsos etiam Laicos visitationem instituere convenit, *ex quorum fructuoso congressu, virtutum exempla capienda*, & ex quorum commercio, nihil de fervore remittant, nihil pulveris sæcularis contrahant; sed sicut candidissimi inter volucres cygni, nihil nitoris in aquarum illuvie deperdunt, sed hoc quasi sibi proprio symbolo gloriantur:

Tangor, non tangor ab unda, ita & hi, in mundi hujus fluctibus, conversationē habentes sanctam, castā, & plane divinam. Talis exstitit S. Præsul Turonensis Martinus, quem etiam aulas Regum, & Imperatorum, non modo citra fuliginem; sed summo cum fructu visere solitum, Sulpitius refert: *maximus Imperator sæpius evocatum (Martinum) receptumque intra palatium, venerabiliter honorabat. Totus illi cum eo sermo erat, de præsentibus, de futuris, de fidelium gloria, de æternitate Sanctorum; cum interim diebus ac noctibus, de ore Martini Regina pendebat, Evangelico illo non inferior exemplo, pedes sancti fletu rigabat, crine tergebat.* Idem B. Franciscus Borgia cum Carolo V. practicavit.

Sulpit. dial. 2. §. 7.

Perfectam quoque sanctissimæ conversationis normam expressit Chrysostomus, *qui in suis colloquiis familiaribus* (ut scribit Georgios Alexandrinus) *commeminit vita Sanctorum Patrum, & Anachoretarum, eorumque conversationis & virtutis, ita ut ejusmodi sermonibus compungerentur non pauci, atque ex eorum oculis elicerentur uberrimæ, ac defluerent lachrimæ, & ingenti desiderio caperentur, solitariam exercendi vitam.*

Verum enim vero quis talem suam visitationem, & conversationem affirmare audeat? quis eo solidarum virtutum fretus præsidio, ut nihil à sæcularium consuetudine sibi detrimenti imminere, gloriari queat? *Omne agens, in agendo patitur.* Vt docet maximus Philosophorum Aristoteles. Quæ doctrina non minus vera reperitur, dum quos invisimus, etiam meliores reddere studemus. Lima es, quæ rubiginem vitiorum abradis, à ferreo peccantis pectore; at dum deteris abradendo, non nihil ipse deteretis. Scalpellum es, quo cor lapideū sæcularis hominis in pulcherrimam effingis statuam; at Scalpellum ipso usu hebescit. Sigillum quantumvis chalybeum, obsignando retunditur. Idipsum viris etiam Religiosis plerumque evenit, qui alios in vasa gloriæ, in imagines divinæ consortes naturæ, effingere student. Erudite Seneca ad Lucilium scribens, de frequenti conversatione, & visitatione: *Ego confiteor imbecillitatem meam; nunquam mores quos extuli refero, aliquid ex eo quod compositum, turbatur. Inimica est multorum conversatio: nemo non aliquod nobis vitium aut commendat, aut imprimit, aut allinit.* Quæ verba Iustus Lipsius explanat: *aut commendat* inquit, *exemplo, imprimit sermone, allinit conversatione.* At ne Ethnicis dumtaxar insistamus, agnovit damnum illud, vitæ spiritualis, peritissimus Magister B. Laurentius Iustinianus, qui sic deplorat incautorum ruinam: *quot temporibus nostris fuerunt, & sunt, qui tanquam ardentes lampades, & Mundi luminaria lucebant, coram hominibus: paulatim ex frequenti sæcularium conversatione, & confabulatione tepefacti, ad pristina opera sæcularia vitæ miserabiliter redierunt!* & extincto Spiritu, & luce gratiæ, ardentes hæ flammæ, domum fumo, & fœtore repleverunt, *dum commixti sunt inter gentes didicerunt opera eorum.* Hinc sibi metuens, sincerissimus Doctor Campensis: *maximi Sanctorum, inquit, humana consortia, ubi poterant vitabant, & Deo in secreto vivere eligebant. Dixit quidam quoties inter homines fui, minor homo redii,* minor gratia, minor virtute, minor cœlestium meritorum copia; sed ovis instar, quæ per sentes & spinas vagatur, multum de lana sua perdit:

Arist. l. 4. de gen. animal. c. 3.

Seneca epist. 7.

B. Laur. Iustin. lib. de discip. cap. 12.

Psal. 105.

Thomas à Kemp. l. 1. de imit. c. 20.

Een Schaep dat door de dornen gaet,
Seer licht van syne vvolle laet.

O utinam exclamat P. Alvares, utinam non quotidie illud experiremur? utinam non videre-

Alvarez de Paz. cit.

mus

Seneca. mus illos, *qui nullo loco possunt consistere*, *& secum morari*, qui plateas, & limina exterorum terunt, non ad quærendum sponsum, sed ad oculos pascendos, tempus fallendum, rumores captandos, vanitatem, & sensualitatem fovendam! Vtinam non videremus illos innumeris peccatis sordidos, bonis operibus vacuos, & omni sensu vitæ spiritualis expertes! Radicem vero hujus frequentis excursionis, & visitationis, Cassianus pessimam assignat: *acedia* inquit, *duo sunt genera; Vnum quod ad somnum præcipitat æstuantes, aliud quod cellam deserere, ac fugere cohortatur, suggerit salutationes*, VISITATIONESQUE.

Cassian. coll. 5. c. 11 & l. 10. de spiritu accid. c. 2.

Corvus egressus ab arcâ, humani generis servatrice, putida in summis montium ejecta cadavera visitavit, ibique insedit, nec est reversus ad arcam. Et isti inquit Alvarez, semel à vitæ religiosæ tranquillitate, ad sæculares collocutiones, & visitationes egressi, ad bonum quod perdidere, redire non curant.

Quid! quod ii, qui frequentes illas, & prolixas visitationes sectantur, passim ut homines otiosi, ac vagi, aliis se viles, & contemptibiles reddunt. E latinis Apuleius: *parit conversatio contemptum, raritas conciliat ipsis rebus admirationem.* Expressius S. Gregorius, explanans illa verba Sauli dicta, à Samuele: *festina nunc, hodie enim venit in civitatem.* Ait sic locutas fuisse puellas: *quia raro videbatur in civitate, videlicet tarde veniens, cito recedens. Quo nimirum Magisterio Sanctæ Ecclesiæ Doctor instruitur, ut videlicet raro sit in publico, frequens in secreto, ut quo tardius aspicitur, devotius veneratur; Tunc quasi cœlestis excipitur.* Quod si frequentius evagetur, diutius commoretur, & contemptui, & fastidio erit, ut scite Rabanus adnotavit, qui expendens illud Prov. 25. *Mel invenisti, comede quod sufficit tibi, ne forte satiatus evomas illud.* Sic in rem nostram disertissime: *Etsi cujuslibet* VISITATIONEM *melle dulciorem inveneris, melius est ut rarius veniendo facias eum diligere adventum tuum, quam vel una vice tamdiu cum illo maneas, vel toties ad eum venias, ut fastidiat.*

Apuleius lib. de Socrat.
S. Greg. l. 4. in 1. Reg. 9.

Vt experientia quotidiana comprobat, dum non semel exauditæ illæ voces, quam gaudeo illum decessisse, quam prolixo ac tetrico suo sermone fastidium parit? accedit, negotia domestica, aut externa sæpe aliò avocare, Ancillas, Famulos, Ephœbos, excandescere, diras omnes imprecari, ut recte observavit Hieronymus: *interdum ut* VISITANTIBUS *reddamus vicem, ad superbas fores pergimus, inter linguas rodentium ministrorum, postes ingredimur deauratos.*

Hieron. epist. ad Marcell.

Tandem ut eo revertamur, unde exorti sumus, si visitationes honestissimas, utilissimas, jucundissimas spectetis, Virginem supra omnes mortales specie venustissimam, morum suavitate gratiosissimam, generis dignitate illustrissimam, omnibus corporis, animique dotibus excellentissimam, mundi Dominam, cæli Reginam, Dei Matrem visendam, ejusque cultui templa, Sacella, aras, statuas, imagines, dicata, indies salutanda ac frequentanda, omnibus quo possum affectu flagrantissimo prædico, atque pronuntio. Qua in parte excelluit S. Bernardinus Senensis, qui Amasiam suam ut dictitabat indies bene mane salutatum, extra urbis pomeria, Sanctissimam Dei Matrem visebat.

Consimili pietate excelluit B. Maria Ogniacensis, quæ statis temporibus ad ædem Deiparæ, duobus milliaribus domo dissitam, unica ancilla comite nudis pedibus, aspera & rigente hyeme revisit, impransa, & incœnata biduum, & totam noctem in templo hanc Virginem Matrem visitando, & cœlesti confabulatione transigendo insumpsit.

In vita Drexel. tom. 1. p. 401.

Quod si cui forte incommodum, longius ad eam visitandam excurrere, in interiori domus oratorio, statuam ejus erectam colat, ac veneretur, exemplo B. Mariæ de Victoria, quæ sæpius de die, iconem inter claustra monasterii expositam pussime visebat, & amantissime salutabat. Vnde præferto alias delicias, alios favores, liquidissimasque voluptates, quam ex præstantissimarum filiarum visitationibus percipi soleant, referebat, de istiusmodi enim sincerissimus censos Hieronymus: *pudet dicere frequentiam salutandi; qua aut ipsi quotidie ad alios, aut alias pergimus, aut ad nos venientes cæteros exspectamus.* Deinde *itur in verba, sermo teritur, lacerantur absentes, vita aliena describitur, & mordentes invicem consumimur ab invicem.* Quanto integrius, quanto tutius, quanto suavius, quanto sanctius Virginem Matrem visimus, atque cum ipsa, ejusque dilectissimo filio, cujus conversatio amaritudinem non habet, sermocinamur. Stimulo hic etiam religiosis est puella Iudaica Rachel nuncupata, quæ etiamnum quinquennis tanto in Deiparam ferebatur affectu, ut ad ejus encomia, tota exardesceret; quidquid Domi nancisci poterat, in Virginis gratiam, pauperibus elargiretur. Tandem in presbyterum Ludimagistrum cum aliis puellis incidens, elementis fidei clam imbuta, illusis omnibus parentum ac propinquorum technis, à sponso profuga, in Parcense Cœnobium prope Lovanium, asylum invenit; ubi se totam Reginæ Virginum, dilectissimæ suæ Matri dedicavit: quæ itaei in deliciis, ut si quando nobilium Monialium parentes & affines, ad filias aut cognatas *viserent*, hæc imaginem Beatissimæ Virginis visitabat, & gratioso vultu dicebat: aliæ sorores nostræ Moniales à Matribus, & Amicis solatium habent & gaudium, ego autem paupercula, pupilla, & indigna, ad te Dominam, ut cognatam meam fidenter accedo. Tu sola pro omnibus, esto mihi refugium, & solatium. Nec dubium quin plus ex hac visitatione dulcedinis, & sincerissimæ voluptatis in animo perceperit, quam reliquæ omnes, per horas plures, cum Amicis suis verba vana, profana, lubrica, commiscentes, ex quibus conscientiæ remorsus, & mentis amarities redundet. Denique qui hic sæpius Virginem visitarit, non modo uberes divinarum consolatium, & cœlestium gratiarum fructus reportabit; sed & certo confidere poterit, se in suprema lucta omnibus charis destitutum, ab illa misericordiæ Matre visendum, gratissimaque præsentia dulcissimi Iesu, in throno gloriæ visendi & videndi recreandum. Fidem facit insignis Virguncula, puella pastoritia, quæ velut flos campi, eximio nitore suo, omnium oculos animosque ad sese suaviter pellicere, & fortiter pertrahere videtur. Pudica hæc filia in pascendis gregibus, Patri suo famulabatur, eratque in vicino Ecclesia, deserta illa quidem, ac propemodum diruta, imaginem servans, carie licet ac vetustate collabantem, Virginis tamen Matris speciem, ac simulachrum repræsentantem, qua innocens puella vehementer delectata, tempore quo oves pascebantur, eo se conferre, illam visere, & coram illa preces fundere imprimis solebar,

Barrii. Paradis. Ouvert. 6. 7. devot. 2.
Hieron. epist. ad Marcell.
Thomas Cantip. l. 2. apum c. 29.
Ioannes Major in specul. hist.

bat. Unum erat quod ferre non poterat, neglectim haberi tantæ Matris effigiem, cui ipsa quamtumvis vel maxime cuperet, aliud adferre remedium non poterat, præter unum religiosæ pietatis studium, quo statuam hanc ab omnibus desertam, frequenti visitatione impensius coleret. Statuit ergo quod à Domesticis laboribus invenire liberum tempus posset, illi suæ imagini honorandæ impendere. Et annos plures constanter visendi ac venerandi hanc iconem ea religio tenuit, donec pastoritiis curis, ac studiis fracto corpusculo, morbo puella succumberet. Vt autem constet quam omnis Vrbanitatis etiam in pastoritia filia, Dei Mater memor, se visitori vices rependerit, accidit ut die illa qua hæc è vivis decederet, duo ad villam in qua ægra decumbebat, peregrini iter facerent qui meridiani æstus declinandi causa, nemus ingressi, unus somno obrui, alter orationi insistere cœperit; uterque vero speciosarum Virginum cœtum, quem ceteris augustior Matrona ductabat intuebantur. Obstupescere hic vigil, nec diotius continere valens, ecquæ tanti, tamque splendidi in silvis causa adventus exquirit? cum statim illa, quæ ceteris præcellentior videbatur: ego inquit *Maria* sum Mater Dei, quæ neminem me invisentem respuo; sodales vero hæ, Virgines sunt, quæ virginitatem suam filio meo, mihique consecrarunt, pergimus autem in villam proximam, *visitare Virginem* quandam pastoritiam defectis viribus, ad extrema tendentem, quæ cum vivens valensque me toties viserit, atque omne obsequium dicarit, vicissim ipsi visitationem nostram deesse noluimus. Dixerat, & omnis illico chorus ex oculis ejus evanuit. Cumque ille socium suum è somno excitasset, ab eo narrari totum, quod vigil ipse conspexerat, audivit. Assurgunt itaque simul, & pagum intrant, atque ubi ægra puella cum morte conflictans delitescat, inquirunt: ac tandem stramineo in thoro decumbentem inveniunt, & perofficiose salutant. Quibus Virgo: discooperite vos amici, & orate Dominum, ut videre concedat, atque oculis intueri pulcherrimum hunc comitatum, juxta me consistentem. Qua monitione in genua provoluti, quem paulo ante in nemore virginum cœtum conspexerant, denuo intuentur; stabat juxta infirmam Virgo Deipara, sertum miræ pulchritudinis manu tenens, quod inter suavissimos concentus, & dulcis harmoniæ cantus, quibus chorus ille ad miraculum concinebat, animâ de corpore egressâ, ejus capiti imposuit; illam vero secum, insidiis omnibus, atque periculis à teterrimis hostibus eo potissimum tempore longe abactis, ad visendum, videndumque dilectum filium suum in cœlos evexit.

Hunc quamtumvis pastoritiæ filiæ, in visitando Dei Matre cultum æmulamini, ut beatissima hac ejus visitatione perfrui valeatis, ejusque filius vos exaltet in TEMPORE VISITATIONIS. 1.Petri 5.

FESTVM

FESTVM
S. MARIAE MAGDALENAE.

Omnes iniquitates meas DELE: Pſalm. 50.

Maria Magdalena. Anagramma. *Grandia mala mea.*

ARGVMENTVM.

PAlimpſeſtum hic vides, in numeris numeris, atque ingenti debitorum ſummâ conſcriptum, quæ omnia, ne minimo quidem veſtigio relicto, unâ ſimul ſpongiâ delentur. Peccatoris typum geſſit ille, qui debebat Domino ſuo, decem millia talentorum; & nos cum illo, omnes debitores tenemur, innumeris animum debitis conſignatũ gerimus; At ne quis, ſe ſolvendo forte deſperet, ſpongiam hodierna luce, qua feliciter Magdalena ſua ipſa debita delevit, nobis ſuppeditat; quæ non alia quam lachrimarum, ut aureâ dicendi facundiâ Antiochenus Præſul teſtatur, hom. 2. in Pſal. 50. *Peccata tua in libro ſcripta ſunt,* SPONGIÆ *autem inſtar ſunt lachrimæ tuæ: lachrimas mitte, & oblitterantur: Lachrimas funde, & purus ille liber invenitur. Magna lachrimarum vis eſt*; Vt quamvis ſcelera, etiam maxime inveterata, ſcripta ſint ſtilo ferreo, aut tetris nigriſque notis papyro inarata, lachrimæ vice Spongiæ, ea penitus inducere, ac delere valeant; quod non ſemel cœleſti prodigio comprobatum eſt. Tum ne quis dumtaxat eas, quæ ex oculis fluunt, requiri arbitretur, atque eas pumice ſiccior, ſe ſibi exprimere non poſſe conqueratur, Doctor Angelicus, *internas* potiſſimum *lachrimas* (ut fuſius deducemus) requirit; quas ſibi concedi Divus Auguſtinus hiſce verbis ardentiſſime efflagitabat: *da mibi quæſo Domine Ieſu* LACHRIMAS *ex toto affectu* INTERNAS quas jugiter pro quovis delicto fundendas, ſi ſuper nivem dealbari velimus, commonebo. *S. Thom. 1. 2. q. 35. a. 7. Aug. meditat. 4. 36.*

§. I. *Lachrima, Spongia peccatorum.*

§. II. LACHRIMIS CŒPIT RIGARE, *& in omnem vitam perrexit.*

§. III. *Perenni peccatorum memoria, & aſsiduo lachrimarum imbre, pœnitentis animam, Super* NIVEM DEALBARI, *qui eſt fructus ultimus, & utiliſsimus:*

FESTUM S. MARIAE MAGDALENAE.

Remittuntur ei peccata multa. Lucæ 7. v. 37.

Hieron. in Ezech. c. 37. Greg. l. 26 mor. c. 5. & lib. 3. exp. in 1. Reg. c. 9. Hieron. in 1, a. S. Brunone in Ezech. c. 9. v. 3.

EZechiel ille, ut Hieronymus loquitur, *scripturarum oceanus, & mysteriorum Dei labyrinthus*: qui teste Gregorio Magno, *Magistrorum speciem & typum prædicantium tenet*: purissimus ille Dei oculus, vidit Angelum, *qui Christum magni consilii Angelum repræsentavit*. Attramentario accinctum: *atramentarium scriptoris habebat in lumbis suis* cap. 9. v. 3. Symmachus transtulit: *tabulas scriptoris, ut scilicet omnium peccata describeret*. Scriba hic, omnia quæ ab orbe condito, quæ à primo die, & hora, qua homo ratione uti cœperit, egerit, dixerit, cogitarit, in fastos accurate redegit, omnes oculorum nictus, pedum gressus, manuum motus, linguæ; cordis affectus, desideria, technas, dolos, nequitias omnes suis tabulis consignavit. Quidquid in angulis, in antris, in caveis, in solatiis, in clausis cubiculis, in silvis, in tenebris peractum est, inspector ille cordium, omnia ad calculos revocavit. Hujus scriptoris manum, ideo Iob gravius, quam Rex Babyloniæ, digitos scribentis in pariete metuebat; ad omnia quippe adamantious, de hac gravissime queritur, & lamentatur. SCRIBIS *contra me amaritudines, & consumere me vis peccatis adolescentiæ meæ*. *(Iob. 13. v. 26.)* Id est, ut exponit Pineda: *(Pineda hic.)* „ scribis peccata, quæ ad amaritudinem Deum provocant, & quæ homini amaritudinem pariant, ac per acerba tandem peccatori existant. „ Hoc est quod sanctissimum Vatem conturbat: dum animo obversatur, quod in divinis pictaciis, & grandi libro Dei, omnia nostra dicta, atque facta, diligenter descripta, atque à pueritiâ usque ad ultimum vitæ diem, ut inquit Corderius, *(Corderius hic.)* exarata serventur; sed sive hæc exarata sint in papyro, sive celte sculpta in silice, aut plumbi lamina, sive ut *peccatum Iuda, scripta sint stylo ferreo, in ungue adamantino*; *(Ierem. 17. 1.)* delere tamen vales illas amaritudines, contra te scriptas, amoris lachrimis, & merito amaræ Passionis Christi, aqua, & sanguine, qui *(Lorin. in psal. 50. v. 3.)* fluxit de Latere Crucifixi, per canalea Sacramenti pœnitentiæ hauriendus, atque illud verissimum *(Isa. 43.)* quod per Isaiam dixit experiera: *ego sum, qui Deleo iniquitates propter me, & peccatorum tuorum non recordabor.*

§. 1.

Lachrima, spongia peccatorum.

INter omnia quamtumvis acerba, benignissimi Iesu opprobria, inter omnia etiam atrocissima tormenta, quam sudore, sanguine, spiritu virali, viribus omnibus, exhausto corpore sitim toleravit, acerrimum cruciatum exstitisse, gravissimi Doctores suffragati sunt. Iam toto corpore saucius, largissimum sanguinem effuderat, illudque Vatis Regis pie queri videbatur: *arvit tanquam testa virtus mea, & lingua mea adhæsit faucibus meis*; *(Psalm. 21.)* unde exclamat: *Sitio*. Quid? ille qui olim contentissimis in templo vocibus, omnes ad se magnificè invitabat; *si quis sitit, veniat ad me, & bibat*; hic clamat, *Sitio*. *(Ioan. 7. v. 37.)* Qui Samaritanæ mulieri, aquam haurienti, arcanam aquam, qua delibata non sitiret amplius, promisit, clamat, *Sitio*. Qui aperuit olim in deserto rupes in fontes aquarum, clamat *Sitio*. Quid hoc? *fons hortorum, puteus aquarum viventium* SITIT. *(Cant. 4.)* Mirum equidem est, & vere mirum, inquit Bernardinus Senensis, quod FONS SITIT, imo *omnium aquarum redundantia* SITIT. *(Bernard. de Passione Dom. ser. 53. c. 1.)* Audiat hoc Moyses, qui olim hujus nutu Sinaiticas aquas, in petronem aquæ vivæ fontem eliquavit. Audiat hoc Samson, cui ne ipso in victoriæ æstu aresceret vita, aperto aridæ maxillæ molari, hic idem fontem elicuit. Audiat hoc Agar, cui ne Ismael siti conficeretur, Angelum suum aridâ & siticulosâ in regione, fontem aut aperuit, aut indicavit. Sed has aquas, hos latices, illos fontes, non sitit Iesus: Sitis hæc non aquæ; nam undique audita ea voce, SITIO, accurrerent, atque opero latura, verè plauderent manibus flumina. Non etiam sitis vitæ fuit, nam apud illum est *fons vitæ*. Quid ergo sitis ardentissime Iesu? plura acerbiora, atrociora tolerare. LASSUS *adhuc* SITIT, inquit de eo divinus Vates, *(Isa. 29.)* & *vacua est anima ejus*. Pagninus: *& anima ejus appetit*. alii: *& desiderium ejus adhuc crescit*. Ven. Beda hanc piam Christi querimoniam: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me*, eodem revocat; quod deficientes jam vires, diutius adhuc roborari, quo plura pateretur exoptaret. Quid sitit? Laurentius Iustinianus; *salutem populi, quia aqua multa, populi multi*, sitire affirmavit, sitit affectum nostrum, sitit desideria nostra, sitit amorem nostrum. *(B. Laur. Iustin. de triumph. agone c. 19)* *Quod Christus Samaritanæ dixerat, Mulier da mihi bibere, hoc in cruce omnibus ait* SITIO. *Sitis hæc de ardore dilectionis, de amoris fonte, de latitudine nascitur.* Atque ut Nazianz. *sitis sitiri*. Quid sitis amantissime Iesu? Audi Hipponensem Antistitem: *Sitis mea, salus vestra est. sitis mea redemptio vestra*: SITIO *fitem vestram, salutem vestram, gaudium vestrum: plus animarum vestrarum, quam carnis meæ cruciatus me tenet.* *(Aug. serm. 1. de ramis palm.)* Hæc piissima Ludolphi Saxonis meditatio, cum S. Bernardi verba referens, scripsit in hunc modum: SITIO inquit, *Christus, non doleo. O Domine quid sitis? salutem vestram; & si non mei, saltem vestri misereminis.* *(Rudolph. Saxon. de vita Chri. p. 2. c. 63.)* Ac deinde subjicit: *O Domine Iesu, coronam sustines, de tua cruce & vulneribus taces, & pro sola siti, clamas* SITIO. Quid sitis? quid potissimum sitiat, attendite auditores, & arrectis auribus adstate: sitit Magdalenæ sitim, peccatricis fœminæ, sitit peccatricis animæ ac cujusque vestræ lachrymas, ut per apposite ad rem nostram Chrysologus, Archiepiscopus Ravennas, excellentis vir Ingenii, & divinis in vita miraculis corruscās, hic aureo dicendi flumine! *(Trithem. „ 26. Chrysolog. serm. 93.)* *Deus* inquit, *delinquentium gemitus esurit*, SITIT LACHRIMAS PECCATORUM. Execramur, ac detestamur immanissimam Iudæorum barbariem, sitibundo jamque moribundo Domino, spongiam feralibus addictam ministeriis, sordibusque carnificum infectam, & rerum attactu contaminatam obtrusisse; nos ipsi interim

Iudæis

Iudæis crudeliores eam domino exhibemus. Porro ut litteratissimus scriptor scitè adnotavit: *spongiam aceto plenam, olim ad supplicium obtulerunt hostes impij, & crudeles. Spongiam Iesu offerunt, qui eius cruore (& suo dolore, ac lachrimis) veluti spiritualis spongia, sua ipsorum crimina deleri nolunt*, quamtumvis sceleratis sicarijs, ac latronibus ad extremum supplicium condemnatis, ex insita hominibus commiseratione, aliquid generosioris vini solet offerri. Eheu tantillum solarij, tuo subtrahitur Redemptori: *potemus Iesum pænitentia lachrimis, ut dicat de nobis bene potantibus:* SITIVI, *& dedisti mihi potum.* O Christiani pro isto innocente ita defatigato, ita sancio, ita prorsus exhausto, emendico propter amorem Dei pauxillum aquæ, ex oculo manantis, ex corde contrito depromptæ. Lachrimas, Antiochenus Præsul, aptissimè spongiam cælesti rore madidam, qua peccata omnia deleantur, compellavit: *peccata tua*, inquit, *in libro scripta sunt.* SPONGIÆ *autem instar, sunt lachrimæ tuæ: lachrimas mitte, & oblitterantur. Lachrimas funde, & purus ille liber invenitur. Magna lachrimarum vis est.* Eccum tibi in præfixo symbolo Palimpsestus, cui debita, & rationes contractæ, multorum millium exarata cernuntur: At spongia delebili, liquore imbuta, omnia, ne vestigio relicto, deleontur & oblitterantur. S. Leo de lachrimis Magdalenæ: *felices lachrimæ, quæ ad diluendas culpas criminum, virtutem sacri habuere baptismatis: felices lachrimæ, quibus audire meruit:* REMITTUNTUR *tibi peccata tua, verbis ipso Christi ore prolatis.*

Novarin. electa sacra l. 3. n. 139.

Origenes in Matt. 25. v. 35.

Chrysost. hom. 2. in Psal. 50.

S. Leo. ser. 9. de passione.

Quod licet Evangelista observans, ait: *Mulier quæ* ERAT *in civitate peccatrix*; hic dicit erat; quid vero Pharisæus sentit de hac muliere? *quia peccatrix* EST. Pharisæus peccata lachrimis deleta ignorabat, & etiamnum peccatricem affirmabat, unde D. Chrysologus, *errabat siquidem, qui tanquam peccatricem adhuc horrebat.* & alter exclamat: *O lachrima mentem purgans! hæc est lachrima sanctæ compunctionis sopor, herba cælestis illius fullonis, quæ vestes servorum suorum deturpatas, à sordi quotidie expurgat*: hac enim longe efficacius, quam ullo lixivio, aliave herbâ, aut liquore, labes eluuntur, penitusque delentur. Narrat in eam rem Cæsarius: Adolescentem multis onustum sceleribus, cum meliori tandem ductus spiritu, illam animæ sentinam, pœnitentiæ sacramento exhaurire statuisset, & iam sese ad confessarij pedes abiecisset, derepente ita totum exhorruisse, ut ne verbum quidem eloqui posset: adeo ipse, quæ contraxerat debita, enormia, & illi in immensum excrevisse videbantur, ut nec rationem inire, nec proloqui valeret; sed foro isti conscientiæ cedere, in animum induceret: hærebat nimirum in equuleo, tormentoque pudoris, & licet dolor oculos solveret in lachrimas, linguam tamen suis vinculis adstrictam tenebat pudor: donec tandem ei mens iniecta est, ut quas eloqui lingua non poterat, omnium scelerum rationes, ad calculum revocaret, & in chartâ conscriberet: quam cum uberi fletu aspersam, tremula manu confessario obtulisset, reperit ille, dum evolvere vellet, omnino candidam, atque omnia scelera, velut spongia deleta. Id plerique miraculum extollunt, id omnes iure admirantur, & deprædicant; ast illud nimium, quantum exsuperat, quod indies fieri, certa fide tenemus: maculas noxæ lethalis, viperino, & cerbereo felle, ungue adamantino, animæ insculptas, pœnitentis lachrimis deleri. O miraculum longe excelsissimum! prodigium longe divinissimum! & digito Dei dignissimum! candor hic nitidissimæ papyri, animum deletâ omni labe, longe candidissimum significabat. Si quæ turpis macula, pretiosæ vesti aspersa est, moris est, ut chartæ bibulæ madefactæ, carbo ignitus inferatur, qua omnis macula deletur. Magdalena tota liquitur in lachrimas, tota lachrimis madet; cor intus carbonis instar igniti ardet, & plorat, atque hac ratione omnes animæ maculas delet; ita & nos, inquit Chrysostomus: *Si doleamus, & contristemur, peccati magnitudinem minuimus; sæpe vero etiam funditus ipsam* DELEMUS. Eiusdem omnino generis est, quod in sancti Basilij vitâ legimus: Mulier erat, quæ multis annis innoxie vixerat, sed amisso tandem marito, & pudorem, & integritatem amiserat. Abierant in eo scelere complures anni, quibus exactis, quantum Domino suo deberet, attentius secum recolens, ad debiti contracti magnitudinem ita expavit, ut nullis se verbis exprimere posse, omnino statueret. Dum divino lucis radio collustrata, hoc opportune consilium cæpit, ut bene longam peccatorum suorum seriem, potius chartæ, quæ non erubescit, committat, claudat, obsignet, & clausam, itaque obsignata Episcopi, sui manibus tradat. fecit, & suo indulgens pudori, fusis uberrim lachrimis, peccata scribit in chartâ, obsignat, & plumbo probe obsignata D. Basilio defert, multum orans, & obsecrans, ne chartam aperiret: sed unum tantum à Deo, superisque suis impetraret orationibus; ut quidquid erat in ea exaratum, divina indulgentia deleretur. Tergeversat i primo sanctus Pater: Verum ubi videt aggerari preces, ingeminari lachrimas, & omni commiserationis genere vim quodammodo fieri, flectit & ipse sese, & in genua provolutus, diuque Deum precatus, chartam recludit, videtque omnia peccata deleta, uno duntaxat excepto, quod gravius, & atrocius reliquis, extremâ hærebat in linea. Ex eo S. Præsul causatus, quod suæ videbatur infirmitatis, mulierem ad B. Ephrem remittit, ut qui plus apud Deum, Superosque posset; sed & hic, quod erat submissionis, se peccatorem dictitans, ad S. Basilium delegat.

Chrysost. hom. 7. ad pop.

It mulier, & ultro citroque viam metitur, gressuque concitato Basilium requirit; sed ô fortunatum infortunatum! iam vitâ functum reperit, & solemni pompâ ad sepulchrum deferri videt! amare queritur, multaque comploratione, & muliebri eiulatu defunctum Præsulem, quasi deserti patrocinij incusat, chartamque male obsignatam supra pheretrum proijcit: quam cum unus è Clericis resignasset, nihil in ea scriptum invenit; scilicet eluetat, & deleverat quidquid in ea fuerat exaratum. Hoc cælestis prodigij miraculum, & longe sublimius, quilibet vestrum, gratiæ cælestis adiutus patrocinio, in anima operari potest. Hæc divinæ misericordiæ ostenta, toties peraguntur, quoties suis lachrimis, omnia in libro mortis scelera, & iniquitates conscriptas, deles: ad quod breviter, sed potenter hortatur August: DELE *quod fecisti.* Sed erit forte è vobis nonnullus, qui oculos suos pumice sicciores queratur, nullam se unquam pro peccatis lachrimulam fudisse atque adeo anxium se, an peccata deleta sint? Ad querelas, & quæsitum respondet S. Thomas. *Dolor interior, præeminet dolori exteriori:* & infra: *dolor interior, potior est quam dolor exterior; cuius signum est, quod etiam dolores exteriores, aliquis voluntarie suscipit, ut evitet interiorem.* Quem dolorem internum S. Climacus tanti facit, ut gradu 7. scriptum reliquerit: *mærentium dolorem ac gementium, pluris æstimari, quam lachrimas, puto quod & Deus sic iudi-*

S. August. cap. 12. in Ioann.

S. Thom. 1. 2. q. 35. a. 7.

cet.

ret. Quam verè hic senserit, patet ex eo, quod, eiusmodi dolorem cælestis Pater coram S. Catharina Senensi, *igneas, atque cordiales lachrimas* appellavit, dixitque non esse efficaciæ minoris, *ipsum fructum ignitarum huiusmodi lachrimarum, quam sit ipse lachrimarum oculorum, imo frequenter esse amplioris efficaciæ, iuxta mensuram amoris.*

Cap. 9. Dialog.

Quare, error gravissimus est, in exterioribus illis lachrimis, verum dolorem, sinceramque contritionem consistere, cum illæ sæpe ex complexione tenerâ aut humida ex pia musica, ex motivo naturali, quod per se ad confessionem non sufficit promanent. Experientiâ quippe non semel compertum est, dum sacerdos quispiam carcerem adit, dum reo ad supplicium damnato aures præbet, tantis gemitibus, lachrimis, lamentis, eum peccata sua enarrare, ut totus in lachrimas colliquescere videatur; huius tam uberis fletus, si causam percuncteris? dicet, quia in flore ætatis, manu carnificis, tam infami morte plectendus, quia uxorem & liberos eodem infortunio involuit. Filia corrupta in illo sacro Confessionis tribunali, imbres lachrimarum fundit: quid causæ? quia apud parentes, propinquos, vicinos, tam gravi infamia notatur. Famulus, ancilla in furto deprehensa, gemitibus inenarrabilibus, largissimo fletu crimen suum confitetur? at è quo fonte hæ tam uberes lachrimæ scaturiunt? quia domo deturbanda, gratia potentis Domini, aut Dominæ excidit, quia spes lucri præcisa. Quare tales lachrimæ, quamtumvis copiosæ, ne minimum veniale delere valent. Sed pete cum Augustino: *Da mihi quæso* (Domine Iesu) *lachrimas ex toto affectu* INTERNAS, quæ ex fœditate peccati, ex iniuria in Deum admissa, ex timore pœnæ, à Deo vindice infligendæ, aut ex ardentissimo motivo infinitæ illius bonitatis profluant; hæ sunt spongia, quæ delet omnes iniquitates nostras. Hic verus, & sincerus dolor nisi accesserit, hæ internæ compunctionis lachrimæ, nisi fusæ sint, peccatum non delebitur; frustra quis in confessione peccata exponit, frustra quis in pauperes opes effundit, precibus vacat, ieiunijs se conficit, flagellis usque ad sanguinem in se sævit, facilior tibi via ostenditur. Audi disertissimum, ac divinissimum illum Antiochensem Antistitem: *dicam tibi quid valeant lachrimæ: Martyres sanguinem fundunt, peccatores lachrimas fundunt, Meretrix illa non fudit sanguinem; sed fontes lachrimarum profudit;* ET DELEVIT *peccata sua.* Has tu peccator, tu periurus, tu blasphemus, tu potator, tu scortator, tu adulter funde, & gravissimas iniquitates tuas defle: cum vel unicum veniale mereatur, ut tota vita defleatur; stimulo hic esse possunt, viri sanctimonia vitæ conspicui, qui levissimas noxas veniales, perpetuo deflebant; quod collaudans Gregorius ait: *quanto electus quisque maiori sanctitate præminet, tanto magis de his, sine quibus hæc vita non ducitur venialibus peccatis* dolet. Vnde nemo quisquam mirabitur, nostrum fratrem Alphonsum Rodriquez, uti in vita eius manuscripta legitur l. 1. c. 3. ita abhorruisse, & deflevisse quamvis venialem noxam, ut cum ei amarissime sua peccata deflenti, Christus Dominus apparuisset cum S. Francisco, & nonnullis alijs sanctis, & S. Franciscus interrogasset, cur fleret? respondisse: quomodo non fleam, perspectam habens gravitatem peccatorum meorum? quandoquidem unum veniale peccatum, contra Deum commissũ, meretur ut tota vita defleatur. Quo dicto, visio illa disparuit, & in eo nova quædam lux remansit, quæ tota vita duravit, cum odio omnis peccati. Vt cum eius periculum se offerret, cum maximo fervore à Deo peteret, ut potius pœnam inferni pateretur, quam in unam culpam Venialem prolaberetur. & l. 2. c. 6. dicitur: inter monita, quæ sibi præscripserat, unum fuit, ut tale propositum, ter in die renovaret per longum tempus, & si fieri posset per horam integram, præsertim in materia castitatis, ne unquam ullum veniale peccatum contra illam admitteret. Idem factitabat teste Hieronymo S. Paulo, quæ ita levia peccata plangebat, *ut illam gravissimorum criminum crederes ream;* tamque assiduum & perpetuum voluit esse, de peccatis proprijs dolorem Lactantius ut iubeat Christianum in Sacrificio laudis, *nihil aliud precari, nisi peccatis suis veniam, licet nulla sint.* Id ipsum fixum, statumque erat seraphico Francisco, assidue plorare, & per actus contritionis & lachrimas, quotidianos defectus extergere, illud credo Augustini monitum secuti: *continue dolendum est de peccatis, quod declarat ipsa dictionis virtus: pœnitentia enim est pœnam tenere, ut semper puniat in se ulciscendo, quod commisit peccando.* Estque Deo peraccepta hæc peccatorum nostrorum, etiam leuium, perpetua cum intimo doloris sensu recordatio, quemadmodum scribit S. Vdo in Vita S. Gerardi Comitis l. 2. c. 16. *Peccata sine quibus humana conditio esse nequit, quæ nobis leviora, illi vero videbantur gravia: ita semper præ oculis studebat agnoscere, ut remissionem impietatis cordis, non ambigeret à Deo clementer percipere* hoc est, divinitus agnovit, remissa sibi esse graviora vitæ ante actæ peccata, ob amaram recordationem leuium peccatorum suorum. Quod utinam, & vos animæ iustæ, quæ etiam septies de die caditis, recogitatis & iugi fletu æmulari studeatis, atque hunc fructum pœnitentiæ longe utilissimum, hodie colligatis.

Aug. Medit. c. 37.

Chrysost. in Psal. 50.

S. Greg. in Psal. 3. pœnit.

Rauck. opusc. 18. c 2. n. 11.

S. Hieronym. ep. 2 ad Eustoch.

Lactant. lib. divin. instit. c. 25.

Aug. hom. 4. de vera, & falsa pœnit. c. 19.

§. 2.

Lachrimis CÆPIT *rigare, & in omnem vitam perrexit.*

SOlerter hic observandum est, cur cælestis ille Dei scriba, non dixit: rigabat lachrimis pedes eius, quemadmodum addidit: *tergebat, ungebat, osculabatur?* Sed emphatice usus sit verbo, CÆPIT *rigare pedes?* causam hanc subtilissimus doctorũ excogitavit, quod Magdalena ubi hodie flere *cæpit*, in omnem vitam nunquam à lachrimis temperarit: Non solum inquit Augustinus, *in domo Simonis, sed etiam post adventum S. Spiritus, hoc quidem ardenter perfecit:* SEMPER *enim dolebat,* SEMPER *in vitâ suâ flebat, quod commiserat.* Sacerdos summus, Christus Dominus, generalem omnium peccatorum absolutionem, ac plenariam ei remissionem impertierat: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum;* nõ tamen iniuriam, quam dilecto suo Iesu per scelera intulerat, Magdalena unquam obliterare potuit: exitiales illas scelerum notas, animo inustas, calidissimis lachrimis indies irrigare nõ cessauit, Vt ne cicatrix remaneret: *Mulier flevit, & in fletu perseveravit,* Idem argumentum confirmant lachrimæ Petri, de quo Chrysostomus: *Vis videre exactam, & absolutam pœnitentiam? audi pœnitentiam Petri, post negationem: nã quæ ab eo gesta sunt, narrans Evangelista: egressus,* inquit, *flevit amare.* Hic ne Petrus flendi, & pœnitendi finem fecit? flevit, inquit S. Lucas, quasi iam lachrimæ illæ præteritæ exarsissent: at Marcus in

Luc. 7.

August. serm. 3 de fem.

Luc. 7.

Aug. in medit. c. 36.

Chrysost. in Luc. 22. egressus foras.

rem nostram expressius, *recordatus est Petrus verbi, quod dixerat ei Iesus, priusquam Gallus cantet bis, ter me negabis & CÆPIT FLERE.* Vbi diserte ac dilucide divinus interpres Antonius Escobar & Mendosa: *Petrus CÆPIT, sicut* Magdalena lachrimas profundere, & nunquam non ploravit, adeo ut teste Maximo S. Clemente canales in genis eius exarati essent.

Escobar Mendosa tom. 6. in Euang. pag. 104.

Ambrosius post Petri lapsum, hunc uberem lachrimarũ imbrem considerans, ait: *etiam lapsus sanctorum utilis est*: David flere cæpit, & in omnem vitã, etiam postquã audisset divino legato: *transtulit quoque Dominus peccatum tuum*, flere non cessavit, per singulas noctes, lavit stratum suum lachrimis, in Hæbreo, natare fecit, quasi ea fuerit lachrimarũ copia, quas indies fundebat, ut cum strato suo, velut inter lachrimas natitaret, idque incessanter, cum subdat: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei*, ex quibus verbis S. Ambrosius concludere non dubitavit, *quod cum fletu, ipsi descenderent oculi: habet enim hoc vis summi doloris, ut cum lachrimis, oculi quodammodo videantur descendere, eo quod tanta vis lachrimarum sit, ut putentur oculi in fletu resolui*, in lachrimas effundi.

Amb. l. 10 in c. 22. Luca.
I. 2. reg. c. 12.
Psal. 118.
S. Amb. serm. 17. in Psal. 118.

Addit Philo, & ex eo Hieronymus, lachrimas Davidis, & Ionathæ collectas, vas, seu doliũ repleuisse & in terra repositum fuisse. Quod si tum temporis, amore Ionathæ, tantum lachrimarum, David fuderit, quid ni illæ ex dolore in Deum suum, *in rivos, & iuge profluvium* (ut Ambrosius loquitur) prorupeřint, quo detestandum suum peccatum expiaret? At quo in pretio, mulieris pænitentis lachrimæ fuerint, ex eo manifestum est, quod Christus eas non in dolio, aut vase, sed in pretioso calice asservatas aliquando ostenderit.

Philo. lib. antiquit. Iudaic.
Ambros. ais.
Orat. pag. 139.

Quare ad iugem peccatorum pœnitentiam, exemplo suo S. Bernardus nos omnes efficacissime, allatis illis verbis sancti Regis Ezechiæ adhortatur, dicens: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Oportebat inquit, si fieri posset, revivere me, ut ita loquar, denuo, qui male vixi, sed quia hoc non possum, saltem recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ, faciam recogitando, quod revivendo nõ possum.* Hæc praxis recuperandæ vitæ præteritæ, quam sanctissimi viri usurparunt, lachrymas fundunt post veniam, peccatum etiam remissum, quia semel commissum, assiduo plorant; quo spectat illud Psaltis Regij: *Cogitatio hominis, confitebitur tibi, & reliquiæ diem Festum agent tibi*; in quæ verba Augustinus observat, primas cogitationes necessarias ad gratiam, cogitationis reliquias ad conservandam. *Sic debes recedere à peccatis primâ cogitatione, cõfessus Deo, ut non tibi recedat à memoria, quia peccator fuisti.* Quo salubriter monemur, ut & reliquiæ confessionis, diẽ festum, in animâ agant: ut & nos præterita peccata etiam Adolescentiæ nostræ, assiduo recordemur; iugi imbre lachrimarum rigemus, *& de propitiato peccato nõ simus sine metu.* Ea qua perpetuâ scelerũ recordatione, & dolore, fructus uberrimi colligẽdi sunt;

Bern. ser. in Cant. Ezech.
Psal. 75. v. 11.
Eccles. 5.

1. Fructus humilitatis, ac agnitio propriæ infirmitatis.

2. Fructus patientiæ, ac tolerantiæ quarumvis difficultatum, cum æterni supplicij nos reos agnoscamus, & misericordia Dei sit, quod non simus consumpti.

3. Fructus Gratitudinis in benignissimum Deum, cavendumque ne novo nos scelere ingratissimos exhibeamus.

4. Fructus, Amor in illum qui nos in gratiam recepit, & in filios ac hæredes adopravit.

5. Fructus, cãdor mentis, ut super nivẽ dealbemur.

1. Fructus. Humilitatis.

Quod primum spectat: humani generis parentem (dicam an peremptorem) *emisit Dominus Deus de Paradiso voluptatis*, & ut addunt Septuaginta, *collocavit eũ ante paradisum voluptatis.* At cur non potius è tota circum Regione expulit, & in longius exilium ablegavit? Causam reddit Orator aureus: *Vt dolens*, inquit, *continuo aspectu munitior, & cautior esset in alijs, ne iterum in eadem peccata incideret.* Et paulo post: *Vt & spectando memor esset, & inde cautum faceret*; hoc nempe, ut propriæ infirmitatis memor, cautior esset, *ne iterum incideret.* Quasi nullum habere posset efficacius remedium, ad futura peccata vitanda, quam si præterita cum dolore recordaretur.

Gen. 3. v. 23.
Chrysost. hom. 18 in Gen.

Vbi illud occurrit, quod magnorum virorum testimonio, vero non absimile est; priusquam scelus in orbem intrasset, rosas sine spinis inermes vernasse; at post peccatum sentibus inhorruisse. Hæc ut alios omittam, maximi præsulis Mediolanensis doctrina est, qui l. 3. Hexam. c. XI. sic ait: *Surrexerat ante floribus immixta terreris, sine spinis rosa, & pulcherrimus flos sine ulla fraude vernabat.* Quod autem spinæ postmodum adnatæ sint, alias interpretationes, hanc ad præsens institutum, peraccomodã adducit, ut spinæ de suis hominem peccatis admonerent. *Cum inquit, unusquisque prosperioris vitæ successibus gratulatur, reminisci culpæ eum convenit, per quam nobis in paradiso amœnitate florentibus, spinæ mentis, animique sentes, iure condemnationis adscripti sunt.* Vt igitur hi ... humilitatis fructum legamus, subdit: *fruitiles igitur ô homo licet, aut splendore nobilitatis, aut fastigio potestatis*, (aut quod longe sublimius) *fulgore virtutis, semper* TIBI SPINA PROXIMA EST; SEMPER INFERIORA TUA RESPICE, (& anterioris vitæ delicta) *super spinas germinas.*

Amb. l. 3. Hexam. c. XI.

Sunt qui velint rosam prius candidam prodijsse, sed ubi se spinis asperam, sentibus horridam circumspexit, totam erubuisse. O pænitens animal *Spina*, ut loquitur Augustinus, *in peccatis significatur*; quoties candoris pristini deperditi recordaris, utinam salubri rubore suffundaris! & dicas cum Propheta; *tota die* VERECUNDIA *mea contra me est, & confusio faciei meæ cooperuit me*: etenim ERUBESCENTIA *ipsa partem habet remissionis.* Quoties admissi quondam sceleris reminisceris, toties in affectus erubescentiæ, cõfusionis, humilitatis, modestiæ, erumpe: *Oportet*, inquit Chrysostomus, *recordari nos priora delicta, etiam ea de quibus veniam consecuti sumus: ut intuentes quod ingentem molem debiti nobis remisit Deus, & amplius eum diligere possimus, & VERECUNDIAM, pudoremque concipere, atque ex hoc corde compungi.*

August. tom. 4. quæst. novi & veter testam. q. 41.
Psal. 43. v. 16.
Aug. tom. 4. de vera & falsa pænit. c. 10.
Chrysost. l. 2. de compunct.

Quidquid gloriæ, laudis, æstimationis à donis naturæ, aut gratiæ accesserit, interioris conscientiæ spinis compunctus erubesce, illudque tecum tacitus expende, si scirent quid ego in Deum meum deliquerim, quam gravem noxam admiserim, omnes me velut perpetuum abominarentur, nam ut vere Hipponensis Antistes: *animas male sibi conscius, novit se non habere, quod alij ignorantes illi tribuunt.*

Aug. l. 12. de civit. c. 8.

Quoties te in habitu sancto conspicuum, quoties te doctrinâ & scriptis clarum, quoties in Cathedrâ, Pauli instar discitum suspiciunt, admirantur, & venerantur, toties anteactæ vitæ labes, quas tu Deo admiseris, tibi proponas. Paul⁹ postquam in gratiam redisset, iam factus vas electionis, iam in Apostolicæ dignitatis culmen evectus, iam factus Doctor gentium, & ut Hieronymus ait: Paulus *tuba Evangelij: rugitus Leonis, flumen eloquentiæ Christianæ*; ne se efferret, prioris vitæ suæ maculas oculis subijciens, altos spiritus demisit, dicens: *non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei*, & rursum; *prius inquit, blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus*, & alibi vocat

Hieron. in apolog. ad Pammach.
1. Cor. 15.
1 Timoth. 1.
Ephes. 3.

Ephes. 3. 1. Timoth. 1. Chrysost. hom. ultim in posteri. epist. ad Corinth.

vocat se *sanctorum*, hoc est Christianorum *minimum*, & quod amplius: *peccatorum primum*, hoc est maximum. Vnde Chrysostomus: *ea sanctis consuetudo, qua perperam fecerunt, expendunt quotidie, deplorant, omnibusque ob oculos ponunt. Talis est hic sanctus noster, peccata sua vel nemine impellente, perpetuo versat, atque decantat.* Vbi nota illud, *perpetuo*; quidquid titillationis vanæ gloriæ, Paulo suboriri poterat, aut à superbis, aut ab humanis laudibus, aut à gratijs gratis datis, unum omnibus scutum objiciebat, memoriam præteritorum: *quia persecutus sum Ecclesiam Dei.*

Seneca quæst. natur. l. 6. c. 23.

Itaque quisque vestrum, quidquid boni fecerit, quidquid virtutis exercuerit, quidquid austeritatis assumpserit, id secum reputet; sed Deum meum temulentiâ, Deum meum adulterio, periurio, blasphemia &c. persecutus sum; illudque Senecæ, quamvis in re dissimili, sibi usurpet, qui Alexandri immane facinus inducit, quo Calisthenem innocentem, barbarum in morem trucidavit: *hoc est* inquit, *Alexandri crimen æternum, quod nulla virtus, nulla bellorum felicitas redimet: nam quoties dixerit, occidit Persarum multa millia, opponetur & Calisthenem, quoties dictum erit, occidit Darium, opponetur & Calisthenem; quoties dictum erit, omnia oceano tenus vicit; dicetur, sed & Calisthenem occidit, omnia hac antiqua ducum, Regumque exempla transierit, ex his quæ fecit, nihil tam magnum erit, quam scelus Calisthenis.* Ita quisque in animum inducat suum, si grave quodvis crimen, vel semel admiserit, hic Adolescens, ille mercator, causidicus, senator, quidquid recte egerit, si quid Eleemosynæ erogarit, si quid pietatis exercuerit, si omnibus imitationi, & admirationi fuerit; hoc semper animo voluat, sed & Virginem violaui, sed & periurium admisi, sed & fraude illum circumueni, alienam corrupi, innocentem oppressi. Hoc satis erit ut non evanescas, sed in omnibus de te modestè sentias, humiliter geras. Illud quippe verissimum S. Ioannis Climaci documentum est: *memoriam peccatorum perpetuam, esse humilitatis opificem.*

Climac. grad. 22.
2. Fructus patientia.

Alter fructus ex iugi memoriâ delictorum, ut quidquid adversi irruerit, patienter toleremus, & identidem ingeminemus: hæc omnia venerunt super nos, quia peccauimus tibi, *& non obediuimus præceptis tuis.*

Tobia 3. v. 4.

Quemadmodum olim fratres Ioseph, durè ab eo excepti, & in carcerem coniecti, memores sceleris, quod in fratrem admiserant, palam confitebuntur: *merito hæc patimur quia peccauimus in fratrem nostrum, videntes angustias animæ illius, dum deprecaretur nos, & non audiuimus; idcirco venit super nos hæc tribulatio.* Dicamus & nos, & intimo corde confiteamur: *merito hæc patimur*, quidquid tentationis, tribulationis, afflictionis, *quia peccauimus, in fratrem nostrum, benignissimum Iesum.*

Gen. 42.

Verum enimvero, hic mihi animus non est probare, ut peccator sibi persuadeat, omnia flagella, ac mala, ob scelera perpetrata, à vindice Dei manu sibi intentari (quod alio spectat) sed (uni rei more nostro insistendo) ut ubi etiam peccata remissa sunt, pœnitens in animum inducat, quidquid procellæ, aut tempestatis immissum fuerit, longe se graviora commeruisse, iuxta illud:

Ovid.

Æquo animo pœnam, qui meruere ferant.

Vt quid David potentissimus ille Rex Israel contumacem illam linguam vilissimi mancipij non compescuit? Vnde ei hæc mansuetudo, & iniuriarum tolerantia, quas Semei in eum coniecit? *obmutui*, inquit, *& humiliatus sum*, ac mox subdit: *& dolor meus renouatus est.* Quis dolor renovatus est? præteriti adulterij cuius tunc recordabatur, ut annotavit Theodoretus, cuius hæc paraphrasis: *convicijs affectus, PECCATI MEMINI, & stimulis à peccato sumptis configebar, reputans hanc esse causam, cur ego maledictis afficiar, & tyrannide opprimar, & à regibus domibus exactus fugere cogar.* Ab hac peccati memoriâ, hæc verba mansuetudinis plena emanarunt; *Dominus præcepit ei, ut malediceret*: quia centuplo, & millecuplo plus meruit; idcirco subiungit idem Theodoretus; *peccati memoriam habet hæc clausula.* In hanc sententiam audiamus Pontificem virtute & eruditione maximum Gregorium: *David* inquit, *exurgentem contra se filium fugiens, reduxit ad animam malum quod patravit, & æquanimiter pertulit.* Ac tandem ad nos sermonem convertens, hortatur: ut si quid adversi obvenerit, si linguis virulentis impetimur, si calumnijs proscindimur, si citra culpam rixis, & iurgijs obruamur, peccata, eorumque reatum, in memoriam revocemus; *tum, ait, illata convicia bene tolerantur, cum in secreto mentis, ad mala perpetrata recurrimus: leue quippe videbitur quod iniuria percutimur, dum conspicimus* (mentis oculis) *quia peius est quod meremur.* Si Morbi, si paupertas, si iactura bonorum, liberorum &c. nos affligunt, *leue videbitur* quod his malis *percutimur, dum conspicimus quia peius est quod meremur.*

Psal. 38.
2. Reg. 16. v. 10.
Greg. l. 10. mor. c. 17.
Greg. ibid.

Est qui tibi grave damnum intulit, est qui proterciter famam violavit, est qui falso te traduxit, qui in faciem cedit, sentis graves iræ motus effervescere, sanguinem ebullire; nosti qua ratione valeas restinguere? idem Doctor frigidam affundit: *quasi aqua ignis extinguitur, cum surgente furore animi, sua cuique ad mentem culpa revocatur.* Dum recordaris te peccasse, Deum non ideo in iras exarsisse, fulmina cælo vibrasse, sed benigne te in gratiam acceptasse. Quapropter aureum illud monitum inculcat Chrysostomus: *peccata nostra in memoria retinere debemus* (& deflere) *non enim solum ista extinguimus; sed fit ut inde adversus omnes homines, mitiores efficiamur, & Deo cum maiori benevolentia inseruiamus: ineffabilem eius humanitatem, ex istiusmodi memoriâ perspicientes.*

S. Greg. l. 10. mor. c. 5.
Chrysost. serm. de debitore decem mill. talent.

Tertius fructus gratitudinis, ne novo scelere nos ingratissimos exhibeamus. Anima pœnitens quæ nunquam non animo voluit: unde, quo devenerit: quam horrenda & immani abysso erepta, quanto præcipitio & alta voragine educta, noctu diuque iure meritissimo exclamare poterit; *Misericordia Domini, quia non sumus consumpti*: aut cum Psalte Regio: *nisi quia Dominus adiuuit me, paulo minus habitasset ab inferno anima mea.* Aut illud Hipponensis Antistitis identidem ingeminet: *gratiæ tuæ depute, & misericordiæ tuæ, quod peccata mea tanquam glaciem soluisti: gratiæ tuæ depute & quæcunque non feci mala: quid enim non facere potui: & omnia mihi demissa esse fateor, & quæ mea sponte feci, & quæ te duce non feci.* Assiduo secum ruminet, quibus vinculis, qua servitute & tyrannide ea, emptus, in libertatem filiorum Dei restitutus sit, & cantet. *anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium laqueus contritus est, & nos liberati sumus.* Hæc Augustinus gratissima animi recordatione, perpetuo voluebat, atque hisce vinculis expeditus, Deum jugiter laudabat: *Rupisti Domine vincula mea*, nec ultra se laqueis diaboli implicavit. Quin & quisque vestrum mentis oculis objiciat, è limo profundi eductus, quam sibi, Deo, & hominibus horrificum spectrum extiterit, ac veteres sordes aversatus, cum sponsa sanctè obtestetur; *expoliaui me tunica mea, quomodo*

3. Fructus gratitudinis.
V. August. tom. 4. de vera & falsa pænit. c. 14.
Thren. 3. v. 22.
Psal. 93. v. 17.
Aug. l. 2. confess. 7. & S. Thom. 22. q. 106 a. 2.
Psal. 123.
Aug. l. 8. conf. c. 5.
Cant. 5.

Cant. 5. *modo induar illa? lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?* Efficax in hæc verba motivum excogitavit Bernardus: *Si dixerit mihi Iesus, dimittuntur tibi peccata tua, nisi ego peccare desiero, quid proderit? Exui tunicam meam, si reinduero eam, quantum profecero? sine dubio recidens, quam tacemus deterius.* Si reus, marte, vel arte se è carcere proripuerit, & iterum in manus incidat, quid exspectandum, nisi ut arctiori carcere, & gravioribus vinculis mancipetur? hoc si pænitens omnis semel retractaret, tam execrandam scelerum recidivam facile devitaret. Quid, quod *inanis est pænitentia, quam sequens culpa coinquinat, & nihil prosunt lamenta, si replicantur peccata.* Si homo perduellis, infamis proditor principis, aut Regiæ prolis sicarius, à Rege in gratiam receptus, in hæredem regnum, & filium adoptatus, tam stupendæ benignitatis, ac benevolentiæ oblitus, in ipsum regem sicam vibrare non reformidet, quid hac ingratitudine magis inhumanum, quid magis barbarum excogitari posse, quibus quamque exquisitis tormentis eum dignum non iudicabitis? profecto de his sapienter sapiens, sic Deum loquentem inducit: *in duobus contristatum est cor meum, & in tertio iracundia mihi advenit: Vir bellator deficiens per inopiam, & vir sensatus contemptus:* ET QUI TRANSGREDITUR À IUSTITIA AD PECCATUM, *Deus paravit eum ad Romphaam.* Id est, ut Sanchez, Dionys. Carthu. & alij, *ad supplicium æternum.*

Bern. serm. 3. in Cant.

Aug.

Eccl. 26.

Hoc vos rogo quotquot estis, quos benignus Deus non semel, sed iterum, & sæpius intra viscera misericordiæ suæ complexus est, expendite, & severissimam Dei manum, si tanti beneficij oblivio vos teneat, merito expavescite. Illud enim Theologorum ac SS. Patrum iudicio longe omnium gravissimum peccatum, & ut Paulus loquitur: *impossibile est eos qui semel participes facti sunt spiritus sancti, & prolapsi sunt, rursus renovari ad pænitentiam.* Ioannes Medina Theologus non vulgaris, recidivam hanc tam grave peccatum esse asserit, ut sua malitia ob ingratitudinem peccatoris, exæquet hoc unum omnia peccata ante remissa, & iuxta illud Petri 2. *melius erat illis non cognoscere viam iustitiæ, quam post agnitionem retrorsum converti:* Sententiam suam confirmat exemplo illius nequam, cui Dominus omne debitum dimiserat; ubi tamen illæ gratiæ sibi factæ immemor, peccavit in conservum suum, totum debitum quod dimiserat, rursus exegit; Hæc omnia gravissima damna & supplicia, evadit pœnitens, qui ut monet Bernardus: *timet quidem pro accepta gratiâ, amplius pro amissa, longe plus pro recuperata.* Ea propter supremus Iudex gravissime interminatur: *nisi pænitentiam habueritis, omnes simul peribitis.* Non ait nisi pænitentiam egeritis, sed habueritis: habere enim importat retentionem, & possessionem quandam.

ad Heb. 6.

Medina de pœnit. com. 1. q. 3.

2. Petri 2.

Bern. in serm.

Quærit S. Thomas 3. p. q. 84. a. 8. utrum pænitentia durare debeat usque ad tempus vitæ? & respondet: *Duplex est pænitentia, scilicet interior & exterior; interior quidem pænitentia est, qua quis dolet de peccato commisso, & talis pænitentia durare* DEBET USQUE AD FINEM VITÆ. *Semper enim debet homini displicere quod peccavit. Exterior pænitentia est confiteri sacerdoti, & satisfacere pro peccatis, & hoc non oportet quod duret, usque ad finem vitæ; sed ad tempus determinatum, secundum mensuram peccati;* & in solutione ad primum *Vera pænitentia, non solum removet præterita peccata, sed etiam præservat hominem à peccatis futuris; Vnde oportet in homine* PERSEVERARE PÆNITENTIAM, *ut iterum incidat in peccatum.* Verum illud, quibuscunque pellecti illecebris, fictitiis blanditiis, circumventi lenociniis, B. Mariæ de Victoria usurpemus: *mi Iesu non amplius peccatum, non amplius peccatum mi Iesu.*

In vita.

Quartus fructus, Recordatio delictorum præteritorum, accendit pænitentem animam in amorem Dei. Augustinus: *Recordari volo transactas fœditates meas, & carnales corruptiones animæ meæ: non quod eas amem; sed* UT AMEM TE DEUS MEUS. Hoc ipsum in praxim redegerunt insignes pietate viri, & fœminæ, qui ex memoria criminum suorum, toti in divinum amorem exarserunt, ut de S. Theresia, Catharina Senensi, B. Angela de Fulginio, de SS. Patriarcha nostro Ignatio, alijsque legitur. Hic profecto ita totus in lachrimas, abibat, ut socij libellum supplicem (quem inquit Lancicius Romæ vidi) Pontifici, obtulerint, quo ab horis Canonicis, Ignatium absolvi postulabant, ob periculum cæcitatis, quod ex copiâ lachrimarum timebatur. Ignis siquidem divini amoris, qui in eius pectore æstuabat, has suavissimas aquas iugiter distillabat, facit huc symbolum, quod olim Academicus quidam depingi, ut pænitenti lachrimas amoris exprimeret, curavit: vasi eliquatorio ignem subiectum depinxerat, cum hisce versibus, Magdalenæ nostræ convenientissimis,

4. Fructus. Lachrimæ amoris. Aug. l. 2. conf. c. 1.

Lancicius opusc. spirit. tom. 1. pag. 581. n. 3. 22.

Calamat. Selva. di concetti disc. 33. in 21.

Ecquid adhuc dubitas? testis sit lachrima flammæ
Semper ut occluso stillet ab igne liquor.

Quam pauci hanc saluberrimam eliquandi, & distillandi artem callent! quid mirum si ne gutta, nec stilla ex oculis decidat, si intus in corde, amoris ignis non ardeat? qui ut tandem succendi possit, ferventissimus præsul faces subdat: *Amore amoris tui* (mi Iesu) *facio illud, recolens vias meas nequissimas, in amaritudine recogitationis meæ, ut tu dulcescas mihi, dulcedo non fallax, dulcedo felix, & secura.*

August. l. 2. conf. c. 1.

Verum notanda quædam circa hunc dolorem, & recordationem de peccatis gravioribus, potissimum in materia lubrica. Monitum primum à cælesti Sponso datum Catharinæ Senensi: *noli*, inquit, *ipsos defectus in particulari considerare, sed in generali, ne mens inquinetur, sive contaminetur, in recordatione particularium, atque turpium peccatorum;* Idque ne antiquæ species, & veluti sopiti ignes resuscitentur, quod & suos monitos voluit Bernardus, agens de peccato per pænitentiam deleto: *Sit de cætero* inquit, *insit memoria, ut eam nullatenus decoloret.*

In dial. c. 66.

Bern. serm. de convers. ad Cleric. c. 23.

Alterum monitum à Cælesti Magistro datum eidem Virgini Senensi, nobis maxime salubre: *insuper admoneo, ne homines retineant in se considerationem, solummodo peccatorum, sive in generali, sive in particulari, sine memoriâ sanguinis & magnitudinis divinæ misericordiæ, ne inde veniant in confusionem.* Ut attenta simul immensa Dei misericordia, & infinito sacratissimi sanguinis pretio, pusillanimitate, inquietudine, anxietate non deijciamur, quales complures miseras animulas reperire est, quæ de peccatis sæpius etiam sacra exomologesi expiatis, semper dubiæ, semper anxiæ, nec sibi, nec confessario vices Dei gerenti acquiescunt. Expendant illæ quia maior est clementia eius, & bonitas, quam nostra malitia.

Alias, inquit, si notitia sui, & consideratio peccati non condiretur memoriâ sanguinis atque misericordiæ, homines pertingerent ad desperationem, & æternam damnationem.

Deumum cum Augustino lachrimas amoris postulet, & sic Deum paucis exoret: *da mihi evidens signum amoris tui, irriguum lachrimarum fontem iugiter manantem, ut ipsa quoque lachrimæ, tuum in me testentur amorem.* Hoc irriguo lachrimarum fonte, Magdalena amorem suum testata est, dum ijs oculis, quibus flammas eiaculari consueuerat, lachrimas quæ tuum testentur amorem profundens, ardorem libidinis in amorem divinum commutavit, & quibus antea oculis fulgura, nunc divini amoris flumina emittit.

Aug. medit. c. 36.

Aula Regia Bruxellis, scitum & elegans in suo viridario exhibet spectaculum: amorem seu cupidinem arcu, & sagitta instructum hic videre est, labyrintho operis topiarij eminentem, qui novo artificio non ignem, sed aquas eiaculetur. In quem, huius ævi ingeniosus Poëta, Serenissimæ Isabellæ pudicitiam collaudans, lusit:

Non face, non iaculis, non sævis ignibus urit:
Pro iaculis frigus, pro face mittit aquas.

Arcum suum, & sagittas fregit igneas Cupido, pro ijs, telis lachrimarum, divinus amor Magdalenam instruxit, ut oculi qui fulgura olim eiaculati, nunc imbres lachrimarum pluerent; iuxta illud Psal. 134. *fulgura in pluuiam fecit.*

Vos Adolescentes, & adolescentulæ, qui faces, & fulmina oculis vibratis, nunc lumina flumina fiant: atque hanc non verbosam, sed nervosam Sanctissimi Pontificis Parenesim audite: *Ad vos ergo, ad vos oculos mentis reducite, & pœnitentem peccatricem mulierem, in exemplum vobis imitationis anteferte. Quæcunque vos in Adolescentia, quæcunque in iuventute, deliquisse meministis, defiete, morum, operumque maculas lachrimis tergite.*

S. Greg. ho. 33. in Evang.

§. 3.

Perenni peccatorum memoriâ, & assiduo lachrimarum imbre, pœnitentis animam super nivem dealbari: qui est fructus ultimus, & utilissimus.

3. Fructus. Ing. pœnitentia super nivem dealbari. Psal. 50.

Lintea quæ in campis expansa, indies oculis subijciuntur, frequenti aquâ aspersa, sensim instar nivis dealbantur. Haud aliter Psaltes Regius, hac irrigatione iugiter aspersus, *Super nivem dealbatus est.* Chrysostomus in hæc verba, sic Davidem pœnitentem, Deumque deprecantem inducit: *non quæro solum peccata dimitti, sed candorem pristinum meum quæro,* ut ne vestigium supersit. Hoc sapientissimi Salomonis Proverbium adumbravit: postquam enim dixit; *tria sunt difficilia mihi: viam Aquilæ in cælo, viam colubri super Petram, viam navis in medio mari,* subdit: *talis est via mulieris adulteræ.* Vbi via mulieris peccatricis, postea pœnitentis, cum vijs Aquilæ per aera, colubri super Petram, navis per oceanum comparatur: ut enim ex his nullum vestigium relinquitur, ita ex illa, ne vestigium superest peccati, ut suavissimâ suâ facundiâ Ambrosius, qui ex fæmina peccatrice, Virginem facit; *Post meretricem fit Virgo,* & alibi de Samaritana agens: *novo admirationis genere, mulier quæ ad puteum Samariæ Meretrix advenerat, à Christo fonte Casta regreditur.* Quid, quod Modestus Archiep. Hierosolymitan. apud Photium scribit: Magdalenam ob puritatem, & amorem, quo pœnitens Christum complexa est, *Mariam, de nomine Deipara, nuncupatam.* Quam multi, & multæ dolent, se hoc illibato Virginitatis flore privatos, quos animat idem Præsul: *hæc virtus Christi est, ut quamtumvis peccator, qui eius unda se laverit, denuo in Virginem reparatus, non meminerit ante quid fecerit, & redivivâ nativitate, infantiæ innocentiam præferat, iuventutis scelera non agnoscat, sicque Virgo fide Christi, qui fuerat Adulter, corruptione peccati.*

Prov. 30. v. 18.

Amb. l. de Salom. c. 5. Serm. 42. in Evang. Photius Bibliotec. pag. 1526.

Amb. ibi.

Considerandum insuper est, ut peccatum sincerâ contritione, ac Sacramentali confessione remissum sit, superesse reatum, superesse habitum pravum, propensiones malas, debilitatem in voluntate &c. atque adeo hanc teterrimam notam, non ita induci, quin fuisse deprehendatur; hæc causa est, quod David incessanter clamet: *amplius lava me.* Quemadmodum enim inquit Vrbanus Pontifex, super deletas literas (nigras in pariete candido depictas) quædam ex ipsis literis remanet turpitudo, per quam adhuc perpendi possunt ipsarum deletarum vestigia; ita & deletam à Deo iniquitatem, in anima quandam deformitatem relinquere, unde adhuc perpendi potest, quanta fuerit iniquitas, nisi ille paries, sæpe sæpius dealbetur, & anima amplius, & amplius abluatur, ut super nivem dealbetur, id est inquit Hugo Card. *incomparabiliter alba fiat, sine ullâ macula ingredinis peccati.* Hinc est quod iterum iterumque ingeminet: *Amplius lava me,* quibus verbis significat se cupere ex omni parte, & vndique lavari, ut exponit Augustinus! *Vsquequaque Domine lava me ab iniquitate mea.* Lava Domine animam meam, quæ infixa fuit in limo profundi, lava intellectum, & densam ignorantiæ nubem deterge, & erroris tenebras dispelle. Lava voluntatem, saturatam fœdis voluptatibus, in omne malum pronam, ad bonum tardam; lava memoriam, quæ præteritorum scelerum simulachra assiduo, ut præsentia obiectat, & mentem conturbat. Lava carnem, quæ Deo suo spreto, fornicata est cum amatoribus terræ. Laua omnia corporis membra, oculos, linguam, manus, pedes, quæ servierunt iniquitati, ut emundata, serviant iustitiæ in sanctificationem.

Vrbanus Papa 2. apolog. David c. 2.

Hugo Card in Psal. 50.

Aug. l. quæst. de utroque testam. q. 112. tom. 4

Ita amplius, & amplius lavit se Magdalena, de qua Poëta: *totum pene meum vivere flere fuit.* Quo factum ut de illa, de Davide, de Paulo pœnitente Cardinalis Damiani gloriose declamet: *Veniat nunc omnis innocentium Chorus, & tota Virginea puritas admiretur, qui ad istam gloriam aspirare, nedum transcendere audeat?*

B. Pet. Damian serm. de S. Magd.

Nunc quod nos spectat, ut & ipsi amplius lauari, & super nivem dealbari possimus, ferventes contritionis actus, (quos Suarez noster centum indies eliciebat) frequenter usurpemus, sæpius eadem peccata per confessionem generalem, aliasque expiemus: sic enim maiorem de ijs detestationem, dolorem quem forte antea minus sincerum habuimus, maiorem concipimus, gratiam augemus, reatum minuimus, proposita renovamus, occasiones devitamus, & super nivem dealbamur.

Quid autem iterata eorundem peccatorum confessio (modo cum dolore & proposito instituatur,

tur, non quasi ex consuetudine) commodi & emolumenti adferat, è Theologis hauriamus.

Ioann. Sanchez in selectis de Sacramentis disp. 31 ...o n. 8.

Ioannes Sanchez: minus rectè agunt confessarij non admittentes ad confessionem pœnitentes (quos non esse in mortali credunt) nam per Sacramentum illud Confessionis, gratiam Sacramentalem reciperet pænitens, qua iam defraudatur, dum non admittitur, defraudare autem gratiâ Sacramenti pœnitentem, minus iustum est, quam adiuvare ad illam consequendam.

Navarrus in summa. c. 21. n. 42

Huc adducit Navarri gravissimi Theologi sententiam, qui docet: quamvis nemo ad confessionem peccatorum, semel bene factam, iterandam teneatur; sanctum tamen esse iterum ea confiteri (saltem unum, alterumve quod potissimum studuerit emendare, & eradicare, quodque sibi molestissimum experitur) si devotionis causa, cum quietâ conscientiâ, & absque aliorum bonorum operum impedimento fiat. quia quamvis per primam confessionem, remissa fuerit eorum culpa, frequenter tamen non remittitur tota pœna temporalis, quæ per secundam & tertiam confessionem, tollitur, aut minuitur, tam ratione verecundiæ pœnitentis, quam virtute Sacramentalis absolutionis, quæ non solum largitur gratiam, sed etiam diminuit pœnam temporalem, & sic intelligit dictum Augustini c *quem pœnitet* dist. 1. *Quanto pluribus confitetur in spe Veniæ, turpitudinem criminis, tanto facilius consequitur gratiam remissionis.* Quid, quod frequens Confessio venialium, aut etiam delicti per confessionem remissi, hominem inferno eripere, & salutem æternam conferre possit: ponamus quippe duos esse in peccato mortali, utrumque in longum tempus confessionem suam differentem, peccati admissi oblitum esse, utrumque incidere in morbum lethalem, unum rite confiteri venialia, aut peccata alias clavibus subiecta; alterum vero non confiteri, atque ita utrumque peccati mortalis quod commisère, oblitum, è vivis discedere. Prior salvabitur quia per confessionem de venialibus, aut iteratò confessis, indirectè absolvitur à mortali, cuius non meminit; alter certò damnatur, quia in peccato mortali moritur.

Mitto alios innumeros fructus, qui ex frequenti, & iterata eorundem peccatorum confessione, ac dolore colliguntur.

Denique ut concludam, Magdalena quæ hic flere cæpit, nec destitit, vestem animæ, non solum super nivem suis lachrimis dealbavit, sed & eandem insuper velut tot Unionibus & Margaritis exornavit: peritus etenim rerum æstimator Chrysostomus, lachrimas Margaritis comparavit: *Quidnam decoro illis oculis: (Magdalenæ) formosius, perpetuo lachrimarum imbre, quasi Margaritarum decore ornatis?* Quam doctrinam illustris visio confirmat, quam sibi divinitus ostensam, ipso festo Magdalenæ refert S. Gertrudis: vidit quippe sanctam illam pœnitentium patronam, veste pulcherrimâ, pretiosissimâque indutam: cuius lumbi aureis floribus, mire radiantibus corruscabant; vestis autem varijs gemmis collucebat. Porro significatum est Gertrudi, tot illam gemmis eiusmodi exornari, quot peccata à se commissa eluerat. In gemmas ergo, mirabilis atque omnipotens misericordia Dei, electorum lachrimas convertit, quæ animam pænitentem exornant, atque condecorant. *Nos ergo, nos illa mulier expressit, si toto corde ad Dominum post peccata redeamus, si eius pænitentiæ luctus imitemur;* Si quisque vestrum hic lachrimis super nivem fuerit dealbatus, in altera vita, veste gloriæ tot gemmis, & Margaritis corruscante condecorabitur.

Chrysost. hom. 30. in Gen.

Insin. S. Gertrud. l. 4. c. 45. Douteremans amor increat. p. 548.

Greg. hom. 33. in Evang.

FESTVM
SANCTI IACOBI MAIORIS

Absit gloriari, nisi in Cruce. Gal. 6.

Praclarum insigne cruentum. Lucret. l. 5.

ARGVMENTVM.

VEra, ac Germana nobilitas, non à famosis, ac fumosis Maiorum Imaginibus, originem duxit, sed ex præclaris, ac heroicis propriæ virtutis facinoribus, ut avita virorum Principum, ac bellicosorum Ducum Insignia, & gentilitiæ tesseræ testantur; quæ ut nobilium familijs illustrissimæ obtigerint, potissimum tamen hodierna luce, Equitibus sancti

Lucret. l. 5. Iacobi, *praclarum insigne cruentum*, tesseram Crucis Christi, de qua Paulus merito gloriatur, gratulabor: cuius gloriæ ardor, si & vos inflammet, omnes quotquot estis, Equites de *San Yago* efficiam: nec minori vos honore afficiam, quam olim principem regni sui Assuerus, dum

Esther. 6. equo regio insidere, ac palam proclamari iussit: *sic honorabitur, quemcumque voluerit Rex honorare.*

S. Thom. ibi Equus siquidem regius, ut S. Thomas docet, Crux est, hac ubi cælum invecti fueritis, om-

1. Pet. 4. nium una beatorum civium vox resonabit: *Sic honorabitur, quemcumque voluerit Rex honorare.* Quam gloriam, & honorem, ne in terris etiam, suis, Crucis militibus denegasse videatur, illud beneficij, quod nemini sanctorum, nobilissimo ac Illustrissimo Hispaniarum Apostolo impertiuit, ut *sepulchrum* eius, præ omnium aliorum sanctorum, teste Bonaventura, *esset gloriosum.*

Bonav. Festo S. Iacobi.

§. I. *Nobilitas, ac gentilitia signa, per ardua, & Heroica facinora, recte ac rite comparantur.*

§. II. *Inter omnia nobilitatis insignia, maxime elucet* Crux: *qui-*

Lucret. l. 5. *bus* Insignibus insignis *eques S. Iacobi efficitur.*

§. III. *Absit gloriari nisi in* Cruce. Gal. 6.

§. IV. *Erit sepulchrum eius* Gloriosum Isa. 11.

FESTVM

FESTVM
S. IACOBI APOSTOLI.

Absit gloriari nisi IN CRUCE. Gal. 6.

QUæstio curiosa, & scitu dignissima, unde suam originem ducat omnis nobilitas? quis primus in orbe nobilis? hoc etenim indubitatum est, primos parentes nostros, eorumque Nepotes, & abnepotes, terræ colonos exstitisse, ac in sudore vultus sui, eam excoluisse, unde quidam:

Als Adam spitten, en Eva span,
VVaer vvas dan den Edelman?

Unde ergo nobilitatis splendor, Comitum, Baronum, Marchionum tituli? unde illustres familiæ, gentilitiæ tesseræ, ac insignia profluxere? non aliunde quam à robore, à magnanimitate, à virtute, à præclaris factis.

§. 1.

Nobilitas, ac gentilitia signa, per ardua, & heroica facinora, rectè ac ritè comparantur.

P. Petra Sancta de insignib. Hoepingus de jure insignium cap. 9.

AC primum quidem, quid causæ existimatis, tot heroum insignia, Leones, Ursos, Apros, Tigres, aliaque ferocia animalia referre? non aliam reperio, quam Viros Magnanimos, in venatione primum se fortes, strenuos, audaces subinde, Duce ac principe inspectante ostentasse, ac cruenta hujusmodi ferarum capita, dum ut opima spolia Dominis suis deferrent, eo honore decoratos, ut inter insignia referrent. Virtus quæ in venatione præluxit, in Martis Palestrâ, in atrocissimis præliis incrementum sumpsit, & maxime eluxit: atque hæc est arena, hic campus, qui viros fuso sanguine, & mille adverso pectore exceptis plagis, vere Nobiles fecit. Ab hac bellica fortitudine omnes tituli, omnia insignia, gentilitiæ tesseræ, illustres Cassides profluxere.

Quid Davidem, pauperculum opilionem, Regis generum effecit? nisi excelsus ille animus, invictum animi, corporisque robur, quo Leonem & Ursum, quo gigantem prostravit? quæ Regia ejus insignia, nisi exuviæ Leonis, nisi caput Goliathi? sic eum sacræ paginæ depingunt, *Caput Philisthæi habentem in manu.* 1.Reg. 19.

Quid Juditham, totius Bethuliæ dominam, ac Principem constituit, nisi fortitudo plus quam virilis? quæ ejus insignia, nisi cervix Holofernis cruenta?

Vultis & vos inter nobiles censeri, inter illustres conscribi? vultis vos Domicellæ, posthac *Domina, meVrauv*, Dame, quo titulo tam multæ gloriantur, & esse, & nuncupari? mulieres fortes vos præbete, stygium illum Holofernem subjugare debetis. Si vos mercatores, medici, causidici, præclara nobilitatis insignia ambitis; animos Davidis induite, Leonem & Ursum, iracundiam inquam & vindictam, atque omnium belluarum animi ferocissimam, Goliathi instar, jugulare satagite. Regum 24. Saul regnum Davidi vaticinatus est: *Scio quod certissime regnaturus sis, & habiturus in manu regnum Israel.* At unde obsecro hoc scivit? ex heroico Davidis facinore, ex illustri victoria, qua non leonem aut gigantem, sed iram omni bellua immaniorem superavit, dum hosti pepercit, nec ultus est; sed oram chlamydis rescidit, cum cervicem posset. Et hæc ipso Saule judice visa est virtus regia, unde merito insignia petenda.

Omnis Biscaiæ nobilitas, pro insignibus habet lupos (& hoc signum gentis avitæ) quibus ad aliquod familiarum inter se discrimen, additur aliud symbolum, quod de more patriæ, peti consuevit ex insigni aliquo facinore. Quo in genere illustre est, quod de antiquissima, ac nobilissima Lojolæ familia referri solet: hæc in scuto suo gentilitio, duos habet lupos eosque in pedes erectos, atque in ollam è camino pendentem introspicientes. Id autem hinc ortum habet. Caput Lojolæ familiæ, ab alio nobili graviter dissidebat, in cujus ædes, cum inopinato esset ingressus, eumque alte sopitum ac dormientem reperisset, nihil omnino mali illi intulit, sed ollam duntaxat (quæ forte è camino, subjecto etiam igne dependebat) abstulit, ut vel inde nosset adversarius, fuisse se in Lojolæ, idest hostis sui manu, ac potestate; & tamen etiam eo loci parcitum. Ex nobili illo, ac vere regio facinore, tota Lojolæ familia, pro symbolo suo sumpsit lupos, in ollam è camino suspensam, prospicientes, ut una cum illo & avita nobilitas, & nomen *Lobo en olla*, quasi lupus in olla, & ille quodammodo cognata virtus, injuriarum remissio, probaretur. Hæc Hispanorum Christiana fortitudo, longe illustrius, in Hispanorum Apostolo S. Iacobo sese manifestavit: hic porro tam benevolus, tam beneficus exstitit, in eum qui se excarnificandum Herodi prodiderat, ut cum duceretur ad mortem, proditorem forte obviam complexus & osculatus, non modo omnem injuriam ex animo remiserit, sed & eam gratiam capitali hosti suo cœlitus impetravit, ut & proditor, & proditus Apostolus, pro Christi fide fortiter occumberet & Martyrii laurea, suo sanguine purpuratus, nobilis Athleta condecoraretur. Lubet hic aureo ore exclamare: *ille clarus, ille sublimis, ille* NOBILIS, *ille tunc integram suam* NOBILITATEM *putet, si dedignetur servire vitiis, & ab iis non superari*: ille nobilis, qui dedignatur, servire iracundiæ, invidiæ, avaritiæ, luxuriæ, vindictæ, & ab iis non superatur. Quæ devicta vitiorum monstra, pro insignibus gestare, gloriosissimum est. Hisce certe vos omnes insignes esse, & familiam vestram nobilitare valetis: *Summa* etenim. Ut Hieronymus loquitur, *apud Deum* NOBILITAS *est, clarum esse virtutibus*, ac præclaris factis. Quod vel Thebanus ille vidit, qui rogatus quid de Romanis sentiret? respondit: *Romani in lanceis*, Græci *in eloquentia*, Thebani *in virtutibus gloriantur.*

Lobbetius de fort. Christ. c. 3.5.7.

S. Antiochus hom. 116. Haræus in vita.

Chrysost. in Matth.

Hieron. ad Celant.

riantur; quanto magis Christiani! stolida ac stulta profecto hominum jactantia, qui sibi à parentibus, ab avis, & proavis nobilitatem accersiunt, atque interim imbelles ac inertes, sceleribus suis familiam dedecorant. Hinc scitè Philosophus, Atheniensi cuidam patriæ vilitatem sibi exprobanti, & scytham quasi barbarum & immiti cœlo natum, probrose nuncupanti, respondit Anaxarchis: *mihi probro est patria, tu patriæ*. Perinde ac si diceret, tametsi genere, & patria minime sim nobilis; sum tamen virtute, & animi fortitudine; sed te, licet Atheniensis sis, & nobili loco nasci contigerit, vitia tamen, ac vitæ improbitas, ignobilem, ignavum, ac plane infamem reddiderunt. Qui cavillus hodierna die, in innumeros inani nomine gloriantes, locum habet:

Juven. sat. 8.

Feceris ipse aliquid, propter quod NOBILIS *esses.*

Tua te virtus, morum candor, vitæ probitas, nobilem reddant; ad hoc, ut Eugenium Papam, suum olim discipulum excitaret S. Bernardus: *Vindica* inquiebat, *sibi* NOBILE *genus, quod non aliunde* NOBILE, *quam morum ingenuitate, & fidei fortitudine*; quod sibi Principes Ecclesiæ, origine piscatores peperere. Hanc si proferas nobilitatem, præferes non ab aliis haustam, sed à te petitam; Et in hac deber esse unicus magnæ mentis labor, studiumque ostentare, scilicet non tam fumosas, quam famosas imagines, & trophæa, quam expressam in moribus, virtutum omnium formam, & præclare pro cœlo Deoque gesta. Siquidem vel gentili teste.

Bern. l. 2. de consi-derat.

NOBILITAS *vera est, atque unica* VIRTUS

Ab hac nobilitate ne quis degeneret, aut abjecti nimis animi se inferiorem, aut indigniorem existimet, acutissimum calcar subdit Chrysostomus: *anima* inquit, NOBILITAS *quanta sit, nobis serio cogitandum, ne quid ea indignum operemur, ne coinquinemus eam illicitis operibus, ne sub carnis servitutem eam subjugemus, ac tam* NOBILEM, *tantaque dignitate sublimem, sic crudeliter & immisericorditer tradamus.* Hæc NOBILITAS *vera, atque unica virtus.*

Chrysost. hom. 12. in Gen.

Celebris olim, & omni laude digna, ea vox Marii septimum Consulis: *non possum fidei causa imagines, neque triumphos, aut consulatus majorum meorum ostentare; at si res postulet, hastas, vexillum, phaleras, aliaque militaria dona: præterea cicatrices adverso pectore, hæ sunt meæ imagines, hæc mea* NOBILITAS. Itaque apud Romanos, aliasque nationes, primum sibi nomen, & nobilitatem compararunt, qui virtute bellicâ, per mille pericula, & mortes vallum hostile inscenderunt, expugnarunt, & non indecoro sanguine purpurati, vulneribus adverso pectore exceptis, saucii ad suos gloriosè redierunt, aut fortiter occubuerunt. Horum vel mutila membra, vel hiantes plagæ, vel fusus cruor, familiam præclaris insignibus, ac gentilitiis tesseris notarunt, atque nobilitarunt.

Salust. de bello Jugurt.

* *

§. 2.

Inter omnia nobilitatis insignia, maxime elucet CRUX, *quibus* INSIGNIBUS INSIGNIS, *Eques S. Jacobi efficitur.*

Lucan. l. 3

REges Navarræ pro gentilitiis insignibus, graves ferreas catenas sibi implexas, gestare consueverunt, idque ex conflictu feliciter fortiterque confecto, ut refert Rodericus Archiepiscopus Toletanus, qui interfuit. Sic se res habet: Sanctius VIII. Navarræ Rex XXI. cognomento *fortis*, qui cum Alphonso IX. Rege Castellæ, circa annum Christi 1212. Miramolinum Maurorum Imperatorem ad Tolosam, ingenti prælio vicit, in quo ducenta Maurorum millia cecidisse fama est, Christianorum duntaxat 225. Memorans historiæ Hispanicæ, inter alias acies, & turmas Maurorum, fuisse unam, quæ longe ceteras, numero & viribus excederet, in qua fuit ipse Miramolinus Imp. Hujus ingentis turmæ (quæ Imperatoris velut *guardia* erat) milites omnes ita ferreis inter se catenis colligati & connexi erant, ut ordinem aut locum mutare, vel in fugam se dare non possent; sed necesse esset, signo belli dato, impetu semel facto, aut vincere, aut simul omnes emori; eratque in media hac acie, ingens rete ferreum, Clathri instar, ad quod omniũ catenarum extremitates connectebantur: ipsique reti, Smaragdus in medio insertus relucebat. Quo factum, ut in memoriam tam nobilis victoriæ, Sanctius VIII. catenas illas Smaragdo inserto, pro insignibus assumpserit; Hunc vero morem colligandi inter se milites, ne fuga, cuneos, aciemque turbarent, apud Cimbros etjam viguisse, Alexander ab Alex. testatur lib. 4. cap. 7. & alii. At generosissimus Heros noster Iacobus, longe illustriori titulo, sibi catenas, quasi gloriæ, ac victoriæ insignia poterit ostentare, ubi enim innumeros in Iudæâ, & Samariâ devicto Hermogene mago, subjugasset, & Christo Regi servire jussisset, pro torque aureo, vincula & carceres perpessus est. Ejusmodi equites torquati, vos omnes hodierna die evadere potestis: torques aureos, gemmeos, adamantinos, vobis cudere potestis, ex *vinculis improperii*; Alii *vincti in mendicitate*; alii quibus *vincla jugalia curæ*; qui *alligati sunt uxori*, vincula conjugii quæ ferrea sunt, monito Augustini: *ament, & aurea erunt*, Religionis vincula, quibus Deo colligaris, religiosus amet, *& aurea erunt*. Austriacorum virtutem, vel ipsa muta satis loquuntur insignia, quorum hæc, Lipsio testante origo est; Leopoldum (Ducem Austriæ) Mutos Arconis superasse, albo paludamento indutum, quod totum hostili mox sanguine tinctum apparuit, ea parte dempta, quæ baltheo tegebatur; inde factum, ut area rubicans, cum fasciâ, sive segmento albo mediam dirimente, insigne deinceps Austriis esset, idque permissu, vel indultu Henrici VI. tum Imperatoris. Consimilis prope Barcinonensium, & Aragonensium origo est, ut alibi videre est.

Rodericus Toleo. l. 8. cap. 9. Harpagius de jure ins. signium c. 6. part. 3. §. 8. n. 482.

Iob. 39. psal. 106. Virg. 4. Æneid. August. in psal. 105.

Lipsius epi. cent. ad Germ. & Belg. quæ. 4. epist. 56 ex Cuspiniano.

Festo Assumptionis.

Atque

Atque hæc illustris sane causa, quod multis retro sæculis, deferendi insignia, clypeosque, consuetudo tenuerit, ut nobilissima signa præclarissimarum virtutum.

Verum enim vero, inter omnia quantumvis illustria principum, Regumque insignia, inter omnes optimatum gentilitias tesseras, nulla, virtutis, dignitatis, nobilitatis tantæ, nulla quæ duci suo tanto stetere sanguine, nulla quæ majorem victoriam peperere, quam sacratissima Crux Redemptori nostro. *Hoc præclarum* INSIGNE *cruentum.* Quicunque in Ecclesia magni, imo summi, maximique sunt, seu profanis, seu sacris honorum insignibus, seu purpura & sceptro, seu infulis pedoque venerandi, & his & illis suum à *Cruce* decus, atque ornamentorum. Quod calamo suo acute, & argute depinxit Augustinus: CRUX *honorata est & finita est; finita est in pœnâ, manet in gloriâ: à loca suppliciorum, fecit transitum ad frontem Imperatorum. Qui tantum honorem dedit pœnæ suæ, quid servat fidelibus suis?* & alio loco illud idem signum, quod in Regia corona supereminet, radiatque medium inter gemmas, omnibus rubri maris anteponit Margaritis: Reges inquit, *Signum* CRUCIS *Christi in fronte jam portant*, PRETIOSIUS SIGNUM, *quam quælibet gemma diadematis.* Id sensisse videtur Calixtus III. Pontifex, qui pro symbolo Crucem, super tricoronidem tiaram Pontificiam adlegit, hoc lemmate subjecto: *Omnes Reges servient ei.*

Lucret. lib. 5. — *August. in psal. 36.* — *August. in psalm. 32. Typotius l. 1. Symb. pag. 36.*

Augustino accedit Hieronymus, qui Crucis signum, *non usitatâ pennâ* extollit, dum ait: *vexilla militum* CRUCIS *insignia sunt: ardentes diadematum gemmas, patibuli salutaris figura condecorat.* Crux in labaris, Crux in clypeis, Crux in coronis Regiis, Crux in sceptris fulget, Crux in vestibus, Crux in palliis, avitæ nobilitatis, ac heroicæ virtutis insigne. Ipsi summi Pontifices in palliis, & à tergo, & à pectore; Cruces purpurei coloris gestare consueverunt, quas Venantius Fortunatus, appellat *pallia textili* CRUCE INSIGNITA. Ab Ecclesiæ capite, seu sole, alii Christiani Heroes lucem illam hausere pietatis, & S. Iacobi comprimum illustrissimi Equites *Cruciferi.*

Hierol. Hieron. Epist. 7. ad Lætam. — *Venant. Fortun. l. 2. c. 3.*

Inter ordines militares Hispaniæ, primum obtinet locum S. Iacobi, qui vulgo S. Iacobi de Spatha nuncupatur. Ejus originem ad Ramirum Castellæ Regem referunt: sub quo ad Clavigium commisso prælio, auspiciis S. Iacobi Apostoli, in equo candido niveum vexillum, rubræ Crucis figura distinctum præferentis, de innumerabili barbarorum multitudine triumphavit, atque hinc ceptum est in præliis nomen, patrocinumque Apostoli implorari (*Dios ayuda, y S. Iago*) victorque exercitus universam Hispaniam voto obstrinxit, ut ex singulis agri, vineæque jugeris, Cōpostellano templo, corporis D. Iacobi custodiâ celeberrimo, frumenti modium, aut vini amphoram quotannis omnes penderent. Anno 1175. ab Alexandro III. Pontifice Maximo vivendi ratio sub D. Augustini Regula illis præscripta est, & optimis institutis stabilita: obliganturque voto singulari ad profligendos Mauros, & Saracenos ex Hispania, eximendosque eorum servitute Christianos. Magister ordinis, annuos redditus percipere dicitur, trecenta millia aureorum. Ex toto autem ordine, debent ad bella progredi trecenti equites, Religionem professi, omnes rubrâ Cruce insigniti.

Lucius Tudensis. Marian. l. 11. hist. Hisp. c. 13. Beyerlinc. theat. lit. E. pag. 335 — *Sandei maia Chr. tom. 4. pag. 117.*

Vi Equites S. Iacobi, *Chevaliers de S. Iago* longè illustrissimos, vos comprobetis, Cruce omnes insigniri debetis. Vt olim priusquam huic sacræ militiæ adscriberetur, cœlitus edoctus est B. Henricus Suso, Dominicanæ familiæ augustum lumen. Hic in cella ceu cœlo sedens, meditansque illud Iobi cap. 7. *Militia est vita hominis super terram*, à sensibus abductus, in eo orationis æstu, raptuque, Iuvenem vidit miri decoris, qui ocreas, scutum, hastam, & reliqua Equestris militiæ instrumenta ad eum deferebat, hæc paucis præfatus: Noveris te hactenus ô Henrice, in sacratiore illa Dei tui militia, pedites inter numeratum; modo altius evocaris, ad Equestrem scilicet in eodem ordine: & inde ad labores, ad æstus, ad invictam in malis constantiam, qualem nempe decet esse *in Milite Crucis*, & sub ea magnarum virtutum exercitatio, & quidem:

In vita.

Primo, hactenus tetipse pro ut libuit cæcidisti, durus tibi ac crudelis: deinceps flagello linguæ iniquæ cæderis in fama, & quæ tibi vita carior est, in existimatione.

Deinde tibi ipsi hactenus videri potuisti Inimicus, utpote in te sævus; at in alios benevolus, omnibus acceptus, & pergratus fuisti: hi deinceps & fidem fallent, & manus in te armabunt. Denique hactenus cœlesti manna in oratione pastus, & quasi lactatus ipsis Christi uberibus: post hæc, felle & aceto potaberis, ablactatus à Deo, & hominibus. Atque hac mirifica Cruce insignitus, Equestris ordinis in Militia Christiana, tiro Crucis adscriptus es. Dicta præsagium confirmavit: nam die proximo sequenti, cum à peracto Missæ sacrificio, illa iterum apud se expenderet; Ecce jubetur à bono genio prospicere de fenestra, paret ilico, & cernit canem, qui ore dentibusque lacerum pannum tegmineorum, toto Cœnobii ambitu circumferebat, mordebat, lacerabatque; tum vocem è cœlo audire visus: sic aliorum, & subinde fratrum morum dentibus lacerabetis, hæc Crux tibi Henrice imminet. Quid ad hæc Vir Dei? è cubiculo mox descendit & tegmentum illud, veluti Crucis suæ notam, symbolumque capit, affigitque pectori, eo ornatior quam Equites S. Iacobi, purpureis lacineis in Crucem decussatis. Neque vana illi ostensio fides: exinde enim in illum Cruces pluere, in pectus, in scapulas, quibos insignitus, tandem tam illustris evasit. Vos omnes hic pedites conspicio, Equites & quidem Crucigeros *met een* CRUCXADE, si velitis, vos hodie conficiam.

§. 3.

Absit gloriari, nisi in CRUCE. Gal. 6.

Ambrosius, de quo splendidum illud Elogium protulit Augustinus: *Sed adhuc audi alium excellentem Dei dispensatorem, quem veneror ut patrem: in Christo enim Iesu per Evangelium ipse me genuit, & eo Christi Ministro lavacrum regenerationis accepi; beatum loquor Ambrosium.* Hunc in Epistolam ad Hebræos 2. *Absit mihi gloriari nisi in* CRUCE, sic disserentem audite: *Hic ostendit Apostolus, quid gloria,*

Aug. contra Iulian. cap. 7.

gloria, & honor, Crux est Christi: sicut & ipse Dominus eam semper vocat, dicens: Vt GLORIFICETUR filius hominis; si ille ea, quae pro servis passus est, gloriam vocat multò amplius, tu O homo! quae pro Domino pateris, tibi ad gloriam pertinere sempiternam, dubitare non debes.

Attende infima aulicorum Ministeria, quae Principi, aut Regi exhibere, sibi gloriae, favori, & honori ducunt singulari.

P. Barthol. Pisan. nemo laeditur, nisi à seipso. l. 1. c. 12. §. 5.

Carolum Longuevallium Bucquoii nostis satem famâ, belliducem tota Europa celeberrimum, & Imperii fortissimum propugnatorem. Hic aliquando cum Patribus Societatis agens Montibus Hannoniae: obtemperandi studium apud vos inquit, ut par est, vigere scio quam maxime; at nobis profectò, qui in aula vivimus, graviorem obediendi necessitatem existimo incumbere: nam ad omne Principis imperium, adeo nos fingere necesse est ac refingi, ut si currum fimo gravem, agere me per urbem velit, atque nutu tantummodo significet, detrectate non modo sit liberum; sed velut insigne honoris, ambabus ulnis, illud quantumvis vile ministerium complecti, in votis est. Si adeo vilia, & abjecta imperio, aut nutu Principis suscepta ministeria, tantum splendoris atque existimationis etiam apud vulgus acquirunt, quis mirabitur quae ex aeterni Regis praescripto, aut consilio, humilitatis officia, generosè & alacriter accipiuntur, suos maxime condecorare ac nobilitare.

Fimeto quid vilius, quid foedius? huic tamen cui Iob insedit, plus honoris, quam Regiis thalamis, aut thronis, Deus voluit exhiberi. Auteâ, hoc licet vile argumentum appareat, exornandum eloquentia: *Fimus* inquit Chrysostomus, *in quo sedebat Iob, omni tribunali Regio venerabilior est. Et multi nunc longam transmarinam peregrinationem, à terrae finibus suscipientes, in Arabiam abeunt, ut fimum illum cernant: & conspicati, terram deosculantur, quae illius victoris certamina, & cruorem omni auro praestantiorem excepit.* Ita vero illud longe est verissimum, *qui se humiliat, exaltabitur.* Vt alibi fuse egimus.

Chrysost. hom. 5. ad popul.

Lux Evang. p. 2. dom. 10. post Pent.

Expendit Doctor Seraphicus, quibus in rebus hic homines, & quam vane glorientur: Nonnulli sectantur gloriam in vestibus, alii in rhedis, alii gloriantur in multitudine divitiarum, alii in honorum titulis, atque haec quam vanae gloriae ostendit: *ne timueris, cum dives fuerit homo, & cum multiplicata fuerit* GLORIA *domus ejus: cum interierit, non sumet omnia, neque descendet cum ipso* GLORIA EIUS. Vbi Bunaventura *quid igitur* GLORIAM *hanc sequeris, à qua in morte juvari non poteris, sed potius ab ea impedieris, & ab aeterna illa, & immensa* GLORIA *excluderis?*

S. Bonav. serm. 1. festo S. Andreae.

Nonne omnes passim gloriam aucupantur, quae cito evanescit, & in ignominiam vertitur? Oseae 4. GLORIAM *eorum in* IGNOMINIAM *commutabo.* Cum tortor ubi in extremo judicio, qui hic in gloria, summa confusione conspicui, inter fornicarios, adulteros, atque adeo inter damnandos computandi sunt, & dicetur illis: *quantum se* GLORIFICAVERINT, *& in deliciis fuerint, tantum date illis & tormentorum.* Vera & solida gloriae est in Cruce Domini nostri Iesu Christi; quod ex animo sensit, & reipsa comprobavit pissimus Scotiae Rex Convallus: Hic quocunque pergeret, sibi Crucem argenteam praeferri mandabat cum hac Epigraphe: CHRISTIANORVM GLORIA; quam quoties Equum conscenderet, osculabatur, ac supplex venerabatur. In hac cum Apostolo gloriandum: *Filii Diaboli,* GLORIANTVR *alii in potentia, alii in corporis elegantiâ, alii in scientiâ, alii in rerum omnium opulentiâ, alii quod deterius, in sua ipsa malitia.* NOS AUTEM GLORIARI *oportet* IN CRUCE *Domini:* gloriari nos oportet in paupertate, in aerumnâ, in tribulatione, in morbis, in mortificatione assidua. Hoc coelestis Magister Sponsam suam Gertrudem edocuit. Com die quadam Exaltationis Sanctae Crucis, Christus Gertrudi apparuisset, ita fere illam compellavit: attende filia, si cum paucis horis in Cruce pependerim, eam nihilominus ita nobilitavi, ut eam per orbem universum, summo in honore habeatur: quo apud me loco futurum putas, quove in honoris gradu collocandum, in cujus animo plures annos, sedulâ recordatione confixus fuero, in cujus corpore per continuâ mortificatione expressus fuero: in cujus animo vel corpore per plures annos variis tentationibus, miseriis, morbis expressus? talis exclamet: *Libenter* GLORIABOR *in infirmitatibus meis.*

P. Sainct. Iure ab. des Eslus. c. 17. §. 7.

Bonavent. serm. 1. de S. Andrea.

Lib. 4. insinuat. ca. 54.

2. Cor. 12.

Angelus mulieribus, quae in sepulchro Christum quaerebant, dixit: *Nolite timere, scio quod Iesum qui* CRUCIFIXVS *est quaeritis.* Expendit hoc apposite Cyrill. Ierosolym. Catech. 13. *Vt quid Crucifixum nominant? non pudeat* inquit, *Crucem Christi confiteri: Angeli enim* GLORIANTUR, *dicentes: Iesum quaeritis* CRUCIFIXUM. *Non potuisti dicere O Angele, scio quem quaeritis, meum Dominum; sed confidenter dicis, scio quod* CRVCIFIXVM: GLORIA *enim, & honor est* CRUX. Gloriosam denique Dominus noster suam Crucem appellavit, in illa hora, qua pro universorum salute, crucifigendus erat, cum dixit: *Venit hora, ut* GLORIFICETUR *filius hominis:* Vbi idem Cyrillus: Vides inquit, *quomodo* GLORIAM *propriam, sciebat esse* CRUCEM. Hoc Apostoli, hoc Christi discipuli probè norant. Chrysostomus hom. 62. ad pop. *gaudebant Apostoli cum flagellarentur, & Paulus hoc admonet, dicens: gaudete in Domino. Et quomodo gaudere licet, ubi sunt vincula, ubi tormenta? miles qui mille vulnera excepit, nonne cum magna revertitur laetitiâ, libertatis habens claritatem, &* GLORIAE MATERIAM *vulnera? & tu si poteris, erumpe in vocem illam, quam Paulus: Ego stigmata Domini in corpore meo* PORTO, *magnus & illustris fieri poteris.*

Matt. 28. v. 5.

Ioann. 12. v. 23.

Necesse quod doctrinam hanc viros religiosos, aut Anachoretas dumtaxat spectare arbitreris, habent & saeculares Crucem suam, & gravem quidem, in qua gloriari cum Paulo queant: paupertas Crux est, vir temulentus Crux est, filius discolus Crux, infirmitas Crux est, quaevis tribulatio Crux est, cui & vos omnes, nobiles, plebeios, conjugatos, coelibes, virgines, configi ardentissime exoptat Augustinus: Nunquid omnes Virgines, *qui sequuntur* Agnum Dei crucifixi sunt, ut sequantur? *nunquid Paulus* CRUCIFIXUS *fuerat, cum dicebat: mihi Mundus* CRUCIFIXUS *est, & ego Mundo: hoc autem dicit, ut intelligas* CRUCEM, *non ligni esse patibulum, sed vitae, virtutisque propositum.* In hac Cruce quisque vestrum, cum Apostolo glorietur, & dicat: *Ego stigmata Domini Iesu, in corpore meo* PORTO. Vbi aureus Orator: *non dixit habeo, sed* PORTO, *tanquam si quis de trophaeis* GLORIANS, SIGNISQUE REGALIBUS. Ita & tu morbo dejectus, lecto velut Cruci confixus, jure exclamare poteris: *libenter* GLORIABOR *in infirmitatibus meis;* si aliae mortificationes, tribulationes, quavis ex parte in vos irruerint, materiam nacti estis, ut cum Apostolo dicatis: GLORIAMINI *in tribulationibus.* Hominis saecularis exemplum attendite: Benignissimus Redemptor noster, Cruci confixus se spectandum exhibi-

Aug. serm. 32. de Sanctis.

Chrysost. in epist. ad Gal. 6.

2. Cor. 12.

Rom. 5. v. 3.

Mosshams de traxis spiritu. c. 63. Salmeron tom. lib. de ... ling. p. 518.

exhibuit Stephano Abbati, in Monasterio Æliotarum,& à latere fratrem Stephani, etiamnum sæculatem, eximia vitæ sanctimonia præditum, Cruci quoque confixum, atque hisce illum paucis affatus est: *aspice in quanta* GLORIA *hic frater tuus sit.*

Profecto simili cum Christo, Rege Regum, throno considere, æquè eminenti loco consistere, adeo honorificum, adeo excellum duxit Princeps Apostolorum, ut consimili modo quo Christus, Crucifigi plane detrectarit, ne eius divinitatem affectasse videretur: *Non fuit opprobrio Petro* CRUX *Christi, quin tantam eius* GLORIÆ *dedit, ut inversis Christum honoraret vestigijs, metuens, ne si ea specie, Crucifixus esset, qua Dominus,* AFFECTASSE DOMINI GLORIAM *videretur*: hæc Ambrosius.

Ambros. ser. 21. in Psal. 118.

Alterum est, quod ad Crucis gloriam, ac dignitatem, facit plurimum, Christus eos qui hic sui amore cruciatus acerbissimos, rotas, catastas, Cruces subierunt, seque veros Crucis Equites comprobarunt, eo honore etiam apud mortales affici, qui omnes Regum titulos,& quamvis mundi gloriam, infinitis parasangis antecellit. Qua super re Doctorem & oratorem Seraphicum audiamus: *Dignum est inquit,& rationi consonum, ut qui toto posse, Dominum honorarunt, & pro eius honore se occidi permiserunt, operante Deo ab omnibus honorarentur.* Et probat Exemplis: *sit ergo Deo efficiente,ut* MAIOR HONOR *impendatur ab homine piscatori, quam alicui summo Regi: maior Iacobo, quam illi famosissimo Alexandro: maior Philippo, quam Cyro, aut Dario.*

Bonavent. serm. 1. in Festo SS. Philippi & Iacobi.

Sponsa, Salomonis sui Regium thronum describens, inter ea quæ notatu digna enumerat, est ascensus purpureus Cant. 3. *Ferculum fecit sibi Rex Salomon de lignis libani: columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum.* De hoc opere Gilbertus verba faciens, sic ait: *has tibi purpura sufficiat ad fastum. sufficiat ad ascensum, sufficiat ad gloriam,* ut non GLORIARIS *nisi* IN CRUCE *Domini tui Iesu Christi: ascensus te purpureus, reclinatorium perducat ad aureum.* Sanguineus purpuræ color, cruces, Passionem, Martyrum cruorem refert, ponitque ob oculos omnia tolleranda, usque ad sanguinis effusionem. Nec quis abhorreat, quoniam hæc via est ad reclinatorium aureum, ad thronum gloriæ.

Gilbertus in Cant. serm. 18.

Sciscitatus est olim potentissimus Persarum Rex Assuerus, principem Regni sui dynastam Amanum: *quid debet fieri viro, quem Rex* HONORARE *desiderat: respondit Aman: homo quem Rex voluerit* HONORARE *debet indui vestibus regijs, & imponi super equum, qui de sella Regis est, & primus de regijs principibus tyrannis teneat equum eius, & per plateam civitatis incedens clamet, & dicat: sic* HONORABITUR, QUEMCUMQUE VOLUERIT REX HONORARE. Hic honor non superbissimo Amano, ut putabat, sed modestissimo Mardochæo, exhibitus est: qui à cinere & cilicio, cui indormiebat, ad primos à Rege honores evocatus est, conscenditque equum Regium, diademate redimitus, ac per amplissimæ urbis compita circumductus, à fastuoso Amano, præ invidia frendente, audijt magnificum illud: SIC HONORABITUR, QUEMCUNQUE VOLUERIT REX HONORARE; quam sententiam celebris orator hispanus *Hernando de Sant Iago* illi applicat, qui pro Christo generosè ac gloriosè, Crucem quasi Regium Equum conscenderunt. Quod solido D. Thomæ comprobatur testimonio, dum illud Petri exponens: *& Vos eadem cogitatione armamini*, sic ait: *Christus in pedibus quasi calcaria, clavos infixos:* PRO EQUO VERO, HABUIT CRUCEM. Ex quo equo, præ Mardochæo, præclarissimam adepti sunt gloriam, *Equites crucis*, quod vel ipsi tyranni, in supremo die, cum fremitu & gemitu proclamare cogentur: *Sic* HONORABITUR, QUEMCUNQUE VOLUERIT REX HONORARE. Hunc honorem sancte ambire, hanc gloriam pie æmulari studeamus,& cum D. Anselmo exclamemus: *Domine Iesu Redemptor meus, te ut verum Deum adoro, in te credo, in te spero, & quibus possum desiderijs ad te suspiro, adiuva imperfectionem meam: ad tua Passionis* GLORIOSÆ INSIGNIA, *in quibus salutem meam operatus es, totum me inclino*; Vere, *nimis* HONORATI *sunt amici tui Deus.*

Esther c. 6.

Hernando de S. Iago. serm. de S. ...

S. Thom. in epist. 1. Petri c. 4.

Anselm. in specul. Evang. c. 17.

Psal. 138. v. 17.

Cum Rex Hispaniarum,& Galliarum, simul eidem mensæ accumberent, Ferdinandum ducem, cognomine *Magnum*, secum accumbere iusserunt, dicentes: eum posse in mensa Regibus assidere, qui nosset Regibus Regna acquirere. Hunc honorem Rex Regum, famulis suis defert, pro se persecutiones,& Cruces perferentibus, ut sibi ac Deo Regna conquirant. *Beati qui persecutionem patiuntur*, & ideo tales invitat ad mensam suam. Luc. 22. *Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus, meis, & ego dispono vobis regnum*, UT EDATIS, ET BIBATIS SUPER MENSAM MEAM, sed amabo, rursus percunctari libet: *quid adhuc debet fieri viro, quem Rex* HONORARE *desiderat?* quid ultra honoris Rex exhibere poterit, viro potentissimo ad se venienti? ire in occursum, eique assurgere: hoc fecit Stephano. Insuper iubere, ut operto coram se capite consistat, & sedeat, (*ut Grandes*) Quid si etiam in thronum suum collocet? Hoc agit Deus: *qui vicerit, dabo ei* SEDERE MECUM, IN THRONO MEO. Nolim huc fusius prosequi, quam summus iste imperator noster, non modo divinos honores, sed etiam humanos, apud homines conferendo extollat, qui hic latuerunt in criptis, in speluncis terræ, qui nunc sicut oves occisionis, ut peripsema; unum hoc dixisse sufficiat, dum morborum aculeis, lectulo velut Cruci, instrati estis, occurrat illud: *Sic* HONORABITUR, *quemcunque* VOLUERIT REX HONORARE. Dum inter carorum pignorum cadavera, inter Calumnias, opprobria, iacturam bonorum, non uni veluti Cruci confixi estis, illud suavissimum melos auribus insonet: *Sic* HONORABITUR, *quemcunque* VOLUERIT REX HONORARE.

Laurent. ... tribulatio pag. 624.

Apoc. 3.

Amabo vos, quoscunque honoris, laudisque immensa cupido extimulat, veram & divinam gloriam sectamini, quæ tanta est, ut Psaltes Regius attonito similis vociferetur: *nimis* HONORATI *sunt amici tui Deus*; vel ipsa mortuorum ossa, & viles laciniæ, qui sanctorum contactu honestata, satis loquuntur: *qui unquam Reges*, inquit Bonaventura, *qui principes, qui Barones, aut Nobiles, sic à Mundo* HONORANTUR, *ut Martyres imo Martyrum cruta*: plus dico, Cilicium Arsenij auro includitur, tunica Pauli Anachoretæ, purpuræ Regiæ præfertur; Crinem Magdalenæ, quem Lanuza habet, omnibus Regnis Mundi appendit; sudaria, ac semicinctia Pauli, quod virtutis se venerationis habuerint, sacræ paginæ testantur. S. Gregorius inter plurima quæ hic adducit, commemorat mortuum ad vitam revocatum caligâ S. Honorati Abbatis, quam eius discipulus libertinus, ea magna devotione & fide circumferebat. Quid illustrissimæ familiæ Patriarcham Dominicum commemorem, qui tanto etiamnum inter mortales versans, apud purpuratos patres,& summos Pontifices, in amore ac veneratione fuit, ut beatos se dicitarent, quibus eius af-

Psal. 138.

Bonavent. serm. 2. de communi unius Mart.

Lanuza hom. 30. §. 11.

Actorum 19.

S. Greg. l. 1. dial. c. 2.

Platus de bono status Relig. l. 2. c. 37.

satu frui, & vestem contingere, indeque frustillum decerpere cōtingeret. Quo in genere, memorabile est quod Ioanni Becano Minoritæ accidisse legitur: eum viri principes summo honore prosequebantur Monachum; sed Episcopum postea factum, veluti è Cruce Religionis depositum, non amplius admirabantur, nec venerabantur. Quid, quod sancti rerum humanarum, & divinarum optimi æstimatores, è cælis in terras delabi percuperent, ad Cruces subeundas, & plura pro Christo toleranda: quia Deus ita suos honorat, & extollit. Sic Lazarus a Christo, qui illum amabat, ad acerbissima & inaudita supplicia in vitam revocatus. Hic redivivus perpetua in Cruce fuit, nunquam ridere visus est, aqua & hordeo semel de die, vitam tolerabat, corpus cilicio astrinxerat, lapide pro cervicali dormiturus utebatur, dispersis Apostolis impositus fuit navi, cum Magdalena & Martha sororibus, sine velis & remis, quæ Deo dirigente Massiliam appulit, ubi multis annis Episcopali munere functus, atrocissimâ dein lanienâ affectus est. Primum toto corpore pectinibus ferreis dilaceratus, dein veste ferrea candenti, ac plane igneâ, arctissimè adstrictus: atque ita semi ustulatus, craticulæ superpositus, ubi ab Angelis cælesti refrigerio fotus, sibique restitutus est; sagittis denique expositus, cum illæsus persisteret, gladio percussus, Martyrij palmam reportavit, & longe gloriosior in secunda morte occubuit. Scitè observat Oleaster, qui factum sit, ut plerique Martyres, suavis Dei providentia, feris, rotis, rogis, laqueo miraculosè eripuerit, & gladio tandem plecti permiserit; nec aliam hic causam excogitavit, quam quod ea mors nobilium sit; *Martyres hos*, inquit, *Deus voluit pro maiori parte decollari; quæ* MORS NOBILIUM *esse solet*.

Fasti Mariani 17. Decemb. Marchant. hort. past. tract. 4. lect. 13. art. XI.

Oleaster in c. 4. Gen. in morali sensu.

Quin & moris est, eos qui in Equestrem nobilium ordinem admittuntur, gladio percuti, *Rudder stam*; Is honor, hæc gloria, HÆC MORS NOBILIUM, illustrissimum Heroem nostrum Iacobum condecoravit, qui ut disertissime Bonaventura: *Primus de omnibus Apostolis, amorem Christo reddidit quem accepit: nam primus inter omnes Apostolos, pro Christo morti se tradidit sicut dicitur Actorum 12. quia misit Herodes manus ut affligeret quosdam de Ecclesia, occidit autem* IACOBUM *fratrem Ioannis gladio*. Ubi Vivero noster solerter adnotavit, nullius Apostoli Martyrium in sacris paginis recenseri, nisi solius Iacobi, unde inquit, fit, ut sicut S. Jacobus hunc articulum symbolo inseruit; *passus sub Pontio Pilato*, ita tanquam articulus fidei (quia sacris literis continetur) cunctis fidelibus proponeretur gloriosa mors, & illustre Martyrium S. Iacobi. Hoc gladio Magister equitum creatus, regnum sibi æternum comparavit.

Bonavent. serm. 1. festo S. Iacobi.

P. Vivero. Somnia dromo. dissert. 5. pag. 493.

In aula Pyrrhi, Regis Epirotarum, olim controversia agitata est, quis inter filios futurus esset primus Regni hæres? Scio respondisse regnantem patrem, illum ceteris præferendum, qui acutiorem ensem haberet. Nemo ex omnibus Apostolis acutiorem ensem habuit, quam Iacobus, ense herodiano intellectus. Atque ideo, ut ait S. Vincentius, *Iacobus primus debuit per Martyrium, paradisum intrare de Apostolis*.

P. Vivero pag. 484.

S. Vincent. serm. 2. in Transfig.

Tandem ut concludam super omnia hunc gloriosissimum Crucis Militem extulit, quod hoc solemnissimo die S. Bonaventura sibi Thema delegit.

§. 4.

Erit sepulchrum eius GLORIOSUM *Isa. 11.*

Purpuratus Ecclesiæ Doctor, Seraphica suâ facundia Apostolum hunc exornaturus, ab hoc Isaiæ vaticinio exorsus est: *Erit sepulchrum eius* GLORIOSUM.

Sicut patet, & ad sensum cernimus hodie, nullius sancti sepulchrum, sic est apud omnes homines GLORIOSUM.

S. Bonav. serm. 2. festo S. Iacobi.

Refert de Alexandro Plutarchus, in eius, sepulchro depictas fuisse Africam, Europam, cum alijs Mundi partibus, quas subiugarat, hoc brevi, sed laudis pleno Epitaphio:

Alexandri Victoria

Rex Cypri, monumento insculpi iusserat hæc verba: *Hic iacet Persarum debellator*.

Themistoclis Epitaphium fuit pictura gestorum, cum hac Epigraphe: *Memoranda facta Themistoclis*.

Ab Hebræis, sepulchro Iosuæ inscriptum: *Sol contra Gabaon ne movearis. At nullius sancti sepulchrum sic est apud omnes* GLORIOSUM. Extollant alij prodigiosum S. Pauli Anachoretæ sepulchrum, quod leones, Vespillonum munere functi, unguibus suis effoderunt, ut D. Hieronymus testatur; quod idem officium præstitere S. Mariæ Ægyptiacæ humandæ: Angelicæ puritatis Virgo Catharina ab Angelis in monte Sina recōdita est, *sed nullius sancti corpus, sic est apud omnes homines* GLORIOSUM. Quod probat primo *quia in principio miraculum plurimis fabrefactum*, nam dum corpus S. Iacobi primum in Iriæ Flaviæ portum (quod est Galleciæ oppidum) appulit, ipsa rupes se expandens, & in sepulchri formam effingens, sanctum cadaver excepit: perseveratque hodie eadem species sepulchri; utinam hodierna die corda nostra lapidea mollescant, & ab ipsis saxa commota, huic Divo locum faciant, ac sepulchrum gloriosum.

Hieron. in vita S. Pauli.

Paulus Diaconus apud Surium 9. April.

1.

Bonav. cit.

Eusebi Nierenb. in hist. nat. de miracul. l. 1. c. 32.

Refert Spondanus in Annalibus Eccl. a. Chri. 1231. 19. Novemb. Marpurgi è vivis ad Divos abijsse Elisabetham Hungaricam, & post quatuor annos sanctorum albo adscriptam; tanto vero concursu ad tumulum eius, unde anno sequenti corpus eius elatum est, & aureæ thecæ inclusum, undique populus confluxit, ut ad duodecies centena millia hominum convenisse tradantur. Qua veneratione, quo populi affluxu, sepulchrum sancti Basilij cultum sit, sanctus & ipse Gregorius Naz. orat. 20. refert, atque certatim confluxisse, atque irruisse populos, ut vel vestimentorum eius fimbriam, adeoque vel umbram corporis contingerent, ut quidam ex nimia protrusione, & compressione in turba extincti sint, quos si Doctor beatos, & *tanquam funebres defuncti victimas*, nuncupare non dubitat.

At quis numerare valet, quot centena peregrinorum millia, non uno duntaxat anno, sed iam tot annorum centurijs, tot sæculis, Compostellam, ex ultimis terræ finibus, ad gloriosum SS. Apostoli Iacobi sepulchrum excurrerent? probat secundo Doctor Seraphicus, Apostoli sepulchrum gloriosum: *quia magnis virtutibus adornatum*. E corpore Christi viventis, tanta virtus emanabat, ut qui fimbriam contingeret, sanitatē cōsequeretur: quia *Virtus de illo exibat, & sanabat omnes*. Hæc virtus Iacobo

2.

Bonav. cit.

etiam

etiam mortuo communicata videtur, atque in eo verissimum illud comprobatur: *majora his facietis*, nam ille etiam mortuus, plures ad tumuli venerationem, in vitam revocavit. Elisæus in vivis multum laboravit, ut miracula quædam patraret, eique multo labore stetere, pallium quod ab Elia acceperat, velut pignus omnium mirabilium, Iordani insteruit, ut transitum præbeat; sed frustra; obsurdescunt undæ ad voces, & mandata imperantis: suffusus rubore clamat ille in cælum: *Vbi est Deus Eliæ etiam nunc?* ac si diceret, ubi nunc illa virtus Eliæ! nonne videris, ut prodigioso illo pallio Eliseus vel unum miraculum efficiat, necessarij sint clamores, gemitus, suspiria, recursus ad Eliam? nec minus laboravit ut filium Sunamitidis in vitam revocaret; mittit baculum, subsequitur ipse Propheta, claudit ostium super se & puerum, & prolixis precibus orat Dominum, ingemiscit, suspirat, deambulat in Domo huc illuc, recumbit super mortuum, contrahit se, suaque membra puero adaptari *& oscitavit puer septies, aperuitque oculos*; tantæ molis, & molíminis erat, vel unicum patrare miraculum. Mortuus vero non solum omnes sanabat; sed tanta ab eo virtus exibat, ut vel solo contactu, mortuum suscitaret; quidam etenim volentes defunctum sepelire, ut viderunt latrones è latebris prosilientes, timore conterriti, cadaver in sepulchrum Elisei projecerunt: & ecce, sepulchrum gloriosum, vix dum cadaver emortuum, sacra Prophetæ ossa contigerat; ilico vitæ restituitur. 4. Reg. 13. *quod cum tetigisset ossa Elisei, revixit homo, & stetit super pedes suos.* Vbi sacrarum literarum eruditus interpres: *Vnus propheta non facile defunctum puerum excitavit; sed multa miracula præcesserunt. deambulavit ille, oravit, procubuit se super cadaver, nec primo, nec secundo, nec tertio tandem vim obtinuit. contra vero Elisei demortuum corpus, ubi primum defuncti cadaver simul consepultum attigit, ilico vitam reddidit.* Haud aliter sanctissimus Hispaniæ Heros; ut mira ac stupenda opera summo sudore, ac labore, in vita perpetraret, ut mortuos spiritu ad vitam animæ, & gratiæ revocaret, mortuus iam; citra molestiam; innumeris, & vitam animæ, & corporis restituit; quo fit, VT SEPULCHRUM EIUS SIT GLORIOSUM: Tertio *quia magnis privilegijs est dotatum.* S. Calixtus II. Pont. Max S. Iacobum velut omnipotentem declarans, miracula eius, operibus Dei maxime prodigiosis, quibus omnia ex nihilo creavit, suamque omnipotentiam manifestavit, comparat dicens: *Beati Iacobi miracula, tanto lumine coruscarunt, ut possent primi opificij diei fulgore complere, ad mundi illuminationem.* Tum subdit: *si mille haberem ora, milleque linguis præditus essem non possem partem laudum Apostoli attingere, nec miracula eius cuncta innumeris diebus recensere.* Quæ quasi fastis, & monumento perpetuo consignato, in officio Ecclesiastico Hispaniæ consignata sunt, ubi legitur: ceterum tanti Apostoli crebra mi-
« racula, non modo intra Hispanias, sed in omnibus
« etiam Christianis provincijs celebrata, fecerunt ut
« quemadmodum Ierosolimam ad sepulchrum Do-
« mini; & Romam ad Apostolorum limina; sic etiam
« Compostellam ad S. Iacobi reliquias undique con-
« fluant, Religionis & voti causa, ex toto Christiano orbe peregrini. Digna profecto merces gloriosi Apostoli, qui non solum definiuit in symbolo fidei, Christum passum, & mortuum; sed etiam sepultum, unde & eiusdem hic sepulchri gloriosi promulgatorem, vel in propria sepultura mirificum ac mirabilem effecit. Populi vero, ad eius sacrum Mausoleum concurrentis affectum tanta, summi Pontifices in æstimatione habuere, ut S. Antoninus Florentinus Præsul, hoc in Apostoli encomium adducat: *stupenda existit devotio fidelium infusa mentibus, in visitando limina eius, quam etiam statutam Ecclesia ita firmavit, ut nullus in huiusmodi voto, citra sedem Apostolicam valeat dispensare.* Ac tandem concludit. *Quod minus ceteris Apostolis, illi in vita collatum fuit honoris, & gloriæ à fidelibus propter brevitatem eius* (anno enim sequenti à Christo, occisus est) *hoc quasi divina Munificentia suppleuerit, post mortem eius plusquam apostolorum aliorum omnium visitatis, & honoratis reliquijs.* Pennas mihi ultro volucres ingerunt. Audi iuventus, & patronum tuum mecum lauda. Ibant coniuges pij Compostellam, & trahebant pietatis suæ Comitem filium, forma liberali iuvenem. O ut periculosæ Castitas peregrinantis! hospitis filia, oculis capta Adolescentis, capere etiam ipsum nititur. Euadit his muliebris amoris laqueos, sed non odij: subdola enim inter sarcinulas castissimi, aureum craterem condit, abeuntem de furto accusat, damnatur, ducitur, & in Crucem tollitur. Sed non moritur innocentia: dum enim mœsti parentes iter relegunt; dum ægre & pedes trahunt, & animas, senectutis Scipione filio amisso, dum truncos vel pendentis aspectu iuvat, Ecce ab infelici arbore filius: quid lachrimis vivo parentas mater? vivo, *Dei Matre, & Iacobo* succolantibus; Iudici dic, ne damnare pergat, quem mors absolvit. Vix hæc ille ad Matrem; cum Mater hoc ad iudicem mensæ accumbentem. Hic: tam scilicet filius tuus vivit, quam alius hic cum gallina sua gallus, qui lautus unctuique sepulchrum stomachum expectat. Iam carpere parabat, cum gallus, & gallina se erigunt, Innocentiæ victrici, alis applaudunt, gallus etiam pæana canit. Ergo damnat seipsum Iudex, & innocentem missum facit; volucrum vero proles posthuma, etiam hodie plumas suas cum laudibus Iacobi, in omnem orbem spargunt, nunquam, omnes licet tot quotidie vellicent, evellendas. O ter, quaterque beatum, ac gloriosum Apostolum, GLORIOSUM SEPULCHRUM! *Viri sanctitate*, GLORIOSUM *magnis virtutibus* adornatum, gloriosum MAGNIS PRIVILEGIIS dotatum. Quid ni urbes & orbis, Compostellam excurrant, ut hunc tam admirabilem sanctum venerentur, eiusque omnibus quantumvis depositis, ac conclamatis rebus, subsidium, & patrocinium implorent, qui hactenus inaudita prodigia prodigaliter & virtute velut prodiga operatur? Non dimittam vos, ut inquit Bernardus, sine exemplo:

R. P. Benedictus Fernandius Societatis nostræ Theologus refert; quo tempore universa Hispania, post Gothorum Regum interitum, à Mahometanis vastata, excisaque, sub barbaro illo, nefandoque iugo tenebatur; In Portugallia tamen aliquot munitiora Christiani habitabant Castella, quæ Saracenum iugum adhuc nesciebant; erat unum in campis illis valde spatiosis & fœcundis, quos peramænus irrigat Munda, non procul à Conimbrica. Ad hoc obsidendum confluxerat infinita Saracenorum multitudo, sub Rege Corduba Abderramено, aut Almancore: videbantur latissima illa camporum æquora, quaquaversum protenduntur, Barbarorum copijs plena: pedites, equitesque, instar locustarum, omnia occupabant. Acerrimum deinde cæptum est contra oppidanos bellum, qui numero pauci, animo tamen impigri, & prævalentes, gravem illam obsidionis molem, intra Castelli angustias clausi, usque ad triennium pertulerunt. Ceterum, pertinacius instante barbaro, novisque

Marginal notes: Ioan. 14. — 4. Reg. 2. — 4. Reg. 4. — Bened. Fernand. loco cit. — Bonav. cit. Escobar Mendosa tom. 4 pag. 333. — P. Vinero in pag. 495. — S. Antonin. p. 1. tit. 6. c. 7. — Fasti Mariani 25. Iuly. Marianus l. 5. de reb. Hisp. — Fernandius in Genes. in tom. 3. Bernard. de Brito li. 6. ord. Cisterc. c. 27. & 28. Elias à Theresia Legatio Eccl. triumph. l. 1. c. 15. n. 19. pag. 91.

FESTVM

S. ANNAE SS.ᵐᵃᵉ DEIPARAE MARIAE GENITRICIS.

Mater honorificata. Eccl. 15.

O Matre pulchra. Filia pulchrior. Hor. l. 1. Ode 16.

ARGVMENTVM.

GEminum conchile, Ioachim & Annam vobis propono, qui pretiosissimam orbi margaritam, Virginem Deiparam protulere; quo partu Anna verè *Mater honorificata*: quia nulla unquam proles ad excelsissimum dignitatis ac sanctitatis gradum evecta, tantum parentibus gloriæ, quantum Maria Matri suæ Annæ contulit: quodque unionibus proprium est, ut conchis suis fulgorem quendam illinant, ita & hæc filia parenti, longe illustrissimum communicavit. Eccl. 15.

Anna vero dum à teneris Mariam Deo, & templo dicavit, vobis omnibus norma fuit, qua ratione liberos instituere debeatis, ut præ omnibus Margaritis, candore morum, ac virtutum splendore fulgere videantur: hæc etenim possessio & hæreditas parentum, longe pretiosissima. Ad quod plurimum conferet, S. Matresfamilias exemplo S. Annæ, quæ *omni virtutum genere floruit*, suis studeant prælucere. Damasc. orat. I.

§. I. *S. Anna per filiam* MATER HONORIFICATA. Eccl. 15.

§. II. *Optimam parvulorum educationem docet Anna, uxor Elcana, aliaque illustres Annæ; sed præ ceteris S. Anna Genitrix Maria.*

FESTVM

FESTUM
S. ANNAE SS.^mae DEIPARAE
MARIAE GENETRICIS.

Simile est regnum Cælorum thesauro abscondito. Matth. 13.

Valer. Max l. 4. c. 4. n. 1.

Cornelia Gracchorum Mater, cum Campana Matrona apud illam hospita annulos, uniones, gemmas, Margaritas, cimelia, omnia denique ornamenta sua, illo sæculo pulcherrima ostenderet, traxit eam sermone Cornelia, quousque è schola redirent liberi, qui formâ speciosi, ingeniosi, & nacti animam bonam, optimis moribus imbuti, ad nutum Matris Campanam salutatum venere: cujus manum verecundo rubore exosculati, eamque singulari modestia, & incredibili gratia affati sunt:

Et hæc inquit ornamenta mea sunt; siquidem maxima ornamenta Matronis esse liberos, Pomponius verissime affirmavit. Ast alia hodierna luce vobis, altera Matrona, longe Gracchorum Matre nobilior, ac sublimior S. Anna Margaritas, ac monilia, filiam Mariam, & Iesum nepotulum ostentabit, qui quidquid toto orbe, aut fulget in gemmis, aut rutilat in smaragdis, aut rubet in carbunculis, aut candet in unionibus, aut æstimatur in adamantibus, infinito pretio antecellunt. Quin tibi ô SS. Anna cum Laurentio Richardo omnes gratulamur:

Salve parens sanctissima,
Sacro beata conjuge,
Sacratiore filiâ,
Nepote sacratissimo

Non est quod Campana divitias, & gazas suas jactet, meliori titulo S. Anna gloriari potest, Mariam se in lucem dedisse.

Meth. orat. de Hypapant.

Si Campana exhibeat uniones, ac Margaritas suas selectas; *Maria Margarita regni pretiosissima* inquit Methodius.

Barrii elogs. de la Dame.

Si Campana commonstret sua pretiosa monilia. *Maria monile paradisi inexplicabile* ait Epiphanius.

Si Campana commendet gemmea diademata, Maria teste S. Germano, *diadema pulchritudinis.*

Si Campana omnes suas gazas, & thesauros ostentet, Maria ut loquitur B. Petrus Damiani *thesaurus divinarum gratiarum est.*

Cornelia vero omnibus Campanæ Matronæ opibus, quamtumvis splendidis liberos suos, indole, moribus, virtute dotatos; merito prætulit; verum infinito intervallo, filiam ac nepotulum suum, præ omnibus terræ imo cœli divitiis, S. Anna thesaurum quem mundo protulit æstimare, nobisque expendendum proponere poterit, quæ

S. Greg. S. Ephrem.

Magistram morum, miraculum præstantissimum orbis terrarum, Virginem Mariam, & altero magis prodigioso miraculo, ex hac *speciosum præ filiis hominum*, pulchritudinem increatam, nobis communicavit.

Damasc. orat. 1.

Vnde rectè Damascenus exclamat: O *Beatum Annæ uterum, qui vivum cælum, cælis ipsis latius peperit.* Addit: *hoc cælum, id est Maria, ex qua justitiæ Sol, qui in cælo Solem effecit, ortus est.*

Ex quibus omnibus Mariæ excellentiis tantus fulgor, tantus splendor, tanta gratia, ac gloria, in Matrem S. Annam redundavit, ut supra omnes Matronas.

§. 1.

S. Anna per Mariam MATER HONORIFICATA. Eccl. 15.

VT conchiliis sive ab unionum divite concepta illitus, sive ante eorum in gratiam à natura innatus, quidam levor pellucidus (PERLEMOER vocant) unionumque simillimus cernitur, ita quodcumque placeat modo, perpulchrum sane Virgo longe pulcherrima, progenitoribus suis splendorem indidit. Quod Virgineus Poeta apte expressit, dum D. Annæ formam intuitus, hoc è flacco ardenter subscripsit

O Matre pulchra, filia pulchrior!

Horat. l. 1. Ode 16.

Si quidem par illud nobile Ioachim, & Anna, pretiosissimæ hujus Margaritæ, non injuria geminum conchile, ab Hieronymo indigitantur, dum ait: *laudo conjugium quia Virgines generat, lego de conchis Margaritam,* quæ suum semper parturientis utero, fulgorem allinit, ac relinquit. Haud aliter filii, ac filiæ, quæ morum candore, ac virtutum splendore, supra omnes Margaritas in pretio sunt, parentibus suis cum gratiam, tum gloriam apud Deum & homines conferunt.

Hieron. lib. adv. Iovinian.

Verissime olim Clemens Romanus *gloria Patrum est filiorum sanctitas.* Quanta vero & Patris & Matris gloria fuerit sanctitas filiæ Mariæ, ac Nepotis, quis enarrando valeat explicare? l. 1. Reg. cap. 13. v. 4. dicitur Saul percussisse stationem Philistinorum, cum ea victoria Ionathæ filio v. 3. præcedenti, tribuatur: *percussit Ionathas stationem Philistinorum.* Respondet Carthusianus: *quod Ionathas egerat, Rex terræ Saul judicabatur fecisse, sicut victoria militum adscribitur Principi:* Similiter Abulensis: *quia Ionathas, erat constitutus sub Rege, & fecit hoc auctoritate illius, dicebatur ipse fecisse.* Alii volunt Saulem eam sibi gloriam attribuisse, quæ per filium parta fuerat quia gloria filii, redundat in patrem.

Clem. Rom. 17. const. c. 15

Sic cum David filium suum Salomonem Regem Inauguraret, unus ex principibus, viris qui aderant, Bananias filius Iojadæ, feliciter apprecatur: *quomodo* inquit, *fuit Dominus cum Domino meo Rege, sic sit cum Salomone, & sublimius faciat solium ejus, à solio Domini mei Regis David.* Vbi bonus Princeps majorem filio, quam patri felicitatem precatus, non existimavit id patri ingratum fore. Nam ut ibi Liranus: *non est invidia patris ad filium, si excedat illum in gloria & honore, quia pater manet quodammodo in filio, & ideo bonum filii, est etiam bonum patris.* Et ideo sicut nullus tristatur *de bono proprio, sic nec de bono filii sui.* Imo & Theodoretus hic quæst. 3.

3 Reg. 1.

quærens cur Princeps optarit eum patre fieri clariorem, & illustriorem: *Sciebat* inquit; *quod nemo qui paternam habet dilectionem, æmulatione prosequitur filios, & quod ist proprium patrum, velle videre filios se clariores.*

Omnium siquidem liberorum actiones, ac præclara gesta, tribuuntur parentibus. Quod eleganti similitudine expressit Hierocles apud Stobeum: *Stob. serm. 77.* *quemadmodum* inquit, *Phidiæ, aut aliorum artificum statuæ, si ipsæ rursus aliquid agerent, id quoque opus non dubitaremus tribuere artifici. Eodem modo actiones etiam nostras, parentum nostrorum opera esse dicimus per quos nati sumus.* Vbi campus latissimus aperitur, excurrendi in actiones Christi, ac Mariæ perfectissimas, ac divinissimas, quæ gloriam parentum mirifice commendant, & amplificant. Quod si Paulus glorietur de iis quos verbo genuit, & cœlestis gratiæ capaces reddidit, dicens *quæ est nostra spes, aut gaudium, aut Corona gloriæ; nonne vos?* *Thess. 2.* quanto magis Anna, & Ioachim gloriari poterunt, qui Matrem gratiæ plenam, atque ipsum Iesum omnium gratiarum fontem, per illam produxerunt? unde Salazar exponit illud Prover. 17. *Corona senum, filii filiorum*, id est magnopere exornant senes grandævos, non filios aut filias dumtaxat, sed etiam Nepotes numerare, quos & præ liberis solent amare, ut docet Princeps Philosophorum Aristoteles l. 8. Ethicorum c. 11. & 12. *Soleat avi magis diligere Nepotes, quam Patres filios: quia in Nepotibus magis vident suam stirpem propagari.* Illud porro nemo avorum vidit felicius, quam avus Ioachim & Avia Anna, in Nepote suo sanctissimo, Deo ac Domino nostro Iesu, stirpem suam propagari.

§. 2.

Parvulorum educationem, docet Anna uxor Elcanæ, aliæque illustres Annæ; sed præ cæteris SS. Anna, Genetrix Mariæ.

CVm Anna uxor Elcanæ ut Sacri Regum Annales referunt, precibus, jejuniis, & lachrimis prolem à Deo impetrasset, eam priusquam lucem aspexit, obtulit Domino, jamque sæculo natam, & ablactatam in templo educavit. Quod ut Matres gravidæ, ac demum *pulchra prole parentes* æmulentur, sic aureus orator quamque Matrem hortatur: *peperisti puerum? imitare* ANNAM, *disce quid fecerit illa: mox illum (Samuelem) subduxit, atque obtulit in templum. Quis vestrum non innumeris modis mallet, filium suum fieri Samuelem, quam totius orbis Regem?* *Chrysost. hom. 12. in ep. ad Ephes.* quasi in templo enutriri plus sit, quam in palatio, atque ipsa pia, ac proba educatio, dignitatem regiam antecellat, multumque præstet cum Samuele in Domo Dei enutriri, ac sanctis alimentis imbui, quam cum Moyse in aula Pharaonis educari.

Incrementa porro liberorum, qui à teneris, si filiæ inter moniales, aut Deo sacratas Virgines: si filii apud religiosos magistros instituantur, Psaltes regius expressit dicens: *plantati in Domo Domini, in atriis Dei nostri florebunt. Adhuc multiplicabuntur in senecta uberi.* *Psal. 91.* Vides qui flores, qui fructus ex plantis in domo Domini oriantur, nullo senio interituri, sed magis indies multiplicandi. Id ne cui mirum videatur; addit Theodoretus: *Agricolam habent Deum; Viridarium vero divinum templum.* *Theodoret. hist.* Vbi nulla pestilens aura afflat, aut inficit. Vnde D. Hieronymus ad Lætam de institutione Paulæ: *postquam* inquit, *ablactaveris eam cum Isaac, & vestieris cum Samuele, redde pretiosissimam* GEMMAM *cubiculo Mariæ, & cunis Iesu vagientis impone; nutriatur in monasterio: sit inter Virginum choros: jurare non discat, mentiri Sacrilegium putet, nesciat sæculum, vivat Angelice, sit in carne sine carne.* *Hieron. epist. 7. ad Lætam.* Contra vero qui in deliciis, & luxu domestico enutriuntur fiunt *sicut fœnum tectorum quod priusquam evellatur exaruit* Psalm. 128. Nam cum radicem non habeat, nec ad frugem pervenit, nec ad florem. Quare à teneris liberos vestros Deo offerte, & omni virtutum, ac pietatis studiis imbuendos tradite: *non exspectabat Anna* inquit Chrysostomus, *donec, cresceat puer; ut rebus mundanis utatur, ut paululum puerili ætati immoretur; sed relictis his omnibus, unum dumtaxat intendit quomodo statim ab ipsis vitæ exordiis, spiritualem imagunculam Deo fingendam offerret.* *Chrysost. cit.* Eandem laudem tribuit D. Gregorius Nazianzenus Matri suæ in orat. 19. de patris funere: *fuit illustre illud ejus factum, quod nos prius etiam quam nasceremur, Deo, nihil futuri eventus metu exterrita, promisit, vitaque lucem ingressos protinus consecravit.* Quod quam Deo gratum acceptumque sit innuitur Levit. c. 14. ubi jubet sibi offerri pullos Columbarum, non vero Columbas: rationem reddit Theodoretus: *quia detestabatur in adultis Columbis lasciviam; in parvis pullis innocentiam amplectebatur.* *Theodoret. hist. q. 1.*

Quare inquit Mediolanensis Antistes & Doctor Ambrosius: *præveniamus ergo juventutis annos, ut dicamus singuli, Deus qui pascit me à juventute mea.* *Ambr. in Psal. 118. serm. 2.* Sectamini Beatam Annam, quæ sanctissimam Virgunculam Mariam à primo vitæ exordio, Deo dicavit, in templo educandam, atque divinis præceptis instruendam curavit.

Tradit vero Doctor Seraphicus B. Virginem piæ cuidam mulieri revelasse se parvulam quotidie in templo septem postulasse dona: *Bonav. de vita Christi cap. 3.*

1. Gratiam uberrimam, qua Deum ex toto corde diligeret.

2. Gratiam amandi, proximum, & omnia quæ à Deo amantur.

3. Gratiam odiendi omnia quæ Deus odit.

4. Vt daret sibi humilitatem, patientiam, aliasque virtutes, quibus semper fieret gratior in oculis ejus.

5. Vt favorem hunc sibi impertiretur. Videndi Virginem, Deum parituram.

6. Promptissimam obedientiam erga Summum Pontificem, & Sacerdotes.

7. Vt conservaret templum, Ministros, omnemque populum. Hæc præcepta parvulis vestris tradite. Etenim *non parum refert* inquit optimus morum Magister, *illo vel illo modo à teneris assuescere sed quam plurimum; imo vero totum* ut Licurgus in duobus catulis, quorum alterum ollæ, alterum venationi assuefecit palam edocuit. *Arist. in Eth. l. 2. cap. 1. Plutarch.* Ita indies videmus hunc puerum pium, probum, morigerum, mansuetum, sedulum; alium perversum pervicacem, pigrum, discolum. Vnde hæc tanta morum, ac studiorum dissimilitudo? à dissimili parentum institutione. Vides quosdam liberos merito unionibus ac Margaritis componendos, *Kinderen gelick perlen*, qui grande sibi piaculum ducerent, neglectis consuetis precatiunculis, & parentum benedictione,

dictione, cubitum concedere. Marianum pensum luso posthabere, ad nutum non obtemperare: quorum studia arulas construere, libellos precarios voluere, ad Catechesim convolare, historiolas ibi auditas domi referre; alii econtra, à teneris jurare, mentiri, pravis sociis assuescere, nequitias exercere, potitare, lascivire &c. perpaucos reperiri qui Edburgam filiam Eduardi, Regis Angliæ, similes, quam ita à primis incunabulis parentes instituerant, ut etiamnum trimula in atrium deducta, ubi in una parte mensæ, omne genus monilium, pretiosaque omnino crepundia; ex altera vero codicem Evangeliorum, cum sacro calice proponi conspexit, puellula non diu cunctata, maturo vultu, cimelia aspernata, ad calicem, & sacrum codicem advolavit, eaque summo honore ac reverentiâ, honorata est, quo conspecto, Edburgam suam parentes supra omnes Margaritas sibi charam, exosculati, & complexi sunt, dicentes: perge filia quo Deus vocat, & sponsum tuum sequere. Sic filias vestras instruite, sic instituite, si eas Margaritas, & uniones esse velitis. Quod Hieronymus monet Lætam de institutione filiæ Paulæ, quam Paula avia Virginitati destinarat: *ipse habitus, & vestitus doceat eam, cui promissa sit. Cave ne aures ejus perfores, ne cerussa, & purpurisso consecrata Christo ora depingas, nec collum auro, & Margaritis premas, nec caput gemmis oneres, nec capillum irrufes, & ei aliquid de gehennæ ignibus auspiceris. Habet alias Margaritas* (animi virtutes) *quibus emptura est pretiosissimum Margaritum.*

Hieron. ad Lætam.

Ad hoc plurimum, ac potissimum conferet, si Mater, virtutum exemplis præluceat, *sicut Anna*, quæ teste Damasceno, *cum omnium virtutum genere floreret apud Deum & homines irreprehensibilis extitit.*

Damasc. orat. 1.

Scilicet exspectas ut tradat Mater honestos
Aut alios mores, quam quos habet.

Iuv. Sat. 6

Mores autem probos, ac vitæ integritatem, esse optimam, quam liberis relinquere potestis dotem, ac hæreditatem, vel gentilis vidit, dum dixit: *Si morata est, dotata est satis.* Parentes se divites, ac opulentos arbitrantur, dum in annuis reditibus, 20. 30. millia aureorum, dum amplos fundos, pingula pascua, lata prædia, ingentia ædificia numerant, quam lantam hæreditatem à majoribus suis adierunt; ast aliam præ his possessionem sapientissimus ac doctissimus, vates æstimandam proponit dicens: *Ecce hæreditas Domini, filii; merces, fructus ventris.* Vbi juxta Basilium, Theodoretum, Euthymium, & alios, filii pro *ingenti hæreditate, fructus ventris* pro copiosa mercede reponuntur. Ecquid filii possessionibus, ac diviti hæreditati comparantur? quia hic optimus, ac maxime pretiosus thesaurus; unde Chrysostomus hom, 9. in epist. 1. ad Timot. *Magnum habemus pretiosumque depositum filios: ingenti illos servemus cura, ne fur id nobis astutus auferat.* Majori longe, ac vigilantiori quam uniones & Margaritas asservemus. Etenim liberi qui soliditate virtutum præditi, Margaritæ sunt, *Kinders gelyck Perlen* Liberi qui innocentiæ ac castimoniæ candore fulgent, Margaritæ sunt *Kinders gelyck Perlen.* Liberi qui prompti ad omnem parentis nutum teretes, ac volubiles sunt, Margaritæ sunt *Kinders gelyck Perlen.* *Quod* inquit Hieronymus *in sancta filia Eustochio cernimus, quæ ita semper adhæsit Matri, & ejus obedivit imperiis, ut nunquam procederet, nunquam cibum caperet, ne unum quidem nummum haberet potestatis suæ; sed & paternam, & maternam substantiolam, à matre distribui pauperibus lætaretur.* ET PIETATEM IN PARENTEM, HÆREDITATEM *maximam, & divitias crederet.*

Psal. 126.

Hieron. in Epitaphio. Paulæ.

Lætata est, & quam maxime Maria Annam Matrem, substantiam bifariam unam templo & templi ministris, alteram peregrinis & pauperibus elargiri, *pietatem in parentem* (in Annam) *hæreditatem maximam, & divitias rata.* Een Dochter gelyck een perle. Vt autem quisque Pater & Materfamilias talem hæreditatem adeat, istiusmodi Margaritas non fictas, falsas, fragiles, quales innumeras reperire est, conquirat. Ejusmodi præstantes uniones ac Margaritas genuisse dixerim *Annam* Hispaniarum Reginam, Philippi III. conjugem, quæ Regi nostro Philippo IV, & Ferdinando Principi P. M. etiamnum parvulis, crumenulas auro plenas, collo appendebat, ut à teneris pietatem in pauperes imbiberent, ac Regiis manibus, miseris stipem elargiri condiscerent. Suaserat enim vero hoc à patrona sua sanctissima Deiparæ Genitrice *Anna.*

Educatio liberorum Exemplo S. Annæ. Liberalitas 1. in pauperes.

Tylingum Paradys. pag. 362.

Quod si parentes, filios, filias, Nepotes, uniones ac Margaritas effingere velint, *Kinderen gelyck perlen*, serenissimæ hujus Annæ Hispanicæ exemplo, tenellulis liberorum suorum animis instillent, velut conchilia dum se pandunt ut rorem accipiant benedictione cœlesti, largiter imbuendos, si in egenos se effuderint, & per manus parvulorum, velut per canales qui in auri, imo gratiarum, ac virtutum venas scaturiant, eleemosynas suas elargiri studeant. Stimulo hic esse parvulis, & ipsis matribus familias esse poterit, *Anna* fœmina clarissima, non magis patre Vladislao Sarmatorum Rege, & viro Ferdinando Romanorum Cæsare, quam pietate in Christi pauperes singulari: solenne illi erat primis intendentibus se tenebris, dissimulata persona, una Comite ancilla, palatio egredi, ac pauperum nosocomia invisere, quasque domi in Pharmacopæo, quod huic pietati sepositum habebat, ipsa miscuerat potiones, diligentissime propinare. Adhæc ne solum *Anna*, sed Augustæ etiam virtus esset, Regia liberalitate stipem dare. Agnosci nolebat, ne pretium operæ perderet; sed ipsa eam prodebat liberalitas.

Rho. varia virt. hist. l. 1. cap. 6. §. 7. Elogia. de Damas. p. 12.

Vultis & alia, quæ ut filios ac filias unionum instar efformetis, rudimenta tradere: in Mariam, filiam S. Annæ, amorem tenerum, fiduciam omnem accendite, quocumque in discrimine, illam parvulis vestris præsto experiemini.

2. Amor in Mariam S. Annæ filiam.

Infans *Anna Almeida*, gravissima postmodum Virgo, & sanctimonialis, ordinis minorum, dilapsis quæ puellam in fenestra ludentem curabant, ancillis, in subjectam caveam, in qua miræ magnitudinis Leo asservatur, magno decidit infortunio: nam & casus ipse puellam affligere debuit, patumque Leonis intererat, vivamne, an mortuam voraret. Sed magna Dei Mater, devotam sibi, non sine miraculo servavit infantulam. Nam undique accurrentes domestici, ac feræ Magister caveam ingressus, vident puellam, injecto ad leonis collum rosario piaculari, blande illi mulcentem jubas, eaque verba ingeminantem, audivit: *Leo, ne me comede. Quæ olim in Castella monialis futura sum.* Parebat immanis bellua, & magnum Virginis imperium in clientula venerabatur. Eadem hæc Anna, Mantuæ Carpentanorum magnæ Claræ legibus adscripta, eximium Sanctissimæ Eucharistiæ cultum, in qua *S. Anna* sanctissimas suas reliquias, ut dicemus agnoscit, & adorat, vobis inculcat. Hæc etenim noctem ejus diei, qui sacris epulis festus erat futurus, justo privilegio ducebat insomnem & ne quid, quamquam longa vigilia edo-

Rho cit. l. 3. c. 3. §. 6.

3. Cultus Reliquiarũ S. Annæ in SS. Eucharistia.

Rho. l. 3. c. 1. §. 16.

mitum

mirum corpusculum, pro inoata insolentia in animum auderet, flagello acriter cæsum, servitutis admonebat.

Laudandos ac probandus cultus eorum qui multum itineris ac piæ peregrinationis conficiunt ut sacra sanctæ *Anna* Lypsana venerentur. At aliam nobis hierothecam Aloysius Novarinus proponit in Ioachimi & Annæ gratiam, fieri potuisse, ut Dei filius in Virginis Matris utero carnem assumens, aliquam illius substantiæ particulam sibi unierit, quam ipsimet parentes corpori (Virginis) exhibuerunt, quo hi magis cum Christo suo Nepote conjungerentur, ex qua conjunctione consequenter major gratiæ, cœlestiumque donorum portio in eos dimanaret. Quod non video inquit Christophorus de Vega, gravis Theologus, Philosophiæ omnino repugnare, nec rectæ rationi. Quod si ita esset consequenter dici posset in Christo Domino, sub Eucharistia delitescente, reperiri aliquam particulam, quæ aliquando ab anima D. Annæ vel D. Ioachimi informaretur. Quod cùm nec scripturæ, nec Patribus, nec rectæ rationi refragatur, tum alio ex capite pietati Christi in avos, & Mariam Virginem conforme videatur, non est cur rejiciatur. Ut pluribus ibidem probat Vega.

Novarin. umbra Virg. excursu 140. n. 1303. Vega Theolog. Mariana n. 1483.

4. Castimonia.

Illibatam denique corporis, animique castimoniam, liberi vestri facile sectari condiscent si vos Matres, *Annam* Franciæ Ducissam *de borbon*, morum honestate, ac vitæ probitate imitemini, quæ adeo casta ac pudica, totumque regnum, ut nemo coram illa vel minimum impudicitiæ signum exhibere auderet. Qua insigni castimoniæ laude quoque excelluit *Anna* Regina Franciæ, uxor Caroli, quæ pro symbolo murem ponticum candidissimum, luto cinctum, cum hac epigraphe: *Ama vie*, seu ut alii: *malo mori, quam fœdari.*

Eloges des Dames. pag. 15.

Tandem præ his omnibus ô Matres, unam vobis *S. Annam*, magnam Dei Matris Genitricem proponite, cujus hoc breve, sed illustre elogium Hieronymus reliquit. *Vita Annæ apud Deum, & hominis irreprehensibilis erat.* Eamque vobis familiam, ac Sanctam Triadem proponite, semperque ob oculos obversetur *Iesus, Maria, Anna*, ad hanc Triadem in terris, vestros mores, sermones, actiones, vitam omnem, ac domesticorum vestrorum componite. Hic admirare nova & inaudita prodigia, Deum Cœli & terræ Conditorem, Mariæ obsequi, Mariam Matri suæ Annæ obtemperare, & Iesu, & Matre Dei, Annam prædominari, suoque nutu omnia moderari. Plus dico, si divinus ille Plato verissime pronuntiavit: *putare debet quisque omnia quæ possidet, eorum esse qui genuerunt*, quid ni Maria, omniaque possidet, velit esse Annæ, quæ genuit? quæque ne *vultu quidem læsit parentes*, sed supra qui in terris extiterunt, honore prosecuta est, quidquam Matri suæ Annæ audeat denegare, sed quæ est *Thesauraria Dei*, omnium opum, ac divitiarum claves, quæ apud parentes asservari solent, illi concredere indubitatum est.

Hieron. de ortu Virg.

Damasc. orat. 1.

Plat. lib. 4. de legib.

Ambr

Idiota

Quæ cum ita sint, omnes hortor, & moneo, ut in quacumque necessitate ad Matrem Mariæ recurrant. Si quis multiplici prole, gravi penuria laboret, Annam amet, Annam invocet, quæ Thesauri claves possidet. Si quis corporis animique infirmitate divexatur, Annam invocet hæc omnes sanitatis & sanctitatis claves habet.

Adeo ut paucis concludere, possim ut quod de Dei Matre filiali affectu pronuntiavit Bernardus: *Filius omnia nos habere voluit per Mariam*; ita & Maria, observantia in Matrem, omnia nos habere voluerit per Annam.

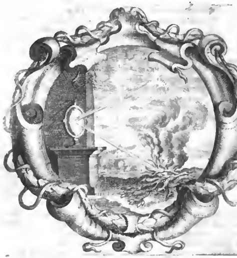
Bern.

Quam ne vel gratis invocasse videamur, concessit Alexander VI. anno 1494. indulgentias 30. millium annorum, dicenti ante imaginem S. Annæ, & Deiparæ, ejusque filii, hanc orationem: *Ave gratia plena, Dominus tecum, tua gratia sit mecum; benedicta tu in mulieribus, & benedicta sit S. Anna Mater tua, ex qua sine macula & peccato processisti Virgo Maria, ex te autem natus est Iesus Christus, Filius Dei vivi.*

Lezzicius Opusc. 13. n. 23. pag. 198.

OCTAVA
S. IGNATII FVNDATORIS
SOCIETATIS IESV.

Ignem veni mittere in terram. Luc. 12.

Solis inardescit radiis, longeque refulget. Virg.l.8.

ARGVMENTVM.

IGnatium igne natum, ad mortalium animos inflammandos divina providentia, eo tempore orbi dedit, quo jam non modo refrixerat charitas multorum, sed tanto gelu corda constricta erant, ut divini amoris ignis, prope extinctus videretur. Fuerit illud sane ingeniosum Archimedis inventum, speculo Solis radiis opposito, incendia concitare; at limpidissimus Ignatii animus, ubi coelestibus radiis in se collectis penitus exarsit, & totus in flammas abiit, orbem universum & ignito suo eloquio, & flammis quas aquæ multæ non potuerunt restinguere, & igne scelerum silvam latè depascente, tum etiam per Angelos veloces, & Ministros suos charitate flagrantes, potenter incendit.

§.I. *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea* EXARDESCET IGNIS.

§.II. *Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem.* Cant. 8.

§.III. IGNIS *consumens est.* Deut. 4.

§.IV. *Verbum ejus, quasi* FACULÆ ARDEBAT. Eccl. 48.

§.V. *Acceptum* IGNEM *occulte absconderunt.* 2 Mach. 1.

§.VI. *Non est qui se abscondat à* CALORE *ejus.* Psalm. 18.

§.VII. *Qui facit Angelos suos Spiritus, & Ministros suos* IGNEM VRENTEM. Psalm. 103.

§.VIII. *In dextera ejus* IGNEA *lex.* Deut. 33.

FESTVM

OCTAVA
S. IGNATII FUNDATORIS
SOCIETATIS IESV.

Ignem *veni mittere in terram.* Luc. 12. v. 49.

Bolland. 20. Ian.

AMabilis Dei providentia, Sanctorum ortui, & vitæ primordiis, subinde quibusdam signis amat prælu dere, maxime vero igne, amoris divini symbolo. Ita prælusit Nativitati S. Fechini Abbatis, cujus Mater dum esset in puerperio, domus illius ardere visa; non tamen absumi, nimirum innoxia, flamma, & ima, & summa domus adlambebat; non tamen consumebat, index illius in Deum amoris, quo aliquando incendi decebat atque ardere infantulus, & quo etiam domum, id est Ecclesiam universam incenderet, atque inflammaret.

Paulus c. 1.

Ita sub ipsam S. Francisci de Paula conceptionem, super summa tecti, conspectæ faces accensæ, quæ longè, lateque lumen effuderent: indicium scilicet cœlestis illius flammæ, ardorisque divini, quo & accendi ipse primum, dein etiam Dei Domum, id est Ecclesiam accendere aliquando deberet. Quod si altius ea arcessere velimus, comperiemus ignaum illum vatem Eliam, adhuc Materni uteri clausum angustus, illustri prodigio cælitus declaratum: nam Sabac, illius Pater sibi videre visus est viros quam plures, albis indutos, qui infantem salutare, aestuaviari, & flammas jacere ad ubera Materna; imo & infantis ori, lactis ad instat affundere; credidisses jam tum Eliam una cum lacte ignem & flammas exugere. Quo doctus Sahac intellexit filiolum sibi deinde natum, & flammas, & ignes evomere aliquando debere, & hoc à Zelo divinæ gloriæ; & certe deinde evomuit igneus totus: surrexit etenim Elias (Propheta) quasi Ignis, *& verbum illius quasi* Facula Ardebat.

Quis, quantusque Ignatius futurus, quam igneus, quasque divini amoris flammas, per orbem universum sparsurus esset, ex illo comprimis cœlesti indicio omnibus compertum, quod ab igne nomen ipse sibi infantulus imposuerit. Attendite insolens, & prope inauditum omnibus miraculum: parentibus inter se diffidentibus qui vellent vocari eum, num paterno Bertrandi vocabulo? Infans è cunis (P. Melchiore de Lacerda Auctore) disertè profatus est: Ignatius *est nomen meum, nec hoc sine Numine divum*, & peculiari Dei providentia; felici porro nominis omine. *S. Ignatius de Lojola.* Anagrammatismo: *O Ignis à Deo illatus*. Verùm enim vero, quam igne natus, igne educatus, ignem usquaq; in gelidis mortalium animis accenderit, testantur ortus ejus, quo mundo mortuus, Deo vivere cœpit præludia.

Escobar & Mendosa tom. 5. l. 11. in Evang. observat. x11 pag. 171. Virgil.

Altero, postquam Deus totus igneus in Apostolos delapsus est, die 26. Maii, Ignatius igneo globo, machina bellica emisso, ignem animo concepit. Cingitur obsidione Pompeiopolis, clarum nomen à conditore; à defensore præclarius. Capitur oppidum, quia capi potuit: non deditur, quia non decuit. Arx, non animus cedit. Sternitur Dux, ut sanctioris militiæ ductor assurgat. Nulla unquam dextera, letifero intenta ictui tam bene ad immortalitatem collimavit. At claudicabit Ignatius; quid tum! hujus stabilitatis firmamentum a flamma, & luce est. Sic olim magnus ille Patriarcha Iacob, cum cœlesti quodam Principe, ac milite, tota nocte luctatus, sibi percusso, & succiso femoris nervo, è divino aspectu clarissimum nomen comparavit. Huic otabilior fuit claudicatio in luce, quam rectus in tenebris incessus: habet illa securitatem pro Comite; hic casum pro duce. O quot in hoc nutante Ignatii Crure, firma cuduntur ad æternæ gloriæ iter, vestigia! O quot in inflexâ modicè tibiâ, gressus errantium diriguntur! O quot pes ille, ubi convaluerit, hominum concursus concitabit! Iactet se gloriosus ille Pompeius: *si latum inquis, semel pede pepulero, Italiam universam militibus complebo.* Faciliori nutu Imperator noster Ignatius, suorum Centurias in campum inducet, innumerabiles Catholicorum catervas, ad Christi signa compellet. Nec Mysterio carere visum, quod vulnere jam incrudescente, Ignatio jam à medicis deposito, à Principe Apostolorum è vestigio sanitas, & claudo gressus, & quod potissimum animo firmitas restituta est. Vbi illud Ambrosii aptè usurparo, *Primum signum mirabilium suorum Petrus fecit, claudo pedum restituendo vestigia. Diximus, frequenter ipsum, Petrum à Domino nuncupatum. Si ergo Petrus Petra est, super quam ædificatur Ecclesia, rectè prius pedes sanat, ut sicut in Ecclesia, fidei fundamentum continet, ita & in hoc claudo, fundamenta confirmet. Rectè in Christiano pedes curat prius, ut non trepidus jam, neque imbecillus, sed robustus possit incedere.* Petrus in Ignatio fundamenta confirmat, ut sit Petra solidissima, supra quam moles Societatis tanta, tot turbinibus impetenda ædificari, & inconcussa consistere, & ipsi Ecclesiæ quodammodo labanti, se firmamentum præbere queat, quod non meo (absit) sed Concilii Tarraconensis pronuntio judicio, dum ait *Ducem Ignatium Deus singulari providentia his temporibus dedit Ecclesiæ, ut tanquam* Atlas *geminis humeris doctrinæ, & pietatis, Ecclesiam sustentaret.* O rerum maximarum latentia semina! quam sæpe ut secundi adversus; ita secundos, adversi casus trahunt. In Venis Silicis scintillas ignis reconditas, nunquam nisi percussu elicueris. Idem in Ignatio illuxit, qui percussus ignem concepit, qui tandem in luculentum, quemadmodum videbimus, prorupit incendium. Hic porro erat ille ignis, quem Dominus sub ea tempora, quibus orbis Christianus refrixerat, in terras misit, *& voluit vehementer* Accendi: altaria sine igne, sine sacrificio, sine Sacerdote, Ignatio adveniente ignis ille reaccensus est: qui bis aut ter quot annis cælesti alimoniâ se pascebant, à quibusdam raræ sanctitatis habebantur; à multis putidi ostentatores pietatis, quasi ceteris se efferentes. quid,

Amb. serm. 69.

Escobar cit pag. 174. Imago 1. saeculi Soci. l. 3. c. 4.

Imago 1. saeculi pag. 174.

quod multi reverentiæ nomine, fastidium istud, frigusque palliabant.

Multorum animi pigro gelu constricti tenebantur, alii à Sole fidei remotissimi jam toti obriguerant, quos omnes lucis suæ radio illustravit, & inflammavit: In eo fuit jam inde ab exordio, ut orbem amore Dei accenderet. Nemo mihi commemoret festivos ignes, ardentes in aerem, bolides, & quasdam velut acontias, seu publicæ lætitiæ indices emissas, aliaque ignium bilaria. Quidquid unquam ab arte, & ingenio illustre spectatum est, missiles ex animo Ignatii ignes, ardentes ex ore faces, splendidissima sociorum pro fide velut vasa electa, cremata corpora, vastissima charitatis, quibus orbem inflammavit incendia, non modo obscurare, sed penitus restinguere, mecum omnes fateamini necesse est. Ad cujus triumphos plenius enarrandos, vel infantum lingua nos facit esse disertos. Evenit quippe Calari, ut sero vespere, ipso Sancti Ignatii pervigilio, ex arce, festo tormentorum boatu, omnia resonarent, fœmina quæ forte in sinu infantem lactantem gestabat, causam hujus festivæ explosionis percunctatur: cui infans disertè respondit, *Crastina die D. Ignatii solennia celebrantur.* Quod si ignes illi evanidi, illustria affectus in sanctum argumenta, cœlesti prodigio comprobata sint, longe celebriores ac illustriores, per hoc octiduum, in animis vestris, à flammis quibus arsit Ignatius, accendere conabor.

Esrober, cit pag. 273. Laurenus Opusc. 38. cap. 17.

§. I.

Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet IGNIS. Psal. 38.

APtum ignibus fomentum, & flammis pabulum, charta, papyrus, codices, & libri sunt, qui si obscœnis Nasonis commentis, aut lascivis veterum, recentiorumque historiis, respersi, ignem libidinis potenter incendunt; si vero sacrarum literarum, Asceticorum virorum, Sanctorum documentis, ac exemplis exarati, legentium animos in Dei amorem, quo illi exarserunt, inflammant.

Exemplum in ingens Ignatius, qui dum adhuc ad prorogandam quietem decumbit, tædii levandi causa, libros otio militari familiares advocat, qui cum meditato divinæ providentiæ furto, nusquam reperti: prodeunt tandem alii duo codices, non vocati ad salutem præcones, sed secreta Dei emissi manu? unius materia Christus est, alterius sanctissimorum virorum præclara facinora, quæ dum voluit, revoluit, attentiusque ruminat, sentit IGNEM *in ossibus suis*, & intimis fibris, quem exinde fecit *vehementer accendi* ut illud Psaltis, jure usurpare potuerit: CONCALUIT *cor meum intra me.* Hinc etenim tam luculentum, in quod erupit incendium, primo sumpsit exordium. Efficax porro ad animos inflammandos, libri pii pabulum, non uni Ignatio præbuere. Eunuchus ille Actor. 8. S. Dominicus, S. Ioannes Columbinus unde exarsit? quæ ligna, nisi à pio codice menti subjecta? nam ut rectè Hugo Card. ad

Psalm. 38.

illa verba: CONCALUIT *cor meum*, ait: *ligna, Sanctorum exempla sunt.* Augustinus, unde tantas flammas concepit, ut teste Possidio: *homo cœlestis, imago divinitatis, pater patrum, doctor doctorum, abyssus sapientiæ, par Angelis,* IN FERVORE *evaserit:* Vox illa, *tolle lege, tolle lege*, satis manifeste declarat, & ipse quas pectore flammas hauserat, continere non valens, exclamat: *Sagittaveras inquit, cor nostrum charitate tua, & gestabamus verba tua, transfixa visceribus, &* EXEMPLA *servorum tuorum, quos de nigris lucidos, de mortuis vivos feceras, congesta in sinum cogitationis nostræ,* VREBANT, *& absumebant gravem torporem, ne in ima vergeremus: &* ACCENDEBANT *me valide.* Atquam valide, quam potenter, quam ardenter, posthac omnibus mundi vanitatibus, & nugis nugarum spretis, unum Deum adamavit, illustri argumento sunt, ferventissima à fornace cordis emissa desideria: *Domine si omnia corporis ossa forent lampades aureæ, & sanguis omnis per venas, perque membra diffusus, balsamum foret: & lampades* ARDERENT, *& balsamum consumeretur, in tui solius honorem, sicque totus in holocaustum tibi* CONFLAGRARET *Augustinus.* Cui deinde Christus: *an ne quidquam faceres amplius?* excepit Augustinus: *si & venæ meæ omnes, & nervi, vincula forent aurea, te utique illis cordi meo alligarem, & æternum quidem.* Ad hæc tertio illi Christus: *& majorem insuper à te amorem exigo, & illum mihi dona.* Cui Augustinus reddidit illud paradoxon, & adynaton: *tanta, O Rex gloriæ, dilectione te prosequor, ut si quod esse nunquam potest, ego Deus forem, & tu Augustinus esses, omnino vellem ego fieri Augustinus, ut tu fieres Deus.* Dixit, & amore victus obticuit. Quid enim amplius, aut cogitare, aut eloqui potuisset? summum nempe illud est amoris fastigium, excessus, & raptus ardentissimi incendii, quod non alio, quam à pio codice, cum Spiritu lecto sumpsit exordium. Etenim ut orbis oraculum, Magnus Gregorius: *quasi quædam* FOMENTA IGNI *dare est, in excitatione charitatis, exempla patrum, vel præcepta Dominica ministrare.* Ut in se experta S. Theresia, de qua Ecclesia, in officio divino; *cum Sanctorum Martyrum acta perlegeret, adeo in ejus* MEDITATIONE SANCTI SPIRITUS IGNIS EXARSIT, *ut tenera puella, domo aufugiens, in Africam trajiceret, ubi vitam pro gloria Jesu Christi, & animarum salute profunderet.*

Hugo Card. in psal. 38. Possidius epist. ad Macedon.

l. 9. confess. c. 2.

Waldeus in chron. Refugind. de discipl. Christ. perfect. l. 2. cap. 20.

S. Greg. l. 25. mor. cap. 7.

Qui fit è vobis tam paucos, imo nullus, tam Sanctis desideriis inflammari? nemo quisquam fomentis illis divini amoris utitur; sed fomitem vobis, vestrisque liberis gehennæ ignis subministratis.

O perversissimos hujus temporis mores! codices feruntur impuri, qui flammas libidinis in corde accendunt, qui tot candidas mentes infuscant, & inflammant. *Ideo* inquit S. Isidorus Hispalensis, *ex Gratiano prohibetur Christianis, figmenta legere Poëtarum, quia per oblectamenta inanium fabularum, mentem excitant ad* INCENTIVA LIBIDINUM. Experientiâ nimis quam manifestâ compertum est, Adolescentes, adolescentulas integerrimas, Angelicas, in omne vitiorum cœnum proruisse, solâ quam ex obscœnis libris hauserant libidinis flammâ. Memorat gravis auctor, nostra memoria quendam Adolescentem, familiariter se nosse, qui in frequenti Athenæo exemplum archetypon omnis modestiæ, virtutisque habebatur, nulli in innocentiæ laude secundus: rapiebat in se omnium oculos, animosque Virgineus morum candor, ac verecundiæ decor. Nemo non

Biderm. ... 7.

florem

florem ex illius [illegible] vaginâ proditurum sperabat. Ac profectò prodijsset, nisi inopinata flamma, stirpem radicitus omnem exussisset. Audite Iuvenes, audite quæso, quam leuis in speciem occasio, quantam incauto adolescenti stragem maturavit: non ille pervigil inter nocturnos grassatores bacchando, non cum diurnis aleatoribus consuescendo, nec intempestiua symposia fréquentando, in discrimen venerat, sed in ipso literarum, honestatisque studio, calidam sentit ossibus febrim serpere, dum impurum, incestumque Poetam, à stilo tersio, & lascivo commendatum arripit, oculis legit, mente intelligit, derepente in omnia vitiorum abrupta ferri, omnis nequitiæ facem socijs prælucere, paucisque mensibus is omnino esse cœpit, quem publicus Magistratus, quia ad frugem reducere non poterat, infamiâ notatum, edicto ab Academia, urbeque proscriberet, ne quibus ille iam solus ardebat, ceterum iuventutem venereis ignibus adureret. Et quisquam mirabitur SS. Patriarcham Ignatium, severis legibus cautum voluisse, ne suis Magistris, nostrisque discipulis, eiusmodi infames scriptores concederentur, nostrisque scrinijs, ac gymnasijs ut pestes proscriberentur? Sic enim suos commonet: *Lectionem spiritualem, præsertim de sanctorum vitis, vehementer commendet; contra verò, non solum ipse ab impuris scriptoribus, & omnino in quibus sit aliquid, quod bonis moribus nocere queat, iuventuti prælegendis abstineat; sed ab ijsdem etiam extra scholam legendis, discipulos quam maxime potest, deterreat.* Quod tanto dicendi fervore à moderatoribus præstitum est, ut testari possim, complures salubriter compunctos, quos domi infames codices abditos habebant, nobis illustri incendio exurendos obtulisse. Quos ut & vos æmulari velitis, stimulo sint ij, *qui curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus*, maximè luculento in incendio; quo, ut Vatablus eos æstimat, pretium quinque millium aureorum nostratorum absumptum est. Si qui penes vos, eiusmodi chartarum propudia, quamtumvis inaurata, quamtumvis pretiosa, & ingentia volumina, codices quamtumvis insignes, omnes in ignem conijcite, præstat illos ardere, quam vos, aut vestros, nullum huic tam splendido holocausto subducite; nam unus satis est, etiam vel obiter arreptus, & lectus, ne hominem perdat, & una fax, ut ad pessimas libidines inflammet.

P. 4. constit. c. 9. Reg. 8. Magistr.

Act. 19. v. 19.

Quod si Doctoris Fausti, infausta historia, non valde illecebrosa, & vix ad momentum temporis eminus inspecta, lectorem tamen ita perturbavit, ut multis annis extricare se Styge nequiverit: isti, qui codices pennâ cupidinum exaratos, nocte dieque volutant, & è sinu, manuque, sine osculo nunquam deponunt, quid sibi securitatis pollicentur? rem paucis enarrabo: è familia nobili iuvenem paupertas militare coegerat, is in ea militia, quod alijs non ita crebrum est, melior cœpit seipso fieri, atque à Luthero, cuius placita iam puer hauserat, ad Catholicos transire, magnis momentis inductus. Stipendijs aliquot confectis, à manipularibus ad suos ex intervallo revertit. Hi ubi hominem à sua secta desciverant divertisse, tanquam alienum aversari, & nullâ ope adiutum, domo excludunt. Falsus animi iuvenis, iamque à necessarijs desertus, & quid exinde ageret ambiguus, constituit castra repetere. Bidui iter, aut tridui emensus, cœpit rei pecuniariæ commeatu laborare, & quod usu talibus venit multum itineris, parum æris reliquum habere, tres quatuorve sestercios nummos in unam merendam consumendos. Eo peculio instructus, tabernam ingreditur, iubet aliquid obsonij, cui tenue marsupium solvendo esset, inferri, interea futuræ mox egestatis metuens, in omnem partem (quod anxij solemus) oculos versat, videt, ad fenestræ forulos, libellum neglectum illuc à familia abjectum, cum in manus sumit, aperitque imprudens, legit male ominatum, *Fausti* nomen, & otiose paginas nullo ordine perlustrat. Hic inauspicato in eum locum incidit, ubi ratio, modusque describitur, quo nummos ille ab orci trapezita emunxerit. Et iste continuo secum: quid mihi si eadem argenti conficiendi ratio monstraretur? simul animum colligens, execratus librum cum diris abijcit. Inter hæc ferculum unum, alterumve cum zythi sextario apponitur, quo brevi refectus, cum ad assem omnia decoxisset, è taberna & oppido egreditur. Delatus paulò post patentem in campum, longiusque progressus, diu hominum solitudinem miratus, conspicatur denique procera statura opilionem, quem de viæ diverticulis sciscitatus, retulit longè de via se aberrasse, posse tamen, si se sequeretur, compendium ostendi. Sequitur, in via ultro citroque multa: Ventum est eo demum, ut opilio requireret, cuias is homo esset, quidve consilij animo versaret? namque eum subtristem videri. Respondet iuvenis quod erat, ducem se requirere.

Renidens opilio, se vero ducem esse, & undique volones colligere, simul auri crumenam, si tulus egeret, ostendere. Hæsit attonitus miles, ut qui ducem in pastore non expectasset. At alter asseveratè se militiæ ducem esse, atque in stipendium, Philippicos aliquot non auare obtrudere; eos cum diu miles animo constanti repudiasset, ac postremo cui Imperatori copias scriberet, cui hosti bellum moveret, requireret? opilio tergiversatus, subobscure quis esset, quidque ageret, confitetur: *Principi se, Imperatorique mundi militem auctorare.* Intellexit facile miles, quicum sibi res esset, territusque ostento ferali, divinam opem ter quaterve inclamat, ac veteratori isti renuntiat. Evanuit tum quidem ille, at brevi reversus, miseré ac dire iuvenem infestavit, fero miserum à conventis pactisque resilire, modo laqueum à quo se necteret, modo ferrum quo pectus hauriret, modo præcipitium monstrare, per quod se devolueret. Ita iuvenem identidem & ubique infelix multis annis miserrime exagitavit. Tanti nimirum stetit, inquit auctor, unius temeritas lectionis, non annis, mensibusve continuatæ, sed per imprudentiam cœptæ simul, simul delitæ.

Vnum hic vos rogo & obtestor, cum divinus amor non minus soleat sit, ut animas venetur, quàm stygius leno: in atrio domus vestræ, in cubili, in abacis, in fenestris, dum adventum allocuturi operiuntur, auctorem pium, velut igniarium ad mentes illic otiosè degentium inflammandas exponite: ut est, *courte saints du pere Caussin. triumphe de la Chasteté. par pere* Balingem. *Barry lannee S.* *Dionysius* Carth. *de 4. novissimis, confessiones & meditationes, & soliloquia Augustini.* Omnibus denique ubique ad manum sit, aureus ille codex Doctoris Ascetici, Thomæ à Kempis, viris SS. Carolo Borromæo, Philippo Nerio, Pio V. Bellarmino, ac cum primis Ignatio perfamiliaris, unice in pretio; quem Hieronymo Natali quo die in Societatem receptus est, assignavit, ut quoque die caput ex hoc libello legeret, ac ruminaret, *idque dixit, teste* Orlandino, *cum mirifica, ut semper solebat laude eius libelli, addens fore, quod in se ipso quidem expertus, ubi etiam fortuito aperiret; ut qua*

V. Thom. à Kemp. de imitat. Christi epist. dedicat. Hieron[illegible] ascetica tract. 5 [illegible] Orlandin. l. 5 hist. Soc. §. 8.

præsenti necessitati convenientia essent, occurrerent. De eadem fortuita libelli huius apertione, & lectione, cum aliquo spirituali proventu, extat etiam testimonium Hermanni Hugonis scribentis hæc verba: *multos dicere frequenter audivi solitos, se ex libello Thomæ à Kempis sic (fortuita lectione) quærere in mærore consolationem, ut que fere unquam falli.* Hinc nullum apud nos cubiculum, ubi hic auctor non reperitur, & teritur. Quodque alijs commendabat Ignatius, ipse præstabat, qui quotidie ante prandium caput unum consequenter ex hoc libello lectitabat, à prandio alterum, quod fortuita codicis apertio dabat, inveniens in eo semper materiam, statui præsenti accommodatam. Addit Ribadineira eidem S. Ignatio placuisse adeo lectionem huius libri, ut multorum iudicio; vita ipsius facta esset imago viva, Doctrinæ libello inclusæ, quia habet ille simplicitatem pro decore, veritatem pro commendatione, pro ætate æternitatem legentium, salutem pro fine. Hæc quidem hactenus fusius, sed ut spero, non sine fructu, super lectione pia, qua Ignatius incendi cœpit, dissertatio. Nunc quod ei affine est, quantum in meditatione eius ignis, cuius lectio pabulum est, exarserit, videamus.

Herman. Hugo l. de origin. scri pturæ c. 20

Ribad. cit.

Bernardus serm. 50. ad sororem, lectionem cum oratione conferens: *Vtrumque* inquit, *bonum est, si licet, si vero non licet, melius est orare, quàm legere, nam cũ oramus cũ Deo loquimur, cum legimus, Deus nobiscũ loquitur. Soror charissima, si vis cũ Deo semper esse, semper ora, semper lege.* Idem dixit, ac docuit Augustinus: *cum oramus cum Deo loquimur; quando legimus, Deus loquitur nobis.* Quid mirum, si in meditatione exardescat ignis? Moyses tantas flammas conceperat ex consortio sermonis Domini, ut etiam in corpus redundaret, nec filij Israel possent in faciem eius intendere. Hugo Cardin. ad illa verba: *in meditatione mea* EXARDESCET *ignis, id est* inquit, *meditatio mea faciet eum* EXARDESCERE. Exarsit profecto totus in monte serrato, ardentior animo, quam alij corpore ab Æthnæ, aut Vesuuij montis favillis; quod cum primis probavit, dum se sumptuosis vestibus, & omnibus mundi bonis, præ divini amoris æstu exuit, & mendicum induit, sacco amictus, ac fune præcinctus, cucurbita pro commeatu instructus, nudipes Ignatius Mantesam progreditur, ubi totus in flammas abijt: humus erat cubile, cervical lapis, in quo somnus perexiguus, cui non vacabat, sed succumbebat, & quamvis pæne nullus erat, adhuc tamen illum media nocte interrumpebat, prandi causa: ter quotidie flagellis in se sæviebat, septenas horas genibus nixus orationi dabat (cum nobis vel unâ vigilare, permolestum) hic divinitus lucem hausit, qua libellum exercitiorum, & meditandi methodum, qua tot ad divinum amorem, toti inflammati sunt, conscripsit. Inter Ecstases, una præ ceteris memorabilis fuit, quæ ad octiduum duravit, sine ullo cibo & potu, mortuus credebatur, & sepultus fuisset, nisi tenuis cordis palpitatio, latentis vitæ reliquias prodidisset; quo tempore totam Societatis formam, & quasi fabricam Ignatio divinitus ostensam, atque ipsam divinam essentiam conspexisse, creditum est. Accessit insuper, ut frequenter inter orandum observatum est, igneus quidam splendor, ad instar ignis luculenti, & flammarum, quæ illum, eiusque corpus omne circumdare, & circum vestire visæ sunt, & facies quæ non semel ardere, & radios emittere est conspecta, si oculis habenda fuisset fides, credidisses non hominis faciem esse, sed solis. Porro hos inter ardores, & æstus divini amoris, sæpius abibat à sensibus, & à se, & in Deum rapiebatur totus, & corpus ipsum (quod igni ingenitum) à terra elevari, sursum ferri, & in aëre suspendi videbatur, quasi naturæ immemor suæ. Ita corpus ipsum, velut amœna quædam vestis animæ, & eius luce perfundebatur, & eius levitate gaudebat, ferebaturque in excelsum. Facies Ignatij ignea, & radijs corrusca, Romæ à S. Philippo Nerio, ab Alexandro Petronio, à P. Oliverio Manoreo, à P. Ludovico Gonsalvo visa est, qui quoties orantem Ignatium in cubiculo adijt (quod fecit sæpissime) cælesti splendore radiantem semper conspexit.

Bernard. serm. 50. ad sororem.

Aug. in psalm. 65.

Hugo Card in psal. 38.

Imago 1. facul. pag. 80.

Ribadin. in vita S. Luca. Lancic. opusc. 18. n. 9. Imago 1. facul. l. 3 c. 1. Biderman. gloria Ignatij c. 4. Imago 1. facultat. Lancicius, opusc. 38. n. 6. B. Lucas Morenb. in vita,

Fovendus, & in nobis divinus ignis, pabulo cælestium cogitationum, & divinarum rerum contemplatione, ut recte Bonaventura: *Primum quod ad nutrimentum* SPIRITUALIS IGNIS *est necessarium, est pura, ac sancta meditatio cordis. Sed quis hodie bona, casta, & munda cogitat? Cogitationes malæ, admodum aqua, ignem devotionis extinguunt.* Accedit quis ad orationem, procedit ad templum, etiam sacris operatur, & cogitationes vanas, profanas, de negotijs, de familia, utinam non fœdas animo volutet. Quam pauci cum Ignatio exclamare possent: CONCALUIT *cor meum intra me!* quam pauci eiusmodi fervorem in se experiuntur! Ad mores disertè Hugo Cardinalis: *multi sunt qui non habent cor intra se sed extra. Ad temporalia, ad mundana quæcumque, & his flat frigidus ventus Aquilo, nec possunt calefieri, & inde est quod refrigescit charitas multorum! Sed boni religiosi, qui omnia exteriora contemnunt, & obliviscuntur, cor habent intra se, & ideo calefiunt. Factus est in corde meo quasi ignis æstuans, claususque in ossibus meis.* Ac tandem concludit, boni Religiosi, (viri pij, animæ devotæ) qui semper meditantur de bonitate Dei, hunc ignem nutriunt.

Bonavent. serm. 1. de S. Laurent.

Hugo Card in psal. 38. v. 4.

Ieremia. 2.

Visin altari cordis tui, ignem devotionis semper ardere, monentem audi Hesychium: *habebimus* IGNEM *qui minime extinguatur, si eum lignorum componentem, sacrarum litterarum meditationes: per has enim nutritur spiritus Dei, & continuo* ACCENDITUR. Multi quidem in meditatione fervidi, & ignei; at paulo post toti tepidi, & frigidi redduntur, quid mirum? si omnis calor redierit, ignis amoris divini extinctus sit, nullum ei pabulum subministrasti. Theodoretus orat. de charit. IGNIS *quo plus accipit nutrimenti, eo maiorem accipit operationem: eâ enim accessione materia augetur, non obtunditur. Ita in Deum dilectio* ACCENDITUR *divinarum rerum contemplatione, & quo magis in rebus divinis versatus quis fuerit, eo magis* ACCENDIT FLAMMAM *devotionis. Altera ratio*, in meditatione quorundam ignem tardius, ac difficilius accendi, ex eo petitur, quod cor humanis affectibus, ac mundi illecebris, quasi lignum viride minus idoneum sit petitur ex similitudine qua usus Hugo de S. Victore: *primo* inquit est, IGNIS *cum flamma & fumo. deinde* IGNIS *cum flamma sine fumo. deinde* IGNIS *purus sine flamma & fumo. Sic nimirum carnale cor, quasi lignum viride, & necdum ab humore carnalis concupiscentia exsiccatum, si quando aliquam divini timoris, seu dilectionis scintillam conceperit, primum quidem pravis desiderijs reluctantibus, passionum & perturbationum fumus exoritur; deinde roborata mente, cum flamma amoris, & validius ardere, & clarius splendere cœperit, mox omnis perturbationis caligo evanescit, & iam pura mente animus ad contemplationem veritatis se diffundit. Novissime autem, postquam assiduâ veritatis contemplatione cor penetratum fuerit, & ad ipsum summa veritatis fontem medullitus toto animo affectu intraverit, tunc in idipsum dulcedinis, quasi*

Hesychius in Leuit. c. 2.

Theodoret. orat. de Charitate.

Hugo de S. Victore in illud Eccl. vanitas vanitatum.

totum

totum IGNITUM, ET TOTUM *amoris ab omni strepitu, & perturbatione pacatissimum conquiescit.* Vnum tamen hic vos monitos velim, huncignem non accendi per sublimes speculationes, & altas quæ supra nos sunt; arcanorum Dei contemplationes, quod ipsius Doctoris Seraphici iudiciū est, dum ait: *si quis sæpissime hoc dictum, corde frequentaret: ô Domine quando te diligam! quando te constringam! citius se sciret experimentaliter* INFLAMMARI, *quam si de secretissimus cælestibus & æterna generatione, vel processione millies cogitaret.* Cumque B. Ægidius in quodam colloquio diceret S. Bonauenturæ, ô quam felices vos, qui docti estis, & speculationibus vestris altissima illa mysteria ruminatis; nos vero illiterati, quid agemus? respondit S. Doctor, non est quod conqueraris, frater illiteratus, & rudis, imo simplex muliercula æque potest Deum diligere, ac subtilissimus Doctor. Ad hæc in ecstasim raptus Ægidius, per tres horas clamabat assidue: *O simplices, & paupercula mulieres, Deum amate, & æque magna esse potestis, ac Doctor Bonaventura.*

Bonav. in Theol. Myst. quæst. vlt.

Chronic. Min. in vita S. Ægidij.

Ignes fatui sunt, qui in steriles speculationes, & subtiles contemplationes tempus insumunt. Quod summe improbavit S. Ignatius, In hac meditandi disciplina Magister eximius, dum peregrinis devotionibus addictum, serio delusit. Erat pater Sodevilla Theologus, pro viro spirituali inter primos habitus; sed dictamina fovens spiritus; aliena à nostro procedendi modo, & methodo; quam S. Ignatius suis præscribit. Adeo ut patrem Siluium (postea magnum in Societate Theologorum) eo adduxerit suis devotiunculis, ut linguæ usu; & pæne mentis diu caruerit. quod ubi intellexit Sanctus pater, iussit conquiri alas, quibus Angeli scenici adornantur in comœdijs. ijs paratis, iussit P. Sodovillam nudo tergo, illas alligatas circumferre, & se flagello cædere, hæc verba ingeminando: *noli volare sine alis, noli volare sine alis* Quod ubi perfecit, è Societate eum dimisit, ad quam, ut erat vir pius, ubi iterum admitti perijt; missus est per quatuor, aut quinque menses, in nosocomium pauperibus inservire, & tum rursus nostris adscriptus est. Consimili errore, alis plumeis, non igneis efferuntur, qui plus in oratione intellectum oblectare, quam voluntatem pascere, & inflammare student, ut apud Mendosam & Serlo, ium, aliosque videre est. Vnum hoc quemque monet Bernardus, ut magis *ignifer, quam Lucifer* esse velit.

Lancicius opusc. 8. c. 4. pag. 834.

Mendos. l. 1. Reg. c. 1. annot. 21. moral. sec. 6. n. 12. Berlog. tom. 2. vestig. morals. 53.

Verum enim vero nunquam potentius Ignatius exarsit, quam dum sacris operaretur. *Interdum fiebat ut inter celebrandum tantis* ARDORIBUS *æstuaret, ut omnes partes corporis* EXARDESCERENT, *facies instar purpuræ ruberet, venæque omnes manifesta palpitatione micarent.* At quem ignem, vos ad altare accedentes, in animo accenditis? quam multi similes Aaronis filijs qui alienum ignem obtulerunt? ita nonnulli pro divino terrenum, & fœdum. S. Paulinus: IGNEM *alienum mihi videtur accendere, quisquis corporea, aut sæcularis alienum cupiditatis* IGNEM, *in sacrario sui cordis accendens, audeat appropinquare altaribus Domini, quæ non recipiunt nisi illius* IGNIS *accensionem, de quo ait:* IGNEM *veni mittere in terram, & quid volo nisi ut* ACCENDATUR? *Hoc* IGNE *nos Domine Iesu semper* ACCENDE: *hic enim solus quia te est* IGNIS, *igni resistet æterno.*

Lancicius opusc. 18. c. 9. Ribadin. in vita. S. Paulin. epist. 31. ad Aprum.

Detestatur Propheta Regius sacrilegium eorum, qui incendere Dei Sanctuarium ausi sunt Psal. 73. INCENDERUNT IGNI *sanctuarium tuum*. Quod D. Bernardinus ad fœminas, & puellas transtulit, quæ in templis animos Adolescentum; tartareo igne succendunt, *Psalmista in spiritu contemplans præsens tempus, in quo carnales, & vanæ mulieres, cum meretricijs ornamentis accedunt ad sacratissima loca; & incendunt spiritualia Dei templa, id est animos iuvenum, illas in Ecclesia contemplantium. Hoc est quod queritur:* INCENDERUNT IGNI *sanctuarium tuum*. Hic optem omnes linguas Oratorum igneas, ut tartareas illas flammas restinguant.

Ceterum Ignatius non tantum in sacrificio, sed in minimis, quæ ad Deum pertinebant. cum mensæ benediceret, cum gratias ageret *ita mens sua* INFLAMMABATUR *ut etiam, ut facies etiam* ACCENDERETUR, *& tota quod sæpe domestici stupefacti adverterunt, quodammodo* IGNESCERET; imo quocumque incederet, aut degeret quasdam corporis & animi scintillas absistere. & quosdam velut ignes missiles in cælum evibrari audires, & cerneres. tales erant: *quam sordet mihi terra, dum cælum aspicio!* etenim si flores, si fructus, si formæ humanæ pulchræ sunt; creatori collata, vilescunt: *quidquid delectat in arte, commendat artificem.* Sic & illud *telum* FLAMMA *fuit: quid mihi est in cælo. & à te quid volui super terram?* & *istud raptim quodammodo, & velut iaculum emittebat: O Domine si te nossent homines, nunquam te offenderent!* Vnicum iterum vobis flagito, ut hisce pyrobolis, & missilibus igneis, sanctum Ignatium, hoc vespere, per omnem octavam, & omnem vitam vestram, illustrare velitis; medium siquidem ait Carthusianus proficiendi in amore divino, multoties aspirare, suspirare, & elevari ad Deum, cum verbis amatorijs, querulosis, & deprecatorijs, hoc & simili modo! O benignissime Deus, quando te toto corde amabo? O superpulcherrime Domine, quando tibi pure, & affectuosa mente indesinenter ac fervide inhærebo? ô Deus dulcissime, quamdiu in meo corpore, tepore, frigiditate manebo? Hæc sæpius per diem, & noctem emissa brevis precationis ignea iacula, priscis anachoretis usitata; & nobis usurpanda Doctor Angelicus commendat, dum illud Matt. 6. *Orantes nolite multum loqui*, sic exponit: *dicuntur Fratres in Ægypto crebras quidem habere orationes, sed eas tantum brevissimas, & raptim quodammodo iaculatas, ne illa vigilanter erepta, quæ oranti plurimum est necessaria, per productiores moras, hebetetur intentio.* Hisce igneis iaculis usus est P. Petrus Cottonus, Henrici IV. Regis Christianissimi confessarius, in cuius vita Romæ à 1620. l. 2. c. 10. habetur; quod singulari Dei beneficio decem circiter annis ante mortem, id esset assecutus, ut etiam dormientis liberi arbitrij usum haberet ad orationem & incensam cælestium, ac divinorum meditationem; quam ea vi, eo vigilantis animi impetu faciebat, ut ex dormientis ore frequenter erumperent *iaculatoriæ orationes, seu sagitta divini amoris, seu scintilla charitatis, seu ardenter amantis voces.* Certe eæ voces auditæ sæpius à vicinis, etsi cubiculo, etsi muro disiunctis ac divisis! Concludo ferventi Divæ Melchtildis monito: *etiam dormiturus quisque desideret ut singula respirationes; ea nocte sint ad Deum aspirationes.*

Lancic. citat. P. Lucas in vita.

Augustin. in Psal. 26. Lucas de pugna spirituali.

Bern. in vita S. Malachia.

Dion. Carthusianus de laude vitæ monast. c. 35.

S. Thom. ad Matt. c. 6.

Lancicius opusc. 4. c. 4. pag. 102

In vita. Drexel. tom. 1. pag. 664.

§. 4.

§. 2.

Aqua multa non potuerunt extinguere charitatem
Cant. 8.

PErsas inter & Ægyptios contentio orta est, vter eorum Deus potentior esset, an Aqua quam Ægyptij, an ignis quem Persæ pro numine venerabantur? experimento lis dirempta est: Ægyptij ingentem Nili statuam, aquâ compleruut, & igni imposuerunt, quem statua colliquescente, derepente aqua extinxit, ac prævaluit. Dubites quid in Ignatio prævaluerit, an diluuium lachrimarum, an incendium flammarum? duo lumina Ignatij, duo flumina, fontes tam vberes scaturiebant, ut socij libellum supplicem summo Pontifici obtulerint

Lancicius opusc. 9. c. 6 pag. 716 (quem inquit Lancicius Romæ legi) ut ob cæcitatis periculum, ab horis liberaretur. Priuatim celebrabat, ne donum lachrimarum, opinionem sanctitatis conciliaret. Hæ vero aquæ adeo non restinguebant amoris flammas, ut magis accenderent; quemadmodum fabri ferrarij, aquam fornaci aspergentes, eam magis incendunt. & ut ait Sa-

Sap. 16. piens IGNIS *in aqua valebat*. Quod de alio igne olim Poeta:

Lucan. *Alit unda* FLAMMAS, *quoque prohibetur magis,*
Magis ardet IGNIS

Ideoim vero est nouum prodigium in terras

Psal. 134. Chrysost. in Psal. 134. producere, quod olim David obstupuit: *fulgura in pluuiam fecit*, in quæ verba Chrysostomus: *Vide mirabile, & diuersas naturas conuenientes. neque enim fulgure est quidquam magis* IGNEUM: *neque aqua est aliquid frigidius, ea tamen miscentur, nec confunduntur; neque contemperantur; sed unaquaque conservat suos fines: manens enim* IGNIS *in aqua, & aqua in* IGNE, *neque hic illam exsiccat, nec illa eum extinguit*; nec lachrimæ deuotionis, ardorem dilectionis perdunt.

Quam pauci nostrum, hunc uberrimum lachrimarum imbrem, divino officio aspergunt? quam pauci sic *flendo* ducimus & volumus *horas*? Quod oculi nostri punice sicciores sint, unica causa est, quia ignis in corde nostro sopitus est. Rosas quis, aut lilia, aut etiam electum alambico subdat, nisi ignis accesserit, nunquam pretiosas illas aquas eliquabit. Sed nec aliæ aquæ frigidissimæ potuerunt

Ribaden. in vita. extinguere ignem charitatis. Iuuenis velut taurus lasciuiens ad Amicam, ad suos amores non longe ab urbe Loteria de nocte festinat, turpitudinem nocturnis umbris conatus obtegere. Et eccum ignis feruescit in ondis, lucet in tenebris. Præit, præcurrit, prævolat Ignatius, atque ut hos tartareos libidinis ignes in iuuenis pectore exæstuantes restinguat, stagnum glacie constrictum, nudato perrumpit corpore, seseque collo tenus immergit:

Cant. 8. *aqua multa non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruere*. Verum ex ipsis undis, hæc verborum flumina, in obscœnum amatorem iam ponte sublimem eiaculabatur: quo, quo perdite? tune tuo scelere tones, tam gravem iniuriam Deo? quamdiu tandem insanies? non vides, non sentis, non horrescis cœlestis iræ in te vindicem manum? vide quid agas. Ego vero hic perstabo, hic meram diu frigore vram, quoad libidinis tuæ faces, aut Dei vindicis flammas restinxero.

Iuuenis hoc igneo vocisiaculo, gelidâ ex undâ, tanquam fulmine frigidis è nubibus erumpentem perculsus, ac præ stupore impos, imo vero compos

Lancic. P. Lucas in vita. nunc primum sui, gradum cum voluntate revocat, eiusque pectoris gelu, flammis Ignatij honestissimis solutum, nimiumque diu grassata turpis flamma prorsus extincta est. Mirentur alij Munibregæ, consumpto oleo, aquam in lampade ante aram Ignatij arsisse, ego plus obstupesco, Ignatium in gelido stagno non exonctum fuisse.

Chrysost. hom. 23. ad pop. Quod si teste Chrysostomo: *tam difficile est libidinosum castitati, quam mortuum vita restituere*, cuique vestrum considerandum relinquo, quot lethali frigore extinctas animas, Igneo suo spiritu Ignatius in vitam revocarit; dum non unum hunc iuuenem, sed & alios gravissimos peccatores, ac prostitutæ nequitiæ mulierculas, ad frugem reduxit; à quo igneæ charitatis studio, nullæ cavillantium linguæ retardare, eiusque feruorem exstinguere potuerunt.

Interim quis nostrum adeo solers, ac solicitus, ut proprium in se libidinis incendium extinguat, quam Ignatius ut alienum? Nolim hic vos collo tenus gelidos amnes insilire, quas quisque in promptu habet, lachrimarum fontes, hisce tartareis flammis affundite, & carnis incendium restinguite.

Cant. 8. Rursum inclamare iuuat: *aqua multa non potuerunt extinguere charitatem*. Non aquæ tribulationis, infestationis, tempestatis, adversitatis ullæ; quæ usque eo increuerunt, & in Ignatium redundarunt,

Psal. 123 ut cum Psalte regio iure exclamare potuerit; *intrauerunt aquæ usque ad animam meam*.

Alexandro magno, qui Persas vicit ac Medos,

L. 1. Machab. c. 1. *qui Reges terræ interfecit, qui pertransijt usque ad fines terræ, qui accepit spolia multitudinis gentium*, illud sacræ paginæ adiecerunt velut epiphonema: *& siluit terra in conspectu eius*, quasi attonita stupore quodam bellicæ virtutis, ac felicitatis in Alexandro. Et hoc magnum videri potuit. At maius quoddam in Ignatio, qui cum primum novam militiam cum mundo, carne, & dæmone, vel tantam meditari cœpisset: *commota est terra in conspectu eius*. Styx, cocytus, ac phlegeton omnes exitiales suas aquas in Ignatium eiaculati sunt. *sed aqua multa non obruerunt eam*. Liber illius meminisse temporis cum nocte intempesta orationi intentus, se primum Virgini matri, eiusque filio, seu Imperatori devovit, sancte spondens se à mundi castris, ad Christi signa transiturum,

Ribaden. l. 1. c. 2. *Ecce tibi terra motu derepente facto, tota contremuit. fragor ingens exauditur, & cubiculum ubi Ignatius erat, à fundamentis concutitur*; velut qui igneis cuniculis arcem, aut urbem subuertere molitur. Nempe dæmon ab Ignatio *iam victus, frendens, ac* TREMENS *non obscura dabat diritatis atque indignationis suæ signa*. Dedit enim vero, dum per suos sceleris administros Ignatij famam lacerare, vitam proscindere, dicta, factaque omnia in invidiam, & criminationem vocare, calumnijs, vincolis, carceribus, iudicijs auctoritatem viri ubique ita proterere compertus est, ut qui infamem hominem sequeretur, nemo esset,

Cant. 8. Hugo Vict. in claustro animæ c. 17 Sed *aquæ multæ non potuerant extinguere charitatem*; quin potius ut cum Hugone Victorino loquar *hic* IGNIS ACCENDITUR *in aqua, ardet in turbine, lucet in occulto. Hic* IGNIS *est ardor dilectionis, accenditur in aqua compunctionis*, ARDET *inter turbines tribulationis*. Quocumque pedem inferebat Ignatius, sinistri illum rumores vel iam præcesserant, vel prosequebantur. Compluti primum gravissima in eum

Imago, sæcul. sect. Ribadin.

tempestas desæuijt, non magno temporis intervallo ter in illum habita quæstio veneficij, atque hæreseos, ibique ad quadraginta dies in publicam missus custodiam est.

Compluto digressus Salmanticam, nihilo mitius excipitur, etiam illic à quæsitoribus datus in tetrum carcerem, iterum suspectus hæreseos, iniectâ collo prægravi catenâ, in qua suus sibi liber semper erat animus: *quis enim concluserit ignem?* quid, quod ex ardentissimo Ignatij pectore ferventissimæ hæ voces prorumpere auditæ sint: non tot esse tota urbe Salmanticensi catenas, & vincula, quin ipse plura amore Iesu tolerare peteuperet. Perapposite Cardinalis Damiani: *quo magis caro per tormenta concutitur, eo mens in Deum fixa, firmius roboratur: & quasi* IGNE *succensa materies, quo plus* ADVERSITATUM VENTIS *impellitur, in amorem Dei* ARDENSIUS INFLAMMATUR. Quod scitè espressit symbolo, qui ignem sub dio accensum, undique ventorum turbinibus concitatum depinxit, adiecto lemmate: *crescit spirantibus auri.* Idipsum spiritu Prophetico de tota Societate B. Borgias edixit: summo in flore, ac vigore fore, dum maximis adversitatis procellis exaggitabitur. Quis vestrum talem, patientiæ, constantiæ, magnanimitatis, charitatis ignem in animo suo sentit flagrare, qui nullis adversitatis, calamitatis, tentationis, tribulationis ventis extinguatur, sed magis accendatur? Ardor quorundam est velut candelæ, velut stuppæ, quæ modico adversitatis flatu perit, hinc illa Hipponensis Antistitis commonitio: *Vide si aliquantum in corde tuo amor evigilavit, si scintilla de cinere carnis emicuit, si aliquid roboris in corde tuo comprehendit, quod vento tentationis,* (iacturâ bonorum, famæ, filiorum) *non solum extinguatur sed etiam vehementer* ACCENDATUR. *Si non* ARDES *ut stuppa* (ut candela) *quæ uno levi flatu extinguaris, sed* ARDES *ut robur,* ARDES UT CARBO, (ut fax ingens) *ut flatu potius excíteris.*

B. Pet. Damian. ser. 22.

Aug. serm. 31. ex 40.

Ribadin. Imago 1. sæculi.

Alius Turbo parisijs, Ignatium, ut iuventutis seductorem afflavit ob tres Academicos eximiæ spei Adolescentes, ad Christi militiam perductos, quos inter Xaverius, quem Michael quidam Hispanus, adeo impotenter è medio honorum cursu abripi ferebat, ut stricto ferro Ignatium traiecisset, nisi increpatus è cælo voce, *quo tendis infelix*, deterritus fuisset. Hic & libellus ille exercitiorum, una cum Auctore, in suspicionem hæresis vocatur; sed & hoc *frigido flatu* IGNIS *augetur.*

Anselm. l. 2. qq. 2.

Quæ hactenus audistis, prævij quodammodo turbines fuere, ad decretoriam tempestatem, vel potius exiguæ aquæ à malevolis Ignatio aspersæ; at Romæ urbium principe, & orbis capite, tota flumina in eum sese exonerarunt. Etenim ut inquit Greg: *cum persecutiones, aquæ dictæ sint, quid rursum per flumina, nisi aquarum ipsarum incrementa intelliguntur?* hic in conspectu omnis populi, in oculis summi Antistitis de summis rei, id est de Societate penitus extinguenda agebatur quod ipsum iam pridem portendit illi obiecta in Romano itinere visio, dum in ferventi orationis æstu, raptus à se, vidit Dei filium Crucis trabe onustum, atque hæc solatio plena, paucis proferentem audivit: *ego vobis Romæ propitius ero.* Qui volet hic alia, alibi à sceleratis, sacrilegis, ab ipsis tartareis hostibus, Infamiæ, calumniæ, persecutionum flumina, in unum caput congesta profetat, comperietque certissimum, charitatis flammam quæ in pectore eius exarsit, neutiquam sopire potuisse.

S. Greg. in Cant. 8.

Maffeius. l. 2. c. 11.

At illud maxime deplorandum est, in cordibus vestris minimo adversitatis flatu, per indignationem, impatientiam, diras, & blasphemias, in optimum conditorem, ignem divini amoris extingui, aut saltem: *refrigescit charitas multorum.* Aliter profecto homines spiritu ferventes, quos hisce verbis Philo depingit: *qui divina charitate vallati sunt* atque, „ muniti, etsi vi tentationum sæpe premuntur, & dia- „ boli insidijs, ac mundi turbinibus, velut ingruenti- „ um imbrium, atque fluviorum impetu quatiun- „ tur, nunquam tamen evelli nuliquam expugnari „ possunt: cum enim alas sponsæ, velut *flammarum* „ *ignis* esse dixit, ardore Spiritus sancti accensas, nul- „ lis aquis, hoc est perturbationibus, & viribus popu- „ lorum, atque pressuris non modo extingui; sed ne „ quidem vinci posse declarat; adeo vi cælestis amo- „ ris in Deo ipso roboratur, & crescit. Hic enim cæ- „ lestis ignis non aquarum fluctibus, non fluviorum „ impetu, non ullo ventorum turbine extingui po- „ test; quin flatibus adversis indies magis, ac magis „ accenditur, inflammaturque vehementius.

Matt. 24.

Philo Carpathius in Cant. c. 8.

Hoc igneo spiritu accensus Xaverius, quo graviores à dæmonibus infestationes, & verbera, quo maiores à barbaris labores, & ærumnas patiebatur, hoc ille *magis, magisque* ACCENDEBATUR, INFLAMMABATURQUE VEHEMENTIUS, ut ardentissimæ illæ voces satis loquebantur. *Amplius, Amplius Domine*, eodem spiritu excelluit Theresa, atque alij sancti. Theodoretus congerit adversitatis turbines, & malorum flumina quæ sanctorum ardorem minime extinguere potuerunt:

Abrahæ Charitatem erga Deum, nec vitæ tra- „ ductio in terra aliena, neque inopia, & fames, ne- „ que uxoris erepsio, neque filij ablatio, neque de pu- „ teis contentio potuit extinguere; Neque Isaac „ charitatem molestiæ quibus afflictus fuit, neque „ charitatem Iacob assidui labores, & dolores vitæ. „ Quid Ioseph tentationibus acrius? qui à fratribus „ venditus est, & indigne servivit, & pudicitiæ præ- „ mium, calumniam retulit, & in carcerem coniectus „ est, & incommoda sustinuit innumerabilia quibus „ tamen omnibus charitas erga Deum splenduit il- „ lustrior. Quid leonibus illis, quibus B. Daniel obiectus est, sæuius, & horribilius? at illum quoque charitas erga Deum reddidit fortiorem. Denique ut sanctos alios prætereeam, solus B. Paulus satis erit, ad indicandum nobis vim charitatis, dum dixit: *quis nos separabit à charitate Christi?* Hisce si lubet vestras molestias, labores, difficultates, ærumnas conferte, & quam exigua in vobis charitatis flammula luceat, ex eo eo colligetis, quot his tam parvis tribulationum aquis, velut pluviæ stillicidijs aspersi, toti pusillanimes exclametis: *veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me.*

Theodoret. V. Delrio, Cornel. in Cant. 8.

Psal. 68.

Excitent in vobis ignes maiores, generosi Christi pugiles, quorum charitatem nec sanguinis flumina potuerunt extinguere, ut recte ad nos inflammandos magnus Gregorius: *Charitate Martyres sancti vivaciter* ARDEBANT, *quia in Dei, & proximi dilectione mirabiliter* FLAGRABANT. *Hanc charitatem aquæ multæ extinguere non poterant: quia quantæcunque tribulationes eis fierent, ad odium eos transmutare non valebant. Flumina autem maximas tribulationes accipimus, quæ dum per totum orbem super Martyres ebullierunt, ad extinguendam charitatis* IGNEM, *grandi impetu confluxerunt. Sed aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruere eam.*

S. Greg. in Cant. c. 8.

§. 3.

Ignis *consumens est*. Deuteron. 4.

ABraham olim filium Deo oblaturus, gladium & ignem gestat, Gen. 22. *Ipse vero portabat in manibus* ignem, *& gladium.* Pulchre in rem nostram excogitavit Philo lib. de Cherubin: *accepit ille* ignem, *& gladium; gladio inquit resecare, &* igne *exurere, quidquid mortale, habebat.* Patriarcha noster Ignatius quidquid mortale, affectum omnem amicorum, propinquorum exuebat, allatum

Ribaden.

è patria literarum fasciculum, non lectum dico in ignem abiecit, quem et oranti lanitor importune deferebat, rem gratam se ei facturum existimans. Hauserat hoc credo ex magno illo Religiosorum Patre Cassiano, sub cuius disciplina Monachus, cui cum post 15. annos patris, ac Matris, multorumque „ amicorum de provincia Ponti, quam plurimæ epistolæ delatæ essent, accipiens grandem fasciculum „ literarum, apud semetipsum volvens, quantarum „ inquit cogitationum causa erit mihi harum lectio, „ quæ vel ad inane gaudium, vel ad tristitias infructuosas impellent, quot diebus eorum recordatione, qui scripserint, intentionem pectoris mei à „ contemplatione revocabunt &c. itaque fasciculum ut eum constrictum susceperat, igni tradidit „ comburendum: ite inquam cogitationes patriæ, „ pariter concrememini.

Nostri quoque parentis spiritu ductus P. Antonius Pinas, per quendam à germano fratre salutatus, respondit: *annis ego epistolam ab hinc 5. annis accepi, quam etiam nunc obsignatam asservo, & capro atramentarij operculo commode utor.*

Lancic. opusc. 5. pag. 182.

Ignatius ignis *consumens est*, qui quidquid in carne terrena fomitis resideat, adeo consumpserit, ut ne stipula turpis amoris, aut vani honoris in eo superfuerit de, sic scribit Maffeius: quod *visa B. Virgine, cum puero Iesu, tantum repente adium, fastidiumque concepit eorum, quæ apud cæcos mortales prima putantur, ac præsertim quæ cum inhonesta voluptate coniuncta sunt, ut omnes rerum illarum imagines ex hominis memoria, conspectus ille Deiparæ, ac parvuli Iesu detterserit, & ex eo tempore ad extremum usque vitæ diem, Ignatius plane omni sensu libidinis caruerit, & donum altissimum eximiæ castitatis consecutus sit.*

Maffeius. l. 1. c. 2. & l. 3. c. 8. Orlandin. hist. Soc. l. 1. n. 23. Lopez in vita. Lancic. opusc. 17. n. 475.

Poëta græcus inducit amorem graviter querentem, ac plorantem, ab alio amore, ignem igne extinctum: *quis ignem inquit, igne domavit?* Non modo sublunarem, sed & tartareum ignem Ignatius domuit, cuius quidem internæ flammæ, fumus ne dicam, an favilla, est illa præsertim, *quæ inflammat totam Nativitatis nostræ, inflammatam à gehenna.*

Iacobi 3.

Hanc autem non ipse dumtaxat, sed & in alijs penitus consumpsit: constat quippe plures aut epotâ aquâ, ad invocationem Ignatij consecrata, aut eius adhibitis sibi reliquijs, aut implorato nomine, alios ab ardore libidinis, à cogitationibus impuris alios, alios ab iniquissimi spiritus blandissima illa, sed periculosissimæ infestatione, fuisse omnino liberatos, etiam vel ipso, è mortali corpore quod occupabat contestante, uri se, & exuri ab Ignatiano igne terribili, illo inter sanctos, sibi maxime metuendo. Quare quisquis istiusmodi flammis quandoque se sentit accendi, Ignatij igne domet, atque consumat.

Imago 1. Iacob. fol. pag. 624.

De superato vero inanis gloriæ vitio, nil attinet dicere, cum ita omnem vanitatis, ac inanis gloriæ titillationem consumpserit, *ut nullam vel cogitationem haberet, nec ullum se vitium diceret minus extimescere, quam vanitatis, & inanis gloriæ,* quæ etiam sanctissimos quosque afflavit. Prodigium fuit illud stupendum, quod Montij in Galeciâ accidit, cum ingens incendium per dies aliquot silvam absumeret, totoque tractu sumptis viribus sese longe lateque dispergeret, nullaque humana vi reprimi posset, vento insuper vehementius aspirante, flamma ad messes, oppidumque accederet, nec iam ab agrorum, ædiumque conflagratione tres quatuorve passus distaret, quidam acceptam S. Ignatij imaginem, quam secum ferebat, qua parte ignis potentius se iactabat, & graviorem cladem minabatur, facta precatione in medium coniecit, statimque vis illa, furorque remissus est, flamma quæ altissima erat deiecta, penitusque evanuit. Quodque non minus mirandum, mulier quæ imaginis iactum attente perspexerat, in ipsos fumantes stipites insilijt, digitis cineres scalpsit, nulloque ardore impetita, è medijs prunis S. Ignatij imaginem extraxit. Ita & Petrus Medina in Mexicano regno, incendia restrinxit. At longe excelsius, atque excellentius prodigium duxero, superbiæ, ambitionis, propriæ æstimationis, ignem qui omnium virtutum, ac bonorum operum silvam florentissimam avide depascitur, in se suffocare, penitusque restinguere. Hic *ignis consumens*, utinam in aridam vanitatis, ac mundi muliebris silvam dilaberetur, quam aptum illic earum rerum, quas cæci mortales maximi æstimant, pabulum reperiret. Thaidem hic ac Pelagiam inoat æmulari, quæ omnem vanitatis pompam exuentes, omnes vestes pretiosas, fascias, tænias, pallas omnes in forum palam congesta, insigni rogo absumpserunt. Consimili tu igne cincinnos tuos, longa illa vestium syrmata, aliaque vanitatis instrumenta absume.

Ribaden.

Lancicius. opusc. 18. c. 27.

Imago 1. Iacob. pag. 623.

Alterum est, quod omnes calumnias, & iniurias sibi illatas, igne charitatis consumpserit. Testis erit ille quondam Ignatij contubernalis, cui stipem & pecuniolam alicunde sibi suppeditatam, aliaque studiis necessaria, servanda dederat. Hic cum omni peculio & ærario furtim aufugit, Deus illum insecutus, Rotomagi morbo correptum, lecto deiecit; agnovit Dei manum, & per literas, Ignatij opem implorare ausus. Ignatius, cuius ardor omnem iniuriam cum pridem concoxerat, ac si ab amicissimo invitaretur, repente ieiunus totum triduum, nec mica nec gutta delibata, 28. milliaria pedes confecit. Hæc nobilissime victima, iracundiam una n Deo, qui ignis *consumens* est, immolate. Tale Redemptor noster Patri holocaustum obtulit, ut docet Rufinus Aquileiensis in istud Psal. 19. *holocaustum tuum pingue fiat: holocaustum quidem tunc pingue apparuit, quando in Cruce pendens, & seipsum pro nobis Deo offerens, pinguedine charitatis plenus, pro suis peccatoribus exoravit, dicens Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. O dulcis Domine, quam pinguetor tum fuit, quam suaviter* ardentem omnes has Iudæorum iniurias, omnia mortaliũ probra, & opprobria, tã potẽter absumpsit,

Maffeius. l. 3. c. 4. Lancic. opusc. 9. pag. 698.

ni. Si non Ignatij, at certe Redemptoris nostri exemplo, charitatis flamma in cordibus vestris accendatur, qua quidquid tibi, vel tuis, à fratribus, à propinquis, à vicinis, ab exteris iniuriæ illatum est, absumatur; si quas penes te reconditas habes amaras, & felle madentes literas, hac luce in holocaustum concrementur. Quod illustri documento S. Carolum Borromæum factitasse legimus, qui missas ad se à quodam præsule literas, in quibus dicebatur illi detectas nuntiari insidias, quæ ad eum interficiendum parabantur, consignatas etiamnum, luculento igne absumpsit, ne vel charitas inquit sua erga quempiam refrigesceret, aut attentio in sacrificio, ad quod se parabat, imminueretur.

Orsfamus inecte Lanir. opusc. 3. &. 1. c. 320.

Sed ardens in hostes diligendo, Ignatij studium prosequamur, quo non modò iniurias remittere, sed & fausta quævis apprecari, beneficia conferre, sibique ac Deo demereri nitebatur. Vt in illo viro Religio cùm primis enituit, qui in profanis scientijs doctus magis, quam in schola Christi, Romæ invidia, itaque eastimulante, sic in Ignatium, eiusque socios exarsit, ut iactaret curaturum se ut homines de Societate Perpiniano Hispalim usque, igni traderentur: quod ipsum etiam scribere, non est veritus. Quid ad feroces illas minas, quid ad literas illas stygio succensas igne Ignatius? Vnum illud: tu nostros ignibus & flammis devoves, *ego vero te, tuosque omnes meliore divini spiritus* IGNE ACCENDI, *atque ardere velim.* Ita nimirum S. Pater in caput ingratum *Carbones* IGNIS *congessit* quod sapientis monitum cumulate adimplevit, dum infensissimo sibi hosti, beneficia contulit, & eleemosynas liberaliter elargitus est.

Imagv. secul. soc. pag.

Prov. 25.

Erudite Salazar noster exponens illud Prov. 25. *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitierit, da ei aquam bibere: prunas enim congregabis super caput eius.* Alludi putat ad id quod à medicis aliquando tentatur; constat enim apoplexiæ, aut phrenesi, è frigore cerebri ortæ, subveniri acerrâ ignis, capiti impositâ; quod S. Augustinus spectasse videtur, dum dixit: *caput in homine sensus rationalis est, qui sensus cum charitatis* IGNE *recedente, factus fuerit frigidus, necesse est ut quod obest saluti, contrarium sapiat, ut cum deberet esse amicus, inimicus existat. Ad sanandum ergo talem phreneticum, homines sanctos, & charitatis* IGNE SUCCENSOS *hortatur spiritus S. dicens:* CARBONES IGNIS *congeres super caput eius; Nam eo modo sensus rationalis, hoc est caput ipsius incipit Charitatis* IGNE SUCCENDI, *& qui prius quasi frigidus, & phreneticus, contra te consueverat iracundiam retinere, spirituali calore de tua bonitate succensus, incipit toto corde diligere.* Vnde quot inimico confers beneficia, tot carbones ignis super caput congeris, quibus inflammatus, ad pænitentiam flectitur: *Carbones ignis congregabis* inquit Hieronymus, *super caput eius ut* SUPERATUS BENEFICIIS, *excoctus fervore charitatis, inimicus esse desinat.* O incendia charitatis, quibus etiam hostes involui possunt & inflammari! non possum non quin hic in medium proferam iuvenem Italum Deo ac Societati infensissimum quem æternis ignibus concremandum, Ignatius in vitam revocavit, & inimicus esse destitit.

Aug. serm. 183. de temp.

Hieronym. l. 1. adv. Pelagianos c. 9.

Ionsbr. an. 25. —— *Accipe nostro*
Diva quod exemplum scriptas produxerit ære.

Litteræ R. P. Bristelij Roma 6. Iunij 1625. & Pater Ioannes Rho ad Constantinum Ceisetanum, varijs testimonijs rem discussam, ac comprobatam, sic commemorant: Mirus casus accidit Florentiæ 29. Maij. 1626. Adolescens quidam Ioannes Antonius Merlus, id illi nomen, infamaverat Magistrum quendam è nostris Belisarium Tassonem turpi suspicione. Res plane falsa erat, agebaturque de honestate cuiusdam adolescentis è nobilioribus Florentinis, quare graviter actum fuit cum infamatore, qui cum adductus esset, ut errorem agnosceret, coegerunt eum nostri, ut ad collegium veniret, & scripto calumnia revocata, famam nostram restitueret. Venit sed pervicax, cum subterfugere honeste non posset, vocatus etiam fuerat parens infamatoris, ut adesset palinodiæ; qui cum diutius tardat, relictus est infamator in cubiculo quodam solus, ubi nescio quo furore, levius etiam mortem æternam, quàm hanc talem notam ducens, pectus sibi duplici vulnere, non procul à corde confodit, & gulam prope secuit, corruit exanimis, & paulo post deprehenditur à nostris in suo sanguine volutans, sine voce, & mortuo, quam vivo similior; interim adest Pater Vulnerati, & filij misera laniena consternatus, arguit nostros filij percussores. Qui rumor cum per urbem universam increbesceret, tumultuatia plebs Collegium irrumpere, & diripere parabat, effecitque, nisi vim Magistratus submisso satellitio stitisset. In hoc flagranti delicto, cum nil consilij humani suppeteret, quo innocentiam suam adversus tam atrocem calumniam, tamque gravibus indicijs nixam tueremur, visum est filijs, ad parentem suum Ignatium recurrere, cui voto facto, famam suorum commendant. Mira res, exemplo iuveni loquendi usus est restitutus, & cunctis qui aderant; qui erant certe complures, voce satis intelligibili dixit, se sibi vulnera intulisse; veritus ne patres evocassent satellites, qui vinctum in carcerem ducerent, pœnasque sumerent de crimine, quæ omnia è Notarijs publicis, ab Episcopis Archiepiscopis, Magistratibus iudice discussa invenies loco citato.

Denique Ignatius *ignis consumens* extitit, dum quidquid terrenum, quidquid humanum, quidquid mundanum exussit, seque perfectissimum divino amori obtulit holocaustum: dum aliquando *dixit se vivere non posse. Si quid in anima sua humanum, & non omni ex parte divinum adverteret.* Quantum nos ab hisce purissimis flammis distamus, qui affectus nostros in creata diffundimus? quod cum in se ferre non posset Sanctus Augustinus, in ardentia hæc suspiria prorumpebat: *O amor qui semper* VRIS, *& nunquam tepescis* I ACCENDE ME, ET ACCENDAR. ACCENDAR *inquam totus à te, ut totus diligam te solum minus enim te amat, qui tecum aliquid amat; quod non propter te amat.* Minus te amat qui tecum fluxas, & perituras divitias amat: minus te amat qui tecum mundi delicias, & voluptates amat: minus te amat, qui tecum hortos, flores, felem, canem amat,

Lancic. opusc. XI. c. 33.

Aug. Solil. c. 18.

amat. En quibus, quam putide amor noster impendatur, qui ut sanctiore igni totus consumatur, quisque nostrum, exclamet: *totum meum consumat ignis tuus, nihil mei remaneat mihi, totum sit tibi.* Atque ita seipsum Deo offerat in holocaustum; identidem Ignatianum illud ingeminando: *quid mihi, est in cælo, & à te quid volo super terram?*

Aug. in Psal. 65.

§. 4.

Verbum ipsius quasi Facula ardebat. Eccl. 48.

Eccl. 48.

Quod de igneo Vate olim sacrum pronuntiavit oraculum: *surrexit Elias Propheta quasi ignis & verbum ipsius* quasi facula ardebat; hoc de sanctissimo Patriarcha nostro, iure usurpatur, cuius sermo in exhortando, reprehendendo, perorando, quasi facula ardebat. Romæ in templo Societatis pueros, rudesque, & alios adventantes instruens, sermonem ignitâ hac clausulâ finire solebat: *amate Deum ex toto corde, ex tota anima, ex tota voluntate quæ verbatum tanto* fervore, et ardore *vultu proferebat, ut* flammas effundere, *& corda* urere *videretur.* quam catechizandi rudes, ac parvulos provinciam, tanti fecit Ignatius, ut Theologos omnes professos, & collegiorum Rectores, etiam voto obstrinxerit ad id munus fervide obeundum: quia prospexerat igniculos qui per catechesim parvulorum animis iniiciuntur, in divini amoris incendia prorupturos extollant alij Illustre illud quod Ferrariæ Anno 1619. patravit miraculum, Ipso Sancti Ignatij festo ludebat in fenestra cum parvulo mater cuius (casune an qua alia ex causa incertum) elapsus puer è manibus ferebatur in præceps: Ignatius ilico (cuius tum festi fors occasione meminerat) matri fuit in ore. Nec frustra invocatus siquidem cum iam palmo vix uno altero abesset à solo parvulus misertime allidendus; contigit ut exceptus veluti sinu, non fulciretur ille tantum, sed etiam eadem qua ceciderat via, subiectus in cælum, matri, in expansa etiam tum brachia redderetur.

Lancicius opusc. 18. c. 12.

Imago I. sæcul. p. 630.

At ego potiori luce habeo, non unum, sed innumeros parvulos, quos catechesi per se suosque imbuit, quosque in partu servavit, atque à præcipitio inferorum ereptos, in cælos subvexit. Ut Minorissæ accidisse novimus Matronæ nobili, quæ fætum mortuum effuderat, cuius cum infelicem exitum deplorarent adstantes, maxime quod sacris baptismi aquis tinctus non esset, tandem obstetrix elapsa semihora post partum, præfervido spiritu, Sancti Ignatij opem implorat: Vix preces exorsa fuerat, cum proles livida & subnigra revixit. Ita & alterum filium mulieris inde mortuum vitæ restituit plurimosque morti corporis & animæ eripuit. Quemadmodum sic & ad iuvenum animos inflammandos, Gymnasia aperire voluit, de quo docendi munere illud obiter Doctoris Angelici observasse proderit; *actum est charitate docendi alios, esse perfectiorem; quam actum Martyrij, consideratum secundum speciem eius.*

Lancicius opusc. 18. c. 17.

S. Thom. 2.2. q. 124 a. 3.

Pericli oratori disertissimo gloriæ fuit, quod de illo Quintilianus, *non loqui, non orare; sed tonare* & fulgurare *videbatur.* Quid de te dicam oratorum ferventissime Ignati? hic quis tonitrua, quis fulgura commemorare valet, quæ in auditorum animos evibrasti: *tamquam qui loquitur sermones Domini, iaculatur sagittas,* quæ feriunt etiam quam longissime distitos. Cum æger Loiola rediisset in patriam, & quotidiana febri laborans, conciones ad populum patentibus campis (quod populi frequentiam templa non caperent) sæpe haberet, quamvis vocem contendere ob corporis imbecillitatem nequiret; ignei tamen spiritus ardorem ita diffudit, ut singula concionantis verba, trecentorum amplius passuum intervallo ab omnibus exaudirentur, & percommode intelligerentur, ut de eo illud Ieremiæ accommodari possit: *ecce ego do verba mea in ore tuo* ignem: qui nunquam potentius exarsit, quam dum Romæ in via publicâ ad assusam turbam verba facturus, à protervis pueris, putidis pomis per ludibrium impeteretur.

Quint. l. 6. c. 16.

Origen. in Psal. 37.

Lancic. opusc. 18. c. 16.

Ieremiæ 5.

Lancic. opusc. 18. c. 24.

Divini verbi præcones docet Ezechiel, quemadmodum Auditores suos inflammare queant: *imple manus tuas* prunis ignis, *quæ sunt inter Cherubim, & effunde super civitatem.* Hugo Cardinalis hic: *qui prunis in sanctorum exemplis* prunas ignis *sumpserit, id est ardorem charitatis, postea ignem effundere super civitatem; id est ardenter prædicare ad plebem, & tam* accendere *ad amorem: qui enim non ardet, non* accendit. Quid miraris nunc Auditorum corda non inflammari, cum ab oratore, & ore frigido verba proferantur? nam ut recte Gregorius: mens concupiscentijs occupata, igne divini amoris non calet, *& idcirco ad supernam desiderium* inflammare *Auditores suos nequeunt verba, quæ frigido corde proferuntur;* non magis, quam si quis manipulum straminis non accensum lignis subdat, ut ea accedat. *Tum quippe iacet Ecclesiastes recte agit, cum lingua eius, vitâ* ardet: *nam laterna, quæ in semetipsa non ardet, tam rem cui supponitur, non accendit.* Quin potius eiusmodi Concionatores, è suggestu nihil aliud, quam vanitatis fumum referunt, quia *doctrina sine vita,* ignis *est evanescens in fumum.* O Ignati! *vere igneum eloquium tuum,* quia vita & lingua pariter ardebant: id enim habuit Ignatius, *quod nihil perfectionis alijs præciperet, quod ipse prius non implesset.* Vnde qui prius divinis ignibus ardebat, alios non poterat non inflammare. Sicut non nulli *qui superna contemplatione,* facti sunt accensi *amant, &* ardent; *amando* ardent, *loquendo & alios accendunt: & quos verbo tangunt,* ardere *protinus in Dei amore faciunt.*

Ezech. 10. Hugo Card. in Ezech. c. 10.

S. Greg. hom. 11. in Ezech.

Greg. cit.

Hugo Card. in c. 5. Matt.

Psal. 118. Orlandin. hist. soc. l. 1. n. 76.

Greg. serm. 34 in Evang.

Iudæum quendam Isaac nomine, pervicaci & obstinato animo Christiana sacra respuentem, cum ab alijs nulla ratione ad sanam mentem reduci posset, adductum ad se Ignatius hisce tribus verbis: *mane nobiscum Isaac* repente placavit, & ad baptismum perduxit.

Lancic. opusc. 18. c. 16.

Hactenus in perorando, nunc in increpando, quam potenter *verbum illius ut* facula exarsit, attendite: Vir quidam insignis, cum turbulentior esset, quam ut cum diutius ferri oporteret, Igna-

Lancic. ib.

tius

tius ad eum oratione conversa, divinam testatus est justitiam, ac cœlestis iræ minas intentans, tantum ardorem Spiritus præ se tulit, ut ipsi parietes, tectaque non dubio motu nutare, & concuti viderentur: quo terrore perculsi qui aderant, illico procumbentes, Dei pacem precibus, ac votis exposcere; ipse vero qui accusabatur, exanimis ad pedes Ignatii sese confestim abjecit, ac supplex confusa voce, culpæ veniam petiit, seseque posthac in officio fore pollicitus est. Verum enimvero tum gravissime detonare, ac fulgurare visus est, dum ipse vitia insectaretur. Hierosolymam navigans gravia à Comitibus itineris, in eadem navi committi facinora advertens, totus urebatur. Ergo impuros homines illos tam calida reprehensione aggreditur, ut illi facta cum nautis conjuratione; molestum sibi monitorem in deserta quadam Insula amovere decreverint. Sed propitio in adversam partem vento, vel nolentes in portum Ignatium duxere. Ceterum hoc Divi Gregorii monitum illi cordi, ac curæ erat; *in correctione hunc ordinem servandum: ut personas, diligas, & vitia prosequaris.* Hinc licet pro delictis minimis, magnas nonnunquam pœnas constitueret, & in levibus erratis gravia exempla statueret, ordinum cuidam Patri primario, quod de quodam nostro infirmo dixisset extra domum, illum præ vehementia febris delirare injunxit, ut se publice per spatium trium Psalmorum cederet; *Vidimus tamen & observavimus*, inquit Ribadineira, *ut in tanta hominum multitudine fere nemo ab Ignatio verbis castigatus, aut pœnitentia aliqua graviore affectus, indignaretur, nemo in objurgatione, aliqua perturbatione incitaretur; sed in* SEIPSUM EXARDESCERET, *qui deliquisset.* Hoc vobis parentes salubre monitum, dum liberos vestros commonetis, dum conjux conjugem alicujus gravioris criminis accessit, *ut personas diligatis, & vitia prosequamini*: ut non effervescentis animi æstu, in scommata, & convitia ipsi exardescere, ac eos quos corrigere studetis, iracundia ac furore inflammare videamini.

Idem c. 13. — *Greg. l. 9. Opusc. l. ad Romanum Abb.* — *Ribadin. l. 5. cap. 7.* — *Lancic. Opusc. 6. c. 5.*

Vnum superest, ipso etiam privato sermone, & agendi consuetudine, accedentes ad se quasi ignem, fervorem concipere solitos fuisse. Quod Pater Ludouicus Gonsalvus Minister domus professæ testatus est, qui ad Ioannem III. Lusitaniæ Regem (à quo missus fuerat ut observaret dicta, & facta Ignatii) scripsit se nullo tempore lectionis, vel orationis tantopere commoveri, & ad amorem Dei accendi, quam tempore quo agebat cum Ignatio, eumque intuebatur. Idem oculatus testis sic scribit in Diario: una ex rebus quæ in nostro Patre plus resplendebat, erat dominium passionum internarum, & motuum exteriorum, quæ ædificabant, & convincebant adeo eos, qui cum illo tractabant, ut hoc solo traxerit ad Societatem personas insignes. Hac ratione se subjecit Patri nostro Doctor Michael Torres, comedendo aliquoties Romæ cum S. Patre. Ita inflammavit ad institutum nostrum arripiendum Patrem Natalem, Madridium, & multos alios, sine aliis persuasionibus, tantum eo modo, quem tenebat ad mensam comedendo, & loquendo cum ipsis: *habuit enim compositionem & modestiam divinam.*

Lancic. Opusc. 2. pag. 182. — *Opusc. 4. pag. 394.*

At nunc ô tempora! ô mores? quam dispares ab Ignatii consuetudine, super mensam sermones, quam longe alia in familiari congressu colloquia, quibus mentes tartareis flammis incenduntur!

Hic mihi votum, & omni sacro Ecclesiaste opto, quod olim Origeni. *Vnde mihi hoc, ut linguæ* IGNIS *veniat in cor meum, & de lingua ignea ego quoque proferam sermonem, ut & ex me velox* ACCENDATUR IGNIS *in cordibus Auditorum!* Vt comprehendere possint, quantum nocumenti adferat vel unicum verbum lascivum, candidis mentibus injectum; *Scintilla* inquit Hieronymus *res parva est, & pene dum cernitur, non videtur; sed si fomitem comprehenderit, & nutrimenta sua, quamvis parvus* IGNIS, *invenerit, mœnia, urbes, latissimos saltus, regionesque consumit.* Scintilla fuit, quæ regias sæpe opes depopulata est. Expugnata ab Othomanica classe Nicosia, urbe totius Cypri opulentissima, Mustaphus ex manubiis, atque omni prædâ, duo navigia & ingentem Myoparonem oneravit, quæ omnia cum suis vectoribus, igniculo à puella Cypria, pulveri nitrico injecto, flammis absumpta sunt. Nobiliores longe ac præstantiores animæ gazas, uno quandoque ab ore lascivo scintilla absistens, absumpsit.

Orig. hom. 1. in Ezech. 18. — *Hieron. l. 2. in epist. ad Gal.* — *Strada [illegible]*

Quid, quod minus læsionis ardentes carbones corpori, quam igniti hi sermones animis audientium nocumenti adferant. Probe id norat Seraphicus Pater Franciscus, qui cum in vitium libidinis ardentius pro concione invectus esset, inter ceteros Auditores Fredericus II, Imp. qui aderat, hunc suum Ecclesiasten mensæ adhibuit. A mensa ductus est Franciscus in penitius conclave, ubi proterva mulier, virum sanctum igneis verborum lenociniis excepit; at ille propere ad accensos camini ignes accurrens, iisque insiliens: huc inquit adesto, hic colloquemur. Erubuit Salax Scortum, seque fuga inde proripuit. Si vos juvenes, *nuptæ, innuptæque puellæ*, sic lascivos sermones execrari studueritis, tartareos ignes prorsus, penitusque extingueritis.

Barthol. [illegible] 2. Pequs.

§. 5.

Acceptum ignem occulte absconderunt. 2. Mach. 1.

QVam difficile, ac prope impossibile sit, ignem abscondere, experientia cuique compertum est.

Quis enim celaverit ignem?
Indicio semper proditur ille suo

Ovid.

Non minus difficile sanctitatis radios, ac virtutum splendorem occultare. Barcinone dum fæci plebis immistus, concionem audiret Ignatius, visus est eximio fulgore radiare ab Isabella Rosella, & à Ioanne Paschasio: & in hospitali domo decumbens, à Domesticis. Verum enimvero hos sanctitatis radios, velo humilitatis, ut alter Moyses, adeo tegere studebat, ut eum P. Olivetius Manareus, Rector Collegii Romani, ad gubernandum Collegium Lauretanum destinatus, valedicturus sancto Patri, quem amplius in hac vita se visurum non putabat, oculos in eum ex pio devotionis affectu defixisset, nolens eum coram aliis confundere, post solitum religiosum amplexum dimisit incorrectum; sed P. Polancum, cum quo Oliverius venerat, apud se detinuit, ut Oliverio portam domus egressuro, nomine suo diceret, quod ipse nimis fixe oculos tenuisset, hanc pœnam statueris, ut quotidie in examine consideraret, an alicujus personæ vultum fixis oculis diutius fuisset intuitus, & ut post examen, orationem Dominicã, & salu-

Lancic. Opusc. 18. cap. 6. — *Opusc. 2. ad a. n. 364.*

» & salutationem Angelicam recitaret, quoties deniqne ad P.N. scriberet (scribere autem debebat ex præscripto illius temporis regulæ, singulis hebdomadis) referret, an persolvisset pœnitentiam, nec ne. Hæc porro pœnitentia extracta est usque ad decimum quintum mensem, quo exoluto significavit P. Ignatius, ut deinceps abstineret. Hæc ipsemet P. Olivetius per literas ad me è Belgio, inquit Lancicius.

Bonavent. serm. 2. de S. Laurent.

Aptissimum, ignem cælandi, & conservandi modum præscribit S. Bonaventura *ad conservationem Spiritualis* IGNIS, inquit, *requiritur vera humilitas mentis : sicut enim materialis* IGNIS *cito extinguitur, nisi bene cineribus cooperiatur ; sic spiritualis cito evanescit, nisi cinere vera humilitatis fuerit coopertus. Hoc eleganter valde signatum est 2. Machab. 1. Vbi dicitur quod Sacerdotes acceptum* IGNEM *de altari absconderunt in valle, ubi erat Puteus, altus : ille enim amorem suum in valle, sive in alto Puteo abscondit, qui eum quantum potest, operit* CINERE, *humilitatis.* Corpus suum tantæ sanctitatis gazophylacium, tanto virtutum ac gratiarum splendore corruscans, optabat Ignatius volucribus, ac feris objici, vel in Sterquilinio recondi, aut flammis absumptum, in cineres redigi. Quod utinam stulti mortales audiant, qui corpus omnis nequitiæ instrumentum, & scelerum cloacam, maxima pompa efferri, splendidissimo apparatu exequias celebrari mandant.

Oleaster in Levit. 6. IGNIS *in altari semper ardebit* ait : *tribus solet* IGNIS *foveri : lignis, flatibus, &* CINERIBUS : *sic & divinus* IGNIS, *bonis operibus qua per ligna designantur : suspiriis & gemitibus, qua flatibus ; humilitate, qua* CINERE *adumbratur.* Hoc cinere SS. Patriarcha divinum ignem, qui in animo ardebat, occultare satagebat, ut cum intellexisset Patrem Iacobum Eugiam, Confessarium suum prope septuagenarium, se cum magnis sanctis ingenti commendatione comparasse, hanc ei pœnam inflixit, ut per tres dies, ter quotidie sese flagellis cæderet. Sed cum ille postea, ne pœnis quidam coercitus, à laudando Ignatio desisteret, amplius ei cofiteri noluit : vetuitque præterea sub pœna excommunicationis, & dimissionis à Societate, ut ab omnibus ejus laudibus deinceps abstineret. Vsque eo metuebat, ne divinus ignis prorumpens, facile in fumum evanesceret, & extingueretur. Dum ii interim quibus tenuis virtutis flammula est, eam ostentare gestiunt, nec cinerem propriæ infirmitatis, ac vilitatis, quem ubique circumferunt aspergere dignantur.

Lancic. opusc. c. 18. cap. 14.

Horum quemque sic compellat Ecclesiasticus: *quid superbis cinis & pulvis?* idem & Præsul Antiochenus commendat : *cogita apud te quanam tua sit Mater, & fastum comprime, elatos spiritus conculca. Cogita quod terra es, & in terram reverteris, & omnem arrogantiam expelle.* Cogita quam gravia in Deum scelera admiseris, quam pravos affectus, Passiones, desideria corde foveris. Quanta mentis evagatione, perturbatione cum Deo loquaris, quæ si ceteris mortalibus innotescerent, quanta tibi inde confusio suboriretur ? utque hoc cinere humilitatis, exiguas corporis afflictiones, jejunia quæ sponte assumis, prolixas preces, largas, eleemosynas, aliaque pietatis opera reconde : nihil etenim est, teste Hieronymo, *quod nos ita & hominibus gratos, & Deo faciat, quam si vita merito magni, humilitate infimi simus.* Hinc P. Balthazar Alvarez cum

Eccl. 10. Chrysost. in psal. 48.

Hieron. epist. 14. ad Celant.

daret monita cuidam prænobilo Dominæ, quæ erat ingressa monasterium Monialium Carmelitarum Discalceatorum, sic ei scripsit in literis : si quæras in quo maxime debeas eminere ? *dico in te valde, valde, valde humiliando* ; Sciens hac unica ratione, quidquid fervoris, ac charitatis in corde accendatur, optime conservari. Quo spectat illud D. Bernardini ; *quid cinis, &* IGNIS *in altari, nisi charitas in mente humilis ?* IGNIS IN CINERE *melius conservatur ; sic amor in humilitate custoditur.* Ama latere, ama nesciri. Quod S. Patri nostro unice in votis fuit ; etenim ut multi optarent veram Ignatii effigiem, ille neque se fingi ; nec pingi permisit. Accidit cum Cardinalis Paciecus pro dolo pictorem adduceret, qui per rimas quasdam Ignatium depingeret. At divinitus factum est, ut facies novas, & novas indueret formas, adeo ut obstupefactus pictor, re infecta discedere cogeretur. Hac interim animi modestia, longe præstantiorem *consignavit nobis imaginem vita suæ.* At qualem vos Auditores, qui in atriis pictos vultus, & imagines vestras spectandas exponitis, qualem vos Domini servis ; qualem vos Patres familias liberis, *imaginem vita* vestræ consignatis ? Hic avari, ille iracundi, alter temulenti, quartus adulteri, quintus blasphemi. Hauserat hanc animi modestiam Ignatius credo à Paulino, Antistite Nolano, qui induci non potuit, ut vultum suum in tabulam referrent. & Eminent. Cardinalis Bellarminus, rogantibus amicis ut se depingi, suique imaginem operibus præfigi sineret, ingeniose & religiose respondit, : *vel cupitis depingere, meum veterem hominem, vel novum ? si veterem, ille deformis est, nec pictura nec luce, sed litura & latebris dignus. Si novum ? ille nondum perfectus est.* Hanc novi hominis picturam vult S. Pater in suis perfici ; dum filios suos, Iesu suo conformes, per omnia ei *assimilari, ejusque vestibus & insignibus indui* præcepit.

Bernardi. tom. 2. serm. 5. a. 2. c. 2.

Lancic. opusc. 2. c. 2. n. 45.

Tacitus de Senec.

Cornel. in epist. Iacob. c. 1. v. 23.

Ne prolixior sim, plura qui volet de Ignatii humilitate argumenta, apud P. Lucam in vita, Nierembergium, Lanciciam, aliosque reperiet.

§. 6.

Non est qui se abscondat à CALORE *ejus.* Psal. 18.

IN Italia vir nobilitatis stemmate illustris, symbolo usus, in quo radii solares è cava speculi superficie repercussi, omnia late succendebantur hac Epigraphe : *unius splendor, alterius* INCENDIUM ejusmodi symbolo Carthaginensis Antistes, viros Dei charitate flagrantes, significari voluit. *Sicut* inquit SPECULUM RADIIS *solaribus directe irradiatum, solis recipit in se similitudinem, idque putares alterum esse solem : ita etiam sancti & beati, Dei charitate in intimis suis totaliter penetrantur, sicque Dei formes effecti, in Dei similitudinem transformantur,* suumque ignem usquaque diffundunt. Quod quam apte Ignatio congruat ardor qui ab hoc speculo caustico dimanavit, satis testatur. Sic porro in actis pro congregatione legitur : tanto erga Deum amore flagrabat, ut aliquando dixerit, *se si optio daretur, velle potius vivere cum incertitudine beatitudinis, & interim animas mortalium divino amore inflammandis Dei gloriam amplificare, quam cum certitudine*

Boarelli in widoglio graph. pag. 98.

Cyprian. de sing. Cler.

radios salutis binc evolare. Ita quos foco cordis sui radios collegerat, undique diffundere ardebat. Addebatque sibi magis durum, & pœnale futurum, audire blasphemias in Domini nomen, quam pœnas inferni tolerare, ita cum Paulo orebatur. Archimedes ille ingeniorum Phœnix, Methematicorum Princeps, stupendio artificio, speculum elaboravit, quod collectis in se solis radiis, non modo vicina quæque incenderit, sed & longo tractu dissitam hostilem Romanorum classem, flammis cœlestibus, & incendio hactenus inaudito exusserit.

Haud aliter Ignatius:

Sola INARDESCIT *radiis, longeque refulget,*

Non vicina modo Italiæ, Hispaniæ, Galliæ oppida, suæ charitatis flammis succendens, sed & orbem universum, qui extiali frigore torpebat, inflammare gestiens, ut Apostolico oraculo de SS. Ignatio & Xaverio proditum sit: *cœlestem duorum hominum charitatem, vastissimo coerceri non potuisse unius orbis ambitu.* Confirmat idipsum, quod Marcellus II. de Societate tulit Iudicium, quod inter omnes, quorum opera in instituendis ordinibus divina sapientia usa est, nemo dum viveret, tantam familiæ suæ, quantam Ignatius dilatationem viderit. Provincias in Europa novem, unam in Asia (sed quam vastam!) Indiam, ultimos hominum Iapones complexam, unam item in Africa Æthiopiam: Brasiliam in America postremam, Atque in his omnibus Ignatius, etiam vivens radios suos largissime vibravit. De populo illo rudi ac pastoritio, mox domitore terrarum, ita narrat Salustius, eum jam tota primis Adolescentiæ annis, Italia subjugata: *cum à terra fretum usque venisset, more* IGNIS, *qui obvias populatus incendio silvas, interveniente flumine abrumpitur, paulisper substitisse.* Sed nempe vilior ignis ille, cui ligna, stipulæque pro pabulo sunt, facile adversario elemento non cedit tantum, sed etiam exanimatur. Altior ille, nobiliorque, qui animos depascitur, quem nec maria, lato æquore diffusa, nec hiatu dehiscentia terrarum spatia remorantur; nec est *qui se abscondat à* CALORE *ejus*; sed ubi, ubi se diffuderit, iners, ac pigrum gelu dissolvere, atque cœlestibus flammis incendere consuevit. Porro ut cuique perspectum sit, quanto ubique terrarum frigore corda constricta fuerint D. Gregorium audiamus, qui exponens illa verba Iob: *numquid ingressus es thesauros nivis, aut thesauros grandinis aspexisti? quid* inquit, *aliud nive vel grandine, nisi frigida ac dura intelligenda sunt corda pravorum? sicut enim* FERVORE *charitatis, sic solet in sacro eloquio frigore malitia designari: scriptum namque est: sicut frigidam facit cisterna aquam suam, sic frigidam facit animam malitia tua. Et rursum: abundavit iniquitas &* REFRIGESCET *charitas multorū. In frigore ergo nivis, vel in duritie grandinis, quid accipi aptius potest, quam vita pravorum, quæ per torporem* FRIGESCIT? Hoc gelu, hoc frigus, hunc torporem radiis suæ charitatis, doctrinæ suæ, suorumq; luce, Ignitis, iisque frequentibus ad populū concionibus, assiduo Sacramentorū usu dissolvit, alacrius multo, atque ardentius scelera jam expiantur, quam antea solebant committi: illudque constat, ante institutam ab Ignatio Societatem, in illis templis, quæ nunc abundant numero Sacramenta frequentantium, solitudinem fuisse, tam eorum qui auditent peccata, quam qui enuntiarent: ut brevis illa quidē Cardinalis Baronii vox, sed prolixam Societatis laudem complexa fuit, cum Societatis templum, Anastasiam (non inani ad Constantinopolitanam illam Basilicam allusione) appellare non dubitavit, propterea quod Sacramentorum usum, qui vita quædam est, & anima Christianæ perfectionis, à sæculis jam multis intermortuum, videret in templo illo, velut igne iterum reaccenso felicissime revivīscentem.

Accedit alterum S. Caroli Borromæi testimonium, qui Societatem primus Mediolanum induxit, & fundavit, in omnibus suæ Ecclesiæ ministeriis, opera Patrum Societatis utebatur; siquidem verba sunt Guissani, tanquam pleni charitate & Spiritu divino (quem ab Ignatio hauserant) multaque doctrina & prudentia ornati, erant efficaces & frequentissimi in concionibus; assidui & diligentes in confessionibus, & in omni ministerio Ecclesiastico.

Hujus perditissimi sæculi mortales, insigni Ecclesiastes, ultro conferre non dubitavit, quod quamdiu in ardenti fornace est, artifici ad omnia obtemperat, tractabile est & in quamcumque formam flectitur. At postquam igni educitur, & frigore concrevit, flecti amplius non potest, sed minimo ictu frangitur. Haud aliter, quamdiu mortalium corda divino amore flagrant, & in illo fervore decoquuntur, flectit & dilatat Deus corda eorum, ad omnium virtutum formas, omnesque modulos divinæ suæ voluntatis. At ubi hic ignis defecit, & restrinctus est, ubi è fornace divini amoris cor nostrum egressum fuerit, intractabiles sumus & ad minimam difficultatem frangimur.

S. Thomas agens de gradibus charitatis, *In calido* inquit, *tres sunt gradus, nempe calens fervens, &* ARDENS. *Calor initium, fervor incrementum, ardor vero est complementum calent incipientes, fervent proficientes, ardent perfecti. Verum in hoc statu invenies non omnes ardentes, sed quosdam tepidos, paucos fervidos, rarissimos ardentes*; plurimos autem frigidos. Quod si & etiamnum inter vos tales sint, ignis ille quo Ignatius exarsit, vos inflammet. Hic vir hic est, de quo acta Canonizationis: magnus in eo animarum, quo tenebatur Zelus: nullum enim eorum causa laborem, nullas incomoditates, nullas vigilias, aut corporis dolores, afflictionesque recusabat. *Non est qui se abscondat à calore ejus*, nec parvuli Matris utero reconditi, nec juvenes libidinis cœno immersi, nec homines scelerati, prope ab inferis remoti, nec heterodoxi errorum tenebris involuti, nec barbari denique, aut Idololatriæ gentilitatis nocte, sub extremo solis cardine ita abscondiri fuere, quin ardentissimi hujus Solis radii, ad illos pervenerint, suum charitate flagrantissimum cor, Ignatius omnibus dilatarit: tanta quippe charitatis vis est, ut cœlo latiorem faciat animam, Qualis illa fuit Pauli, qualis illa Chrysostomi, qui sic aliquando ad populum Antiochenum auree perotavit: *Si liceret cor nostrum dirumpere, ac ostendere, videretis intus esse in magna latitudine vos omnes, mulieres pueros, & viros.* Et unde hæc dilatio? *quemadmodum quod calefacit, dilatare facit, ita & charitatis opus est dilatare. Virtus enim calida, & fervens charitas* Vnde subdit: *cor Pauli dilatavit charitas* juxta illud: *cor nostrum dilatatum est* Nihil *latius corde Pauli, totum orbem complexum est.* Pace tua hic dicam magne Paule, *cor Ignatii dilatatum est, totum orbem complexum est.*

Malum Pini quantumvis arcte constrictum, igni appositum sese aperit atque dilatat: ita non aliunde nisi ab igne charitatis, *cor illius dilatatum est.*

Non est qui se abscondat à calore ejus, nec sub

vili tuguriolo pauperes, nec in tetro carcere vinctos, nec in publicis Valetudinariis morbidos, ac ulcerosos destituit, omnes Ignatii charitas complectitur: speluncam insedit propter Mantesæ portas: hinc quotidie in Vrbem egressus, stipem ostiatim collectam in pauperes dividebat, quo congregatos spe facta cibariorum, primis fidei elementis imbuebat. Inde ad ægros in D. Luciæ, valetudinario se conferre, illos solari, lectos sternere, corpora plagis, vulneribusque deformata arctè complecti, atque amoris quo æstuabat ingentem vim, non dissimularet, ipsa vulnera quamvis fœda, putrida exosculari, & lambere, & ex iis stillantem saniem non raro excipere, atque exsugere; tum vero eorum animis medicinam facere tanto solicitius, quo præsentiore opus erat remedio, morbusque magis urgeret. Nullus unquam avarus adamantem, aut pyropum, aut monile in cloaca, aut fimeto reconditum, ob adhærentes sordes quærere negligeret, multo minus Ignatius animam, sanguinis divini pretium, imo Iesum suum, quem in hac agnoscit, quia pædore, & squallore oblitum, adversabatur. In actis vero canonizationis coram Greg. XV à Francisco Maria Episcopo Portuensi, ita commemoratur: nominatim vero Zelus, & salutis alienæ procurandæ studium fecit, ut ad eos juvandos, qui dura servitute Hierosolymis premebantur, in Palestinam peregre perrexerit, & post absoluta Parisiis studia, profectionem illam voverit, seque cum sociis suis, illuc iturum pollicitus sit.

And. Luc. in vita l. 1. cap. 8. Imago 1. secul. pag. 587.

Illud vero hic considerandum occurrit, omnem ardorem, ac flammas à speculo concitari hac ratione, quod radii plures in unum punctum collecti, calorem ut octo, id est ignem excitent. Ita hoc quod hactenus spectastis divini amoris incendium, ex eo ortum est, quod in corde Ignatii in unum punctum ardentissimæ intentionis, qua omnia ad majorem Dei gloriam agebat, varii gratiarum, virtutumque radii collecti fuerint: *nam anima Sancta* inquit Gislerius, *diversarum gratiarum radiis illustrata, universos quantum fieri potest, jungens quodammodo in unum purissimæ suæ intentionis radium, in altum illum ejaculatur.* Perillustre illud, quod tum à Sacræ Rotæ Auditoribus, tum à Cardinalibus sacrorum rituum, in relatione, summo Pontifici oblata, in commendationem S. Ignatii est positum, his verbis: *tanto erga Deum amore* FLAGRABAT, *ut tota die illum exquireret, & nihil aliud cogitaret, nihil aliud loqueretur, nihil aliud cuperet, quam placere Deo. Omnes suas cogitationes, verba, opera in Deum tanquam finem referebat: ad Deum, ad* DEI GLORIAM, *honoremque destinabat.* Talia specula uxoria, & opifices, & mercatores, & nobiles, & servi, ac ancillæ corda sua efficere possunt, dum omnia opera, quodammodo in unum punctum purissimæ intentionis colligentes, ad majorem Dei gloriam, in altum ejaculantur. Quod velut Symbolum S.P.N. in omnibus semper observabat, nobisque in omnibus studiis, concionibus, functionibus, operibus omnibus, præ oculis habendum, toties in suis constitutionibus inculcavit, ut centum & septuaginta septem locis, illud *ad majorem Dei gloriam, ad majus Dei obsequium &c.* expressum reliquerit. Quod quantæ utilitatis, ac perfectionis sit, S. Gertrudis divinitus edocta est: *quandocumque inquit, aliquis scribit, vel alios docet ea intentione, ut Laus Dei per hoc, & profectus animarum promoveatur, tunc omnis profectus quem aliquis ex illa scriptura, sive doctrina etiam per mille annorum millia consequatur, totaliter cedit in illius salutem, qui sua intentione hoc Domino primum prælibavit.* Consimili ratione, si quis vestrum ad majorem Dei gloriam propagandam, pauperculum aluerit, aut bursas ut vocant aliquot salendis, aut alia pietatis opera fundarit, omnis profectus per mille annorum millia, qui inde emanat, totaliter cedit in illius salutem, qui sua intentione hoc Domino primitus delibavit.

Gislerius, in cat. c. 4.

Suarez. tom. 4 de Relig. l. 8. c. 6.

l. 4. c. 13. insinuat. div. piet.

§. 7.

Qui facit Angelos suos Spiritus, & ministros suos ignem Vrentem. Psalm. 103.

DIvus Gregorius, Antistes Nazianzenus, cujus vitâ nihil sanctius, neque eloquentiâ clarius & illustrius, neque fide purius, neque scientiâ plenius & perfectius inveniri potest orat. 34. Sic ait: *Spiritus atque Ignis, Angelus appellatur; illud quia intellectilis natura est præditus, hoc quia purgandis animis nostris adhibetur*

Il fait des purs esprits ses messagers volans,
Ses ministres communs, ce sont foudres brulans.

Greg. Naz. orat. 34.

Lorin. in psal. 103.

Tales exstitere, quos Ignatius à se, velut radios solares, velut ignem urentem, ministros suos misit per orbem terrarum; vivens etenim ac videns ad mille operarios non tantum in Italiam, Hispaniam, Galliam, Germaniam, sed etiam in orientalem, & occidentalem Indiam Iaponiam, Brasiliam Æthiopiam Persiam, dispersos, innumeros mortales per se, suosque ad veram fidem, & pietatem gavisus est inflammare: quod econtra, adeo Melanchthonem morti vicinum afflixit, ut audians Iesuitas flumina, & maria transmittere, nec quemquam fere jam orbis Angulum esse, quo non penetrarint, & ubi non semen sanguine suo, non raro tinctum ac rubefactum reliquerint, ductis ex intimo corde suspiriis exclamaris: Ah! quid hoc esse dicam? *Video fore totum mundum brevi Iesuitis repletum iri.* Quid hic dicturus fuerat, si hodie videret? *parvus fons crevit in fluvium, & in lucem, solemque conversus est.* Quam late hi Angeli Veloces per orbem, etiam suorum corporum flammis, incendia sparserunt! Nemo hic mihi luculenta veterum mille millibus hostiarum igne absumptis adferat holocausta. *Nullum omnipotenti Deo tale est sacrificium, quale Zelus animarum.*

Florimun. Remond. de orta hæres. l. 5. c. 3. ... pag. 28. cap. 2.

Florimon. ...

Esther. 10.

Greg. hom. 12. in Ezech.

Da inquit Chrysostomus unum aliquem qui, virtutis studio sese quotidianis jejuniis, atque inediâ maceret, qui cubet in dura humo, nudo sub Iove, qui corpusculum flagris alteret, & laceret, qui sese omni afflictionum genere fatiget, obruat, & prope conficiat. Non erit par illius lucrum, atque est ejus, qui vel unicam animam divino amore inflammarit.

Chrysost. hom. 19. in Gen. & hom. 25. in epist. 1. ad Corinth.

Da si voles alium, qui in se parcus, in pauperes effusus, & fere prodigus, omnia bona sua, facultates omnes in eos effuderit, nec ille secundus ei, qui ignea viscera charitatis effuderit, ad quarendam servatori vel unicam animulam. Tantum scilicet apud illum est hujus pretium, tantæ æstimatio.

Plus dico sit qui instar Thaumaturgi Montes transferat, qui solem cùm Iosue sistat, qui paludem cum Gregorio exsiccet, & si voles etiam maria,

qui cum Elia ignes è cœlo evocet, & irata fulmina, modo pluvias, & faventes Euros, eritne ille æquandus ei, qui vel unicam animam ab inferni ignibus eductam cœlestibus flammis io æternum fecerit exardescere?

Hugo Car. in Psalm. 103.

Hugo Cardinalis: *Angeli sunt prædicatores,* (Viri Apostolici) *quos facit Dominus* IONAM *urentem per zelum & fervorem prædicationis.* Nolim hic adferre ejusmodi Prædicatores, Palmios, Gagliardos, Loudinos Araosios, Barzeos, aliosque sexcentos, quorum *velut ignis zelus* exarsit. Ioannes Ramirius *igne zeli sui* ad famosas Valentiæ mulieres verba faciens (triginta hujus farinæ eum audiebant) ea eo numero duas & viginti; una concione ad melioris vitæ institutum traduxit, Venereisque flammis extinctis, sanctioribus incendit. De P. R. Antonio Madridio, Antistites ordinum querebantur, aut cessandum esse à fervido illo perorandi modo, aut septa Monasteriorum amplianda. Sed hos omnes libens prætereo, eos dumtaxat illustri spectaculo vobis ob oculos proponam, qui ea ipsis flammis peroratunt, & velut vasa electa, charitatis igne accensa, luculento triumpho barbaris luxere.

Imago primi sæculi pag. 333. Ecclesiastes 36

Rho. l. 5. cap. 3.

Virg. 6. Æneid.

Igneus est ollis vigor & cœlestis origo.

Audivimus, vidimus pœne diseram, Ignatii filios tranantes Iaponiæ frigora, superantes Afrorum Indicorumque littorum candentes arenas, demum aliquot horas lentis in ignibus stantes, viventes, orantes, petorsntesque etiam ad circumfusam multitudinem Silverias, Chimuros, Camillos, Spinolas, aliosque complures mihi qoidem prodigii non minoris homines, quam visus aliquando fuerit legislator, illi ex divina olim consuetudine radiato, rubus ardens incombustus.

Imago 5. sæculi pag. 616.

Ib. &

Geminum non ita pridem occidens exemplum suspexit. Est in occidentali Americæ India ab æquinoctiali ora Brasiliæ in Australem orbis plagam, terræ tractus immanis, Vruageum Incolæ vocant. Hanc in vastitatem, primi à Paraquaria progressi Patres Rochus Gonsales, & Alphonsus Rodriquez tantum profecerant inter barbaros ut plurimi eorum hinc inde coactis in societatem hominum, vicos jam aliquot in inculto solo, & sacras in vicis ædiculas excitarent. His impeditos operibus vere Apostolicis, suasu nefario Nezu, pessimi cujus impostoris, qui se Deum esse jactabat incitati barbari, adoriuntur incautos, mactant, rapiant, lacerant Patrum corpora, ac demum in recens structam ædiculam comportant, eodem cum illa incendio consumenda. At ingestis undique flammis, cum in cineres concidisset Sacelli tota moles, Patrum corpora integra & intacta penitus sunt reperta. Movit ea res barbaros, movit etiam magis P. Rochi Gonsalesii truncum corpus, ut erat sine capite, clavâ contuso, disertè auditum, imo & distinctè visum est, plusquam quinquaginta barbaris (qui omnes id una voce deposuerunt coram quinque Religiosis testibus, nonnullis militibus Hispanis, Indisque quam plurimis) non jam ore, sed præcedentibus ea ipso corde vocibus, amoris certe plenissimis, compellare percussores suos: *cur me inquiebat occidistis, hominem tam vobis benevolum? vestri tam amantem? quem ad hasce in oras non aliud pertraxit, quam cura salutis vestræ?* Verum nec hoc tam illustri prodigio satis attoniti, nec tam ignitâ ardentissimi cordis oratione permoti, cor ipsum, cor inquam quod loquebatur, etiam tum amoris sui prodigium, furiosi evulsère visceribus, & flammis iterum dedere: sed igne majori, scilicet illud ardebat, quam ut consumi posset à tam exili. mansit enim vero, permansitque cum sacris corporibus integrum, quamtumvis in illud tertio, jam copiosè comportata in flammas materia, luculentum ignem barbari excitarent. Vnam vobis ex hac ardentis cordis fornace favillam opto; quæ divino zelo animas vestras inflammet.

At dicet aliquis, quâ ratione nos conjuges, Domicellæ, Moniales, intra religionis septa conclusæ, æmulari, ac sectari poterimus, viros Apostolicos in Indias, & cardines orbis terræ excurrendo, diserta ad populum oratione differendo privatis ac publicis dissertationibus, & doctis ingenii monumentis, Deo animas lucrando. Responsioni serviet quid in hoc genere à Deo cœlesti radio perstrictæ animæ fecerint, & excogitarint. S. Theresia totis quadraginta annis orationi institit, & noctes eriam insomnes duxit, qua orando, qua flendo, & hoc ut vel unicum peccatum Seraphico suo igne expiaret, vel unicam cœlo redderet animulam, pro qua ut ajebat in æstu suo, vel *mille vitas* profudisset. Ita deinde fecit B. Maria Magdalena de Pazzis, maxime postquam ad illam à Dei Matre emissus est S. Ignatius, qui cum ei multa de humilitate dixisset, addidit ad extremum: *quemadmodum verbum incarnatum constituit Apostolos piscatores hominum, ita constituit suas sponsas, ut faciant prædam animarum.* Ad quam divitem & opulentam prædam, vos omnes filias Deo sacratas, charitate ferventes constituit, ut votis, precibus, flagris, eleemosynis, in eum finem, catechismis missionibus, peregrinis, pauperibus, Parochis sublevandis succurratis. Accendat Catharina Senensis, cui in excessu mentis objecta quondam animæ humanæ species, ac pulchritudo; quâ capta, Confessario dicere solita, nullum esse aut tormenti aut mortis genus, quod non subiret homo, si modo vel unius animulæ decorem oculis fidelibus usurpasset. Cujus speciem aut venustatem cum S. Ignatius intime perspexisset, quid ad Dei gloriam contulerit, vel unicum Xaverium in exteras illas regiones mittendo, testatur Bozius congregationis Oratorii doctissimus ac Religiosissimus Autor: *Vniversi hæretici ab Ecclesiæ constitutione per annos mille quingentos, & amplius, haud traduxere ad suas hæreses tot gentes, & idololatras, aut à Christi cultu alienas, quot unus Xaverius ad cultum Christi animas.*

Didacus Yepes in vita l. 3. cap. 25.

Puccius in vita 2. p. cap. 12.

Bozius de signis Eccl. l. 6. cap. 3.

Ad ejusmodi zelum summus ille animarum zelator Christus Iesus, sanctam filiam, eamque conclusam inflammavit. Habebat Catharina de Riciis Religiosa ordinis S. Dominici in cella sua sacrum Christi è Cruce pendentis simulachrum, ad cujus pedes sese prosternere sæpius, orationes fundere, & affectus suos omnes effundere, Sed ô novum! ô mirum! ô inauditum prodigium! visum illud è cubiculo elabi medium per aëra, & Virgini tum fotte ad cellam redeunti occurrere, & adjicere voces illas plenas amoris, & effusæ in genus humanum charitatis: *te rogo ô dilecta mihi sponsa, & tuas ipsa & filiarum tuarum preces impende*, ut & me & patrem æternum tot & tantis hominum sceleribus irritatum, & jam jam in ultionem propendentem, places; quod ut facias tet una cum sacro Religiosarum cœtu processionem institue. Hæc ubi vidit, audiitque Catharina, simulachro Christi è Cruce pendentis obviam processit, brachiis illud excepit, in cellam reportavit, ad illius pedes se abjecit, & odore quo cellula toto eo die imbui cœpta, recreavit, supplicationesque pro salute populi instituit.

P. Ioan. de S. Maria de ordin. S. Domini.

stituit. Habetis hic Auditores datum orbi prodigium charitatis, in quo legitis & intelligitis Christi votum, quod unum est, salus scilicet & vita pereuntium animarum. Quid Christo, hoc vobis votum esse velim, ut supplicationibus, precibus, bonis operibus, viris Apostolicis ad animarum zelum, gratiam tanto, tamque præcellenti munere dignam petatis, & impetretis. Nam ut solerter Lancicius, vir Spiritu Dei plenus observavit; sæpe Concionator, Confessarius, & is qui ad moribundos juvandos vocatur, putabit se fructum facere, & eum fortasse facit is, qui ejus socius est, ægrum perfervidas preces Deo commendans, vel Coquus qui pridiana concionis vespera, disciplinam, & flagella subiit, Deum precatus, ut aliquam per concionem anima converteretur. Quam multos concionatoribus sacris spirituales filios, Laici & Sæculares, eleemosynis, aliisque subsidiis, viris Apostolicis subvenientes, suoque exemplo domesticis prælucentes, auferent, & sibi vindicabunt.

Lancic. opusc. 15. cap. 23.

Alphonsus Rodriquez dum Ianitoris munus per annos circiter quadraginta perfecte obiret, piis colloquiis, & exemplari conversatione, ad quadringentos studiosos convertit. Servit hic Epistola Magistri Ioannis Avilæ, concionatoris eximii, & viri in Hispania sanctitatis opinione, & virtutibus heroicis celeberrimi, scripta ad duos Sacerdotes sæculares in Societatem ingressuros (qui erat P. Didacus Gusman, & P. Gaspar Loarte) qua suadet, ut de proximo juvando (quo ad talenta) non magnopere laborent, neve se inquietent, quod ministeriis huc tendentibus non applicentur, & eam rationem dat: *nam quidquid fit in Societate inquit, etiam lances lavare, & tergere est animarum conversio; demum quoniam Religionis hujus finis est proximis animabus prodesse, & ab ejus conservatione & incremento magnum earum commodum, & bonum dependet, hinc quidquid ad hujus Societatis conservationem, & augmentum dirigitur, & ordinatur, esto id etiam vilissimum & abjectissimum sit, est animas convertere, & magna id ipsum consolatione obeundum est.*

Iosephus passim, pueri Iesu Pater nuncupabatur, & habebatur; cum tantum putatitius esset, & Christus filius fabri dicebatur, haud aliter quidam Patres spirituales sibi innumeros Deo filios, & filias adduxisse arbitrantur; at in die revelationis patebit, eos non nisi lachrimis, & precibus piæ viduæ, aut fratris Laici pregnatos esse, juxta illud: *donec sterilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios infirmata est.* Quæ prorsus videbatur sterilis, plurimos post se trahet filios: & econtra qui patres dicebantur nomine, multosque habere filios, videbatur, fortasse ne unum quidem proprium inveniet. Vnde concludo cum S. Chrysostomo, sunt aliæ quoque hostiæ, vere holocausta, nimirum Martyrum corpora: illic enim & anima & corpus magnum habent odorem suaveolentiæ, potes tamen tu quoque si velis tale offerre sacrificium. Quid enim si igne corpus non combusseris? sed *potes alio* Igne, *utpote* Igne *paupertatis voluntariæ;* Ignis *etiam afflictionis. Non uras, neque detineat amor pecuniæ, sed uratur, & triticiletur nefaria cupiditas.* Vbi mihi satis est, fomitem ignitis verbi divini præconibus suscitasse, ac suppeditasse.

1. Reg. 2.

Chrysost. epist. ad Heb. hom. 11.

§. 8.

In dextera ejus ignea Lex. Deut. 33.

DE S. Genovefa Virgine celebratur illud dignum ceris, quod illius digiti instar cerei lucere, ardereque viderentur: utique non alia luce, aliunque igne quam cœlesti. De S. Filano, in Scotia Abbate, longe sanctissimo, jactatur & illud, quod densissimis in tenebris sinistra manus ad instar lucidissimæ facis, dexteræ scribenti prælucceret.

Bolland. 3 Ianuarii.

Quod huic & illi, cœlo auspice datum, hoc prope dixerim Ignatio, cui scribenti regulam, præluxit divinus amor. Et certe quid ni præluceret, cum non aliam quam amoris regulam scriberet, ut qui volet, vel obiter summarium percurrendo, colligere poterit, quia in *dextera ejus ignea lex*, quæ ut Hugo exponit, est Ignis Inflammans *in amorem Dei, & proximi.*

Beatæ Brigittæ apparuit aliquando ipsa Dei Mater, cujus hoc est statum: *Benedictus composuit suam Regulam de Spiritu Dei, per quam multi perfecti sunt sancti, sicut Benedictus.* Ecce magnæ Matris de D. Benedicti Regula factum, ac cœleste oraculum.

L. 3. rev. cap. 20.

At quo Spiritu S. Ignatius suam Regulam composuit? hanc dum conciperet non modo Deiparam, legem hanc igneam approbantem sæpius conspexit sed ut ex Autographo Romano ipse descripsi inquit Lancicius certo compertum, illi *apparuisse modo insolito Spiritum Sanctum in claritate, &* Flamma Ignea; *& Christum Dominum in specie* Solis *lucidissimi.* Quid mirum si *in dextera ejus ignea Lex?* Vnde mihi recte atque ordine fecisse visi sunt majores nostri, qui cum genuinam ejus effigiem repræsentare vellent, pro Symbolo Regularum codicem illi apposuerunt; si tamen argutari lubeat, quæram ex pictore, cur hoc potissimum symbolo eum expresserit, in quo singularia sunt omnia? poterat illi cor sagittis transfigere, aut flammis adurere: numquam non ardebat amore cœlesti, qui ex obvii floris, aut vermiculi consideratione, in admirationem rapiebatur Auctoris. Poterat illi in manum tradere Sacrosanctum illud nomen radiis illustre, quod suis gentilitium dederat, in ultimas usque terrarum oras deportandum poterat, ejus pedibus serpentem subjicere, cum quo crebra illi fuit in vita concertatio. Poterat hæresum exuvias in trophæum appendere, in illarum enim ruinam divinitus est destinatus. Poterat ejus lateri, aut Deiparam adjungere comitem, aut Christum æternam sapientiam præsidem: trigesies enim eoque amplius; aut Christus, aut beatissima ejus Mater hunc suum clientem amœnissimo suo aspectu recreavit. Denique non inscite apposuisset Augustissimam Divinitatis unius Triadem, de qua ea vidit, & litteris consignavit, quæ summa ingenia merito suspiciant. Illustria sunt hæc in hoc viro summo, & singularem habent commendationem; si tamen virtutum quandam complexionem, & compendium exprimere velimus, nihil magis appositum fingi poterit, quam ut legum sacrarum codex, & hæc *ignea Lex* illi tribuatur, quâ suorum animos in Dei, ac proximi amorem, atque omnis virtutis, ac perfectionis studium, inflammari, eoque Spiritu urgere voluit, quem non

Lancic. opusc. 13. cap. 3.

nisi ab illo qui *ignem venit mittere in terras* accepit. Vnde quidam sinistre suspicantur Ignatium aliquas

Nigron. in Reg. com. Lancic. opusc. 17. cap. 3.

Regulas nostras mutuasse ex Regulis aliarum Religionum antiquiorum. Hoc enim est prorsus falsum, quia S. P. N. Ignatius nec ante scriptas constitutiones, nec dum eas scriberet, nec postea, legit regulas aliorum ordinum, imo nec eas in suo cubiculo aut bibliotheca habuit, sed solum novum testamentum, & Thomam à Kempis de imitatione Christi, & Missale, ut scribunt Orlandinus, & Ludovicus Gonsalvus in diario, & ego inquit Lancicius diligentissime indagavi à duobus olim Cubiculariis S. P. Ignatii, cum quibus Romæ aliquot annis vixi. Præterea totam Bibliothecam domus professæ à tempore S. Ignatii curiose lustravi sitam prope cubiculum S. Patris, & in ea nullum prorsus talem librum inveni, ex quo aliquam Regulam S. P. N. Ignatius mutuare posset. Sed ille Spiritus S. qui aliis fundatoribus inspiravit Regulas, aliis ordinibus omnino dispares S. Ignatio cœlestis Magister inspiravit. Vt Lancicius facile quinquaginta rationibus commonstrat opusc. 17. cap. 7. n. 143. Quod priusquam prolixius prosequamur juvat Magnum Gregorium audire qui & vobis legem igneam, id est Evangelium, ac mandata Dei à Spiritu Sancto tradita ac observanda præscribit di-

Greg. hom. 30. in Evang.

cens, *in Dextera Dei ignea lex est, quia electi mandata cœlestia nequaquam frigido corde audiunt, sed adhuc amoris intimi facibus inardescunt.* Vnde & vobis illud præcepta Dei servantibus, ratum sit, quod Seraphicus Pater suis adpromisit: *quicumque hanc regulam secuti sunt*, divinæ prædestinationis illos securos asseverans.

At quæ prærogativa eorum qui ignem Ignatii legem, ac regulam amplexi sunt? verbo sic habeto:

Lancic. opusc. 1. c. 19.

hoc est hominum Societatis Iesu privilegium, ut mortuum Iesuitam, obvius Iesus excipiat. Ita S. Theresia (ille ductus à Carmelo fons, & origo defæcatissimæ Sanctitatis) hæc inquam Virgo degebat Cordubæ, eratque à Sanctissimi Sacramenti communione in cœlum, & in Deum mente suspensa, qua in speculatione dum consistit, ecce tibi è purgantibus flammis animæ, quæ magno numero, & gratulatione festiva ferebantur, & recipiebantur in cœlum. Ducebat reliquas una formosior, quam præ omnibus Iesus Christus inter Angelicarum mentium ordines factus obviam suo dignabatur amplexu. Hærebat Theresia hinc suavissimo recreata spectaculo, inde non satis intellecto prodigio consternata, audet igitur interpellare animam de posterioribus unam, & petere quænam ipsæ forent, ac præsertim quæ ipsarum Dux illa tam accepta Deo? cui breviter illa: *Dux noster est è Societate Iesu frater unus, nos Duci gratulamur cujus virtuti ac precibus debemus, quod hodie liberemur. De Omnipotente advenus nil mirum, nil novum, scilicet hoc est hominum Societatis Iesu privilegium, ut mortuum Iesuitam, obvius Iesus excipiat.* Obierat videlicet eo ipso, ipso puncto temporis quidam coadjutor, Cordubensis Ecclesiæ nostræ

Imago 1. secul. pag. 650.

æditus, qui annis 30 hoc perfunctus officio, ut erat sui observator, ac pietatis religiosæ sectator egregius, quadraginta ampliùs Virgines devotas distinguebat omnes audita voce, sed nullam penitus earundem de facie noverat. O fortunatam Iesu Societatem, quæ adscriptos sibi socios æternæ felicitati vel invenit, vel facit. De quo quidem singulari ejus privilegio quo minus dubites, facit B. Burgiæ irrefragabile testimonium Franciscum Borgiam orantem deprehenderat Marcus viri Socius, & (quod rarius animadverterat) manantibus ex singulari lætitia lachrimis, large perfusum rogat ergo causam ut promat tanti solatii, & cum urgendi instantia non faceret finem, ita demum ex Francisco intelligit: *Scito Marce frater* (hæc ipsa verba Borgiæ sunt cum fide transcripta) *Deum impense amare Societatem, eique concessisse beneficium, quod olim ordini S. Benedicti, nimirum ut trecentis primis annis, nemo qui in ea ad mortem usque perseveraverit, damnetur.* Quod ipsum alterius religiosissimi viri testatam morte sententiam alibi invenies, qui cum commonstrante Domino in eo puncto temporis, advocato ad se Barcinonensis Proregis confessario P. Marcello è Societate, gratulabundus ei dixit: felicem te ô Pater, cui côtigit socium esse ejus ordinis, in quo quicumque decedit vita fruitur sempiterna. Hæc mihi jam nunc Deus ostendit, hæc palam omnibus nuntiare mandavit. Hærebat hic noster admiratione defixus, cumque tam singulare visum prohibente verecundia non auderet admittere, & parem minimum felicitatem datam augurareturr, ipsius ægri instituto, quod erat rigidissimæ etiam tum, & incorruptissimæ disciplinæ, addidit ægrotus, aitque cum gemitu, servari quidem è suo ordine quam plurimos, sed non omnes, ipsius autem Societatis omnes omnino, ac singulos in ea si constiterint, esse servandos. Quod & visio S. Theresiæ, Patris Alvarez, ac manifesta illa P. Guttierez, qui Societatem universam chlamyde benignissimæ Matris involutam vidit, commonstrat. Qui vero à Deo, aut Deipara Societatem ingredi divinitus admoniti sunt, vide apud Lancicium opusc. 1. c. 19.

FESTVM
SANCTI LAVRENTII LEVITAE MARTYRIS

Probauit me quaſi AURUM, *quod per* IGNEM *tranſit.* Iob. 23.

Spectatur in ignibus aurum. Ovid.

ARGVMENTVM.

IGnis qui omnia depaſcitur, conſumit, & in favillas, ac cineres redigit, aurum princeps metallum adeo non abſumit, ac deperdit, ut omni ſcoriâ expurgatum, longe quam fuerat purius ac præſtantius reddat. Quod in ſe glorioſiſſimus Martyr Laurentius comprobavit, quem dum lentis ignibus, velut aurum in fornace probari conſpicio, & Pompei exuſtos digitos, & Sceuolæ immiſſam ignibus manum deſpicio; quos Laurentius præ his laurea longe digniſſimus, totque tenellulæ Virgines triumpharunt. Quod ſi non is vobis animus, nec tantum robur *pectoris*, ut ardentes craticulas, ac ſartagines ſuſtinere valeatis, unũ rogo, ſi omni peccatorum ſcoria, & vanitatis fuligine expiari velitis, patienter vos in fornace paupertatis, humilitatis, tribulationis probari, & excoqui ſinatis. Summus ille rerum omnium Artifex Deus, Aurificis hic libens partes agit; *ſedet ille quaſi conflans, ut excoquat ad purum ſcoriam, & auferat omne ſtannum.* Hoc autem fit, dum vel longis ardentis febris caloribus, aut alijs urentis, & omnia conſumentis fortunæ caſibus, conſtanter exercemur, ac expurgamur. Nam ut veriſſime iuxta ac diſertiſſime Auguſtinus in Pſalmum 61. *Venit tribulatio mea, veniet & purgatio mea; numquid lucet* AURUM *in fornace Artificis? in monili lucebit, in ornamento lucebit, patiatur tamen fornacem, ut purgatum à ſordibus veniat in lucem*; ne ignis, qui cuiuſque opus probabit, non lignum & ſtipulas, ſed aurum mundum nos inveniat.

Val. Max. 3. c. 3.

Malach. 3. Iſa. 1.

§. I. *Tanquam* AURUM IN FORNACE *probauit illos.* Sap. 3.

§. II. *Igne tribulationis quavis peccati ſcoria expurgatur, iuxta illud Pſal. 6.* IGNE *me examinaſti, & non eſt inuenta in me iniquitas.*

§. III. *Vnuſcuiuſque opus, quale ſit,* IGNIS *probabit.* 1. Cor. 3.

FESTVM

FESTUM SANCTI LAURENTII

Probavit me quasi AURUM, *quod per ignem transit.* Iob. 23.

OMnium sæculis iactatum, omniumque literis, ac monumentis celebratum facinus Q. Mutij Scævolæ, de quo Livius Romanæ conditor historiæ: *En tibi inquit, Mutius, ut sentias quam vile corpus sit ijs, qui magnam gloriam petunt, dexteramque accenso ad sacrificium foculo inijcit; quam cum velut alienato à sensu animo torreret; prope attonitus miraculo Rex (Hetruriæ Porsena) cum à sede sua prosiluisset, amoverique ab altaribus iuvenem iussisset: tu vero abi inquit, in te magis, quam in me hostilia ausus: iuberem macte virtute esse, si pro meâ patriâ ista virtus staret.* Salue Muti Heroum sanguis, Regum terror, Columen patriæ, cuius dextra labantem urbem sustentavit, Hetruriam Vincentem superavit, quæ plus ferendo potuit, quam aliorum feriendo, ut magnificè Seneca: *Ego dubitem quin magis laudem truncam illam, & retorridam manum Mutij, quam cuiuslibet fortissimi salvam? stetit hostium, flammarumque contemptor, & manum suam in foculo distillantem perspectavit, donec Porsena gloriæ invidit, & ignem invito eripi iussit*, sinistram etiam iniecturus, nisi ignis substractus fuisset:

Livius l. 1. Dec. 1.

Seneca epist. 66.

Quod nisi rapta foret nolenti pæna, parabat
Sævior in laxos ire sinistra focos.

Mart. l. 8 Epig. 30.

Hoc facto, Mutius sibi immortalitatis famam comparavit, *Etenim urbi se cum æterna gloria cognomine Scævolam reddidit*, quo audito ignotatur nemini.

Valer. Max l. 3. c. 3.

Manum hanc, cantantes sublime ferunt ad sidera vates.

Mart. l. 1. Epig. 21 *fama est & gloria dextra*
& l. 8. Ep. 30. *Aspicis ut teneat flammas pœnaque fruatur*
Fortis, & attonito Regnet in igne manus.
Ipse sui spectator adest, & nobile dextrâ
Funus amat: totis pascitur illa sacris.

Mitto Virgilium, Silium, aliosque apud Raderū. sed & suos etiam Mutios, suos Scævolas, Christiana habet Resp. S. Barlaamum Martyrem divinâ suâ eloquentia Basilius, & Chrysostomus ab eo commendat, quod manum supinam thure plenam, foculo aræ imposito vi immissam, nunquam inverterit, ne decidente in prunas thure sacrificasse videretur. Nec minus disertus Seleucientis Antistes, qui illum Scævola multo generosiorem deprædicat, quod etiam inter ustulatæ manus Cruciatus, suavissime concinuit illas Prophetæ voces usurpando: *Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium. O manum igne contentiosiorem! O manum quæ ab igne flecti non didicit! ô ignem vinci à manu doctum! quomodo te ô generose Christi Miles alloquar? statuam vocabo? plurimum constantiam tuam imminuis: nam ignis susceptam emollit; tuam vero dexteram, ut moveretur solum, non persuasit. Ferrum cum nominabo?* & hanc similitudinem *Fortitudine tua reperio inferiorem; tu enim solus persuasisti flammæ, ut manum non domuerit.*

Raderus in Mart.

Chrysost. orat. de S. Barlaamo. M. Basilius. conc. de Barlaamo M.

Exclamat hic omni Tullio facundior Tertullianus.

Mutius dexteram suam libens in ara reliquit, ô sublimitas animi! & ad Martyres: *Mutius manum suam dexteram in arâ cremavit, ut hoc factum eius fama haberet;* idem ego potiori iure de invictissimo pugile nostro Barlaamo deprædicabo: *dexteram suam libens in ara reliquit, ô sublimitas animi!* Procopius quoque, suo sanguine purpuratus Athleta, Mutio illo longe superior, thus manu accipere, illudque subiectis prunis ardentibus suffitoere iussus, Tyranni vim, & dolum elusit: manum quippe (quam Tornaci in æde Societatis exosculatus sum, & *quam vidi, satis est hanc mihi nosse manum*) immotam lento igne aduri passus, ne qua maledicentiæ daretur occasio: ac ne vox, ne animus deesse videretur, interea dum arderet, stillaretque manus, accinebat illud Davidis: *tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me.* In quo etiam Scevolam superavit, quod inter tormenta canere auditus est.

Tertull. in apolog. c. 50.

Mart. l. 8. ep. 30.

Psal. 72. v. 24.

Verum enim vero quid ego istis immoror, quid manum ustam deprædico? *quot ex nostris*, inquit Minutius, *non dextram solum, sed & totum corpus uri, cremari, sine ullis eiulatibus pertulerunt, cum dimitti præsertim haberent in sua potestate?*

Minutius in Octavio. n. 68.

Plures & fortiores Mutio, habet Heroes Ecclesia: unius Laurentij ut ceteros, ceterasque taceam, constantia, vicit longe Pompei apud Gentium Regem exustum digitum, & Scævolæ manum, quando ille lento eratium, igniumque tormento; totum corpus ustulatus, crematusque, victor ignis, naturæ & Imperatoris triumphum egit.

Valer. Max l. 3. c. 3.

Porsena Rex quantumvis ferus & ferreus ad conspectum manus ostulantis emollitus est:

Urere quam potuit contempto Mutius igne,
Hanc spectare manum Porsena non poterat.

Martial. l. 1 Epig. 22.

Ast omni ferro durior Valeriani Tyranni animus, dum omnibus artubus, toto corpore laceris, candentibus cratibus superpositus Laurentius est, non expalluit; Iactet Antiquitas ipsos superos, ac Deos immortales, nullum gratius heroicæ fortitudinis, ac priscæ religionis spectaculum oculis aspexisse, quam Mutius in manu dederit: ut ille ait, *nullum profecto Dij immortales, admotum aris cultum attentioribus oculis viderunt*; Verum quod hodierna luce Laurentius suæ dedit Christianæ fortitudinis argumentum, hoc orbem universum, superos plaudentes, inferos trementes, Deum ipsum habuit spectatorem ut non iniuria S. Leo de hoc gloriosissimo Athletâ: *ita per universum Mundum clarificavit gloriam suam, ut à solis ortu, usque ad occasum, leviticorum luminum coruscante fulgore, quam clarificata est Hierosolyma Stephano, tam illustris foret Roma Laurentio.* Qui splendor omnis ab igne, quo invicta illius magnæ animæ virtus comprobata est, clarissime coluit.

Valer. Max. l. 3. c. 2.

S. Leo ser. de S. Laurent.

§. 1.

Tanquam AURUM IN FORNACE *probavit illos.*
Sap. 3.

AVrum, metallum est princeps, dives terræ partus, nulli non charum, & experitum; & tamen ignes, ac flammas ambit, amatque dissolui totum, ac liquescere, vel eo tantum, ut probetur magis, & ab adulterino secernas. Sic & omnis iustus, si modo noverit se tribulationis igne, cælo, superisque probari, atque exerceri, in eum veniet non modo non invitus, sed & lubens, volensque in fornacem involabit; satis memor, quam sapienter sapiens: *tanquam aurum in fornace probauit illos.*

Sap. 3.

Nemo vere probus habetur, nisi sicut aurum probatus sit. Tertullianus obviâ, & quotidianâ similitudine utitur: non tibi sufficit, dum scuta, aurea recepturus es, quod fuluo colore fulgeant iustè ponderent, apte tinniant; non acquiescis nisi Lydio lapide explorentur: atque ut certius procedas, nisi igne probaueris: haud aliter, frustra quis præsidat de virtute, ac probitate, ex eo, quod Castimoniæ, aut parcimoniæ fulgorem præ se ferat, in tractandis negotijs, & causis civilibus ius, & æquum servet, in sinum pauperis profusi tinniant nummi, tentandus & probandus es in fornace tribulationis: *igne*, inquit S. Bonaventura, *omne metallum probatur, nec unquam melius denarius falsus probatur, siue cognoscitur, quam si in igne probatur.* Huc spectat illud Ecclesiastici 2. *in fornace probatur aurum & argentum, homines vero receptibiles, in camino humiliationis.* Expendit Hugo Cardinalis verbum illud *receptibiles*, & dicit, *id est, qui digni sunt ut recipiantur.* Sic triticum receptibile, aurum receptibile, pecuniam receptibilem dicimus, quæ probata est. Scire cupis quinam cælo receptibiles? qui probari tribulationibus, ut aurum in fornace. Hoc est quod Salomon ait: *quoniam probauit eos, & inuenit illos dignos se.*

Bonau. serm. 1. de S. Laurent. — *Eccl. 2. v. 5.* — *Hugo Card. in Eccl. c. 2.* — *Sap. 3.*

Plurima in hanc rem, è sacris paginis nobis suppetunt testimonia Gen. 22. v. 1. *tentavit Deus Abraham*, non ad malum, *Deus enim intentator malorum est*; sed ut præcellens eius fides & obedientia, notior atque illustrior existeret, Vnde Augustinus: *tentatur Abraham de immolando dilectissimo filio suo Isaac, ut pia eius obedientia probaretur, sæculis in notitiam proferenda, non Deo. Et plerumque aliter animus humanus sibi ipsi innotescere non potest, nisi vires suas sibi non verbo, sed experimento, tentatione quodammodo interrogante respondeant.* Quo sensu S. Hilarius exponit illud Gen. 22. v. 12. *nunc cognoui quod timeas Deum.* Vbi nonnihil hallucinantur interpretes, quasi animus Abrahami non sit Deo satis perspectus. Cui dubio sic occurrit Pictaviensis Antistes: *non ignorabat utique Abraha fidem, quam illi de generando Isaac credenti, ad iustitiam deputaverat; sed qui magnum timoris sui dederat, filium afferendo, documentum, nunc cognoscitur, nunc probatur, nunc dignus est, qui non ignoretur.* Consimili ratione Deus etiamnum Matres, & Patres familias *tentat*, id est *proprie*, ut ait S. Thomas, *experimentum sumit*, dum filium, aut filiam, spem familiæ, senectutis fulcrum animi delicium, prolem unicam, mortis falce sibi iubet immolari, tunc primum qui antea probi, pij, divinæ voluntati in omnibus conformes habebantur, in fletus immoderatos, in lamenta incondita, in querelas Deo, & SS. iniurias profusi, sibi, alijsque innotescunt; verissime Aug. *Nescit se homo, nisi in tentatione discat. se tentum autem didicerit se, non negligat se. Quid ergo dicimus fratres? etsi sciebat se Abraham, nos non noueramus Abraham: aut sibi, aut certe nobis prodendus erat. Sibi ut sciret unde gratias ageret, nobis, ut sciremus quid à Domino deprecaremur, vel quid in homine imitaremur.* Abrahami fides tentata est, & omni auro præstantior inventa est. Hoc olim suis Neophytis, nobisque, primus Christi Vicarius inculcavit, dicens: *in quo exultabitis modicum nunc, si oportet contristari, in varijs tentationibus, ut probatio vestræ fidei multo pretiosior* AURO QUOD PER IGNEM *probatur, inueniatur in laudem &c.* Vtinam vestrum omnium fides, dum per ignem probatur, eiusmodi inveniatur! utinam ô coniuges, *fides vestra*, quam turpis quandoque adulter probat, quam domestica difficultas, aut penuria probat, *multo pretiosior auro inveniatur!* utinam ô Mercatores, iuris periti, Iudices, *fides vestra*, quam ingens lucrum propinquorum amor, potentum commendatio, diuitum munera probant, & tentant *multo pretiosior auro inueniatur.*

Aug. lib. 16. de ciuit. c. 32. — *V. Pererium in Gen. 22. v. 1.* — *S. Hilarius in Psal. 1.* — *S. Thom. 2.2. q. 97. a. 1.* — *Aug. serm. 72. de temp.* — *1. Petri. 1. v. 7.*

Vtinam ô Servi & Ancillæ, *fides vestra*, quam nummus hinc inde relictus, penuaria aperta, secreta commissa, probant, *multo pretiosior auro inueniatur.*

Vtinam O Religiosi, ac Religiosæ, *fides vestra*, qua Deo desponsi estis, varijs diaboli tentationibus, carnis stimulis, mundi illecebris tentata, *multo pretiosior auro inueniatur.*

Vtinam denique omnium nostrum fides divina qua sub uno capite in Ecclesia congregati sumus, nullis bellorum tempestatibus, hostium incursionibus, opum, officiorumque priuationibus, Hæreticorum persuasionibus labefactetur; sed in omni patientia *probatio vestra fides, multo pretiosior auro inueniatur.* Etenim *ipsa fides*, ut divinissime hic S. Thomas, *per tribulationes probata, vel ipsa patientia probans, multo* PRETIOSIOR AURO QUOD PER IGNEM PROBATUR, *ut plus placeat Deo summo artifici fides vestra, quam alicui artifici aurum materiale.*

S. Thom. in 1. Petri 1. v. 7.

Possem hic numerosissimos purpuratorum Martyrum exercitus inducere, quorum fides lento igne, *suppliciorum omnium extremo* tentata, *multo pretiosior auro* inventa est, sed unus invictissimus ductor omnium Laurentius sufficiet ad nos animandos & inflammandos: *Non enim B. Laurentius breui, vel simplici Passione perimitur: nam qui gladio* percutitur, semel *moritur: qui in flammarum camino mergitur, uno impetu liberatur, hic autem longa & multiplici pœna cruciatur, ut mors ei adsit ad supplicium, & desit ad finem. Dicitur enim ab illo sævissimo persecutore, hæc in Laurentio constituta pœna, ut ardentium expositu massa carbonum, insuper eum ferrea crate distentum, lenta flamma consumeret ut non tam inflammando cito interimeret hominem, quam diu exurendo torqueret; ita ut cum unum latus exustum persecutor cerneret, aliud latus ignibus obijceret exurendum.*

Curtius l. 6. c. 12. — *S. Aug. serm. 1. de S. Laurent.*

Quid ad hæc vos segnes, & imbelles animæ, quæ ad cerei flammulam, ad levem ignis præstrictūram colliquescitis, minimæ febriculæ calore concidītis? Non est quod luculentum Laurentij incendium, exemplum sine exemplo occlametis: habuit & nostra ætas Laurentio æmulum, te inquam Carolum Spinolam, Da veniam magne Athleta, si minus splendoris, ab hac voce mea acceperis, quam à flammis tuis tunc es consecutus. Quadriennio pœne toto miserrimam in carcere vitam duxerat Carolus,

lus, è quo ad feralem pyram admovetur palo, & crudeli misericordia ligatur remissius, ad sex cubitos flammæ corpori dimoventur, ut sensim torreri posset, mansitque ad duas horas medij vivus in flammis. Huic tam illustri spectaculo præter barbaros, triginta amplius Christianorum millia memorant interfuisse. Spectavit quoque heterodoxæ fidei Hollandus; qui inde redux super mensam Principi Henrici Nassovij rei seriem narravit, & avide hæc quibusdam auscultantibus hæreseos Ministris; suam ipsis socordiam exprobrando, dixit se Iesuitam vidisse ad duas horas lento igne vivum comburi cui Princeps subiunxit: video hic in mensa (& aderant varij Ministelli, & inter ceteros, Andreas Rivetus, Pædagogus filij Principis) quibus vel uno stramineo fasce admoto; ad quamvis fidem & sectam facile perducendi essent. O magnum gentis Spinolæ ornamentum? Tu quo tempore Ambrosius Europam illustrabat Victorijs, eodem Iaponiam; Indiamque decorasti triumphis. Verissime Augustinus: *Martyres, Scævolas, & Curtios, & Decios non sibi inferendo pœnas, sed illatas ferendo; & virtute vera superarunt*. Sed quid ego hæc de viro, & tali, quid enim cum *Mutio, vel cum Aquilio, aut Regulo comparo? pueri, ac mulierculæ nostræ, Cruces, & tormenta, feras, & omnis suppliciorum terricula, inspirata patientia doloris sluduunt*. Præ his potius; ac potentius celebranda S. Eulalia, cui cum ardentes tædæ ac fundulæ, iussu Daciani, toto corpore admoverentur, sic alloquebatur Tyrannum: *iam assum est corpus meum; vires tamen mihi minime desiciunt, iube ut aspergar sale, ut cælesti sponso cibus sapidus sim*. S. Christina, Christó nupta, sola in flammas abitura, Laceræ carnis frustum in partem proiecit: *Satiare inquit miser, carnibus quas genuisti, filiam comedere potes, at impietati tua consentias. facere non potes*, eiusmodi innumeras tenerás Virgines in exemplum enarrare possem, & dicere: *tu non potes quod isti & istæ*? sed hoc non ago, longè mitiori calore, benigniori igne; tantori flammis probari potestis? igne tribulationis, fornace paupertatis, flammâ tentationis probandi estis; nec permittet vos tentari, ultra id quod potestis; sed *faciet etiam cum tentatione proventum*; quarè noli timere, (inquit Augustinus in Psal. 61.) *permissum aliquid facere tentationem, habes enim misericordissimum Salvatorem*. Tantum permittit ille tentari, quantum tibi prodest, ut exercearis, ut proberis, ut qui nesciebas, à teipso inveniaris. Gravis olim agitabatur controversia, num Iobus timeat, diligatque Deum; timeri, & diligi Deum à Iobo asseverans Angelus: *Vir ille, inquit simplex, & rectus ac timens Deum, & recedens à malo*. At contra Diabolus, Deum à Iobo non timeri contendebat; & vere timeri non credebat; sed omnem illam probitatem, esse superficiarum; Husitæum Principem esse domum foris venustam & incrustatam, intus ruinosam; istum esse panem avenaceum, sed triticei crusta obductum, vaginam auream, sed Machæram plumbeam; hominem bracteatum non aureum. Hæc igitur erat quæstio, num Iobus ex asse probus sit, an non? an purum putum sit aurum, an adulterinum? quod ut orbi constet universo, Sathan, quem Deus appellat per Isaiam *fabrum sufflantem in igne prunas*, solidissime illum tentavit, atque adeo exagitavit, ut ipse de se fateatur: *probavit me* QUASI AURUM QUOD PER IGNEM TRANSIT. Omnes vires tartareus hic faber exeruit, totos vermium exercitus in unum Iobum eduxit, facultates omnes eripuit, ipsum coniugem adversus miserrimum concitavit, septennio toto doloribus assiduis, maximis ærumnosissimum excruciavit: hoc unum agens quod Deus inferat, ne penitus occideret; ceterum supplicijs omnibus, dies noctisque acerrimè, ijsque modis omnibus impugnavit; *probavit* QUASI AURUM QUOD PER IGNEM *transit*. Adeo ut de illo præclare Orator aureus: *Martyrij tempus numquam abest: neque enim in ligno pendere* (vel in rogo ardere) *Martyrem facit: nam si ita res haberet, coronarum huiusmodi Iob expers esset: neque enim ad tribunal adductus est, nec carnificem vidit; non è ligno pendens sublimis, excarnificatus est; & tamen multis Martyribus acerbiora passus est: nam per omnia Rerum genera. tum luctabatur, tum palmam obtinebat; nimirum per opes, per liberos, per corpus, per uxorem, per Amicos, per hostes, per servos, (nam hi quoque in os eius inspuebant) per famem, per insomnia, per dolores, per fœtores. Ob eamque causam à me dictum, eum non uni, sed sexcentis Martyribus æquandum esse.*

Aug. l. 5. de civit. c. 14.
Mamerianus in Observ. n. 68.
Orontius. Carth. c. 10. probat.
Damian. l. 4. Inst.
Aug. in Psal. 61.
Iob. c. 1. v. 1.
Isa. 54. v. 16.
Iob. 23. v. 10.
Chrysost. hom. 1 in 2. ad Corinth.

Ecquis, non dico mortalium, sed vel Cacodæmonum non fateatur, Iobum adeo probatum, aurum purum, excoctum, obryssum; *purgatum septuplum æstimandum*? Hic demum orbi patuit, à Iobo Deum timeri, & amari: Hic Iobi constantia; patientia, modestia, virtus omnis enituit, ut ille cecinit.

Psal. 11. v. 7.

Quæ latet, inque bonis cessat non cognita rebus:
Apparet virtus, arguiturque malis.

Ovid. l. 3. trist. eleg. 3

Sic fortitudo Iacob, sic pudicitia Susannæ, sic fiducia Tobiæ, probata eluxit, de quo testimonium exstat Angelicum *quia acceptus erat Deo, necesse fuit ut tentatio probaret te*. Christiane gentilis Seneca: *Magnus es vir: sed unde scio? miserum te iudico, quod numquam fuisti miser, transisti sine adversario vitam: nemo sciet quid potueris, ne tu quidem ipse opus est enim ad notitiam sui, experimento: quid quisque posset, nisi tentando, non didicit.*

Tobiæ. 12. v. 13. & c. 2. v. 12.
Seneca lib. de provid. c. 4.

Tum ad mores liquidissime velificatur: *Gubernatorem in tempestate, in acie militem intelligas. Unde possum scire quantum adversus paupertatem tibi animi sit, si divitijs diffluis? Unde possum scire, quantum adversus ignominiam, & infamiam, odiumque populare, constantia habeas, si inter plausus senescis? Unde scio, quam æquo animo laturus sis orbitatem, si quoscumque sustulisti, vides?*

Hæc indies Verissima experimur; certissima comprobamus: est qui sibi blandissime persuadeat, Deum à se amari super omnia, hoc noctes & dies ingeminat: *sed ad notitiam sui experimento opus est*: è cellulis, aut peculiolis aliquid deperditur, furto subtrahitur, è liberis charior, à Deo ad Religionem vocatur, hic hominem vide, quam perturbetur, quam manibus & pedibus resistat; qui malit Deum, quam res suas, quam liberos suos perdere. Est vir Magnus, doctus, & disertus Ecclesiastes; qui sibi alijsque videtur humilis, modestus, alienus ab omni fastu; tenta illum vel levissime: auctoritatem illius, & existimationem, vel pausillum tange, quod minus ad rem, non satis connexum, impropriè ab eo prolatum, oculi pupillam tetigisti, non fert; totus excandescit, *tange montes, & fumigabunt*. Aut è contra, eloquentiam lauda materiam extolle, auditorium deprædica, conceptus admirare, & attende: si non inani gloria titilletur, fastu infletur? nam iuxta sacrum Salomonis proverbium: *quomodo probatur in conflatorio argentum, & in fornace* AURUM: *sic probatur homo, ore laudantis* Prov 27.

Psal. 143.

Est qui pudicus sibi videatur, & castis moribus: O Samsonianimam etiam ad tentationem præparatam, repentinum & petulans mulierculæ consortium, improvisa Dalilæ alicuius blandimenta, mi-

ſerum ſternunt, & caſu ipſo, ſe fragilem agnoſcit.

Eſt qui tractabilem ſe, ac mitem credat; ſed iſte ſua opinione tam mitis homo & manſuetus, via oculo ſtringitur obliquo, vix ſauciatur verbulo, via tangitur digito, mox furit, dentes acuit, pugnumque facit, involaturus etiam ſi poſſit adverſarium atque ita de ceteris: quiſque cogitur fateri, non putaſſem me furem, tentatio me mihi patefecit. Alius, non putaſſem ab Aſmodæo, libidinis Diabolo me vincendum, tentatio me mihi prodidit. Alius, non putaſſem tam multum in me fellis deliteſcere, Columbam, & Oviculam me cenſui; tentatio me mihi, qualis ſim oſtendit. Vidiſti ſubinde unum aliquem qui extrinſecus, colore vivido, ac rubicundo ſanus apparet, & firmus: explora pulſum, & intrinſecus infirmus, ac debilis innoteſcet; quod non facit ipſe venæ pulſus, & micatio arteriæ; ſed tantum prodit, ut expertiſſimus iſte animæ Doctor Auguſtinus: *accedit tentatio, tangitur vena, & proditur febris.* Quod in corpore, hoc & in animo. Spectabis quandoque virum, & id ex tibi videbitur à Dei gratia (quæ animæ vita eſt) à charitate, aliiſque virtutibus (quæ ſanitas ſunt) videbitur inquam ab illis bene habere; at oculis illudit improbe, quamdiu res in voto fluunt; tenta pulſum, feri, grava, opprime aliquo afflictionum pondere, & agnoſcetur æger, ac Deo ſuo inimicus, qui ſanus putabatur, & ſuperis charus; quod non fecit tribulatio aut tentatio, ſed aperuit. *Cito*, inquit Auguſtinus, *in una tentatione offendit Deum homo, & fit inimicus: tunc non tunc fit inimicus, ſed proditur inimicus fuiſſe: nam quando diligebat, & laudabat, inimicus erat; ſed nec ipſe ſciebat, nec alii. Accedit tentatio, tangitur vena, & proditur febris.*

Auguſt. ſerm. 15. in 40.

Aug. ibid.

Verum ne longius à fornace, & igne recedamus, quid Siracides hac ſuper re edifferat, audiamus: *Vaſa figuli probat fornax, & homines juſtos tentatio tribulationis.* Non ſecus ac vas teſtaceum, inquit noſter Velaſques, quod ſi integrum ſit excoquitur, & ſolidatur; ſi improbum, fluidum, calore concrepat, & frangitur; atque ideo homines, ſi probi, ſi ſolidi, depurari ac roborari; ſi vero improbi, infideles, deteriorari, & frangi. Quo ſenſu Hipponenſis Antiſtes ad illud Pſalm. 65. verſ. 10. *Igne nos examinaſti.* Sic ait: *Vas quod in IGNE ſormatum eſt, aquam non timet; ſi autem ſolidatum igne non fuerit, tanquam lutum aqua ſolvetur.* Unde ex Græco fonte ibi legas: *Vaſa figuli exercet fornax.* Quis porro modum, aut tempus figulo ſtatuat, quo calore, quo igne, quanto tempore, vaſa coquenda, aut expurganda ſunt? S. Ephrem. ſerm. de patientia: *Si figulus vaſa efformans, novit quanto ea tempore in igne relinqui oporteat, ne ſi diutius relinquantur, adurantur, ſi minus diſſolvantur, nec uſui eſſe poſſint: quanto magis Deus, cujus eſt infinita ſapientia, novit quibus tentationibus, aut probationibus indigeant animæ, ipſi placere volentes; neque majores permittet, quam ipſarum utilitati conducat, & vires permittant.* juxta illud Apoſtoli: *fidelis Deus qui non patietur vos tentari, ſupra id quod poteſtis; ſed faciet etiam cum tentatione proventum.* Eſt qui queratur, totos menſes, annos compluros, blaſphemiæ, incredulitatis, libidinis tentationibus divexari, & velut in fornace excoqui, & æſtuare. Noverit hic, Deum cujus eſt infinita ſapientia, præ ceteris Catharinam Senenſem ſic probaſſe, eamque nunquam ardentius in divinos amores, ipſo

Eccl. 27.

Velaſques in Philipp. c. 1. v. 11. pag. 344.

Aug. in Pſal. 65. v. 10.

1. Cor. 10. v. 13.

Chriſto teſte, exæſtuaſſe, quamdiu igneis hiſce Cacodæmonis telis ſe impeti ſenſit. Eſt qui quodammodo cum Deo expoſtulet, nullum ſe diem, aut horam, firma valetudine uſum fuiſſe, jam ſexennio, ſeptennio aſſiduis morbis, doloribus, in ſe, ſuiſque conflictatum; expendat ille aureum Ephrem pronuntiatum: *novit figulus quanto tempore vaſa in igne relinqui oporteat.* Alius videt, & invidet, indignos extolli, ſe ſupprimi, deſpici; hoc illi ſolatio ſit, quod ſicut aurum in fornace, ita in *camino humiliationis* probetur. Sunt & alii plerique, qui per omnem prope vitam, cum extrema paupertate luctantur; Ad quam diu in *camino paupertatis* excoquentur? donec omnem ſcoriam, gulæ, temulentiæ, luxuriæ expurgatine. Quidquid denique obvenerit, conſtanter perfer, & obdura, teque vas aureum exhibeto: ita ab igne tribulationis purior, ac pretioſior eximêris; nam ut Ambroſius ait, *perſecutio fornax eſt terrea fragilibus aurea perſeverantibus.* Quam conſtantiam, & in fornace hac patientiam Divus Thomas, ſupra omne aurum appretiando, illa verba Apoſtoli: *Patientia multo pretioſior* AURO, QUOD PER IGNEM PROBATUR, Sic deducit: *Patientia* AURO *comparatur, quia ſicut in metallis, aliquid auro pretioſius non eſt, ita hæc apud Deum, omnium laude, digniſſima.*

S. Ephrem ibid.

Eccl. 2. v. 5.

Iſa. 48. v. 10.

Amb in Pſal. 118. ſerm. 20.

S. Thom. in 1 Petri 4. v. 7.

§. 2.

Igne tribulationis quævis peccati ſcoria expurgatur, juxta illud Pſalm. 6. IGNE ME EXAMINASTI, ET NON EST INVENTA IN ME INIQUITAS.

Caſſiodorus in hunc locum ait, metaphora introducitur fornacium, igne flagrantium, „ quæ metallorum vitia ſolent purgare, ac deco- „ ctione conſumere, & in naturæ puritatem man- „ data revocare. Ut ſimili modo ſcoriam depo- „ nat homo, & quaſi ſeu à mundo, ſeu à carne „ contraxit feces. Mirabiliter Magnificatus ille Iſraelitici populi Rex David, multum fuliginis multum adulterinæ materiæ contraxerat ea Berſabeæ adulterio: multum rubiginis, multum ſcoriæ, ea ſanguine, & homicidio Uriæ, ea inani gloria, & arrogantia potentiſſimi exercitus ſui.

Caſſiod. in Pſal. 16.

Porro quam dire, quam dure, in igne tribulationis expiatus ſit, ſacræ paginæ ſatis loquuntur, filiolus prædilectus illi eripitur, pro quo ſeptenos dies & noctes, humi proſtratus *jejunavit, & flevit.* Ceteri filii in luctum, in mœrorem Patris ſuperfuerunt. Nonne omni pœnâ, & quavis morte acerbius, parentis animum lancinavit, infamis ille Amnonis natu maximi inceſtus de ſorore Thamar? Immane Abſolonis de eo etiam temulento fratricidium? Adoniæ in Salomonem inſidiæ? Abſolonis ſtricti in parentis jugulum mucrones, ejuſque

2. Reg. 12. v. 22.

eiusque (quod longe acerbissimum accidit) corporis, & animæ æternus interitus?

Atque hæc à liberis, à proprijs vero subditis quam indigne exagitatus est? à Semei homine vili maledictis palam lacessitus, sed & lapidibus Rex impetitus l.2.reg.c.16.v.5. *Maledicebat, mittebatque lapides contra David.*

A perfido Architophele, à sua proditore circumventus est, & *separatus est omnis Israel à David, secutusque est sua.* Denique à superis, & manu potentis expurgatus est, dum flammeum illum acinacem in conspectu habuit, quo septuaginta millia virorum prostrata sunt.

2.Reg.20

Quid ad hæc David? audi quomodo se purgatum, & expiatum dicat; adeo ut nullus nævus supersit: IGNE ME EXAMINASTI, *& non est inventa in me iniquitas*, id est inquit Augustinus: *ignis quia urit, vocanda est tribulatio, qua examinatus, iustus inventus sum.*

Psal.16. Aug.in Psal.16.

Nec refert quis ignem excitet, quis fornacem succendat, an liberi discoli, an vicini invidi, an æmuli, malevoli, maledici: an uxor contumax & proterva: an maritus turbidus, & temulentus? an ipse Satanas, quem appellat Isaias, *fabrum sufflantem igne prunas.* Sit è genere humano tyrannus, sit Nero aliquis vel Valerianus, sit denique Deus ipse, qui subinde & ignem admovet, & fornacem aperit: nihil inquam ad finem, quem hic sibi præfixit, attinet: is quippe est, à delictis expurgatio, velut scoriæ ab auro; si illum assequitur, bene tibi fuit in igne, in fornace, uti & auro, cui sic excoqui, non est iniuria, sed gratia; quia purius exit? disertissime hæc pertractat Augustinus: *in fornace ardet palea, & purgatur aurum, illa in cineres vertitur, à sordibus illud exuitur. Fornax mundus, palea iniqui, aurum iusti, ignis tribulatio, Aurifex Deus; quod vult ergo Aurifex, facio: ubi me ponit Artifex, tolero. iubeor ergo tolerare, novit ille purgare. Ardeat licet palea ad incendendum me, & quasi consumendum me, illa in cinerem vertitur, ego sordibus careo. quare? quia Deo subijcietur anima mea, quoniam ab ipso patientia mea.*

Isa.54. Aug.in Psal.61.

Miramur & indignamur, impios iustis prædominari: homines sceleratos ac perfidos, innocentes opprimere: peccatores, pios & probos insectari: propinquos, fratres, iniustam sibi litem movere, per fas & nefas evincere: vicinos te calumnijs proscindere, emptores quosvis ab officina divertere &c. Noveris te in fornace expiari, ad quod impij & scelerati pro palea adhibendi sunt. *Si dicas, quid faciam in hoc mundo mali? responde mihi, in fornace artificis, palea quid facit? puto non sine causa ibi esse paleam, ubi aurum purgatur. Attende & vide; aurum non purgatur, nisi palea uratur, & vrat. Magna materies est purgationis bonorum, abundantia malorum. Ne quis dicat, saltem si necesse esset propter exercitationem nostram, ut essent mali, pauci essent mali, & boni multi essent. Non attendis, si pauci essent mali, multis non nocerent: quia pauci mali, multis bonis nocere non auderent; si non auderent, non exercerent. Nunc vero quia multi sunt mali, laboratur à paucis bonis inter multos malos: & cum laboratur, sudatur, & cum sudatur*, AURUM PURGATUR.

Aug.serm. 154.de temp.

Idem est de omnibus malis, quæ nos infestant, sive tentationes internæ sint, sive molestiæ externæ, ut iactura bonorum, famæ, valetudinis, aliæve calamitates: quæ omnia paleæ sunt; ut nos vitiorum scoria expurgent. *Quemadmodum ignis auro admotus, probum illud efficit; eodem modo calamitas, animos aureos subiens, puriores eos, & præstantiores reddit.* Unus aliquis festis & Dominicis, iurando, & peierando multas opes, amplos fundos, ingentes fortunas sibi comparavit, incidit in manus potentis, ratio reddenda est, lis intentatur, deperditur. Miles prædia invadit, silvas excindit, horrea comburit, pecora abducit, omnia vastat, & expilat, homo ad incitas redigitur, quid de eiusmodi Propheta sentit? *Ecce excoxi te inquit, sed non quasi argentum, elegi te* IN CAMINO PAUPERTATIS.

Chrysost. hom.66. ad pop.

Isa.48

Ut quidquid iniustæ, & adulterinæ Monetæ contractum, expietur, Deum in hac fornace socium habetis, non secus ac tres pueri Babylonici, experto credite: *bonum mihi tribulatione magis amplecti te Domine: in* CAMINO PAUPERTATIS *habere te mecum, quam esse sine te, vel in cælo. Quid trepidamus, quid refugimus hunc caminum? sanus ignis; sed Dominus nobiscum est in tribulatione, illudque animo altissime imbibendam, omnem inopiam à Deo nobis immissa bono nostro; ut* EXCOQUATUR AD PURUM SCORIA NOSTRA. Quid? quod plures iuvenes, ac iuvenculæ, spontanee, & voluntarie hoc camino paupertatis hic excoqui peroptarunt? hortatur & nos Antiochenus Præsul, qui si flammas Laurentij reformidatis, hoc mitiori igne expurgari valeatis. *Sunt alia quoque hostia inquit, vere holocausta; nempe Martyrum corpora &c. potes tu quoque si velis, tale offerre sacrificium: quid enim si igne corpus non combusseris? Sed potes alio igne, utpote* IGNE PAUPERTATIS VOLUNTARIÆ (liberales etiam eleemosynas dando) & IGNE AFFLICTIONIS. *Non urat, neque detineat amor pecuniarum, sed uratur & extinguatur, ipsa turpis & nefaria cupiditas,* IGNE SPIRITUS. Uratur, & extinguatur ipsa turpis & nefaria libido, IGNE SPIRITUS, IGNE AFFLICTIONIS, & mortificationis assiduæ; fit etenim hæc expiatio, quemadmodum in pelle Salamandræ fieri consuevit, quæ si quas sordes, aut nævos contraxit; non aqua, sed igne expurgatur, ut tradit Robertus Holcot Ordinis Prædicatorum, in Academia Oxoniensi Magister eximius in c.3. Sap. lec. 33. hoc naturæ prodigium refert: *Papa Alexander habuit vestimentum quoddam, de pilo Salamandra, quod quidem vestimentum quando ablui debuit, non lavabatur in aqua; sed proijciebatur in ignem, & non comburebatur; sed fulgentius reddebatur: sic corpora sanctorum non in aquis carnalium delectationum lavari debent; ut fulgeant; sed magis in* IGNE TRIBULATIONIS.

Bern.serm. 16 in Psal. qui habitat

Chrysost. hom 13. in epist.ad Heb.

Holcot.in c.3.Sap. lec 33. Arcones in Isa.pag. 216.

Homo elatus, turgidus, inflatus, multum fumi hic fuliginis contraxit, expurgandus est in *camino humiliationis.*

Alius multa crapula, & temulentia corpus, & animum multis sordibus aspersit, expiandus est *igne tribulationis*, urentis podagræ, chiragræ doloribus, & ardentissimæ febris caloribus, velut in fornace excoquendus est: *quod enim est ignis auro, hoc est animis tribulatio* (& morbus omnis, dolor quilibet) *sordem abstergens, faciens mundos, claros reddens ac splendidos.*

Chrysost. hom.62. ad popul.

Hoc accurate viderat oculatus ille senex, de quo Ruffinus: rogavit olim Ioannem Anachoretam, quidam è monastico cœtu, ut se à febri tertiana liberaret; cui ille; rem tibi necessariam vis abij-

cere, ut enim sapone panni lavantur, sic animum morbi eluunt, & candidum reddunt, adeo ut nihil supersit piacularibus ignibus expiandum. Nam ut Saluianus loquitur: *quanto imbecillior corpore, tanto purior mente.* Deus hic pellionis munere fungitur, qui flagris vellera, & pellem excutiens, omni sorde, & tineâ expurgat. Norat hoc S. Aldegundis, è regia Gallorum stirpe, Virgo oriunda, quæ de obitus sui die certior facta, quo pulchrior detersa omni maculâ Sponso appareret, rogavit morbo immisso hic ita excuti, & expiari, ut recta in cœlum evolare posset: mox voti compos, fœdum carcinoma pectus inuasit, totumque corpus usque ad mortem depastum est adeo ut si quem febribus æstuantem, quibuscuismodi caloribus inflammatum videris, eum hic in fornace, *igne tribulationis* excoqui noveris. Quod de viris integerrimis probat Cassianus, dum ait: *Viros sanctos magnis infirmitatibus traditos novimus, pro levissimis quibusque delictis: cum in illis ne tenuissimum naeuum, in die iudicij inveniri patiatur divina Clementia; omnem sordium* SORUM SCORIAM EXCOQUENS, *ut eos tanquam* ARGENTUM, VEL AURUM TOCTUM, *ad illam perpetuitatem, nulla indigentes pœnali purgatione transmittat.* EXCOQUAM inquit Isaias, *ad puram* SCORIAM TUAM *& auferam omne stannum tuum, & post hæc vocaberis Civitas iusti, urbs fidelis*, anima sancta. Unum è multis induxisse sufficiat, qui morbi doloribus expurgatus, sine purgatorio in cælum conscendit. Testem adduco è Societate nostra iuvenem, qui morbo iam ingravescente, dixit in aurem familiari socio: tu mi frater ora, obsecro, Dominum, grandis enim mihi imminet tempestas. Et ecce subito ingruit multiplex dolorum, cruciatuumque procella, æstuare pectus, ardere, premi, frangique scapulæ: humeri, terga, corpus totum itremere, contundi, pungi, lancinari. Quid plures omnibus ossibus, nervis, visceribus, medullisque intimis corporis, desævire malorum nec audita, nec visa colluuies. Stupere interim omnes, condolere certanti, precibus ad Deum recurrere, blandisque vocibus solari. Ipse patienter agere, Dei clementiam, Virginis opem implorare. Perdurarit hoc malum integras quatuor & viginti horas: quo tempore exacto, disserenavit undique tempestas. Æger ad se reversus, omnibus admiratione, & expectatione circumfusis, quasi è fornace rotis flante, rem omnem aperuit: periisse nimirum obnixe se à Deo, ut purgatorios ignes sibi ante mortem infligeret, quibus tandem purgatus, libere in cælum evolaret: postulatisque Deum annuisse, atque bis tandem doloribus expiatus, placide, sancteque obdormiuit in Collegio nostro Eborensi. Non absimile quid Cæsarius refert, Monacho Cisterciensi contigisse, qui nocte insequenti, qua extremum diem obiit, Prælato suo se miro lumine circumfusus declaravit: à quo rogatus, quid accidisset, ut citra ullam in purgatorio igne moram, recta ad superos contendisset hanc causam subiecit: *peracerbi dolores, immanes cruciatus, grauesque terrores quibus in morte vehementer sum afflictatus*, EXPIANTES MIHI FLAMMÆ *in purgatorio vicem subiere.* Valet in his, & similibus, illud Hugonis Cardinalis, quod *flabellum grano, quod lima ferro, &* FORNAX AURO, *hoc tribulatio iusto.*

Salvian. l. 1. de prouid. & ep. 5

Cassian. coll. 7. c. 25

Isa. 1. v. 25

Fernandez tom. 3. in Gen. c. 35. sec. 10. pag. 452.

Cæsarius l. 12. c. 55

Hugo Card. in Iob. c. 23 v. 10.

Quo argumento usus Chrysostomus, probans Lazarum huiusmodi fornace tribulationis expurgatum, sinu Abrahæ quantocius exceptum, illud Epiphonematis loco subijciens, QUANTO MAGIS AURUM INFLAMMATUR, TANTO ETIAM PURIUS REDDITUR.

Chrysost. ep. ad Olymp.

Quoties ergo siue ab hominibus, siue à Diabolo, siue à Deo, quævis tribulationes immittuntur, dic cum Augustino: *Venit tribulatio mea; veniet & purgatio mea.* NUMQUID LUCAT AURUM IN FORNACE ARTIFICIS? *in monili lucebit; in ornamento lucebit, patiatur tamen fornacem, ut purgatum à sordibus veniat ad lucem.*

Aug. in Psal. 62.

§. 3.

Vniuscuiusque opus, quale sit, IGNIS PROBABIT.

1. Cor. 3. 13.

SI quando flamma, horrea stipulis ac fæno plena invaluerit, si siluas, si ædes ligneas afflarit, quantum quam luculentum, nullis aquis sopiendum viquequaque sese latissime diffundit incendium? *Silua* ut inquit Seneca, *momento cinis.* Anno proxime elapso Aquisgrani ædes prope omnes ligneas, ligneis etiam scandulis tectas, ignis depopulatus est. *Lugdunum quod ostendebatur in Gallia*, una nocte quanta quanta est ita exarsit ut *nihil alteri superesset incendio. Diutius illam stetisse, quam periit, narro.*

Senec. ep. 91.

Haud aliter ex mente Apostoli, cum interiori nostra animæ domo agitur: Si quis, inquit, *superædificat super fundamentum (quod est Christus Iesus) aurum, argentum, lapides pretiosos: ligna, fænum, stipulam: Vniuscuiusque opus, quale sit,* IGNIS PROBABIT.

1. Cor. 3. 12. 13.

Ubi Cornelius metaphoram desumi ait à domo, » per ignem conflagrante: quæ si ex auro, & lapidi- » bus pretiosis, marmore, vel porphyretico lapide » constructa sit, igne non læditur. Si ex ligno, vel sti- » pula, aduritur. Quique nostrum super fundamentum fidei, ædificium spirituale extruimus; sed quã pauci *coædificamini in habitaculum Dei! quam pauci Dei ædificatio estis! quam pauci superædificant aurum, argentum, lapides pretiosos!* in quæ verba Hugo Cardinalis: *quidam solum Deum amant, & hi superædificant aurum, argentum, & lapides pretiosos: in auro intellectum, in argento eloquium, in lapide pretioso, opus incorruptum.*

Ephes. 2.

Hugo Card. in 1. Cor. 3

Quam multi, quam innumeri, quam prope omnes, superædificant *lignum, fænum, & stipulam.* Ecquid hoc? exponet idem doctor: *stipulam, levitatem, fænum carnalitatem, lignum rigidam curiositatem designat, nam in obedientia prima in ligno commissa est,* quæ inobedientia per lignum significata, transgressionem omnium mandatorum includit. Quæ omnia cum iuxta Apostolum per ignem probanda sint, quæstio non levis oritur, an per lignum, fænum, & stipulam, peccata venialia, pabulum ignis purgatorij; an mortalia, esca infernalis incendij futura designentur, cum dicatur: *Saluus erunt, sic tamen quasi per ignem.* Augustinus in Psal. 80. docet venialia, amorem proprium, inordinatum significari: *expone ergo nobis, inquit, ligna, fænum, stipulam, quæ qui ædificant super fundamentum, quomodo non pereant, sed salui fiant, sic tamen quasi per ignem? Obscura*

Hugo ca.

Aug. in Psal. 80.

sura quidem illa quæstio; sed ut possum, breviter dico. Fratres, sunt homines summe contemptores sæculi huius, non hærent delectatione aliqua terrenis operibus: sancti, casti, continentes, iusti, fortassis & omnia vendentes, & pauperibus distribuentes. Sunt autem alij, qui rebus infirmitati concessis, inhærent aliquantulum delectatione; non rapit villam alienam, sed sic amat suam, ut si perdiderit conturbetur: non appetit uxorem alienam, sed sic adhæret sua, ut modum non ibi servet præscriptum, liberorum procreandorum causa non totum cor suum levat, sed aliquam partem eius trahit in terram.

Quis ad hanc severam, sed veram tanti Doctoris sententiam, non exhorrescat, si per lignum, fœnum, stipulam, affectus inordinatus, levissimæ noxæ veniales designentur? quis in se non ingentem materiam reperit, tam atrocibus purgatorij flammis consumendam? subdit porro: *nemo enim super fundamentum hoc ædificans adulteria, blasphemias, sacrilegia, idolatrias, periuria, putet se salvum futurum per ignem. quasi ista sint ligna, fœnum, stipula; sed qui ædificat amorem terrenorum, super fundamentum regni cælorum, idest super Christum ardebit amor rerum temporalium,* & ipse salvus erit, sic tamen quasi per ignem, ad quem noster ignis teste eodem Augustino, *pictus* est.

Hic amor terrenorum, omnibus prope sese insinuat: sub parsimoniæ pallio se abdit avaritia: sub necessitatis nomine, vestium pompa, & mensarum affluentia se ingerit &c. quæ cum ita sint, iure quærit Sapiens: *quis potest dicere Mundum est cor meum, purus sum à peccato?* Proverb. 20 v. 9. *nullus* inquit Hugo Cardinalis, *si omnes sancti quotquot fuêre à primo iusto, usque ad ultimum (una Virgine excepta) simul essent, nihil aliud dicerent, quam dimitte nobis debita nostra,* omnes in se *lignum, fœnum, & stipulam agnoscerent.* Suo cuique grano palea est. Affectus nimius in prolem, in uxorem, in pecunias, quas sibi eripi ægre fert, *stipula, & fœnum* sunt, officium alteri collatum, filiam à proco spretam, causam alteri adiudicatam, non sine animi sensu concoquere: *stipulam,* & *fœnum* colligere est. Audi sæpius audiendum Africanum, & orbis decus: *ligna quippe, & fœnum, & stipula, non absurde accipi possunt rerum sæcularium, quamvis licite concessarum tales cupiditates, ut amitti sine dolore non possint.*

Hugo Card. in Prov. 20. v. 9.

Aug. in Enchiridio c. 67.

Atque ut noris illum de minimis, quæ etiam in viros perfectos cadunt agere, prosequitur: *si Christus in corde, fundamenti locum habet, id est, ut ei nihil anteponatur: & mavult homo qui tali dolore uritur, rebus quas ita diligit magis carere, quam Christo, per ignem fit salvus.*

Aug. cit.

Verum enimvero quis satis expendat hoc, *salvus erit per ignem*: qui gravior est, *quam quidquid homo potest pati in hac vita, ibi erit una hora gravior in pœna, quam hic centum anni in amarissima pœnitentia.* Quanto melius, quanto lenius perexigui illi nævi, quibus indies fragilitas humana aspergitur, hic igne tribulationis, mortificationis, & pænitentiæ, iuxta suavissimum mellei Doctoris monitum expiarentur? *Necesse est ut ardorem sentiat in corpore, id est pœnitentiæ tribulationem.* Quod si & hunc ardorem, hunc ignem vos mollibus induti, cupedijs enutriti, commodis omnibus à teneris assueti perhorrescitis, Levitam Laurentium amate, illum honorate, illius amoris ignem in vobis accendite, & suis quas pertulit flammis, piaculares sceleribus vestris flammas debitas everberabit, & *restinguet ignibus ignes.*

Aug. in Ps 37. Thom. à Kemp. l. 1. de imit. Chri. c. 24

Bern. serm. de ligno fœno & stipula.

s. Mateo.

Illud enim Fortissimus hic Athleta privilegij à Deo, suis flammis quas pertulit consecutus est, ut quot hebdomadis sexta feria animam piaculari igne liberam, cælo adscribat. Vt refert S. Gregorius Turon. confirmatque auctoritate Abbatis probatæ fidei ac sanctimoniæ, qui cum monasterio sancti Laurentij in Gallia præesset, mirabilem eadere visionem habuit, sub cuius finem sic eum affatur Angelus: *Abba, iste quem cernis, Levita Laurentius est, qui Martyrium & ignem pro Christi nomine passus est, hoc privilegio insigniri meruit, ut qualibet hebdomada animam purgatorij ignibus possit eximere.*

Addit Gregorius S. Laurentium suo favore ac patrocinio, eum contra omnes tartarei hostis insidias tueri, qui eadem sexta feria, pia oratione eius memor fuerit, quo fit ut Leodi quavis sexta feria frequens ad monasterium, & Ædem S. Laurentij, populi concursus fit. Atque hæc hactenus de noxis venialibus, quæ nisi hic expientur, ignis purgatorij probabit.

Alij hic, ad peccata graviora, & lethalia progrediuntur.

S. Thomas adducit sententiam eorum qui, *per lignum, fœnum, & stipulam, docens intelligi peccata mortalia, quæ quis facit post fidem susceptam*, qui non fient salvi per ignem; sed ignis inferni probabit in æternum. Ita Eminentissimus ille doctrina, & sanctimonia Cardinalis: *qui hodie in Christo signatus* (Christianus) *invenitur agere carnale opus, is dicitur contrahere lignum, fœnum, stipulam in escam ignis æterni; sed Esca ignis æterni non est nisi mortale, ergo lignum, fœnum, stipula intelliguntur peccata mortalia.* Huc spectat illud Prophetæ vaticinium: *Omnis caro fœnum.* Vbi Cornelius: ut quid carni concupiscentias suas tribuitis, Fœnum accumulatis; sed fœnum in igne æterno semper arsurum? verissime Augustinus: *Aurum fides est, fœnum carnalis concupiscentia: quidquid est ergo in homine carnali, appetens vana sæcularia, fœnum est.* Hic ignis concupiscentiæ, omne fœnum, iuvenes & puellas combussit Apoc. 8. *omne fœnum viride combustum est.* Hugo Cardinalis: *omne fœnum viride: idest omnes qui requiescunt in mundi huius virore.* Homo superbus, Fœnum est, *& omnis gloria eius, quasi flos horti*, veterascet, ac marcescet. Est qui gulosos iumentis comparat, quos nil aliud, quam fœnum spectare, & vorare asserit, illudque Psaltis accommodat: *producens fœnum iumentis, & herbam servituti hominum.* Quid politici nisi fœnum, & stipulam se coacervasse reperient? Audi Doctorem Seraphicum serm. 1. de S. Laurentio: *Vniuscuiusque opus quale sit ignis probabit; O quot opera quæ nunc videntur aurea, tunc apparebunt lutea, confracta, & vana! O quot sunt hodie, qui videntur ædificare aurum, argentum, & lapides pretiosos, qui invenient se ædificasse, lignum, fœnum, & stipulam, id est non opera sublimia, sed purgatione digna!* Tum assurgit: *sed quis poterit illud tam grave incendium tolerare? & tamen quis illum ignem poterit declinare? ô fratres, qui modo modicam febrim, vel modicum dolorem non potestis pati, quid facietis, quantum dolebitis, quantum plorabitis illo incendio inflammati, & totaliter pœnis absumpti?*

S. Thom. in 1. Cor. 3. 13.

Hugo Cardin. in 1. Cor. 3. v. 13.

Isa. 40. 6.

S. Corn. hic.

Aug. in Psal. 96.

Isa. 40.

Bonav. serm. 1. de S. Laurentio.

Omnes denique peccatores, fœnum æterni incendij pabulum futuri. Solertet in hunc locum Pauli, observat Doctor Angelicus, præmitti similitudinem agriculturæ. *Dei agricultura estis*, ut quisque diligenter observet, quid in ægro cordis sui proferat, an stipulas, an lolium, an zizania, an *steriles dominentur avenæ*; easque hic igne tribulationis, & ardore pænitentiæ exurere satagat, ut uberes virtu-

S. Thom. in 1. Cor. 3. 13. Virg.

tum fructus producere valeat: *nam sæpe etiam steriles incendere profuit agros.* Eidem similitudini agriculturæ insistit S. Leo serm. 3. de Ieiunio: *In dominico agro, cuius operarij sumus, oportet nos prudenter, atque vigilanter spiritualem exercere culturam, ut de sanctorum operum fruge lætemur: quo si pigro otio, & inerti desidia negligentur, terra nostra nihil generosi germinis pariet, & spinis ac tribulis subdita, non producet quæ condenda sint horreis, sed quæ* VRENDA SINT FLAMMIS. Quotus quisque, si in agrum cordis sui descendat, & accurate pervestiget, non inveniet illic & stipulam, & spinas, & tribulos & zizania, de quibus sententia lata est:

Matt. 13. *alligate in fasciculos* AD COMBVRENDVM. *Ligate* inquit, vos divinæ Iustitiæ administri, ligate linguas, quæ olim ad calumnias, ad probra, ad periuria, ad blasphemias dissolutæ. *Ligate* manus, quæ pronæ in malum, in attactus impudoratos, in furta præcipites, veloces ad effundendum sanguinem.

Ligate pedes, in leves choreas solutos, in popinas, in prostibula ductores. *Ligate* oculos, libidinis illices, in fœdos libros, nudas tabulas, infames Helenas, & lenas intentos. *Ligate* denique membra omnia, quibus in Deum se peccator obarmavit.

Nec minus horrendum illud: *Ligate in fasciculos*,

August. serm. 39. de Sanctis. hoc est interprete magno Augustino, *rapaces cum rapacibus adulteros cum adulteris, fornicatores cum fornicatoribus, homicidas cum homicidis, auaros cum auaris, iracundos cum iracundis falsos testes cum falsis testibus, fures cum furibus, derisores cum derisoribus similes cum similibus. Hi sunt fasciculi* AD COMBVRANDVM, idque igne inextinguibili, in æternum, in æternum. O peccatores! quis ex vobis, qui hic fœnum, & stipulas, & zizania accumulatis, quis ex vobis habitare poterit cum igne devorante? Pedo suo terribilis hic vobis Lethargum excutiat Hipponensis Præsul serm. 1. de S. Laurentio: *quis nolit ad horam uri Laurentij igne, ut æternum gehennæ non patiatur incendium?* quis nolit ad paucos labilis vitæ annos, pauperiem, contemptum, calamitates, morbos, afflictiones quaslibet perpeti, *Vt æternum gehennæ non patiatur incendium?* quis nolit ad breve tempus, carnis lenocinia, gulæ illecebras, auaritiæ illicia, honoris ambitum, atque omnis sceleris voluptates, ac emolumenta devitare, *ut æternum gehennæ non patiatur incendium?* nemo profecto, nemo, qui quale illud, & quid æternum expenderit.

Ferrur Sixtus V. initio Pontificatus sui, ut cruentos grassatores, vulgo banditas, Italiæ finibus arceret, cohortem equitum instruxisse, qui eos insectarentur, & viuos, in urbem deducerent. Primum qui in manus venit, vinculis in carcere attineri iussit, donec secundus comprehensus esset, quo capto, statuit ut luculento igne exstructo, primus veru infigeretur, atque ab altero veru verti, & socium assari. Cumque tertium cæpissent, iussit secundum ab hoc torreri. Atque ita horror ignis huius, omnes quamtum vis immanes, ac truculentos latrones à scelere revocavit, ut exiguo temporis intervallo, eorum nullus repertus sit. Consimilem profecto vim, si in animis vestris, æternum gehennæ incendium concitaret, brevi omnes scelerati urbe, & orbe proscriberentur, omnis vitiorum scoria expurgaretur. Quod ut consequi possimus, omnes una voce cum Ecclesia deprecemur: *Da nobis quæsumus Domine, vitiorum nostrorum flammas extinguere, qui tribuisti beato Laurentio tormentorum suorum incendia superare.* Vt tandem aliquando, ô gloriosissima pugil Laurenti! ad beatissima illa divini amoris incendia, in æternum feliciter arsuri evolare, & tecum qui marito LAVRV NITES, sine fine, triumphare valeamus.

Spondan. g. fol. 8. Laurent.

Laurentius Anagramma. Lauru nites.

FESTVM

FESTVM ASSVMPTAE VIRGINIS MARIAE.

Fortis ut mors dilectio. Cant. 8.

Feliciter ardet. Ovid. l. 1. de remedio.

ARGVMENTVM.

INter omnes affectus humanos, præpotens amor eſt, qui inter parentes & liberos, inter fratres & ſorores, inter ſponſos & ſponſas, inter ipſos conjuges adeo vehementer aliquando exarſit, ut amantes extinxerit. Quod ſi ea vis amori, ut videbimus, naturali, imo etiam fœdo & laſcivo fuerit: quo, quantoque potentiori ardore, corda eorum exæſtuaſſe cenſenda ſunt, qui divini amoris flammis incenſi, non alio morbo, nec morte, quam amoris exſpirando, in complexum dilecti ſui, è corporis ergaſtulo ſoluti, perniciter evolarunt? Hoc ſi uili ſanctorum conceſſum ſit (conceſſum autem eſt pluribus) dilectiſſimæ Dei Matri, ut ſolidiſſime Bernardus argumentatur, minime denegandum eſt. Illam porro per omnem vitam, non alio languore quam amoris, ſenſim conſumptam, ac tandem in fragrantiſſimo omnium excelſarum virtutum, & gratiarum nidulo, phenicis inſtar, feliciter arſiſſe, *ac finiiſſe in odoribus avum*, luculenta Sanctorum Patrum evincunt teſtimonia. Vnicum hic interim mihi votum eſt, ut li *quorum febris avaritia eſt, quorum febris iracundia eſt, quorum febris libido eſt*, (quæ ſunt infirmitates ad mortem) hoc ſanctiori divini amoris languore detinerentur, in eoque extremum Spiritum exhalarent. Qua optatiſſimæ mortis prærogativa, ut frui poſſitis, Mariam vobis in morte patronam adſciſcite, quæ illam terribilium omnium terribiliſſimam, vobis amœnam & amabilem reddet: quemadmodum iis contigiſſe legimus, qui moriendo cavere, & cavendo mori, non aliâ quam amoris morte, comperti ſunt.

Ovid. l. 15. Met. *Amb. l. 4. in Luc. cap. 4.*

§. I. *Maria vulnerata charitate nuntiate inquit dilecto, quia amore langueo.* Cant. 2. v. 5.

§. II. *Fortis ut mors dilectio.* Cant. 8.

§. III. *Vnica phœnix Maria ex amoris rogo rediviva.*

§. IV. *Maria in morte Patrona.*

FESTVM ASSVMPTAE VIRGINIS.

Fortis est ut mors, dilectio. Cant. 8.

INgeniosum, nec minus religiosum, extat Poëtarum commentum, *Cupidinem* una cum *Morte*, iter ingressum: jamque longius progressos, vespere ingruente, oppido lassos, ad obvium diversorium, se pariter recepisse; ubi dum nox quietem,

Suadentque cadentia sidera somnos: Virg. l. 2. Æneid.

Arcum quisque suum cum pharetrâ, in mensam neglectim abjecit; verum ut nulla, aut exigua quies amori est, *Cupido* insomnia passus, ortum Solis prævertens, è strato se proripit, & nescio quo felici infortunio, arcum, & pharetram *Mortis*, pro sua secum velociter asportavit, atque ita elapsus, quemcunque hisce telis sauciat, non gestire, non lascivire, non solitis ignibus æstuare, sed è vestigio pallescere, languere, frigere, exanimari demiratur. Econtra *Amoris* jaculis, *Mors* instructa, hæret attonita, suo ut putabat fatali telo saucios, non ilico concidere, non extingui, & mortuos efferri; at stare, exilire, novis facibus incendi, iisque amoris ignibus inflammari, ut toti in flammas abeant, in cineres redigantur, unde felicius renascantur, & immortales reviviscant. Hoc divini Amoris spiculo complures saucii fuêre, & si qui immortui sint, id enim vero de Sanctissimâ Virgine Mariâ, omni dubio procul astruendum esse contendo. Ac primum quidem.

§. I.

Vulnerata charitate, nuntiate, inquit, dilecto meo quia AMORE LANGUEO. Cant. 2. v. 5.

MEdicorum Princeps Hippocrates Sect. 1. Aphorismo 16. sic ait: ut latinis febris à fervendo ita Græcis à πυρὸς, id est, ab igne πύρετος dicta, innumeras sub se complectitur species, quæ singulæ in corpore humano intemperiem, seu ut Medici loquuntur, distemperamentum operantur. Illud autem vel ingluvies & crapula, vel calor vehementior, vel frigus intensius, vel metus repentinus, aut dolor & melancholia pertinacior, subinde bilis copiosior, aut amor impotentior, aliæve Passiones, & mentis emotæ impetus inducunt. Quorum omnium prima, & unica origo, ac sentina, Angelico teste Doctore, peccatum est. Horum omnium cum nihil omnino in Dei Matre locum habuerit, quæ nulla unquam peccati fuligine aspersa, perfectumque passionum suarum, habuerit Dominium, omni plane corporis, animique morbo caruisse, luculentum Sanctorum Patrum, Doctorumque convincit testimonium. Sic enim doctissimè Suarez noster tom. 2. in 3. p. disp. 2. sect. 2. „ decuit Christum & Virginem, esse inter se simillimos, non solum moribus, sed etiam & corporis „ perfectione, & affectibus. Hæc enim similitudo, „ ad conciliandum amorem, & ad majorem perfe„ ctionem pertinet, ut B. Brigittæ revelatum legitur. „ Vnde inquit, colligunt multi beatam Virginem, „ propter optimam corporis complexionem, cum „ magna moderatione animi conjunctam, nun„ quam in verum ac proprium morbum incidisse: & „ Sophronius in epistolâ Synodicâ, quæ habetur in „ 6. Synodo, Act. 11. dicit corpus Virginis ab omni „ contagione fuisse liberum. Cajetanus vero tom. „ 2. opusc. 13. de psalmo Virginis, disertè his verbis astruit: *dissonum rationi est, beatam Virginem, ægritudinem aliquam passam esse, quia similis debebat credi filio per omnia* (qui juxta S. Basilium, Athanasium, & D. Thomam, aliosque, ab omni morbo immunis fuit) quantum fas esset, quod Galatinus lib. 7. cap. 10. & Posa noster de B. Virgine confirmat. l. 3. tract. 10. cap. 5.

S. Thom. p. 3. q. 14. a. 3.

Basil. in Reg. brev. interr. reg. 177. Athan. l. de incarn. D. Thom. p. 3. q. 14. a. 4. & q. 46. a. 5.

Nihilominus ardenti Virginem Matrem febri æstuasse, languore corporis, & animi ad mortem laborasse; sed non alio, quam divinissimi amoris, comprobabo.

Ea vis insano ac lascivo amori est, ut amantes languere, & ardentissime faciat febricitare: *nec enim* inquit Ambrosius, *minorem febrem Amoris dixerim, quam caloris.* Ambr. l. 4. in Luc. cap. 4.

Antiochus Seleuci filius lecto affixus, gravissime æstuabat; insolentis, natura mali, ac desultorii paroxismi, parentem, domesticos, quin & peritissimos medicos latebat: unus Erasistratus cunctis præstantior omnem artem & industriam insumpsit, ut morbi hujus radicem assequeretur, noctu & interdiu febricitantem constanter observando, ac sæpè sæpius arteriam explorando: quam tandem persensit, concitatissime emicare, decumbentis vultum derepente inflammari, oculos scintillare, toto corpore commoveri, quoties Stratonicem, quam impotenter deperibat, cubile intrantem, & proplus accedentem intuebatur: atque ita, ut cum Augustino, cœlesti medico loquar, *noverat venâ inspectâ, quid intus ageretur in ægroto.* Plutarch. in Demetrio. Suidas. August. in psalm. 43.

Quam multi, & multæ languent, pallent, ardent, febricitant, quorum si venam tentaveris, verissimum illud deprehendes: *febris tua libido est; febris tua avaritia est, febris tua iracundia est, febris tua superbia est.* Quod si omnium hic stantium venam, & pulsum arteriæ tentare liceret, quod febricitantes reperire esset: *multas siquidem infirmitates habet anima nostra: quot peccata, tot infirmitates.* Amb. l. 4. in Lucam cap. 4. Hieron. in psal. 102.

Mercatorum & divitum hujus sæculi, venam explora, ac ilico deprehendes, quia *febris eorum avaritia est.* Complurium virorum nobilium, ac fœminarum arteriam pertenta, & manifesto persentisces: *quia febris eorum superbia est.* Hominum inquietorum, dissidentium, rixantium venam tange, & rectè asseverabis: quia *febris eorum iracundia est.*

Et præ his omnibus, si juvenum, ac puellarum, etiam conjugatorum lascivientium, ex omni con-

ditione

ditione hominum, pulsum observes, certissimè affirmabis: *febris eorum libido est, eo quod ignita sint cupiditates.* Qui morbi, ac febres, ita eos, quos invadunt dejiciunt, ut robustissimos quosque debilitent, solo allidant, & omni vita faciant languere. Audi Doctorem maximum de quo Volusianus, *lege deest, quidquid ab Augustino contigerit ignorari*; hic in c.16. Matt. sic ait. *Novimus quanta ipse amor faciat plerumque etiam ipse amor improbus, & lascivus.* At longe majores vires, vehementiores impetus, ardentiores affectus, divinum in homines amorem operari, in confesso est: nam *si quis amat, quod amore juvat, feliciter ardet.*

Ambr. ait. — August. in Matt. c. 16. — Si quis vult venire post me. — Ovid.

Lucia Narniensis è Dominicanâ familiâ, Virgo Religiosa, etiam cutem gestabat subnigram, & velut ab igne tostam, nimirum quæ intus ardebat flamma amoris, etiam extrinsecus se prodebat, & in ipsum corpus, cutemque evadebat. Hinc ab illo ardentior, & quasi alienata à se, & pie amens exclamabat: *ignem, ignem, ignem sorores meæ, amore Iesu* LANGUEO, *& vivere nequeo.* Hæc illa in æstu divini amoris, quo adeo languebat, ut sæpius ad decem, duodecim, quandoque ad sedecim horas, sola lingua mobili, cetera penitus immota permaneret; *& nosse poteras vena inspecta, quid intus ageretur in ægroto.* Vtinam & nos divinus ille languor invaderet, cœlestis ardor incenderet, uti accendit, occupavitque & alteram Virginem, Beatam Stephanam de Soncino, ex eadem Sancti Dominici familia, quæ ut in excessu mentis, vidit sibi aperiri, immensum amoris oceanum, ejus æstu tota abrepta, vociferari audita est, *ex eo liceret sibi plusculum haurire, alioqui inquit, moriar.*

Hist. Dominicanâ. — August. in Psalm. 43.

His accedit Catharina Genuensis, tanto desiderio ardens complecti sponsum suum Iesum in regione vivorum, ut quoties officio defunctorum interesset, nunquam gravius indignaretur, quam sibi non parentari, & justa persolvi, quæ differri non sine frequenti mentis à corpore secessu, quasi sæpius mortua, indignanter tolerabat; eumque si bi restitueretur, mirum quanta modestia, eos ignes dissimularet, quorum pallido in ore cineres gerebat. Sic sanctæ illæ mentes exarserunt; ut nil aliud expirarint nisi æstus, & incendia amoris. Ea quandoque accenso pectore amisit Bernardus, cujus hæ ad sororem voces, plenæ pietatis (de modo vivendi, ad sororem, serm. x.) *Charissima Soror, roga ancillas Christi, quæ tecum sunt, & dic eis: fulcite me floribus, stipate me malis, quia* AMORE *Iesu Christi sponsi mei* LANGUEO. Hæc ubi orans, atque multum oblecrans edixit, ut aperiret ignes, & flammas amoris, tune hujus fructus longe suavissimos, facili calamo, piaque mente fudit: *Hic amor dulcis, hic languor suavis, hæc infirmitas sancta.* Sed his omissis, divinum virum Augustinum, nemo quisquam mirabitur, amoris Martyrio quodammodo extinctum, cor manu inflammatum gestare, ut alii purpurati heroes, gladios, cruces, rotas, aliave instrumenta supplicii. Quam porro potenter æstuarit, ex hisce scintillis judicare est; *O vita,* ait, *cui omnia vivunt! vita quæ das mihi vitam! vita quæ es mea vita, per quam vivo, sine qua morior! vita vitalis, dulcis & amabilis, ubi quæso es? ubi te inveniam, ut in te deficiam, & in te subsistam? prope est in animo, prope est in corde, prope in ore, quia* AMORE LANGUEO, *quia sine te morior.*

August. in Soliloq. cap. 1.

Vnde hic languor, hic ardor, hæc infirmitas? *sagittaveras,* inquit, *tu cor nostrum saluberrimo amoris tui jaculo.*

Aug. l. 9. Confess. cap. 2.

Quid de Cœli Regina dicendum, quid de Dei Matre sentiendum? Bernardus serm. 23. in Cant. *Sagitta electa est amor Christi, quæ Mariæ animam non modo confixit, sed & pertransiit, ut nullam in pectore Virginali particulam, amore vacuam relinqueret; sed toto corde, tota anima, tota virtute diligeret.* In nobis quantum inane! quale vacuum amoris divini! Etenim si tantus æstus, tam divinus languor Sanctorum animos occupavit, aliter profecto exæstuasse Mariam, quæ his omnibus, amore in filium, infinito intervallo antecelluit, necesse est.

Bern. ser. 23. in Cant.

Petrus Damianus divinæ Matris amorem, cum aliorum amore conferens: *quemadmodum,* inquit, *stellæ sunt minores facula, & velut scintillæ ad solem imo penitus se abdunt, cum Sol adest: ita Virginis divina charitas, ad ceterorum omnium devotorum charitatem collata, velut Sol inter minora sidera.* Hinc illæ voces amantis ad ipsos cœlites, se invisentes: *adjuro vos filiæ Ierusalem, ut nuntietis dilecto meo, quia* AMORE LANGUEO. Cant. 5. Hic attonitus hæret Abbas Igniacensis; *Languor enim quem locum in corpore tuo reperit, in quo salus Mundi tam diu habitavit? de corpore illius filii tui, virtus exibat & sanabat omnes, adeo ut etiam fimbria vestimenti Hæmorrhoissam sanarit.* Sed non hic naturæ languor est, ô beatæ mentes, *hæc infirmitas non est ad mortem, sed ad vitam. Vt minus miremini languorem meum* (inquit Maria) AMORE LANGUEO, *langueo plus impatientia amoris, quam passione doloris; plus vulnerata charitate, quam gravata infirmitate.* Interim ut sic eam cœlites languere viderunt, omne illi obsequium & solatium; ut addecebat, Reginæ suæ, ac Mundi Dominæ detulere: vis ut hic Gabriel assideat, & tibi ministret (cum Guerrico loquor) aut ut dilectus tibi ac filio discipulus, colloquatur, præsentia sua soletur? *aliqua quam,* inquit, *sed nuntiate dilecto meo, quia* AMORE LANGUEO: *ipse novit* (& solus novit) *quomodo meo medendum sit vulneri; osculetur me osculo oris sui.* Hoc ausim sperare, non pedes cum Magdalena quæ nullius mihi noxæ conscia; quæ toties os illud divinum exosculata, *cum parvulum tenebam in brachia, quoties speciosum præ filiis hominum mihi libebat, satis licebat; nunquam faciem avertebat, nunquam Matrem repellebat. Crevit quidem gloria & majestate, sed nihil ab ea ingenita immutatus est mansuetudine & bonitate. Nihil ad illum superbia secularia elogium:* HONORES MUTANT MORES. Ægrotabat graviter Iacobus, jam jam extinguendus, pergit ad invisendum Patrem filius Iosephus, qui dum moribundo seni adesse denuntiatur, quid egit? *confortatus sedit in lectulo.*

Damian. serm. de Assumpt. Virg. — Guerricus serm. 2. in Assumpt. Virg. — Guerricus cit. — Gen. 48.

Vnde quæso optime senex moriture vires has ad exurgendum, sedendumque in lectulo deprompsisti? miratur plane D. Ambrosius: *quis* inquit, *tam velox in curriculo, quam ille in lectulo? quis tam lætus in flore Adolescentiæ, quam ille in mortis confinio?* Vnde hæc alacritas & strenuitas? ex præsentia, ex osculo, & complexu Iosephi, quem unice diligebat, & præsentem summo cum gaudio intuebatur. Istiusmodi sibi solatium Deipara à filio postulat: & impetrat, ut jam videbimus.

Ambr. de Iacob. & vita beata l. 2. c. 9.

I. 1.

§. 2.

Fortis est vt mors dilectio. Cant. 8. v. 6.

Hierem. de arte volūt.

RÈcte ac rite Religiosus scriptor: amor est quidam sui exitus, & quædam à se peregrinatio, cum quodam spontaneo interitu. Voluntaria mors est, & quoddam sine necessitate fatum. Morti propterea exæquauit Salomon Amorem, *fortis vt Mors dilectio*, cui funalia, & tædæ, & lampades, ritu ferali sunt, sed inextinguibiles quas vbi in amore naturali præluxisse videris, facile in diuino, atque in Maria, quæ omnium cælestium mentium ardorem in se eminenter complexa est, exsuperasse fatebimini.

Inter omnes affectus humanos, nullus amorè potentior est, qui homini prædominetur, sui quasi impotentem reddat, & exanimet. Nonnulli quidem dolore, alij furore, quidam gaudio, complures amore exspirarunt: qui tantus subinde sincerus inter amicos, sorores, parentes inter & filios, sponsos & sponsas, ipsosque coniuges exarsit, vt extinxerit, & mutuo amore, veluti gratissimo dilectionis incendio conflagrarint. Tempore Michaelis Palæologi, Imperatoris Constantinopolitani, Turcæ Romanas Græcorum prouincias, ad amnem vsque vastarunt. In ea direptione hoc accidit, vt commemoratione, sic & commiseratione dignissimum: Sorores duæ Adolescentulæ, cum diuersis Dominis sorte obtigissent, iamque diuellendæ essent, ad vltimum vale, in mutuo amplexu, præ amoris teneritudine expirarunt. Quanto arctiori amoris vinculò, Virgo Mater, tali filio fuit alligata, tanto acerbiori, præ illarum sororum, in die ascensionis, fuit separatio: qui dolor, & amor, ad vltimum momentum nouum semper habuit fomentum, sumpsitque incrementum: *Excedit omnes amores parentum in filios, amor istius Matris in filium.* Matris inter & filium etiam sceleratum, dilectionem vis, Morte fortiorem? exemplum, inquit Ludouicus Granatensis, proferam non admodum antiquum. Ante paucos dies per Ministros iustitiæ, Iuuenis quidam, capite truncatus est, ipsumque caput hastæ suffixum, publico loco expositum. Habebat hic iuuenis Matrem, quæ tum amoris, dum doloris victa impatientiâ, in publicum prodiit, vt filij caput spectaret, lachrimans, cælumque gemitibus ac suspirijs implens. Quod cum vidisset, domum reuersa, eo ipso die, vi amoris, ac doloris magnitudine oppressa, spiritum exhalauit, tanta vis amoris materni in filium improbum etiam, & sceleratum.

Constantinop. Belgica. l. 5. c. vltimo.

Anselm. de excell. virg. c. 4.

Quanto ergo maior Virginis exstiterit, dum nō modo caput talis filij, spinis cruentum, sed & totum corpus miserrime dilaniatum conspexit. hinc tantus ex amore dolor, teste Anselmo Virginis animum occupauit, *Vt per momenta singula vitam ei ademisset, nisi peculiari eam miraculo Deus conseruasset.* Et dubitamus adhuc, hoc extremo vitæ momento, quo frena, filio suo ad cælos inuitanti, amori laxauit, Mariam totam in flammas abysse? sponsos sponsas, coniuges se mutuo, tanto ardore complexas fuisse vt extinxerit, historicæ tragicæ, quæ huc non pertinent, satis restantur, sed parum hor, *paulo maiora canamus*, & ab amore vano, & insana, ad sanctum & diuinum, quo plures immortui sunt transeamus.

Anselm. de excellentia virg. c. 5.

Virg. Ecl. 4.

Seraphico telo saucia Theresia, tota, quanta fuit, sub amore meruit, vt non tam vixisse, quam amasse, nec tam amasse, quam in amorem versa videatur. Incredibile nobis legentibus pene est, quod & spectatoribus mirabile fuit, tanto diuinæ charitatis incendio parem fuisse fœminam, adhuc mortalem; sed ne diu miraculum esset, transijt ad immortales, vt inter beati incendij, accolas transcripta, municipatus iure, igne diuino frueretur. Quod liquide, vt omnibus constaret, non frigidâ morte, sed summo in æstu amoris (vt Cardinales Sacrorū rituum, in relatione facta Gregorio XV. pro eius canonizatione asseruerunt) à nobis abijt: Hanc quoque exemplo suo comprobatam, posteris doctrinam reliquit, in itinerario perfect. c. 19 *potest*, inquit *Crescere adeo amor, & desiderium Dei, vt subiectum naturale illud sufferre nequeat, & aliqua personæ sic sunt mortuæ.* Vultis ex his aliquas?

Lib. vit. eius ... c. 19.

De S. Catharina Senensi scribit Surius 29. Aprilis: *Amoris Christi in ea tanta vis fuit, vt cor Virginis à summo vsque deorsum crepuerit, ruptisque vitalibus venis, sola vi diuini amoris spiritum reddiderit.* Iuuat hic iterum exclamare: O *vere fortis, vt Mors dilectio!* quæ occidit, quidquid mortale, quod carnale in nobis est. Aug in psal. 121. *resistitur ignibus, resistitur vndis, ferro, Regibus, potestatibus, venit vna mors qua ei resistit? nihil est illa fortius: propterea viribus eius charitas comparatur, quia ipsa occidit quod fuimus, vt simus quod non eramus.* Vbi Calliopij Martyris pijssima Mater, filium in cruce exspirantem vidit, in complexu eius, simul spiritum exhalauit, sicque cum eo se in holocaustum amoris, obtulit. Huc spectat illud, quod nonnulli Ecclesiæ Patres, & sacrarum literarum commentatores tradidère; quos inter Sixtus Senensis l. 5. Bibliothecæ: Matrem Machabæorum, post filij postremi necem, affectus materni, & terrenorum omnium oblitam, tantò diuini ardoris, & cælestis amoris dulcedine fuisse perfusam, vt præ amoris magnitudine, cordis sinu disrupto, exspirarit. Textus sacer non aliud dicit, quam: *nouissime & Mater consumpta est*; *illo* nempe mortis genere, quo Psaltes Regius se mortuum iactat: psal. 30. *obliuioni datus sum, tanquam mortuus à corde* hanc obliuionem, & mortem, Bernardus celebrat Epist. 42. *bona obliuio, si teipsum nescias, mortem hanc, quæ fit à corde infert charitas, de qua loquitur sponsa in Canticis* FORTIS EST VT MORS DILECTIO, & ideo ait, mortuus, non à morbo, à ferro, aut igne, sed à corde, quod vitæ principium, & sedes amoris est.

2. Mach. 7.

Quam pauci vestrum, hac ratione *mortui à corde*, rerum omnium terrenarum obliti, diuini amoris telo confixi sunt. Similes nos pueris, qui crepundia, qui nuces, & poma cum aperto vitæ discrimine, deperimus. Non multis ab hinc annis, puerum in Transilnaniâ, tanto pomi vnius desiderio exæstuasse, certo auctore compertum est, vt potiundi spe, & re frustratum, ardentissimus tantillæ rei amor extinxerit. Eiusmodi amor noster, pueriliis totus, & in res futiles impotenter effusus; quam pauci amore summi, & increati boni moriuntur? ex desiderio ardentissimo intuendi illum, qui tanti eos emit, & redemit, qui vsque in finem dilexit eos, vt supra diximus. Sed Eheu, magis desiderant, & ardent aliqui amore horti (ne hic spurcos attingam) alij amore auri, ille vaporis, ille liberorum &c. quibus vel ipsa mortis, quæ sit separatae, amarissima est recordatio.

P. Poford de excell. virg. l. 3. c. 8. §. 5.

Quid

Quid de te integelle flosculẽ Stanislæ dicam?
O quanti! O quales! fuerunt tibi pectoris ignes.
Infusa toties, testificantur aqua.

Factum hoc sæpius est, & vix mitigato igne, qui latus urebat, tenera vita est, ne amatoria inter suspiria dilaberetur; nec tamen flumina, charitatem obruere potuerunt, quæ Stanislaum in speciem validiore morbi vi, sublatum à nobis cœlo intulit, ubi æternum vernaret. Quis à rigida septentrionis plaga, tantum sperasset ardoris? verum divinus ignis, & virgineis nivibus servat fidem, & iisdem alitur, mirabilibus incrementis, juxta illud; *aqua multa non potuerunt extinguere charitatem.*

Cant. 8. v. 7.

Quod ut ad mores referamus. Multas, easque maximas, tenerrimi corpusculi afflictiones in se, ultro susceptas, aut à domesticis illatas, aut à cacodæmone immissas, Seraphicus juvenis (ut autor vitæ fusius expressit) toleravit. *Sed aquæ multæ,* tribulationum, tentationum, *non potuerunt extinguere charitatẽ.* Miratur adhuc ætas nostra, quod nequivit antiquitas satis admirari; Æthnam Siciliæ montem, teste Plinio, tanto impetu, flammarum globos ejaculari, ut ad quinquaginta, & centena millia passuum, arenas emittat. Mirum hoc, sed longe mirabilius, quod in illo, seu ardentis naturæ camino, seu æstuantis terræ fornace, nullæ ignibus nives appareant: licet enim voracibus, ingentibusque exundet incendiis Æthna, summo tamen apice, concreto gelu, & nivibus resperso, quasi senilem canitiem, cum immenso conjungit ardore, invicta profecto in utroque violentia: nec calor frigore retunditur, nec frigus calore dissolvitur.

Plin. l. 2. c. 103.

Me sane hæc in admirationem rapere non possunt, dum considero miraculum stupendum magis: cum æstuante humano corde inextinguibili, superni incendio amoris, ita gelo afflictionum conjungi, ut quo graviores sunt afflictiones, eo sint teneriores amantis animæ affectus, desideria, vota, ecstases, raptus, mortes, tantum abest, *ut aquæ multæ valeant extinguere charitatem;* quæ si usquam, aut unquam, in cor Virginis, cujus *in magna velut mare contritio,* omnia flumina lachrimarum, sanguinis, dolorum, ac cruciatuum filii intrarunt; sic enim Arnoldus Carnot: *quot dolorum flumina filium obruere videbantur, tot in viscera Matris intrasse feruntur.* Tamen dum hæc omnia flumina intrant, mare non redundat, nec aquæ hæ copiosissimæ potuerunt extinguere charitatem, aut flumina obruere; sed *alit unda flammas,* donec vitali incendio, amantem in cineres resolvat. Quod Spondanus Apameensis Antistes, egregio in Christum, amoris probat exemplo, civis Dionantensis, qui anno 1216. in terram sanctam profectus, ubi omnia, quæ Redemptor noster præsentiâ suâ loca sacrarat, summa religione, & animi teneritudine veneratus fuisset, tandem in Calvariæ Monte, vi amoris, & doloris, *ruptis vitalibus cordis venis, Spiritum exhalavit.* Quid de affectu Sanctissimæ Matris, acerbissimos proprii filii, & talis filii cruciatus recolentis, & etiamnum veluti intuentis, sentiendum est? *si quæ sunt in vobis viscera charitatis, considerate quo cruciebatur amore, quoque desiderio æstuabat hæc Virgo; puto, quod quidquid cordis est, quidquid mentis, quidquid virtutis humanæ, si totum adhibeas, non sufficiat, ut cogitare valeas, quanto indesinenter cremabatur ardore pii amoris: ut amabat, ut dolebat, ut nullus ardorem Virginis sufficit explicare, quanto desideriorum cremabatur incendio.* Ut viva moriebatur, dum toties, totiesque sacra loca filii sudore, lachrimis, sanguine respersa peragraret: piissimam quoque Matrem hoc pro more habuisse S. Ildephonsus, B. Guerricus Abbas, & S. Brigitta in revelationibus suis testantur.

Thren. 2. v. 13.

Spondan. anno Chri. 1216.

Hieron. serm. de Assumpt. Virg.

Iustin. ser. de Assump.

Ildephon. serm. 3 de Assumpt. Guerric. serm. 2 de Assumpt. Revel. Brigit. l. 6. c. 61.

Nunc si lubet, omnium mortalium non modo naturalem, sed & supernaturalem, adde Seraphinorum, & cœlestium mentium reliquarum amorem, in unius pectus, velut in fornacem ardentissimam collectum contemplare, frigus erit & glacies, præ amore, qui in corde Mariæ, in immensum deflagravit: quod pulchre expendit Anselmus de excell. Virg. cap. 4. *Superat omnes omnium rerum creatarum amores, & dulcedines, magnitudo amoris illius Virginis in filium suum, & dulcedinis immensitas qua exultabat, & liquefiebat anima ejus in eundem Dominum,* suavissimum expirans odorem; quemadmodum rosæ, aut violæ, Solis ardore emorientes, fragrantem, & benecolentem exhalant animam. Hac super re Eximium Theologum Franciscum Suarem, quem alterum Augustinum vocitarant, audiamus. *hic vi amoris, & ardentissimi desiderii, & intentissimæ contemplationis abiisse astruit: fieri enim potest ut mens tanta efficacia, & intentione, in his actibus occupetur, ut velut destituat corpus; ita ut paulatim ejus dispositiones remittantur, ac deficiant, ac tandem ob earum defectum, non possit anima in corpore conservari.* Nec dubitarim in eam, cœlos subeuntem, transferre eas Psaltis voces, quas Theodosio Magno cœlos penetranti, in os ingerit S. Ambrosius, celebrans defunctum; instructum enim egregie divina, & proximi charitate, cum Theodosium exhibuisset, subjicit: ergo decedens è terris pia anima, & sancto repleta Spiritu, quasi interrogantibus iis qui sibi occurrerent, cum sese ad sublimia, & superna subrigeret, dicebat: DILEXI. Nihil hoc plenius, nihil expressius. Quid egisti in terris? (occultorum enim solus cognitor Deus) dicebat *dilexi.*

In Bibliot. script. Soci. Suarez. 3. p. tom. 2. q. 37. disp. 21. Sect. 2.

Quod si vos percunctari liceat: quid tu Mercator egisti in terris? quid mihi, quid supremo judici respondebis? *dilexi,* sed quid? aurum & argentum, fluxas & perituras divitias. Quid tu vir literatus, vir nobilis egisti in terris? *dilexi;* sed quid? honores, dignitates, & insanias falsas. Quid tu Adolescens egisti in terris? *dilexi,* quid? spurcas ac fœdas voluptates. Quid vos, ô filiæ, dilexistis in terris, *dilexistis;* sed quid? vanitatem, fastum, fucum, & mendacium. Ita quisque in se descendat, & attendat quid diligat, & exemplo Sanctissimæ Deiparæ, solum Iesum, ita ardenter diligat, ut amore ejus totus exardescat.

Ad hoc ut flammas subjiciam, præ omnibus Hieronymum *Doctorem maximum* (sic luculento Ecclesiæ testimonio dictum) adduxisse sufficiat, qui serm. de Assumpt. *cum nova quotidie cremaretur ardoribus, & ad filii sui clarissimam, & indesinentem intuitum, affectuosissimè suspiraret, in tantam evasit flammæ incendium, ut ardore eodem rata ferventissimam in amore animam, amatori suo reddiderit.*

Breviar. Rom.

Hieron. serm. de Assumpt. B. Virg.

Neque id solum constat, præ amoris magnitudine solutam à corpore animam Virginis; sed etiam rationem, & modum, quo id effectum est, ipsa narrante didicimus: sic enim Maria causam obitus sui, familiari sibi B. Brigittæ exposuit, lib. 6. revel. cap. 26. *cum quadam die,* inquit, *animus meus suspensus esset, in admiratione divinæ Charitatis: tunc anima mea in ipsâ contemplatione, repleta fuit tanta exultatione, quod vix se capere poterat, & in ipsa consideratione, anima mea à corpore fuit soluta.*

O genus mortis exoptatissimum! dicantur alii laboribus, flagris, equuleis, rotis, facibus, flammis mortem oppetiisse, nemo certe nobiliori telo, quam amoris occubuit. Hæc mors amoris, nil habuit amaritudinis, doloris aut pavoris: nam ut recte Damascenus, *priusquam dolorem sensisset peperit: absque dolore quoque fuit ejus ex hac vita excessus*, ut Albertus Magnus in suo Mariali c. 171. *B. Virgo præ amore, & sine dolore mortua est.* Non sensit dolorem, præ amoris magnitudine, sicut Moyses, loquit, in monte non sensit famem, præ mentis elevatione; certè & Moyses, & Aaron non videntur in morte dolorem sensisse. Nam de Aarone dicitur num. 33. *Ascendit Aaron Sacerdos in montem Hor, jubente Domino, & ibi mortuus est.* Similiter de Moyse refertur. Deut. 34. *Mortuus est ibi Moyses, servus Domini jubente Domino.* Vbi Hebraica lectio habet, *mortuus est in osculo Domini*, quasi filius prædilectus, in complexu, & osculo amantissimi parentis. Quod si hoc Moysi, S. Iosepho, ut S. Bernardin. Gerson, aliique testantur, concessum sit, ultimum Spiritum in osculo filii Dei, in quo omnia vita sunt, exhalare; quis eam gratiam, ac prærogativam Matri Dei, à filio, cui ipsa vitam contulit, concessam dubitabitur? cum teste Bernardo, *quod vel paucis mortalibus constat fuisse collatum, fas certe non est suspicari, tantæ Matri esse negatam.* Quo in amoris excessu, atque actu illo ultimo intentissimo, dum corpori repagulum dirupit, tantum gratiæ, meriti, ac sanctitatis, Virginem sibi comparasse, ut omnes innumerosanteactæ vitæ gradus transcenderit, irrefragabilis gravissimorum Theologorum doctrina est: qui & illud unanimiter asseverant, continuos charitatis actus, ne in obitu quidem, cum è via transiit ad patriam, interruptos fuisse, ut infra videbimus.

Damasc. orat. 2. de dormit. Virg.

Albertus M. super Missus.

Bern. epist. 174 ad Consil. Lugdun.

Suarez 3 p tom. 2. q. 37 disp. 18 sect. 4. & disp. 15. sect. 2.

Prodigium amoris ab orbe condito inauditum, quod adfert Ioannes major, gravis Theologus, puellam tredecennem, ea amoris divini vehementia exæstuasse, ut cordis sinu disrupto expirarit. Tum ut inusitatæ mortis causa omnibus innotesceret, divinus Amor hocce cordi, auratis literis lemma exararat: *Sic diligo me Iesu te, ut diligam te, plus quam me.* O si cor Dei Matris intueri liceret, quid hic exaratum legeres? Vere mi Iesu amantissime, *sic diligo te, ut diligam te, plus quam me*; atque alio longe magis inusitato mortis genere, quam tredecennis hæc filia, Mariam expirasse, mystici quidam Doctores asserunt, qui piè tradunt: Dei Matrem, ab accepto rursus intra viscera, quasi pro viatico, Sanctissimo filii corpore, incorruptis eis illibatis speciebus, vi amoris in præsentem filium, animam exhalasse, atque adeo, SS. Eucharistiam cum corpore Virginis translatam in cœlum, hodieque manere in Virgineo pectore perspicuo, tanquam in pellucida crystallo, ut à beatis, summa cum voluptate, & gratulatione, velut sous omnia resurrectionis, tota æternitate adoretur.

Posterel. de Excellent. Virg. l. 3. c. 8 §. 5.

Mansin. de V. sacram. Bervens tract. de arte moriendi c. 18. §. 3.

Ac dices, quid ergo commendavimus amorem, cujus laus fuous est, cujus opus mora est: istud est arcanum ingeniosi amoris, mori cum fœnore, perire cum lucro vitæ.

§. 3.

Vnica mundi phœnix Maria, ex amoris rogo rediviva.

PHænicem dixit Claudianus, *solis avem*, ad cujus immortalem interitum, cæterarum volucrum turbæ convolant, & admirabundæ spectant.

> *Vnicus extremo phœnix procedit ab Euro,*
> *Conveniunt Aquilæ, cunctaque ex orbe volucres,*
> *Vt solis mirentur avem.*

Si solis avis est, quid mirum si sola, si unica sit? S. Clemens Alexandrinus lib. constit. Apost. c. 6. *ajunt Græci avem quandam esse soligenam, uberem præbentem resurrectionis demonstrationem, quam dicunt comparem non habere, solamque in mundo reperiri, phœnicemque appellant.*

Hanc avem rarissimam, unicam Mundi phœnicem, Richardus à S. Laurentio lib. 7. Mariam appellavit: *in Mundo enim est unus Sol, & Maria una, sola est Mater & Virgo, unde & comparatur phœnici, quæ est unica avis sine patre, nec primam similem visa est, nec habere sequentem.* Phœnix, ut fertur, est heres, prolesque sui, absque conjuge gignitur, absque pudoris calamitate renascitur. Et id nostræ Virginis specimen luculenter expressit, ut loquitur Cyprianus: *quid mirum videtur, si Virgo conceperit, cum orientis avem, quam phœnicem vocant, ita tantum sine conjuge nasci & renasci constet, ut semper & una sit, & semper sibi ipsi nascendo, vel renascendo succedat.*

S. Cypria. in expos. Symb.

Ad hanc solis avem, tam stupendo fato propinquam, ex toto terrarum orbe, velut Aquilæ ad corpus convolarunt Apostoli, ut S. Dionysius, oculatus testis affirmat, & Damascenus, orat. 2. de Assumpt. Virg. *Apostoli qui passim toto orbe dispersi erant, velut Aquilas quasdam, Dei filius compellens, atque in unum cogens; ubi enim fuerit corpus, illic congregabuntur & Aquilæ.* Idem sentit, D. Thomas. Albertus Magnus, Andreas Cretensis, Epiphanius, aliique apud Suarem. 3. p. to. 2. dis. 25. q. 37. art. 4. Mitto hic Angelorũ choros cœlo delapsos, ipse Dei filius, Matri occurrit: *Rex ipse ad Matrem suam venit* quem ut intuita, complexa, & exosculata est, in eo, in quo omnia vita sunt, Spiritum exhalavit, & suis ipse manibus (ut Damascenus loquitur) amantissimus Iesus, animam accepit, atque ita hæc phœnix nostra, innixa super dilectum suum, in cœlos, ad Thronum gloriæ, evolavit: quod ingeniose expressit, qui tabulæ Virginis ad superos ascendentis depictæ subscripsit: VOLABO, ET REQUIESCAM. Anagramma: *quum beata cœlo ero.* Vbi cum gravissimo Doctore observandum est, nunquam tamen requiescere ab amore, atque ipso transitu à via ad patriam, non interrupisse, aut intermisisse B. Virginem divinæ charitatis & amoris actum; sed vel eundem, quem usque ad mortem in terra vivens libere exercuit, in termino viæ, majori quadam perfectione, & necessitate continuasse (si verum, actum divini amoris in via, & patria, ejusdem rationis esse) vel certe, „ si quis sentiat esse diversos, saltem sequitur B. Vir- „ ginem ab actu amoris viæ, immediate transisse, ad „ actum amoris patriæ, absque intermissione: veri- „ simile enim est, animam B. Virginis, eo præsertim „ tempore, quo morti appropinquabat, neque ab „

S. Dionys. c. 3. de divin. nomin.

Damasc. orat. 2. de Assumpt. Virg.

Damian. Damasc. Bern. de Assumpt.

Suarez 3. p tom. 2. disp. 37. & disp. 15. sect. 2. & disp. 21. sect. 2.

actu

" actu divini amoris cessasse, quia neque corporis
" dolore, neque sensuum perturbatione impediebatur, quin potius, quia ex divina revelatione, horam & momenti sui discessus præsciebat (ut Patres docent) *quo ad exoptatum illum terminum magis ac magis accedebat, eo vehementius divina charitate, & amore flagrabat*; atque ita unica Mundi phænix Maria, divino amoris incendio, in virtutum nidulo emoriens, quasi cinnamomum & balsamum aromatizans, quasi Myrrha electa dedit suavitatem odoris. Pelignus vates scite depingit, quemadmodum phænix, in ramis aut *cacumine palmæ.*

Ovid. l. 15. Metam.

Unguibus, & duro nidum sibi construit ore:
Quo simul ac casias, & nardi levis aristas,
Quassaque cum fulvâ substravit cynnama myrrha:
Se super imponit, finitque IN ODORIBUS ævum.

Virgo Mater infinitum omnium virtutum, gratiarum, ac meritorum cumulum, per omnem vitam sibi congregarat, atque his omnibus: *se super imponit, finitque in odoribus ævum.* Quid vos filii hominum, in diem mortis vestræ congregatis? alii paleas, & stipulas siccas vanitatis ad comburendum; alii fœnum, quorum opera carnalia sunt, aptum pabulum ad comburendum; alii inanes superbiæ arundines sectantur; alii zizania, & integros fasciculos vitiorum colligunt ad comburendum: quale enim cujusque opus fuerit, ignis probabit. Hortatur nos Nazianzi Antistes, ut alias flammas concipiamus, & exemplo Virginis, phænicis instar, amore cœlesti conflagremus si à morte in vitam perennem renasci exoptemus, sic ille non levi calamo inflatus, sed divino Spiritu plenus serm. 3. ad Virgines,

Ut phœnix moriens primus reviviscit ad ortus,
In medio annus post plurima lustra renascens
Atque novum veteri surgit de corpore corpus,
Haud secus egregiâ redduntur morte perennes,
Dum pia divinis ardescunt pectora flammis.

Alimenta pyræ vestræ construendæ, sint aromata virtutum ardentissimæ orationis, quæ velut incensum ad conspectum Dei ascendat; sit casti exempli bonus odor.

Bern. serm. 71. in Cant.

Habent enim & mores colores suos, habent & odores, *sint ignita sancti sermonis colloquia*; sit omnium virtutum flagrantia, quæ exhalet & exspiret, ut homines & cœlites gratissimo odore perfundat, quod in Virgine Matre S. Amedæus deprædicat, quam totam in ignem transiisse, & phænicem fuisse, undique odoriferis flammis involutam, describit: *tu O Maria*, inquit, *divinis ignita colloquiis, tota effecta es, velut ignis, teque holocaustum Deo suavissimum obtulisti. O phœnix aromatizans gratias, cinnamomo, & balsamo, & nardo suavius! Regem in aspectu tuo delectans! phœnix congregans omnes species, & igne circumfusa superessentiali, ut cœlum cœlorum, & cœli potestates angelicas, mirifice repleas suavitatis odore.* Atque hac ratione renascens, alia de repente Maria effecta est, de mortali immortalis, de passibili impassibilis, de corruptibili incorruptibilis, *eadem Maria, & altera.* De Arabico phœnice, ut innumeros Auctores, Philostratū, Ælianum, Plinium, Solinum, imo & Sanctos Ecclesiæ Doctores, Epiphanium, Cyrillum, Basilium, Ambrosium prætercam, unius Tertulliani testimonio acquiescam: *accipe illum Alitem orientis peculiarem, de singularitate famo-*

S. Amedæus hom. 1. de Laud. Virg.

Tertull. de Resurrect.

sum, de posteritate monstruosum: qui seipsum libenter funerat, renovat natali fine: decedens, atque succedens iterum phœnix; ubi jam nemo, iterum ipse: qui non jam alius, idem: ipse quidem, sed non idem: quia & ipse, nec ipse est. Quid expressius, aut signantius in hanc causam, aut cui alterius rei tale documentum?

Hanc quisque beatam metamorphosim, æmulatur, quisquis mortem omnibus, terribilem, sibi amabilem, placidam, prorsus ac redivivam desiderat, eam colat, diligat, veneretur, de qua Damascenus: *non te Mors beatam reddidit, sed ipsa mortem exornasti: ut quæ ejus mœstitiam sustuleris, ac mortem gaudium plenum feceris.*

Damasc. de dormit. Virg.

Hujus phœnicis alis, in extrema illa lucta, dum milnus iste stygius, ungues injicere parat, protegi ac defendi ardentissime deprecetur.

§. 4.

Maria in morte Patrona.

S. Augustinus *lumen ævi sui, sanctum sapientiæ templum* (ut D. Prosperum compellat) solerter observat, vocabulum illud *Mors*, suum ethymon à morsu derivare: à primo etenim protoparentis nostri morsu, Mors in orbem intravit ac *propterea*, inquit, *Mors à morsu nomen accepit.* Si quis porro morsum è pomo dentibus divellit, frustrum aufert, alterum quod relinquitur, ilico corrumpitur ac putrescit; haud aliter *Mors*, animam potiorem partem aufert, corpore quam mox tabescente relicto. Sed Eheu! hic morsus amarissimus, quo arctissimum corporis, & animæ vinculum, adeo violente dirumpitur, ut Rex ille Agag, inter extremam hanc luctam, horrendum vociferari auditus sit: *siccine separat amara mors?* grave quidem Mercatori accidit, ingruente tempestate, ac imminente naufragio, pretiosissimas merces, lanam, linum, sericum, in oceanum devolvere, omnium opum jacturam facere; sic *separat amara mors* à divitiis, prædiis, fundis, dominiis, gazis, aliisque mundi facultatibus; his tamen omnibus, gravius vitæ naufragium (ut Tertullianus mortem vocitat) atque hoc longe gravissimum est animæ.

S. Prosper. epist. ad Rufin.

Augustin. serm. 102. de temp.

1. Reg. 15.

Peracerba honesto civi accidit decretoria judicis sententia, qua omnia ejus bona, suppellectilem omnem, fisco addicit, atque ante ædes, suo in conspectu, divendi, auferri, seque omnibus spoliari intuetur. Luctuosum & illud merito censeri potest, dum Amicus ab amico, frater à fratre, filius à parente in ultimam Thulem profecturus, nunquam rediturus divellitur; sed charis omnibus nos mors, acerbiori sensu dividit. Hieronymus epist. 3. ad Heliod. *O Mors quæ fratres dividis, & amore sociatos, crudelis ac dura dissolvis!*

Conjunx conjugi tam arcto vinculo colligatur, ut nec nuditas, nec paupertas, nec persecutio, nec calamitas, aut morbi ulli valeant illud disrumpere, nisi sola Mors. Ruth. cap. 1. *Sola Mors me, & te separabit.* Quæ separatio quam amara sit, testatur ille, de quo Cornelius à Lapide ait: in Belgio nuper vir insignis moribundus, imploravit opem uxoris dicens: *charissima conjunx adjuva me in hisce angustiis; cumque illa diceret flens, ecquis possum te juvare charissime marite, in morbo incurabili?* Vocavit filium primogenitum;

Cornel in Jeremia 1. Thren. v. 19. Vocavi amicos meos, & ipsi deceperunt me.

fili adjuva me, eripe me ex his angustiis, ego pro te noctes & dies laboravi, & vitam sæpe periculo exposui; cùmque ille pariter gemens diceret, utinam mi Pater morte te eripere possem! sed hoc vires meas excedit: vocavit secundum, deinde tertium, ac ceteros ordine filios, & filias, deinde famulos & ancillas, quemque sigillatim compellans, ac opem implorans; cumque singuli dolentes, idem respondèrent, dicerentque contrà mortem non esse remedium, exclamavit ille: *O vanas hominum curas! O quantum est in rebus inane! Ecce tibi O uxor, vobis O filii, & filiæ laboravi, sudavi, vires & vitam impendi, quin & animam forte oppignoravi, & ecce hæc est merces mea, ut in hac hora ultima, implorans opem vestram non inveniam. O quam satius fuisset, si Deo, ejusque* MATRI *servivissem! si amicos in cœlis parassem, qui in hoc articulo, mihi adessent. O si vivere liceret, quam saperem!* Videtis, ut opinor, quo sensu, ab omnibus charis suis avulsus sit: *neque enim sine dolore amittitur, quod cum amore possidetur.* Quo densaliquis Molaris, carni tenacius inhæret, hoc difficilius, ac majore cruciatu evellitur, sic separat amara mors, avarum ab omnibus thesauris, & cumulis auri, argentique congestis. Superbum separat à titulis, honoribus, dignitatibus, muniis, temulentum ab exquisitis vinis, immensis cantharis: libidinosum à scortis, à carnis illecebris, & illicitis voluptatibus. Plus dico, si vos viva mortis recordatio, aut per inane etiam somnium objecta, maxime terrifica, & amara sit, quid ipsa per se terroris, & amaritudinis allatura non est? Eccles. 14. *O Mors quam amara est memoria tua, homini pacem habenti, in substantia sua!* si quis nunquam in mari, præsenti vitæ periculo jactatus sit, testari poterit, & suam, sociorumque formidinem, vultu suo pallido & exangui, omnes mortis imaginem præferentes. Idem & generosissimis Ducibus evenit in campo, ubi ancipiti alea, cum hoste dimicandum. Alexander Magnus, & Carolus V. quantumvis generosissimi heroes, quoties ad conflictum armis suis induendi, totis ossibus contremiscebant. Quod multo luculentius in facinorosis cernere est, dum judici sistendi, fatalem mortis sententiam operiuntur. Audistis alias Orosium, audita mortis sententia una nocte incanuisse, de quo exstat ille versus:

August.

Ursin. p. 181.

Drexel. rogus damnat. c. 2.

O nox quam longa est, quæ facit una senem.

Consimilis terror affinem quendam Francisco Gonzagæ, Principi Mantuano invasit, quem cum ex suspicione conjurationis, in turrim conclusisset, jamque ad exprimendam veritatem, & complices detegendos, torturæ subjicere, ac deinde morti adjudicare decrevisset, captivus hoc nuntio audito, una nocte totus incanuit, quod ut Princeps mane advertit, hominem liberum dimisit, utpote qui ipsius mortis amaritudinem, adeo vivaciter degustarat.

Adrian. Iunius. Vives in præfat. de somn. Scipion. Agonean. de pœnitent. p. 1. c. 2. pag. 448.

Hoc argumentum, Carthagniensis Antistes confirmat ipso primæ veritatis testimonio, expendens servatoris nostri pavorem, angorem, sudorem sanguineum, qui amarissima hæc verba expressit:

Tristis est anima mea usque ad mortem.

Exclamat: *audiens hæc inquit ego expavi; quis enim non timeat, si timet ille, quem omnia timent? si pavet ille, cui omne genu curvatur? si ille qui mors est mortis, & morsus inferni, morte propinquante pertimescit?* Ut quid vita omnium benignissimus Iesus, ita ad memoriam mortis exhorrescit, qui sese ultro, & spontanee obtulit? Respondet idem Doctor: *metus ille, instrumitatis humanæ communem exprimebat affectum, ut difficultas extremi transitus timeretur*; si timet ille, quem omnia timent, si integerrimi viri, si sancti timuerunt, quid mirum, si Aristoteles *terribilium omnium terribilissimum, mortem pronuntiarit*? Fertur Lescus quidam Polonorum Rex, filium Ratislaum, quem habebat unicum, regno insidiantem, bene potum, intempesta nocte, à quatuor larvatis indutos, funesto habitu, in lapifodinam, ad milliare extra urbem sub terras porrectam, deferri curasse, hic expertectus, diuturnas tenebras miratus, atque ubi gentium esset plane ignarus, horrore concuti, fremere, pavere, palpitare, nec usquam exitum reperire, at quod pavorem ejus augebat, ut tantum non exanimaretur, varia hinc, illinc, sese spectra objiciebant: nunc horribili visu formæ, Sandapilam deferentes, in eum impingebant; nunc alio prorepentes, eminus cacodemonis in speciem carnifices spectabat, accensam fornacem circumstantes, quas ipsas inferni fauces, seque vivum ad inferos delatum, arbitrabatur. Donec nocte insequenti, iidem illi quatuor larvati, obice è lapifodina semoto, Adolescentem hunc gelido sudore perfusum, & jam velut spirans cadaver, rhedæ imponunt, dumque devehunt, consuetum in thalamum reponunt. Nec etiamnum ubi, quo, qualive loco esset dignoscebat. Ubi diluxit, de more nobiles accurrunt, Principem induunt, ad nutum obsequuntur; sed jam parentem octagenarium adolescens duorum & viginti annorum, promissâ, eaque canâ barbâ & capillitio referebat, tantumque mutatus ab illo, qui fuerat, ut dum in conspectum parentis venit, ipsi lachrimas excusserit, atque in filii collum irruerit, hæc paterno affectu prolocutus: *Putaram è filio perduelle, probum & morigerum facere; sed simul è juvene, feci senem.* O *Mors, quam amara est memoria tua!* Hic duntaxat in tenebris, & *umbra mortis* ambularat, & velut per somnium, horrendam illam, ac immensam æternitatis semitam, quam anima corpore soluta ingreditur, vivaci imaginatione sibi repræsentarat. Quis pavor, quis pallor, quis tremor occupabit, ubi hoc in itinere soli constituti, ante tribunal Iudicis cuncta terrentis, sistendi? ubi inermes, & sine comite, contra invisibiles hostes, in arenam processuri sumus? quo se tunc vertet miser? si oculos in cœlum sustulerit, iratum sibi judicem contuebitur, si infra demiserit, abyssum inferorum apertam formidabit; si ad dextram, conjugem, prolem, propinquos lachrimantes, lamentantes videbit; si ad sinistram se converterit, hic forte opes, divitiæ, Thesauri mox deserendi obverlabuntur. Circa se dæmones, ante se mortem, jam jam imminentem, intra se conscientiam mille anxietatibus ac stimulis pungentem perhorrescet:

Arist. l. 3. Ethic. c. 8.

Siccine separat amara mors?

Per talia præludia, per tales dispositiones prævias, via paratur ad acerbissimam mortem. Unde Hugo Cardinalis illa verba *siccine separat amara mors? legit siccine separat?* Sic se mors amara parat. Quomodo autem separet, ut ultimum aculeum suum infigat, pathetice depingit S. Ephrem. *Magnum & occultum est mortis arcanum, & nullus enarrare illud potest.* Horrenda & formidabilia sunt, quæ tunc anima subibit; sed nemo nostrum ea novit, nisi solum, qui illuc permearunt. Non vides apud fratres morientes, quibus assidemus, quam terribilia tunc illis accidere cernantur? non aspicis eos sudoribus frigidos,

Cyprian. serm. de Passione.

S. Ephrem. Syrus ser. in eos qui in Christo obdormierunt.

inst ar messorum in agro? quomodo oculos huc illucque retorqueant? quomodo alij dentibus strideant, quomodo obstupescant, & expavescant, tumultuarieque agant? & quo pacto etiam multi capillos suos evellant? quo pacto è lecto exiliant, fugere volentes, licet nequeant; videntque ea, quæ nunquam prius viderunt; requirentes qui eos redimat, & nemo est qui liberet. Denique, quidquid hic adducit, non hyperbole est, sed picta velut tabula, & rude schema eorum, quæ homini ad extrema accidunt. Hanc mortem ut hactenus audistis, tam terribilem, tam acerbam, tam amaram unum benignissimæ Dei Matris Patrocinium, amabilem, dulcem, ac suavem reddere, ut homo & cantando moriatur & moriendo cantet, varijs, verisque testimonijs declarabo.

Orat. 50 in meditat. 132. pag. 144. — Mortem suavissimam Mellifluus Doctor obivit, omnem suam in Matre fiduciam collocando. Hic in meditatione ultimæ horæ exclamabat: *anima mea quid ages tunc, cum in lectulo posito corpore, exitura eris ex hac vita? quis erit tunc solatium tuum, per quod non appareat vestigium hominis? quis ad iudicem deducet? quæ sors tua erit, bonane an mala? quis te defendet? quis te liberabit? considerabam ad dexteram, & non erat qui cognosceret me. perijt fuga à me. Quid misere reliquum? clamavi ad te Domina, dixi, tu es spes mea.*

Si vir ille tam stupendæ sanctitatis, non ieiunijs, nec corporis afflictationibus, nec continuis orationibus, ac divinis illustrationibus fisus; sed unius Virginis Matris patrocinio nixus, mortem in trepidus, securus, & risu quodam exceperit, quis nostrum suis aut ieiunijs, aut orationibus, aut eleemosynis perexiguis fretus, extremam illam vitæ horam non perhorrescat, nisi sanctæ Matris sese totum tutelæ commiserit? quam si per omnem vitam sibi propitiam reddiderit, optime sperandum est, mortem cygneam, omni gaudio, ac suavitate plenam, obventuram. Qualem illam expertus est, B. Paulus Cisterciensis, qui in morte suavissime risit: mirantibus alijs circumquaque astantis socijs: Ecce, inquit, nunc exultem? Ecce domina mea præsens est, & animam meam suscipiet: hæc suo serenissimo fulgore, omnes tenebras discussit, & amabilissimo suo vultu, cœli delitias fecit prægustare. Hunc mabitia parvulum suavissimo risu in ore relicto, moribundum sic compellet B. Cæsarius:

Cæsarius l. 7. hist. mem. c. 53. Chrysost. Henriquez in menol. Cister. 6. Iulij.

Incipe parve puer risu cognoscere Matrem.

Rarum profectò è mille millibus, benignissimæ Virginis clienti, Gerardo S. Bernardi germano concessum, ut homo moriendo cantet, & cantando moriatur: *accitus sum ego*, inquit Bernardus, *ad id miraculi, videre exultantem, in morte hominem, insultantem morti: Vbi est mors Victoria tua? ubi est mors stimulus tuus? iam non est stimulus, sed iubilus: iam cantando moritur homo, & moriendo cantat.* Sic Nicolaus Tolentinas trimestri integro, morbi sui festivo cantu prælusit, & angelico concentu recreatus, identidem in has voces prorumpebat: *cupio dissolvi, & esse cum Christo*; iamque in extrema vitæ huius lineâ constitutus, cælestibus delitijs affluens, in risum solutus, dum exuberantis gaudij materiam quidam circumstantium percunctarentur? Respondit: Dominus *meus Iesus benignissima Matri & S. Augustino comitatus, mihi dicit: Euge serve bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui*; qui gratissimus occursus, & amica salutatio, fidis omnibus Marianis servis speranda est. Quo Hieronymus Eustochium animat: *morientibus B. Virgo non tantum succurrit, sed etiam occurrit.* Hac fiducia sanctissimam Virginem trepidantem confirmat, dicens: *qualis erit illa dies cum tibi Maria, Mater Domini, choris occurret comitata Virginum?*

Bern. serm. 26. in Cant.

Hieron. epist. ad Eustoch.

Quam ut & nos obviam habeamus, *& ridere possimus in die novissimo*, identidem ingeminemus cum S. Richardo, Cicestrensi in Anglia Præsule:

Prov. 31. v. 25.

Maria Mater gratiæ, Mater Misericordiæ,
Tu nos ab hoste protege, IN HORA MORTIS *suscipe.*

Quas ille voces, ad beatissimam Christi Matrem, corde simul & orele convertens, moribundus usurpabat, atque ubi vox deficeret, sacellanis suis præceperat, novissima hæc verba suis auribus inspirare non cessarent; quæ inter suspiria, placidissimè exspiravit, & vitam illam beatam auspicatus, cælo renatus est. Cui non iniuria, illud Epitaphij loco adscriptum, quod Ravennæ les pulchro, cui phœnix insidet, legitur:

Surius 3. April.

Securus moritur, qui scit se morte renasci:
Mors ea non dici, sed nova vita potest.

Inter ea, quæ mortem maximè formidabilem reddere consuevere, sanctorum Patrum sententia, est teterrimus cacodæmonum aspectus, qui in eo vitæ articulo, tale etiam sanctissimorum hominum oculis obijcit, ut ipsi morientium pavores, oculi retorti, vultus à vera facie transformati; atque in Cunonis Malbachi nûs tam moribundi cellam, ad quindecim dæmonum millia convenisse, ipsi energumeni palam prolocuti sunt. Vnde Doctor Seraphicus à Misericordiæ Matre sibi præsidium postula, dicens: *In Exitu animæ meæ de hoc mundo, occurre illi Domina, & suscipe eam, vultu sereno tuo: aspectus dæmonum non conturbet illam; & sis illi scala ad regnum cælorum, & iter rectum ad paradisum Dei.* Tartarij hostis insultus, machinationes, conatus, technas, vires omnes expressit S. Gregorius, qui eum prope in modum, quo civitas ab hoste cingitur, impetitur, concutitur, invaditur: animam vndique impugnari affirmavit, hic in illud Lucæ 19: *Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & coangustabunt te undique*; de moribundo sic exponit: *qui* inquit, *sunt humanæ animæ maiores inimici, quam maligni spiritus, qui hanc à corpore exeuntem obsident, quam vallo circumdant? quia ante mentis oculos, reductis iniquitatibus quas perpetravit, hanc ad societatem suæ damnationis trahentes, coarctant, ut in ipsa iam extremitate vitæ deprehensa, evadendi aditum invenire non possit.*

S. Greg. l. 4. dial. c. 37. Platus de bono status Relig. l. 2. c. 32.

Bonav. in Psalt. Virg.

Greg. hom. 39. in Euang.

Hæc veluti reformidans sanctimoniâ vitæ conspicuus Ephrem, sic pijssimam Matrem interpellat: *non nobis est alia, quam in te fiducia, O Virgo sincerissima! sub alis pietatis atque misericordiæ tuæ protege, & custodi nos: ne adversus insolescat, & glorietur Satanas, & in nos insurgat detestandus inimicus noster.* Atque ut diabolo mille artes nocendi sunt, ita quos vi, & aperto Marte nequit exsuperare, per cuniculos, per fraudes, & astutissima stratagemata circumvenire conatur: horum illud olim specimen dedit: cum Petrus Corallius Ordinis S. Dominici, in suprema agonia constitutus esset, ad se venientem in habitu Doctoris Theologi, cacodæmonem

S. Ephrem. de laudib. Virg.

Barry L'année Sainte pag. 142.

spectavit, qui quasi ægrum amice conveniret, ut tempus falleret, de arcano SS. Trinitatis mysterio quæstionem iniecit, aliasque ex alijs subtilitates involutas, mire intricauit; à quibus cum se Petrus toto cælo aberrare cerneret, oculos in imaginem Virginis Matris, quæ forte lectulo affixa, conjecit, rogans eam ut se expediret, & intellectum divinæ lucis radio collustraret. Ecce, è vestigio, omnis error evanuit, & ad quæstionem subtilissime ac divinissimè respondit: quæcunque abstrusa in hoc mysterio elucidavit, omnes nodos dissoluit, & unius Virginis ope, de tartareo impostore triumphavit.

Quare vos omnes Auditores, hac solemnissima Virginis, in morte exultantis, ac de morte triumphantis luce, hortor & moneo, ut aliquo eam benevolentiæ & amoris obsequio, vel sabbathino ieiunio, sodalitium eius frequentando, statuam venerando, Lytanias Lauretanas, Corollam Marianam, imo vel unicam salutationem filiali affectu indies usurpando, eam dignemini, si in suprema illa mortis hora, omnes insidias cacodæmonis, huius stygij accipitris vngues, & rostrum, ad vos dilaniandum exertos, subterfugere velitis. Aures hic, animosque vestros attentos velim, magnæ Virginis clientes, dum eventum non minus admiratione, quam commiseratione dignum commemoro: Etenim ut ipse Alexander Calamato testatur, rem à sancto Melitone relatam, ut legit, à lachrimis sibi temperare non potuit. Scribit hic sanctus Pater, sua ætate exstitisse insignem quendam Dominum, singulari in Deiparam pietate conspicuum, adeo ut domesticis, cunctisque sibi subditis, non modo in Virginem Matrem, amorem, venerationemque summam commendaret, sed & præciperet, ut à quocunque, ad quodvis ministerium evocarentur, hoc responsi darent: AVE MARIA. quam piam consuetudinem, ipse Dominus usque eo cordi habebat, ut volucrem, quam aviario inclusam alebat, has voces: *Aue Maria*, articulatè pronuntiare docuerit: quo factum, ut sub auroram, avis concinne cantillaret: *Aue Maria*, & quemvis aviario proprius accedentem, aut pulsantem, peramœne ac peramice salutaret: *Aue Maria*. Aliquando, nescio qua Domini incuria aut oblivione, ostiolo aviarij aperto, volucris opportunitatem nacta, præpropere avolavit. At vix dum liberiorem aërem captans, accipitrem ostendit, quem omni nisu, ac præpeti penna effugere nequidquam conata, prædæ cessit: iamque carnivorus prædo, ungues ad eam misere dilaniandam confixerat, cum ilico has voces dolor expressit: *Aue Maria*: atque è vestigio, rem miram! exclamat hic sanctus, prolato Mariæ nomine, accipiter velut fulmine ictus, in terram corruit, toto quem confecerat aëris tractu, teterrima mephiti infecto, atque ipsa volucris arguta modulatrix, quasi de hoste victrix, iterum iterumque Epinicion cantillavit. *Aue Maria, Aue Maria.*

Calamato Silua disc. 44. n. 20.

Quærit hic Doctor Seraphicus, cuius rei symbolum hanc volucrem, nisi peccatoris, quid per accipitrem, nisi stygium prædonem designari existimatis? quem vt effugiatis in extremo vitæ discrimine, nullum præsentius, quam in nomine Mariæ præsidium. Ipsum audite: *gloriosum & admirabile est nomen tuum, O Maria! qui illud retinent, non expavescent in puncto mortis: nam dæmones audientes hoc nomen* MARIA, *statim relinquunt animam.*

Bonav. in Psalter.

Si quis forte sub noctem castra, aut in urbibus maritimis, præsidio militari instructis plateas obire voluerit, ilico ab excubitoribus compellatur, quo vadat? *qui Va la*, tesseram edicat. *Mot de guet*, (ut vocant) hoc si protulerit, liber transit, fur sit aut latro, sicarius aut fornicarius, non spectatur, si nomen tesseræ assignatæ protulerit. Haud aliter, via, aut potius bivium disparis æternitatis, arctum & anxium: excubiæ, insidiæ plurimæ: roganti quo vadas? tesseram illam: *Aue Maria*, si proclamaris, liber transitus est, aditus ad aulam patet. Scurra fueris, aut latro, aut pessimus etiam hæreticus, hæc Mater gratiæ efficiet, ut gratiam invenias, aditum per Mariam ad thronum iustitiæ, invenias.

Degebat in Hispaniâ homo impius, omnium scelerum colluvione immersus, flagrabat adhæc vehementi in Deum odio, ad quem irritandum, nefanda multa perpetrabat, certus præterea nullo unquam tempore ea exomologesi expiare, dæmoni devotum caput. His accessit, ne ullis unquam conscientiæ stimulis agitaretur, detrectaret concionatorum commonitiones, omniumque de rebus ad animæ salutem spectantibus, agentium congressum. Dum hoc scelerum luto infixus decumberet, de nocte, Vigil adest illi Cæli Regina, ingenti fulgore conspicua, benignoque eum oculo intuetur, quo aspectu discussis scelerum tenebris, solutaque cordis indurati glacie, fundit lachrimarum flumina, viditque tam clare omnia anteactæ vitæ flagitia, quam si millenos annos ijs perscrutandis insumpsisset. Vnde moræ omnis pertæsus, anhelabat solis ortum intueri, cuius animo medijs in tenebris, Deipara sole amicta affulserat. Die iam elucescente, evocat æger è societatis collegio confessarium: mittitur P. Ioannes Eusebius Nierembergius; cui omnia actæ vitæ crimina tam dilucidè & enucleate, debitis cum circumstantijs exposuit, ut à Theologiæ peritissimo, nil perfectius desiderari posset. Tenuit horas tres peccatorum confessio, cui accessit tam vehemens patratorum scelerum dolor, ut attonitus Nierembergius; tanta tam perversi hominis commutatione, ab eo exquisierit, ecquid tandem in vita sua præstitisset, quo tantopere Cæli Reginam sibi demeruisset, vt per cacodæmonum phalangas, vndique iter æternitatis obsidentium, aditum sibi ad cælum patefecerit? Vnica inquit (quam aliquando audivi, vitæ æternæ tesseram fore) Archangeli Gabrielis, Dei Matrem salutantis formula usus sum. Vt autem accepti beneficij gratum animum testatum faceret, voto se obstrinxit; si forte superstes foret: se vitam religiosam amplexurum, vtsit nihilominus Nierembergium, ut à Deo felicem sibi ex hac vita abitum impetraret: quod ultimum indulsit ei Deus, atque ita per omnes sibi structas dæmonis insidias, in sinum Matris securissimè evolavit. Quis finem huius sceleratissimi hominis, non luctuosissimum, *mortem peccatoris pessimam*, & ad æternos cruciatus transitum fore existimasset? & fuisset profecto; nisi ex hac gravissima tempestate, Maria in portum deduxisset. Hæc siquidem *est portus naufragantium tutissimus*; ad hunc appulit & alter etiam à fide nau-

Nieremberg vita S. Ignat. l. 3.

S. Ephrem de laud. Virg.

Baroij. Paradis. muerte c. 2. docu. 7. naufragus, pertinax hæreticus qui a. 1610. ne in læthali morbo adduci poterat, ut resipisceret, quamvis octo dierum spatio, omnem conatum adhibuissent plures è Societate Jesu sacerdotes, quid agerent in re desperata? ad Deiparam velut sacram anchoram confugiunt, incidit enim eorum uni, si vel semel pervicax ille Lutheri asse-cla, Dei genetricis opem deposceret, id illi saluti fore: quod tandem, sed non nisi magna contentione omnium impetrari potuit, itaque extremo in agone constitutus, quodammodo compulsus, prorupit in hæc verba: *Adsis mihi O Mater Iesu.* Vix ea effatus fuerat, quando continuo lux menti oborta, hæresim eiurat, scelera sacrâ confessione expiat, instructusque Catholicæ Ecclesiæ Sacramentis, hilari, tranquilloque animo in saluris portum enavigavit, & hæc quidem mortis pessimæ & amarissimæ, in optimam suavissimamque commutatio, duarum horarum spatio, peracta est. Usque adeo Mariam vel semel in vita ingeminasse, æternos gemitus evasisse est. Ut testis fidelis narrat P. Paulus Barrij, qui rei gestæ interfuit. Quæ cum ita sint, identidem & nos ingeminemus ardenti corde, quod sæpe frigido ore: *Sancta Maria Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus nunc, &* IN HORA MORTIS NOSTRÆ. *Tu nos ab hoste protege, in* HORA MORTIS SUSCIPE.

S. Ephrem. serm. in eos qui in Christo dormierunt. Adsis nobis ô Maria, in hora illa tremenda, unde dum æ pendet æternitas, hæc erit *hora nostra*, non aliorum, ut graviter insonat Divus Ephrem: *nostra erit hora & non aliorum, nostra inquam, hora & quidem tremenda hora* nostra erit hora, quia nostra res agitur; nostra erit hora, quia lis nostra instituitur; nostra erit hora, quia nostra sententia profertur: nostra erit hora, quia salus nostra agitur: *nostra illa erit hora, & non aliorum: nostra inquam hora, & quidem tremenda hora.* Dicimus nos non habere tempus, nulla nostra hora est. Dum vivimus, est hora convivij, hora ludi, hora somni, hora negotiorum, hora nugarum, & voluptatum, sed in morte, hæc erit *hora nostra*, quæ omnibus alijs sepositis, nos totos occupat. Hoc sensit & sensit Belgij nostri ocellus Iustus Lipsius, hic, ut multa paucis complectar, a. 1606. 15 Kal. April. quo in morbum incidit, eum sibi fatalem ominatus, dixit: *ad Lectum, ad Lethum,* & libris ac literis valere iussis, Leonardum Lessium, Theologum celeberrimum, sibi perfamiliarem accivit: eique totius vitæ rationem exposuit; ad extremum vitæ spiritum, sibi, Deoque vacans: nec uxoris, nec liberorum lachrimis quidquam commovebatur. Aderat forte qui Stoicam Apathiam illi commendabat, cum ille digito in Crucem intento, Servatorem nostrum ex ea suffixum ostentans: hic inquit, veram docet patientiam. Interrogatus à P. Lessio, quidnam in illa extrema hora maxime solatio esset? respondit: *Quod Deiparæ sodalitati nomen dedit.* Oculis denique, manibusque iam frigescentibus iunctis, & in altum sublatis: *O Mater Dei,* inquit, *adsis famulo tuo, cum* TOTA ÆTERNITATE *decertanti, nec me deseras* IN HAC HORA, *à qua pendet æterna animæ meæ salus.* Atque ut impetraret, Litanias recitandas curavit, quas & ipse ut poterat, simul pronuntiare laborabat. Demum, suavissimum Iesu & Mariæ nomen iterando, expiravit. Quod ut & nobis omnibus feliciter eveniat, iterum, iterumque exclamemus: *Maria Mater gratiæ, Mater Misericordiæ, tu nos ab hoste protege,*

IN HORA MORTIS SUSCIPE.

Sanctius Grammat. præfat. commentar. 6. n. 24. Pedag. christ. tom. 1. p. 2. c. 24. sec. 4. n. 12. in vita sub finem.

FESTUM

FESTVM
SANCTI BARTHOLOMAEI APOSTOLI.

PELLEM PRO PELLE, *& cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua.* Iob.2.

Iam se formosior ipse est. Ovid. 10. Met.

ARGVMENTVM.

INgens haud dubie calor, & ardentiores caniculares existant necesse est, quæ hominem, non tunica dumtaxat, sed quo nihil nos propius contingit, ipsa etiam pelle exuere compellit. Tantus in sanctissimi Apostoli pectore calor exarsit, tantis divini solis radijs perstrictus fuit. Hic siquidem non unam, sed triplicem cœlesti iam sole calens, pro Christo, pellem dimisit. Prima quam exuit, veteris hominis fuit. Secunda divitiarum, & suppellectilis, sic dictæ, ut interpretes exponunt, quasi pellis sub pelle. Tertia intimæ carnis fuit: qua aliquando immortali, & incorruptibili, se induendum cum Iobo gloriari potest: *rursum circumdabor* PELLE MEA. Atquotus quisque vestrum est, qui cum Bartholomæo, aut cum Iobo, dabit PELLEM *pro anima sua*? vos compello

Sponsos, penelopes, Nebulones, Alcinoique
In CUTE *curanda plus æquo* intentos. Cælestis Phrygio hic acu picturam vos docere gestit, ut per assiduam carnis, ac cutis vestræ puncturam, dignam Dei oculis, picturam exhibeatis; sic etenim in rem nostram Petrus Cellensis: *quo tortor acrius* PUNGIT, *eo decentius* PINGIT PELLEM *carnis meæ, quæ est una* DE PELLIBUS SALOMONIS. PUNCTURA *tua, est mihi* PICTURA.

[illegible] Iob.c.2. Iob.c.19. Pet. Cellen. l.1. de [illegible]

§. I. PELLEM PRO PELLE *& quæ cuncta quæ habet dabit homo pro anima sua.* Iob.c.2.

§. II. *Rursum circumdabor pelle mea.* Iob.19.

FESTVM

FESTUM SANCTI BARTHOLOMAEI

Pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua. Iob.2.

LIs olim fuit, gravissimaque contentio, solem inter, & Boream, quis viatorem veste spoliaret; ubi datæ, & acceptæ leges, toto spirat Æolus antro, ingentesque laxat ventorum turbines: hi magno impetu gelidoque flatu appellant ad latera viatoris, in vestem sese insinuant, implexosque sinus pigro, iniquo frigore implent, & occulta, apertaque vi eripere nituntur. Contra tamen obnititur viator, galerum in frontem contrahit, eoque fortius vestem stringit, & corpori apprimit, quo vehementius Aquilo aspirabat; qui tandem victus, area, campoque cessit. Tum in arenam venire sol ipse, altius cælo surgere, vertici imminere, & ad perpendiculum radios demittere in caput, in oculos, in scapulas, totumque corpus viatoris: qui frigore iam omni excusso, æstus illius, calorisque impatiens, primum laxare vestis fibulas, explicare implexos sinus, tandemque sudore multo perfusus, omnino exuere; totus enim à sole, radijsque igneis colliquescebat. Fabella est, doctumque commentum; sed ut verissime Ambrosius lib. 3. Offic. *Fabula etsi vim veritatis non habet, tamen rationem habet, ut iuxta eam possit veritas manifestari.* Nos itaque viatores, vehemens ab Aquilone, vel potius ab Acheronte dixerim, Boreas invadit, qui ut acri, gelidoque turbine aspirare cepetit, totum corpus, atque intimos cordis sinus quodammodo facit obrigescere: etenim *ante faciem frigoris eius quis sustinebit?* Dumque iam pertinacius, ac pervicacius instat & addat, id quo induimur vestimentorum, arctius adstringimus, atque adeo non *exspoliari, sed potius supervestiri* maxime exoptamus.

S. Amb. lib. 3. Offic.

Psal. 147.

2. Cor. 5. v. 4.

Hoc attentius secum in Clara valle sua, expendens Doctor Mellifluus: *ab Aquilone* inquit, *panditur vestrum malum: à facie frigoris eius quis sustinebit? hoc frigus, si semel animum pervaserit, descenderit in viscera cordis, & sinum mentis, quid fit? mox subit quidam animi rigor, & vigor lentescit, subtrahitur gratia, spiritus extinguitur, timor sollicitat paupertatis, refrigescit charitas multorum.*

S. Bernard. serm. 63. in Cant.

Hoc porro turbine afflati, hoc frigore correpti, terrena omnia sibi arctius adstringunt, pauperum ac inopum nulla tenet eos miseratio, cælestis gratiæ fervore destituti, ac charitate refrigescente, non fluxis hisce, & perituris *expoliari*; sed *supervestiri* unice exardescunt. Morale hic apposite quisque ad suos facile induxerit. Econtra, ubi divinus ille sol, benigniores gratiæ ac misericordiæ radios evibrarit, dispares prorsus in viatore, qui ijs se minime subducit, nec se abscondit à calore eius, sed aperto pectore, intimisque fibris excipit, effectus operari consuevit.

Exemplum in ingens, unus nobis hodierna luce Bartholomæus Apostolus futurus est, qui ut Iosephus loquitur, *puris sancti spiritus fulgoribus adeo illustratus*, & cælestibus radijs tanto calore inflammatus fuit, ut non modo vestes omnes exteriores, sed quod nemo in summis ardoribus æmulatus est, pellem suam, vestem sibi intime adhærentem, de qua Propheta, *pelle & carnibus vestisti me*, ardentissimo Christi sui amore exæstuans, idque mense Augusto dum æstua solares, & dies caniculares maxime fervent, vivus excoriatus deposuerit. Norat enim arctam viam ad Regnum cælorum, & intrandum *per angustam portam*, in cuius limine nonnulli cristatas galeas, elatum verticem, gibbos auro, & argento refertos, thesauros sæculi, honores mundi deposuere, dicentes: *Ecce nos reliquimus omnia*, alij alterius, & caput, & humeros, & brachia, & pedes, & vitam ipsam reliquerunt; sed nemo se hisce angustijs præ divino Apostolo adaptavit, qui velut vimen, quod per ferri angustias decorticatur, seipsum excoriandum tradidit, *tam se formosior ipso.* Qua similitudine, hoc festo, usus videtur pro concione Doctor Angelicus, dum sibi illud Ioelis 1. pro argumento assumpsit: *ficum meam decorticavit*; quo intimus candor appareat, nam ut Greg lib. 21. mor. c. 1. attendens ad virgas populeas, quas Iacob quondam decorticarat, ait: *corticem subtraxit, ut in his quæ spoliantur, intimus candor appareat.*

Iob. 10. v. 11.

Ovid. l. 13. Metam.

§. I.

Pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua. Iob. c. 2.

ARdentis plane in Sponsum amoris argumentum est, cum intempesta nocte sese è strato corripit tenella virguncula, dilectum suum per omnes civitatis angulos quæsitura, ut tandem inveniat, quem diligit anima sua, nulli eam labores, nullæ insidiæ, nulla pericula à cœpto deterrent: invenerunt illam vigiles, qui custodiunt civitatem, & vulneribus male exceperunt: *percusserunt me*, inquit, *& vulneraverunt*, TULERUNT PALLIUM MEUM. Illam multis opprobrijs saturarunt, & plagis cruentarunt; sed hæc omnia eam minime à fervore suo retardare poterant, unum erat quod remorari videbatur, pallio manum iniectam; sed & hoc abiecto: *haud dubium* inquit Bernardus, *ut curreret expedita*, maioribus acta amoris incendijs, sponsum quærere perrexit.

Cant. 5.

Bernard. serm. 15 in Psalm. 90.

Nunc si lubet mecum, flagrantissimam Apostoli animam conferte, qui zelo Dei incensus, non per urbis dumtaxat, sed ultimas orbis oras dilectum suum, eiusque gloriam solertissime quæsivit; sed & hunc invenerunt custodes: quinam hi? audi Theodoretum: per custodes civitatum & murorum, designan-

V. Ghilen. in Cant. c. 3. v. 7.

signantur tyranni, & Magistratus sæculi, à quibus Ecclesia dicit se percussam, & vulneratam, in sanctis Martyribus, *sublatumque sibi pallium*, animis eorundem Martyrum nudatis, *corporeque* (ac corio) *et pallio ab eis ablato*. An non iure meritissimo horum fortissimus Christi Athleta, cum Sponsa exclamet: *percusserunt me, & vulneraverunt*.

Cant. 5. S. Vincent. festo S. Barthol.

Ab Astyage milleni cataphracti milites in illum immissi, tam dire eum fustibus percusserunt ac vulnerarunt, ut nisi miraculo fuisset servatus, animam inter verbera exhalasset: *tam si formosior ipse*. Vt si quid mundani pulveris adhæsisset, probe excussum nemo ignoraret: pelles enim verberibus concussæ, vermibus ac sordibus purgatæ, totæ nitidæ ac niveæ redduntur. Quæ mens, utinam & vobis injiciatur, dum pellis vestra morbis, maledictis, verberibus concutitur: tum vel maxime, omnis vanitatis pulveres, ac vitiorum sordes expurgari.

Triplex pellis exuenda. 1. Pellis veteris hominis. Matt. 10 v. 16. August. l. 8. de civit. c. 13.

Alterum quod ad instructionem nostram facit quam plurimum: Bartholomeus non unam pellem, sed trinam amore Christi dimisit; prima quam exuit, veteris hominis pellis fuit. Salutare hoc primum veritatis monitum sectatus: *estote prudentes sicut serpentes*; qui ut Hipponensis Antistes docet, *deposita tunica senectutem ponere, atque in iuventam redire perhibentur; ad quorum astutiam* inquit, *nos imitandam Dominus hortatur, gravat quasi pondus corij cuiusdam, & quasi senecta veteris hominis. Audi Apostolum dicentem: exuentes vos veterem hominem, & induentes novum.* Quod quemadmodum fiat, ex tanto Doctore discere iuvabit: *quomodo exue* inquit; *veterem hominem? imitare astutiam serpentis: quid enim facit serpens, ut exuat se veterem tunicam? coarctat se per foramen angustum. Et ubi* inquis *invenio hoc foramen angustum? audi: arcta & angusta est via, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui ingrediuntur eam, ibi ponenda est vetus tunica.* Ibi avare ponendus iniusti fœnoris gibbus, ibi ponenda vetus lascivia, ibi ebriose ponendum abdomen, & vetus ebrietas, ibi superbiæ elatus vertex ponendus, *& veternosa superbia*, veteres inimicitiæ ponendæ, & veteres consuetudines potandi, fornicandi, iurandi, peierandi, exuendi, si per angustam portam intrare, & in novitate vitæ ambulare velitis. Ast inveterati dierum malorum obijcient: *si mutare potest Æthiops pellem suam*: quasi impossibile illis foret, inveteratam, & iam quasi versam in naturam alteram, consuetudinem cavere; nam ut Hugo Card. *per nigredinem pellis Æthiopis, intelligitur eorum mala consuetudo.*

Hieron. in Ioh. 39.

Ieremiæ 13. v. 23.

Hugo Card. in Ieremia c. 13. v. 23.

Verum enim vero, hoc cuique possibile esse per gratiam, irrefragabilis divi Hieronymi auctoritas, & ratio convincit, qui sic arguit eos, qui negant pœnitentiam, *hoc testimonio* Ieremiæ 3. v. 23. *si potest Æthiops mutare* PELLEM SVAM *utuntur adversus Ecclesiam, & tantam dicunt esse vel nigredinem, vel varietatem peccatorum, ut in candorem, & unius coloris pulchritudinem transire non possint: non attendentes hoc quod sequitur (& vos poteritis benefacere cum didiceritis malum) quidquid enim discitur, non natura est, sed studij, & propriæ voluntatis, quæ nimia consuetudine, & amore peccandi, quodammodo in naturam convertitur: sed hic quod hominibus, impossibile est, Deo possibile est, ut nequaquam Æthiops & pardus suam videantur mutare naturam, sed ille qui in æthiope operatur & pardo, dicente Apostolo: omnia possum in eo qui me confortat.*

Quod ipsum manifestius declarat, & confirmat Commentar. in c. 2. Sophoniæ: *si [illegible], ait, in omnibus scripturis æthiopes eos appellari, qui pristinis in vitia sunt demersi, secundum illud quod in Ieremia legimus (si mutabit æthiops* PELLEM SVAM,) *æthiopibus ad meliora conversis spes erit: nullumque qui voluerit agere pœnitentiam, à salute alienum fore. Unde & prius anima polluta, & delictorum sordibus inquinata, Cant. 1. dicit: nigra sum: & postea in fine Cantici Canticorũ, de eadem iam purgata, & lota per pœnitentiam scribitur: quæ est ista quæ ascendit dealbata? Moyses quoque,* id est, *lex Domini spiritualis, Æthiopissam de gentibus duxit uxorem.* Quin & innumeræ pœnitentes animæ, quæ antea per enormia scelera æthiopissæ erant, mutarunt pellem suam, & Sponsæ filij Dei adlectæ sunt? Magdalena certe æthiopissa erat, hanc tamen iam alteram Mariam, Cælestis Sponsus dilexit. Mitto Marias Ægyptiacas, Pelagias, Thaides, aliasque, & alios quamplurimos. Vos quotquot adestis animæ æthiopissæ, hodie pellem per pœnitentiam mutare potestis, si velitis. Peccatum omne belluina pelle tegitur & involuitur. Te revocomi Lector ad mundi cunas, & primi parentis nostri metamorphosim, dum veste candidissima originalis iustitiæ exutus, induit *tunicas pelliceas*, & exuvias mortuorum animantium, ut foris pelle belluina contestaretur, quam intus animum cupiditate belluina deformasset. Ita etiamnum peccator belluinam pellem induit, aut ab immanitate ferociaque leoninam, aut à dolis fraudeque vulpinam, aut ab ingluvie atque insatiabili sanguinis siti lupinam; quodque omnium deterrimum, hanc sub ovina pelle circumferunt.

Gen. 3. 21.

Leonina pelle quis non helluones illos indutos dixerit, qui ubi temulenti domum redierint, in liberos, in uxorem, in domesticos, horrendum in modum ferociendo, rugiendo, rabiem suam omnem effundunt, quorum oculi, iubæ, ungues, rictus, rugitus, omnibus terrore est. Hoc credo spectavit Aristophanes, dum Bacchum, Herculis instar, Leonis exuvio, & clava obarmatum ad inferos descendisse commemorat; unde communis in vulgus parœmia profluxit: *Bacchus Leonis exuvio indutus.* Eiusmodi salubriter Sapiens commonet, dicens: *noli esse sicut leo in domo tua, evertens domesticos tuos.* Alios quoque complures sub leonina pelle indies videre est, qui cum stupidi, stolidi, omnium ignari, pigri ac inertes sint, tamen crystati, ocreati, gladiati, Marte plenis buccis crepantes procedunt, quos Lucianus hoc proverbio scite notavit, dum dixit, *Asinus apud cumanos*, cui sua pellis detrahenda.

Eccli. 4. 35.

Quemadmodum hospes ille Cumanos edocuit: asinus quispiam pertæsus labores, abrupto loro in silvam aufugerat, ubi forte leonis exuvium repertum, corpori adaptat: atque ita ad cumanos redux, pro leone se gerebat, homines pariter ac feras; pelle & inbis suis territans. Cumque aliquamdiu regnasset hic personatus asinus, accidit ut homo peregrinus solerti ingenio, & multa rerum experientia edoctus Cumas pervenerit, qui ut sæpe leones conspexerat, ilico advertit ex prominentibus auriculis, non leonem sed asinum esse, quem probe fustigatum, & exutum, reduxit, dominoque restituit. Interim risum non mediocrem, & fabulam concitabat omnibus cumanis, asinus iam agnitus, quos hic cõfictus leo, metu propemodum exanimarat. Illud in Thrasones illos, & gloriosos milites exuvio leonis indutos apte cadet. qui chalybe accincti obambulant; de bello, de ignavia militum, de impru- [illegible] dentia

dentia Ducum, copiose disserunt, cum ipsi pro campo, cubilia terant: pro tubis, cytharas audiant: pro nidore tormentorum, pastillos redoleant: nunquam nisi cum gallinis, & perdicibus, decertare sueti: populo, ac imperitæ Adolescentiæ imponere docti, verbo, & Proverbio: *Asini apud Cumanos*, atq; ut tales ab omnibus explodendi, ex asininis auribus dignoscendi, exuvijs suis exuendi, & quam vere asini, ostentandi sunt. Sunt & alij *potentes à sæculo*, qui robore, valent, & nervis, id est pecunijs, quæ non solum *nervus belli*, sed & politiæ, sunt; hoc Iudices corrumpere, leges invertere, pupillos opprimere, officia sæcularia, Ecclesiastica mercari, sibi ac suis aureos gradus sternere, obnitentes supprimere, æmulos pessundare, conterere, leonum instar conantur; quod si solæ vires obicem forte integritatis aut institiæ repererint, astu Vulpino callidè eniti moliuntur; quos Lysander digito notavit, dum ait: *quia totum Herculem* PELLIS *leonis tegere nequibat, partem vulpina assuisse*; quod politici sub Macchavelli disciplina educti atque edocti, æmulari solent, qui dum viribus irrumpere nequeunt, astu vulpino irrepere consueverunt. De eiusmodi olim verissime Regius Vates: *partes vulpium erunt*, idest inquit Hugo Cardinalis: *inter dæmones computabuntur & ponentur, & sicut se fecerunt dæmonum socios, & participes in culpa, ita etiam sunt participes eorum in pœna.*

Gen. 6. v. 4

Mariana de Rege instit. l. 2. c. 10.

Psalm. 26. Hugo Card. in Psal. 62.

Alij hoc nequissimo sæculo homines versipelles, è dolis, & technis consuti, toti vulpes sunt, qualem aliquando sub pelle vulpina, omnibus manifestum dedit S. Patricius: qui Deum exoravit ut Vereticum Regem Walliæ blasphemũ, crudelem, subdolum, Christianæ gentis impostorem, hominem vulpinum, modo monstroso à facie terræ ejiceret. & Ecce inclinans Dominus aures ad vocem servi sui, prædictum tyrannum quadam die, in medio fori stantem, circumstante multitudine suorum, subito in vulpem transformavit, & sub hac pelle, à conspectu omnium fugiens, nunquam in terra amplius apparuit. O si omnes qui istis oculis patent, pellem vulpinam circumferentes, sese è medio curiæ, è medio aulæ, è medio Reip. proriperent, quam felices forent urbes, & regna, ubi eiusmodi vulpes exularent! S. Vincentius non exilio, sed atrociori supplicio tales mulctandos, & vivos excoriandos esse affirmat: *oportet* inquit, *vos* EXCORIARI *si habetis* PELLEM *leoninam superbiæ & vanitatis, humiliemini. Idem de avaris si habent* PELLEM VULPINAM, *oportet excoriari restituendo usuras*, Iob. 2. PELLEM PRO PELLE, *scilicet mala vita, usura, luxuria &c.* PRO PELLE ANIMÆ.

Iocelinus in florib. Hiberniæ. Nierenb. hist. natura de miraculis in Europ. l. 2. c. 43.

S. Vincent. serm. S. Barthol.

Alij denique, & quod mirêmini, Iudices sunt, legis periti sunt, prætores sunt, Pastores. Sunt, qui vere sub pelle lupina degentes, ingluviem suam, carne & sanguine viduarũm, pupillorum, & subditorum exsatiant. Eminentissime præ ceteris purpuratus doctor: *Nota quod est* PELLIS *fortuna, scilicet bona temporalia, de quibus Michæas c. 3. audite principes Iacob & duces domus Israel qui violenter tollitis* PELLES *eorum desuper eis.* & paulo post, idem Propheta amarissime queritur: *comederunt carnem populi mei, & PELLEM eorum desuper eis* EXCORIAVERUNT, non tondent; sed deglubunt, & excoriant oves suas. Eiusmodi profecto pœna talionis, vivi excoriandi sunt, quemadmodum Solymannus Turcarum Imperator, in proditorem, qui sibi insulam Rhodum tradiderat, animadvertit: huic etenim vivo, pellem toto corpori detrahi iussit, atque ita excoriatum, in lectum sale conspersum, collocari, donec per atrocissimos cruciatus, animam violenter extorsit. Longe atrocius, peccatoris animus iam pelle exutus, apud inferos *igne satiatur*, igneus hic sal, teste Maldonato, ut semper urat, incorruptibiles servabit peccatores. Redemptor noster hos qui sub ovina lupinam contegunt, in lege nova maxime grassantes, studiose cavendos admonet, dicens: *attendite ab ijs qui veniunt ad vos, in vestimentis ovium, intus autem sunt lupi rapaces.*

Hugo Card. in Iob. c. 2. pellem pro pelle.

Beyerlinck theat. tit. proditio pag. 678.

Marci. 9.

Matt. 7. v. 15.

Speciosi PELLE *decora*

Intus Nerones, foris Catones. O si liceret detrahere, & PELLEM *nitidus qua quisque per ora cederet, introrsum turpis!* Quodque indignum, & Maxime sacrilegum est, immaculatum agnum accedentes, agnum manu tractantes, agnum comedentes, lupi manent, nec pellem exuunt; quam ipsa lupa mirando prodigio deponere docebit, ut ex Silvestro Giraldo memorat Nierenbergius. Circa triennium ante adventum Comitis Ioannis in Hiberniam, contigit quendam sacerdotem de partibus Ultoniæ, in silva quadam pernoctasse: cumque ad igniculum, quem sibi sub ardore frondosa congesserat, uno tantum comitatus puerulo, lucubrasset: Ecce lupus ad eos accedens, qui statim voce humana in hæc verba prorupit, securi estote, & nolite timere, non enim trepidandũ vobis est, ubi timor nõ est; cumq; ipsi tanto vehementius consternatis animis obstupuissent, verba de Deo sacra subiunxit. Admiratus tandem à sacerdote per Deũ omnipotentem, & fidem Trinitatis ne eis noceret, sed quis esset ediceret, diserte respondit: de quodam hominum genere sumus Ossyrientium, unde quolibet septennio per imprecationem sancti cuiusdam, Natalis scilicet Abbatis, duo videlicet, mas & fœmina, tam à formis quam finibus exulare coguntur: formam enim humanam prorsus exuentes, induunt lupinam; completo vero septennij spatio, si forte superstites fuerint, alijs duobus ipsorum loco simili conditione subrogatis, exuta pelle, ad pristinam redeunt iam patriam, quam naturam. Et mihi quidem huius peregrinationis socia, non procul hinc graviter infirmatur, cui si placet, iam in extremis agenti, sacerdotale solatium, intuitu divinæ pietatis indulgeas. Quo dicto, lupum præcedentem usque ad arborem satis propinquam, Presbyter sequitur tremebundus; in cuius concavitate, lupam conspicit sub pelle ferina, gemitus & planctus humanos emittentem; quæ statim ut sacerdotem vidit, præmittens salutationem satis humanam, gratias etiam Deo retulit, quod in tali articulo, tanto eam solatio dignatus esset visitare, & sic usque ad extremam communionem, à sacerdote cuncta rite peracta sunt: quam cum & ipsa in viaticum sibi efflagitaret, atque eo sacerdos se carere assereret, lupus qui parumper abcesserat, iterũ accessit, ostendens ei paruulum librũ manualem, & aliquot hostias consecratas continẽtem, quas more patriæ presbyter itinerans sub indumento, è collo suspensas deferebat, obnixe rogans ne cæleste illud pabulum, eo articulo uxori denegaret; & ut omnem abstergeret dubietatem, pede quasi manu perfungens, pellem totam à capite lupæ detrahens, usque ad umbilicum replicavit, atque extemplo expressa, quæ sub pelle latuerat, forma fœminæ apparuit; quo viso sacerdos, obnixè postulantem, & devote suscipientem, terrore magis

Horat. l. 1. epist. 16. Horat. l. 2. Sat. 1.

Nierenb. hist. natura. de miraculis in Europa l. 2. c. 42. pag. 440.

gis quam ratione compulsus, sacra synaxi refecit. Quibus rite peractis, lupus summâ grati animi significatione, sacerdotē in viam rectam, qua pergebat, direxit. Vtinam & vos inveteratâ iracundiâ, & ferociâ lupi, hodie agnum suscipientes, lupinam pellem exuatis, & vellere agni induamini. Ad hoc hortatur Petrus Cellensis Abbas in paucis pius & doctus, dum pellem oviculæ nuptialem vocat, qua nos indui vult, ut cum Bartholomæo ad nuptias agni admitti valeamus; *in* PELLE *ista inquit, veniens ad nuptias non depellitur; sed intrare, & superius ascendere compellitur. Retribue igitur conviva* PELLEM PRO PELLE, *oculum pro oculo, dentem pro dente, livorem pro livore, animam pro anima: quid enim pro te, aut tibi facere potuit Deus, quam ut animam poneret? vade ergo, & tu fac similiter.*

Pet. Cellensis in c. 22. Matt.

Secunda pellis, quam Apostolus exuit, fuit pretiosa divitiarum, ac rerum omnium temporalium, de qua secundum textum literalem, & maxime proprium, Satan egit, dum dixit: PELLEM PRO PELLE, *& cuncta quæ habet, dabit homo pro anima sua;* quasi diceret inquit Origenes: *corium pro corio:* CORIUM DIVITIARUM, *pro corio corporis: rem familiarem & divitias, exterius* CORIUM; *interius vero corium, corpus & ossa intelligens. Corium quod non valde doleat, rem familiarem. corium quod valde doleat,* CORIUM CORPORIS; *ac si diceret (Satan) quid magnum passus est Iob, externo corio decoriatus? tange interius* CORIUM *eius. id est carnem eius, dolore affice, & contere, & apparebit constantia eius.*

2. Pellis divitiarũ.

Iob. 2.

Origenes l. 2. in Iob.

Idem prosequitur Pineda: pellis nomine significantur externa bona, quæ non censentur hominis propria: latino enim vocabulo *pellis* ea dicitur, quæ separata, & detracta ab animali & carne; *cutis* vero quæ adhæret carni, sic Apuleius: *ludis de alieno corio*, id est, alterius bonis. sic pelles quæ manus Iacob tegebant, Corderius, ea Hebræo legit: PELLEM SUB PELLE, additque omnis generis opes significari, quæ per synechdochen *supellex* appellantur, quod olim sub pellibus plerumque asservari consuevissent: aut quod maximæ divitiæ, pretiosis pellibus constarent, ut vestes, aliaque utensilia; imo & ipsæ *pecunia, à pecudum pellibus*, & corio (unde nomen habent) cudere coiur.

Pineda in Iob. c. 2.

Corderius in Iob. c. 2.

Busti Adagia sacra veteris test. tom. 2. p. 2 in Iob.

Hanc pellem, homines libenter exuunt, ut pellem corporis servare queant; æger omnes opes, omnem supellectilem, in potiones quantumvis pretiosas, in chirurgos, in medicos consumet, qui de corio eius ludunt, ut corium corporis integrum conservet; si quis de capite, de vita periclitatur, si de pelle agitur, *corium exterius*, rem omnem familiarem, pro corio interiori, hanc divitiarum pellem, pro pelle corporis sui, ultro insumet.

Si quis tempestate iactatur, interiori suæ pelli timeat, omnes opes, & merces quamtumvis pretiosas, in mare præcipitat, ut doctissime Origenes: *exemplum* inquit, *in nobis videmus: nam cum percutitur quilibet, vel caeditur, frequenter manum pro toto porrigit corpore, & dat* CORIUM *manus,* *pro* CORIO CORPORIS. *Et qui in mari navigant, cum periculum passi fuerint, omnia quæ in navi habuerunt, contemnunt, atque in mare proiiciunt* DIVITIAS, EXTERIUS CORIUM, *ut ipsi evadant, & servent* INTERIUS CORIUM CORPORIS.

Orig. cit.

Ex quibus omnibus manifestum est, pellem hic significare opes, rem familiarem, & omnem supellectilem, quam Bartholomæus omnino splendidam, amore Christi dimisit, seque omnibus divitiis, quibus affluebat, exuit: nam Petrus de Natalibus Episcopus, in suo sanctorum catalogo, scribit Bartholomæum, Syrum fuisse, Regisque Syrorum ex Patre Nepotem, solumque ex omnibus Apostolis, nobilitate præclarum. idem censisse videtur, disertissimus, ac divinissimus ille divini verbi præco, Vincentius, Ordinis Prædicatorum, luminare magnum, qui sic discipulos altercantes inducit, *quis eorum videretur esse maior.* Primo Petrus dixit, quid contenditis inter vos? iam conclusum & decisum est quod ego: quia cum Christus, mihi promisit maioritatem vicariatus, & quod sum caput, cum dixit: *tu vocaberis Cephas*, quod interpretatur caput. Secundo dicit B. Andreas, quid dicis Petre. quod tu eris maior: imo ego ero maior: quia Christus Salvator mundi, primo vocavit me. Tertio dicebat S. Ioannes, imo ego ero maior: nam ego sum Virgo & vos habuistis uxores, & estis Carnales. Item venit alius, scilicet S. Iacobus maior, & dixit quid dicis tu Ioannes, quod eris maior? certe non eris. Ratio, nam ego sum primo genitus, ergo ero primus in Paradiso. Item dixerunt Iacobus minor, Thadæus, & Simon: quid dicitis vos, quod eritis maiores? certo non erit verum, imo nos: nam sumus Nepotes ex prima sorore Mariæ Virginis, ideo erimus maiores. Item venit S. Matthæus, dicens: quid dicitis vos omnes, quod eritis maiores? non credatis; & quid fecistis vos pro Christo? tu Petre dimisisti navem torquatam, & retia fracta, & ego dimisi plures pecunias, & multa alia bona temporalia, non est ergo facienda quæstio ultra; ergo ego ero maior. iam venit Philippus, dicens: ego ero maior: nam ego fui primus Apostolus, quem Christus ore proprio vocavit, *Veni, sequere me*, ergo non est quæstio facienda ulterius. *Venit S. Bartholomæus, ha tacetis, non sum ego* DE GENERE REGIO? *ego ero ergo primus, qui sum magis generosus.* Deinde venit S. Thomas dicens quid dicitis vos? & non sum ego Doctor? & iam vocor Thomas, id est abyssus scientiæ, & vos omnes estis rudes, & grossi, nunquam didicistis literas, tacete. In posterum venit Iudas Iscariotes, dicens: Et nonne ego sum procurator omnium, & ex manibus meis habetis vivere? etiam estis mihi subditi, certe ego ero maior. Hi fuere Apostolorum stolidi discursus, priusquam virtute spiritus sancti instructi, & confirmati ex alto; è quibus tamen patet, Bartholomæum genus suum iactare. Addit Sanchez, teste Hieronymo, illum se Christo adiunxisse in purpura, & habitu pretioso; ceteris vero discipulis id denitrantibus, Salvatorem ei patrocinando dixisse, fore aliquando tempus, ut non purpuram dumtaxat, vestesque omnes, sed & pellem suo sanguine purpuratus exueret.

S. Vincent. post Dominic. 4. quad. serm. 3. feria 5. serm. 1 de sanc.

Sanchez Regn. de domo L. c. 10 de fine.

Profecto ubi sub tali Magistro, in schola paupertatis, hic discipulus erudiri cæpit, omnibus se expoliavit, idque *pro pelle immortalitatis, & gloriæ.* Nuique ad imitandum excitans, Hugo Card. subdit: *pro hac ultima* PELLE, *debet homo dare omnem aliam* PELLEM, *& cuncta quæ habet.*

Hugo Card. in Iob. c. 2.

Quod si divitias liberis, statui, sustentationi necessarias, non abiiciatis: animum saltem cavatis necesse est, ut divitiæ vobis, in modum pellis separatæ à carne sint, non instar cutis adhærescentis; quales fuere pelliculæ, quibus Rebecca manus, & colla filii sui Iacob contexit; quæ citra dolorem exui poterant; non instar cutis

pilosæ,

pilosæ, quæ membra fratris ejus Esau tegebant, & intimis fibris adhærescebant; ut si pro justitiâ, pro fide, vel Deo sic volente, morte ipsa pellis hæc exuenda est, sine sensu, illam nobis detrahi patiamur.

§. 2.

Rursum circumdabor pelle mea. Iob. 19.

3. *Pellis corporis.* TErtia pellis, quam gloriosus hic Christi Apostolus posuit, corporis fuit, quæ in supplicio, incredibili cum dolore, & inaudita feritate ablata est. Non dubitavit Chrysostomus, Iobum, virum adamantinum, & omnium Christianorum pugilum speculum nuncupare; eo tamen non pertigit, ut cutem sibi tolli, auferrique cerneret: istud enim vero, inter gravissima quæ pertulit tormenta, summo animi sensu recenset, carne penitus consumpta, solam sibi pellem, quæ nuda tegat ossa, superesse: PELLI *mea* inquit, *consumptis carnibus, adhæsit os meum.* At gloriosus Martyr noster, cum carne pellem quoque obtulit, & immani cruciatu, vivus, amore Christi sui excarnificatus est; seque victimam Deo obtulit; qui Levit. 1. jubet animali, primo pellis detrahatur in sacrificium offerendum; *detractâ* PELLE, *hostiæ artus, in frustra concidet*; ut non tam dira à Poëtis ficta, quam hæc facta sint, dum sic Marsyam Satyrum flebiliter lamentantur.

Iob. 19. v. 20.

Ovid. 6. metam.

> *Clamanti* CUTIS *est summos direpta per artus:*
> *Nec quidquam nisi vulnus erat, cruor undique manat,*
> *Detectique patent nervi, trepidæque* SINE ULLA
> PELLE, *micant venæ; salientia viscera posses,*
> *Et pellucentes numerare in pectore fibras.*

Quæ omnia non tam Marsyæ, quam Martyri nostro, verissime conveniunt. Amoris Ionathæ in Davidem, sacræ paginæ istud in argumentum adducunt: *Ionathas expoliavit se tunica sua*: quo facto, mystice Martyres, amore Iesu sui, propriis sese expoliantes indumentis, designantur. Quo alludere voluisse videtur Ambrosius, dum non levis affectus significationem erga Magistrum, in discipulis agnoscit, qui sub ingressum in Ierusalem, *straverunt vestimenta sua in via*; ubi sic ait: *discipuli Domini, amictu se proprio corporis exuentes, inter adversa turbarum, viam sibi suo stravere Martyrio.* Quos inter Bartholomæus noster; suo sanguine purpuratus signanter elucet. Hujus æmulator egregius Ioannes Nicomediensis, vir nobilis; cui, quod edictum duorum Imp. contra Christianos, pro zelo detraxisset ac decerpsisset, cutis vivo detracta, superfusum cum sale acetum, ut ita in atrocissimo supplicii genere expiraret. Quid ad hæc vos: *Sponsi*

1. Reg. 18.

Amb. l. 6. in Lucam.

Horat. l. 1. epist. 2.

> *Sponsi penelopes, Nebulones, Alcinoique*
> *In* CUTE CURANDA *plus æquo operata juventus?*

Horat. l. 2. Sat. 2. Quibus omne studium est *pelliculam curare*, molliter vestire, laute farcire, caute custodire ne acus puncturam, ne ferri candentis præstricturam, ne morsum pulicis tollerare valentes. Interim te *pinguem & nitidum bene curata* CUTE conspello, quis tunc tibi animi, & corporis sensus erit, dum horrendum illud vociferaberis: PELLIS *nostra quasi clibanus exusta est*? Erit enim aliquando illud tempus, dum quam nunc CUTEM *morti concesseris atra*, rursus indues, ut ea quantum hic in deliciis fuit, tantum subeat tormentorum. Vbi econtra Apostolus noster, cum Iobo, ardentissimo desiderio exclamat: *rursum circumdabor* PELLE *mea, & in carne mea, videbo Deum Salvatorem meum.*

Horat. l. 1. epist. 4.

Thren. 5. v. 10.

Horat. Carm. l. 1. Ode. 26.

Iob. 19. v. 26.

Quam pretiosæ hæ pelles, super omnem Regum purpuram, in conspectu Domini futuræ, quo splendore collustrandæ sint, paucis comprobabo. Exod. 26. v. 14. præcipitur Moysi: *facies operimentum* DE PELLIBUS ARIETUM *rubricatis*; in quibus pellibus, Martyrum pelles, suo sanguine rubricatas, præsignari voluit Venerabilis Beda: *apostoli* inquit, *& apostolici viri*, PELLES ARIETUM *sunt*, *usque ad Martyrium rubricati*: suo enim sanguine Ecclesiam operuerunt, ejusque fidem stabilierunt, adversus omnes ingruentes infidelium procellas. Et Augustinus tom. 4. l. 2. quæst. supra Exod. c. 108. PELLIBUS *arietinis rubricatis significantur Martyres Sancti.*

Beda. l. 3. tabern. cap. 3.

Sed præclarissime, ac propriissime ad rem nostram Petrus Abbas Cellensis qui ab opere Phrygio, similitudinem mutuatur, & puncturis nos, velut acu pingi demonstrat atque una animat, ut sic pungamur, & pingamur: *fatigatur corpus in pœnis, jejuniis maceratur, verberibus tunditur, equuleo distenditur, gladio trucidatur, crucis supplicio affigatur: in* PELLE *morticinâ*, *postius scribuntur ista ad meritum Coronæ* (*ut in charta pergamena* fieri solet) *quam insigniuntur pro delicto culpa.* Et paulo post: *quo tortor acrius pungit, eo decentius* PINGIT PELLEM *carnis meæ, quæ est una de* PELLIBUS *Salomonis.* PUNCTURA *tua, est mihi* PICTURA: Ingenioso illud symbolo expressit is qui cœlestē geniū pellē, aliamve materiam probè tensam, acu pingentem oculis subjecit; & quasi suo valore gloriaretur, hoc lemmate ludit: *Dum* PUNGOR, PINGOR *cede ergo* PELLEM, *ut* PINGAS *cum* PUNGAS: *pungendo enim &* PUNGIS, *&* PINGIS. Vidistique quandoque in sacris Insulis, in pretiosis Regum, Principumque paludamentis, quibus inaugurari solent, varias effigies, auro, gemmisque distinctas; sed nullâ adeo artificiose, ac pretiose expressa figurâ, aut picturâ, quam hac puncturâ: *extendit in supplicio* PELLEM; *sed tunc magis apparet figura picta*: Figura Bartholomæi, figura Sebastiani jaculis confixi, figura & pictura Christinæ, Martinæ, aliarumque Virginum, quarum pelles mille telis, ac aculeis terebratæ fuerunt.

Petrus Cellens. lib. 1. de conscientia

Petrus Cellen. cit.

Pet. Cellens. cit.

Iulius Fabius de vitiosis affectibus edomandis differens: Deus inquit, non ut pictor agit, sed ut Phrygio; pictor tabulam politam, aut laminam cupream, in partes non secat, non comminuit; sed eos colores, artificioso penicillo illinit, ut omnibus pictura placeat, omnes eam mirentur, & laudent. At vero Phrygio, telam sericeam, holosericeam, Attalicam innumeris puncturis perforat, conscindit, particulas unionibus, & gemmis distinguit; hinc opus elaboratum, & pretiosum. Deus ab orbe condito sic egit, tot centena millia suorum, distendi, dispungi, mutilari, lacerari, secari permisit. His discussa capita, his confossum pectus, his discerpti artus; illi patibula, rotas,

Fabius de mortif. cap. 21.

cruces, corporibus cruentis vestierunt; isti membratim lacerati, belluis objecti, telis confixi, plumbatis contusi, flagris & taureis concisi, membratim dissecti: quorum laniena ingemiscens Paulus: *Secti sunt* inquit, *lapidati sunt, in occisione gladii mortui sunt.* Hebr. 11. v. 37.

En quomodo noster hic Phrygio, telam optimam in particulas conscindat: venustum hoc opus totum, ac perfectum, supremo die spectabimus, unde sic Belgius Poëta cecinit:

Die hier het vvit Satyn doorsteken, ende doorkeruen,
Sien vveldat sy hier door, het selve niet bederven,
Want soo de meester hant, van steken maet enthout,
De vvond is gast, en heel, de steke blinckt vant gout.
O Mensche! vvie ghy syt, en toont u niet t'on vreden,
Als Godt door vvondt u sett, met druckt, en svvaticheden:
Tis niet tot u verderf! siet Godes vvonder hant,
Geneest oock als hy quets, verkoelt oock, als hy brant,

Denique ne hic longior sim, tripplici Martyrio Bartholomæus insignis exstitit pelle exutus, in crucem actus, tandem capite plexus est.

Andræas Cæsariensis illud Matth. 10. 34. *non veni pacem mittere, sed gladium*, intelligit de eo, quo Martyres percuterentur. Plus controversiæ inter sacros interpretes est, super illo Lucæ 22. v. 36. ubi adhortatur Christus discipulos, ut vendant tunicam, & emant gladium: *sed nunc qui habet sacculum tollat similiter & peram, & qui non habet, vendat tunicam suam, & amat gladium.* Cur emere nos jubet gladium, qui ferire prohibet? cur haberi præcipit, quem vetat educi: duos illi statim Petrus obtulit gladios; & tamen jubet recondi, & reprehendit: *qui acceperint gladium, gladio peribunt.* Quos ergo gladios, pretio tunicæ emi imperat? mysterium exponit Ambrosius l. 10. in Lucam: *est gladius Passionis: ut exuas corpus, & immolata carnis exuviis, ematur tibi corona Martyrii*; quam sibi gloriosus Apostolus emit, hoc unico motivo fortissimi vatis inflammatus: rursum *circumdabor* PELLE *mea*; longo alia, impassibili, incorruptibili, agili, illustri induendus; nam ut Bellarminus ex Augustino probat: Martyres ea corporis parte, in qua supplicia pertulerunt, signa virtutis pretiosissima, & venustissima prælaturos: quid igitur, inquit, erit videre *S. Bartholomæum, cui* PELLIS *à toto corpore detracta fuit, cernere toto corpore ita illustrem, ut omnem purpuram quantumvis pretiosam, superare videatur?* Iob. 19. Bellarm. de æterna felic. l. 4. c. cap. 5. Aug. l. 22. de Civit. cap. 20.

Plus dico, & concludo, cum doctissimo Pineda, qui expendens illa verba Iobi, ulceribus pleni: rursum *circumdabor* PELLE *mea*, ait: „quantus erit „totius corporis B. Iob splendor? „pulchritudo „quanta? si pro sanie ista *foetidissima, qua totum corpus respersum fuit, & pro immundis ulceribus, & acutissimis omnium membrorum cruciatibus, illius corpus postea illuminatum, quibusdam quasi guttis lucis, & stellis vermiculatum erit.* Quæ si corpori, totique pelli, qua invictissimus Christi Athleta rursus induendus, accommodemus, non modo illuminandum, & guttis lucis aspergendum; sed ut Agathonis verbis utar, *divini solis purissimum radium*, imo alterum Solem, non injuria asseverabimus; quod spectasse visus est, qui audita atrocissimâ Apostoli hujus laniena, felici nominis omine, cum gemitu exclamavit: Bartholomæus, *Ah! Sol beatorum!*
nunc quidem purpurea sanguinis nube,
sed rubore tuo, serenitatis
æternæ præsagus
es.

FESTVM

FESTVM NATIVITATIS SANCTISSIMAE VIRGINIS MARIAE.

Quæ est illa quæ progreditur quasi AVRORA? Cant. 6.

SOLI *panduntur amori.*

ARGVMENTVM.

IAm longâ quinque sæculorum revolutione, genus humanum cœcâ caligine, & alta nocte consepultum jacebat, dum *tenebris* AVRORA *fugatis, exoriri visa,* solem nobis justitiæ protulit, atque uberrimam omnis lætitiæ, & gaudiorum segetem, progerminavit. Vt non injuria hac optatissima luce, omnium fidelium corda, velut florum sinus, SOLI *panduntur amori,* omniũ ora resonent: *Nativitas tua, Dei Genitrix Virgo, gaudium annuntiavit universo Mundo.* Hac nobis natæ Virginis festivitate, quam exultandum sit, docuere gentiles, quorum ritus nos aptius ad mores deducemus, & qua ratione quisque vestrum natalem suum celebrare debeat, edocebimus. Splendidum quidem illi Natali suo die convivium instruere, candididis convestiri, munuscula in plebem elargiri, aliqua benevolentiæ, ac munificentiæ signa exercere consueverunt: eadem & nos æmulabimur, splendidissimo mensæ Domini convivio nos reficiendo, albis per sacram exomologesim induti, pauperibus ea luce liberaliorem stipem elargiendo, alijsque pietatis operibus, exemplo Sanctorum, ac virorum Principum vacando, nostrumque natalem terris, & cœlis dignum celebrando. Quare omnes sub calcem orationis meæ commonebo, ne dies enceniorum, qui Divis Natales sunt, petulantia, temulentia, luxu, luxuria comburant; sed debito honore, & pio cultu prosequantur.

§. I. *Nativitas tua Dei Genitrix Virgo, gaudium annuntiavit universo mundo.*

§. II. *Vani ac prophani in natalitiis gentilium ritus, ad pios & sanctos referuntur, ut Natalis Beatissimæ Virginis quam devotissime celebretur.*

FESTVM SANCTISSIMAE VIRGINIS MARIAE NATAE.

Quæ est ista quæ progreditur quasi Aurora? Cant. 6.

VEtus illa quondam & solemnis apud Thraciæ populos viguit consuetudo, natalem suorum fletu & lamentis prosequi, atque cum quo primum in lucem editi, lachrymarum nube diem involvere; quem morem etiam in barbaris ut sapientissimum, Doctorum maximus comprobavit: *audenter pronuncio, quia principium vitæ hujus, initium dolorum est: fuere Philosophi hoc non ignorantes qui in exortu pueros lugebant, in morte autem gaudebant: hoc significantes, quia homo ad* LABOREM NASCITUR, *ad quietem moritur*. Nascitur homo ad laborem, ad dolorem, ad mœrorem: nascitur ad calamitates, ad morbos, ad miserias mille, & cruciatus. Medicorum Princeps Galenus centum & duodecim contrarias affectiones, seu morbos, in uno oculo notavit, & Plinius non dubitavit asserere, morborum trecenta esse genera in humanâ vitâ, hoc est innumerabilia. Atque ipsâ quotidianâ experientiâ videmus, febrium agmina furibundo impetu in miseros mortales, velut in Scopum omnium calamitatum irruere. Vnde perite sane graviterque, qui humanæ inbecillitatis venam attigerat, pronuntiavit: *quis non ægrotat in hac vita? quis non longum languorem trahit?* NASCI *in hoc corpore mortali, incipere ægrotare est, incipere mori est*. Sic enim alibi quærit & queritur: *nescio an in vitam mortalem veneriм, an in mortem vitalem*. Fuerunt qui in ipso utero, lucis timorem, & mala obventura fletibus indicarunt: nostris his paucis annis, ait celeberrimus Historicus, auditus est infans in hac ipsa urbe Vratislavia, nondum natus flere, homo in omni sua vita postea miserrimus. Flens in utero alter editus est, teste Fabricio, qui hunc & versibus illustravit, & baptismo adstitit. Quæ naturæ prodigia ac præsagia frustra sectamur, cum vix utero soluti, elata voce infantes, noctes atque dies flentes & ejulantes, satis testentur in vallem se lachrymarum, in locum flentium expositos, suarum miseriarum vates ac præcones esse, eodem contestante Augustino: *dum infantia inquit, non à risu, sed à fletu* ORDITUR HANC LUCEM, *quid malorum ingressa sit, nesciens prophetat quodammodo*. Quare nemo quisquam mirabitur si benignissimus Dominus ut vult gravissimus author Hugo Cardinalis: *ideo Lazarum plorat quia revocaturus erat eum, ad ærumnas præsentis vitæ* ad pericula, ad discrimina tum corporis tum animi, & mille mortes undique imminentes: *collachrymavit his propemodum verbis utens: eum qui in portum jam appulerat, rursus ad fluctus procellas voco, eum qui jam coronam consecutus erat, ad certamina rursus duco*; adeo ut si omnia quæ homini in hac vita devoranda sunt, oculis subjicerentur, verissimum illud Senecæ (qui canus ceu senecio unde nomen traxit in lucem editus) judicarit: *nemo vitam acciperet, si daretur scientibus*.

August. lib. de Visitat. infirm.

Galenus in introduct.

Plin. l. 26. cap. 1.

August. in psal. 102.

lib. confess.

Nierenber. hist. nat. l. 3. c. 23.

Aug. lib. 21. de Civit. ca. 14.

Hugo Car. in cap. 11. Ioan.

Isidor. Pelusiota l. 2. ep. 174. Lips. in vita Senecæ. Seneca de brevit. vitæ.

Potentissimus ille divitiarum opulentiâ, & miseriarum tolerantia Iobus, cum videret diem natalem suum, tandem aliquando tot filiis, tot clientibus, tot armentis, tot segetibus, tot facultatibus funestum ac fatalem fuisse, facere non potuit quin exclamaret *pereat dies in qua* NATUS SUM! dies quæ mihi vitam attulit, tam multis ademit; pereat dies illa, quæ annua recordatione, filiorum funera facit oculos obversari! quæ tam amplæ numerosæque familiæ, una luce parentavit! Ambrosius de fide Resurrect. *clamat Iob: pereat dies in qua* NATUS SUM: *cognoverat* NASCI MALORUM *omnium esse principium & ideo diem qua* NATUS *est, perire optavit, ut tolleretur origo incommodorum*. Iobus, quem Chrysostomus adamantinum vocat, expressum in terris divinæ patientiæ simulachrum, sibi non potuit imperare, quin illum diem devoveret, eumque expunctum vellet è mensibus anni, & à reliquorum dierum ordine exauctoratum; potissimum autem teste Gregorio, diem illum detestatur & execratur, quo in peccato conceptus & natus est. Mitto hic gravissimum veteris Origenis testimonium, qui hom. 8. super Levit. ait: *nemo ex omnibus Sanctis invenitur diem festum vel convivium magnum egisse, in* DIE NATALIS FILII, *vel filiæ suæ*; non alia de causa quam quod lucem hanc ingressi, teterrima peccati umbra involuti, etiamnum horrorem animo concipiant, diemque illum natalem, quo numinis hostes exstitere, ut maxime feralem ac exitialem detestantur. Atque *ipse Iob* inquit, *odio carnalis hujus vitæ adductus, pro celebratione* DIEI NATALIS *sui, eum maledicit, quia peccatorum & delictorum principium*. Quid quod illi ipsi, qui natales suos omni lætitiæ ac festivitatis significatione celebrarunt, novo scelere contaminarunt & humano sanguine cruentarunt, ut recte notavit Hieronymus: *nullum alium invenimus observasse* DIEM NATALIS SUI, *nisi Herodem & Pharaonem: ut quorum erat par impietas, esset & una solennitas*. Pharao inter natalitias epulas, pistorum Principem evocari ex ergastulo; non libertate donandum, sed morte mulctandum; ut qui paulò ante gulæ regias dapes condiebat, tunc misero, laqueo frangeretur. Herodes vero inter natalitias choreas, caput illud, cœli tubam, orbis tonitruum, divinitatis oraculum, caput Ioannis Baptistæ, quo major in orbe non surrexerat, à cervicibus revulsum, donabat mulierculæ saltatrici: ut quæ intra chorum saltando, quantulum præmium promeruerat, caput illud reportando, omnes pietatis metas transiliret. Originem audi: *invenimus in veteri testamento, Pharaonem Regem Ægypti* DIEM NATALIS *sui cum festivitate celebrantem; in novo vero testamento Herodem: utrorque tamen eorum, ipsam festivitatem natalis sui, profusione humani sanguinis cruentarunt: ille enim præpositum pistorum, hic Sanctum Ioannem Prophetam obtruncavit in carcere*. Nec porro mysterio caret, Herodem die

Iob. cap. 3.

Greg. l. 3. mor. c. 7.

Origen. lib. 3. in Iob.

Hieron. lib. 2. in Matt.

Origen. hom. 8. in Levit.

suo

suo natali, cœnam potius celebrasse, quam prandium: *Herodes natalis sui cœnam fecit.* Recte cœnam, ut tenebris eum, & nocti æternæ natum scires; acute illum perstringit Chrysologus: *Herodes* Natalis *sui cœnam fecit: bene cœnam, quia non luci sed tenebris addictus est hic* Natalis, *in quo nocti filius natus est, non diei.* Pergit cœnam hanc nocturnam, & maxime obscœnam, cui ab infetis tenebriores interfuisse asserit M. Basilius, execrari: *tandem aliquando natalium Herodis tempus instabat, splendidaque luxuriosi Regis erat mensa, & convivium Regis luxu notum insigne: in quo ebrietas bacchabatur, & demonum fraternitas,* Nativitatis *festum ducebat.* Et hos natales quis gaudio, tripudio, hilaritate omni celebrandos existimarit? atque hac etiam nostra tempestate istiusmodi festa natalitia quis instaurandа arbitrabitur? quæ utinam non instaurarentur, & humano sanguine non rubescerent. Multa inquit Chrysostomus *etiam nunc hujusmodi symposia celebrantur, in quibus etsi Ioannes non interficiatur, Christi tamen membra dilaniantur; etsi non adsit Herodiadis filia, tamen adsit Diabolus.* Christi enim membra dilaniantur, dum invido ac maledico dente, fama & vita proximi super mensam discerpitur, & humanis carnibus saturantur; à quibus epulis abhorrere monet Sapiens, Prov. 23. *noli esse in conviviis potatorum, nec in commessationibus eorum, qui carnem ad vescendum conferunt. Quid est hic carnes comedere,* quærit peracute Richardus Victor: *nisi aliena infirma maledico dente lacerare: qui enim alienam vitam libenter rodunt, qui derogationibus libenter serviunt, qui proximorum infirmitatem delectabiliter carpunt, quid aliud quam carnes comedunt? ut ille querebatur Psalm. 26. appropiant super me nocentes, ut edant carnes meas; de quo & Paulus Galatas monet si invicem mordetis & comeditis, videte ne ab invicem consumamini.* Nec filia Herodiadis deest, ubi salax & lasciva filia Gladio linguæ non unum Ioannem jugulare consuevit. Quin potius; *dicamus bona verba, venit* Natalis *ad aures.*

Domitianus inter natalitios ludos quingentos supra duo millia, gladiatores extraxit in arenam, qui plagis utrimque positis, & repetitis immaniter se conficiebant, donec ad unum, omnes crudelissime trucidati corruerent, ut unius tyranni vita plurimorum hominum sanguine pasceretur. O impietas! quid crudelius quam quo die primum lucem aspexeris, eodem alios luce privare! O Principes natos in perniciem populorum! O natales Regum humano sanguine cruentos! innocentum morte funestos! O natales mortalium omnium lachrymis, lamentis, corporis animique calamitatibus infestos! *dies Regis nostri cœperunt Principes furere à vino.* Oseæ 7. Verum enim vero alia vobis hodierna die, festa natalia celebranda propono, nulla peccati nube obfuscata, nullo sinistro augurio funesta, sed festiva prorsus ac serena, superis, inferis, Deo ac hominibus perjucunda. Hodie natalis est Virginis toti orbi vitalis. *Hodie* Natalem *Beatissimæ Virginis Matris celebramus de qua vita omnium accepit* Natalem. Nata *est hodie Virgo de qua salus omnium voluit nasci: ut natus ad mortem, daret ad vitam posse renasci.* Vnde B. Petrus Cardinalis Damiani exclamat: *merito ergo hodie profusis gaudiis totus atque terrarum orbis exultat: merito universa Sancta Ecclesia* Nascenta *Sponsi sui Genitrice, ut ita præ gaudio dixerim, Fescennini carminis laudes alternat,*

Marc. 6. v. 21.
Chrysolog. serm 174.
Basilius orat. 18.
Chrysost. in Mat. hom. 49. de S. Ioan. Bapt.
Ibid.
Guerricus serm. 1. in Nativit. B. Virg.
B. Petrus Damiani serm. 1. in Nativit. B. Virg.

Cœlestis Panibus Pars II.

cujus lætitiæ segetem, & gaudii materiam uberrimam, prolixius prosequemur.

§. I.

Nativitas tua Dei Genitrix Virgo, gaudium annuntiavit universo mundo.

PRodigia & portenta, subinde etiam vaticinia, magnos Heroum ortus, ac Illustrium personarum natales præcessere; quo die Plato Philosophorum Sol ortus est, aureum imbrem de cœlo cecidisse, veterum monumenta testantur. Nondum natus erat Pericles Elympius, & jam Græcos vel nominis sui umbrâ terrebat. Cyri gloriam ex eo conjecisse narratur Astyages, quod ejus Mater sibi dormienti, visa esset ex se palmitem fundere, quo tota latè Asia tegeretur. Theodori ortum Deus prædici voluit per Stellam, in sinum maternum dilapsam. Præclaram illam re & nomine claram, mater in lucem editura, de partu solicita, dum ante Christi è Cruce pendentis effigiem ardentius peroraret, hanc vocem audire meruit: *ne paveas mulier salva enim lumen quoddam paries, quod ipsum mundum clarius illustrabit;* quo edocta oraculo, natam infantulam Clarã appellari voluit. Longum esset S. Aviti, Svviberti, Caroli Borromæi, aliorumque divorum ortus, cœlestibus flammis condecoratos, eorumque cunas divinis radiis undique circumfusas, narrare, unum scriptorum Cæsarem induco Baronium, in prævio suo ad annales apparatu: magna quidem & per omnia ad miranda, quæ nec verbis satis digne persequi ulli possunt, præcessisse Natalem Dei Genitricis Mariæ, non puto adeo angusti pectoris & emortæ mentis reperiri hominem, qui non intelligat, si mente revolvat, atque animo expendat, tot tantaque servis Dei ante ipsorum ortum impartita divinitus privilegia. Quis enim apud se reperens quæ Samsonis, Samuelis, Hieremiæ, & Ioannis Baptistæ natalitia processerunt, mox non firmiter credat, non tantum illis non caruisse Dei Genitricem Mariam, sed longe amplioribus, augustioribusque ornatam, auctam esse muneribus? Ac quis abjectè nimis, atque adeo humiliter de Deo sentiens, cum plura atque majora elargitum servis, quam Matri, & amico sponsi, quam sponsæ, mente captus dixerit; ecquis enim illam & sacrotum Prophetarum oraculis prænuntiatam, manifestis veteris testamenti typis præfiguratam, atque illustribus in matronis adumbratam, mille denique Sanctorum Patriarcharum votis, ac desideriis expetitam fuisse inficiabitur? Hæc aliaque cœlestia Virginis nasciture prodigia, ac præsagia, qui volet, videre poterit apud P. Posam de Beata Virgine p. 2. f. 7.

Summus olim Sacerdos Sanctuarium ingressurus, deferebat extremum vestis Sacerdotalis limbum, sive institam, aut fimbriam tintinnabulis distinctam. At quot putatis ea fuisse tintinnabula? consulite Clementem Alexandrinum, & invenietis fuisse trecenta sexaginta sex, quot dies in anno numerantur: ut significaretur singulis quibusque diebus, voces & clamores exaudiri, quibus auro-

Seduli in Seraphica Histor.
Baron. in apparat. n. 40.
Exod. 28.
Clem. Alexand. lib. Strom. 5.

L rem

tam hanc invocabant, & tandem aliquando orbi illucescere exoptabant. Hi nempe teste Richardo à S. Laurentio: *observaverunt si quando hanc auroram aspicerent, sic ubi appareret, si usquam sui proferret indicia; Simeon vero, Elizabeth & Anna, qui velut in puncto jam erumpentis Auroræ constituti, non solum ipsam, sed & filium suum videre, ardentissime gestiebant.*

[Richard. à S. Laur. de laudib. B. Mariæ l. 7. pag. 464.]

Subtilius hæc ac sublimius à Theologis comprobantur: qui docent veteris legis Patriarchas ac Prophetas, suis ferventissimis desideriis, ac inflammatis precibus Deum exorasse, ut orbis redemptionem maturarit. Testes habeo Doctorum Principes, Seraphicum Bonaventuram, & Angelicū Thomam; hic 3. p. q. 2. a. 1. sic aitex *congruo meruerunt Sancti Patres incarnationem, desiderando & petendo.* Alter vero in 3. dist. 4. art. 2. q. 1. *Sancti Patres flagrantissima desideria, meruerunt de congruo Incarnationis* ACCELERATIONEM. Unus instar omnium sit vir ille desideriorum, de quo sacræ paginæ loquuntur; *ab exordio precum tuarum egressus est sermo; ego autem veni ut indicarem tibi, quia vir desideriorum es, septuaginta hebdomades abbreviata sunt super populum, ut finem accipiat peccatum.* Quin & aliorum post Danielem, Patrum orationibus ac meritis, dies illi magis obbreviati sunt: Simeoni etenim cælitus promissum est, *non visurum mortem, nisi videret Christum Dominum:* non quod miraculosè vita ei prolongata sit, sed quod in ejus gratiam, Deus incarnationem accelerarit. Similiter de Anna Vidua sentit Ambrosius: *talibus fuisse moribus, ut digna fuerit Salvatorem omnibus nunciare.* Præ his tamen omnibus, Virgo Maria Regem sæculorum, filium altissimi, properare, festinare, currere fecit instar gigantis: unde inquit Rupertus Abbas *vox Dei ad Mariam optantis, desiderantis festinantis est,* illa Canticorum: *surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea;* quibus eam ita accelerare velle declarat, ut instar columbæ (quæ inter volucres celerrima) pernici pennà advolare desideret. Hoc nemo quisquam mirabitur qui attenderit, quid ipsa aliquando Sanctæ Mechtildi affirmavit: *Deus me eo tantum super omnem creaturam dilexit, ut amore mei multotius pepercerit mundo, & antequam nata essem, ipse etiam ex amore nimio* ANTICIPAVIT NATIVITATEM *meam;* Redemptor noster *desiderium collium æternorum,* non tam ardenter desiderabatur, quam venire desiderat. Incredibili veniendi ad homines inflammabatur desiderio, non quidem ab heri, & nudius tertius, sed jam inde à prima orbis molitione, quando *fabricatus est auroram,* id est teste Richardo, *Mariam, & ex ea Solem.* Imo ab ipsa æternitate, adeo ut in quoscumque annos, dies, horas, vel momenta differretur, ipse quodammodo affligi, & torqueri videretur. Æternum Patrem Regius Psaltes allocutus: *distulisti* inquit, *Christum tuum.* Quid causæ, exponet Euthymius: p. 2. tit. 77. *etsi ante mundi constitutionem prædestinata fuerat incarnatio Dei, verum usque ad Sanctissimam Mariam, nondum incarnatione digna inventa erat officina; quæ simul atque est inventa, tum demum incarnatus est.* Ubi tandem Virgo nata est, quo pacto venit? *Saliens in montibus,* in morem saltantium tripudiantium, exultantium, choreas celebrantium; quod ipsa Regina Cœli, servæ suæ Mechtildi aliquando significavit, quantum in hoc ortu Deus gavisus fuerit, dicens: *in mea nativitate in tantum exultavit, ut ex abundantia sui gaudii cælum & terra, & omnis creatura, licet tamen nesciens exultaret.* Exultavit ut gigas ad currendam viam, ubi solerter observandum, dum *nitido patefecit ab ortu.*

[Daniel. cap. 9. — Luca 2. — Mildrete de omnium. d. fest 58. sess. 7. — Suarez 3. p. q. 2. disp. 10. Sec. 6. — Amb. l. 2. in Lucam. — V. Nierem. hom. 43. de Nativ. B. Virg. — Cant. 2. v. 10. — Mechtild. l. 1. tit. de Nativit. Virg. — Gen. 49. — Psalm. 73. — Rich. à S. Laur. de laud. Virg. lib. 7. pag. 465. & Damian. serm. in Assumpt. — Psalm. 88. — V. Petavii Theolog. dogmat. tom. 4. de incarnat. l. 2. c. 7. n. 6. — Cant. 2. — S. Mecht. D. l. 1.]

[Ovid. 2. Metam.]

Purpureus AURORA *foret & plena rosarum*
Atria, foli sui Phœbo properandum esse:
Iungere equos, Titan velocibus imperat horis.
Nil est quod illam distineat aut remoretur.

Luctam illam quam olim Iacob per noctem habuit cum Domino, diremit ille dicens: *dimitte me, jam enim ascendit aurora.* Hailgrinus Cardinalis Sabiniensis hic: Iacob ait figurat sanctos Patres, qui sub veteri testamento precibus & lachrymis, quasi duobus brachiis, ut tangitur. Oseæ 12. ubi agitur de lucta Iacob, nitebantur à Deo extorquere incarnationem Unigeniti sui: quorum certui responderetur, quasi in ortu Mariæ: *dimitte me, jam enim ascendit aurora.*

[Gen. 32. — Hailgrin. hic. — Richard. à S. Laur. de laud. Virg. l. 7. p. 468.]

Quare nemo quisquam mirabitur,
Si Mariæ nascenti,

Lætitiæ causam maximam, assignat Ecclesia, dum nobis ante hac in tenebris & in umbra mortis sedentibus, aurora exorta est, quæ solem nobis optatissimum produxit. NATIVITAS TUA *Dei Genitrix Virgo gaudium annunciavit universo mundo; ex te enim ortus est Sol justitiæ, Christus Deus noster.*

Populi septentrionales sex menses in crassa ac continua nocte versantur: reditum Solis avidissimè præstolantur; hinc in jugis montium excubias habent; ut albescente cœlo festo tubarum sono incolis auroram denuntient; acerbius atque luctuosius ubi perpetua non est, atque hi populi prope Bosphorum cimmerii vocantur, de quibus Cicero lib. Academ. 8. *Cimmeriis aspectum Solis, sive Deus aliquis, sive natura ademit.* Hæc & gravissimorum & sanctorum Patrum sententia est; nam Magnus Basilius inter suas epistolas connumerat quandam S. Gregorii Nazianzeni ad se scriptam, cum in Ponto degeret, quæ sic habet: *Ego tuum pontum admiror, & ponticam tenebrosam sterilitatem & desideratum Solem. O pontici cimmerii, & sole carentes, & non tantum semestri nocte condemnati, quod sane de quibusdam proditur;* verum noctem *unam longam, omnem vitam habentes, & revera umbram mortis.* Haud aliter humanum genus, vespertilionum aut noctuarum instar, non menses, sed annos, & lustra, & secula, in crassa scelerum nocte palpitabat, quia ut Isaiæ ostensum: *tenebræ operiebant terram, & caligo populos;* in quos merito cadit illa Lactantii exclamatio: *O mentes Cimmeriis tenebris atriores.* O quanto putas gaudio, plausu, exultatione ac festis canticis pontici illi, & Cimmerii, exorientem lucem salutarent? nos ipsi post brevem noctem experimur, aurora illucescente omnia hilarescere, flores sese pandere, aviculas cantu aëra mulcere, prata ipsa ridere, morbidos alleviari, mortales omnes reviviscere videntur. Quod si hæc fiunt inquit Cardinalis Bellarminus, cum quotidie aurora ad nos revertatur, quid fieret si forte aliquando contingeret, ut Deo sic providente, per unam aut alteram hebdomadam, noctem perpetuam haberemus, nec sciremus quo demum prodigio detentus redire ad nos, & orbem nostrum Sol illustrare non posset? quid obsecro ageremus? qui gemitus, qui clamores exaudirentur? quam sæpe ad orientem miseros & lachrimabundos oculos converteremus? At ubi Auroræ tam diu, & tam cupidè expectatæ primus fulgor appareret, & solem ac diem

[Plinius l. 4. c. 12. Solinus. Merul. Cosm. de muner. pag. 6. — Basil. epist. 16. — Isaia. 60. Lactant. l. 1. — Bellarm. conc. 42. de Nativ. B. Virg.]

diem certissimè venturam prænuntiaret, quis præ lætitia seipsum capere posset? quæ cum ita sint, quis explicare queat, Auditores, quid senserint ii, qui per multa sæcula tenebris involuti, ubi Mariam velut auroram exortam didicerunt? Rupertus in illa verba: *quæ est ista quæ progreditur.* Sic Virgine exoriente dixerit: quando NATA es O Virgo beata, tunc vera nobis AURORA surrexit: AURORA præambula diei sempiterni: quia sicut AURORA quotidiana, finis est præteritæ noctis, & initium diei sequentis, sic NATIVITAS tua, finis dolorum fuit, & consolationis fuit initium: finis tristitiæ, & lætitia nobis exstitit Principium. Erat quippe tempus legis antiquæ tempus noctis. Nox a primi parentis, multorum sæculorum noctem induxit: post noctem qua furtum commisit, nullum in orbe diem vidit: noctu enim ut observat S. Anastasius Sinaita, *comedit Adam, & est proditus, priusquam ejus aperti essent oculi*, econtra Maria, ut ex revelatione viro religioso facta constat, aurora illucescente nobis nata est, de qua præclare B. Petrus Damianus Cardinalis: *Ex illa hora tenebræ factæ sunt super universam terram usque ad Virginem. Hæc est illa nox, de qua scriptum est: posuisti tenebras & facta est nox, in ipsa pertransierunt omnes bestiæ silvæ; quia crudeles & indomiti spiritus, diruptis repagulis, humanum genus totis viribus obtriverunt; sed* NATA *Virgine, surrexit* AURORA, *quia Maria veri pravia luminis*, NATIVITATE SUA, *mane clarissimum serenavit.* Libet itaque exclamare:

Exorere, & totum radios diffunde per orbem
Aurora lux! nunc Pyroeis, & Eous, & Æthon
Sideriusque Phlegon, quanquam per inania currus
Phœbeos rapiant, & puro æthera lustrent
Ignibus, advenere. Tuus formosior ortus.

Atque profecto S. Isidorus, AURORA inquit dicta, quasi AUREA HORA. Hora verò aurea, qua pretiosissima hæc AURORA *de qua nascitur Sol justitiæ: solum solis claritati succumbens.* Aurea verò hora Nativitatis tuæ, quia ab eâ, sæcula aurea profluxere, ut vaticinatur Poëta:

Iam nova progenies cælo demittitur alto;
Iam redit & Virgo, redeunt Saturnia sæcla.

Puella toties mundi jam prope depositi, perpetuis tenebris immersi, & in æternis sordibus ingemiscentis, precibus ac votis expetita nascitur, quinquaginta ferme sæculorum opus, quæ à mundi cunabulis ad ejus usque cunas effluxerunt.

Quæ te tam læta tulerunt
Sæcula, quæ tanti talem genuere parentes?

Certabant sæcula inquit Damascenus, *quodnam ortu Virginis glorietur*: certabant anni, certabant menses, certabant dies & horæ; sed *tanta moles erat*, natam, Genitricem Dei, Dominum Mundi, vitæ reparatricem, *ærotium omnium sæculorum partarius.*

Hoc est illa dies quæ magni conscia partus.

Quod si eum diem Romani natalem duxerint, quo hostium potestati erepti, libertati restituti, à præsentissimo discrimine liberati fuere, quid ni mundus universus natalem suum hodie celebret? Tullius pro Flacco dicturus, diem illum fortunatissimum deprædicat, quo rem publicam à conjuratione Catilinæ liberaverat: *O nonæ illæ decembres, quæ me consule tristes! quem ego diem vere Natalem hujus urbis aut certe salutarem appellare possum.* Sic Horatius religiosissimè Kalendas Martias veneratus est, quod eo die casu arboris obtritus non fuisset: *non minus nobis jucundi sunt illi dies quibus conservamur, quam illi quibus* NASCIMUR. Potiori jure exclamare juvat; O idus illæ Septembris! quem ego diem natalem non hujus urbis, sed urbis, sed orbis appellare possum: NATIVITAS *Beatissimæ & intemeratæ Genitricis Dei, merito præcipuū & singulare præbet hominibus gaudiū, quia totius exstitit humanæ salutis exordiū.*

Ferale Regis Assueri edictum pendebat in Susan; de omni stirpe Iudæorum jam conclamatum erat, ubique luctus & lachrymæ, & plurima mortis imago. Quam nubem sanguineam, & funestam noctem, cum una Esther in tempore opportuno, velut aurora exurgens dissipasset, omnis populus quanto gaudio, tripudiis exultarit, sacræ paginæ testantur: *Iudæis autem* NOVA LUX *oriri visa est, gaudium, honor, & tripudium.* Quæ ad ortum Virginis præclarè Richardus, *ejus formæ mirator & amator factus*, sic adoptavit: in ortu ejus nova lux orta est: justo, propter veritatis cognitionem quæ ignorabatur: gaudium propter carceris evasionem: honor propter hostis dejectionem: tripudium propter salutis recuperationem; ad hoc enim nata est, ut paternæ prævaricationis delictum ablueret, innocentiam repararet, districti judicis iracundiam placaret, portā cœli aperiret, & captivis libertatē conferret.

Attonitus igitur mundus demum percunctatur: *quæ est ista? tu gloria Ierusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi tui*; hæ quippe faustæ acclamationes, tibi O Maria, potiori jure ab universo mortalium genere, quam olim Iudithæ à Bethuliensibus, debentur. Sacra Regum historia exponit gaudium, lætitiam totiusque populi exultationem in hoc argumento, dum post tres annos in siccitate, aridirate sterilitate, & fame jam extremā transactos, quibus cœlum clausum & obseratum videbatur, gratissimus nuncius advolavit, dicens: *Ecce nubecula parva à mari.* Ioannes Hierosolym. de instit. Monac. c. 32. Maria inquit nubecula parva, dulcis & pura, de mari salsissimo & inquinatissimo: *Nil habet illa maris.* Luserit aliquando Christianus Tullius, & Margaretam Philippi IV. Hispaniarum Regis nostri Reginam Matrem extulerit, dicens: hæc Regina beata est, non humanis virtutibus exculta, sed divinis, è cœlo in Hispaniam dilapsa est. E cœlo Margarita non solum nomine, sed magis vivendi instituto pretiosa; nā ut è cœlesti rore & fulgetro gemmeæ Margaritæ coalescunt, ita ex divinæ contemplationis haustu, sola mihi videtur Regina conflata & concreta. At longe verius Damascenus orator: *lætentur cœli & exultet terra, commoveatur mundi mare: in ipsa enim concha gignitur, quæ cælitus ex divinitatis fulgetro in utero concipiet, & Christum ingentis pretii unionem pariet*, Aut si lubet, cum eodem teste Isidoro, AURORA quasi *aura rorans* nuncupetur, Virginem è cœlesti rore pretiosissimum hunc unionem concepisse dicamus. Denique è cœlo lætantium, simulq; admirantium voces audire videor: *quæ est ista quæ progreditur?* Divus Hieronymus hæc Angelis tribuit, qui exorientis Virginis luce perstricti, non sine mentis stupore sciscitantur: *quæ est illa tam pulchra ad videndum, tam admirabilis ad contemplandum, tam desiderabilis ad amandum? O Virgo mirabiliter singularis, & singulariter mirabilis! per te elementa renovantur, homines salvantur, dæmones conculcantur, & Angeli redintegrantur.*

Nec parum ad laudem & gloriam Virginis facit, quod Angelicæ mentes, cœlestis aulæ Principes, pulchritudinem ejus mirentur: si enim puella quædam ex agro forensi, & oppido rurali, regalem curiam ingressa, omnium magnatum oculos animosque in suæ pulchritudinis admirationem raperet, ita ut se mutuo respectantes, magna cum admiratione dicerent: *quæ est ista tam decora, tam speciosa,*

Cant. 6. Ruperr. in Cant.
Anast. Sinait. l. 2. Hexaem.
Durandus l. 7. c. 28.
B. Petrus Damian. serm. in Assumpt. B. Virg.
Pet. Damian. ser. de Assump. B. Virg.
Virg. Ecl. 4.
Virg. l. 1.
Bernard. serm. 2. in Nativ.
Martial. l. 12.
Cic. 3. Catilin.
Cic. Ep.
B. Pet. Damian. serm. 3. in Nativ. B. V.
Esther. 8.
Guerric. serm. 1. in Nativ. B. Virg.
Richard. à S. Laur. l. 4.
Iudith. 15.
4. Reg. 18.
Mendoza Viridar. lib. 6. met. 2.
Damasc. orat. 1. de Nativ. B. Virg.
V. Rich. à S. Laur. lib. 7.
Anselm. in orat.

tam amabilis, tam admirabilis? eximia prorsus hujusmodi species & pulchritudo sit necesse est: nã in Regum aulis, & Principum atriis quam plurimæ sunt, qui venustate singulari certent, & ornatu plane exquisito, præditæ sunt; cum igitur Angeli in cœlesti curia creati & versati, cœlestium pulchritudinem semper intueantur, & nihilominus splendor Mariæ in terra hac nostra rurali procreatæ, eos in sui admirationem rapiat, spectaculum illam extitisse rerum omnium pulcherrimum nemo quisquam inficiabitur. Quid, quod formæ ejus, supernæ patriæ cives tanti amatores facti sunt, ut Divæ Brigittæ per manifestam revelationem innotuerit: *ipsos Angelos magis exultasse, quod te Deus creare voluerit, quam ex eo quod ipsos creaverat: & sic verè Deus cum Angelis, & Angeli cum Deo, de te O Virgo creaturarum omnium dignissima, intimè congaudebant*, & suavissimo concentu aëra mulcebant. Ubi opportunum illud Etymon Richardus ad invenit: AURORA inquit, *quasi avium hora, quod tunc incipiunt modulari voces suas in laudibus Matris & filii. Aves soli sunt Angeli, qui concorditer laudant eam, unde & potest dicere cum filio, quod dicit Iob 38. cum me laudarent simul astra matutina, & jubilarent omnes filii Dei*. Atque ut & nos ad hanc auroram salutandam, & laudes Virgini concinendas inducat; addit *aurora quasi avium ora aperiens, quas aves ait esse animas fideles, volantes pennis virtutum*, & marianas laudes modulantes. O si hunc hodie referamus, ac omnium ora & corda SOLI *pandantur amori* MARIÆ! beatæ illæ mentes, ac linguæ, in quibus Maria cum aurora oritur, cum Sola vivit, nec cum die moritur! *qui mane inquit vigilant ad me invenient me*: qui more florum, sub auroram, SOLI *panduntur amori*: *Beati qui mane vigilant ad me quotidie, & observant ad postes ostiuli mei* significetur qui vere affectus est Virgini, singulis diebus primo mane eum debere oculos animosque intendere, & speciali eam obsequio sibi devincere. Vel *mane*, alludere videtur ad amantes, quorum primæ cogitationes sunt de re amata, de sponsa, quam ardenter concupiscunt, observantes ad fores, si forte alloquendi sit occasio; Virgo autem quærentibus se, statim ast in foribus, & occurrit *quasi Mater honorificata*. Sanctus Bernardinus Senensis hac pietate in Virginem sponsam suam excelluit: quotidie enim summo mane portas urbis egressus, Sacellum quoddam adibat, Virginem mundi auroram salutaturus; cumque illud factum insolens à familiaribus observaretur, pio dolo illis illusit: amicam quandam ad urbis confinia degere, quam indies blandè confabulaturus, accederet. Donec tandem sagacior juvenis, hujus vestigia legens, eum Virginis ædiculam intrantem, & ante ejus aram prostratum deprehendit. Atque is interim ex hac per plures annos conversatione, & sanctis dici primitiis, uberem meritorum messem, & gratiarum cumulum collegit, ut verissimum expertus fuerit illud sapientis BEATI *qui mane vigilant ad me*. Quisquis & qui beatos inter censeri desiderat, *oportet ad ortum lucis adorare te*. Id est interprete magno: *gratias agere de* ORTU *Mariæ, per quam illuminatus est mundus*. Etenim si Persæ summâ gratulatione auroram salutare, & omni veneratione adorare solebant, *nos praevenire solem, id est prius ad Mariam venire, quam ad Solem justitiæ ad benedictionem suam obtinendam*. Nato mundi Salvatore, facta est multitudo cœlestium Amphionum laudantium Deum, quos hoc Virginis natali non defuisse, ex illo B. Petri Damiani recte concluseris, qui docet: *Sicuti*

In Revel. Brigitt. serm. Angel.
Richard. à S. Laur. de laud. Virg. l. 2.
Prov. 8.
Prov. 8.
Eccl. 15.
Richard. à S. Laur. cit.
Rich. cit.

in Nativitate Christi, ita etiam nihilominus in NATIVITATE MATRIS *Christi, exultandum*; expressius vero Patriarcha venetus, serm. de Nativ. Virg. *in cujus ortu lætati sunt cœli, decantaverunt Angeli laudes Deo; promulgata est pax, humana species capit abolere opprobrium, atque fugatis tenebris quæ totum occupaverant orbem, radiis suis* RUTILANS AURORA *perfudit*. Et divina illa prædicatorum tuba Vincentius, de Natali Virginis disserens, ait: *O quale gaudium fuerunt! quia dixit Christus quod gaudium est Angelis Dei in cælo super uno peccatore pœnitentiam agente* (qui spiritualiter renascitur) *ergo quanto magis super Virgine Maria, quæ nunquam peccavit*. Cui conformia sunt, quæ Sancta Mechtildis ab ipsa Virgine Matre divinitus hausit: cum sint inquit (Matrem Dei alloquens) infinita quæ mentes delectent recolentium gloriam tuæ venerandæ Assumptionis, vellem etiam edoceri, quid in festo tuæ *Nativitatis* specialius ab Angelis recolatur in cœlis. Cui B. Virgo respondit: Angeli Sancti modo in cœlesti gloria cum inæstimabili recreantur lætitia, gaudia illa ineffabilia, quæ habebant novem mensibus illis, quibus ego crescebam in utero Matris meæ, anhelantes ad ortum & natalem meum. Hinc nulli dubium esse potest ad cunas Virginis advolasse, & ut piè quidam meditantur, natam excepisse. Suos quondam Principes cum nascebantur, Ichytæ clypeo extulerint ad belli præindicium: suos Athenienses Sacerdotalibus infulis texerint ad pacis auspicium: Persæ adversu soli opposuerint ad religionis mysterium: Romani humi straverint ad miseriarum exemplum; Turcæ militari vexillo involverint, ad jactantiam: Græci purpurâ ad pompam: Parthi casside exceperint, ad militarem gloriam. Hæc Cœli Terræque Regina, vestitu charitatis deaurato, circumdata omnium virtutum varietate, Angelicis manibus excipitur. Nec est quod quis hic singulari numinis beneficio, ac læto præsagio accidisse commemoret, quod ad Mydæ cunas, formicæ frumentum devexerint, quæ rerum omnium copiam sub eo Rege adfore prænuntiarunt; Platonis cunabula, apes melle resperserint: atque in Ambrosii labiis molliter consederint; Angelicæ apes ex lilio hoc Mariano mella, miseri homunciones formicarum instar, frumentum electorum, in his cunis sibi reconditû, merito glorientur. Quo denique ac quanto gaudio Angeli natam Virginem prosecuti sint, argumento, est, quod festivo suo acroamate, celebritatis hujus per orbem terrarum auctores, ac præcentores extiterunt: nam ferunt Anachoretam hac ipsa luce quotannis audire cœlestes Choraulas solitum, qui lævissimis modulis latè aërem exhilararent; cumque precibus Deum exorasse, ut quid concentus hic tam solennis sibi vellet indicaret. Qui cœlitus edoctus est, Angelos miro gaudio gestire, & festivis canticis hunc diem celebrare, quo eorum Regina, mundi Domina, & Dei Mater in terris nata est. Cujus rei gestæ seriem, cum vir sanctus Pontifici Maximo fideliter retulisset, festi hujus celebritas per orbem Christianum instituta est. Quam lucem cum noctuæ, ac pessimi tenebriones ferre non possent, sublatam ac prorsus extinctam volebant. Lutherus in hujus diei Evangelium, pervelim inquit, hoc festum omitti, cum nullo scripturæ testimonio nitatur. At luculento sane testimonio, celebritas natæ Elizabethæ nata est! hæc fuit Angliæ pestis Ecclesiæ, Regina impudentiæ, cum 7. Septembris in Sanctissimæ Virginis profesto nata

B. Laur. Iustin. ser. de Nativ. B. Virg.
S. Vincent. serm. de Nativ. B. Virg.
Petrus à Natalib. S. Antonin. ... 1. 2. ... Vincent. ... ... l. 2. cap. 11. Durand. l. 7. c. 8.
Richard. Bristow. Anti here. tic. motiv. ...

esset, incredibili pompâ ac splendore, & campanarum strepitu quotannis natalem suum per omne regnum celebrari curabat.

Addit Sandæus, in maiorem Dei Matris contemptum, in omnibus Angliæ calendarijs, natalem Elizabethæ magnis rubris literis, seu minio notatum; Sanctissimæ vero Virginis, atris & minusculis characteribus expressum. Vel ideo apud nos maiori in honore, amore, & veneratione, hæc saluberrima dies est, quæ largissimam nobis cælestium donorum affluentiam, atque apud filium gratiam & misericordiam impetravit.

Vbi ut concludam, hoc postremum observandum occurrit: non sine peculiari numinis providentiâ Mariam mense Septembri natam fuisse; quo scilicet nobis Deus manifestaret, se benigniori vultu, vel ex tunc respicere terram: Astrologi enim mense Augusto solem in signo leonis regnantem, acri æstu terram urere & torrere; mense vero Septembri, Virginis signum domumque solem ingressum, mitioribus radijs & benigniori influxu terram lustrare asseverant. Id porro nobis in Natali Virginis evenisse videtur; nam prius quam Mariæ in terris oriretur, in leonis signo Deus regnabat, unde & leo dicebatur, & leo rugiens: *leo rugiet quis non pavebit?* Nunc vero iras omnes, ferociamque posuit, cum primum in Virginis signum, id est in sinum tuum O Maria venerit; ubi leo mansuetudinem Agni induit, ut eum digito signat Baptista: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Olim Deus ultionum, Deus exercituum, ignis consumens, nunc Deus consolationis, Deus pacis ac dilectionis. Vnde hoc? nisi quia Sol declinat ad Virginem. Alteram rationem adfert Damianus, dicens: *inter cuncta huius venerandæ solemnitatis insignia, illud etiam non sine profundi causa mysterij contegitur: creditur ut Mater Domini sub ipso pene vindemiarum tempore NASCERETUR, nunc quippe vinearum, palmites proventu onusti fructuum, adamna desinunt: nunc uvarum botri gravidâ maturitate turgescunt. O quanti hanc vindemiam avidis mentium faucibus sitiebant!* Ac tandem concludit: *merito ergo Beata Maria Virgo, sub ipso vindemiarum tempore NASCITUR, ut iam nova gratia mustum ex varijs sacræ scripturæ sententijs, velut ex diversis a varum folliculis exprimatur; merito autumnali tempore NASCITUR, ut iam velut in autumno, totius sæculi fructus spiritualium arborum comedatur.* Quod ipsum confirmat Hugo Card. non sine bono omine, Septembri mense natam esse, qui dicitur mensis *plenitudinis*, mensis *fructuum*: quia in eo fructuum ubertate omnia plena sunt: plenæ areæ, plenaque horrea. Et hæc Septembris gloriæ, hæc laus & commendatio; sed maior illi à nascente Virgine, quæ non folia, id est bona duntaxat vota, quæ ventus inconstantia facile discutit: non etiam leves virtutum flosculos, quos adurit atque exsiccat primus æstus concupiscentiæ; sed solidos & nato æternitati dedit bonorum operum fructus. & præ his omnibus divinissimum Sanctissimi ventris sui fructum, brevi datura quare ut nos hac luce fructum legamus, quo cultu, qua pietate, ac religione Natalem prosequi debeamus, paucis adverte docebo.

§. 2.

Vani ac prophani in natalitijs, gentilium ritus; ad pios sanctos referuntur, ut Natalis Beatissimæ Virginis quam devotissime celebretur.

Religiose summorum virorum Natales, veteres observarunt: diem illam Persæ perpetuò sacram habuerunt, quia Xerxes accessit imperio: eam Siracusani semper coluerunt, quæ Timoleontem: eam Athenienses, quæ Socratem peperit: Romanis quoque dies illa solemnis fuit, quia urbis fundamenta ponere cœperunt. Nec non Calendas Ianuariæ, Titi imperatoris ortu nobiles, Decembres Nervæ, Novembres Adriani, Apriles Antonini, Februariæ Constatini, Idus Iuliæ, Iulij Cæsaris Claræ natalibus; olim Romæ, magnâ cum pompâ celebrari consueverunt. Sed O Idus Septembres, præ omnibus æterna memoria retinendas! semper illa dies nobis dicetur supra cæteras beata, quæ nobis affulsit optima, tantoque tamque divino partu præluxit.

Hanc itaque ut Christiano more ac Mariano amore digne veneremur, libet imprimis antiquum illum à gentilibus ritum mutuare, quo in natali suo omnes amictu candido indui iubebantur ut recte Pelignus Vates cecinit.

Est populus festo concolor ipse suo

& ipse de suo natali lib. 3. trist eleg 13.

Scilicet exspectas solitum tibi moris honorem,
Pendeat ex humeris vestis ut alba tuis.

Contestatur idipsum Hircani cuiusdam Hebræi factum insigne, apud Iosephum: qui die natali Ptolomei Regis Ægypti, centum pueros unius ætatis, & centum puellas eiusdem formæ, omnes candidissima veste amictos, talentum aureum in manu habentes, Regi natalitium munus misit. Hunc ritum nos quam maxime æmulari addecet, omnes hodie Virginis natæ candidatos, talento charitatis præditos, nos offerre convenit: animus omni sceleris labe expurgandus, alba cælesti gratiæ vestes induendus, affectus, sensus, mores omnes dealbandi sunt: *Consid* [illegible] *Augustinus, quia si aliquis homo potens aut nobilis NATALEM suum, aut filij sui celebrare desiderat, quanto studio ante plures dies, quidquid in domo sua sordium invenerit, ordinat emundari: quidquid ineptum & incongruum projici: quidquid utile & necessarium, præcipit exhiberi. Domus etiam si obscura fuerit, DEALBATUR, pavimenta scopis mundantur, & diversis respersa floribus adornantur.* Ita hac solenni Virginis Natali, & Patronæ nostræ, omnia interioris domus emundentur, dealbentur, floribus virtutum respergantur. Nostis quomodo? Attendite Cardinalem Damianum: *Nos igitur ad honorem huius Virginis præcinamus in confessione. Confessio & pulchritudo in conspectu eius;* quæ more suo divinæ Hipponensis præsul exponit: *pulchritudinem amas? vis esse pulcher? confitere. Non dixit pulchritudo & confessio, sed confessio & pulchritudo. Fœdus eras confitere ut sis pulcher: peccator eras, confitere ut sis iustus: fœdus eras ipse fecisti, formosum te*

Ita Kal. Mar. Calendarij 8. Sept. n. 23.

Amos. c. 3.

Pet. Damian. serm. de nativ. B.V.

Hugo Card. in Psal. 64.

Campi in deq. page 483.

S. August. serm.

Pet. Damian. de. Psal. 95. Aug. in Psal. 95.

D. 7. mor. c. 1. c. 14.

facere non potest Gregorius Magnus expendens illa verba Psalmi 50. SUPER NIVEM *dealbabor: quid hoc loco inquit,* PER NIVEM, *nisi lucem iustitiæ,* & CANDIDA ACCIPIMUS CORDA SANCTORUM? & alibi super illa Hieremiæ, Thren. 4. *candidiores Nazaræi eius* NIVE: *quid inquit, per* NIVEM, *nisi* CANDOR VITÆ COELESTIS *signatur?* in solemni Christi ad superos ascensu, Angeli in albis vestibus apparuere, *quia* IN ALBIS VESTIBUS *gaudium*, *& solemnitas mentis ostenditur.* Ipsi Turcæ adeo religiosè nitelam vestium in legatis spectant, ut nefas sit, Regem Turcarum accedere atratum. Luculentum exemplum præbuit Rhodiorum equitum Præpositus *Philippus de Villers*, qui cum Insula Rhodus funesto fato sub Solimanni tyrannidem redacta esset, vir grandævus urbe sibi excundum duxit, veste farti sua apta: cumque in hac pulla veste, Solimannum victoriâ suâ insulentem adire decrevisset, aditu prohibitus, diu stetit senex venerandâ canitie, & sorte sua miserandus; exigente eo rationem suæ moræ, responsum est non conveniri Regem atrâ veste atque horrendum, dum alia decens afferetur. Ipso iniquius ferente moras, allata est tandem aurea vestis, quâ pomparicè compositus, concessum est ei accedere Solimannum. Capitale ducitur barbarum Regem atrato amictu convenire: enim vero immane quantum discrepat, Regem Regum atra scelerum veste animum convestitum accedere, eius mensam (prô scelus) in die solemnitatis, natalis tui accederes in quo convivio deceret te habitu super nivem dealbato convestiri, idest ut Hugo Cardinalis: INCOMPARABILITER ALBUS comparere, *sine alla macula nigredinis peccati.* Convivium nemo mortalium augustius, splendidius, sumptuosius, quam Virgo Mater in hoc natali suo adornavit, ad quod nos omnes convivas invitat; In hoc convivio cæleste illud manna reconditum, quod continet omnis saporis suavitatem; *hoc utique manna, quod in utero Mariæ repositum, tibi expositum atque appositum, est, frequenter* (hoc salutem Virginis natali) *utere ad salutem.* Laudandum hic & mirandum, quin & imitandum propono *insignem pietate virum.* Ferdinandum imperatorem, qui suum quidem colebat Nativitatis diem sed non uti prisci illi; solum enim religiosissimo cultu eum traducebat: neque illum diem velud hilariorum agebat, sed Deum vitæ suæ autorem, ob conservatam ad usque eum diem vitam incolumem laudabat, super quo gratias votis eximijs agebat; easdem quovismodo ut referret, ad aras agente sacerdote, tot offerebat nummos suæ Maiestati congruos pauperibus distribuendos, quot numerabat annos.

Greg. hom. 29 in Evang.

Gen. potestellus ab eo instituto.

Turcarum Baronius in 1523. Rhodiorum Equitum.

Hugo Card. in Psal. 50. super nivem.

B. Laur. Iustin. serm. Nativ. Virg.

Ioan. Chokier sent. hist. cent. 1. c. 12. Idem refert de Emanuele Duce Sabaudiæ, P. Barry de Angelo. cust. c. 6.

Institutum certè quod nedum talem principem decuit, sed quod alij quoque principes ac dynastæ, & nos pro modulo nostro imitemur; Aliquod saltem in gratiam Virginis, pauperi munusculum elargiamur; nam ut Varro testatur: *id moris, institutique maiores nostri tenuerunt, ut in* DIE NATALI, *munus annale* GENIO SOLVERENT.

Varro lib. de numeris

Sed ô perversos nunc Christianorum mores! toto prope iam orbe, Natalitia, sanctorum, Bacchorum ritu celebrantur, quasi vero delectet sanctos, luxus ille quo iura divina & humana omnia violantur: nullus fere angulus orbis Christiani hac impietate vacat: singulis quippe vicis, oppidis, & pagis suus est sanctus, quem patronum tutelarem indigetarunt: in cuius die natali, largo mero aspergi, crapula distendi, lascivia diffluere consueverunt. Has Ethnicorum reliquias, & detestandos ritus, sua etiam sæculo grassantes, sic damnat Augustinus: *Attende animo tuo Martyrum militiam: enim te Natalitiorum, conviviis turpibus celebrare delectat, & eorum vitam sequi honestis moribus non delectat?* satius esset Martyrum agones colere, epulo sacro, ubi anima instruitur gratia idonea ad virtutes sanctorum æmulandum.

Augustin. lib. de pœn. [illegible]

Alias timendum est, ne nobis in animo accidat, quod Gentili quondam in corpore: Antipater Sidonius omnibus annis uno duntaxat die, quo natus erat, febri implicabatur, cumque ad ultimam ætatem pervenisset, natali suo, febri redeunte, illo circuitu extinctus est? Sed pergo porro & ad sacrificia, quæ in Natali peragi solita, festino. Alexander ab Alexandro tradit Romanos quondam genio suo, non carne taurorum & sanguine, sed lacte, melle, vino, libis, floribus, & thure litare solitos. Alexandro Severo diem suum natalem celebranti, victima cruenta aufugit, & sanguine suo candidam Imperatoris vestem cruentavit, cui mortem imminentem cruor ille portendit.

Valer. max. lib. 1. n. 8. n. 16.

Alex. ab Alexandro l. 2. c. 22.

Lampridius in Alex. Severo.

Quisquis hodie candidis Virginis cunis adstas natalem celebras & forte (quod avertat pia Mater) hostis sanguinem sitis, manus sanguine plenas habes, victima adstas sanguinolenta, & niveos pannos virgunculæ natæ cruentas, mortem tibi acerbissimam portendis. Vtinam Christiani recolerent morem illum qui diu apud Gentiles constitit illibatus: non carne taurorum, aut animalium sanguine fas erat immolari, sed incruenta, die natali sacrificia peragabantur, idque ut refert ex Varrone Censorinus: *manum à cæde & sanguine abstinebant, ne diem qua ipsi lucem accepissent, alijs demerent.* Nihil sanguinis, nihil fellis aut amaritudinis hac luce promendum est, *Dicamus bona verba, venit natalis ad aras.*

Censorin. [illegible] natali.

Tibull.

Omnia ipso die natali, pacem, pietatem virtutem spirent, ut dies ille supremus *quem quisque reformidat*, gentili Seneca monente *æterni natalis sit.* Hoc spectavit Aleaxander Lusacius, nobilis Adolescens, is diem suum Natalem, quo sacro fonte ablutus, Ecclesiæ Albo candidatus adscriptus est, ut solennem Kalendario suo inseruit, atque ita coluit, velut è præcipuis anni tutius celebritatibus esset. Cum aliquando dies illi natalis immineret, ad Patrem Capucinum quendam sibi perfamiliarem, in hunc sensum scripsit: quæso te mi Pater, per Christi Domini nostri, eiusque sanctissimæ Matris amorem, quandoquidem dies illa qua fui natus, non procul abest, velis pro me misero peccatore, aliquid ultra consueta pietatis exercitia superadderet ante omnia vero, mihi spiritum pænitentiæ, qua vitæ præteritæ culpas aboleam, & post hac cor mundum & spiritum rectum impetra, qui me totum innovet, talemque efficiat qualem esse me Deus vult. Habes sanctissimi huius viri exemplar, qui in colendo natali die, tibi præluxit, hunc sequere, & imitare.

Seneca epist. 103. Lib. 1. vita. c. 6. Barry de Angelo cust. c. 6.

Denique hoc omnium nostrum votum sit, ut dum Virgo terris nascitur, cælo renascamur. Quod D. Bernardinus multis precibus & lachrymis expetijt, de illo celeberrimus auctor vitæ illius sic scripsit: certe ego ipse concionem illo habente Senis, de B. Virgine, anno 1427. in die Nativitatis Virginis, ita audivi eum dicentem: Ego frater Bernardinus, semper fui devotus B. Virgini: *in die enim* NATIVITATIS *eius, ego natus sum, eodem die baptizatus, eo ipso die monasticum habitum indui: itemque eodem professus sum, & eodem etiam die primum sacrificium obtuli Deo,* eodem

Surius 20 Maij.

mulem discupio excedere ex hac vita. Quod ut omnibus non contingat, id certe exoptandum ut amori Virginis immorientes, alteri vitæ, ad eam contemplandam renascamur. Quod fœliciter, ut recte ominamur evenit Francisco de Benavides, Ser. Archiducis Leopoldi Ephebo, signifero in obsidione Dunckerkana, in conspectu Principis ab hoste traiecto, cum biduo ante in natali Virginis, sacro epulo refectus esset; cuius hoc epitaphium.

State & audite dum vos alloquor
COMMILITONES MEI.
Habent & mortui vocem suam, habent & sensum.
Vocem hanc si viventes audiant, si sensum habeant, fortunati.
Ego sum
FRANCISCUS DE SOTO-MAYOR
Manuel Benavides & Guevara;
imo fui:
Alta hæc nomina, & simul omnia,
Cum vita mihi momento erepta sunt.
Ego nunc sum
ANIMA NUDA ET SOLA.
Quod inter vos vijus sum, iam pulvis & cinis, & nihil est.
Vivebam vobiscum securus in tempore;
Et raptus sum momento vno attonitus in æternitatem.
O Æternitas!
Quam te nemo capit, nisi quia te captus est!
O Æternitas!
Quam tibi vox brevis, & quam longus est sensus!
O Æternitas!
Quam paucis descripta litteris, secula quam immensa describis!
Æternitas vitæ aut Mortis,
Cum Deo beata, horribilis sine Deo.
Hanc ego solum iudicem habui, & quod per cælū
vos expectatis,
Pavi adhuc vivus
Ad tribunal eius stare, & audivi
SENTENTIAM ÆTERNITATIS.
Hanc ego vobis pronuncio;
Quia hoc iudices est, non iudicari.
Vos auditores mei tremendum & vestram & meam,
Vtinam utriusque fortunatam!
Vixi inter vos annis paucis:
Quia non solum illi XVIII. vita mea,
Sed seculorum omnium sunt breves.
Vixi in obsequio pij principis
LEOPOLDI GUILIELMI:
Fælices qui vivunt ad Exemplum vitæ eius & virtutis.
Illius in exercitu Imperatoria signa circumtuli;
Sed aliud nunc in cælo signum vidi.
AD DUNCKERKAM
Hostili telo traiectus occubui
Et mox illa sine me expugnata est:
Sed cælum mihi sine me, & nisi à me non potuit expugnari.
Pro illa Leopoldus,
Princeps & dux meus;
PRO HOC MARIA
MEA MATER ET PATRONA CERTAVIT.
O MATER!
Quantum tibi debeo, & NATALI TUO,
En, illo die concessisti mihi in Sanctissimo Sacramento filium tuum
Vt haberem benignum iudicem post biduo moriturus.
Hanc amate Matrem, & hunc adorate filium,
Qui viam vobis facilem aperiat
In Cælum.
Ad hoc ego veni cum natus, & renatus sum,
Hoc ego vidi cum denatus sum;
Hoc ego si vici tunc vici, cum iudicatus sum.
Venite & vos O Commilitones mei
Videte Cælum & vincite, dum tempus est.
Errare à cælo pronum est, non videre cælum
Precium est semel excidisse cælo
Æternum est.
Atque ideo Natalem Virginis, exemplo meo *colite, ut diem, quem conformandis, æternis natalis sit.* Epist. 169.

FESTVM

FESTUM SANCTI MATTHAEI APOST. ET EVANGELIST.

Sequere me. Matt. 9.

Vsque sequar te. Horat. l. 1. Sat. 9.

ARGUMENTUM.

SI magnates, ut vulgo iactatur, quid magneticum habeant, quo aliorum ad se animos alliciant, id enim vero in Redemptore nostro verissimum comprobatur, qui vel verbo SEQUERE ME, quandoque vel nictu oculi, vel nutu, adeo potenter, ad se mortalium animos pertrahebat, ut fortunis, facultatibus, voluptatibus, propinquis coniuge, liberis, omnibus extemplo spretis, nudi nudum, per saxa, per ignes, per mille mortis discrimina secuti sint. Non secus ac scapha exigua ingenti Myoparoni alligata (ut in praefixo symbolo videre est) per omnes fluctus, tempestates, ac procellas sequi consuevit. Hortatur & nos Christus ut sequamur, atq; ut constet qua eundum sit, impressa, reliquit vestigia, sanguine signavit. His insistere gavisi sunt tot invictissimi Heroes suo sanguine purpurati, tot prisci Anachoretae, per assiduum vitae rigorem, lachrimas, vigilias perpetuam carnis inediam, per asperum & horridum vitae genus, tot viri Religiosi intra religionis claustra quasi vivi consepulti: tot denique tenerrimi pueri ac puellae quae SEQUUNTUR *Agnum quocumque ierit.* Vos vero, quos Seraphicus Doctor deplorat, *sequimini Mundi desideria, & hi sunt avari: quidam* SEQUUNTUR *carnis delectabilia, sicut gulosi, & luxuriosi,* quibus illud Prov. 7. congruit *ubi sermo est de muliere, quod iuvenis eam* SEQUITUR, *quasi bos ductus ad victimam; vel quasi Agnus lasciviens, ignorans quod ad vincula stultus trahatur: vel quasi avis festinet ad laqueum, nesciens quod de periculo animae eius agatur.* Quod periculum cum maximum, & praesentissimum sit, hodierna die cum Matthaeo resipiscite, & vestigijs Christi insistite.

Apoc. 14.

Bonav. serm. de SS. Petro & Paulo.

§. I. *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius,* 1. Petri 2.

§. II. *Qui non accipit Crucem suam, &* SEQUITUR *me, non est me dignus* Matt. 10. *quod qua ratione Heterodoxi* INIMICI CRUCIS, *omnisq; austeritatis intelligant, paucis disquiramus.*

§. III. *Quam pauci Christum sequantur.*

§. IV. *Continuo relictis omnibus* SECUTUS EST *eum.* Luc. 5.

FESTVM SANCTI MATTHAEI

SEQVERE ME. Matt. 9.

DVm verbum Patris filius Altissimi, è cælis in terras descendens, nostram induit formam, tres sibi nobilissimos fines præfixit: primum ut sua nos morte redimeret: secundum, ut sua prædicatione doceret tertium, ut sua vita, omnium virtutum exemplar daret perfectissimum ad imitandum, iuxta illud 1. Petri 2. *Christus passus est pro nobis, vobis* RELINQVENS EXEMPLUM, UT SEQUAMINI VESTIGIA EIUS. In quæ verba docet Cornelius, Christum tribus hisce de causis, quas allegaui, venisse in mundum: atque hæc Angelici Doctoris sententia est: *convenientissimum fuit Christum pati mortem Crucis, primo quidem* PROPTER EXEMPLUM VIRTUTIS: *dicit enim Augustinus* lib. 83. qq. 25. *Sapientia Dei, hominem* AD EXEMPLUM, *quo rectè viveremus, suscepit*; ut quos habebat Redemptionis servos, haberet conversationis discipulos. Quæ solidissime, ac solertissime prosequitur gravis Theologus, Leonardus Lessius, dum præ omnibus, Christum rationem exempli, & imitationis potissimum spectasse, ostendit: longe enim maiorem impressionem in animum faciunt viua exempla, quæ oculis videntur, & manibus palpantur, quam illa spiritalis, & supernaturalis Doctrina, longè à sensibus remota. Nihil itaque, vel certè parum sine exemplo actum erat, in genere humano ad vitæ sanctitatem. Deinde, quantum hoc beneficium, ex eo perspici potest, quod hæc exempla omnis virtutis, tanti filio Dei steterint: ideo enim tot annis in terris nobiscum verbatus est, ideo tot labores subijt, tot calumnias & acerbitates sustinuit, tam grauia & indigna, perpessus est: momento quippe in formâ humana se exhibendo, una sanguinis gutta, una lachrimula, una precatione, ad totius mundi. Redemptionem, sufficientissimè satis fecisset; sed ad luculentissimum omnis virtutis, & perfectionis exemplum exhibendum, illa erant potissimum necessaria: quamvis simul in illis subeundis, non solum exemplum & imitationem, sed etiam Redemptionem, & solutionem nostri debiti spectauerit.

S. Thomas. par. 3. q. 46. a. 4.

Lessius de perfect. diuin. l. 12. c. [illegible]

Tum emphaticè subdit: *ratio tamen exempli, & imitationis, videtur fuisse præcipua, cum modum necessariæ Redemptionis tantopere excesserit.* Vnde passim scriptura etiam passionem, & Crucem, exempli causa ipsum subijsse, docet. Vt disertissimè patet ex illo.

§. 1.

CHRISTUS PASSUS EST PRO NOBIS, VOBIS RELINQUENS EXEMPLUM, UT SEQUAMINI VESTIGIA EIUS. 1. Petri. 2.

FIlij huius sæculi, filij tenebrarum, in alta scelerum nocte, Andabatarum more cæcutientes, voragines, præcipitia, Salebras, insidias, pericula undique imminentia non prospectant: quo, vel qua eundum sit planè ignorant: etenim ut præclarè filius ille lucis, Divus Bernardus: *habet mundus iste noctes suas, & non paucas; quid dico, quia noctes habet mundus, cum penè totus ipse sit nox.*

Bernard. serm. 75. in Cantic.

Omnes *in tenebris ambulant*: quantum vera Charitatis, benevolentiæ, subsidij ac solatij allaturus sit, qui peregrino hicertanti, & in tenebris palpanti facem prætulerit, viam monstrarit, quis satis assequatur. Hoc Redemptor noster præstitit, qui illud illustre de se dedit testimonium: *ego sum lux mundi, qui sequitur me, non ambulat in tenebris.* Vbi ex venerabili Beda notat S. Thomas: *advertendum est, quia non ait, ego sum lux Angelorum, vel cæli, sed lux mundi, id est hominum in tenebris commorantium.*

Psal. 81.

Ioan. 8. v. 12.

S. Thom. in Ioan. cit.

Nostis qui in tenebris ambulant: hi sunt qui per obscuras vias, opes, honores, dignitates consequi, per ipsos *Principes tenebrarum* agunt & satagunt. Quanta porro nunc *potestas tenebrarum*, in illo diabolico *tibi dabo*, quis solis explices; nec mirum si solem Iustitiæ, lucem ducem sequi detrectent, quia cæci sunt, secundum illud Deuteron. 16. *munera* EXCÆCANT *oculos sapientum, & mutant verba iustorum.*

Ephes. 6.

Alij tenebriones, exercent *opera tenebrarum*, qui male agentes, adeo non sequuntur, ut maxime *oderint lucem*. De his Bernardus: *nox est hæretica pravitas: nox etiam Catholicorum carnalis, animalisque conversatio.*

Rom. 13. v. 12. Bernard. [illegible] cit.

Sunt & alij, de quibus Ioannes: *qui diligit fratrem suum, in lumine manet: qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quo eat, quia tenebræ obcæcaverunt oculos eius.* S. Pater fratrem, Soror Sororem, Vxor Maritum, si tu propinquum, affinem, vicinum oderis, *in tenebris ambulas*; si vetus odium animo foves, si illatam tibi, aut tuis iniuriam non remittis, *in tenebris ambulas. & nescis quo eat.* Quod expendens D. Cyprianus: *it enim nesciens* inquit, *in gehennam: ignarus & cæcus præcipitatur in pœnam; recedens scilicet à Christi lumine monentis, & dicentis: ego sum lumen mundi, qui me* SEQUUTUS *fuerit, non ambulat in tenebris.*

1. Ioan. 2. v. 10.

Cyprian. de zelo & liuore.

Vt vero sciatis, quid sit Christum sequi, ac quemque vestrum non modo Apostolos sed illum sequi posse, subiungit: *sequitur autem Christum, qui*

præceptis eius insistit: qui per Magisterij eius viam graditur: qui VESTIGIA EIUS *atque itinera sectatur; qui id quod Christus & fecit, & docuit, imitatur, secundum quod Petrus quoque hortatur, & monet, dicens. Christus passus est pro nobis &c.*

Denique palpabiles ac terribiles tenebræ sunt scelerum, ac perversorum morum, quas ex alta lucis specula Angelicus Doctor contemplatus, exclamat: *tenebræ satis metuendæ sunt morum, non oculorum, & si oculorum, non exteriorum, sed interiorum: unde discernitur non album & nigrum, sed iustum & iniustum.* Tales tenebræ sunt super universam faciem terræ.

S. Thom. in Ioan. c. 8. v. 12.

In hisce tam densis ac spissis tenebris, benignissimus Redemptor noster famuli instar, aut pedisequi, nobis lucernam præfert, ut Seraphicus Bonaventura scitè annotavit: *Lucerna est lumen in testa; lumen in vase, est divinitas in humanitate. Præcedit Christus tenens lucernam:* SEQUITUR CHRISTIANUS, *tenens exempli semitam, proposuit humanitatem lucentem ex divinitate, extulit lucernam ut videamus in fide, ambulemus in operatione, dirigamur imitatione.*

S. Bonav. in Psal. 118. v. 105. Lucerna pedibus meis.

Hanc lucernam secuti sunt Petrus & Andreas, gentilitatis nocte involuti: hanc lucernam secutus est Matthæus, qui excussis scelerum tenebris, continuo secutus est eum. *Arguit autem inepte,* teste Hieronymo, *Porphyrius & Iulianus Augustus, vel imperitiam Historici mentientis, vel stultitiam eorum, qui statim* SECUTI SUNT SALVATOREM, *quasi irrationabiliter quamlibet vocantem hominem sint* SECUTI: *cum tanta virtutes, tantaque signa præcesserint. Certè fulgor ipse & maiestas divinitatis occulta, quæ etiam in facie refulgebat humana, videntes ad se trahere poterat in primo aspectu.*

Hierony. l. 1. comment. in Matt. c. 9.

Invitat & nos Dux noster, nec solum facem præfert, sed & quà eundum sit, vestigia signat, quæ ut sequamur, stimulo esse potest quod Clemens Alexandrinus observavit, ad illa verba Sponsi: *quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis tuis, filia Principis!* Olim nempe puellas subter calceos seu cothurnos suos, aureos clavos gestare solitas, in quorum capitellis verba, aut symbola amatoria insculpta erant, quæ arenæ impressa, ab Amasijs ponè vestigia sequentibus, studiosè legebantur. Non verba, sed efficacissima amoris testimonia, nobis sanguinea amantissimi Iesu designant vestigia, quæ à prætorio Pilati ad usque Crucem, 1321. cruenta fixit. Ne hæc sequi pigeat, præclari Doctoris peroratio impellat. Augustinus in Psal. 36. *à Domino gressus hominis dirigentur, & viam eius volet,* sic ait: *ipse est Christianus, qui non aspernatur viam Christi, sequi per passiones ipsius: noli per aliam viam velle ire, quam per illam, qua ipse ivit; dura videtur, sed est tuta via: alia forte delicias habet, sed latronibus plena est.*

Clemens Alexand. in c. 7. Cantic.

Adrichom. n. 118.

Aug in Psal. 36.

Multi ambulant vias difficiles, minus tutas & maxime periculosas, iter Hierosolymitanum ingressi, ut Christi vestigia intueri, venerari, & exosculari valeant: quæ dum torrentem Cedron pertransiret, lapidi impressa reliquit, teste Baronio: accepimus ab his, qui hæc viderunt, etiam in imo vallis, quam torrens Cedron præterfluit, in lapidibus ipsis eiusdem Christi Domini nostri *vestigia pedum impressa* remansisse, hactenusque servata esse. Quod Illustrissimus iuxta ac piissimus Princeps Radzivilius, oculatus testis confirmat: ad dexteram inquit parvi pontis super torrentem Cedron impositi, locus est in Petræ superficie plana, in quo *vestigia manuum, utriusque genu, & extremitates digitorum pedum, Salvatoris nostri sunt expressa*, cum à Iudæis ponticulo deiectus, ibidem concidisset. Locum hunc peregrini deosculantur, & habet septem annos, & totidem quadragenas de indulgentia. *Vestigia hæc,* cum in aperto sint aëre, pluvias & tempestates excipiant, & quotidiano usu & deosculatione attrectentur, tamen iam à mille quingentis & amplius annis, planè integra & velut recenter expresse apparent.

Baron. an. Chri. 34. n. 66.

Radzivil. peregrin. Hierosol. epist. 2. pag. 62.

Nec minus ab extremis orbis partibus concurritur, ad visenda quæ in monte Olivarum Christus *excedens terris* VESTIGIA FECIT, de quibus Hieronymus: *mons Oliveti ad orientem Hierosolymis est, ubi* ULTIMA VESTIGIA DOMINI, *humo impressa, hodieque monstrantur; cumque terra eadem quotidie à credentibus excavetur, nihilominus tamen* EADEM SANCTA VESTIGIA *pristinum statum continuo recipiunt. Denique cum Ecclesia, (in cuius medio sunt) pulcherrimo opere conderetur, summum tamen cacumen, propter divini corporis meatum, nullo modo contegi, & concamerari potuit.*

Georg. lib. 2.

Hieronym. de locis heb. ad. Apost.

Quaresmius de terra S. tom. 2. pag. 309.

Magna quidem populi ad ea concursantis devotio, mira & stupendæ horum vestigiorum veneratio, sed non eo vos hodie ablego: pauci enim inde sanctitatem referunt. Gentiles, Barbari, ipsi Turcæ, proximè ijs insistunt: Christiani peregrini inde reduces, parum in vita, in moribus exprimunt, quo Christi vestigia sequi contestentur.

Non physicis, sed moralibus Christi vestigijs insistendũ est: *quid est enim* SEQUI, *nisi imitari?* ut Matthæus fecit, *quem iussit* SEQUI inquit Ambrosius, *non corporis gressu sed mentis affectu.* Quid est vestigia sectari, nisi humilitatis, paupertatis, Charitatis & Passionis eius exempla imitari? ut Seraphicè Bonaventura: *sunt qui* SEQUUNTUR *agnum mansuetissimum, Doctorem prudentissimum, Regem potentissimum, & patrem dulcissimum. Tales fuerunt Apostoli. Potest unusquisque Apostolorum dicere pro se illud Iob 23.* VESTIGIA *eius* SECUTUS *est pes meus:* VESTIGIA HUMILITATIS *profundissimæ, paupertatis altissimæ, charitatis ardentissimæ, & patientiæ constantissimæ.*

Bern. de Pass. c. 31. Amb. lib. 5. in Luc. c. 5.

Bonav. serm. de SS. Petr. & Paulo.

Matthæus quam *humilitatis vestigia* secutus fuerit, scitè S. Hieronymus expressit, dum alios Evangelistas, nomen Matthæi telonarij, occultasse observat, ipsum vero Auctorem, se palam toti mundo manifestasse, dicendo: *vidit hominem sedentem in telonio, Matthæum nomine. Cæteri Evangelistæ* ait Hieronymus, *propter verecundiam & honorem Matthæi, noluerunt eum nomine appellare vulgato, sed dixerunt Levi; ipse autem Matthæum se, & publicanum nominat.*

Matt. 9. Hierony. in catena D. Thomæ Matt. 9. v. 7.

Matthæus secutus est *vestigia paupertatis altissimæ*, non ut Petrus & Andreas, qui retibus, cariosa Scapha, vili supellectile relicta, secuti sunt eum, sed saccos & cistas auro graves, continuo reliquit: Chrysologus hic: MESSORES *de supernis ad superna tendentem, & non aurum de inferius ad inferna mergentem.* addit vero Lucas: *relictis omnibus, surgens* SECUTUS EST EUM. Vidit Iudæa hodie clarum inter pauca miraculum, camelum scilicet gibbo posito, per angustias acus sese penetrantem, dum Matthæus è prædivite Publicano, angustam viam nudus, & omnibus spretis, etiam affectus ingressus est. Ideo Abulensis quæst. 37. in Matth. *adhuc fuit maius miraculum, quia cum sederet in ardoribus avaritiæ, lucra terrena captans in telonio, Christo vocante, omnia deseruit quæ habebat, & quæ habere poterat: & quod maius, etiam quod habere cupiebat.*

Chrysolog. serm. 29.

Luc. 5. v. 28.

Abulens. in Matth. q. 37.

Secutus est *Vestigia Charitatis & patientiæ constantissimæ*, dum Christum prædicando, sudando, sanguinem fundendo ad acerbissimã mortem comitatus est, cuius rei typũ expressum cernis, cymbam

ingenti

ingenti Myoparoni annexam, quæ per fluctus, procellas, tempestates, semper sequitur, cum hoc lemmate: *vsque sequar te*.

Horat. l. 1. Sat. 9.

S. Thomas in epist. 1. Petri c. 2. VT SEQVAMINI VESTIGIA EIVS, inducit illud Genesis 33. *præcedat Dominus meus seruum suum, & ego paulatim* SEQVAR VESTIGIA EIVS. Vbi in mentem mihi venit, VVenceslaum Bohemiæ Regem, illustri sanctitatis famâ conspicuum, cum pro more, intempestâ nocte, pers frigidaque hyeme, colendi Numinis causa, templa obiret, è Proceribus Podiuinum quempiam, supplicationis comitem adsciuisse: præibat ipse Rex per saxa gelu horrida, per humum nivibus, brumaque obsitam, per cæli inclementiam, ventis ac frigoribus infestam, capite pedibusque nudis, via tenui præcinctus tunicâ, lacernâque coopertus, Podiuinus vero Scythicis pellibus, totoque tegmine Sarmatarum adversus frigora munitus. Producuntur preces, extrabitur ambitus atque supplicatio; algere sensim, tum tremere, mox rigere, demum manus, pedesque ad eiendum calorem supplodere Podiuinus. Id vero cum è strepitu percepisset Wenceslaus, moræ, frigorisque impatientè blandè compellare, cohortarique ut perseueret. Ille contra neque precari sedi utius, neque pedibus insistere, neque inambulare posse. Igitur ut animum, viresque subiiceret deficienti, *quæ à præeunte me*, inquit Rex, *imprimuntur* VESTIGIA, *tu identidem preme, atque insiste Podiuine, & sine dubio perstabis.* Quod cum ille non segniter præstitisset, suoque pede præcedentis vestigia tereret, confestim frigus abscedere, remittere tremor, corpus universum nō incalescere modo, sed inflammari cœpit; ut non iam tardo, difficilique incessu Regem penè sequi, sed expedito atque incitato gressu, prævertere se posse confideret.

Dubrauius in hist. Bohemiæ. forma 2 8. Bap.

Itane vero? hos animos, roburque Podiuino dederé Wenceslai vestigia, ut itinere frigidissimo caleret? hunc vigorem membris, has animo faces subiicere, ut Regem suum alacer Loquendo, inter asperrimas nives & frigora, totus inardescere videretur? Nos autem Christiani, quo tandem animo erimus, quibus tanto celsiora, sanctioraque proposita sunt Christi Ducis nostri sectanda vestigia? nū ad luculentos illos divinæ charitatis ignes, quibus succensa sunt atque inflammata, & torpentes ac stupentes obrigebimus? nunc segnes, ignavi, queribundi, difficultates itinerum perhorrescemus? num si qua tempora periculosa inciderint, si laboriosa se obtulerint certamina, si cum frigore, inedia, infamia, morbis, alijsque humanæ vitæ miserijs si cū animi nostri perturbationibus & internis molestiis depugnandum sit, num inquam imperia Ducis aspernabimus, pauidi consistemus, terga vertemus? Recordamini obsecro, præclaram illam, omnique seculorum memoriâ dignissimam, Sanctissimi Antistitis Malachiæ sententiam, quem cum intentum operi periculoso quidem, sed ad promouendam Dei gloriam mire accommodato, mortis infamiæque metu deterrere sui à suscepto munere niterentur: *Sinite fratres*, inquit *sinite me imitari Magistrum meum: sine causa sum Christianus, si* CHRISTUM NON SEQUOR, norat quippe verissimum illud oraculum:

Bernard. in vita S. Malachiæ.

§. 2.

QUI NON ACCIPIT CRUCEM SUAM, ET SEQUITUR ME, NON EST ME DIGNUS. MATT. 10. *Quod qua ratione Heterodoxi* INIMICI CRUCIS CHRISTI, *omnisque austeritatis, intelligant, paucis disquiramus.*

Philip. 3.

Dicam hoc Auditores quanta possum vocis laterumque contentione, ut ab omnibus exaudiat: *sine causa Christiani sumus*, sine causa *Ecclesiastici*, de sorte Domini sumus, sine causa *Religiosi* sumus, si ducem nostrum *Christum non sequimur*: si dissimilem ab ipsius vestigijs semitam insistamus; ut ille in sole, nos in vmbra; ille in puluere, nos in otio; ille in acerbissimis pœnis, nos in oblectamentis vitam transigamus, ille per spinas, nos per rosas ambulemus? illud enim vero purpuratus Pater Bonaventura, maxime erubescendum dictitans, in ardentissimas has voces prorumpit: *sine vulnere nec volo, nec possum viuere, cum aspicio Deum meum pro me vulneratum.* Hoc omnes imitatores crucis senserunt, omnes sectati sunt, hac breui Carthaginiensis Præsulis paræneſi stimulati: *si ipse est salutis nostra via, qui Christum* VESTIGIIS SALUTARIBUS SEQUIMUR, *per Christi exempla gradiamur.*

In vita B. Bonavent.

Cyprian. lib. de bono patient.

B. Franciscus Borgias cum preces, multas in horas extenderet prostratus in faciem (ut Christum orasse noverat) os ita corrupit, ut dentes omnes suis emoti sedibus deciderent: ita in se flagellis sævijt, ut sæpius ad sexcentos validos ictus numerarentur. Dicere solitus vitam sibi sine solatio fore, si sciret se moriturum eo die, quo nil passus, quo nullum mortificationis vestigium post Christum posuisset.

P. Rho variæ virtut. hist. l. 7. c. 5. § 4.

In vita l. 4. c. 5.

Accidit aliquando ut P. Gabriel Logroniensis eo mentis feruore tam diu se flagris cruentaret, dum Christus illi apparuerit, & benignè compescuerit, dicens: satis est Gabriel, satis est. Sed proxime Christum flagellatum subsecutus est Antonius Corsus Capuccinus, qui per horas quinque, continuata dirissima flagellatione, sex mille sexcentis, sexaginta sex plagis, corpus lacerabat: eum enim numerum, totidem à Christo toleratis olim flagellorum ictibus sacrum esse dicebat. Cuius moris plures habuit sectatores, quos imitari volentibus spes, & admirari ipsa propemodum laboret fides.

Nieremberg. 39 [illegible] pag. 24.

P. Rho. l. 7. c. 5. §. 28.

Vultis tamen è teneriori sexu virgunculam, quæ inertiam & torporem excutiat? Ioanna à S. Cruce, ingenti adhærebat cruci; apprehensisque prominentibus è cruce clauis, deductis late brachijs, diu suspensa pendebat voluta vatur inter spinas: in pœnas suas ingeniosa, descriptis ferreâ in laminâ Christi patientis insignibus, eaque pertusa, qua parte lacerando corpori asperatur, pro cilicio utens, viuam Domini sui dolorum imaginem exprimebat.

Ibidem. §. 23.

Quod si ad hæc expallescitis, eos saltem cruciatus, qui ab hostibus, ab amicis, à Dei manu immittuntur, assumentes, Ducem sequamini. Ad hoc exemplo suo S. Bernardus non Religiosos dūtaxat, sed & Christianos omnes exhortatur, dicens:

S. Bernard. serm. 2. in passa Dom.

dignum est, & multum tibi expedit compati & commori passo, & mortuo Christo. ad hoc enim facta sunt eiusmodi, ut in his omnibus configuretur, & conformetur vita Christiani: qui enim tanquam membrum Christi, dicit se in Christo manere, debet sicut ipse ambulauit, & ipse ambulare.

Lucæ 9. 23.

CONTROVERSIA *de pœnitentia & bonis operibus contra Hæreticos*

Quemadmodum tot teneri, opulenti, nobiles iuuenes ac iuuenculæ faciunt, illud Christi monitum spectantes: *qui vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie &* SEQUATUR ME, seculi delicijs, & carnis illecebris spretis, intra monasticum claustrum, summa in austeritate, vitam instituunt.

Cornelius à Lapid. in 1. Petri 2.

21. sequamur vestigia eius.

Greg. in 1. Reg. c. 9. 29.

2. Timoth. 2. 12.

Notent hoc, exclamat diuinæ legis interpres, notent hoc molles Hæretici, qui fidem Christi sequi volunt, non passionis vestigia, dicentes solam fidem in Christum sufficere ad salutem: Christum enim pro nobis plane satisfecisse; quare nulla esse bonorum operum merita, satisfactiones nullas. Audiant hi quod intonat hic S. Petrus 1. epist. c. 2. v. 21. &, ex eo S. Gregorius: *remansit inquit, quia non omnia nostra Christus expleuit: per crucem quidem suam omnes redemit, sed remansit: ut qui redimi, & regnare cum eo nititur, crucifigatur. Hos profecto residuum viderat, qui dicebat: si compatimur, & conregnabimus.*

Lutherus. in c. 1. Evang. S. Ioan. tom. 2. innocentium operum. fol. 412.

Quis unquam vera spreta Religione, ad Heterodoxos confugit, ut vitam austeram duceret, crucem Christi tollere, eumque sequi melius posset; cum hoc Lutheri, eorum Antesignani monitum sit; *ne cures, licet hic vel ille ex sanctorum numero, austeram vitam vixerit, à carnium esu abstinuerit, vestes cilicinas gestauerit; ne cures, ne moreris; sed dicito, quamuis isti Ordinum Auctores, & Architecti miracula patrassent, mortuos excitassent & præ animo pietatis ardore, ieiunijs & corporis diverberatione sese peremissent; nihilominus manu non verterim. Ieiunium tuum, oratio tua, flagellatio tua, nihil emolumenti mihi parit.* Ac tandè concludit: *nunquam cõcessero, hanc esse ad cælum viam.* Existimo illum rectam ad cælum viam, latam & spatiosam sibi suisque aperuisse. Vnde Luthero gloriante tot infames è claustris transfugas suà dogmata, se vestigia secutos, apte respondit Thomas Morus hoc tam pronum, quam lapides ex alto deorsum labi: tu inquit ducis deorsum per decliuè vitiorum; Catholici cũ Christo sursum ad ardua, tendunt virtutum.

Stapleton. in vanæ. 83.

Matt. 10. v. 38.

Beda hom. 36 in Matt.

S. Thom. in Luc. 9.

Christus dicit: *qui non accipit crucem suam &* SEQUITUR ME, *non est me dignus.* Quod non solis Apostolis dictum, sed ut annotavit ven. Beda *Pulchre positum ad omnes* S. Lucas c. 9. *dicebat autem* AD OMNES, *si quis vult post me venire &c.* Vbi diuina illa intelligentia S. Thomas: *ne putarent Christum quidem passurum persecutiones pro vita mundi, eis vero liceret lenem vitam ducere; ostendit necessario quod per æqua certamina gradi decet, cupientes eius gloriam obtinere.*

1. Cor. 9. v. 27.

Extractum Catholic. 32. Bruge.

Hinc Doctor gentium, illud vas electionis: *castigo corpus meum, & in seruitutem redigo*, & ad Coloss. 1. v. 24. *adimpleo ea quæ desunt Passionum Christi, in carne mea.* & cap. 3. v. 5. *mortificate ergo membra vestra, quæ sunt super terram* Lucæ 3. v. 8. *facite fructus dignos pœnitentiæ.* Quemadmodum Catholici faciunt, apud quos vigent ieiunia, abstinentia à carnibus, nõ modo per quadragesimam, sed apud Carthusianos, aliosque per omnem vitam; S. Francisci de Paolo Religiosi Minimi, & sanctæ Theresiæ alumni, alijque ab omni, quod unquam victitauit.

Isaiæ 22. v. 13.

At quos *fructus pœnitentiæ* molles nostri, & effæminati Hæretici faciunt? quam Prædicantes eorum suis Prædicant pœnitentiam? nisi forte illam, Epicureorum *comedamus & bibamus, cras enim moriemur*, aut illud sap. 2. v. 6. *fruamur bonis quæ sunt & utamur creatura, tanquam in iuuentute celeriter. Vino pretioso, & unguentis nos impleamus: nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra.* Quibus hæc primæ veritatis concio, aliquando ad ruborem & confusionem ingeretur: *væ tibi Corozaim! væ tibi Bethsaida! quia si in Tyro, & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent*, quæ frustra Christus interminantur, si pœnitentiæ non requirantur.

Matthæi. 11. v. 21.

Cornel. 1. Petri 2.

Esto enim patiendo soluerit plenum redemptionis nostræ pretium; vult tamen nos quoque pati (ut in scripturis supra allatis patet) quia non decet, sub capite Spinoso, membrum fieri delicatum, ait Hieronymus; sed potius decet membra capiti configurari, inquit Paulus, ad Rom. 8. *ut conformes simus imagini filij Dei.* Tum quia ipse sanxit, ut hoc Passionis suæ pretium, per Passiones nostras nobis applicemus: non enim otiosis, & desidibus, non ijs qui desideria carnis sequuntur, qui Spiritu Dei aguntur, qui carnem suam crucifixerunt, & crucem portantes eius vestigia sequuntur, hoc pretium impenditur.

S. Thomas in Epist. 1. Petri c. 2.

Virg. 2. æneid.

Sed contra obijciunt Hæretici, illud Eccl. *quid est homo, ut possit* SEQUI *Regem factorem suum?* Respondet S. Thomas: VESTIGIA DIVINITATIS *homo non potest sequi, sed* VESTIGIA HUMANITATIS *potest*, licet ut paruuli: *non passibus æquis.* Quam similitudinem præmittit ad illa verba. Gen. 33 *præcedat Dominus meus seruum suum, & ego paulatim* SEQUOR VESTIGIA SUA, *sicut video paruulos meos posse.*

Victor Vticensis hunc præclarum morem Christianorum parentum adnotavit, cum Martyres ducerentur ad supplicium, infantulos suos eorum vestigijs insistendos submittebant, ut illa iam tum vel teplantes premere inciperent; sic enim lib. 2. Historiæ, de persecutione Vandalica: *per vertices montium, & vallium, concurrens turba fidelium inæstimabilis descendebat, cereos manibus gestantes, suosque infantulos,* VESTIGIIS MARTYRUM *proijcientes.*

Rocius in triumpho Crucis.

Quibus innumeros paruulos institisse legimus, quos per Italiam, Germaniam, Angliam, Galliamque atros Iudæorum impietas, die, modoque ijsdem, quibus olim Patres sui Christum Dominum, crudelissimè necarunt, & flagellis cæsos, & spinis coronatos, in crucem egerunt; Simones inquam, Guilielmos, Hugones, Richardos, aliosque ipsis parentibus quandoque spectantibus & animantibus. Hos inter eminuit Christophorus trium annorum puer, qui in Hispania, Ferdinando Rege, in oppido cui nomen Guardia prope Toletum, omnia Christi tormenta à Mauris Sigillatim perpessus, perfectissime Christum secutus est. Dum ad columnam cæditur crudeliter, *non aperuit os suum*, non vocem, non signum doloris vllum dedit, nisi in vltimis quinque plagis, quod eo numero suæ plagæ, illas Christi superassent, exclamans. Effodienti sibi latus dextrum in cruce ait: *si cor quæris alterum latus effodito.* extstat de hoc versus;

Psal 37.

> *Dum Christi tormenta refert in corpore, & ipsum*
> *Pectore, Christophori nomen, & omen habet.*

In literis annuis a. 1. 3. 95.

Quæ ne longe quæsita parentes fore teneriores autument, imitationi seruiet, quod Lublini accidit; hic cum in hebdomada sanctiore, magna

flagel-

flagellantium supplicatio, instituereretur, pia quædam Matrona, filiolum in tenera omnino ætate seminudum, cum scutica in manu, agmini verberantium inservit, euinque palam hortata est; animose fili mi, hac ætate ea perpeti, ejusque vestigia, sequi ne detrectes, qui amore tui passus, & mortuus est.

Alterum est, quo Heterodoxi Christum sequi detrectant, per castitatis vestigia, cum tot in Ecclesia Virgines, *quæ carnem crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis suis*, SEQUANTUR *agnum quocumque ierit*; ipsi autem sequantur hædum aut hircum libidinis. Augustinus de Sancta Virginitate: *quo ire putamus hunc agnum? quo nemo eum SEQUI vel audeat, vel valeat, nisi vos. Quo putamus eum ire? in quos saltus & prata? ubi credo sunt grandia gaudia, non gaudia sæculi hujus vana &c. nam sunt aliis alia, sed nullis talia.* Ad vos itaque Virgines sermonem converto cum Hipponensi Præsule: *vos itaque SEQUIMINI eum, tenendo perseveranter, quod vovistis ardenter, ne Virginitatis bonum à vobis pereat, cui facere nihil potestis, ut redeat. Videbit vos cætera multitudo fidelium, quæ Agnum ad hoc SEQUI non potest, videbit, nec invidebit: nam & illud Canticum novum, proprium vestrum, dicere non poterit, audire autem poterit, & delectari vestro tam excellenti bono.*

Galat. 5. v. 24.
Apoc. 14. 4.
August. de Sancta Virg. in libro unico cap. 27. tom. 6.

Huic Virginali agmini, quod mireris, etiam inter barbaros, Apostolus, noster facem præluxit, & Christum sponsum sequi docuit. Egipium Regem Æthiopum ad orthodoxam fidem convertit illustri prodigio, filium ejus demortuum ad vitam revocando: insuper & Reginam, & filiam Iphigeniam Æthiopas, purioribus undis primus lavit; quæ ad fidem, votum servandæ castitatis adjunxit, & una cum ducentis Virginibus, in nobili Parthenone sese inclusit. Sed cum Egipio functo, frater ejus Hirtacus regnum occupasset, & Iphigeniam jam olim Deo desponsam, copulare sibi sacrilegus perrentaret, Matthæus quod palam impium prorsum damnaret, & multa de Virginitate, coram Iphigenia & sociis Virginibus ardenter disseruisset, dum ad aram facit, securi cæsus ipse, ut loquitur Damianus, *Virginitatis victima* occubuit, ipsumque altare suo cruore aspersit. Continuo Iphigenia, Virginitatis patrono templum ponit. Hic Rex non amore jam, sed odio & rabie accensus, ignes Virginis ædibus subjicit, ut quæ libidinis flammis non arserat, comminus eum suis incendio conflagraret; sed Apostolus in aëre conspicuus, utrisque repressit, & à sacris ædibus sceleratas flammas avertit. Atque hæ Virginum primitiæ, post Virginum Matrem, quæ agnum secutæ sunt.

Damian. serm. de S. Matthæo.

Sed quid acturi sunt conjuges? quid peccatrices, quæ Virginitatem amiserunt? SEQUANTUR ITAQUE AGNUM inquit Augustinus, *cæteri fideles, qui Virginitatem corporis amiserunt, non quocumque ille ierit, sed quousque ipsi potuerint. Beati pauperes Spiritu, imitamini eum, qui propter vos pauper factus est. Beati mites, imitamini eum &c. Hæc qui imitantur, in his Agnum SEQUUNTUR. Sed certe etiam conjugati possunt ire PER ILLA VESTIGIA, etsi non perfecte in eadem forma ponentes pedem, veruntamen iisdem semitis gradientes.*

August. l. de Virginit. c. 28.

§. 3.

Quam pauci Christum sequantur.

HUgo Cardinalis in illud 1. Petri 2. UT SEQUAMUR VESTIGIA EIUS, ad propositum nostrum, sic disertissime excurrit: *multi magis SEQUUNTUR ea, quæ eis non proderunt; contra quos invehitur Bernardus: si sapis, si cor habes, si tecum est lumen oculorum tuorum, desine SEQUI illa, quæ ASSEQUI miserum est; beatus qui post illa non abiit, quæ possessa onerant, amata coinquinant, amissa cruciant. Bene invenio, primum qui SEQUITUR carnem: secundum qui SEQUITUR mundum: tertium qui SEQUITUR diabolum; sed quartum de numero vestrum requiro, scilicet qui SEQUITUR Deum.*

Vna via qua Christus præivit, ducit ad cœlum ducit ad æternam beatitudinem, & quam *pauci sunt, qui inveniunt,* (qui quærunt) *eam.* Hæc uberrimis dignissima lachrymis, de numero vestrum cor reperiri, qui carnem, qui mundum, qui diabolum sequuntur, & in æternum ruunt exitium. *Matth. 7. v. 14.*

Doctor Seraphicus: *quidam sunt SEQUENTES mundi desideria: mundum SEQUUNTUR avari & cupidi; quidam sunt SEQUENTES carnis delectabilia, sicut gulosi; & luxuriosi: qui ad nihil aliud vacant, nisi ut bene comedant & bibant, & vana videant, & audiant, &c. unde de iis dicitur Proverb. 7. ubi est sermo de muliere, quod invenis eam SEQUITUR quasi bos ductus ad victimam, & quasi agnus lasciviens, ignorans quod ad vincula stultus trahatur, donec transfigat sagitta jecur ejus. Vel quasi avis festinet ad laqueum, nesciens quod de periculo animæ ejus agatur. Nota verba: nam 1. SEQUITUR eam Lentus, quasi bos ad Macellum ductus. 2. SEQUITUR eam lætus, quasi Lasciviens agnus. 3. SEQUITUR eam festinus, quasi avis ad escam, celeri volatu deducta.*

Bonavent. serm. de SS. Petro & Paulo.

Hujus rei specimen, oculis animoque B. Petri de Tecelano, Deus aliquando objecit, cum nocte quadam in majori Ecclesia Senensis civitatis, magnis fletibus, atque suspiriis Dominum deprecaretur, ut tuto nosse posset, quo duce, ac via Christum, & non carnem, sequi posset? vidit namque per memoratam Ecclesiam discurrentes Angelos, qui super pavimentum cineres spargerent, atque operirent: quo facto duas sedes ante Principem aram collocarunt. Mox vero postes majoris portæ reserati sunt, per quam subito Christum Dominum intro euntem conspexit, pauperis forma indutum, ac transfossis pedibus, ad paratas illas sedes per cinereum pavimentum incedentem; pedum vestigia civis servabat, attendebatque clare, qua præcessisset via: ad sedes vero cum pervenisset, earum alteram occupavit, & quievit in ea.

Chronica Minor. p. 1. l. 3. c. 20.

Post secuta est Virgo Mater, prorsus *filii sui vestigia legens,* quam ille, sed eum alteram occupare jussit. Eamde sequebantur Apostoli, eandem tenentes viam, suosque exactè *vestigiis Domini* figentes pedes, qui dum ad Christum in throno sedentem pervenissent, ab eodem comites ac benignè accepti sunt.

Post hæc, multos ex diversis statuum generibus ingredientes vidit, qui nitebantur omnes ad Christum pariter pervenire, plantas suas conati *vestigiis Domini* inserere, sed variis phantasiis atque affectibus disturbati, pauci admodum, iis insistebant. Tandem zelo ac fervore hominum magis intepescente,

ctore, ac magna ex parte cessante, *oblitterari vestigia*, tegique visa sunt: donec vir quidam pauper, vilis ac despectus, magna utriusque sexus hominum septus caterva apparuit, qui magnam animi præ se ferens tristitiam ac mœrorem, ex eo quod *Salvatoris vestigia* obsoleta velut, atque oblitterata jacerent, mox illa ut inveniret, oppido laborare occœpit, tantumque effecit, ut ex eis aliqua inveniret, quibus actutum generosè insistens, alia ex aliis, procedens, detexit: per quæ ipse cum turba socia alacriter incedens, feliciter quoque ad Christi thronum devenit, ubi ab eodem benignè exceptus & collaudatus est. Atque his ita peractis, disparuit visio, & vir Dei Petrus, evidenter intellexit, Franciscum *per Christi vestigia* incedentem, sibi socium & Magistrum ad *vestigia Christi* patientis consectanda destinari, quam tam pauci mundani reperire potuissent, qui velut boves ac victimam, carnem sequuntur.

Bernard. serm. 22. de parvis. Idem olim amarissime, questus mellifluus Bernardus: *quidam sunt, qui non* SEQUUNTUR *Christum, sed fugiunt, qui necdum peccare desistunt, de quibus Propheta: ecce qui elongant se, à te, peribunt. Alii non* SEQUUNTUR, *sed præeunt, qui Magistrorum sententiis suas præferunt. Nonnulli* SEQUUNTUR, *sed non assequuntur, qui segniter ac remisse agunt, vel usque in finem non perseverantes, de medio itinere revertuntur.*

Bernard. epist. 253. ad Abbatem Garinum. Tertull. in Scorpiaco cap. 12. Quam multi cum Petro, à longe Christum sequuntur? quam multi ferventer sequi incipiunt, sed in via deficiunt! *quid autem prodest* CHRISTUM SEQUI, *si non contingat consequi?* Vnde & Tertull. *ut sequamini vestigia ejus*, legit *ut adsequamini*.

Aliud observet Augustinus, plerosque sequi Christum, sed non propter Christum. Iudæi, & omnis illa turba, quæ per avia & invia deserti loca, Christum sequebatur, signa videbat, & miraculorum vim in se suisque monstrandam sperabat; multi enim ex his languidi, mutili, variis corporis morbis divexati: alii animo male affecti, nescio qua curiositate impulsi sequebantur. Quod vitium & hoc seculo deplorat SS. Doctor, in ea verba Ioannis:

August. in Ioan. c. 6. tract. 23. *non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus*, sic ait: *quam multi non quærunt Iesum, nisi ut faciat illis bene. Impletur quotidie talibus Ecclesia. Vix quæritur Iesus, propter Iesum.*

Quærunt, & sequuntur eum aliqui, cum Iuda ad cœnam usque. Hi nempe, qui ob lucrum temporale illi serviunt. Alii sequuntur usque ad hortum, quemadmodum Ioannes, qui ut Christum vidit comprehendi, relicta Sindone aufugit. Tales sunt, qui tam diu Christum sequuntur, quamdiu per amœna vireta prosperitatis humanæ, & consolationis internæ procedunt; at ubi turbæ adversitatis irruerit, eo spreto discedunt, atque hæc maxima pars

Bernard. serm. 21. in cant. inquit Bernardus, qui vellent *Christum consequi, sed* NON SEQUI, dū scilicet, *volūt illo frui, at nō ita imitari.*

Alii sequuntur Christum cum Petro, usque in atrium Principis Sacerdotum; sed ubi in pravum contubernium incidunt, eum negant, pernegant, & sequi detrectant. Cujusmodi complures reperire est, qui in sociorum gratiam se ingurgitant, in flagitia proruunt, proximum calumniis proscindunt, Deum & Sanctos blasphemiis lacessunt.

Alii sequuntur cum Zyrenæo, usque ad Crucem, sed non ad crucifixionem: conspecta enim Cruce horrent, & retrocedunt, quibus iterum inculcandum: *quid prodest Christum sequi, si non contingat consequi?*

Bern. epist. 253.

Imitari hic oportet canes venaticos, qui leporem insequuntur: is qui ceteris velocior, & sagacior, jam prædam olfecit, conspexit; ardenter per invia & avia, per saxa & spinas insequitur; alii quidem canes allatrantes insequuntur aliquo usque sed paulatim deficiunt, deserunt, redeunt ad propria, ulterius sequi, & consequi, desperant; sed ille instar prosequitur, donec assequatur. Hæc hactenus.

Nunc Christum exemplo Matthæi *statim* sequendum doceamus.

§. 4.

Continuo RELICTIS OMNIBUS, SURGENS SECUTUS EST EUM. Luc. 5.

ANgelica ille mens, S. Thomas ad illa verba Matth. 9 v. 7. *& surgens secutus est eum* promptitudinem Apostoli, *non usitata penna expressit: disce* inquit, *vocatis obedientiam; neque enim restitit, neque domum abire rogavit, & suis hoc communicare.* Voculis duabus, non prolixâ oratione, non fusa verborum ambage, sed verbo, *sequere me*, nudus nudum, pauperum pauper, per sudores, labores, spinas, sanguinem secutus est statim, ut diserte Cardinalis Damianus: MOX *ut vocantis se Salvatoris audivit imperium, non cunctatus est, non sua disponendi quæsivit inducias &c.*

Horat. S. Thomas in Matth. c. 9. v. 7.

Damian. serm. 50. de S. Matt.

Videt te Deus ô peccatori vigili & intento semper oculo divinæ miserationis sedentem in telonio, forte & injustus lucris, vel curis hujus sæculi immersum, vel otio torpentis vitæ, aut luxuriæ cœno volutantem, & dicit tibi toties ad aurem, per internos motus, & præconum voces: *surge, & sequere me*; assurge, ne tergiversare, cito Deum vocantem sequere.

Noli esse similis illi, ad quem cum Christus diceret *sequere me*, tempus dilationis quæsivit: *Domine permitte, mihi primum ire, & sepelire Patrem meum.* Perappositè ad rem nostram Hugo Cardinalis: *iste tenet typum quorundam, qui differunt claustrum intrare propter parentes; unde volunt prius sepelire eos, id est prius esse mortuos, quam intrare.* Differunt Christum sequi, quod debeant adesse matri decrepitæ, patri grandævo, ubi obierint tum se totos Deo victuros, spondent. Sic Mater B. Luciæ, ut refert Cajetan. in ejus historia, ad illam dicebat: *claude primo filia oculos meos*; at illa matre spreta, continuo sponsum vocantem secuta est. Porro ut Augustinus peracute observavit Christus dixit: QUI SEQUITUR ME; *non ait, qui sequetur me, sed qui sequitur me. In eo quod facere debemus, præsens tempus posuit.*

Luc. 9. v. 59. Hugo Cardinal in Matth. c. 8. v. 21.

Despense in Matth. c. 8. v. 22.

August. tract. 35. in Ioan.

Sic Petrus & Andreas, qui nulla signa viderant, ad nudam vocem Magistri vocantis: *venite post me*, est vestigio, absq; ulla mora, CONTINUO *relictis retibus* SECUTI SUNT EUM. Quid tu Adolescens, tu' filia vanitatis vinculis irretita, adhuc moras nescis? dic cum Petro: *quare non possum te* MODO SEQUI? quare calcato mundi fastu, non possum modo sequi humilitatis vestigia? *Quem nobis proponeremus ad imitandum, non habebamus: omnis enim mortalitas hominum, superbiâ tumuerat, & si existeret aliquis humilis vir in Spiritu, sicut erant Prophetæ, Patriarchæ, dedignabatur genus humanum imitari humiles homines. Ne ergo dedignaretur homo imitari hominem humilem, Deus factus est humilis, ut vel sic superbus genere humanus, non dedignaretur* SEQUI

Matth. 4. v. 20.

August. in Psalm. 33.

VESTIGIA DEI. Non pudeat, non pigeat vos Auditores, sequi Dominum vestrum, in quo, per quem, à quo, omne vobis bonum est. Nolite per Deum immortalem ipsis brutis vos inhumaniores exhibere. Audite rem inauditam: Persarum metu in Salaminam Insulam enavigabat Xantippus, relicto domi catello: qui omni nisu satagens sequi herum suum, in mare sese abjecit, & vix ore ad natens, in Insulam quidem exscendit; at subito, deficiente Spiritu, extinctus est. Quid, amabo vos, ab hero catellus, nisi frustum panis, subinde etiam & verbera & fustes retulerat? & tamen Dominum persluctus, & tempestates, immenso oceani tractu, ad extremum vitæ Spiritum consequitur; & vos leuem Dominum vestrum, à quo corpus spiritum & vitam hauritis, sequi etiam non tanto cum incommodo, aut vitæ discrimine detrectatis? Non ita fidelis illa anima, de qua Bernardus: *dilecta sub vilibus cubilibus propter te, concupiscis semper ire post te, semper tuis* INHÆRERE VESTIGIIS, AC SEQUI TE QUOCUMQUE IERIS: *Sciens quoniam via tua, via pulchra, & omnes semitæ tuæ pacificæ, & quia qui* SEQUITUR *te, non ambulat in tenebris*, sed in luce, in meridie, ubi oves quæ Pastorem secutæ sunt, patris deliciis sempiternis. *Per dura Christus ambulavit; sed magna promisit* SEQUERE: *noli tantum attendere qua iturus, sed etiam quo venturus sis. Tolerabis dura temporalia, sed ad lætitiam pervenies sempiternam.*

Plutarch. in Themistocl.

Bernard. serm. 21. in Cant.

August. in Psalm. 38.

FESTUM SANCTI MICHAELIS ARCHANGELI.

MICHAEL *unus de Principibus primis, venit in adjutorium.* Dan. 10.

Custodit & arcet. Ovid. l. xi. met.

ARGVMENTVM.

INter omnia genera armorum, ex universa Panoplia, scutum ad sese tuendum, & hostium tela arcendum, valet potissimum. Quapropter tanta apud Romanos, & priscos illos commilitones, tanto in pretio, tanta in æstimatione, ac veneratione fuit, ut relicta parmula fugisse, signum inertiæ summum, & dedecus militi maximum duceretur: adeo ut vel ipse Lacenæ mulieres, filios ad bellum progredientes, & in campum descendentes commonerent: *cum hoc, vel in hoc* redirent. Verum enim vero Princeps militiæ cœlestis, Invictissimus Michael: *ipse Dei* CLYPEUS contra omnes tartarei hostis insidias & insultus, potentissime nos *custodit, & arcet*; ipse SCUTUM *inexpugnabile*, quod omnia ignea tela nequissimi elidit. Hoc tuti, ac muniti, potissimum in supremo agone, in die belli, dum consurgent in nos prælia, *Signifer S. Michael* defendet nos in prælio, ut non pereamus in tremendo judicio. Insuper & nobilissimam, aureis scuto exaratam literis, nobis tesseram reliquit: Quis ut Deus, quam si & nos animis, ac cordibus inscribamus, quidquid Mundus, dæmon, caro deliciarum, aut divitiarum proponit, hoc validissimo umbone, *quis ut Deus?* retundemus.

Ovid. 15. met.
Sap. 5.

§. I. *Custodia Angelorum tutelarum, & cum primis omnium Principis* MICHAELIS, *scutum inexpugnabile est.* Sap. 5.

§. II. ANGELIS SUIS MANDAVIT DE TE, UT CUSTODIANT TE, IN OMNIBUS VIIS TUIS, *per omnem vitam.*

§. III. *Signifer* S. MICHAEL *animas in morte suscipit, & repræsentat eas Iudici.*

FESTUM SANCTI MICHAELIS ARCHANGELI.

MICHAEL *unus de Principibus primis, venit in adjutorium.* Danielis 10.

EXimii belli Duces, viri Martiales, qui sub Bellonæ signis incanuerunt, hanc suo bellico dignam ingenio, aliquando controversiam movere: quid ex omni armorum genere, ex universa panoplia, Militem inter omnia hostium tela, & insultus inimicorum, maxime incolumem servet? quid potissimum tutelæ, ac præsidii conferret? nonnulli loricam plurimum tutari, alii totum confectum arbitrabantur, si caput galeâ munitum, illæsum servaretur: fuere qui gladio, & acinace debere militem valere dictitabant; plerique qui clypeo dextrè uti norant, atque innumera hostium tela hoc tegmine eliserant & illuserant, in eo omnem tutelam collocandam esse pronuntiabant, idque & Romanorum, & Græcorum omnium, qui bello unquam clari exstitere, testimoniis comprobabant. Huc omne præsidium, hoc simul exitum referebant. Et porro illis consuetudo fuit, ut qui in prælio dimicando fortiter cecidisset, eodem quo præliati fuerant clypeo, ad sepulturam efferentur. Quod solenne externorum rituum, non ignarus Mantuanus sua in Æneade expressit, cum de Pallante Arcadum Principe, à Rutilis interfecto, ita cecinit:

Impositum scuto referunt pallanta frequentes

Lacena quædam mulier filium ad bellum profecturum, clypeo armavit; quam precem exstimatis addidisse? ut cautè incederet? ut vitæ consuleret? ut juvenilem audaciam temperaret? de hac re ne verbum quidem. Quid præcepit? *cum hoc* inquit, *aut in hoc redi.* Quod Magni Basilii confirmat testimonium orat. 40. *Lacenæ mulieres liberos hortantur, aut scutum è prælio salvum reportarent, aut in eo reportarentur: cum hoc, aut in hoc redi.* Qui dimeter spartanæ fœminæ recantandus; *cum hoc, aut in hoc redi:* Ades mihi filius, ad bellum mitteris, præbe te & meum, & Lacedæmonium, proba virtute tua & Matrem tibi esse viraginem, Spartanam, & patriam virorum educatricem; omnia de te spolia hostes ferant, clypeo cave sis, nunquam te expolient, manus tibi, & brachia rescindantur, patere: clypeum à te revelli nunquam patiare. Animus à corpore exigatur, clypeo nunquam destituaris, levior est vitæ, quam clypei jactura. Redi ita precor superos, sed hac lege: *cum hoc, aut in hoc*; vivus cum hoc, mortuus in hoc; neque vivus, neque mortuus sine hoc: hoc tibi sit Vincenti solium hoc tibi sit cadenti feretrum, hoc tibi triumphanti monumentum, hoc tibi expiranti mausoleum: *cum hoc, aut in hoc, nunquam sine hoc.* Quibus subscribit Iustus Lipsius de militia Romana l. 5. Dialog. 10. hanc quæstionem ventilans: præcipuum inquit munimentum peditì, atque equiti, *pergrande scutum.* Ajo nullius non esse inter arma; sed nescio an ignavia, an audacia, dimi-tia omni ejecit: Virtutis nullum est accommodatius insigne, quam scutum. Adeste parum, dum id probo: occidit bellico in conflictu gemina illa virtus Ionathæ, & Saulis: cum Principe, ac Rege, optimi quique militum corruerunt; funebre vates Regius misera in strage, cecinit Epicedium; quid primum in eo queritur? quid deplorat? an sceptrū Regiis manibus excussum, hostilibus pedibus attritum? an purpuram nativo succo decolorem, infuso cruore saturatam? an diadema Saulis capiti direptum, equorum ungulis collisum? nihil ista. Majorem jacturam lamentatur: *ibi abjectus est*, inquit CLYPEUS *fortium*, CLYPEUS *Saulis*. 2. Reg. 1. v. 21.

Ac si querebundus ingemiscat: ô clades! ô pernicies! ô calamitates! in totum exercitus robur hostilis furor desæviret, in reliqua belli instrumenta, militaris procella detonaret, unus superesset clypeus Saulis, salva mihi omnia esse viderentur, nunc autem amisso clypeo, spes abjicitur, languent animi, prostrata mihi omnia videntur esse, & perculsa. Cernitis in clypeo quantum sit momenti, quantum tutelæ, quantum præsidii? Verum enim vero celebrent sacræ paginæ *clypeum fortium, clypeum Saulis*, extollant Poetæ Telamonis, Turni, aut Ajacis *clypei septemplices orbes*. Fecerit Rex *Salomon ducenta* SCUTA DE AURO PURISSIMO, *sexcentos auri siclos dederit in laminas* SCUTI *unius*, omnia hæc multo Chalybe fortia septemplici ære munita, ac denso auro obducta scuta unicum illud scutum quo Princeps Militiæ cœlestis; nos protegit ac tuetur, vel potius *ipse Dei clypeus* & robore & virtute, & æstimatione denique longe antecellit. Vigil. 12. Æneid. Ovid. l. 13. met. L. 3. Reg. cap. 10.

§. I.

Custodia Angelorum tutelarium, & cum primis omnium Principis MICHAELIS, SCUTUM INEXPUGNABILE. Sap. 5.

OLim Lacedæmonii non modo vita functos, efferebant, sed & infantes recenter natos, in clypeum vice cunarum collocabant: sic & Hercules apud Theocritum, & Iphictus ab Alcmenâ, vix in lucem editi, scuto excepti sunt:

Cum ambos lavisset, & lacte replesset, Theocrit.

Posuit super scutum aureum. Qua ceremonia innuebant, nos bello natos, ad vitæ discrimina, & hostium tela propulsanda, scuto opus habere. Hoc benignissimus Deus paternâ suâ providentiâ ab æterno prospexit, hominem inter omnia, inerme & imbelle animal, dum orbi nascitur, maxime scuto, tutelâ, tegmine, & munime egere. Etenim ut recte

Seneca: pisces squammis, volucres plumis, feras pilis, texit ac protexit natura; animantibus quibusdam ungues, rictum, rostrum, calcem dedit, has ferocia, robore, viribus: illas velocitate, calliditate armavit; *at hominem imbecillum, fragilem, nudum, inermem, alienæ opis indigum, cujuslibet feræ pabulum produxit. Odor illi saporque, & lassitudo, & vigiliæ, & humor, & cibus, & sine quibus vivere non potest, mortifera sunt.* Quocunque se movet, mille casibus ac periculis expositus est, quot pori tot ostia mortis. Ea propter custodia hæc parvulorum, quam maxime necessaria. *Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis*; ne ab Effreni equo parvuli proterantur, à rabido cane mordeantur, ne spinis, à ciculis fauces præfocentur, ne in aquas, ne in ignem, & apertas voragines ruant, Angelis suis, Principibus suis mandavit, ut custodiant, & clypeo ac cælestibus armis tueantur; idque ab ipso ortu Nativitatis, & primis incunabulis, ut docet Magister sententiarum, S. Thomas, Molina, Vasques, Valentia, Amicus. Et expresse tradit S. Hieronymus in illud. Matt: *Angeli eorum &c. Magna inquit, dignitas animarum, ut unaquaque habeat* AB ORTU NATIVITATIS IN CUSTODIAM *sui Angelum delegatum.* Quam curam parvulorum, cœlestes illos Pædagogos avidissime arripere, & solertissime exequi, innumeris compertum est testimoniis.

Seneca ex solat. ad Marciam. cap. 11.

Psalm. 4. [sic]

Magist. in 2. dist. 11. cap. 1. S. Thom. 1. p. q. 113. a. 5. Molin. ibid. Vasquez disp. alt. c. 1. Valent. 1. p. q. 8. Amicus de Ang. disp. 19. Sec. 2.

Gen. 21. Agar cum puero *errabant in solitudine Bersabea, cumque consumpta esset aqua in utre, abjecit puerum subter unam arborem quæ ibi erat, & abiit. Dixit enim non videbo morientem puerum. Vocavitque Angelus Dei Agar, dicens: quid agis Agar? noli timere, exaudivit enim Deus vocem pueri de loco in quo est; surge, tolle puerum, & tene manum illius, quia in gentem magnam faciam eum.* Super quæ verba Theodoretus q. 2. *aptissime profecto Deus per Angelum, quæ ad puerum procreandum pertinebant, effatus est.* Complures infantes, tenelluli, Magnatum ac Principum filii, etiam & plebeorum, mortis faucibus, à tutelari genio erepti, quos Deus, in gentem magnam, in capita familiæ, Reipublicæ, in Religiosorum ordinum Prælatos, & Antistites facere decernit. Pantaleon Diaconus in Homiliis de Michaele, apud Lippomannum scribit, Michaelem fuisse, qui se tribus pueris in fornace Babylonica socium adjunxit, & velut clypeo, igni abjecto, reddidit fornacem quasi ventum roris flantem, & omni ope humana destitutos, ne pilo leviter perstricto, incolumes servavit. Quod si omnibus hominibus, à teneris malus genius tentator adest, cujus potestati non sumus resistendo, par est, ut pro paterna sua in nos providentia benignissimus Deus, & bonum Angelum cuique assignet. Quod sic discutit Doctor Angelicus 1. p. q. 14. a. 1. argumento 2. *Non est æqua conditio pugnæ, ut infirmus contra fortem, ignarus contra astutum, exponatur ad bellum; sed homines sunt infirmi & ignari, dæmones autem potentes & astuti: cur ergo permittit justitiæ auctor, ut homines à dæmonibus impugnentur? Respondet ad hoc, ut non sit inæqualis pugna conditio inter homines & dæmones, fit ex parte hominum talis recompensatio, principaliter quidem per auxilium gratiæ, secundario autem per* CUSTODIAM ANGELORUM. Unde 4. Reg. 4. Eliseus ad ministrum suum: *noli timere, plures enim nobiscum sunt, quam contra nos.* Quæ cum ita sint, parentes mane, vesperi, parvulos suos hisce Pædagogis, & tutoribus, obnixe commendent, eos ipsi suosque, colere, amare ac venerari à teneris assuescant. Hinc præsens tutelaris sui præsidium expertus Adolescens, undis haustus, quia è sodalitio Angelorum, versiculos quosdam memoriæ acceperat mandandos, quos brevi, post Angeli custodis officium esset recitaturus: cumque ad cataractam molæ, inter discendum, alio forte evagatur, in profluentem præceps ruit, jamque in ipsas molæ rotas, fluminis impetu rapiebatur, dum schedam cui inscripti erant versiculi, mordicus retinens, angelico incolumis evasit subsidio.

Paradisus puer. p. 2. c. 6. §. 14. & 15.

Alia quoque Fœmina, cum geminis liberis, eodem freta præsidio, ceteris omnibus haustis, in portum appulit. Quis ad hæc, aliaque innumera, cum Bonaventura non exclamet in Festo S. Michaelis? *magnæ pietatis, & benignitatis indicium est, deputare tales Ministros humanæ fragilitati, sine quibus nullo modo esset tuta.* Quare si tantopere nos parentibus natura conciliat: morum atque artium disciplina Pædagogis, aut præceptoribus; vitæ consuetudo, & benevolentia, amicis; ceteris hominibus vaga volubilisque fortunæ ratio, quæ nobis tandem cum Angelo tutelari, Religionis necessitas intercedit, cujus in nos amor, cura, tutelaque, omnes, omnium charitates, & necessitudines illas complexa est? quod identidem repetam, & pluribus ut omnes intelligant, confirmabo. Nego ullum tam illustre, tamque insitatum beneficii genus, quod vel cōmunione sanguinis, & usura lucis à parentibus: vel cōformatione, & elegantia doctrinæ à Magistris: vel suavitate convictus, fide & officiorum multitudine ab amicis, vel denique ulla fortunarum aut cujusmodi rerum facultate, à ceteris hominibus, quibus nos civile jus, & quædam vitæ communitas adstringit: nullum inquam beneficii genus, quod proficiscatur ab iis, quin Angelorum cura, studio, benevolentia, præsidio, eminentiori quadam ratione cumulatissime contineatur. Parentibus dormientibus, absentibus, alind agentibus, quis præsto erit? Augustinus soliloq. c. 27. *Magna cura & vigilanti studio, adsunt nobis omnibus horis, & locis, succurrentes, & providentes necessitatibus nostris.*

Ibid.

S. Bonav. serm. in fest. S. Michaelis.

Custos noster semper vigilat, diu, noctuque excubat pro nobis; *non dormit, neque dormitat qui custodit te.* In sacro epithalamio legitur: *en lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt, ex fortissimis Israel.* Qui sunt fortes isti? & quæ est illa Custodia, seu Regia *Guardia* excubantium? Athanasius in lib. quæst. q. 122. *fortes hi, Angeli Dei sunt*; in eo autem quod lectum circumstant, intelligi datur eximia eorum cura, & vigilantia, qua nobis dormientibus, illi excubant. Dum Princeps, aut Generalis exercitus, se quieti dedit, & somnum captat, semper ante fores Regii atrii, aut tentorii, miles pervigil excubias agit: Eo loco nos Deus habet, stupendum hoc, nec minus Christiano, viro Religioso, animæ piæ pudendum, illi non incidisse, aut certo rarius, quod homini Ethnico fixum, ac statutum erat.

Bern. in Psalm. qui habitat. serm. 11. Cant. 3.

Epictetus ille, origine quidem vilis, ac debilis corpore; sed mente nobilissimus, & qui inter omnes ævi lumina revulsit; cujus lucerna fictilis, illo mortuo, mille drachmis, seu centum Philippeis venit, in memoriam, & honorem viri, & ob divinas scriptiones, quas ad lucernam illam elucubravit: hic inquam Philosophus, de genio tutelari disserens: *Procuratorem ait, unicuique addidit genium cujusque, eumque illi custodiendum tradidit; & talem quidem, qui nec dormitet, nec decipiatur. Cum igitur fores clauseritis*, & tenebras

Epict. l. 1. Diss. c. 14.

conclave tenebrosum effeceritis, cavete ne unquam dicatis, vos esse solos: neque enim estis, sed Deus intus est, vester genius intus est. Quis hæc tibi hactenus persuasit? quis solus coram hoc solo erubuit? ô impure! ô libidinose, quisquis es, quid impium illud, Solus sum, in lascivam turpitudinem te incendit? obscœnanarum cogitationum, vel primos aspectus exhorresce; *non es solus.* Putabat certe Bernardus sufficere ad omne peccatum devitandum, inspectorem nostri Angelum contemplari. Quam doctrinam mellifluus Doctor ex Ambrosio suxisse videtur, qui serm. 8. in Psalm. 118. sic ait: *quamvis cum ancilla vel meretrice sit, si quem forte spectatorem cognoverit facinoris sui, pudore inceptum deserit; quanto magis, si quis alleves mentis oculos, & consideret plena esse omnia* ANGELORUM? (& quidem tutelarem tibi præsentem & intimum) *concepto potest renunciare peccato?* Accedit cœlestes illas excubias, prospicere obventura pericula, eaque avertere facillima posse. Angelicum super hoc Angelorum argumento, Doctorem audiamus: *futura contingentia inquit, quæ frequenter eveniunt, ab Angelo possunt probabili conjectura cognosci.*

Bern. in psal. 90.

S. Thom. 1. p. q. 57. a. 3.

Probationi serviet, quod de Patre Cotono, qui Henrico IV. Galliarum Regi, fuit à confessionibus, refertur: crebro sanctissimos Angelos, præsertim Custodem suum, ac aliorum, qui specialiter ipsius curæ erant commissi, pulcherrimam indutos formam cernebat, reverenter eis, & amicè colloquebatur. A quibus etiam cognoscebat Clientum occultas necessitates; à tutelaribus generalibus Provinciarum, quas sæpe obibat (charitate vel officio cogente) præcognovit, & prædixit terribilem illam tempestatem, quæ nuper a 1626. à Parlamento contra Societatem excitata est. Ejus extant hac de re literæ, ad fidelissimum amicum. Prædixit simul Burdegalæ cum esset, banc brevi tempestatem pacatam iri, & successuram in majus societatis per Gallias stabilimentum. Cum esset in urbe Massiliensi, ingressus templum, quod appellant *des Acoles*, inter ceteros solus conspexit, Sacerdotem capite bufonis, pileo quadrato tectum. Hic adstantes sciscitatus, quis ille esset Sacerdos? intelligit esse celeberrimum illum, per omnem Galliam doctrinâ, & vitæ sanctimonia eximium, Ludouicum Gaufredum; siluit Cotonus, sed non diu post, quæ illi per assistentem occulto genium manifesta fuere, urbi & orbi innotuere; dum Gaufredus omnem suam vafritiem, & Hipocrysim palam confessus, artis necromanticæ instructor, & omnium præstigiarum, ac Magorum Princeps Anno 1611. sacris exutus; & degradatus, brachio sæculari traditus, vivus exustus est.

Fornerius de Angelo custode serm. 27. pag. 250. a. 1627.

Hactenus Angeli tutelaris, supra omnem humanam providentiam, prudentiam, ac tutelam à primis incunabilis ostendimus, qui nobiscum quasi nascitur, & ad cunabula nostra evigilare non dedignatur, atque in omnem casum corporis, & animi præsens, ac præsto est. Sed hic aliquid à vobis desiderari, & à fœminis gravidis, ac prægnantibus requiri video. Quid? an custodia hæc cœlestium Spiritum, dumtaxat parvulis in lucem effusis assignatur? & fœtus in utero, eorum præsidio destituendi sunt? qui ne sagarum veneficiis, aut dæmonum præstigiis, aut naturali quovis infortunio, divinæ gratiæ expertes, immaturo fato opprimantur, eo quam maxime egere videntur? quam verè anxiam solicitudinem, gravissima Doctorum, vobis hodie adimet auctoritas, & ipsa manifesta ratio convincet; diserte Sanctus Anselmus, in elucidario post medium: *unaquæque anima, dum in corpus mittitur, Angelo committitur.* Consentit Sanctus Thomas in 2. dist. 11. p. 1. q. 1. a 3. ad. 3. Albertus a 3. Bonaventura in expositione textus, Richardus ibidem, aliique complures.

Suadeti potest primo, inquit Suarez, quia tunc homo incipit esse viator, & est capax peccati originalis, ac per gratiam Dei, fit etiam capax meriti, ut in Ioanne Baptista. Item credibile est, statim illi adiungi dæmonem, qui specialiter nocere, & damnum inferre procuret; ergo etiam debet illi Angelus ex tunc deputari, vt dæmonem arceat, & alia impedimenta tam corporalia, quam spiritualia (quæ innumera imminent) ex tunc præcaueat. Quod autem Angelus custos Matris, possit simul hanc fœtus curam suscipere, illi non tam peculiare est, & interdum Mater, aut nouerca, non obsecundans suo Angelo, potest aliquid tentare filio nociuum, quod Angelus filij custos impedire poterat. Denique hæc prouidentia liberalior, & certior est ideoque huic parti libentius adhæreo. Atque hæc in solatium Matrum dicta sufficiant.

Suarez de Ang. l. 6 c. 17. n. 18. Amicus de Ang. disp. 39 sec. 2.

Nec vos conturbet, si heterodoxi hic oblatrent, atque hanc assertionem Caluinus, vt falsum commentum conuitietur. Hæc porro doctrina, Angelos custodes hominibus deputatos catholica est, tanto consensu Ecclesiæ Vniuersalis recepta, & in scripturis, prout à Patribus intellecta est, tam magnum habet fundamentum, vt sine ingenti temeritate negari non possit. Iacob Gen. 48. Angelus eripuit me de cunctis malis. Eccl. 5. Isa. 66. Iudith 13. & Act. 12. hæc fidelium verba sunt: *Angelus eius est &c.* Vnde Eusebius l. 13. de præp. Euang. c. 7. *Angelum vnicuique ad custodiam diuinitus datum, ex scripturis nos didicimus.* quæ omnia infallibilis Vniuersæ Ecclesiæ confirmat consensus, sic precantis: *Deus qui ineffabili prouidentiâ sanctos Angelos tuos, ad nostram custodiam mittere dignaris, largire supplicibus tuis, & eorum protectione semper defendi, & æterna societate gaudere.*

Suarez de Angel. disp. 6 c. 17. n. 8.

§. 2.

Angelis suis mandavit de te, ut CUSTODIANT TE IN OMNIBUS VIIS TUIS *per omnem vitam.*

CElebris olim apud Græcos Myrtili Clypeus, ex quo Alciatus suum duxit Emblema, cujus hoc lemma: *auxilium nunquam deficiens.* Is autem Myrtilus, fuit ingentis animi miles, clypeo pugnare solitus, quo omnium hostium tela, & enses excutiebat. Hic cum ad maritimam expeditionem navigasset, submersa navi, suo innixus clypeo, in tutum portum delatus est unde Leonides Poëta.

Effugi geminum, clypeo discrimen, in uno:
Cum premererque salo, cum premererque solo

Terra, marique, domi, & foris, *in omnibus viis,* auxilium NUNQUAM DEFICIENS. Hoc admirabundus exaggerat, stylo lacte & melle manante, apis illa Claravallensis, *Magna dignatio, & vere magna dilectio charitatis! quis enim? de quo? quid mandavit? cujus sunt Angeli? cujus obediunt voluntati? summa majestas mandavit Angelis, & Angelis suis, illis utique tam sublimibus, tam beatis, tam proxime sibi cohærentibus, & vere domesticis, mandavit de te. Tu quis es Domine? quid est homo quod memor es ejus, aut filius hominis quoniam reputas eum? quasi vero non sit homo putredo, & filius hominis vermis. At quid putas mandavit de te? ut custodiant te: in omnibus viis tuis;* Vbique, undique ex omni parte vos protegant, & quemadmodum Matres, parvulos maxime per vias difficiles, & lutosas ulnis gestare solent, ita & Angeli: *in manibus portabunt te,* ut pulchre prosequitur idem Doctor: *etsi parvuli simus, & tam magna & periculosa restet via; quid tamen sub tantis custodibus timeamus?* Et paulo post: *inter mille quæ imminent pericula versantes, vide quam necessaria sit illa custodia in viis tuis: in manibus portabunt, & deducent parvulum, qua potes parvulus ambulare. Non patientur tentari* (aut defatigari) *supra quam sustinere potest; sed in manibus tollent, ut pertranseat offendiculum. Quam facile transibit, qui manibus illis portatur, quam suaviter* (etiam in mediis fluctibus) *juxta commune proverbium natat, cujus alter sustinet mentum?*

Bernar. in psalm. 90.

Bern. ibid. serm. 12.

Scutum è toto armorum genere unum est, quod ad tuenda omnia corporis membra fabricatur, caput galeâ, thorace pectus, loricâ femur, alia corporis membra, aliis armorum generibus muniuntur, scutum versatur pariter omnium in præsidium, omnium flectitur ac reflectitur in tutelam, ubique præsto est, adest pectori, ambit latera, servat caput, totum corpus protegit, ac circumdat; unde unde tela ingruant; CUSTODIT, & ARCET. Ejusmodi nobis scuto opus est, quia ut Doctor Seraphicus: *Adversarius vester Diabolus, tanquam Leo circuit quærens quem devoret: cui nulla potestas super terram comparari potest. Iob. 4. Modo impugnat per violentiam tribulationum, modo per blanditias tentationum, modo per astutias, & fraudulentias illusionum. Contra igitur hostes tam callidos, tam potentes, humana fragilitas nequaquam stare posset, nisi haberet Sanctos Angelos adjutores, qui eorum sævitiam coercent, & eorum repellerent impugnationes.* Hieron. in Psalm. 33. *immittet Angelus Domini in* CIRCUITU *&c.* ex Heb. CIRCUMDAT *Angelus Domini in* CIRCUITU *timentes eum, & eruet eos.* Sicut igitur Rex, secum semper habet, qui corpus ejus tueantur, & fideliter custodiant, sic Deus nobis etiam cœlestes milites providit, qui ubique armis suæ potentiæ nos custodiant, & protegant; ut securius quisque nostrum, hoc velut clypeo munitus prodire queat, quam olim Artemon, qui nunquam domo exibat, nisi quis scutum supra verticem ejus gestasset, ne quid ex alto forte improvisum feriret. Ita inquit Bernardus: *quia undique hic circumdatus est tentationibus,* SCUTO *circumdabit te veritas ejus, ut quemadmodum undique bella, ita undique sint & præsidia.* Protegit nos à sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incursu, & dæmonio meridiano, non accedet ad te malum. Vere munitissima civitatum est anima, & urbs fortitudinis quoniam à Sancto Angelo ad tutelam *circumdatur; qui insultantes à longe stare compellit, & irruentes deludit.* Contra spiritualia nequitiæ, contra hostes invisibiles, pugna maxime anxia, & formidanda; sed non hic timendum: *Angelorum custodia deputatur hominibus, etiam quantum ad invisibilia & occulta, quæ pertinent ad singulorum salutem.* Quod prolixius Doctor Angelicus confirmat 1.p.q.113.a.4. in corp. *dicendum quod homo in statu vitæ istius constitutus est quasi in quadam via, qua debet tendere ad patriam: in qua quidem via, multa pericula homini imminent, tum ab interiori, tum ab exteriori: secundum illud Psalm. 14. in via hac qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi. Et ideo sicut hominibus, per viam non tutam ambulantibus, dantur custodes* (convoy, guarde, copiæ tutelares) *ita & cuilibet homini, quamdiu Viator est, Custos Angelus deputatur.*

Ovid. l. 13. met.

Bonavent. serm. de S. Michele.

Bern. in psalm. 90. serm. 5.

Insurgant tentationes infidelitatis, blasphemiæ, luxuriæ, totus orcus ignea in vos tela emittat, unica tessera quam gloriosus Princeps Michael, clypeo profert: QUIS UT DEUS? omnes has infestationes potenter elidet. Duces ac heroes olim, & etiamnum, in scutis varia insignia cœlarunt, varia symbola, & ut Lipsius: pene quidquid in rerum natura est scutis proferebant. *Clypeus* pro quo Ajax cum Vlysse decertavit, *vasti celatus imagine mundi.* Plutarchus de solertia animalium, ait Vlyssem, *Delphini in* SCUTO *habuisse* effigiem.

Lypsius analecta ad mil. Rom. Dial. 2.
Ovi. l. 13. metam.

Athenæus, de Alcibiade refert, scutum ex ebore & auro confectum habuisse, *& in eo cupidinem* pro insigni gestasse.

Borbonius Cardinalis Clypeum nudum pro gentilitia tessera adlegit, in quo nil depictum, cum hac epigraphe: *Melior fortuna notabit.*

Octavian. Strada. Cassin. Symb. l. 12.5.17.

Sed omnium qui unquam illustria scutis symbola prætulerunt, nullum præstantius, quam quod Princeps militiæ cœlestis, aureis & gemmeis exaratum characteribus signavit: QUIS UT DEUS? hac tesserâ, nulla cujusquam scutum melior fortuna notabit. Hæc radiis suis, fulguris instar, Luciferum perculit. Invidus aurea scuta objicit, quibus avaros excæcat; caro cupidinem, qui lascivos suis telis inflammat; contra hæc tela ignea nequissimi, *Princeps militiæ* cœlestis scutum, quo suos tueatur, omnibus objicit: *quis ut Deus?* mundus divitias, honores, voluptates proponat: *quis ut Deus?* Iudith miraculum pulchritudinis, omnes Helenas & Veneres, formæ elegantiâ præcellens, *cui etiam Dominus contulit splendorem; quamvis omnis ista compositio non ex libidine, sed ex virtute pendebat Dominus pulchritudinem*

Iudith. c. 12.

tudinem ampliavit, ut incomparabili decore omnium oculis appareret, eiusque venustatem omnes attoniti venerabantur: ea quippe conspecta *captus est in oculis suis Holofernes*, quodque de Helena Troiani; milites assyrij de Iuditha clamabant: *quis contemnat populum Hebraeorum, qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his merito pugnare* (& sanguinem fundere) *contra eos debeant?*

Interim quis hanc candidissimam columbam, inter tot vultures, ovem in eodem stabulo cum lupo committat, & intactam ac illæsam evasisse credat? ipsa de se loquatur, & quem sui defensorem nacta, edisserat: *Vivit Dominus, quoniam* CUSTODIVIT ME ANGELUS EIUS, *& hinc euntem*, (per omnia militum castra) *& ibi commorantem* (apud perditissimum lenonem) & inde huc revertentem (per petulantium militum turmas) *& non permisit me Dominus ancillam suam coinquinari.* Confidete ô castæ animæ, illibatæ mentes, etsi omnes inferorum legiones irruant, etsi sanguis intra venas bulliat, etsi media in fornace caro exæstuet, hoc custode tutæ eritis: reddet ille fornacem, velut ventum roris flantem, omnemque ardorem restinguet, experto credite magno Hieronymo qui in illud Proverb. 25. aqua frigida animæ sitienti: sic ait: ANGELUS BONUS *aqua frigida, quæ sitienti ardorem extinguit, atque ab æstu præsentium tentationum, liberam reddit animam, ille protegit,* ILLE TUETUR, ET ARCET. Confirmationi non inelegans serviet historia. Diocletiano, & Maximiano in Christianos sævientibus, narrat Basilius Theophilam Virginem, formâ & prosapia nobilissimam, cum à lictoribus in lupanar vi traheretur, in via sic esse precatam: Mi Iesu, amor mi! O Sponse mi! O fons castitatis! matura opem, & sponsæ tuæ pudicitiam serva, hoc cor, hoc os, & oculi lachrimis pleni loquebantur. Prostibulum ingressa, Evangelium, ut mos erat Christianis, lectura protulit. Sedebat Virgo, & legebat verecundissimo vultu, ad omnem modestiam composito: adstabat è cælesti aula submissus genius. Fuere qui irruere auderent; sed horum primus intemperantior, mortuus concidit: alij exinde subsecuti, splendore nimio obcæcati, exitum quo intrarant, reperire nequibant, euentum rei alijs præstolantibus, dum & ipsi explorantes quid actum, ingrediuntur, vident mirabilia, & terribilia magna, Virginem sacrum codicem lectitantem; prope vero, admirabili splendore radiantem iuvenem; atque ut noris quid scuto symboli obiecerit, cum metu prope obriguissent, exclamavit *quis sicut Deus Christianorum?* scilicet

Iudith. c. 13.

S. Basilius tract. de vera virgin. Baron. tom. 2. pag. 677.

Surius 26. Decemb.

Opposuit molem CLYPEI, *texitque iacentem*
Servavitque animam.

Ovid. 13. Metam.

Hic Adolescens, inquit Basil. Virginis protector fuit, uti Virgineus Daniel Susannæ. Hic Adolescens protector Cæciliæ fuit, quæ ad Valerianum sponsum adhuc gentilem: ego Valeriane in Angeli tutela sum, qui Virginitatem meam custodit. Hic Adolescens protector Agnetis, Teclæ, aliarumque innumerabilium Virginum fuit. Erit & vester, si eius vos tutelæ committatis, ad eius præsidium recurratis: *quoties gravissima cernitur urgere tentatio, & tribulatio vehemens imminet, invoca* CUSTODEM *tuum, ductorem tuum, adiutorem tuum in opportunitatibus: in tribulatione inclama eum, & dic: Domine salva nos perimus: non dormit, neque dormitat qui custodit te, etsi ad tempus quandoque dissimulet.* Extra teli iactum Magdalena in esse videbatur, dum in solitudine Christo cõfixa degeret; interim & hic eam infernalis genius impetere ausus est, ut vitæ auctor ex certa revelatione cognovit, dicens: quoties Archangelus Michaël ab importunissimis dæmonis tentationibus eripuit? annon cum in horribilissimi draconis forma, eam deglutire moliretur, adfuit, eam defendit, & draconem compescuit? an non dæmonum choros, eum quem tenebat vitæ rigorem dissuadentes, in fugam compulit, & abegit? annon etiam Crucem in aditu speluncæ erexit, dicens: *cave ne extimescas imposterum. Custos tui Altissimus.* Clama & tu cum Sophronio, sanctissimo Præsule *ô Sanctissime Michaël remissas manus meas contra bello assuetos hostes, confirma: & cicatrices meas, quæ graveolentiam exhalant, planeque computrescunt, sana, & ardentium libidinum, perturbationumque incendium, seda.*

Metaph. Bromar. Rom.

Bern. in Psal. 90. serm. 12.

Gran... in serm. 1. de Magdal.

Sophron. Archiep. Constantinop. orat. 6 de excellen. Ang. Biblioth. PP. tom. 2.

Efficax ad hoc medium, ipsum quod Michaël scuto præfert symbolum: *quis ut Deus?* quoties te Adolescens, formæ venustas ad libidinem incendit, eam pulchritudinem mentis oculis obijce, quæ increata omnes omnium pulchritudines infinito excedit intervallo, & exclama: *quis ut Deus?* quis pulcher, quis formosus, quis speciosus *ut Deus?* quicum omnes alias pulchritudines collatas, ut meras turpitudines detestaberis. *Miraris* inquit, *Augustinus in sole splendorem, in flore pulchritudinem in pane* (in vino) *saporem*, in auro fulgorem; *sed quis ut Deus; quidquid te delectat in arte, commendat artificem.* Hoc validissimo clypeo, *quis ut Deus?* omnia tela ignea retundes. Contra tela linguarum, calumniarum, obtrectationum, scuto patientiæ *quis ut Deus*, utere: quis vestrûm tot telis linguarum, tot calumniarum iaculis, tam acriter impetitus *ut Deus?* quis patiens, quis mansuetus, quis longanimis *ut Deus?* Ad hoc propositum audiamus Hipponensem Præsulem: dum talia forte perpetimur, intueamur caput nostrum, ut eius exemplo commoniti dicamus: *si ille*, QUID NOS? si inquam ille, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus, tot ludibria, alapas, flagella, mortem denique acerbissimam pertulit, *quid nos?* qui tot scelera admisimus, toties rei mortis æternæ. Si ille, *quid ego?* Hoc sæpe versetur in corde: si iniuria afficiatis, si paupertate premaris, si falso deferaris, *quis ut Deus;* quis despectus, quis pauper, quis innocens *ut Deus, si ille, quid ego?*

Aug. serm. 1. de omnib. SS.

Aug. in Psal. 26.

Aug. in Psal. 34.

Obtulit miles quidam bellicosus Duci suo, Scipioni Africano clypeum, quem adversus omnes ictus munitissimum esse prædicabat. Quid Africanus: libenterne suscepit? induitur alacer in sinistrâ? gratulabundus cumulato pretio rependit? nihil simininus persuasit, imo torvus & severus: *abi* inquit *bone miles cum tuo munere, ego dextrâ utor, non lævâ, gladio mihi opus est, non clypeo.* Nos Christiani maiori laude, ampliorique merito digni erimus, si plus præsidij in patientiæ clypeo, quam in gladio vindictæ posuerimus. Nos homines ab homine offensi, iniuriam reservamus, beatæ illæ mentes, summæ illæ intelligentiæ, cælestis aulæ principes, toties ab homine mortali læsi, & lacessiti, mansuetudinem & patientiam luculenter docent, audi B. Petrum Cardinalem Damiani, serm. de exaltat Crucis: ANGELOS *ad nostram custodiam deputatos quotidie multipliciter offendimus, & offensam negligentia cumulamus; ipsi autem licet frequenter iniurias à nobis patiantur, sustinent tamen, & compatiuntur peccatoribus, nec minor illorum circa nos custodia, imo maior solicitudo, cum* BONI CUSTODIS SIT, *infirmis magis, quam sanis operam exhibere.*

Mendosa in viridar Pierias l. 42.

B. Pet. Damian serm. de exaltat. S. Crucis.

Hactenus quæ, & quanta sit SS. Angelorum in omnibus vijs, periculis, infestationibus corporis, & animi, nostri custodia audistis, nunc quanti mo-

menti sit, in extrema vitæ luctâ, in bivio disparis æternitatis constitutis, per viam illam, ubi non patet vestigium hominis, fidum Ducem, ipsum Angelorum principem Michaelem nanciści, videamus.

§. 3.

Signifer S. MICHAEL, *animas in morte suscipit, & repræsentat eas Iudici.*

Bonav. ser. de S. Michaele Pantaleon. Diacon. Hom. de S. Mich.

HOc optime signatum est in Daniele c. 6. Vbi dicitur: *misit Dominus* ANGELUM *suum, & conclusit ora leonum.* Hunc Angelum D. Michaelem fuisse, apud plerosqua auctores indubitatum est. *Leones dæmones sunt, qui multo leonibus crudeliores, nos appetunt devorare.* Hinc est quod Ecclesia, in suprema illa lucta ardentissime precatur: *libera eos de ore Leonis, ne absorbeat eos tartarus.*

Si Deus olim populo Israelitico, tam amabili providentia Ducem præfecerit, qui in terram promissionis deduceret, quis demirabitur, si animabus tanti redemptis, de ductore prospexerit, qui in terram sanctam, in patriam ad quam conditi perducat? non Moysen, non Iosue: sed è cælesti curia dignatam, & quidem illum qui apud Iosue *princeps exercitus Domini:* & apud Danielem: *Princeps populi Israel* nuncupatur, id est Michaelem constituit, qui nos ex hac Ægypto, in terram promissam deducat

Iosue 5. Dan. 8. 10.

ubi inquit Rupertus, nullus deinceps hostis pertimescendus. Quis obsecro vestrum, non summæ gratiæ loco reponeret, si Cæsar, aut Rex, aut princeps, à quo ad aulam accitus esset, non solum propriam Rhedam, sed & præcipuos aulæ præfectos ei obuiam mitteret? Hoc benignissimus Deus pauperrimis etiam mendiculis, & infimæ sortis homunculis, nullo unquam tempore denegavit. Testis mendicus iste Lazarus, qui ad ostium divitis iacens, de micis, quæ è mensa cadebant, famem explere postulabat, totus vlceribus plenus; tamen factum est ut moreretur mendicus, *& portaretur ab* ANGELIS *in sinum Abrahæ.* Chrysostomus hom. 5. in Lucam, dicit hue Angelos certatim, & turmatim advolasse, sibique summo honori duxisse, hoc onus potuisse subire: *portabatur ab* ANGELIS, inquit, *ne saltem ambulans laboraret: & non unus Angelus, sed plures veniunt, ut chorum lætitiæ faciant: gaudet unusquisque* ANGELORUM *tantum onus tangere.* Hinc est quod homini, iam in fatali lectulo deposito, & supremum spiritum exhalanti, acclamet Ecclesia: *accurrite* ANGELI *Domini, suscipientes animam eius, offerentes eam in conspectu Altissimi,* & per ignotum illud iter, quod tartarij hostes obsident, securam ante Thronum Dei sistire. Ubi illud solerter, in solatium animarum fidelium, observandum: gravis Theologi apud Cæsarium doctrinam esse, dæmoni nullam potestatem factam, ut animas ad piaculares flammas ablegandas contingat, aut eo abripiat: *dæmones* inquit, *animam electam de corporis ergastulo egredientem, nunquam tangunt, sed Angeli beati eam ad purgatorium deferunt, si purgari necesse sit: non enim decet, ut carbonarius purget aurum, sed artifex.* Sed ut institutum prosequamur: Ecquis eum militem, aut belliducem non ut incomparabilem suspiciat, & admiretur; non quauis prece, & precio in sui tutelam, ac defensionem comparare studeret, qui solus, & inermis, integras hostium legiones delere, ac profligare invicta virtute valeret? quis autem ille sit attendite:

Chrysost. hom. 5. in Lucam.

Cæsarius l. 5. c. 31.

Cromerus l. 10. hist. Polon.

Lescus Polonorum princeps cum parvâ militum manu, ab innumeris Lithuanorum millibus impetitus, forte ab itineris molestijs paulum quietis capiebat: & ecce S. Michaelem conspexit sibi adstantem, auditque dicentem: *Ego sum* ARCHIDUX ET PRINCEPS *totius Ecclesiæ Christianorum: habe fiduciam ad Dominum; ego tibi assistam contra hostes tuos, ut ab ijs nobilem victoriam reportes.* Quod reipsa præstitit, ac parta percelebri victoria, Lescus cum Lublinum redijsset, in honorem S. Michaelis munificentissimam Basilicam à fundamentis extrui iussit.

Præsentius multo ac præclarius contra invisibiles hostes, atque integros cacodæmonum exercitus, unius huius Tutelaris præsidium est: *ipse Dei* CLYPSUS.

Ovid. l. 13 metam.

Viris bellicosis, ac militiæ ducibus usitatum est, dum arcem aliquam, aut urbem quampiam munitissimam, diuturna obsidione, varijsque assultibus expugnare nequierunt, tandem generalem summo cum impetu, omni ex parte oppugnationem adornare, ut distractis in diversa præsidiarijs, eorum vires ad resistendum imminuant, atque ità alicubi transcensis vallis, aut per deiectas murorum ruinas, irruant, civitate potiantur, omnia ferro & flamma devastent. Consimili prope bellandi genere, infernalis hostis uti consuevit, ut munitissimam illam arcem animæ nostræ, urbem fortitudinis expugnet: per omnem quidem vitam, illam arctè cingit, impetit: sed tandem communi assultu, ex omni parte, illam invadit. Est porro hic ultimus diaboli assultus tam vehemens, tam terrificus, & truculentus, ut Angelus noster, quotidie clamet, moneat, & ad arma comparanda exhortetur: *væ terræ, & mari* habitantibus in insulis, & in terra continenti, *quia descendet ad vos diabolus, habens iram magnam, sciens quia modicum tempus habet.* Tunc *circumdabunt te inimici tui vallo, & coangustabunt te undique.*

Apoc. 12.

Luc. 19.

His misera anima victa succumberet, & in æternum abriperetur exitium, nisi custodes Angeli suppetias ferrent, ut S. Cyrillus Alex. declarat: *adsunt nobis tunc exercitus, & potestates tenebrarum, ut ipsi animæ vel aspectus solus gravior sit omni pæna: quos intuendo anima turbatur, fremit, horrescit, angustiatur, refugit. Taceo gravissima tentationum certamina, quibus tunc maxime contra animam insurgit, quas nisi divina gratia, & ope cælestis civium,* S. SCORUM PRÆCIPUE ANGELORUM SUBNIXI VINCERE NON POSSEMUS, *adeo sæuiet hostis horrende.* Testis omni exceptione maior D. Anselmus, qui de religioso sui Ordinis Osberto refert, quod in articulo mortis, tertio gravem dæmonis insultum sustinuerit; sed Michaelis Archangeli præsidio semper defensus. Primus erat de peccatis ante baptismum admissis (fuerat enim in adulta ætate baptizatus) sed respondit Angelus, ea omnia baptismatis fonte expiata. Secundus erat de ijs quæ post baptismum perpetrarat, subiecit Michael, & hæc per ingressum in religionem remissa fuisse, tertius erat de ijs, quæ in monasterio degens contraxisset; sed & hæc per obedientiæ opera, & diuturnam molestæ ægritudinis tolerantiam deleta censeri, atque ita cum irrita sua tela iacuisset tartareus hostis decessit.

Forerus de Ang. cust. ser. 14

Nos dum in montem Dei Oreb, diuum illum arduum ascensuri, gelido sudore perfusi, monstrum illud horrendum ingens, pertimescimus; sed aderit nobis S. Michael. Cum B. Oringia Virgo (ut refert noster alter Baronius Bollandus, mortalium doctissimus nuncupatus) ad Garganum montem, ut diuo Mi-

Bollan. in vita 10. Ian. c. 2.

uo Michaeli, in quem singulari pietate ferebatur, venerabunda sua vota deferret: obuium illi fuit monstrum terrificum, equo vectum, atque in eam fatali incursu irruere parat. Illa totis ossibus contremiscens, iamque equi solers se proterendam rata, diuo Michaeli tutelari suo se commendat, & illico auxiliares duo equites, toti candidi, & cælesti aula submissi sunt, qui atrum illum, & infernalem equitem in fugam egerunt, & tutum Virgini iter, in beatum illum montem reddiderunt. Quare si & nos arduum æternitatis iter ingressuri, ab omni spectro tuti, ab omni incursu infernalis draconis securos esse velimus, illum cælestis Hierarchiæ principem, quotidiano cultu, officio Angelico, rosario parvo (cuius hæc praxis est, ad minora grana recitando: *Angele Dei qui custos es mei, me tibi commissum, pietate superna custodi, rege, & guberna.* Ad maiora: *Aue Maria.*) alijsque ardentibus votis demereamur, & cum Sophronio Archiepiscopo Constantinopoleos, identidem clamemus, & invocemus. *O ter sanctissime summeque amande, & veneranda sacra militiæ princeps, & administer* Michael, *Angelorum Coryphæe, omni cultu, omnique laudum celebratione dignissime: qui Iudæis populi ductor quondam exstitisti, ipsisque planam ad meliora viam, summa fide ostendisti;* nobis in terra illa deserta, plena horroris; in regione illa mortis, & tenebrarum, te ducem præbe: *quique ingenti illa, horrendaque, ac longe lateque per omnia sonitum spargente tuba, olim personaturus es, quando tandem omnia illa admirabilia* (quæ viuaciter iste exaggerat) *consummabuntur, tunc ô sancte Archisatrapa, errantium ductor, prolapsorum excitator, animarum propugnator, corporum conservator, dæmonum exterminator, creaturæ illustrator, tunc obsecro te, tunc fidus causæ meæ Patronus adesse ne graueris.*

Sophron. tom. 6. Aug. coppel. in Biblioth. PP.

Non mirari dumtaxat, sed & imitari iuuat, eximium quem Ferdinandus Portugalliæ Princeps, D. Michaeli Tutelari suo cultum exhibuit: hic inter alios, quos sibi adsciuerat cælestes Patronos, D. Michaelē peculiari pietate, & Religione prosequebatur, eumque diebus singulis supplex adibat, precesque ac vota ad ipsius aras deponebat. Deinde pridie festi eiusdem diui, ieiunium sibi indixerat, ut etiam hac corporis maceratione, suum in eum amorem, cultumque testaretur; denique hac ei festa ac solenni luce, sacra synaxi reficiebatur; & hoc in honorem sui Tutelaris; cui mirifice placuit ea deuotio. Quod deinde testatum voluit, etiam ipsi Ferdinando clienti suo, cui paucis ante obitum diebus, hæc exhibita de cælis visio. D. scilicet Michael supplex, Dei Matrem orabat, ut Ferdinandum terris educeret, & cælis induceret, ne malitia forte mutaret intellectum, & cum ætate mentem perverteret, atque ea qua tum pollebat vitæ innocentia excederet. Cui petitioni annuit Virgo Mater, ad promisitque futurum, ut ante occasum diei quem designabat, esset una secum, & cum filio suo, Ferdinandus in cælis. Cuius iam conscius, nihil aliud in curis & amoribus habuit, quam ut diuæ Matri, diuoque Michaeli gratias ageret, seque ad securum è terris, & mortali corpore exitum pararet, quod & fecit. Ecce quis à cultu gloriosissimi illius Archangeli, in morte fructus securus, & vitæ spes; quem *Deus scilicet constituit principem super omnes animas suscipiendas.* Quare ut & nos consimili favore, & beneficio dignos reddamus, monet B. Laurentius Iustinianus, præ ceteris cælitibus S. Michaelem veneremur, dicens: *innumera mala cohibentur, ne fiant: dæmonum malitia cohibetur, ne ad libitum noceat: humana*

[illegible]

B. Laur. Iustin. ser. 3. de S. Michael.

vita custoditur, ne deficiat. Ceterum, quamvis omnes cæli milites, maximo cum honore debeamus excolere, præcipue tamen GLORIOSISSIMUM MICHAELEM, *exercitus primatem, & Ducem.* Illudque frequenter corde, & ore versemus, quod inter sacros hymnos, & missarum solemnia decantat Ecclesia: *Vt signifer tuus* SANCTUS MICHAEL, *repræsentet animas nostras in lucem sanctam, quam olim Abrahæ promisisti, & semini eius.* Sic S. Arnulpho in extremis S. Michael se Ducem præbuit, ad beatam patriam deducens.

Baron. ad 1087. Surius 18. Aug.

Hanc ipsam animarum tutelam luculentissimo exemplo, in obitu S. Henrici Imp. legere, & intelligere est, qui cum Iudici sistendus, omnia opera sua, bona & mala in lance pensitari cerneret, bonis porro præponderantibus, S. Michael Archangelus malignos hostes arcuit, & fugauit. Vnde quam maxime omnes Christi fideles, eiusdem cælestis militiæ principem, quotidie peculiari cultu prosequi deberent, quod Seraphicum Franciscum factitasse scribit Bonauentura: *nam in* B. MICHAELI ARCHANGELO *spirituali amore erat deuotior, eo quod animarum repræsentandarum haberet officium, idque promerebat ex zelo quem habebat ad salutem omnium saluandorum.* Denique, ut concludam, hanc quisque Saluberrimam praxim amplectatur, & pijssima desideria ac vota, ad Tutelarem suum dirigat, quæ S. Carolus Borromæus tam ardenter postulauit. Hic in morte triplicem sibi gratiam à tutelari genio impetrari expostulauit, dum sic precatur: sanctissime, & vigilantissime Custos Angele, constituo te procuratorem testamenti, ultimæque voluntatis meæ, ad impetrandas mihi à Domino Iesu has gratias: prima est, ut donet mihi unum solum lachrymosum suspirium, ex infinitis illis quæ habuit ipse, dum per tres horas viuus in Cruce pependit, quorum efficacia & virtute mitigentur lachrimabiles illi singultus, cordisque pressuræ & angustiæ, quibus in hora mortis affligar, & ut gloriosissima Dei Mater Maria dignetur vel unico etiam aspectu, ex ijs quos ipsa sub Cruce stans habuit, Virgineos oculos in filium vnicum defigendo. Secunda gratia est, ut tu fidelissime Custos, in illa potissimum hora mihi succurras, ut inueniam benignissimum iudicem, ex merito flagrantissimæ illius charitatis, qua paternum ipsius pectus in Cruce fuit inflammatum, pro salute peccatorum. Tertia gratia est, ut tu idem pijssime custos, animam meam tibi habeas commendatam, eamque de ergastulo corporis egressā, redemptori meo offeras, ut eum tecum in gaudijs sempiternis videam, & in æternum fruar.

14. Iulij. Bellarm. de SS. Beatit.

Drexel. de Christo moriente part. 1. c. 10. §. 4.

Qua beatissima sorte, ut quisque vestrum aliquando perfrui, ac potiri valeat, Potentissimum illum in iudicio patronum, quot diebus inclamet, atque hanc pijssimam precationem usurpet: *Iterum te & iterum Michael, te oro, & quanto possum sensu obtestor, ut, è vita huius curriculo exituro, lætus, pacatusque appareas, meque sub honorato alarum tuarum velamine abscondas, atque ex angustijs, obscurisque inferorum locis ereptum, in locum tabernaculi admirabilis constituas, deducas usque ad domum Dei, in voce exultationis, & confessionis.*

Sophron. supra cit.

FESTVM

FESTVM SANCTI LVCAE EVANGELISTÆ.

Bonorum laborum gloriosus est fructus. Sap. 3.

Prædiuite cornu. Ovid. l. 9. Metam.

ARGVMENTVM.

Diuum Lucam olim Ezechiel, *bouis* specie, quod animal ad arandum, & laborandum natum est, adumbrauit; nos ex instituto nostro breuitatis memores, & uni rei insistentes, cornu eius solummodo contemplandum suscepimus: quod ut Poetæ fabulantur, dum deuicto ab Hercule immani Tauro, Naiades floribus, ac fructibus repleverunt, quid aliud innuere voluere, quam labori, suaves fructus, suamque ex merito, condignam mercedem respondere? quos autem mysticus, ac cælestis ille *bos*, Lucas, labores exantlauit, ex eo manifestum erit, quod cum Paulo iure gloriari possit: *abundantius omnibus laboraui.* Quid miri, si ut sapienter sapiens: *bonorum* LABORUM, *gloriosus fructus*, & merces magna nimis exstiterit? quæ etiam hic vilis, & temporanea, omnia quamtumuis molesta, aspera, & ardua mitigare, ac dulcorare consueuit. Hoc argumento ad populum Antiochenum usus quondam orator aureus: *sicut mercator*, inquit, *non sentit nauigans* LABOREM, *spe lucri excitatus: & pugil generose fert corporis vulnera, coronam respiciens; ita & nos cælestia intendentes bona, quæcumque inferantur grauia, generose feramus, bona futurorum spe roborati.* Ac tandem concludemus, quantæ inhumanitatis, ac crudelitatis sit, quamque grauiter, non raro ab ijs Dominis peccetur, qui operarios, famulos, ancillas, iusta mercede, ac stipendio defraudant. Quod merito inter peccata, in cœlum clamantia, numeratur.

(Margin: 1. Cor. 15. Sap. 3. Chrysost. hom. [illegible] ad pop.)

§. I. *Diuus Lucas ab Ezechiele, sub* BOVIS *specie visus, qui abundantius* OMNIBUS LABORAVIT. 1. Cor. 15.

§. II. *Bonorum* LABORUM GLORIOSUS *est fructus*. Sap. 3.

§. III. *Non alligabis os* BOVI *Trituranti*. 1. Cor. 9.

FESTVM SANCTI LVCAE EVANG.

Bonorum LABORUM *gloriosus est fructus.* Sap. 3.

SVmmus ille Architectus rerum omnium Deus, humani generis parentem moliri aggressus, non dixit; *fiat*, ut ceteris rebus, sed *faciamus hominem*: quo laborem & studium quoddam innuere videbatur; ut & homo ab Auctore, quem in se quodammodo laborantem experiebatur, ab laborem se natum, minime addubitaret. Hinc Ambrosia sua facundia Mediolanensis Antistes: [Amb. ser. 3. in Psal. 118.] *si Deus maiore quodam studio te creauit, cur ipse tuo studium relinquis? si Deus in te* LABORAVIT, *qui* LABORARE *non nouit, cur ipse fugitiuus sis* LABORIS? Adamum quidem omnium principem constituit, atque in Paradiso voluptatis, in loco deliciarum, ubi sponte sua, *& per se dabat omnia tellus*, [Ovid. l. 1. Metam.] ipsum collocauit, non ut otiaretur, *sed ut* OPERARETUR, *& custodiret illum*; manus dedit ad operandum, ut alas auibus ad volandum. [Chrys. hom. 5. ad Thess. c. 3.] Hoc oris aurei oraculum est: *Deus posuit hominem ad* LABORANDUM, *artusque eius ad hoc effinxit; idcirco otiosus, ab ordine suo, & creatione defecit.* Nec primus homo dumtaxat, sed & omnis *homo nascitur ad* LABOREM, *ut auis ad volatum*; [Iob. 5.] adeo ut Bernardus iure percunctetur: [Bernard. serm. de obed. pat. sup. Gen. 3.] *quomodo scit se esse hominem, qui ad id paratus non est, ad quod natus?* nam iuxta interpretes, ad omnes posteros se extendit praeceptum illud Domini, *Maledicta terra in opere tuo, in* LABORIBUS *comedes ex ea cunctis diebus vitae tuae, & in sudore vultus tui, vesceris pane tuo.* Quod experientia edocti, vel ipsi gentiles senserunt, ac censuerunt; Septimus Seuerus Imperator, pro militari tessera, Tribunum dare iussit LABORAMUS; siue cum Euripide sentiret, Poëta magno, [Eurip. Iphigen. in Tauris.] & sui temporis facile omnium doctissimo: neminem esse clarum *sine labore*; siue magnificum illud dogma Stoicorum, altè in mentibus inustum haberet; *in acta moriendum*, omnibus suis laborandum praecepit. Militia est vita nostra, hanc quisque sibi militarem tesseram datam autumet, LABORAMUS. Ita omnes magni & praeclari in Ecclesia viri, ad labores, sua aliorumque causa, ultra & constanter suscipiendos, se natos arbitrabantur, atque adeo operum strenuitate capiebantur, ut non prius laborandi, quam viuendi finem facerent; quod probè tenerent, Christiano *laborandum vsque ad defatigationem*. Intueamur in Beatum Martinum Turonensem, Galliae immensum decus, ac strenui operarij exemplar: & audiamus clarissimi illius animi dignam caelo vocem, qui cùm esset velut in atrio felicissimae quietis, & propè iam manu prensaret Coronam, quam illi Deus apparauerat, ea vel conspecta, si quis adhuc inquit, restat in venis cruor, si quis in corde calor, si vitales spiritus suppeditant. Cupio ut omnia mi Iesu tibi, tuisque seruiant: *si adhuc populo tuo sum necessarius*, *non* RECUSO LABOREM. O Cygneum diuini hominis cantum! & melos Deo suauissimum! quod Beatae mentes symphonia prosecutae, caelum & terram incredibili suauitate compleuerunt.

Parem prope laudem tribuit Nepotiano D. Hieronymus: [Hieron. epist. 3.] *inter presbyteros & coaequales* PRIMUS IN OPERE, *extremus in ordine.* Simillimum etiam virum diuinae lyrae Princeps Dauid, & intimo animo colebat, & oratione pingebat, semper agentem atque operosum: *à custodia matutina vsque ad noctem*; [S. Hilar. in Psal. 129.] quae verba considerans S. Hilarius nullum tempus inquit, habet vacuum *totius diei* INDEFESSUS OPERARIUS *est*, imo vero non diem tantum Apostolicae vitae cultores, verum & noctes in pulcherrimis, & utilissimis laboribus saepe insumpserunt. Praeclara est illa vox Bonifacij VIII. & summo Catholicae Religionis Moderatore dignissima: [Praefat. 6. decretal.] *amplectimur voluntarie pro subditorum quiete* LABORES *& noctes quandoque transimus insomnes, ut scandala removeamus ab ipsis.* S. Ambrosius ea causa miratur in primis S. Paulum, & praeconio suae laudis exornat, [2. Cor. 11.] *quod in* LABORE *& aerumna*, nocte & die non cessaret ab opere: ipse vero inquit *tam solicitus erat circa officium sibi delegatum, ut nec nocte cessaret*, ut ad Thessal. 2. [Amb. 2. Cor. 3.] habetur disertè; *in* LABORE, ET DEFATIGATIONE, *nocte & die operantes.*

Catalogum bene longum ipse contexit, quomodo in fame & siti, in frigore & nuditate, in plagis supra modum, in mortibus frequenter, vitam denique in LABORIBUS PLURIMUS traduxerit. Adeo ut si qui in vinea Domini indefessi operarij unquam extiterint, si qui Herculeos labores invicta animi constantia exantlarint, unus Paulus multis parasangis praecelluerit. Quod nisi luce meridiana clarius fuisset, ac palam omnibus innotuisset, de se minimè gloriatus fuisset: [1. Cor. 15.] *abundantius omnibus laboraui*: quae verba D. Hieronymus expendens, ait: *nouissimus in ordine, primus in meritis; quia extremus licet, plus omnibus laborauit.* Nunc vero si de quo nobis hodierna luce sermo est D. Lucam in omnibus Paulo socium, ac assiduum Coadiutorem sese praebuisse ostendero, nonne eum cum Paulo, meritò gloriari posse existimatis, hoc splendidissimo elogio: *abundantius illis omnibus laborauit.*

§. 1.

D. Lucas ab Ezechiele sub BOVIS *specie visus, quia abundantius omnibus* LABORAVIT.

VIuum hominis strenui, ac operarij indefessi symbolum; [Pierius l. 3.] gentiles olim bovem esse dictitarunt: animal *natum tolerare* LABOREM: [Ovid. l. 13. Metam.] quod quam aptè Euangelistae nostro congruat, testatur Petrus Damiani Cardinalis: [B. Pet. Damia. ser. de S. Luca.] Lucas inquit, bos, *quia sacra lingua vomere, cordis nostri arua proscindit, eaque Euangelici seminis iactu, vitali fruge foecundat.* Boves Prisca lingua Italica nonnulli volunt *Lucas* appellatos, [Plin. l. 8. c. 6.] ex

ex illo Plinij: *Elephantes Italia primum vidit, Pyrrhi Regis bello: & boues* LUCAS *appellarunt.* Alij ex Varrone, Lucam à luce dictum volunt, quia boves Lucas appellauit, *quod in clypeis picti longè relucerent.* Et Paulus interprete Origene, in Epist. ad Romanos, Lucam Lucium cognominauit, quem & nos nunc cælo infernum, lucidissimum admiramur.

Varrol. 6.

De Pat. præfat. in Luc.

Pulchre Metaphrastes, quam bos illustris exstiterit, ex operibus præclarissimis ostendit: *Lucas prædicatione* ILLUSTRIS, *despicit cognationem, despicit & naturæ viscera, abijcit pecunias, possessiones, omnemque substantiam: ita ut nemo adeo facile puluerem, ac manuum sordes abijceret: despectis cunctis inferioribus, superna velociter amplectitur.* Quam strennus bos Lucas fuerit, non multis verbis, sed LABORIBUS *plurimis*, commonstravit Lysander, inuictissimus dux Lacedæmoniorum, illud non raro vsurpare solitus: bouem sibi ruri esse, quo etiam tacente, dum labores attenderet, de strenuitate nullus dubitaret. Haud aliter Doctor gentium, Luca seu boue obmutescente, satis eum commendauit, vbi velut eodem secum iugo colligatum, & continuum laborum suorum socium deprædicauit, dicens: *misimus cum illo fratrem, cuius laus est in Euangelio, qui & Comes peregrinationis nostræ.* S. Hieronymus: *Lucas Medicus Antiochensis, sectator Pauli, & omnis peregrinationis eius Comes.* Vincentius diuinus orator docet *S. Lucam 37. annis* LABORASSE *cum Paulo inter infideles.* Ex quibus recte conficit Ribadinera: certum esse, S. Lucam Pauli comitem
„ fuisse in suis ærumnis, afflictionibus, & peregri-
„ nationibus; participemque fuisse omnium mo-
„ lestiarum & persecutionum, quas Paulus pertulit,
„ dum terrarum orbem obiret; atque ex hac indissolubili per omnia societate, Lucam sibi *Charissimum* compellauit, cuius verbi efficaciam, prudenter expendit, & potenter exponit Ambrosius: *vere* inquit, CHARISSIMUS *Paulo fuit Lucas: quia omnia postponens, semper Apostolum secutus est.* Vnde non immerito Mendoza noster, Regius ac egregius interpres; vnus inquit Lucas, multis operarijs, & Ecclesiæ agricolis antecelluit, potestque iure illud Pauli (cuius indiuiduus socius fuit) vsurpare; *abundantius omnibus* LABORAVI.

Apopht. Lysandri.

2. Cor. 8.

Hieron. de script. Eccl.

S. Vincent. festo S. Lucæ.

Ribad. in vita. 18. Octob.

Amb in illud Lucæ 10. exijt qui seminat.

P. Escobar Mendosa tom. 4. in Euang. l. 8. c. 10 obser. 3. pag. 287.

Nec solum ipse laborat, messis Euangelicæ operator eximius, sed & alijs, verbi Dei præconibus laborantibus, vberrimam ipse materiam suppeditat. Denique quid mirum, si pro innumeris laborasse dicatur, qui adeo indefessus, & alijs deficientibus, nunquam ille lassus è messe se receperit; socium eius Paulum audiamus 2. Timoth. 4. *Demas me reliquit, diligens hoc sæculum, & abijt in Thessalonicam: crescens in Galatiam, Titus in Dalmatiam: Lucas est mecum* SOLUS; in huius vnius humeros, iam omnium aliorum onus, & labor recumbebat: vnus ipse Paulo constanter affixus; aureæ Chrysostomus: *Lucas quippe distrahi, auellique non poterat, patientissimus* LABORIS. Paulo vincto, biennio adhæsit, laborans vsque ad vincula.

Chrysost.

Operarios in vinea Domini, quamtumuis strenuos & indefessos vobis proponite, & certo comperietis, Euangelistam illud merito vsurpare posse: *abundantius illis omnibus* LABORAVI. Audistis quandoque Ioanni Nunnio ex illustri Gusmanorum stirpe, de vocatione anxio, Dei matrem sese manifesta visione spectandam exhibuisse, eumque benigne his verbis compellasse: *vis seruire filio meo vsque ad* DEFATIGATIONEM? Seruijt ille, innumerique alij, in laboribus plurimis *vsque ad defatigationem.* P. Didacus Carauallius in Iaponia, hominem ægrum, ac mortis minimè securum ut expiaret, septem dierum iter difficillimum, ac latronibus & insidiatoribus infestissimum est ingressus. Sed quid hæc ad Euangelistam nostrum, qui pennis instructus, Italiam, Africam collustrauit? in Ægyptum superiorem, inferioremque Thebaidem penetrauit, vbi sterile illud desertum, destructis Idolorum aris excoluit: & non unum, sed innumeros paganos expiauit. P. Alphonsum Barzanam, Peruani vulgo Apostolum suum nominant, eoque gassit quæ eum magnis Apostolis conferendum probant; à Beato Francisco Borgia in Peruuium regnum missus, magnam ætatis partem in Tucumania, & Paraquaria transegit, & plurimos mortales Apostolica prædicatione Christo lucrifecit; vndecim omnino gentium linguas percalluit, quarum beneficio diuersis nationibus per 25. annos, omnibus periculis, laboribus, & sudoribus posthabitis, Euangelium prædicavit; itinera ad defatigationem confecit: sæpe cum aliter non posset, impositus in sedem aut feretrum potius, quasi efferretur mortuus, succollantibus alijs, multa loca circumijt, egregius venator animarum. Sæpe diuinitus ad longa spatia breuissimo tempore transferebatur, ut opem adferret mortalibus; constat eum horis vndecim aliquando decurrisse iter octiduI. Cæterum pedes semper instituebat expeditiones suas, omni aëris inclementiâ contempta; crebro quinos senosue dies sine cibo extraxit, sola Eucharistia pastus; hunc tamen adeo strenuum in vinea Domini, Euangelicus bos noster nimium quantum superauit; cuius tamen vestigia proxime pressit Gaspar Barzeus, qui ut Goam appulit, à Xaverio magno Indiarum Apostolo, Armuziam deploratissimum omnium vitiorum emporium missus, Augiæ illud stabulum expurgauit, Mahumetanorum ora conclusit, Coranum celeberrimum ipsorum delubrium obstruxit, reliqua fana expiavit, Iudæos repressit, gentilium capita expugnavit, Iaponios, Sinas, Æthiopes, Abissinos, Scythas, gentes omnes ubi spes aliqua blandiretur fructus, animo erat complexus. Vir fuit Gaspar LABORIOSUS AD MIRACULUM, vnus ipse agebat, sub quæ *decem graues operarij* succumberent; tandem in ipsa quam habebat feruentissima Concione, repentina animi defectione, ut Christi militem decet, prope stans, pugnansque concidit verum his *omnibus* S. Lucas *abundantius laborauit.*

Imago S. familiæ ... in vita.

P. Rho. Varia virt. hist. l. 14. 3.

Ribadin.

P. Alegâb Bibliotheca Script. Soc.

In Bibliotheca Script. Soc.

* * *

§. 2.

Bonorum LABORUM, *gloriosus est fructus.* Sap. 3.

FRuctum laborum scitè expressit, qui bouis cornu, fructibus ac floribus oppletum (quod cornucopiam vocant) depingi curauit, subiecto lemmate: *praeditus cornu.* Cornu enim bouis, viuum laboris symbolum est, è quo non modo fructus ubertimus in hac vita bonorum temporalium respondet, sed & insuper flores exsurgunt ad coronam gloriæ immarcessibilem contexendam in cælis. Ovidius inter labores Herculis, non minimum commendat, quo luctantem cum Tauro, & validâ vi, cornu infringentem inducit.

Ovid. l. 9. metam.

Rigidum fera dextera cornu
Dum tenet, infregit, truncâque à fronte reuellit.

Ovid. l. 9. metam.

Et vt fructum agnoscas laborum.

Naiades hoc pomis & odoro flore repletum
Sacrarunt: diuesque meo bona copia cornu est.

Quam vberem vero laborem suorum fructuum fortissimus bos collegerit, & quam *praeditus cornu* D. Lucas exultare queat, ex illo Sapientis eruamus, Proverb. 14. *Vbi non sunt* BOVES, *praesepe vacuum est: vbi autem plurimae sunt segetes, ibi manifesta est fortitudo* BOVIS; quæ Magnus Gregorius acutè exponens, ait: *Gratias omnipotenti Deo soluamus, quia impletam videmus quod scriptum est: ubi plurimae segetes, ibi manifesta est fortitudo* BOVIS: *si enim* BOS FORTIS *aratrum linguae, in corda audientium non transfixisset, tanta fidelium seges minime surrexisset.* Apposite Lyranus: *de sancto Luca ait potest exponi, quod scriptum est: ubi plurimae segetes, ibi manifesta est fortitudo* BOVIS.

S. Greg. in Regist. ind. l. 8. 30

Lyra. in Prov. c. 14.

Nolim hic exaggerare, quantum laboris sit bono publico scribere, & qui plus cæteris in reducendis ad ouile Christi perditis ovibus laboravit, plus omnibus & Apostolis & Euangelistis, litterarum exarasse. nam ut August ep. 150. *alij non scripserunt, alij nec tantum, nec tanta gratia scripserunt.* Addit B. Petrus Damiani, festo S. Lucæ: *scripsit Lucas Apostolorum libros, & actus quibus ipse* COLLABORATOR *interfuit*; quo vero fructu, subdit idem Lyranus: *in Evangelio Lucae continentur segetes plurimae, videlicet Domini Iesu verba, quae sunt animarum pabula. ergo ibi manifesta est fortitudo* BOVIS. Atque omnis qui per omnes sacros Ecclesiastes hisce scriptis, toto orbe usque ad consummationē sæculi fructus futurus est, unius Lucæ operibus tribuendus est, pro quibus non aliam mercedem spectavit, quam bos ille mutus Theologorum princeps Aquinas, pro summis laborum experijt *non aliam nempe, quam te Domine Iesu*; cuius postulationi congruit illud Aug. l. 22. de civit. c. 30. *praemium virtutis, erit ipse, qui virtutem dedit, eique seipsum, quo maius nihil possit esse, promisit.* Quis enarrare, aut mente complecti valeat sudorem, molestias, curas, vigilias, lucubrationes, defatigationes, quas per orbem vniuersum, mortales indies exantlare consueuerunt? considerate omnes officinas, bene mane recludi, merces exponi: omnis generis operas, fossores, sutores, sartores, sculptores, textores; victores, fullones, laniones, restiones, fabros insuper argentarios, cæmentarios, lignarios, ferrarios, ad quoluis maxime laboris arduos se accingere: *considerate* inquit vigilantissimus Antistes, *quantum* LABORENT *omnes, nec sentiunt quod* LABORENT *ut quid* hoc? quid eos tam promptè, alacriter, hilariter facit insudare? vilis & exilis spes lucri, merces breuis & leuis:

Lyra. in Evang. Luc.

Aug. in c. 16. Marc. sermo. 10.

Hoc est cur cantat vinctus quoque compede fossor,
Indocilis numero, cum grave mollit opus.
Cantat & innitens limosa pronus arena,
Aduerso tardam qui trahit amne ratem,
Cantantis pariter, pariter data pensa trahentis,
Fallitur Ancillæ, decipiturque labor.

Ovid. l. 4. trist. eleg. 1.

Spes praemij solatium est laboris, inquit Augustinus: Denarius diurnus, *solatium est laboris*: merces operi tribuenda, *solatium est laboris*: lucrum quod expectamus, *solatium est laboris*: Nihil tam durum, nihil tam arduum, quod fructus laboris non emolliat, non euincat, Philo (ut loquitur Augustinus) vir liberaliter eruditissimus, cuius eorum cuius eloquentiam Græci, Platoni æquare non dubitarunt. hic lib. de Abraham sapienter protulit: *Nunc pecuniae causa scrutamur intima quaeque, aperimus terrae venas duras & refractarias.* Vbi nullam adeo inaccessam, & repugnantem duritiem esse asserit, nullum laborem adeo improbum, quem non libenter insumant, si spes lucri affulgeat.

Aug. ep. 34.

Aug. l. 12. contra Faustum.

Studia mercatorum vobiscum expendite, quæ non anxietates, curæ, solicitudines, timores, rumores illos exagitant? quoties vel ipsi, vel merces eorū, ac fortunæ omnes periclitantur: *nec sentiunt quod* LABORANT, quia spes lucri *solatium est laboris*, huic toti immersi, toti absorpti, ut aliud plane omni tēpore & loco cogitare nō videantur: seu mensæ accumbant, seu cubitum concedant, seu strato assurgant, de eo diu, noctuque soliciti sunt.

Hoc argumento ad populū Antiochenum, usus quondā Chrysost. *sicut mercator non sentit nauigationis* LABOREM, *spe lucri excitatus: Et pugil generose fert corporis vulnera, coronam respiciens, ita & nos caelestia intuentes bona, quaecunque inferantur grauia, generose feramus, bona futurorū spe roborati.* Eosdem stimulos, idem calcar suis subdendū duxit Carolus, sacri Romani Imp. Princeps, Comes Mansfeldius, mars Hungariæ, Turcarū terror, quem nec mars alter sed mors generosa è medio sustulit. Hic pro gentilitia tesserā sibi delegit geminum *cornu copiae*, Acheloi, & Amalthææ, quo Christianos ad militares labores, inuitabat, propositis vberrimis laborum fructibus, terrestribus per Acheloi, cælestibus per Amalthææ cornu, cum hac Epigraphe: *pretium non vile* LABORUM.

Chrysost. hom. 12. ad pop.

Typotij symb. tom. 2. p. 95.

Quam arduum est, iuuenem nobili loco natum, patrios lares, parentes, propinquos, omnia vitæ cōmoda deserere, & castra sequi? Vigilias, frigus, æstū, famem, sitim, extremam quandoque inediam tolerare; Augustinus eorum per omnem vitam miserias prosequitur: *Veteranos homines, qui in militia* LABORANT, *& versantur inter vulnera tot annos, incipiunt militare à iuuentute: quanta dura tolerant? quae itinera, quae frigora, quos soles, quantas necessitates, quae vulnera, quae pericula?* vitam omni monasticâ longe duriorem ducunt, & quorum hæc omnia? *quis igitur finis*, quærit Bernardus, FRUCTUS QUE, *saecularis huius non dico militiae, sed malitiae!* Hæc omnia gregarius miles intrepide aggreditur, ut panem victalitium, ut stipendium mereatur: Alij, ut signiferi, Centurionis, Chiliarchæ, Gubernatoris titulos, ut mercedem suâ bellicâ virtutē dignam recipiant. Hæc illis animos addit, & in vulnera, & mortem agit. Tiberium munificentissimum æque ac sagacissimum fuisse certum est, in devinciendis sibi militum animis, ostentatione præmiorum, quod maximo cum acumine

Aug. in Psal. 30. Conc. 2.

Bern. ad milites templi. Conc. 2.

Maffæa. l.3.c.12. explicatum lego his verbis: *reuerentia præmij, morienti alacritatem ab illis emens.* Perbelle sane emisse dicitur Tiberius à militibus suis, opulentâ & per amplâ præmiorum pollicitatione, moriendi alacritatem. Spes præmij vel per somnium oblati, Assassinorum paruulos ad contemnendam atrocissimã mortem adegit: sui regis imperio, in cuiuscunque principis aulam, & conclaue, in Imperatoris prætoris prætorium, sese penetrare, & designatum à Rege suo caput obtruncare minime dubitabant, etsi nullum effugio locum viderent. (Paulus Venetus hist. Ind. Orient. l.1.c.28.) Ad eam Rex alacritatem, sic excitarat: quos deprehenderat consilijs suis idoneos, propinato quodam poculo, sic alto somno obruebat, ut nihil sentientes in amœnissimum quoddam palatium deferri iuberet, ac deponi: Expergefactis proponebantur omnis generis delitiæ, quas omnium suauissimas arbitraretur, quicunque solius corporis voluptates nosset; quibus ita degustatis cum eodem quo pridie medicamento sopiti essent, in eum quo reperti fuerant, locum referebãtur. Euigilantibus Rex persuadebat in cælum abductos, delicias illas præcipisse, quibus æternum fruerentur, si morte etiam cõtempta, sibi obtemperare auderent. Atque hac inani ac umbratili cælestis paradisi imagine ludificabat, & ad ardua quæque impellebat. Servile gratia natura horremus omnes; cum vero nobilissima merces in oculis est, hic celeres manus, hic prompti pedes, hic labor & obsequium præsto sunt. Pastoritius iuuenis Dauid, cum audisset Philisthæum Gigantem omnibus esse terrori, nec illum reperiri, qui pedem cũ illo conferre auderet, sagaciter quæsiuit: *quid dabitur viro, qui percusserit Philisthæum hunc?* (1.Reg.17.) responderunt passim omnes: *virum qui percusserit eum ditabit Rex diuitijs magnis, & filiam suam dabit ei.* Hæc tanta merces victori sponsa, Iessæum iuuenẽ animauit, hæc pugnare, hæc vincere fecit. Vita hominis Iobo teste *militia est,* (Iob.7.) hanc Philisthæus ab orco nunquam sinit tranquillam, in horas penè singulas luctandum. Nos hic non immerito quærimus: *quid dabitur viro qui percusserit Philisthæum hunc?* omnes ex alto cælites respondent: *vir qui percusserit* eum, omnibus thesauris cælestibus potietur, omnibus cæli voluptatibus perfruetur, beatus ter quaterque, seaceoties millies, omnibus sensibus, potentijs, facultatibus, corpore & animo beatissimus, Rex Regum supremam filiam dabit ei, vitam immortalẽ, æternam, bonis omnibus affluentem. Hæc illa filia formosissima, dos filiæ, bonorum omnium quæ optari & plurimum quam optari possint, affluentia. Quid mirum si Dauid in hanc intendens, nihil sibi arduum duxerit, pro hac sponsa cælesti? *inclinauit* inquit, *Cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum, propter* RETRIBUTIONEM. (Psal.118.) Cor meum O Deus! instar libræ, quæ duas habet lances, in quarum vnam si præmium æternũ, voluptates illas immensas, bonum infinitum collocaro, lanx altera quæ vitæ huius ærumnas, & molestias continet, velut pauculis plumis iniectis, ilico subsiliet; altera vere inclinabitur. Quare *inclino cor meum ad faciendas iustificationes tuas, propter* RETRIBUTIONEM, (Hugo Card in Psal.118) Hugo Card. *scilicet æternam, non propter temporalem, quæ facit mercenarium.* Eodem diuini amoris æstu inflammatus, dicat mercator: *inclinaui cor meum* ad seruandum iustum pretium, iustam libram, vlnam, mensuram, nil ultra sortem exigendo, nil adulterinæ mercis admiscendo, *propter* RETRIBUTIONEM *scilicet æternam:* dicat causidicus, legis peritus, consiliarius, iudex *inclinaui cor meum,* ut ius pupillorũ, & viduarũ tueat, ut manus seruem innoxias à corruptela, *propter* RETRIBUTIONEM, *scilicet æternam:* dicat omnis Christianus: *inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas,* ad seruanda mandata tua, & Ecclesiæ præcepta, *propter* RETRIBUTIONEM: *quia in custodiendis illis,* RETRIBUTIO MULTA: (Psal.18.) Dicat Religiosus, *inclinaui cor meum* ad servandæ quibus me obstrinxi, vota, & leges monasticas, *propter* RETRIBUTIONEM; Dicat frater laicus, *inclinaui cor meum* ad omnia quantumuis abiecta, quantumuis ardua, & permolesta Religionis officia, *propter* RETRIBUTIONEM, *scilicet æternam, non temporalem,* quæ mercenariũ facit. Quod ipsis cælitibus, quam gratum accidat, diuini fauoris argumenta subinde manifestarunt: dum fratris nostri cæmentarij manus, à morte P. Petrus Scarga, multo splendidiorea animaduertit, (Lancic. opusc. XV. c.6.) cumque nostræ Societatis alter coadiutor Alphonsus Rodriquez, præ senio non posset iuniorum gressus & passus adæquare, ac ideo præ debilitate in monticulo quodam consedisset, eius frontem præ defatigatione pedestris itineris sudantem, Beatissima Virgo candidissimo linteo abstersit, quæ prolixius Lancicius opusculo spirit. XV. c.6. prosequitur. Agricola in sudore vultus sui arat, serit, occat, non sine defatigatione, tædio longioris, & toties repetiti laboris. Quæ molesta quãquã & aspera revera sint; leuia tamen, atq; adeo iucunda, futuræ messis spes facit; ut laborem omnem cælique iniurias, agricola perferat cum lætitia & cantu, non multo aliter quam in delicijs & opiparis dapibus.

Sapienti consilio Persas (cũ adhuc Medorũ servitute præmerentur,) ad rem maxime arduam aggrediendam, Cyrus excitasse fertur: Persepolim urbem ingressus, cõvocato populo, iubet omnes securibus præsto esse, & siluam viæ proximã excidere. (Iustin. l.1. hist.) Quod cum strenue effecissent, eosdem postera die, ludis, lautisque conuiuijs recreavit; cumque iam inter pocula alacriores cerneret, rogat ut cum conditio proponatur, utrius vitæ sortem legant, si Medis parere pergerent, duram seruitutem quo ad viuerent toleraturos: in libertatem sese vindicare si mallent, lautiorem quam cæpissent degustare, vitam perpetuam fore. Ingeniosum plane commentum, opipari memoria conuiuij, omnes laboriosæ vitæ levare angores: omnem opportuna suavissimæ mensæ dulcedine, condire vitæ durioris asperitatem. Exiguæ illius spe mercedis, filij huius seculi laborant, ac desudant; noctes & dies opifices occupantur, vt die festo, aut Dominico, liberalius sese ingurgitent.

Nos filios lucis, quid agere conuenit? quibus, vt Isaias loquitur: *faciet Dominus Exercituũ conuiuiũ pinguium, conuiuium vindemiæ, pinguium medullatorũ.* (Isa.25.) Vbi videtur alludere Propheta, ad conuiuium vindemiale, quod solet exhiberi vindemiatoribus post labores vindemiæ, estque typus conuiuij cælestis, in quo faciet operarios suos *discumbere,* & omni bonorum affluentiâ *saturabit eos.* (Luc.9.) Quare aliam longe sublimiorem, super omnia terrena mercedem D. Lucas spectauit, & nos exspectare docuit. Etenim vti Isaias dixit: *cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui.* (Isa.1.) Solertissimus SS. literarum interpres, pulcherrimam inter bouem, & Asinum differentiam annotauit; quod ille cognoscat *possessorem suum,* sed Asinus non Dominum, *sed præsepe Domini sui;* per quem inquit, optime figurantur, qui olucrum temporale Domino inseruierint; per bouem vero, qui Deo suo fideliter seruiunt, ut eum pro mercede summa aliquando possidere possint. (Ar. fin festo S. Lucæ.) Quid mirum si iusti, si viri Religiosi, Apostolici, nullos labores subterfugiant, usque ad defatigationem desudent,

sudent, ad sudorem & sanguinem decertent, quibus merces copiosa; merces magna omnis promissa est in cælis?

Iob Hussæus Princeps, omnibus fortunæ telis impetitus, variis morborum cruciatibus afflictus, innumeris satanæ injuriis divexatus, adamantinum ut Chrysostomus loquitur, in omnibus animum servans, hoc uno contra omnia solatii clypeo usus; *Scio quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum, & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum, reposita est hæc* SPES *in sinu meo.* Alludere videtur ad matrem viduam, quæ in amaritudine est, & innumeros suos luctus, ac dolores, unica quam in sinu gestat prole (in qua omnis spes familiæ & domus inclinata recumbit) solatur, atque ab ea unicum suum in omnibus adversis lenimentum mutuatur. Sic Dominus addidit animos Abrahæ, dum eum terram & cognationem suam deserere mandavit, paucis his verbis,
Gen. 15. sed solatio plenis: *ero merces tua magna nimis*; si hac diuturnâ bellorum tempestate, terræ & fundi, si prædia & villas ab hoste erepta: si filii aut filiæ, si uxor aut propinqui morte sublati, noctis illum non auferri, quid dixit: *ero merces tua magna nimis.*

Moyses huc animos, oculosque intendens, honoribus nuntium remisit, atque improperium
Heb. 11. delegit: *Fide Moyses grandis factus est, negavit se esse filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem; majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum, improperium Christi: aspiciebat enim in remunerationem.*

Quod si & tibi contingat notam inuri, innocentes accusari, potentes humiliari, improperium Christi tolerare, aspicias *in remunerationem.* Paulus inter omnes labores & ærumnas, præ oculis semper coronam justitiæ habebat, *quam reddet* inquit, *mihi in illa die justus judex*, *atque hoc* REMUNERA-
Greg. l. 8. TIONIS LINTEO (elegantissimus metaphora Gre-
mor. c. 7. gorius) *laborum suorum sudores, Paulus detergebat*, omnium persecutionum molestias *detergebat*, omnium dolorum lachrymas *detergebat*, omnium tormentorum sanguinem *detergebat.* Hoc remunerationis linteo D. Lucas laborum, dolorum, tormentorum suorum sudorem & sanguinem detersit.

Quatuor illa mystica animalia Ezechieli objecta, viros illos Evangelicos Zelo Dei plenos, ad omnia onera, & quolvis labores obeundos designa-
Ezech. c. 1. bant; *sed & similitudo super capita animalium firmamenti.* Sanctius hic, *divinam gloriam sese objecisse* asserit, qua mercede sibi proposita, jam velut alis instructi ad omnem Dei, nutum perniciter volitabant. Præ cæteris autem Lucas sub *bovis* symbolo, laboriosissimam Provinciam sortitus, fructu animorum uberrimo in terris, & gloriæ in cœlis *quasi remunerationis linteo sudorem detersit*; quod si spes messis alat agricolas, & hoc velut linteo omnes molestias detergant, quid ni Sacer Evangelista noster hoc usus est de quo.

Alcvinus: *velut cœlestis Agricola Lucas, semina Doctrinæ Evangelii innumeralibus mentibus. Hominum serens, ac vomere sua insignis lingua nuntiandæ sulcans, ad Creatorê sui fidem eos convertit*; labore magno & sudore multo, sed REMUNERATIONIS LINTEO, *laborum suorum sudores* detersit. Hoc linteo omnes adversitates, omnes calumnias, omnes cruciatus detersit: quo ut & nos, quidquid adversi, quidquid injuriæ, quidquid maledicentiæ inferri potest, abstergamus, merces in oculis habenda est,

Novimus è cœli curiâ non raro ad S. Aldegundem Surius in
delegatos, qui eam inter adversa quæque, futuro- vita 30.
rum gaudiorum commemoratione animarent; è Ian.
gravissimis vero quæ robustam etiam, virtutem quatiunt, calumnia censetur: hac Aldegundis cum turpiter notaretur, seque maledictis proscindi, & innocenter traduci à malevolis audiret, *quæ est humana fragilitatis conditio, aliquantulum cruciari cœpit. Cui mox in mediis fluctibus Angelus adfuit, & suavibus eam verbis demulcens: quid inquit, O Virgo dulcissima, malevolorum hominum invidia te conturbat, cum tibi cœlestis Regni gloria, illis vero, nisi resipiscant, æterna gehennæ supplicium paratum sit? talibus illa recreata sermonibus, nihil deinceps obloquentium vanitates faciendas putavit*; sed constanter obniti atque obluctari per omnem vitam statuit. *Dices forsan, grandis labor semper se* S. Aug. e-
mortificare, & cogere voluntatem, sed respice, quod pro- pist. 24.
missum est: omne opus leve fieri solet, cum ejus pretium cogitatur, & spes præmii. SOLATIUM EST LABORIS. Dicet quis vestrum *grandis labor*, imo impossibile, inveteratam multorum annorum, potandi, fornicandi, jurandi consuetudinem vincere, & cogere voluntatem; sed attende quid breve lucrum, ac temporaneum pretium, in milite perverso potuerit, & ex eo quid in tam immensum ac æternum
gloriæ præmium efficere debeat, cognosces. Mi- Pennequin
les ante urbem Ostêdanam ita penitus ac blasphe- Amori di-
mus assuetat, ut ad singula verba unum diabolum vin p. 3. c.
infarciret; sæpe monitus, respondit: adeo consue- 17. §. 3.
tudinem illam roboratam, ut si videret tartarum præ oculis apertum, desistere nequiret. Ad extremam penuriam, & inopiam redactus, petiit eleemosynam ab uno è patribus nostris castrensibus, qui solitus stipem pro militibus erogare; Aureum illi pater adpromittit se daturum, si per horam se sequatur, castra ac militum stationes lustrando, citra illum juramentum. Acceptat conditionem, dum per transennam à sociis varie lacessitur, irritatur sacerdos, præit, aureum illi ad hos insultus ostentans; res mira, solus conspectus, & spes aurei, tantum in barbaro milite valuit, ut consuetudinem omnino superarit. Hoc pacto P. Scribanus cum auriga convenerat, duplum persolveret, si citra juramentum se deveheret. Hac praxi parentes etiam indulgentiores, liberos mentiri, jurare, lascivos sermones proferre dedoceant, aliosque somnolentos, ac pigros, præmio proposito excitare studeant.

Cum P. Gonsalvus petiisset à S. P. N. Ignatio, Lancicius
num liceret adolescentulos in Societatem recep- opusc. 12.
tos, præmiolis ad studendum allicere omnino in- c. 6. pag.
quit, id sibi placere: ut sicut catelli dominorum, 188.
etiam hac ratione excitarentur munusculis, ad studia literarum majori conatu peragenda; sic enim
& milites animantur ad prælium. Marses Dux mi- Baron. a.
litiæ sub Iustino II. Imp. (ut refert Paulus Diaco- 566.
nus apud Baronium a. 566.) agens Neapoli in Campania, ut Longobardos è Regionis suæ squallore, & pauperrimo rure, ad fertilissimos Italiæ campos cum armis invadendos evocaret, nuntium præmisit, qui lectissima Italiæ poma, aliarumque frugum species eis offerret, quarum specie delectati Longobardi, & ex iis opimam terræ fæcunditatem conjicientes, magno statim & horribili exercitu, nullis parcentes laboribus, Italiam invaserunt. Alia profecto nos poma, non computrescentia, alit fructus manent, qui hic contra omnia
adversa decertarint: *Dices forsan, grandis labor est* Aug. cit.
calumniam revocare, famam, fortunas alienas restituere? *sed respice quod promissum est, omne opus leve*

fieri solet cum ejus pretium cogitatur. Nihil in præceptis Domini adeo arduum videatur quod merces promissa in cœlis non evincat; dicamus cum Propheta psalm. 118. *inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas, propter* RETRIBUTIONEM. Aliam vero, sed minimam difficultatem, alibi objicit; quam præmio etiam proposito, facile exsuperandam docet sermone 5. de Sancto Stephano: *Sed dices aliquis, grandis labor est inimicos diligere, pro persecutoribus supplicare. Nec nos negamus fratres, non parvus quidem labor est in hoc sæculo, sed grande erit* PRÆMIUM *in futuro.* Quod vero & quantum hoc præmium, & merces futura sit, exponit: *per amorem hominis inimici, efficieris non solum amicus Dei, sed etiam filius.* Vt Matth. 5. dicitur. Tum pergit: *Si te aliquis homo dives in hoc sæculo vellet adoptivum filium facere, quomodo servires, quas ei dignitates impenderes? servitia durissima, & turpissima sustineres convitia, ut ad caducam & fragilem hæreditatem ipsius pervenires; quod ergo ille sustinet propter substantiam terrenam, tu sustine propter vitam æternam: convincimur enim certa ratione, quia propter Deum possumus quidem, sed nolumus injuriam sustinere.* Dices forsan, *grandis labor est*, mundo spreto, parentibus, propinquis, divitiis, deliciis omnibus exutum, intra Religionis septa sese abdere; solent hic homines sæculares, nobiles, teneros adolescentes, & adolescentulas, sub austerrimæ monasticæ disciplinæ jugo sese mancipantes, miseros & infelices ducere, usque compati; ignari prorsus omnem illis rigorem, dulcem ac suavem reddi, dum promissum centuplum oculis, animoque obversatur. Vbi non me sed melleum, ferventium Monachorum Archimandritam, qui expertus loquitur, audite: *omnis qui reliquerit patrem &c.* CENTUPLUM ACCIPIET &c. *hæc sunt inquit, verba quæ contemptum Mundi in universo mundo, & voluntariam hominibus persuasere paupertatem. Hæc sunt verba, quæ Ægyptum spoliant, & optima quæque ejus vasa diripiunt. Hic sermo vivus & efficax, convertens animas felici æmulatione sanctitatis, & veritatis,* PROMISSIONE FIDELI. Quam ob rem cum & tanta merces promittatur, & is qui promittit nec fallere, nec oblivisci etiam promissum possit, quid mirum, divitum, nobilium, Principum, Regum filios, ac filias, hoc brevi vitæ spatio sese sæculi voluptatibus subduxisse, ut centupla, quin imo infinita voluptate, in æternum potiantur? testem hic unum adduxisse sufficiat, rem ita se habere. Arnulphus nobilissimus ac ditissimus, cum inter omnes delicias, vitam egisset D. Bernardi concionibus impulsus, monasticam disciplinam in Claravallensi cœnobio professus est: in quo tam paupere & rigido instituto, cum insuper aliquando viscerum doloribus, gravissime cruciatus, diu exanimis, mutusque jacuisset, ut ad se rediit, in eam vocem erupit: *Vera sunt omnia, quæ dixisti Domine Iesu;* quod cum sæpius iteraret, omnes qui aderant stupentes, percunctabantur quomodo haberet? ille autem nihil aliud respondebat, quam illud idem: *vera sunt Domine, quæ dixisti.* Quare nonnullis suspicantibus, eum præ dolore, mentis impotem, aliena loqui: Ego vero ait ipse integra mente hæc protuli, quoniam Dominus testatus est, qui reliquerit Patrem, aut Matrem &c. *Centuplum* se ei daturum, id quod ego nunc reipsa experior. Etenim hæc ipsa tam ingentis cruciatus acerbitas, adeo mihi dulcis est, propter spem divinæ remunerationis, quam in ea repositam sentio, ut hac molestia caruisse me nolim, non modo pro illis quas reliqui opibus, sed centuplo etiam amplioribus. Quod ipsum Divus Hieronymus in Sancto Hilarione deprædicat, dicens: *nullus labor durus, nullum tempus longum debet videri, quo gloria æternitatis acquiritur.* Homines sæculares, homines carnales illa non capiunt, illa non sapiunt, quia non credunt, non fidunt huic centuplæ mercedi. Hoc enim illud est, quod Ægidius ille, ut accepimus, ex primis Beati Francisci sociis, eique imprimis carus ob excellentem sanctitatem, sæculari cuidam literato exprobravit aliquando, à quo cum quæsisset: *credisne magna esse præmia, quæ Deus præparavit diligentibus se; & servientibus sibi?* isque respondisset credo. Atqui ego inquit ostendam te non credere; quantum valent possessiones tuæ? mille ait ille aureos: si hos ergo ita collocare posses ut subito centum mille conficerent, nonne statim eos exponeres? ergo cum non exponas, manifestè apparet te fidem non habere Christi promisso. Quo argumento complures etiamnum se convictos fateantur, necesse est.

Bern. serm. Ecce nos reliquimus omnia.

Platus de bono statu Relig. l. 3. cap. 13.

Hieron. in vita S. Hilar.

Platus l. 3. cap. 38.

Alia certe efficaciori ac potentiori exhortatione ipse Seraphicus Pater usus non est, qua tirones suos sub onere fatiscentes animaret, quam hac: *Fratres magna promisimus, sed majora promissa sunt nobis: Et quantum porro hæc,* subdit: *tanta est gloria quæ me exspectat ut omnis pœna me delectet;* omnis tribulatio, mortificatio omnis. Hac sola spe roboratus beatissimus Evangelista, mortificationem Christi, cum Apostolo semper portavit, ut de illo, quasi longo Martyrio excarnificato, Ecclesia: *interveniat pro nobis quæsumus Domine Sanctus tuus Lucas Evangelista, qui Crucis mortificationem jugiter in suo corpore, pro tui nominis honore portavit.*

Audiamus hic Iustinianum, & ab illo juris fonte, pulcherrimum dictum, ad illustrandum orationem derivemus, qui serm. 1. de Sancto Luca sic ait: *tribulationibus multis exercitatus, non fractus, carnis mortificatione pro gloria Domini, Martyrii adeptus est palmam.* Bos ille gratissima Deo victima, & hostia pacificæ occubuit; ubi illud potissimum mirandum, & deprædicandum occurrit, illum maxime glorioso ac victorioso Martyrii instrumento, mortem subiisse: de quo Nicephorus lib. 2. cap. 34. *Lucas à divinis verbis contemptoribus, ex fructifera olea arbore suspensus, Deo Spiritum commendavit.* Hinc credo Seraphicus Doctor ait: *bona arbor Lucas fuit, quia bonos fructus portavit.*

B. Laur. Iustin. ser. 1. de S. Luca.

Bonav. serm. 1 de S. Luca.

Denique ne hic longior sim, pudeat nos ea detrectare pro mercede æterna, quæ gentiles pro temporali subiere, ea subterfugere proposita immortali gloria, quæ ipsi profluxâ ac perituâ avide complexi sunt. Romanus Philosophus plurimum commendat paupertatem Fabritii, exilium Viretii, tormenta Reguli, Venenum, Socratis, mortem Catonis: quia viri illi alacri animo, pro inani quadam gloria, omnia illa pertulerunt; quam quidem umbratilem, & transeuntem gloriam, tanti faciebat idem Seneca, ut de illa diceret: *nos non advocabimus patientiam, quos tantum* PRÆMIUM *exspectat?* Quod de fluxa ac futili apud mortales gloria gentilis, hoc nos Christiani, potiori jure de perenni, de incomprehensibili usurpare possumus: *nos non advocabimus*

[illegible] patientiam, quæ tantum PRÆMIUM *gloriæ æternæ exspectat*? Nos non advocabimus patientiam in paupertate, in morbo, in jactura bonorum, honoris perituri, *quæ tantum* PRÆMIUM *exspectat*? nos non aspernabimus fœdas voluptates, ut cœlestibus fruamur? *quis non contemnat dulcedinem sæculi, inhians dulcedini vitæ æternæ.*

August. in [illegible] Conclu do cum M. Gregorio: igitur *si delectat [illegible] magnitudo* PRÆMIORUM, *non deterreat [illegible]* LABORUM; quia ut Paulus ait: *unusquisque propriam mercedem accipiet, secundum suum* LABOREM; ubi omnes monemur, ut & nos operariis, mercedem secundum laborem, non subtrahamus.

§. 3.

Non alligabis os BOVI *trituranti.* 1. Cor. 9.

Literali sensu, Cornelius hæc exponit: quia par est ut animalia laborantia comedant. Solebant autem in Palestina, ut etiamnum in Canariis, & nonnullis Regionibus fit, per boves, qui circumacti, ungulis pedum suorum, segetes terebant, grana excutere unde Poëta

Bobusque triturant.

Verum enim vero dum benignissimus Dominus hoc olim Iudæis Deuteron. 25. & Apostolus Corinthiis mandavit, aliud longe spectavit. Tertullianus: *bovi terenti libertatem oris ad veniam pabuli ex opere submovendi antepræcepit, quia* DIGNUS OPERARIUS MERCEDE SUA. Quod manifesto patet in exemplis, quæ Doctor gentium ibidem loci abducit: *quis militat suis stipendiis unquam? quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat?* quod, quid aliud docet, inquit Tertullianus; quam EX LABORE suo *unumquemque vivere oportere.* Vnum mihi instar omnium hodierna luce, erit divi Lucæ testimonium, dicentis ac docentis: *dignum est* OPERARIUS MERCEDE *sua*, quæ verba Sanctus Vincentius hoc festo sibi pro themate exponenda desumpsit, nosque hic pluribus prosequemur, quam enormiter hoc corruptissimo sæculo peccetur à pluribus, qui operarios justa mercede, famulos, & ancillas debito stipendio defraudant; nec modo barbarum, sed ferum in morem dominari, inque eos sævire consueverunt.

Tertull. l. 4. in Mar. cap. 21.

1. Cor. 9. v. 7.

Luc. 10.

Quatuor enumerantur gravissima orbis flagitia, quæ in cœlum clamare dicuntur, quod vindicis Dei manum, ac irati numinis pœnas provocent: 1. Est homicidium innocentis voluntarium, de quo dixit Dominus ad Cain: *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Gen. 4.

2. Est peccatum Sodomiticum, de quo dixit Dominus Gen. 18. *Clamor Sodomorum multiplicatus est*: & Angeli illud execrantes, dixerunt ad Loth: *delebimus hunc locum eo quod increverit clamor eorum coram Domino.* Gen. 19.

3. Est oppressio Pauperum, Viduarum, & Pupillorum, de quibus ait Dominus: viduæ & pupillo non nocebitis, *si læseritis eos, vociferabuntur ad me, & ego exaudiam clamorem eorum, percutiamque vos gladio, & erunt uxores vestræ viduæ, & filii pupilli.* Exodi 22.

4. Denique, de quo in præsentiarum agimus, est merces operariorum defraudata. Hoc, clamore suo cœlos penetrare Apostolus testatur, dicens: *Ecce merces operariorum, qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est à vobis clamat, & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introivit.* Quæ paucis Lorinus noster complexus, Iacobi c. 5. v. 4.

Clamitat in cœlis vox sanguinis, & Sodomorum,
Vox oppressorum, & merces detenta laborum. Lorin. in cap. 5. Iacobi.

Vox sanguinis innocentis cœlos penetrat, & numinis vindictam (ut in Caino vidimus) provocat, nec minus justus clamor est Mercenarii, cujus sanguinem tollis & vita privas, dum mercede defraudas; hoc æternæ sapientiæ judicium est, hæc supremi judicis sententia: *qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum: qui effundit sanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres sunt.* Nam qui fraudat operarium mercede sua, quantum in se est occidit eum, quia tollit ab eo victum quo suam, & suorum vitam sustentare debebat. Hinc subdit: *Panis egentium, vita pauperum est, & qui defraudat illum, homo sanguinis est.* Quare hæc Iuristice, ac Theologice, dilucidis tamen ad captum terminis, exponere conabor. Ecclesi. 34. v. 26.

Dico primo. Sicut qui conducit domum in annum, debet solvere pensionem integram, si per conductorem stat, ne utatur domo, sic dicendum est de operario conducto ad laborandum: sic enim per ipsum non stet, sed per locatorem, qui opera non indiget, adhuc debetur ei merces, ut cum aliis docet Lessius lib. 2. de Iure & Iust. cap. 24. dub. 2. num. 11. Lessius.

Vnde Cardinalis de Lugo eruditissimè hæc tractans, ait: non est ergo recedendum à communi Regula, quod conductor teneatur per se loquendo ad integram mercedem solvendam, quando per locatorem non stat, quod ejus opera utatur. Vt constat ex L. *sed addes* §. *cum quidam ff. locati* his verbis: *cum quidam exceptor operas suas locasset, deinde is qui eas conduxerat, decessisset; Imperator Antoninus rescripsit ad libellum exceptoris in hæc verba: cum per te non stetisse proponas, quo minus, locatas operas Antonio Aquilæ solveres, si eodem anno mercedes ab alio non accepisti, fidem contractus impleri æquum est.* Lugo de jure & Iust. tom. 2. disp. 29. sect. 3. n. 53.

Ex his ad propositum, Eminentissimus Theologus primo concludit: quando Dominus sine justa causa famulum, vel ancillam, ante finitum tempus contractus expulit, debere totam mercedem solvere, nisi famulus alteri æque utiliter operam suam locavit; cum per famulum non steterit, quod Dominus ejus opera uti noluerit.

Qua in parte non raro, & Iustitiæ, & charitatis leges violantur: dum famuli & ancillæ ob vitrum contractum, ob rem deperditam, citra ullam culpam, ab Hero turbulento vel truculento ædibus deturbantur; quibus subinde magna cum inopia confligendum, nec habentes quo divertant, corpus & animam perdunt.

Similia

Similis incommodi ac jacturæ, illi quoque ansam præbent, qui justum stipendium, ac debitam mercedem, non negant, sed persolvere differunt iis, qui labores manuum suarum mendicare debent, & sæpe sæpius non habent quo vitam sustenent.

Cœlestis ille Paterfamilias à quo vos divites ac potentes Domini, mercedem magnam exspectatis, hic vobis documento sit, qui ait sub vesperum opere diurno persoluto: *voca operarios, & redde eis mercedem.*

Matt. 20.

Non dixit cras, vel postea, sed hoc ipso die, hoc vespere; ubi obiter notandum, operibus nostris Deum statim mercedem rependere, & animæ, gratiam conferre, qua æternam gloriam mereatur. Id ipsum jam olim in lege cautum erat, ubi sic Dominus: *non morabitur opus mercenarii tui apud te usque mane*; sed eodem vespere, quo uxor, & liberi, velut pulli corvorum, escam experunt. Unde expressius Deuteronom: *non negabis mercedem indigentis, & pauperis fratris tui, sive Advenæ; sed* EODEM DIE REDDES *ei pretium laboris sui* ANTE SOLIS OCCASUM, *quia pauper est, & ex eo sustentat animam suam. Ne clamet contra te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatum.* Hæc justissimi Tobiæ cura, & sollicitudo, ac pia ad filium monita: *quicunque tibi aliquid operatus fuerit,* STATIM *ei mercedem restitue; Merces Mercenarii tui, apud te non remaneat.*

Levit. 19.
Deuteron. 24. v. 14.
Tobiæ 4.

Hugo Cardinalis in c. 5. Iacobi: *Merces clamat:* dicit *signanter inquit, merces clamat, non mercenarius, quia aliquando contingit quod pauper læsus est, nec audet mutire præ timore divitis.* Quid adhæc feri ac ferrei Domini, qui per menses & annos differunt mercedem famulorum, & operariorum? dicent forte, libenter eos hanc moram tolerare; quis tibi hoc asseruit? nihil inquit petunt, tacent, non queruntur; tacent quia te moleste ferre hujusmodi petitiones sciunt, tacent quia repulsam tuam non sine amaro scomate reformidant: Audiant hi detonantem Chrysostomum: *quando quis violentiam patitur à potente, etiamsi non sit ausus vociferari, sed latenter lachrymatur, tacitus clamor ejus in excelsis auditur: quia non magnus clamor velociter auditur à Deo, sed justus.*

Chrysost. opere imperfecto hom. 2. in Eccl. 35.

Dico 2. illam censeri justam famuli mercedem, quæ attingit saltem infimum mercedis, quæ in eo loco talibus personis ad ea ministeria tribui solet: ut si alii famuli, ancillæ lucrentur passim 6. libras Flandricas annue, non censeatur justam mercedem persolvere, qui 4. duntaxat suis dederit. Sic quæri solet quando operarius, vel famulus, nullum aliud pretium determinat, sed inservit Domino, remittens se ejus judicio & arbitrio, ad quam mercedem Dominus teneatur? respondetur teneri ad dandam justam mercedem, qualis communiter dari solet aliis, pro ejusmodi ministeriis.

Lessius de jure l. 2. c. 24. d. 4.
Lugo de Iure tom. 2. disp. 29. sect. 3. n. 62.

Ubi Solerter Molina noster observat, defectum justæ mercedis, suppleri interdum à Dominis, procurando famulis officia, promotiones, nuptias, vel alia lucra, vel honores: qua spe ducti famuli, minorem justo mercedem initio acceptarunt; At vero si his sepositis pressus necessitate operarius, aut servus, de parva mercede conveniat, quia conductor nil amplius vult dare, tenetur locator ad justam mercedem, quia non sponte, sed ex necessitate operam suam tam vili pretio elocat: sicut si quis penuriâ oppressus rem magni pretii parvo vendat, tenetur conductor supplere mercedem ad æquivalentiam. Intelligendo si Paterfamilias illius operarii labore indigeat, non si gratis se offerat.

Molina de Iure disp. 506. n. 2. & 3.
Lessius de Iure l. 2. c. 12. dub. 10.

Dico 3. in famulis & ancillis plus requiritur ut furtum grave sit, quam in extraneis: Domini enim sciunt, attenta fragilitate humana, non posse ita fideliter res domesticas administrari, quin aliquid adhæreat: sicut qui conducit operarios in vineam, supponit pro certo uvas ab iis comedendas ad famritatem, nec potest hic certa Regula præscribi; sed ex prudenti judicio confessarii, liberalitas, vel tenacitas dominorum attendenda est. Sic Princeps liberalis Romæ, dicere solebat se contentum esse, si ex dolio vini, quod sibi uni reservarat, cellarius solus, & aliqua persona nimis ei conjuncta biberet. Hactenus Cardin. de Lugo, sed hæc & sequentia ne famulis ansa præbeatur, ad solos Dominos quandoque tractavi.

V. Navarr. in manuali c. 13. n. 109.
Lugo tom. 1. disp. 16. sect. 4. 5. n. 433.
V. S. Thom. 2. 2. q. 66. a. 5.
Lugo cit.

Accedit si famuli debitâ diligentiâ & curâ res Domini administrent, & citra eorum culpam res frangatur, aut deperdatur, ideo nil de mercede debita subtrahendum: cum nec tu ipse tua melius asservare valeas. Nec semel deprehendimus, argenteum cochlear, aut nummum aureum deperditum, injuriæ, aut furto ancillæ imputari, quem herilis filius clam suffuratus fuerat. Quare quibus in casibus tacita compensatione uti possint, & quando excusentur famuli occulte recipientes res Domini ratione compensationis, vide fusè apud Lugo de Iure tom. 1. disp 16. sect. 4. num. 79. 83. &c. & sect. 5. Lessium de Iure l. 2. c. 12. dub. 10. n. 63. & cap. 24. dub. 4. Dianam tom. 2. tract. 6. Resol. 16.

Nec minus barbarum est, famulos gravi ægritudine dejectos, omni humano auxilio, vel solatio corporis & animæ destituere: si quid melioris obsonii, aut potionis datum fuerit, pretium mercedi subducere. Ejusmodi Dominos acuto suo stilo Mediolanensis Præsul acriter perstringit, dicens: *sunt plerique qui magis canum, quam servorum curam gerunt, & faciunt eos juxta se vel recumbere vel dormire, quotidianum illis cibum sua præsentia ministrantes: qui utrum servi sui fame moriantur, ignorant, & quod gravius est, nisi his præparatum fuerit, pro canis servus affligitur. Vides in nonnullorum domibus, nitidos & crassos canes discurrere; homines autem pallentes & titubantes incedere.* Hauriant hi viscera misericordiæ, ab homine militari, cujus hæc pro famuli sui sanitate ad Christum deprecantis oratio: *Domine* inquit Centurio, *puer meus jacet in domo Paralyticus, & male torquetur.* Adhibuerat humana remedia, quæ cum non prodessent, recurrit ad divina: *Iacet* inquit, *in Domo*, non in Xenodochio, non sub dio: non domo illum ejeci quasi inutilem, sed memor servitii præstiti domi retineo, de necessariis prospicio, insuper à te suppliciter peto, ut quod verbo potes, ei pristinas vires restituas. Placuit Christo fides Centurionis, placuit & misericordia in servum, atque ideo prout postulaverat, statim famulo sanitatem contulit, *Et sanatus est puer in illa hora.* Origines hanc pietatem Centurionis in servum, adeo Redemptori placuisse asserit, ut non modo servo corporis valetudinem, sed & sibi animæ salutem impetrarit: plus inquit à Domino quam petierat impetravit, cum multi ad Christum accederent, ille pro fratre salutem, ille pro filio, alius pro amico deprecaretur, *nullus pro servo*, nisi ille solus oravit, & hoc ei ad augmentum beatitudinis, & coronam gloriæ erat.

Ambros. serm. 33.
V. Patr. in epist. ...
Matth. 8.
Origenes hom. 5. in variis.

Tales vos servis vestris exhibete, quod potenter Sapiens inculcat, Eccl. 33. v. 31. *si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua, quasi fratrem sic eum tracta.* Vide quam gratum animum heri in servum, requirat

quirat Deus: non eit quasi amicum, quod satis esse videbatur; sed sicut fratrem, sicut filium, sicut *animam tuam*; *Alii legunt; sit tibi ut tu.* Nam ut bene Doctor Angelicus observavit: *bonus Paterfamilias aliquid pretiosius dat servo ægrotanti, quod non dat filio sano.* Hoc in genere enituit S. Caroli Borromæi pietas in servos suos, qui hoc publico testimonio dictitare soliti; S. Cardinalem amasse suos omnes, non ut servos, sed ut filios, & fratres, & large suppeditasse, quæ oportebat. Si quis è suis ægrotaret, jubebat eum omnino quam diligentissime curari, eique muneri homines peritos & Christiana charitate flagrantes præfecerat: & infimos quosque tanta comitate & suavitate ipse visitabat ac solabatur, ut nemo non esset, cui non illa Domini sui humanitas, morbum levare videretur. Quæ ex intimis Sancti Cardinalis se accepisse testatur Hieronymus Platus. Consimili encomio laudatur Cardinalis Cæsarinus, Pius II. Pius V. Summi Pontifices, quorum illustria virtutis Christianæ exempla, si non moveant, hominis Ethnici ac gentilis doctrina ruborem incutiat, dum sic Lucilium suum Seneca commendat: *libenter ex his quæ à te veniunt cognovi, familiariter te cum tuis servis vivere: hoc prudentiam tuam, hoc eruditionem decet: servi sunt, imo homines; servi sunt, imo contubernales: servi sunt, imo humiles amici. Servi sunt, imo conservi, si cogitaveris tantundem in utrosque licere fortunæ.*

S. Thom. 1 p. q. 30. a. 4. ad 3. — *Hieron. Platus lib. de Cardinalis dign. c. 23.* — *Seneca epist. 45.*

Dico 4. Si famuli, si operarii, operosius, si accuratius, si majori cum cura, diutius quam debeant insudarint, plusculum supra condictam mercedem conferendum esse: Etenim si equos, canes, falcones liberalius habemus, si strenuam, si utilem Domino operam impenderint, quid ni famulis & ancillis plus æquo laborantibus, & in multam noctem desudantibus, haustum meliorem, bolum pinguiorem, par calceorum, interulam novam, aut aliquid corollarii loco adjicimus? Quod ab Ethnico factum legimus: *sordidissimorum quoque artificiorum institoribus,* SUPRA CONSTITUTUM *aliquid adjecimus, si nobis opera illorum enixior visa est; & opifici vilissimæ mercis, & in diem se locanti,* COROLLARIUM *aspersimus.* Atque ita vult Sandæus noster, pro operis secundariis, supra tempus debitum laborantibus aliquid supra mercedem addi, quod inquit *Bibale* vocant.

Sandæi Theolog. Myst. com. 2 pag. 105 — *Senecal. 6. de benef. cap. 17.* — *Sandæus m.*

Sic Cardinalis Costa Lusitanus, gratuitâ mercede promissâ, Domesticos sibi arctissimè devinxerat. Vtetat corpore affecto quoties in morbum inciderat, famulos præmonebat, nil se illis à morte testamento legasse; at si seduli forent in se curando, & ministrando, singulis certam pecuniæ summam, novas vestes daturum: atque ita vitam ad annum centesimum secundum extendit. Verum enim vero ea nunc quorundam Dominorum crudelitas, ea barbaries est, ut non modo strenuis famulis plusculum conferant, sed mancipiorum ac jumentorum instar laborare compellant, insuper durissimè habeant, verbis proscindant, pugnis contundant. Atque hinc quid miri, si ubi ædibus excesserint, vos ut Leones execrentur, ut tyrannos depingant: *Infelicibus servis movere labia, ne hoc quidem ut loquantur licet. Virga murmur omne compescitur, & ne fortuita quidem verberibus excepta sunt. Nocte tota jejuni mutique perstant. Alia crudelia & inhumana præterea, quod nec tanquam hominibus, sed tanquam jumentis abutimur. Sic fit ut isti de Domino loquantur, quibus loqui coram Domino non licet.*

Onimbertus l. 5. de vitis Pont. — *V. P. Cordier famille Sainte pag. 715.* — *Seneca epist. 45.*

Rigor omnis, qui ferociam, aut barbariem oleat cavendus: affectus enim subditorum nimis compressi violenter, in desperationem tandem abeunt; uti exhalationes intra nubes constrictæ, in fulgura dissiliunt. Vnde optimus morum Magister Seneca: *servos non habemus hostes, sed facimus.* Vnam hic terrificam tragœdiam servi in Dominum (quæ omnibus merito terrorem incutiat) fusius præter morem, velut paradigma, alia amplificandi, adduxisse sufficiat. Quid olim quantumque Dominis in servos licuerit, quamque impune illos aut loris ii conciderint, aut ferro mutilarint, aut in Crucem sæpe sublatos, nullâ juris misericordiâ, peremerint, notius in vulgum est quam ut debeat demonstrari. Sed nihilo obscurior & servorum vindicta est, quâ multi quondam, ut jugum excuterent, rabie armati, ferrum in Dominos converterunt. Quâ in re confirmanda, non committam, ut Tyrios vobis ex Iustino, aut alios ex aliis scriptoribus molestè obtrudam, quos jam ipsi meministis, per noctis unius tenebras, manu servili nefarie esse trucidatos. Novum aliud, ac nescio an multis vestrum ante hac inauditum producam. Quod quanquam spectatu fœdum fuit & atrox; mitescet tamen hic paullum, si è longinquo narratum, inter acroamata audiatur.

Seneca cit. — *Pontanus Attica Bell. vol. 2. c. 54.* — *Bodermani l. 2. Aerum. 3.*

Adolescentem è barbaris, haud scio, bellone captum, an de catasta emptum, vir nobilis *severè magis, quam liberaliter*, ad operas serviles damnarat, eumque ne clam effugeret, compedibus vinctum arctè semper anxieque custodiebat; ea servitus cum per se dura, tum etiam diuturna, omnem homini calamitoso spem libertatis præciderat. Qua enim parte tentaret, an auro fortasse quo sæpe libertas, nonnunquam & vita emitur? sed hujus inane votum est ubi in tegete rupto, laceroque centone omne peculium sepelitur. At fugâ certe, quæ quondam desperatis etiam saluti fuit? ad hanc vero non consilium deerat; sed rimam, infelix qua elaberetur nusquam videbat. Obstabat Domesticus carcer; aut si qua hic olim fatisceret, catenæ morabantur. Igitur vim, inquis, pararet, effractoque ergastulo & pertusa compede, erumperet. Atqui dictu facilius hoc nobis est, quam illi factu. Denique vel precibus Dominum aggrederetur. Hunc vero *nec affabilem habebat; & ad fustes impingendos, quam audiendas precibus, benigniorem.* Restabat unum, ut viveret servus & moreretur.

Cum hac fortuna dum annis plurimis luctatur, adolescens paulatim in virum evasit, validum viribus, & lacertosum. Sed cum viribus, ex æquo & labor illi crescebat. Inde servitus indies gravior. Victus igitur impatientiâ, cœpit occulte vindictam cogitare: nam quid multus hic ego per lenta supplicia contabesco? si moriendum semel in vinculis est, moriamur: sed cito & quod solatio sit non solum moriamur. Ex eo die totus ad componendam tragœdiam incumbere, modumque inire quo heriles injurias ulcisceretur. Hæc agitanti, multa quotidie in mentem veniebant. Quid? obtruncari per insidias homo unus quam facili negotio potest? res ictu peragitur. Aut, si vis apertâ non placet, in promptu venenum est: quid cessas? ægrius hero facere non potest, quam si vitam eripias, qua gaudet. Quid? ægrius illi non possim? possum enimvero, si sapio, possum. Non illi mecum tam bene convenit, ut morte ulciscar. Gravior est ira, quam ut malo tam brevi satietur. Quærendum supplicium, quod duret, & cujus ille tædio, mortem in remedium quærat.

Hæc apud animum suum barbarus, ita volutabat, ut nullo tamen indicio meditatum facinus proderet. Sed ante occupet hic aliquis: ecquid atrocius morte in herum scelestus parare potuerit? Et subibit fortasse; illam potuisse de Domini fortunis & cimeliis, expilandis: aut ædibus, quas amplissimas colebat, inflammandis cogitata. Nam ut Eucliones avari hæc pertinacissime retinent, sic eorundem jactura, vel acerbius, vel certe diuturnius, quam ipsa morte cruciantur. Nihil istorum iste: sed vindictæ genus ut plebeium & humile aspernatus, ad aliud, Matre Medea, vel patre Thyeste dignum, accingitur. Quod quidem tam immane, tamque sævum nefas, ut prius ille non prodidit quam reipsa perpetravit: ita neque vos mihi vim hanc afferetis, ut ante quam ipsa narrationis series postulet, in medium intempestivè producā.

Cum nemo de familia, suspectam adhuc perfidiam haberet, nemo etiam erat, qui à mancipio, eoque vincto, timendum cuiquam crederet. Quo factum est, ut hero aliquoties aut venatum egresso, aut peregrè profecto, uxor liberique domi propemodum incustoditi relinquerentur. Id non perinde, ac putabatur barbarus negligebat: attentus, ad rem, simul opportunitas foret, auspicandam. Igitur, cum exspectatione sæpe delusa, cœptum nefarium diu distulisset; audendi copiam, quanta nunquam sperabator occasio facit. Per calores æstivos cuncta familia in suburbanum prædium, ex more, concesserat. In eo prædio erant cum aliæ voluptatum illecebræ multæ, tum præsertim elegans prætorium, in arcis speciem ædificatum. Circumcirca piscinæ, fossæque stagnantibus undis locum ambibant; ita quidem ut modico ponte ad arcam accessus pateret; subduci tamen pensilis pons facilime posset. Supra portam, edita turris eminebat, è qua despici omnis vicinia percommode poterat. Hanc turrim homo suæ sibi tragediæ scenam, & lanienam optarat.

Forte dies feriatus, isque solito serenior illuxerat, & auræ pomeridianæ invitabant. Sternuntur equi, junguntur, currus, herusque cum famulis evehitur. Sequitur cum alio grege uxor: campique & valles, animi causa peragrantur. Ad arcis custodiam servus otiose relinquitur; unaque in gynæceo nutrix, quæ heriles liberos curet. Cætera omnia solitudo; qua nihil opportunius audendo sceleri. Iste occasionem, velut in sinu dilapsam, arripit: primumque omnium, adducto ponte, tam effugiendi, quam intrandi locum intercipit. Tum infantes pueros nutrici per vim ereptos, & ne quicquam flentes, in turrim qua de diximus, abstrahit: atque inibi sese illosque, pessulis adductis includit & munit. Nutrix, quanquam nesciebat quid homo moliretur, tamen mali aliquid metuens, domum ululatu, & fœmineo clamore implet, superumque & hominum opem sollicitans, quærit erumpere aliqua, & familiam vocare. Sed præceperat hoc ejus consilium scelestus, cum providens pontem rescidit: nihilque mulieri liberum, præter steriles lacrymas reliquit.

Interea dum hæc domi instruuntur, foris familia cum Dominis animos laxabat; ignara quantum infortunium reversuris occurreret. Herus in primis suâ felicitate lætus, uberes hinc inde agros, & vineas uxori, & latifundia monstrabat, quibus abundarent: amplum communibus liberis, certumque patrimonium. Inter quæ colloquia paullatum ad prædium reversi, vident præclusis foribus, sublatoque ponte ingressum negari. Simul ejulantem audiunt nutriculam: simul plorantes liberos. Hîc incerti quid fieret, mutuique alter alterum aspiciunt, & in re nova consilium à famulis; at isti ab heris imperium, pavidi exspectant: dum denique servus è summa turris pinna prospiciens, exclusos heros amarissimè derisit. Quem conspectum Paterfamilias (cum prolixè conviciis prius, minisque intonuisset) aperire fores, pontemque ilico demittere jubet: sensurum intus continuò, quid periculi sit herum ludificari. Ille adversus hæc imperia pridem armatus, tanto liberius insultat & flocci; bilique minas facit: dum herus in rabiem actus, comites jubet, Crucem & quidquid aliud servilis supplicii est, properare, alios faces promere, alios rotas expedire, quibus in verberonem animadvertant. Barbarus nihil, ne sic quidem, terretur, ultro & per ludibrium, ecquid adhuc pacisci de venia possit, interrogat. Quid de venia tu, sceleste? de venia tu ulla? non si terrarum orbis mihi supplicet. Nec vivam in crastinum ego, nî posteris exemplis hodie te ulciscar. Iterum ille deridens, negat facturum id herum: sed agno mitiorem, mox etiam nolenti, veniam promissurum. Quibus auditis non tantum crepuit iracundiâ herus: suique velut impos, hac illac discursare, vocare operas, admovere scalas, aditumque vi quærere. Nequicquam molitur; cum Ecce, filiolum videt infantem, ab ipsa illa turri manus tendere, & in servilibus ulnis, in animæ fractæque Matris nomen Blæsis clamoribus vocare. Hic demum intelligere parens quo loco res essent. Utque perisse filium, nî carnifici Pater supplex fieret. Igitur positis minis, ipsé, uxorque ad preces verti, veniam præteritorum offerre, & petere: insuper si infantem dimitteret, libertatem servo, aurumque quantum vellet promittere. Triumphare se barbarus tum serio putavit, cum heros sibi suos esse supplices vidit: quos tamen eosdem, quo magis adhuc iceret, altero terrendos spectaculo censuit: alterumque liberorum, jam bimulum, indidem eis è pinna ostendit.

Hic vero Pater insanum vociferans, & in genua provolutus, palmas mancipio tendere: perque humana & divina, ut duorum innocentiæ parceret, obsecrare. Si quod crimen fuerit, id omne Patris esse; illos nec ausos quicquam, nec potuisse.

Me dede morti; noxium macta caput.
Hoc merge jugulo ferrum; in hoc sæva manu
Grassare pectus, nil recusa.

Sed longe violentior Mater, cum ungues in genis lacerandis, vellendisque crinibus diu fatigasset: ululatus est irritas preces ad exorandum mancipium convertit.

Me me trucida: parte qua vis exige
Immane ferrum. Aut pœna si gravior placet,
Absume flammis: ignibus torre feros
Per Adria disperge fluctus. Omnia
Mater merebor - - - - - Animarunt armaruntque parricidam, hæ preces: ut jam demum voti sui potitum se crederet cum vindicandi modum, qui ipsis gravissimè doleret, invenisset. Quare ut auspicaretur tragœdiam, manu læva infantem, dextrâ cultrum arripit, eumque lactenti jugulo, sic ut videri posset, admovet. Nolim importunus hic mihi flagitator instet: qui gestus & verba, & sensus infelicium parentum, in hoc spectaculo

cælo desiderare se dicat: imitari me Thimantem permittite: ut quod colore narrationis nequeo, velo silentii repræsentem. Quæ enim lingua, aut quæ penna, tam prompta, disertaque fit, ut illos animi dolores, quibus parens uterque rumpebatur, exæquet? certe ego dum huic parti orationis succumbo, eam cogitationibus vestris impressam relinquo. Nam parricidium quod audire nos è longinquo vix sustinemus, oculis intueri parentes cogebantur. Sint barbarus carnifex, cultroque in jugulum adacto, vagientem puerum lente trucidat: & cum sanguine, adhuc calenti, se aspersisset, tremulum corpus è summa turri, in subjectæ piscinæ fossam, crudelis abjicit. Finitam hic lanienam existimatis? non equidem ego, qui ultimum adhuc actum, nihil à cetera tragœdia abludentem exspecto, itane vero? pervastatâ jam domo, liberis jugulatis, saxis cruore natantibus, herilque barbare conculcatis, potest aliud adhuc in familia malum exspectari? potest, nam ut famelici feræ, cum cætera consumpserunt, in proprios artus rabie feruntur: sic furiosus iste, jam cæde aliena defunctus, ferrum, ne qua hebesceret in se convertit. Cum enim sceleris furorisque sui veniam, ne à se ipso quidem speraret: & dudum famulos, operasque conglobatim accitas irruere, & scalas ferre, & portas moliri vectibus videret: amens non exspectato carnifice, ipsemet sibi cultro jus dixit; & convitiis prius quæ rabies suggesserat, effusis; laudasaque vindictâ, quam de hero eximiam sumpserat, sese ferro impiè, immaniterque trajecit: deque altissima turri, eandem in piscinam præceps iit: liberum se ratus, si heri minantis & imminentis tormenta (de æternis parum sollicitus) hoc compendio effugisset.

Barbaram audistis non hominis furentis, sed sævientis belluæ vindictam. Quanquam nulla ne bellua quidem tam immanis est. Ecquam enim injuriam, tantam hic, tamque atrocem in se accepit, ut ei ulciscendæ, ad fœdum hoc sævumque facinus descenderet? servitutem inquis duram & inclementem serviebat: sæpe verbis ab hero, sæpe verberibus objurgatus, trucem quotidie vultum, & minaces, oculos nullum benevolentis animi signum videbat. Interea labor assiduus & labore molestior contemptus. Hæc illi tu suavia fuisse aut jucunda censes? minime gentium ego: nec enim sic deliro, hominem in ea fortuna conspectum, cum Stoicis felicem, beatumque proclamem: ceterum acerba adeo tristiaque fuisse, eventus docuit, ut proinde remedia desideraris, malo ipso mille partibus acerbiora; ut verbum herile, servili ferro, ut vultus rugosior, vulnere: ut minæ vindicandæ fuerint morte? & quali, cælites boni! quali morte! morte funesta & tragica, morte vel audientibus nobis, nedum oppetenti horrescenda. Sed fuerit hæc ejus belluæ (ut sane fuit) cœca & ad ulciscendam injuriam, stolidaque stultaque pertinacia; erit ea tamen non nemini documentum, ut qui magnis servorum legionibus cingi se videt, amari ab illis malit, quam formidari: neque ut eo potentiorem se putet, quo torvior aut frontem contrahere, aut supercilio minari, aut vocem asperare didicerit. Quid his moribus consequi speret, quam ut morosus aliis, odiosus etiam suis reddatur? utque *ipso procedente, omnes, tanquam noxium animal è cubili prosilierit, diffugiant*? mutet hoc ille tam ferum, & intractabile ingenium; atque ut humanius dominetur, non tenet assidue, neque semper quaqua incedit, fulmina tonitat: sed servis quoque affabilem se, facilemque præbeat: cedo, quid capturus hinc est detrimenti? quid? *amabitur.* O detrimentum hero optabile! quem ante fugerant servi, oderantque; jam certatim amabunt & colent: jam ad eum tanquam ad parentem, vel (ut cum Seneca loquamur) *tanquam ad beneficium fidei advolabunt: jam objicient se pro illo mucronibus insidiantium, & cum accessi erit, substernent corpora sua, ut iter illi ad salutem sternatur.* Hæc heris clementibus omnia servorum, *Amor* præbebit; eadem omnia duris, asperis *timor* negabit.

Hanc sævitiam, ac barbariem, miramur, & exsecramur, cum atrocina vos maneant supplicia, qui dum conservo vestro vos crudeles exhibetis, & mercede operarios frustrando velut tenentes præfocatis, summus ille Dominus, qui sibi factum reputat, quod uni è minimis, ligatis manibus & pedibus, tradet vos tortoribus in æternum cruciandos. Quare concludo saluberrimo quantumvis viri gentilis monito: *hoc præcepti mei summa est: sic cum inferiore vivas, quemadmodum tecum superiorem velis vivere. Quoties in mentem venerit quantum tibi in servum liceat, veniat in mentem tantundem in te Domino tuo licere.* Seneca epist. 45. Veniat in mentem brevi adfore tempus, quo stabunt servi in magna constantia Dominos iniquos judicaturi; veniat in mentem adforet tempus, quo Dominus vocabit operarios, & reddet unicuique secundum laborem, mercedem magnam nimis, copiosam æternam, in cœlis.

FESTVM

FESTVM SANCTAE VRSVLAE.

Adducentur Regi Virgines post eam. Psalm. 44.

URSULA. Anagramma. LAURUS.

PLURES PARIT ILLA CORONAS.

Prov. 31. NOn est quod sapientissimus mortalium, multum occupetur, ut *mulierem fortem* inveniat; eam hodie in campum prodeuntem, non è Ruolschis Camillam aliquam, vel ex Assyriis Semiramidem, aut ex Amazonibus Penthesileam; sed quæ omnes robore, ac animi fortitudine exsuperavit, Vrsulam candidissimi agminis Ducem, & undecim millium Antesignanam spectabitis.

Quæ utrum plus Christianæ fortitudinis, patriam, parentes, aulæ delicias, & carnis illecebras fugiendo; an vero fortiter ac viriliter contra minas, & insultus tyranni, ad mortem usque dimicando comprobarit, ubi in utramque partem disceptaro, vestro rem dirimendam, relinquam judicio.

Ceterum, ut & Virgines habeant, quo Vrsulâ Duce, hisce candidis agminibus adscribi queant, non est quod generosiores, persecutiones & tyrannum sibi deesse querantur; aut molliores, tantos se, quos Virgines Spiritu Dei plenæ, cruciatus constanter pertulere, ferre posse reformident: ostendam etenim & ipsam Virginitatem quoddam esse Martyrium, pro qua tuenda, & formam, & famam, & vitam ac sanguinem, illustres filiæ profudêre.

§. I. *Mundi delicias, ac carnis illecebras cum* VRSULA *fugere, Christianæ fortitudinis est.*

§. II. *In acie contra omnes adversitatis incursus, & sævissimos Tyrannorum insultus, cum* VRSULA *standum, & pro Virginitate ad mortem dimicandum.*

§. III. *Qua ratione Virgines, Martyres esse queant.*

FESTVM SANCTAE VRSVLAE

Adducentur Regi Virgines post eam. Psal. 44.

Iob 7. v. 1. QVam olim sibi Gentilitiam tesseram pertinax Imperator adlegit: *miliremus*, eandem mortalibus omnibus propriam esse, Hussæus ates disette affirmavit: *militia est vita hominis super terram.* Omnes hunc orbem ingressi, in arenam descendimus, perpetuò contra hostes, fœderis nescios, dimicaturi; *Cyprian. serm. 4. de mortalit.* Vnde Cyprianus: *quid aliud in mundo, quam pugna adversus diabolum quotidie geritur? quam aduersus iacula eius, & tela, conflictatiaaibus dimicatur? cum avaritia nobis, cum impudicitia, cum ira, cum ambitione congressio est: cum carnalibus vitijs, & desiderijs (quæ MILITANT aduersus animam) cum illecebris sæcularibus, assidua nobis, & iugis, & molesta lactatio est.* Propterea olim Mexicani, quoties infantulus ex utero Matris in lucem prodibat, illum non modo verbis monebant, natum ad labores bellicos; verum etiam ipsa arma tradebant, arcum & sagittam corpusculo adaptando, prima veluti militaris vitæ rudimenta. *Chrysolog. serm. 54.* Ita inquit Chrysologus: *Christiano MILITARE est, id quod vivit in sæculo.* Huius misertimæ vitæ conditionem, satis superque expressisse visus est & eloquio, & Pontificatu maximus Leo serm. 1. de quadrag: *Vita hæc nostra in medio insidiatorum; in medio præliorum est. Si volumus superare, pugnandum est.*

Verum enimvero inter acerrima prælia, inter acriora certamina, nulla graviora ac duriora sunt quam ubi pro castimoniæ nitore, pro pudicitiæ flore, pro virginitatis integritate decertatur. Hæc sanctissimi ac sapientissimi Præsulis Hipponensis *Aug. serm. 250 de temp.* doctrina est: *inter omnia Christianorum certamina, duriora sunt prælia castitatis; ubi quotidiana est pugna, & rara Victoria.* Causam quæritis tantæ difficultatis? accipite ab eodem doctore: *grauem castitas sortita est inimicum qui quotidie vincitur, & timetur*; insidet in ipsis venis, ac visceribus nostris perpetuo classicum canit, nunquam receptui: nullæ sunt induciæ, tumultus est plusquam si Hannibal stet ante portas. Intus periculum est, aditus omnes sensuum obsident, librantur arietes, mundus struit insidias, dæmon adhibet machinas, caro molitur cuniculo, omnes *Chrysolog. serm. 12.* ad hoc laborant, *ut corpus, animi domicilium, mansum spiritus, virtutum scholam, Dei templum, in scenam criminum, in vitiorum pompam, voluptatum redigant in theatrum.* Quid nos contra hæc pericula? patent vndique portæ, nullæ excubiæ, nullæ vigiliæ. Quis vestrum pro pudicitia adeo strenue in vigilijs certavit, ut laureatus ille pugil Xaverius in somnis? ne per somnium hoc cogitastis; etenim ut phrasi Pau- *Heb. 12.* lina utar: *nondum usque ad sanguinem restitistis*, ut Xaverius? usque ad sanguinem dico? utinam ad sudorem! hostem non modo venientem non arcetis, sed ut veniat, provocatis; quæ timenda essent, studiose ambitis pericula, sic in nos libido armatur, dum à nobis amatur. Græcorum oratorum disertissimus Chrysostomus, mirabili voto exardescens, *Chrysost. tom. 5. hom. 5. de pænit.* velut accersito pictore, sic ait: *pinge mihi formosam Virginitatis. Specimen, atque rei magnitudinem disce, quod bellum habet quotidie, nullatenus sedandum, ipso barbarico bello deterius.*

Hinc Ethnici Deas Virgines, finxerunt armatas; Hieronymus ad Principiam Virginem exponens illud Psalmi 44. *accingere gladio tuo super femur tuum potentissime, specie tua, & pulchritudine tua.* ait: *Hierony. epist. 140.* *Istum arbitror te locum optime intelligere, & accinctam Christi gladio militare, ut autem scias semper Virginitatem gladium habere pudicitiæ, per quem truncat opera carnis, & superat voluptates, gentilis quoq; error, Deas VIRGINES, finxit ARMATAS.* Quo vel gentiles significabant, sine armis, & robore, virginitatem non posse asseruari. Quin ipse rerum omnium sapientissimus molitor Deus, patentissimo loco illam posuit: suspice cælum, & videbis in zodiaco, lato illo cœli baltheo intra libram, & leonem, Virginem, ut hinc temperantia, inde fortitudine se muniat, atque defendat. Hinc quidem leo collocetur; nam castitati tuendæ pugnandum est, luctandum est, tentationibus & illecebris acriter resistendum. Qui pugnare non vult, nec vult vincere, nec Virgo permanere. Hæc virtus non nisi quotidianis prælijs conseruatur. Rectissime Chrysostomus: *Virgo à bello nunquam* *Chrysost. tom. 5. hom. 5. de pænitent.* *cessare potest.* Sic adsit Leo Virgini, sed, nec libra desit. Homo continentiæ amans, ad librã omnia examinet: labores ne oderit: socios ne seducatur: sermones, ne excedat: mensam, vestes, ne lasciuiat: oculos, ne longius & liberius euagentur; peccandi occasiones, ut fugiat. Nusquam non opus hac trutina, opus cautela, opus fortitudine, assiduo pugnandum est. Verum in hoc acri, & ancipiti certamine constitutis, cogitandum ac agitandum est, qua ratione victoriam reportare, palmam consequi, laurea donari valeamus? ubi ea nobis primum controuersia sese obijcit, num in hac pugna fugiendum, num obsistendum sit? quam fortissima mulierum, generosissima Virginei exercitus Dux atque Antesignana Vrsula, exemplo suo diremit: *interdum fugam, interdum bellum simulans*; fugam à sæ- *Surius in vita eiusd.* culo, ab aula, à voluptatibus capessendo; constantiam vero in aduersis, in persecutionibus, in truculenta morte comprobando, hæc fugere, in his stare, & ad mortem decertare, nos docuit.

§. 1.

Mundi delicias, ac carnis illecebras, cum Vrsula fugere, Christianæ fortitudinis est.

QVam turpis ac ignominiosa sit à statione, campo, vel prælio, fuga, sacri ac profani oratores satis loquuntur, & nos ipsi fugitiuos ut inertes, ac imbelles milites non iniuria execramur, ac detestamur. Tertullianus lib. de fuga in persecutio- *Tertull.*

ne, absolute negat fugam ab homine forti capessendam: *pulchrior* inquit, *est mortuus in pugnâ amissus, quam in* FUGA *saluus: malo miserandum, quam erubescendum.* Quin inter Romanos, fortissimi dicebâtur, qui nunquam è bello fugerant. Lucius Dentatus, teste Livio, centum & viginti prælijs, cum hostibus congressus, nunquam terga vertit, nullam accepit averso pectore cicatricem, quapropter *Romanus Achilles* appellatus.

Probus Imperator, cum ei è prædâ equus offerretur, qui centum & decem milliaria currere diceretur, & per octo & decem dies cursum continuare, equum repudiavit, dicens: FUGITIVO *militi potius, quam forti Imperatori eum equum conuenire.* De Septimio Seuero, felicissimo illo inter Romanos Imperatore, qui nunquam adverso marte, nisi cum morte dimicavit, refert Beda memorabile dictum. Perducto in Brittaniam bello, severus pedibus laborans, inferendæ cladis victoriam morabatur. Itaque exercitus pugnandi desiderio incensus, dum cunctantem expectat Seuerum, eiusdem filium Bassarium, Cæsarem consalutat. Cuius rei allato nuncio, Severus extemplo, omni prorsus mora posthabita, deferri se iubet in castra, statimque nouum Cæsarem cum tribunis, & centurionibus cogit. Quibus Augusti præsentia perterritis, utpote sibi conscijs, in genua provolutis: *nesciebatis,* inquit Seuerus, seuero prorsus supercilio, *Imperatorem non pedibus in acie, sed capite dimicare?* Indicans consilio ac prudentia, non autem ad fugiendum pernicitate opus esse.

Vopiscus.

Beda l. 1. hist. Eccl.

Verum enimvero non semper fugam dedecori, ac probro vertendam, doctissimè ac disertissimè tradit D. Athanasius, in Apologia de fuga sua, ubi fugam actum fortitudinis esse affirmat, & cum multa in hanc rem exempla prodidisset, tandem concludit: *ista documenta exhibent,* FUGAM *nequaquam metu susceptam esse: sed magnam vim fortitudinis in ea contineri.* Sic mundi delicias, carnis illecebras, lasciui proci blanditias fugere, hoc virtutis, hoc roboris, hoc Christianæ est fortitudinis. Ita purpuratus Doctor: *honestius cum spiritu, quam cum carne luctamur. Libidinum nos fus nemo euadit illæsus: flatus ille pestilens, etiam longe positos inficit. Hoc certaminis genus,* FUGAM *potius, quam assultum requirit.*

Cyprian. de ieiunio & tentation. Christi.

Idem Cyprianus de singularitate Clericorum, multa inculcans de metu, & cautela, qua per agenda sunt, hæc pro castitate certamina; *estote* inquit, *timidi, ut sitis intrepidi & licet timor in certamine infirmitas ipse videatur; tamen virtus in infirmitate perficitur* quasi in hoc timore fortitudo, in hac fugâ, victoria consistat.

2. Cor. 12.

Haud aberrasse à proposito videbor, si de Romanorum historijs hic pauca ex Tito Livio delibato. Quis ignoret dissidium illud Romanos inter & Albanos, Horatiorum & Curiatiorum virtuti fuisse decernendum, non tam armis quam fuga fuisse sublatum? *Cæsis duobus Romanis, unus solummodo superstes erat, qui* FUGAM *rapuisset, non pugna, sed cursu restituit rem, & fortunam Romæ dignam, quam dimicando pene perdiderat, fecit* FUGIENDO. Ita plane contingere in eo, de quo loquimur certamine, certo certius statuamus.

Livius l. 1. Dec. 1.

Testem hoc loco appello omni exceptione maiorem S. Paulum, qui 1. Cor. 5. graviter monet: FUGITE *fornicationem:* in quæ verba Doctor Angelicus: *cetera vitia vincuntur resistendo, sed vitium fornicationis vincitur* FUGIENDO, *id est totaliter vitando cogitationes immundas, & quaslibet occasiones,* Ipso Cacodæmoni, hosti tartareo ac teterrimo suadet Princeps Apostolorum resistendum, dicens: *cui resistite fortes in fide.* Vbi orator aureus perapposite inducit Iobum, cum Diabolo congredientem, & fæminam fugientem: *quis non admiretur* inquit, *videns virum hunc cum Diabolo viriliter certantem, & omnes maligni machinas vincere, Virginis autem faciem* FUGERE, *& à formosæ puellæ aspectu, oculos subducere? Diabolum accedens non* FUGIT; *sed mansit, sicut leo virtutibus fidens; Virgine autem visa, non stetit, neque moratus in contuenda pulchritudine; sed statim fugit.* Cum adversus diabolum & vitia depugnandum est, morale illud Apostoli identidem inclamandum: *resistite diabolo, resistite.* Animum invadit ira? *resistite.* Invidia mentem impugnat? *resistite.* Avaritiæ & pecuniæ amor lacessit? *resistite.* Arrogantia supercilium erigit? *resistite.* Acedia & torpor aggravat? *resistite.* Libido & lascivia impetit, tela ignea ab oculis, ab ore, à manibus emittuntur? hic aliud armorum genus capessendũ; FUGITA, FUGITA ipsissima hæc Augustini præceptio est: *quod libidinem* FUGIENDAM *esse suggerimus Apostolus Paulus euidenter ostendit, qui cum omnibus vitijs prædicauerit resistendum, dum contra libidinem loqueretur, non dixit* RESISTITE, *sed* FUGITE *fornicationem. ergo contra libidinis impetum apprehende* FUGAM, *si vis obtinere victoriam: nec tibi verendum sit* FUGERE, *si castitatis palmam vis obtinere.*

S. Thom. in 1. Cor. 5.

1. Petri 5.

Chrysost. hom. de continentia Ioseph.

Aug. serm. 250. de temp.

Elias Regi Achab, etiam cum præsenti vitæ discrimine ultro occurrit, ac restitit: sed Iesabelem, procacem mulierem fugit; Atque una nos docuit à sæculi huius illecebris, quam longissimè fugere. Elias minus ab irato Rege, quam à falaci fæmina sibi metuebat. Vnde Ambrosius: FUGIEBAT *sæcularem illecebram Propheta, & conuersationis maculosa contagionem.* Vbi nunc qui sanctitate pollent Eliæ, & fugiunt *illecebram, & conuersationis maculosa contagionem?* homines molliter vestiti, splendide enutriti, nihil maculæ, nihil contagionis veriti, minime sibi fugiendum arbitrantur. Dedecori forte verterint castissimo Iosepho, generosissimo pudicitiæ propugnatori, quod relicto etiam pallio, quam infamis pellex attinebat, aufugerit: FUGA *usus pro armis.* Vtinam quod rei gestæ in tabula expressæ, quidam apte subscripsit, *plures inuenire esset tales profugos seruos, quam pellicientes Dominas,* Atque in eo robur animi, ac fortitudinem suam, fugiendo declararent. Iuvat hic audire infamem Poëtam, sed sana & vera monentem ut puellares illecebras, quam longissime quisque fugiat:

Amb. lib. de fuga sæculi c. 6.

Rest. pro. 24.

Tu tamen & firmis quamuis retinebere vinclis,
I procul, & longas carpere disce vias.
Flebis, & occurret deserta nomen Amica;
Stabit & in media pes tibi sæpe via.
Sed quanto minus ire voles, magis ire memento
Perfer, & inuitos currere cage pedes.
Dura si quis præcepta vocet mea, dura fatemur
Esse, sed ut valeas, multa dolenda feres.

Ovid.

Exemplo Iosephi, exstimulat nos S. Ambrosius de fuga sæculi c. 4. persequuntur nos peccatorum illecebræ, persequitur libido; *sed* FUGA *tanquam furiosam Dominam: quæ si comprehenderit, nec die, nec nocte quiescere sinit, exagitat, urit, incendit,* Nisi fugeris, nusquam effugies, omnis victoria in fugâ est. Sic Parthos fugientes dimicare consueuisse accepimus, ut gloriosam de hostibus victoriam reportarent ut canit ille maximus Poetarum:

Fidentemque FUGA *Parthum, versisque sagittis.*

Virg.

Fugien-

Fugiendo hoſtes, à tergore iaculando, feriebant, vincebant, victoriam & palmas referebant. Nec minus ſibi glorioſum exiſtiment mulieres, ac puellæ ſi Mæchum, aut lenonem, velut Draconem fugerint. Deſcribitur in Apocalypſi ſingulare certamen inter mulierem, & Draconem. Aues ſcire quod pugnæ genus, & ex qua parte ſteterit victoria? lege ibidem n. 6. & *fugit mulier*, & quod mireris, hac ratione draconem ſuperauit, quemadmodum diſerte n. 9. ſubditur: *& proiectus eſt draco ille magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus, & Sathanas, qui ſeducit univerſum orbem & audiui vocem magnam è cælo dicentem, nunc facta eſt ſalus & virtus, & regnum Dei noſtri, & poteſtas Chriſti eius.* Quis non animaduertat, ut puellæ glorioſam de ſtygio illo dracone victoriam conſequantur, fuga præcedat neceſſe ſit? virgineas hic vobis phalanges, atque earum generoſiſſimam ducem Vrſulam, Dionethi Britonum Regis filiam, ob formæ florem Connano Armorico dynaſtæ deſponſam, imitandum propono; quæ ut virginitatem, quam cæleſti ſponſo dicarat, illibatam ſeruaret, omnes mundi delicias, & aulæ illecebras ac tyranni blanditias, cum ſociabus fugere ſtatuit. Claſſis itaque caſtiſſima, *pudoris ſui timens*, vela facit; dumque littora legunt, hinc Galli, illinc Germani ſacram Virginum claſſem admirantur, quæ modulato cantu diuinos hymnos concinebant; quos choros facile dixeris Angelorum.

Apoc. 12. *Vide Marianum, Lipomanum, Bonfinium, hiſt. Hung. Decad. 1. l. 5.*

Tum nauibus exſcendentes, pedeſtre iter, Romam verſus per alpes, quæ Herculem, Hannibalemque defatigarunt, pedibus auium more, Crucis labarum præferente Vrſula, pervolabant. Veriſſime huius Virginei exercitus Princeps Vrſula, illud Prophetæ uſurpare poſſet: *Deus Dominus fortitudo mea, & ponet pedes meos quaſi ceruorum, & ſuper excelſa mea, deducet me victor.* Vbi fortitudinem non ab Adamantino pectore, ab æreis lacertis, ab inſuperabili robore, vel ab alijs huiuſmodi ſexcentis capitibus; ſed novo inuento, & hieroglyphico prorſus inaudito, à cervinis pedibus, & pernici fuga commendat; ut facile quiſque intelligat, ad caſtimoniæ decus conſervandum, fugam cervorum inſtar capeſcere, Chriſtianæ fortitudinis eſſe.

Habacuc. 3.

Verſatus ac veritus in arte amandi Pelignus vates, fugam adeo comprobavit, ut lauro dignam finxerit. Coniecerat ardentes ſuos oculos Phœbus in Daphidem, ſpecie perucnuſta virginem.

Ovid. l. 1. Metam.

Spectat inornatos collo pendere capillos,
Et quid ſi comantur ait; videt igne micantes,
Sideribus ſimiles oculos. Fugit ocior aura,
Illa levi; neque ad hæc revocantis verba reſiſtit.
Nympha mane: ſic agna lupum, ſic cerua leonem,
Sic Aquilam penna fugiunt trepidante Columba,

Hoſtes quæque ſuos. Dixit, & veriſſime quidem: docuitque ſua Daphnis fuga eiuſmodi blandos pudicitiæ procos, puellis magis fugiendos, quam agna lupum, aut ceruo leonem, aquilamque Columbæ fugiant. Dumque ambo currunt, *hic ſpe celer illa timore:*

Qui tamen inſequitur, pennis adiutus amoris,
Ocior eſt. At dum iam prendere & manus inijcere parat, ilico illa in Laurum conuertitur.

Vſque vel ab hoſte heroicam hanc fugam probari conſtet, ſubditur.

Hanc quoque Phœbus amat. Sicque illam amice affatus, ac precatus eſt:

Arbor eris certe dixit mea, ſemper habebunt
Te coma, te cythara, te noſtra Laure *pharetra.*
Vtque meum intonſis caput eſt iuvenile capillis,
Tu quoque perpetuos ſemper gere frondis honores.

Vnde hæc arbor Apollini ſacra? vnde coma, & ipſæ pharetræ lauro cingendæ? Vnde perpetuus illi viriditatis honor, niſi à Virginis fuga? ut ingenioſus ac Religioſus Poëta obſeruauit, dum dixit

Fuga *lauriferos parit illa triumphos.*

Quod ſuo idiomate ſcitè expreſſit;

Ter vvyl hy roept, en vlieyt, en ſucht,
De ſuyver Maghet neempt de vlucht;
En ſy loopt voor, en hy loopt naer,
En daer loopt dat oneenigh paer.
Het ſcheen hy vvas ſoo dapper vluch,
Al hadd hy vleugels op den rugh:
Doch ſoo hy haer nu hebben ſouvv,
En dat hy haer nu vatten vvouvv:
Soo is terſtont het aerdigh dier,
Veranderd in een groen Laurier.

Quid te O *Vrſula*, *Laurus*, ipſi numini gratioſam effecit? quid comas lauro cinxit, niſi glorioſa illa fuga quam à patriâ, à parentibus, ab aula, à lenocinante Tyranno, à cupidineis telis, cum ſociabus tuis feliciter ac fortiter adornaſti? quid mirum ſi Vrſula *Laurus* nuncupetur? quid mirum ſi lauro coronetur? *Vrſula. Anagram. Laurus.*

Fuga *lauriferos parit illa triumphos.*

Quid mirum ſi æternum viuat & vigeat? *Ovid. l. 3. de Faſt. eleg. 11.*

Vtque viret ſemper Laurus, *nec fronde caduca*
Carpitur, æternum ſic habet illa decus

Hanc è virginibus quiſquis laurum ambit, honeſta fuga eam ſibi demerebitur. Vnde ſubidit idem:

Een Maghet die niet vallen vvil,
En mach niet veel ſyn op den dril.
En dan is beter eens gevlucht,
Als veel, en langhen tyt geſucht.
VVant ſiet op een verbrande vlay,
Daer ſtroyt men ſuycker al te ſpay.
Den Meegh'dom en verloren eer,
En komen met geen kryten vveer.
Daerom ſoo ſchouvvt dat vlieghend vier,
En ick croon v met groen Laurier.

Fugit David ante faciem Abſolonis, non quod ſibi diffideret, aut copias eius formidaret; ſed ut Chryſoſtomus tradit: *fugiebat David, non ut qui timeret, ſed ut qui filium caueret occidere.* A fortiori tibi fugiendum, non ut qui timeas, ſed ut qui animam caueas occidere. *Chryſoſt. in Pſal. 3.*

Hic vobis induco Virginem Neapolitanam, quam Francus nobilis perditè deperibat, atque omnibus blanditijs, ac lenocinijs, quibus illa ſe caute ſubducebat, fruſtra flectere nitebatur. Dum tandem ſuboluit illi, filiam cum parentibus ſtatuiſſe in ſuburbanum excurrere: hanc oportunitatem nactus, ipſe prævolat in ſiluulam, qua ex inſidijs tranſeuntem obſervare poſſet, ſe abdit. Vtque iuventus alacrior, puella habitu paſtoritio, celeri greſſu parentes prævertit, atque inſcia & innocua in hunc procum, columba in accipitrem, agna in lupum incidit. Quid agat? conſilium in arena: Noſti inquit, me hactenus voluntati tuæ reſtitiſſe, quod parentes mei tetrici, ac moroſi, nuptias noſtras minime *Pontan. Maſqu.*

nunc comprobent, & virides iuuentæ meæ annos marcescere sinant; sed ut noris quo animo in te sim, hodie finem statuam: illum quo accinctus, gladium mihi ad breue tempus accommoda, ac tutum experieris, fœmineâ manu, heroica virorum facinora patrari posse. Hac tam insperata puellæ animositate persuasus, quasi consensum vi parentibus extorquere vellet, gladium concedit, quo illa propere furorem simulans, ad parentes confugit, hanc ne quid grauius accideret, insequitur. Iamque filia inter parentes, & ipsum lasciuum procum consistens, ut contestaretur & fugâ, & armis, pro virginitate decertandum esse, genas eius, uno altrove vulnere, suo gladio generosè conscidit, addens: IMPOSTERUM ADOCTUS *esset, ingenuam virginem velle violare*: atque his dictis, se fuga in profluentem præcipitauit, inque aduersam ripam, secundo flumine, & flamine delata, ab effusa urbe (quo fama iam percrebuerat, triumphantium more excepta, & lauro redimita est. Illudque palmarium Virginis facinus tota Italia, cedro, & lauro dignum decantatum est.

Festiuum est quod Arator, vetus Poeta, & post eum, Beda, alijque interpretes in sporta, qua Paulus Damasci præpositi manus effugit, excogitauit. 2. Cor. 11.

S*porta* inquiunt, *plerumque à palmis contexitur, in sporta igitur Paulus* FUGIT, *quia eius* FUGAM *non timor, & imbecillitas, sed fortitudo & palma consequuntur*.

In fuga sola salus, in fuga victoria, & virginitatis palma est

Die staet, en vvaeght,
Blyff seld en maeght.

Seneca epist. 116. Acute, & argute Seneca: *quantum possumus nos à lubricis recedamus, in sicco quoque, parum fortiter stamus*. Longe à periculis recedendum, sic fugit agna lupum, passer milum, columba accipitrem. Unde Cyprianus de singul. cleri: *nunquam securus cum thesauris latro tenetur inclusus: Nec intra tandem caueam habitans cum lupo, tutus est agnus*. Quid interim vos parentes, patresfamilias agitis? quoties ancillam cum famulo, solam cum solo, domi relinquitis: quoties Materfamilias se cubitum recipit, & pedissequam iubet operiri, ut filium concubia nocte bene potum reducem excipiat: quoties sinit filiam clauso ostio, cum lasciuo proco confabulari, toties agnum cum lupo, intra eandem caueam committis.

Cyprian. de singularit. Clericor.

Hinc ut communis fert paroemia, cuilibet tria M. M. M. fugienda *Mustum, Mulier. Militia*. seu vernacule, tria W. W. W. *VVyn, VVyf. VVapenen*. Atque à femina cum primis, veluti à facie colubri, seu vipera fugiendum.

Si quis accedentem ad se, & assilientem spectaret viperam, an non ab ea quantocius profugeret? hoc magni Hieronymi monitum est: *Quid tibi necesse est in ea versari domo, in qua necesse habeas quotidie aut perire, aut vincere? quis unquam apud viperam securus somnos capit, quæ etsi non percutiat, certe solicitat?* securius est perire non posse, (quod accidit fugienti) quam iuxta periculum non perisse. Hac quotidiana lucta, ut se expediret, procul urbem, ac omnes matronas Romanas fugiens, inter feras ac lustra vitam egit. Unde à Vigilantio repræhensus, quasi iners miles stationem desereret, quærenti cur in eremum confugisset, respondit: ut *ima tua bella non patiar, ut non me capiat oculus meretricis. Respondebis hoc non est pugnare, sed* FUGARE; *fateor imbecillitatem meam nolo spe pugnare victoriæ, ne perdam aliquando victoriam.* Et quis tu, qui præfidentior Hieronymo esse audeas, & pugnare cum pudicitiæ periculo; quam fugere præsumas? cum vel exercitatissimus sibi diffidat, licet hasta, & clypeo munitus, & in fuga sibi omne præsidium esse decantet:

Hierony. epist. 47.

Mox ergo sumpsit arcum,
Et auream pharetram
Me prælio lacessens;
Ego vero ut olim Achilles,
Lorica amictus, atque
Scuto, minax & hasta,
Cum Amore prœliabar.
Iaciebat ille tela,
VERTEBAM AT EGO TERGA

Anacreon.

Militia huius sæculi, fugæ se committere, ludicrorum ducit, oppositum plane contingit in castris summi Dei, qui etiam fugientibus subsidium, & cælites suppetias mittit, ut discrimini, potissimum pudicitiæ expositi, generosè elabantur.

Ipsam hic Ursulam in hoc certamine, cum candidis suis agminibus alumnæ suæ præsto fuisse attendite.

Virgo Belgica se Deo, & D. Ursulæ deuouerat, concepto perpetuæ castitatis voto. cui dum insidiatur impurus adolescens, monstrata via, clancularius in cubiculum Virginis irrepit, seseque abdit quam occultissime. Ascendit Virgo fraudis inscia, fusisque pro more vespertinis precibus, cœpit præter solitum tremiscere, & nunc hac, nunc illac circumspectare, & perspicacis instar columbæ, velut umbram timere accipitris. Quid deinde? castigat imbellem animum, & fortis adlaborat esse, metu discusso sed frustra: crebrescit horror, augetur metus, Virginei pudoris vel præcursor, vel comes, vel etiam tutor. Tandem lustratis omnibus cubiculi angulis, castitatis insidiatorem sub lectica reperit abditum. Exsilit inde blandientibus verbis, lasciuienti habitu, Non tulit petulantiam Christiana Amazon, & arreptum candelabrum tam alte in hostile caput impegit, ut domum vix euaserit viuus.

Lobberius gloria Patriarch. de S. Ursula. pag. 175. Annuæ collig. Valencen. n. 1603.

Potuisset, imo & debuisset, à vulnere refrigescere, ac remitti æstus ille impuri amoris; sed incaluit, exarsitque magis: persanato quippe, post aliquot menses capitis vulnere, ad alias se conuertit artes, consultoque mago, Virginem expugnare conatur. Ita nimirum à vulnere capitis, grauius in animum glicebat vulnus, semel, bis, tertio, amatorios pulueres, animorum philtra, carthasque peregrinis characteribus exaratas, Virginis vestibus, libris, cubiculo inseruit; sed interno monitore tuta virginitas fraudem semper detexit. Quid igitur effrenis amor? an hic sistat? an conquiescat? minime, dum enim contra magicas artes contraque blanditias inuictum spectat, atque obfirmatum animum; Virginem vi aggreditur.

Captata solitudine, cum parentes abnoctant, clancularia claue ad cubiculum peruadit, ubi Virgo strato se dedit, fauentibus tenebris, prorumpit è latebris, circumstatque ceu raptor ad agnam, ceu lupus ad prædam.

Quid faciet pauida columba, sub ungue accipitris? inclamet? nullus exaudiat, gemet? non ijs mouetur incestus amor: luctetur? sed certa stabit ab hoste victoria.

Itaque iam non de morte dubia, sed de pudore trepida, animum ad virtutem parat, ad artes vertitur, vacua præsidio, sed Deo plena. Habet nimirum

mirum & suas artes ingeniosa castitas, & inermis licet ipsa, armatos tamen, nunc strauit, nunc exarmavit. Quid agimus, inquit, tacitas nisi prospicimus, captiua Virginitas: votum est mori; sed metus deflorari. Est in Virgine vulneri locus, non est contumeliæ. *Age inquit, pertinax amator, dum casta mihi esse non licet, liceat esse cauta, erit vtriusque fama consultum, si pessulus foribus obdatur, ne sero domum reuertens ancilla, amores istos turbet vel infamet.*

Prouide, subdit insanus amator, *sed comitata ibis ne solitos ludos agas.* Præit illa superinducta sobucula, prehensat comes laciniam, & dum per tenebras gradiuntur, primoresque fores Virgo prensat, raptim aperit, è manibus elabitur, atque in medias se plateas proripit,

Ouid. l. 1. de arte.

Vt fugiunt aquilas timidissima turba Columbæ,
Vtque fugit visos Agna nouella lupos.

O prouidam castitatem? quæ nec capta quidem capi potuit. Ita demum adolescens, dum metus amorem, infamia desiderium vincit, ad breue tempus à sua insania destitit; ad tempus, inquam breue; nam cum hac ratione nihil profecisse se videt, ad alias artes conversus, magicis incantationibus, spiritus malignos per Virginis cubiculum noctu inambulare facit, vt vel sic nocturno terrore vinceret, quam impuris amoribus vincere non potuit, sed neque sic vicit: detecta enim fraus fuit, & philtrum cerço domestico insertum reperit, atque exemit, tum ad *Deipara*, Diuæque *Vrsula* præsidium confugit. Res mira! ecce audit velut agmen magnum & confertum, moderato gressu cubiculum suum pertransire: audit, inquam, & primo horrescit, tum fugam meditatur, atque ad cubiculi ianuam aduolat, sed impediri se sentit, moxque metum omnem ab animo detergi, imo se tanto perfundi gaudio, internaque luce, vt etsi oculis nihil cerneret, non dubitaret tamen, & virgineum agmen, & Virginum Reginam eo aduenisse, quod ipsum confirmauit relicta cælestis odoris fragrantia, quam & ancilla, quæ forte aduenit, persensit & ipsa, quæsiuitque, vnde tam inusitatus, tam admirabilis odor, cui similem hauserat nunquam.

Quæcumque in istius modi angustijs comprehensa Virgo, effugium circumspicit, Virginum ducem Vrsulam eiusque auxiliares copias inuocet.

§. 2.

In acie contra omnem aduersitatis incursus, & sæuissimos Tyrannorum insultus, cum VRSULA *standum, & pro virginitate ad mortem depugnandum.*

HIc Salomone opus est, qui edisserat, cum ex imbelli sexu, mulier reperienda, quæ eos animos habeat, eos spiritus alat, tanto mentis, corporisque robore prædita sit, vt mulierem fortem recte nuncupare, ac vere deprædicare possimus, quam dum sapiens quærit, & nusquam invenit, quæ, & qualis illa mulier fortis sit, disquiramus. Septuaginta in hunc locum Prov. 31. v. 10. *mulierem fortem*, vertunt: *mulierem Virilem, seu Viraginem*, quæ virtute cum viris certet, imo viros superet. Vatablus eodem collimans, intelliget *mulierem masculam*, En tibi masculo animo Rodegundis, Persidis Regina, quæ cum vix strato surrexisset, ac componendis crinibus distineretur, nuntio accepto de rebellione suorum, passis ut erat capillis, aula, omnique mundo muliebri relicto, in publicum prosilijt, ad arma conclamat, exercitum conflari iussit, atque ipsa dux *femina*, non prius capitis crines composuit, quam rebelles in ordinem redegisset. Vnde gentilitia illa tessera Persis vsurpata: Reginam fluxis crinibus insignibus circum ferre.

Diuer. Theatre de la Noblesse Françoise. tom. 2. l. 2. c. 9.

Virg. 1. Æneid.

Non minus congrue Salazar, alijque interpretes exponunt: *mulierem exercitatam, seu militarem*, quæ audeat in arenam condescendere, cum viris contendere, & in acie dimicare: quod Amazonum Reginam factitasse legimus, quam celebrat Virgilius:

Salazar ubi Prov. 31. v. 10.

Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis
Penthesilea furens, medijsque in millibus ardet.

Harum bellicarum mulierum, inquit Augostinus, *tanta virtus in rebus gerendis fuit, ut per multa annorum annorum regnantes, nonnullas gentes subigerunt, Asiamque totam sub tributo ponerent.*

Virg. l. 1. Æn. Augus. tom. 4. quæst. ex veteri & nouo test. quæstion. 115.

Notat Curtius, exusto sinistro ubere, Amazones pugnare consueuisse: *aduritur* inquit *dextera mamma, ut arcum facilius tendant, & tela vibrent.* Quod & in Camilla Volschorum Regina, extollit idem Poeta:

Curt lib. 6

Vnam exerta latus pugnæ pharetrata Camilla

Virg l. 11. Æn.

Atque ut alias sexcentas omittam, Semiramis potentissima Assyriæ Regina, hoc sibi titulis, & obeliscis, suoque epitaphio insculpi fecit: *me natura quidem fœminam finxit, ego vero gestis, nulli fortissimorum virorum inferior.* Hæc porro eo animi, corporisque robore, ut leenæ ausa suos catulos surripera, ipsis Mautis bellum indixerit, & superarit, Regem Indiarum profligarit

Diuer. cit. Polyanus.

Hæbrei, alijque Interpretes legunt *mulierem virtutis*, qualem se exhibuit Zenobia, Palmyrenorum Regina, quæ ut esset forma corporis egregia, *oculis supra modum vigentibus* (verba Pollionis sunt) *tanto candore in dentibus, ut margaritas eam plerique habere putarent, non dentes.*

Nihil tamen muliebre, ac molle sapuit, sed venatu se in montibus, & siluis, contra feras exercuit: armata in campum ipsa processit, bella cum Romanis, & Aureliano gessit, Ægyptum inuasit, & victo ac cæso eius Præside *Probo*, occupauit.

Cum tot itaque fortes mulieres repeliantur, quid est quod sapientissimus mortalium, vel unicam quærat? nisi forte eam suo sæculo non reperierit, qualem hodie orbis celebrat Christianus, quæ omnes omnium harum dotes, ea est S. Vrsula, eminenti quodam modo complexa est. Hæc porro mulier *virilis plane, ac mascula* Rodegunde multo animosior, aulæ delicijs, ac omni muliebri ornatu, non ad tempus, sed in æternum valere iussis, non modo cincinnis, ac capillitio incomposito, cum Rege, ac gente Deo Rebelli congressa est, sed & capite suo, eum subdere, ac debellare conata est.

Extitit vero *mulier exercitus*, seu militaris, quæ numerosissimum illum vndecim millium, lectissimarum, non matronarum, sed Virginum exercitum in campum induxit, non exsecto dumtaxat sinistro vbere, sed & vtroque, & toto corpore, in vulnera, in mortem prodigo:

Virg. 1. Æn.

Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis
VRSULA *plena Deo*, MEDIISQUE IN MILLIBUS *ardet.*

Cuius gloriosio sepulchro vero, quod Semiramis sibi vanè, inscripsero, *me natura quidem fœminam finxit, ego vero gestis, nulli fortissimorum virorum inferior.*

Fuit denique *mulier virtutis*, seu ut Bernardus interpretatur *Virginitatis*. Quam hactenus recensitæ, passim omnes ignorarunt. Hæc invicto animi robore, docet se, & carnem, & blandimenta omnia superare; ac supra veterem illam Iudictham meruit triumphare, dum sponsum suum *Holofernem* nomine, per Baptismum *Ætherium* nuncupatum, mundum, & carnem docuit calcare, & virginitatis, ac Martyrij palmā secum vidit condecorari. Lubet illius meminisse cum *multum terris, iactatus, & alto.*

Bonfinius hist. Hung. decade 1. l. 5.

Virg. 1. Æn.

Exercitus Virginum Coloniam appulit, atque earum Dux *Vrsula, Crucis vexilla ferens, in terram primo desiluit*; quam aliæ copiæ subsecutæ sunt. Cum ecce Hunni truces, ac barbari, qui iam fusse Coloniam obsederant, in has lectissimas Virginum turmas excurrunt, & velut agnos, feroces lupi invadunt. Quid hic Vrsula? quid aliæ Virginum turmæ? an retrocedere, an deprecari, an fugam circumspicere, an ferrum, an vulnera, an mortem extimescere? stant omnes fixo pede, eodemque hærent vestigio, paratæ pro Virginitate, ac Religione cadere, ac mori. Quod ne temere fieret, & sine militari statione, sine lege, sine modo, ordineque, suas ipsa acies instruere, atque explicare mihi visa est *Vrsula*, velut Dux, atque Antesignana sacræ illius Militiæ, quam in vndecim velut legiones distribuit. Dignum cælo, dignum superis, Deoque spectaculum, quod nulla hactenus vidit ætas, nulla visura posteritas. Ad Rheni adlabentis ripas, ingens erat, atque effusa planities, in hac ordines suos disposuit Vrsula: in prima acie, mihi consistere visæ sunt Virgineæ legiones omnino quatuor, in secunda totidem, in tertia vero tres: singulis autem præesse una, ut genere nobilis, ita virtute præstans, ac robore, quæ ceteris animos faceret. Media videtur, atque eminet Vrsula, ut avito sanguine, ac forma, ita constantia, invictaque fortitudine omnibus superior. Vbi sic in acie stetere Virgines, ex adverso incurrere visæ sunt armatæ Hunnorum copiæ: è quibus hi telis, ac sagittis horridi; illi nudato ferro, enseque formidandi; isti bipennibus, & hastis instructi; omnes in vulnera, in cædem, stragemque proni, ac præcipites. Ab his pars una telis transfigitur, pars altera ferro cæditur, pars bipennibus secatur, & per immania vulnera purpureas, imo candidas emittunt animas, purpureas à Martyrio, à virginitate candidas; nulla, reluctatur, flexis pars magna genibus iugula porrigere, manus Deo ad cælum efferre, nonnullæ quæ subsidebant, clausis fatum oculis exspectare: invidere quandoque præmortuis, tanquam vices præripuerint. Discurrere aliæ, ne cædi superessent, pro expirantibus orare, quæ primo ictu non ceciderint.

Bonfinius ex Ægidius Gelenius de admiranda magnit. Colonia pag. 352.

In *medio agmine Vrsula, erecto Crucis vexillo, animosius stare*, omnes animare. In hanc dum Iulius, seu ut alij, Giula, Hunnorum præfectus celeri cursu involat, iamque telis configere parat! *O pulchritudo naturæ privilegium!* O potentes huius illecebræ! simul atque Vrsulam vidit, & in ea formæ elegantioris miraculum, manum sustinuit, iram repressit; adeo verum illud Origenis: *forma vincit armatos, & ferrum pulchritudo captivat.* Et certe vicit in Vrsula, captivumque tenuit & ferrum, & animum ferocientis tyranni. Sed non diu vincet. Quia Vrsulæ continentiam non vincet. Vt enim barbarus princeps amabili illa, virgineaque specie captus, à minis, à ferro, & cæde, ad amatoria verba, blanditiasque descendit, suusque qui Germaniæ domitor, & Europæ prope totius victor habebatur, in connubium regni, fauores, sceptra, ac diadema offerret, Vrsula intrepide ad hæc: Sponsus mihi non è terris, sed è cælis iam dudum quæsitus, est æterni Patris filius, generisque nostri Redemptor, *Sponsus sanguinum.* Data illi fides, ideoque ne verba perde, stat cum cælesti sponso, Iesu meo vivere, & mori. Dixit, & ne telo cupidinis pectus violarent, barbari telis, vltro ceruicem porrexit. Nec mora, amore in rabiem verso, arcum inflexit, & sagittam emisit in Vrsulæ latus; simul & efflat ingens anima, & in cælestis sponsi amplexus, caraque oscula proruit, ipsumque sinum æternæ beatitatis.

Plato lib. de Rep.

Exodi. 4.

O *beatissimarum puellarum exercitum, in perpetuum virorum ruborem, confusionemque repertum!* hic oculos, hic animos pascite, oculos quidem fuso velut rubro sanguinis oceano; animos autem præclaro illo magnarum virtutum spectaculo. Quas intereminet Constantia Christiana, & supra sexum, supra ætatem fortitudine eximia Vrsula.

Bonfinius.

Cui LAURUS *æternos honores*,
VIRGINEO *peperit triumpho.*

Horat.

O *quam amabilis, & præamabilis! quam felix, & gloriosa! quam dulcis, & præhonoranda, sanctissima Virgo Vrsula, per quam Deus tantam gratiam, & misericordiam tot millibus exhiberet! & quanta est ista solemnitas tot millium prudentum?* quid ad hæc, vos Virgines? ubi illud robur, ubi animus, ubi sanguis, qui vobis pro virginitate tuenda fluat? Hæc solennitas quanta quanta est cum vobis tota debeatur, admittat profecto ut vos inflammem, ut hunc castimoniæ thesaurum omni custodia conseruetis, omnibus viribus propugnetis.

Carthusianus serm. 1. de S. Vrsula.

Extollant alij Carthaginienses matronas, quæ teste Floro, cum funes deficerent, forti generosoque ausu capillos sibi radi curarint, ut in funes torti, ad machinas bellicas protrahendas impenderentur; potiori iure, à forti pectore, & manu, ego Virginē laudaro, & in cælum extulero, quæ virginitatem suā capillitio redimere nō dubitavit. Mulieri viduæ filia erat nubilis Virgo, forma nō mala, sed nihil suppetebat, quo eam honesto cuipiam viro collocaret. Etenim quæ sunt etiam ad vitam parce, ac duriter agendam necessaria, omnia deerant: adeo vt quæcumque loco moveri possent, quibus res ipsius paupercula continebatur, aut vendidisset, aut pignori opposuisset: quid multa? eo inopiæ redacta erat, ut de vēdenda filiæ pudicitia cogitaret. Cuius consilij cū participē filiā fecisset, eandemq; summopere adhortata esset, ut eo questu sibi, cum extremâ penuriâ luctanti succurreret, ne fame, ceterarumque rerum inopiâ conficeretur. Prudens Virgo assimulauit se cum Matre sentire; sed dieculam ad eam rem perij: æquum enim aiebat omnia antea experiri, quam ad illud extremum, atque ultimum remediū decurrere. His dictis, productam, ac tortam fertillimam comam, suo capiti ferro præscidit, mox eamque vendendam exhibuit. Quam cum illa in foro venalē haberet, vir locoples ea pulchritudine delectatus

Florus l. 2. c. 15.

Iani Nicij Erithræi exempla c. 156.

conſtitit, rogatque num ea ſacræ cupiā Deo Virgini prætia eſſet? Tū mater, egregiū filiæ facinus, ſummamq; illius paupertatē expoſuit, qua ſuadente capillos ſibi ademiſſet, ut ſine pudicitiæ iacturā, neceſſitati vitæ ſuccurreret. Obſtupuit vir ille locuples Virginis ſagacitatem, & pudicitiam, ſimulq; miſericordiā motus eſt. Itaq; celans animo quod cogitabat, mulierem bono animo eſſe iuſſit; ſed plenius doceri cupiens, diſceſſit, & clam vicinos adijt, eoſque de Virginis vita, ac moribus percunctatus, inuenit illorum de pudicitiā ſermones, cum eiuſdē Matris oratione congruere. Qua fama compulſus, Virginem indotatam duxit uxorem domum, ſumma patris ſui voluntate, qui in affinitatibus conglutinandis, bonarum Virginum famam omnibus anteferendam exiſtimauit.

At quantum ab hac viragine diſtant modernæ Virgines, pellices potius dixero, quæ tantum abeſt ut virginitatis decus, pretioſo capitis ſui ornamento redimere paratæ ſint, ut etiā capillis pro retibus utantur, ad capiendas adoleſcentum animas; vnde non iniuria Criſpi hi cincinni *Lock n* vocantur, quibus oculos, animoſque pelliceant, imo ut aptū igni pabulum ſunt, flammarum iacula emittunt.

Vegetius. Nyſſen dd. 4. poſt Paſchā diſc. 3.

Matronæ Romanæ, quando Galli primo in urbem impetum fecerunt, deficientibus neruis, capillos ſecuerunt, quibus chordæ necterentur in arcus flectendos, & ſagittas emittendas. Hoc Romanū, ſed & illud vanum & inſanū, capillis velut iaculis uti, ad animos vulnerandos, & inflammandos, alio longe igne quam ſponſa in Canticis: quam tot Virgines Deo ſacratæ æmulantur. Fuerunt & aliæ prudentes Virgines, quæ immarceſſibilem Angelicæ Virginitatis decorem, fragili corporis formæ, breui in fœtorē & vermes abituræ prætulerunt, proq; hac tuenda fluxam venuſtatē ultro abiecere norāt enim quantum caſtæ animæ mentis pulchritudo, corporea, ac carnea potior, ac præcellentior ſit. Hanc porro ſi quis penitus noſſe cupit, cōperiet corporis pulchritudinē eſſe *breuem gratiam, temporis & morbi ludibrium*, ut ait verus ac ſincerus cenſor Nazianzenus. Hanc Bernardus vocat *coloratam carnis putredinem, & purulentiam flaui ſanguineique humoris, vitrea cutis ſuperficiem æqualiter ſuffundentem.* Vere vitreæ cutis ſuperficies, ut Poeta:

Greg. Nazian. in carm. & orat. 29. Bern. ſerm. 40. in Cant.

Forma bonum fragile.

Sic vel Ethnici cenſuerunt; Theophraſto, forma eſt *fraus muta, & ſilens.* Socrati, eſt *blanda tyrannis*, quæ pudicitiæ inſidiatur: *Lis eſt cum forma magna pudicitia.* Eſt denique libidinis incentiuum, adeo *ut amor formæ rationis obliuio ſit, & inſaniæ proximus.* At quis mihi viuis coloribus caſtimoniæ, aut Virginitatis ſpeciem, venuſtatemque depingat? *Electrina domus, eſt corpus caſtum, ait Arnobius in quo ſitua non facit ullam læſionem peccati.* Patriarcha Venetus deea agens: vocat *augmentum omnis pulchritudinis*, quæ ipſum Regum Regem in ſui rapit dilectionem. *Quid caſtitate decorius?* exclamat Bernardus præ hac omnia ſpecioſa ſordeſcere, D. Ephrem teſtatur. *O caſtitas! cui abominationi ſunt deliciæ, venuſtas corporis, & ornatus veſtium.* Quid mirum ſi pro hac tuenda illam ultro prodigere, tot Virgines prudentes ſtuduerunt? Talis extitit S. Liberata, Regis Luſitaniæ filia, quæ cum eſſet incredibili corporis pulchritudine, cui plures proci inſidiabantur, ne per nuptias Virginitatis ſuæ, *tanta pulchritudinis ornamentum* deperdere cogeretur, cæleſtem ſuum ſponſum orauit, & exorauit, ut corporis formā, in teterrimam ſpeciem commutaret, ac monſtro ſimilem redderet.

Ovid. Hierony. lib. 1. adu. Iouinian. Arnob in Pſal. 44. Laur. Iuſtinian. in ligno vitæ. Bern. epiſt. 42. S Ephrem. tom. 1 ſer. de caſtit. lib. de Virg. Bern ſerm. 40. in Cant.

Hinc ea ſanctitas conſecuta, ut inter cetera miracula, cytharædi ad mortem iniuſte damnati, dum per tranſennam imaginem eius veneratur, ac Virginis patrocinium implorat, innocentiam eius, argenteæ ocreæ excuſſione declarauit. Alicra quid etiam fortius tentauit, cum à Regis libidine, integritati periculum imminere ſentiret, faciem, cuius forma Regem captum ſciebat, titione ardenti varie aduſſit, omnemque pulchritudinem obliterauit, ut Regis furorem extingueret, & candidam caſtimoniæ veſtem, ab omni fuligine intactam ſeruaret. Hæc nemo demirabitur, qui illud Eccleſiaſtici expenderit quod *omnis ponderatio, non eſt digna continentis animæ.* Id eſt, ut exponit Hugo Card. *ad comparationē animæ continentis. Inde eſt quod votum continentiæ, non habet diſpenſationem, quia non habet compenſationem.* Quod ſi quis Virgini, Chriſto deſponſæ offerat crumenam nummis plenam, appendat torques aureos, armillas, inaures, munera regia: *ponderatio non eſt digna continentis animæ.*

P. Ioan. Rho varia virtutum hiſt pag. 736. Eccl. 26. Hugo Cardin. in Eccl. 26.

Quod ſi dotem etiam Virgini pauperi opulentiſſimam, dignitatem, ac generis nobilitatem inſuper qua pollet, totiuſque familiæ è paupere diuitē fortunam condicat, ut Virginitatem extorqueat: *ponderatio non eſt digna continentis animæ.* Non ſi formam, ſi famam, non ſi vitā adimere quis velit, virginitas exponenda eſt, quia *ponderatio non eſt digna, nō habet diſpenſationem, quia non habet compenſationem.* Verum quidem illud Sapientis: *melius eſt nomen bonum, quam diuitiæ multæ;* Vtque opes, ac ipſam etiam corporis formam perdideris, imo *omnia perdideris, famam ſeruare memento.* Hanc tamen etiam calumniantium linguis, quam caſtimoniam obſcœnis lenonibus proſtituere, longe præſtantius. Virginitatem Deo vouerat S. Vlphia, quæ ut erat amœnâ quadam & corporis, & morum venuſtate ſpectabilis, in procorum oculos, & amores, ſimul & inſidias incurrit: cumq; nulla eſſet eas declinandi ratio, amentiam finxit, ut per inſanæ mentis deliria, erroreſque, & famam amitteret, & procos omnes, atque amaſios à ſe dimitteret, fugaretque. Sic famam ipſam, boniq; nominis odorem ſparſit, ac prodegit, atque ut una Virginum prudentum eſſe poſſet, amens videri voluit.

Hugo cit. Prou. 22. Bolland. 31 Ian.

Sed parum hoc, ultro pro ſeruanda pudicitia famam prodigere, fuere qui eam etiam Religioſiſſimis viris, & candidiſſimis mentibus extorſēre, quibus teterrimam libidinis notam inuſſerunt, quia in partes ſuas trahere, & pudicitiam expugnare non valuiſſent.

Teſtis Suſanna (ut & norint coniugati ſibi validiſſime decertandum) teſtes viri Religioſi innumeri, quibus hic cum grauiſſima nominis infamia luctandum fuit potius, quam vel minimum caſtimoniæ ſuæ detrimentum feciſſent. In numeræ denique Virgines prudentes repertæ ſunt, quæ pari cum Vrſula zelo, Virginitatis theſaurum præ vita, & ſanguine æſtimarunt: quia *non eſt digna ponderatio continentis animæ*, è millibus unam adduxiſſe ſufficiet.

Afferant qui Amoris euoluunt annales, ſi quam ex vltima memoria repetunt Heroinam, in amore adeo ſolertem ac fortem, ut ſi Euphraſiam legant, non continuo huic omnes longo interuallo poſt habeant: Deprehenſa Euphraſia, Virgo Nicomedienſis altercataq; diutius cū impuro gladiatore, dū ſeem loci vidit, ut neque vi, neque lachrimis ab armato, atq; impotente iuuene ueri pudicitiam poſſet; ſiſtere illum iubet, oſtenditque velle ſe

Niceph. l. 7. c. 13. hiſt Eccl. Seraſia. pro Inſtan. Academ. l. 1 proleſ 9.

pretio redimere, quod prece non potuisset: sagam se, et magicis initiatam carminibus fingit, iisque ab infantia operam dedisse, notum sibi esse medicamenti genus, quo qui semel corpus illinat, nullo deinceps ferro, teloue nocumentum incurrat. Tantum arcani; quod ad eam diem clam omnibus habuisset, monstraturam se ea conditione, ut sibi per sancte iuret, nullam imposterum pudori iniuriam illaturum. Quod cum miles incensus armorum gloria, facturum iure iurando se obstringeret, auertit ab eo puella se tantisper, & liquefacta, quam forte penes se habebat cera, collum ac ceruices oblinit sibi; tum conuersa ad iuuenem. Vt scias inquit, data à me tibi verba non esse, periculo meo fidem arti, quam exposui, comprobabo. Age stringe iam ferrum miles, istaque gladiatoria vi collum, quod modo ipsa mihi liquamine communiui pete, validus quantum potes lacertis, mox intelliges, quam tutam reddere me, aduersum te potuerim artificio meo. Ille cui ardorem libidinis, cupido experiundi medicamenti pene restinxerat, ferrum securus educit, inque locum à Virgine designatum, valide vibrat ac teneræ collum puellæ confestim secat, præciditque eodem ictu sibi spem potiundæ Virginis, ac Virgini, metum amittendæ Virginitatis. O plenum generosæ animæ pectus! O susceptum in arena, sed è cælo suggestum consilium! O Virginei amoris fabri, usque adeo solertis ingenium! At ô corruptos nunc sæculi mores, ô peruersos nunc puellarum, iuuenumque amores! habent & ij præstigias suas, & phyltra, quibus pudicitiam non ad sanguinem propugnent, sed quauis arte, vel marte expugnent.

Quos ut cum Iouiniano pariter confundat Hieronymus, gentilium exempla inducit: *Vt quæ Christianæ pudicitiæ despiciunt fidem, discant saltem ab Ethnicis castitatem.* Vnde inquit: *percurram breuiter græcas, & latinas, barbarasque historias, & docebo Virginitatem, Semper tenuisse pudicitiæ principatum. Aristoclides Tyrannus adamauit Virginem Stymphalidem, quæ cum patre occiso, ad templum Dianæ confugisset, & simulachrum eius teneret, nec vi posset auelli, in eodem loco confossa est.*

Hieron. l. 1 adu. Iouinian.

Ob cuius necem tanto omnis Arcadia dolore commota, ut bellum publice sumeret, & necem Virginis vlcisceretur. Tanta vel apud Gentiles Virginitatis Religio, ac veneratio. Quod quo manifestius sit, pergit porro: *Quis valeat silentio præterire septem Milesias Virgines, quæ Gallorum impetu cuncta vastante, ne quid indecens ab hostibus sustinerent, turpitudinem morte fugerunt. Exemplum sui cunctis Virginibus relinquentes, honestis mentibus*

MAGIS PUDICITIAM CURÆ ESSE,

QUAM VITAM.

* *

*

§. 3.

Qua ratione Virgines, Martyres esse queant.

COmpello hic viros Religiosos, qui candidis mentibus, & spiritu Dei ferventibus aures præbent, edisserant obsecro, quoties has ea æstuanti pectore voces, & feruida suspiria exceperint mille votis se exoptare, formam, famam, sanguinem, vitam profundere, quam virginitatis iacturam facere; unum id se indolere, quod cum Tecla, Cæcilia, Catharina, Vrsula, Virginitatis suæ, Lilium Martyrij ostro tingere non liceret. Tali zelo cum & inter suos quosdam accensos aduerteret Augustinus, hac ad eos exhortatione usus est: *nemo dicat fratres Charissimi quod temporibus nostris martyrum certamina esse non possunt: habet enim pax nostra Martyres suos; nam libidinem fugere, pars magna* MARTYRII *est.* Atque hic fructus vberrimus hodiernæ parenesis erit, ut quæ in Vrsula, eiusque glorioso comitatu, Martyrij palmam suspiciunt, qua ratione & ipsi, citra tyranni persecutionem, eam prensare possint, intelligant.

Aug. serm. 250 de temp.

Chrysostomus in exordio encomiasticæ de sancta Tecla, eam ante Martyrium cruentum, Martyrium Virginitatis obijsse docet: *Virginitas illis qui rem accurate perpendunt, magnum quoddam Martyrium videtur: sunt enim crudeles quidam Carnifices, corporis voluptates; imo vero carnificibus crudeliores, nam vinculis torquent non manufactis: per oculos animum vulnerant: per aures mentis rigorem, atque constantiæ, luxuriæ fucos admouent: Nouis subinde prælijs nos lacessunt. Quando quis oculis castitatem indecenter, ut formas spectent; tum id quod clausum est, referunt voluptates, & lasciuis per aures canticis resoluunt. Quando in aures cantibus meretricijs occlusas inciderint: tum libidines cogitationibus ornate illudunt. Quando illas per omnia, ut paucis complectar, vigilantes superauerimus, dormientes umbratili pugna dimicant. Ita nos perpetuis, & in orbem redeuntibus prælijs urgent. Porro si iuuentutem etiam aggressæ fuerint, tum vero stipula cum fornace iungetur. Quæ omnia Beata Virginis Tecla* (dicatu etiam Vrsulæ) *longum* MARTYRIUM, VIRGINITATEM *reddebant; quæ cum voluptatibus, ut cum bestijs pugnabat; cum cogitationibus, ut cum cruciatibus luctabatur: cum libidinum imaginationibus, quasi cum tormentis carnificum congrediebatur. Sed ab illo tamen multiplici, ac domestico bello, victoriam reportabat.*

Chrysost. orat. de S. Thecla.

Quis nunc diffidat, etiam sine sanguine, & persecutore, Martyrij palmam se consequi posse? etenim oculos, aures, mentem, ab illicitis cohibere: *magnum quoddam* MARTYRIUM *est.* Omnes voluptates, & carnis illecebras superare: *longũ* MARTYRIUM *est*: efferuescentes floridæ iuuentutis motus frenare, penitusque extinguere: *longum* MARTYRIUM *est*, quod suo doctor mellifluus cõfirmat suffragio, dicens: *parcitas in vbertate* (quã habuit David & Iob) *largitas in paupertate* (quam exercuit Tobias, & Vidua) *Castitas in iuuentute* (qua usus est Ioseph, & innumeræ virgunculæ, MARTYRIUM EST SINE SANGUINE. Imo hæc cũ carne, in iuuenibus lucta, adeo quibusdã dura, ac diuturna, ut cũ Martyribus semel ceruicem ferro subdere, longe mallent, quam his assiduo excruciari. Quid quod orator aureus,

Bern. in ieiunan.

Virgi-

Virgines, flammas libidinis triumphantes, vivicomburium pati aſſeveret? qui ad hanc fortitudinem exhortans concionem, propoſita tacita cautione, pace frui Eccleſiam, & perſecutionis turbine non agitari, ſic reſpondet: *equidem id etiam ſcio, perſecutionis quidem tempus non eſt; at* MARTYRII *eſt tempus. Non perſequantur homines; at perſequuntur dæmones: non laxat Tyrannus; at vexat diabolus tyrannorum ſæviſſimus: non objectas prunas conſpicis; at cupiditatis conſpicis flammam accenſam. Illi prunas calcarunt, tu naturæ pyram calca. Illi cum beſtiis pugnarunt, tu iram, immitem & indomitam belluam fræna. Illi adverſus intolerabiles dolores ſteterunt, tu abſurdas, pravaſque cogitationes, quæ in corde tuo pullulant, vince. Ita* MARTYRES *imitaberis. Ignis eſt natura cupiditas: ignis inextinctus ſæva quidem prunarum eſt flamma; verum hac vehementior, eſt* FLAMMA CUPIDITATIS. *Quodque ſcriptor Proverbiorum, fieri non poſſe dicis in corpore, id-ipſum in anima Virgo cogitur ſuſtinere: numquid poteſt homo, inquit, ambulare ſuper prunas ut non comburantur plantæ ejus. Ecce ambulas ipſa, & perfert cruciatum. Nunquid poteſt quiſquam abſcondere ignem in ſinu, & veſtimenta ejus non ardeant? At hæc ipſa non veſtibus, ſed intus ignem continens, furentem & crepitantem* FLAMMAM PERFERT, *& ſuſtinet.* En atrociſſimum per flammas, quod Virgo patitur Martyrium.

Chryſoſt. orande S. Barlaam. Mart.

Chryſoſt. de Virginit. c. 34.

Adſtipulatur eidem caſtitatis Martyrio S. Hieronymus: inducit enim Demetriadem Virginem ex Avita familia nobiliſſimam, Chriſti nuptias cogitantem, de probæ aviæ, & Julianæ Matris contraria voluntate ſolicitam, animantem ſeſe ad Domeſticum certamen, exemplo S. Virginis Agnetis, quæ & ætatem vicit, & tyrannum; quaſi & ipſi de profitenda Virginitate conſilium capienti, Martyrium incruentum eſſet ſubeundum. Et vero ſtimulos, quibus ſeipſam urgebat ad impigre perficiendum opus Dei, his poſtremo verbis exacuit: *Habet & pudicitia ſervata,* MARTYRIUM SUUM. Quod ipſum, exemplo ipſius Agnetis probat Ambroſius, dum ſic concludit, dicens: *habetis igitur in una hoſtia* DUPLEX MARTYRIUM *pudoris, & Religionis; & Virgo permanſit & Martyrium obtinuit.* Apertiſſime Martyrium cruentum, Religionis cauſa intentatum ſecernit ab incruento pudoris, & illibatæ Virginitatis Martyrio. Nec minus dilucide, paulo poſt Marcellinam ſororem compellans, eamque ad imitationem Agnetis exſtimulans, ait: *non ideo laudabilis Virginitas, quia in Martyribus reperitur, ſed quia ipſa* MARTYRES FACIT.

Hieron. epiſt. 8.

Amb. l. 1. de Virg.

Hujus amore Martyrii, tot nobiles, ac nubiles filiæ inflammatæ, omnes aulæ delicias, omnes Regni divitias, omnes carnis delicias, forti animo aſpernatæ ſunt, ut hac Virginitatis Laureola, & aureola donari poſſent. Qua præ ceteris condecorari meruit, Virgo illa in Germania, illuſtri familia, forma corporis pervenuſta, moribus, ceteriſque gratiis elegantiſſima. Hanc ſibi Sigiſmundus Rex in ſponſam, bona parentum venia (de qua nullus erat dubitandi locus, cum hiſce nuptiis familia ad regiam dignitatem elevaretur) ſibi delegit. At omnis ex parte Virginis difficultas movebatur, quæ ſe, ſuamque caſtimoniam immortali Regi devoverat. Interim inter Sigiſmundum & parentes, Matrimonium concluditur, eoque rea deducta, ut & locus, & tempus, & dies certus connubio ineundo, ac nuptiis celebrandis conſtitutis ſit. Iamque ſponſa in templum deducta, ut Regi Sponſo ſuo manus daret, pernicitate mira, cunctis ſtupore defixis, ad Virginis Matris aram convolavit, cui recte quadrat, quod de Alrara ſui temporis Ambroſius: *memoria noſtra puella dudum nobilis in ſæculo, nunc nobilior Deo, cum urgeretur ad nuptias à parentibus, & propinquis, ad ſacroſanctam Altare profugit.* Atque, inde potenti oratione, ſic Regem affata eſt: per has lachrimas Majeſtatem veſtram, quam poſſum ardentiſſime rogo, ut me indigniſſimam, in quam oculos defigares, ad hanc aram vivere, & mori ſinas. Fateor longe ſupra omne meritum, & ſpem meam, eſſe favorem, & honorem, quo ſua Majeſtas me dignatur; ſed noveris me Virginitatem quam cœleſti ac immortali Sponſo dicavi, regio diademati & omnibus mundi regnis præferre. Rex hos conſtantes puellæ, pro Virginitate animos admiratus, adeo ſuſpexit, & collaudavit, ut pudicitiæ illius ſe defenſorem fore ſpoponderit, ac reipſa ſplendidiſſimum convivium apparari, Regiis quæ paratæ erant veſtibus illam indui, omnibus Margaritis, ac monilibus exornari, gemmeo diademate coronari juſſit, atque ita hoc regio choragio indutam, Chriſto Sponſo ſuo, Regi cœlorum, qui ejus ſpeciem concupierat, illam libens voleníque conſecravit.

Vincent. Belluac. Spec. mor. p. 3. c. 1.

Amb. l. 3. de Virg.

Vt & vos ô Virgines, hic Virginitatis ardor teneat, ut & ſanguis pro ea conſervanda in venis bulliat, excitet vos invictiſſima, de qua in præſentiarum agimus, Virginum Anteſignana, Vrſula, cujus ſanguis in civitate Amalphina apud Patres Capuccinos Sacras inter Reliquias, religioſe aſſervatur, ampulla Vitrea probe clauſus. Is quotannis, die illi feſto, divino prodigio ſolvi ſolet, liqueſieri, & quodammodo ebullire, ut vel ex eo prodat, quomodo illius anima ab æſtu divini amoris ſolveretur olim, ac liqueſieret: & quomodo nos etiam ipſi ſolvi, ac liqueſcere debeamus, inque amorem Sponſi, cui ipſa & formam, & vitam, & ſanguinem pro Virginitate conſecravit, pariter exardeſcere debeamus.

P. Crombach in Vrſula vindic. l. 10. c. 14.
P. Silveſtr. Petra Sancta Thaumaſia Reliq. tom. 2. p. 113.
Labbæ. gloria Patriarch. pag. 569.

* * *

FESTVM
SS· SIMONIS ET IVDAE
APOSTOLORVM.

Fac tibi duas tubas argenteas. Numeror. 10.

Spiritus intus agit. Virg. 6. Æneid.

ARGVMENTVM·

1. mach. c. 5. v. 31. & 33. SVb Iuda,& Simone,Machabæis: *Clamor belli ascendit ad cælum sicut* TVBA *& exclamauerunt* TVBIS. Verum duæ tubæ,nouæ legis,ubi *Spiritus intus agit*, alium sonitum per orbem dederunt, *6. Æneid.* alium terrorem hostibus incusserunt,ac longe potentius quam olim Gedeonis buccinæ, Ierichuntinos muros,hæ cælestes tubæ,infidelium ac perversorum hominum mores subuerterunt.Nec mysterio vacat,eas à Propheta *ductiles* appellari,quia ut Hipponensis Præsul *Aug. in Psal 97.* exp[…]it;*tundendo producuntur*;atque ita aptissimæ ad laudes Deo concinendas redduntur. *Psal. 97.* Quales se præbuere,non modo hi duo inuictissimi pugiles:sed & omnes ii,qui morbis deiecti,pauperie oppressi,calumnijs impetiti, iniurijs lacessiti *in tubis ductilibus* laudes canunt Deo,Nullus etenim sonus gratior,nulla musica suauior,nulla harmonia diuinis auribus blandior adlabitur,præ istâ,qua aduersæ fortunæ malleis,veluti contusi, *Deo gratias cantare*, cumque laudare audiuntur.Vnicum porro in aduersis,sincero corde,*Deo gratias* depromptum,plus valet (ut videbimus quam sex millia in prosperis,& rerum omnium affluentia.

§. I. *Fac tibi duas tubas argenteas*, Num. 10.

§. II. *SS.Simon & Iudas concinuerunt domino* IN TVBIS DVCTILIBVS Psal. 97.

6. Æneid. §. III. SPIRITVS INTVS AGIT, *quando in aduersis Deo laudes concinunt.*

FESTVM SS. SIMONIS ET IVDAE.

Fac tibi duas tubas argenteas. Numeror. 10.

Lib. 1. Machab. c. 2. v. 65.

HEros ille invictissimus Mathatias, priscæ legis æmulator egregius, in extremo vitæ agone constitutus, utrumque filium suum, Simonem & Iudam Machabæum paterne adhortatus est, ut fortiter pro grege, & lege Dei decertarent, eosque à prudentia, ac fortitudine collaudans, Duces populo, ad bellandum bella Domini præfecit, dicens: *ecce* SIMON *frater vester, scio quod vir consilii est: &* IUDAS MACHABÆUS *fortis viribus à juventute sua, sit vobis Princeps militiæ.* Ac tandem moribundâ voce, & manu postremam illis benedictionem impertivit.

Hugo Cardinal. in lib. 1. Machab. c. 2. v. 65.

Hugo Cardinalis appositè in rem nostram ait: *hæc exhortatio illam significat, quam fecit Dominus* (IESVS) *imminente passione, discipulis suis post cœnam, & satis illi concordat, unde in fine sequitur: & benedixit eos.* Magna Simonis laus à consilio & prudentia; quia ut rectè Ambrosius: *talis esse debet qui consilium dat, ut seipsum formam aliis exhibeat in Doctrina, in integritate: ut sit ejus sermo salubris, consilium utile &c.* Tali consilio ac prudentia discipulos suos Christus imbutos voluit, cum dixit: *estote prudentes sicut serpentes.* & alibi: *ego dabo vobis os, & sapientiam, cui non poterunt resistere, & contradicere omnes adversarii vestri.*

Amb. l. 2. de offic.

Matt. 10. v. 16. Luca 21. v. 15.

Raban. in glossa.

Rabanus Simonem virum consilii, ex peculiari Spiritus Sancti gratia, nuncupatum affirmat, dicens: *Simon, audiens interpretatur, & benedixit Simonem esse virum consilii, quia qui Spiritus Sancti gratia, docente auditu instruuntur interno, utiles per omnia, atque habiles consilio sunt.*

At noster Simon Apostolus, divino Spiritus Sancti illapsu, non modo donum consilii, sed & donum intellectus, donum sapientiæ, fortitudinis, omniumque gratiarum adeptus est.

Iudam vero Machabæum, vel ipsum nomen, bellicosum declarat, nam μάχα ομαι bellare est. Nec ullum à Græcis nomen accipere potuit Iudas polemicæ, & bellicosæ suæ indoli aptius. Quare si, ut rectè Mediolanensis Antistes, *fortitudo potissimum adversis probetur, spectemus* IUDÆ MACHABÆI, atque ipsius Simonis, *exitum gloriosiorem triumphis;* atque ut novos hosce Christianæ militiæ Principes, antiquis illis belli ducibus, ut nomine, sic re simillimos exstitisse cognoscatis, paucis dum eos inter se compono, attendite.

Ambr. l. 1. offic. c. 41.

Simon & Iudas Machab. cum SS. Apost. Simone & Iuda Thadæo conferuntur.

Sacri Machabæorum annales referunt, quod *abiit* SIMON *in Galilæam, & commisit prælia multa cum gentibus, & contritæ sunt gentes à facie ejus;* quocumque pergeret adeo terribilis hostibus apparebat, vel jure illud Cæsaris usurpare potuerit: *veni, vidi, vici.* Quid, quod vel conspectum ejus ferre reformidarint.

l. 1. Machab. c. 5. v. 21.

Redanus hic in Machab. pag. 570.

Et surrexit IUDAS, *qui vocabatur Machabæus, & præliabatur prælium Israel cum lætitia.* Vbi scitè observat Hugo Cardinalis, *quia Dominus lætificabat eos intus per gratiam.* Nunc si lubet, bella Domini quanta cum animi alacritate, quanto cum gaudio, Apostoli hi prosecuti sint, videamus.

Lib. 1. Machab. c. 3. v. 1.

S. Simon, ut testatur D. Fulgentius, *in zelo quo æstuavit*, seu ut expressius Nicephorus, propter flagrantem in Magistrum suum ardorem, summamque Evangelicæ rei per omnia curam, *Zelotes* cognominatus est, quod vel maxime comprobavit, cum accepto jam Spiritu Sancto, in Ægyptum, Cyrenem, Africam, Mauritaniam & Lybiam, expeditionem adornavit. Interea Iudas Thadæus, Germanus ejus, Iudæam primum, inde Galilæam, Samariam, Idumæam, Arabiam, Mesopotaniam, ac tandem Edessam lustravit. Hic Regem Edessæ Abagarum convenit, telam ferens, in qua vultum, sui quam simillimum servator expresserat, munus certe ab artifice quem referebat, maxime commendandum. Quod ubi cubiculo decumbentis Regis fuit illatum, locum illico omnem insitata luce complevit: mox aspectu suo Apostolus, qui teste S. Bonaventura, miro splendore radiabat, Abagarum à morbo recreavit, tactu vero persanavit etiam. In sacris undis cum omni aula sua ablutus, imaginem conspicuo loco venerandam proposuit, ipse epigraphen, literis auro liventibus, in hunc sensum adjecit: *spes non confundit, quam quis in te Christe Iesu reponit.*

S. Fulgent. serm. 9.

Niceph. hist. Eccl. l. 2. c. 40.

Baron. à Chri. 44. n. 30.

S. Bonav. serm. de SS. Simone & Iuda.

Tum cordi ac curæ fuit Thadæo, quam maximè, ut vivos Dei vultus, Barbarorum animis induceret, & falsas Deorum imagines, eorumque fana ac delubra funditus everteret.

Olim Iudas ille Machabæus *aras eorum, & sculptilia Deorum ipsorum succendit igni.* Haud multo segnius, Iudas noster Thadæus idola destruxit, magos confudit, dæmones fugavit, de inferorum hostibus, una cum Simone triumphavit. Qua porro id ratione factum sit, paucis, advertite, docebo.

Lib. 1. Machab. c. 5. v. 68.

Baradach potentissimi Regis Babyloniæ Primas, totiusque exercitus Archistrategus, Indos bello petiturus, super ancipiti aleâ, idola sua, omni veneratione sciscitatur; quæ dum pertinaciter obmutescerent, audit ex sacrificulis, dæmonum administris, nec Deorum ora aperienda, nec oracula fundenda, quamdiu istac in Provincia, hi duo Christi pugiles morarentur. Quæsiti, reperti, adducti coram, Baradach, idolis ora laxarunt, quo efficacius falsitatis arguerentur. Fandi itaque copia data, edicunt bellum quod parat, longum fore & maximè cruentum, atque utrimque magnam militum cladem futuram.

Ribadinera festo SS. Simonis & Iudæ.

Expalluit & expavit ad hoc sinistrum oraculum belli Dux: cui mox Apostoli omnem metum ademerunt, dicentes: minimè fidendum fictis Deorum simulachris, qui ex patre mendacii, falsa vaticinantur, quandoquidem sub crepusculum diei proximè insequentis, hora tertia, Indorum Legati adfuturi essent supplices dexteram daturi, & pacem rogaturi; quod ut eventus comprobavit, in admirationem sui & amorem, ipsum Archistrategum usque eo rapuerunt, ut sententia mortis in

facti-

sacrificulos decreto, Apostolos magnis muneribus locupletarit: quæ dum ipsi generosè respuerent, ut homines divinos complexus, aditum in Babyloniæ Regnum, atque ad ipsum Regem accessum patefecit; apud quem, ut novis Advenis invidiam conflarent, istius gentis Mystæ ac Magi, suis incantationibus, ingentem vim Serpentum produxere, qui cum ad nutum horum Apostolorum, in ipsos Magos ac idolorum cultores insilirent, eosque miserè excruciarent (dilaniare inhibiti) Rex cum omni sua aula, ad Christi castra concessit; de quo felicius noster Simon & Iudas, quam Machabæi de Nicanore triumpharunt.

Iudæ Machabæi laus & fama tam illustris semper extitit, ut ejus nomine, soleant Christiani Heroes condecorari, qui contra infideles fortiter dimicarunt; ut è Lotharingica domo Godefridus Bullonius, primus qui Hierosolymitanum Regnum recuperavit, cujus sepulturæ hoc breve inscriptum Epitaphium:

Serarius in Iudices.

> *Rex Balduinus*, IUDAS ALTER MACHABÆUS
> *Spes patriæ, vigor Ecclesiæ, virtus utriusque.*

Ex eadem familia cum Hæreticorum, in ipsa Galliæ viscera sese penetrantium copias, illustrissimus Dux Guisius stravisset, ac penitus extirpasset, Machabæi nomine, encomio laudatissimo insignitus est.

Nos qui Christiani sumus, si Machabæi titulo exornari velimus, strenuos nos, ac bellicosos, contra omnes insultus mundi, carnis, & diaboli exhibeamus. Et quoniam magno teste Ambrosio, *fortitudo non solum secundis rebus, sed etiam adversis probatur, spectamus* (ut supra diximus) *Machabæi exitum, qui gloriosiorem mortem, triumpho invenit.*

Amb. l. 1. offic. c. 41.

Hic ultimum, in quo pro Religione, ac Deo suo fortiter occubuit, bellum aggressurus, tubas adhibuit, & in oratione clamavit ad Dominum l. 1. Machab. c. 5. v. 31. cœpit bellum, *& clamor belli ascendit ad cælum sicut* TUBA. & v. 33. *exclamaverunt* TUBIS *& clamaverunt in oratione.* Invictum ut credo, illum Ducem Gedeon æmulari, qui tubarum clangore, & militum clamore ad Dominum, Ierichuntinos superavit.

Nos priusquam Apostolorum *gloriosiorem mortem triumpho* demonstremus, quemadmodum velut tuba exaltantes vocem suam, civitatem diaboli destruxerint, ipsosque Deus in *tubas argenteas*, adversitatum, ac tunsionum pressuris *ductiles* efformarit, videamus.

§. 1.

FAC TIBI DUAS TUBAS ARGENTEAS. Numeror. 10.

Ælian. l. 2. c. 44.

REfert Ælianus Theonem pictorem celeberrimum, omnem artis suæ industriam, & ingenii vires advocasse, ut fortissimum quendam belli Ducem mortis furore correptum, minaci fronte, scintillantibus oculis, spumanti ore, toto corporis habitu cædem anhelantem scite exprimeret.

Quod cum feliciter, & ex voto suo consecutus esset, non prius tabulam spectandam proposuit, nec Siparium dimovit, quam tubicines post tabulam reconditi, tubas inflare cæpissent. Idem mihi hodie finis præstitutus est, non prius Duces nostros præclarissimos, oculis vestris penitius contemplandos proponere, quam auribus, gratissimus tubarum clangor intonuerit.

Ac primum quidem *duas* TUBAS ARGENTEAS, quas Dominus per Moysen fieri præcepit, Sanctus Ambrosius RATIONABILES TUBAS interpretatur, *argento probato, id est pretioso verbo compositas & ornatas*; quibus non tantum quid increpans, terribili sonitu murmur interstrepat; sed *sublimes gratia Deo, continua jubilatione fundantur talium enim* TUBARUM SONITU, *mortui suscitantur*, hostes animi in fugam vertuntur, muri interioris Iericho destruuntur.

Numeror. 10.
S. Ambr. tom. 5. de fide Resurrect.

Origenes ille vere Adamantinus, si in fide perstitisset, divinum illud, quo Iosue urbem Iericho expugnavit, stratagema contemplatus, orbem universum crassissimis flagitiis, ceu muris validissimis cinctum, prædicatione Apostolorum, quasi clangore tubarum funditus eversos, hisce verbis testatus: *Iericho firmam præsentis sæculi obtinet; cujus robur & munimenta*, SACERDOTALIBUS TUBIS *videmus esse destructa: firmitas namque & munimenta, quibus velut muris, mundus iste utebatur, idolorum cultus erat, divinationum fallacia, Augurum atque Aruspicum, magorumque commenta, quibus omnibus, velut muris validissimis ambiebatur. Hic mundus insuper etiam diversis Philosophorum dogmatibus & eminentissimis assertionibus, velut proceris quibusdam & robustis turribus firmabatur. Veniens vero Dominus noster Iesus Christus, mittit Sacerdotes, Apostolos suos portantes* TUBAS DUCTILES *prædicationis. Sacerdotali* TUBA *primus in Evangelio suo Matthæus increpuit: Marcus quoque, & Lucas, & Ioannes suis singuli* TUBIS *Sacerdotalibus cecinerunt. Petrus etiam epistolarum suarum personat* TUBIS: *Iacobus quoque ac* IUDAS, qui una cum Simone, quomodo per universam Persidem, in quam simul convenerant, sonum ediderint, & clangore suo, *idolorum cultum, & Magorum commenta*, quibus *velut muris* ea Regio cingebatur, destruxerint, muta satis loquuntur, celeberrima illa Solis & Lunæ simulachra.

Origenes in lib. Iosue Nave. cap 5. hom. 6.

Iam cœlestes hi Buccinatores in Persarum Regnum sese penetrarant, & similes Christo, *prædicando Evangelium & pœnitentiam, plurimas* gentes ab errore revocarant; cum subito in eos odio commoti, à magicis artibus nominati duo Zoner & Arphaxad, deinde idolorum Sacerdotes ac Ministri, eos in vincula conjecerunt. Inde eductus Simon ad templum Solis; Iudas autem ad fanum Lunæ, ut horum Deorum simulachris immolarent; at nullus unquam Tullius in Philippicis, aut Verrinis efficacius invectus est, quam hi duo in infames Idolorum cultores, clarissimis argumentis convincentes, hæc esse opera hominum manufacta, ipsamque Solem ac Lunam cœlo spectabilem, habere conditorem suum, qui *fabricatus est auroram & Solem*: hunc esse ortum ex Virgine Solem Iustitiæ Christum Dominum nostrum: Lunam autem Deiparem, de qua David *Luna perfecta in æternum.* Atque ipsa lege divina cautum, inanimata illa sidera venerari Deuteronomii 4. *cave ne forte elevatis oculis ad cælum videas Solem & Lunam & omnia astra cæli, & errore deceptus, adores ea, & colas quæ creavit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus, quæ sub cælo sunt.* Atque inde ad preces conversi, ecce mirum dictu, visuque, & simulachra, sua mole ruere, & ex iis stygiorum æthiopum formâ excedere dæmones, & inconditis clamoribus ac

S. Vincent. festo SS. Simonis & Iudæ. Ribadin. in vita.

Psalm. 73. 16.

Psalm. 88. 38.

mugitibus

mugitibus omnia complere cœperunt; atque ita civitas diaboli, cum muris suis ac machinis, ad harum tubarum clangorem corruit, & subversa est. Hortatur hic sacros Ecclesiastes Hipponensis Antistes, ut eorum exemplo, mundi hujus muros id est perversos mores, machinationes, fraudes, dolos, turres superbiæ, avaritiæ, cum populis suis, id est omnibus ceteris, vitiis & concupiscentiis, vocis suæ clangore destruant atque evertant: *sicut enim*

August. serm. 108. de tempore.

inquit, CANENTIBUS TUBIS, *muri illi ceciderunt; ita & nunc oportet, ut civitas mundi, id est superbia cum suis turribus, avaritia scilicet, invidia, atque luxuria, simul cum populo, id est omnibus concupiscentiis malis, assidua Sacerdotum prædicatione destruatur, atque dispereat.* Vtinam ea vocis contentione, ea Spiritus libertate, divini verbi Præcones dicerent, ut *superbiam cum suis turribus*, turritas inquam vertices, erectas cervices, elatos animos deponere; avaritiam cum altis auri argentique cumulis, in pauperum ventres, quasi in humiles valles demoliri; sulphuream denique invidiæ ac luxuriæ machinam, divini amoris fomite subvertere, efficaciter adniterentur. *Non ergo oportet ut Sacerdotes in Ecclesia taceant, sed audiant Dominum dicentem: clama ne cesses,* QUASI TUBA *exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum.* TUBA *itaque peccatoribus necessaria est, quæ non solum aures eorum penetrat, sed & cor concutiat: nec delectet canendo, sed castiget auditu; & strenuos quoque hortetur in bonis, & remissos terreat pro delictis. Nam sicut in prælio* TUBA *formidolosi militis mentem dejicit, & animum fortis accendit; ita & Sacerdotalis* TUBA *mentem peccatoris humiliat, animos vero Sancti corroborat.* Ac tandem concludit, egregio hoc divini Præcentoris elogio: *nec parcit voci, ut parcat saluti.* Tona, fulmina, flammas æternas, ignem & sulphur evome. Fabulantur certas aliquando tubas eo artificio fusas conflatas, ut eodem tempore quo alicujus Spiritu animarentur, in sonum pariter & flammas erumperent; ut fulgura non minus quam tonitrua de tubis, veluti de nubibus exire viderentur. Ita prorsus ex Apostolicis tubis tonitrua ac fulgura prodierunt.

Augu. Isai. 58.

Polyd. Virg. de invent. rer. l. 2. cap. 12. Mart. Parval. pag. 370.

Quin & vos specter Auditores, monitum illud Isaiæ: *quasi* TUBA *exalta vocem tuam*; si in familiis vestris sermones lascivi, protervi, detractorii audiantur: *quasi tuba exalta vocem tuam*, increpa, insona, intona; si legem Dei violari, festa contemni, jejunia infringi, flagitia committi deprehendas: *quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo tuo scelera eorum.*

Isai. 58.

Hactenus Apostolos, quasi *duas* TUBAS ARGENTEAS, *argento probato, id est pretioso verbo compositas & ornatas* extitisse probavimus, nunc quemadmodum *ductiles* fuerint, prosequamur.

Ambros. l. 3. de fide refertur.

§. 2.

SS. Simon & Iudas concinuerunt Domino IN TUBIS DUCTILIBUS. Psalm. 97.

Psal. 97. August. in Psalm. 97.

ANimat nos Psaltes Regius, ut cantemus Domino, IN TUBIS DUCTILIBUS, *in voce tubæ corneæ.* In quæ verba more suo acutè & argutè Augustinus: *quid sibi volunt* TUBÆ DUCTILES? atque ipse sibi ac nobis respondet: DUCTILES TUBÆ *aereæ sunt, tundendo producuntur. Si tundendo ergo vapulando eritis* TUBÆ DUCTILES, *ad laudem Dei producti.* Cantemus & nos Domino in *tubis* hisce *ductilibus*, in Sanctis Apostolis, qui labore & sudore per fervidas Ægypti & Persidis arenas in fame & siti, in jejuniis multis, in persecutionibus assiduis, in carcere & vinculis, in persecutionibus assiduis, in calumniis acerrimis, *in innumeralibus ærumnis & afflictionibus*, tormentis acerbissimis distenti sunt, contusi sunt, malleis ac tunsionibus plurimis ductiles facti sunt: *quia necesse est* (sic loquitur orbis oraculum S. Gregorius) *ut hi qui venturam vitam prædicant, tribulationum probentur tunsionibus, & ductibus crescant.*

Niceph. l. 2. c. 40.

S. Greg. l. 3. mor. cap. 9.

Sed ne longior sim, omnes adversitatis ictus, quibus valide Apostoli contusi fuerunt, libens prætereo, unius linguæ pervicacis calumniam, quæ viros Dei contundere ac confundere satagebat, non possum, quin vobis hic in medium proferam. Sermo iste per vulgus increbuit, atque ea fama vagabatur, homines illos, quos ut cœlo delapsos, jam complures suspiciebant, fictam quandam ac inanem sanctitatis umbram præ se ferre, revera autem profitturæ nequitiæ, ac omnium flagitiorum artifices existere; quod ut in comperto sit, Euphrosynum quendam horum Diaconum infamis plane sceleris reum agunt; & illustre veritatis testimonium puellam inducunt, quæ ab Euphrosyno se impregnatam palam omnibus, inter ipsos partus dolores profitetur: unde facilis conjectura, qui talem circumducerent Diaconum, quam ipsi integri & illibati forent Sacerdotes. Vsit vehementer Christi servos hoc convitium; porro quam validi, præ omni malleorum tunsione, calumniarum ictus sint, ipse Iobus satis testatus est, qui inter omnes adversitates conticuit, atque alto silentio dolorem pressit; at ubi verbera linguæ expertus est, sese continere non potuit, quin erumperet, & in justas querelas gemitusque elaberetur, dicens: *usquequo affligitis animam meam, & atteritis me sermonibus.* In mediam ruinâ erectus stetit Iobi animus percussit illum pecorum strages, percussit charissimorum pignorum oppressio, percussit illum toto corpore Satan ulcere pessimo, & his omnibus concussus stetit elinguis; at quod mireris, vim linguæ, maledici dentis aciem, ut ictum Serpentis validissimum tam vividè sensit, ut in quærelas & lamenta proruperit. Ita loquit Origenes: *Sæpe numero qui corporis cruciamenta toleravit, non passus est verba.* Quod ipsum confirmat Ambrosius: *multi cum vicerint adhibita tormenta, sermonum duritiem non sustinuerunt.* Et quisquam leve ducat, Cœlestis Imperatoris Legatos, linguis omnium impeti, oculis perstringi, digitis notari? hac tamen ratione tubam duci ac conflari volebat, qua *famâ super æthera noti*, eorum innocentia omnibus innotesceret: divino etenim prodigio factum est, ut infans in lucem editus, jussus edicere, an Diaconus Pater suus esset, eum omnibus aulicis ac Idolorum cultoribus circumfusis, & attentis innocentem dilertè pronuntiavit. Quem felicissimum eventum præ ceteris extollit Doctor Seraphicus: *gentiles viderunt in illis Apostolis signa & mirabilia inconsueta, scilicet Magos in suis præstigiis ligari, serpentes effugari, tigrides mansuetari, mortuos suscitari,* ET QUOD PLUS EST, *filium puellæ, quem ex adulterio conceperat unius diei ad proferendum testimonium, ut Diaconum infamatum absolveret, appellari.*

Iob. c. 19.

Origen. in Iob. c. 19. v. 2.

Amb. l. 2. mor. c. 5.

Virg. 1. Æneid.

S. Bonav. in festo SS. Simonis & Iudæ.

Quid ad hæc Auditores? psallite & vos in TUBIS DUCTILIBUS. Nostis quomodo? Hipponensem Præsulem audite: *quando malorum hominum persecutionem patimur vapulando erimus* TUBÆ DUCTILES, *ad laudem Domini productæ, si cum tribulatione proficimus. Tribulatio tunsio est, profectus productio est.* Tentatio interior, afflictio Spiritus, tunsio est: jactura bonorum, vastatio agrorum, morbus, miseria, paupertas, tunsio est: immatura mors liberorum, charæ conjugis, tunsio est: injuria nomini ac famæ illata, tunsio est. Hi mallei sunt, quibus in tubas ductiles producimur; mallei insuper sunt, maritus temulentus, uxor contumax, filius discolus, vicinus invidus, amicus fraudulentus, judex iniquus, adversitas denique omnis, ad quos validissimos ictus, ut quisque vestrum obdurer, monet Augustinus: *malleo* inquit *tunditur & justus & peccator: ille ut probetur, iste ut puniatur; aut certè, ut justus augeatur in bonis & peccator corrigatur à malis: sub illo enim malleo, in manu, id est, in potestate Dei constituto, tunduntur non solum humiles, sed & superbi; sed humiles producuntur, superbi comminuuntur*, ut vitrum. En alludit B. Damianus: *sit ergo mens nostra, non quasi vitrum, quod ad primum percussionis ictum impatiens frangitur; sed pretiosi potius vena metalli, quæ sub mallei tunsione purgatur. Esset plane vitrum cunctis metallorum fulgoribus longe præstantius, si primis ictibus pressum non cederet.* Attendite ne ad ictus, vos vitreos probetis. *Malleo Apostolus tundebatur* & infractus permansit. *In isto malleo tunduntur* DUCTILES TUBÆ, *id est animæ Sanctæ, ut resonent Dei laudes.* Quod fit quando Spiritu Dei pleni, in adversitatibus & ærumnis, hunc gratissimum Deo sonum, gratiarum actionem insonamus.

Aug. serm. 222. de temp. — *Aug. serm. 222. de temp.* — *S. Pet. Damian. Opusc. 40. cap. 7.* — *Aug. cit.* — *August. in psalm. 97.*

§. 3.

SPIRITUS INTUS AGIT, *quando in adversis, Deo laudes concinimus.*

Aug. serm. 222.

AUdi oraculum Africanum: *beatus Iob ita* DEI SPIRITU *plenus erat, ut velut* DUCTILIS TUBA, LAUDES DOMINI *dulciter decantaret.* Ad hunc tam fortem & suavem sonum aures arrigite: *quando à diabolo percussus tantis damnis, orbitate etiam filiorum afflictus, in nullo contra Dominum murmuravit. Tunsione illa tanta tribulationis, factus est tuba ductilis. Ergo audiamus si ipsa bene sonuit: audi, Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum. O sonum fortem! O sonum dulcem! quem non dormientem excitet sonus ille?* Priusquam tuba illa Iudicii à damnoso veterno alte dormientem excitet.

Aug. cit.

O sonum fortem! O sonum dulcem! Deo in ærumnis, in morbis, in corporis animique afflictionibus, laudes canere. Tussiit quis totam noctem, præcordiis male concussis, somnum non vidit, & omnes horarum partes numeravit, ubi longam illam noctem per mille tædia & cruciatus, volvendo se & revolvendo emensus est, si bene mane exclamarit *benedictus Deus*, qui aliam pro me longè acerbissimam, noctem illam passioni postremam exantlasti, *O sonum fortem! O sonum dulcem!*

Est qui dolore capitis, torsione stomachi, qui arthritide, calculo, podagra laboret, & tamen hoc unum respirat: *Benedictus Deus*, qui pro me, à planta pedis usque ad verticem capitis, concisus es vulnere super vulnus. *O sonum fortem! O sonum dulcem!* Beatus servulus, qui Gregorium Magnum habet Encomiasten, à prima ætate usque ad finem vitæ plurimis annis paraliis detinebatur; ita quidem ut nec manum ad os movere, nec in alterum se latus vertere potuerit; nihilominus tota pæne biblia memoriæ mandavit audiendo. Istius vivere quid erat, nisi dio mori? dumque sic quotidie tot annis moreretur, illud unum *Deo gratias* assidue usurpabat. *O sonum fortem! O sonum dulcem!*

Greg. l. 4. Dial. c. 14.

Est qui gravissimè queritur vastationem agrorũ, jacturam bonorum, extremam familiæ suæ satis numerosæ penuriam. Dolet insuper non suppetere, quod in pauperes, ut solebat, libens & liberaliter effundat. Hauriat ex fonte aureo solatium: *omnibus privatum generosè & cum* GRATIARUM ACTIONE *id ferre, multo majus est, quam in divitiis degentem facere eleemosynam.* & alibi: *parem habebis mercedem cum eo qui pecunias suas pauperibus largitus est, si amissis illis* GRATIAS *egeris.* Hanc vocem si emiseris, *O sonum fortem! O sonum dulcem!*

Chrysost. hom. 4. in 1. ad Thess. c. 3. — *Chrysost. hom. 5. de patientia Iob.*

Alter infortunium suum fert ægerrime, merces suas mari haustas, horrea flammis absumpta, aut magnam auri vim monilia pretiosa, ab infida pedissequa, à rapaci famulo clam subrepta. Adi è fonte rivulum: *perdidisti pecunias* (merces monilia) *si* GRATIAS QUIDEM EGERIS, *animam lucratus es.*

Chrysost. in c. 11. gen. hom. 30. & 5. hom. 1.

Denique cruces quisque suas & adversitates in mentem revocet, & tum fortissimum Christi militem, purpuratum Martyrem Theodorum æmuletur: qui ævo Maximiliani Imperatoris, laceratis & pertusis jam lateribus, vix spirans amplius, in hæc verba exspiravit: BENEDICAM DOMINUM OMNI TEMPORE. *O sonum fortem! O sonum dulcem.*

Psalm. 33.

Augustinus in illa verba Psaltis Regii: *benedicam Dominum in omni tempore*, sic apte disserit: *dicat Christus, dicat & Christianus. Quando benedicam Dominum, ait tibi aliquis? quando tibi benefacit, quando multum abundat frumenti olei, vini, auri, argenti, pecorum; felicitas tota abundat in domo, circumfluunt omnia, tunc benedicas Dominum? non, sed in omni tempore, quando ista auferuntur.* & post pauca inducens Iobum: *Ecce habes exemplum benedicentis in omni tempore*, quoties nova clades nuntiabatur, toties Iob novas Deo gratias agebat. Venit qui nuntiaret: boves cum asinis à Sabeis abacti sunt. Ad quæ Iobus: *sit nomen Domini benedictum*. Venit alius: ignis è cœlo lapsus, ovium greges absumpsit. Iob iterum: *sit nomen Domini benedictum*: Venit tertius: camelos invaserunt Chaldæi, & abegerunt omnes. Iob constanter: *sit nomen Domini Benedictum.* Venit alius: liberi tui omnes una cum domus ruina sepulti sunt. Iob ut prius: *sit nomen Domini benedictum, sicut Domino placuit, ita factum est.* Exurgit hic in laudes Prophetæ celeberrimus Doctor exclamando: *quomodo sonuit! quam suavem sonum dedit, ista tuba ductilis.*

August. in Psalm. 33. expositione, psalm. [illegible] — *August. in psalm. 97.*

Mi Deus quam graves & acerbos Iob ictus pertulit, & numquam non *suavem sonum* dedit: perdidit sui pecoris millia duodecim, imo armentum totum, jactura fortunarum, orbitate liberorum, omni calamitatum genere percussus, non excandescit, non furit, nil mali cuipiam imprecatur, nil dissonum rationi, aut alienum à constantia sonat.

Si cui nostrum ovicula subtrahatur unica, equus aut bos unicus auferatur, si gallina clam à vicino subducatur, si ancilla vel famulus è suppellectili cochlear argenteum, aut aliud quid

clepticaris,

clepitarit, profinus excandescentia, furor, incondici clamores, non festivus aut suavis sonus, sed furibundum & hiulcum rixarum, injuriarum, blasphemiarum murum personat.

Drexelius lib. c. 10. Vultis Auditores, nobile illius paradigma cernere, quod meis oculis inquit Drexelius spectavi, auribus excepi. Anno millesimo sexcentesimo decimo octavo, quo Serenissimus Elector, Bavariæ Dux Maximilianus in Bohemiam rebellem arma movit, die Augusti vicesimo nono in oppidum Bohemicum Strowiz Prætorianus miles ingressus est. Ego cum sociis ad tuguriolum sutoris deductus sum. Hic videre & audire fuit, quam homo levi malo præstrictus horrendum infremat, furibundè concrepet, sutor Paterfamilias, Religione Anabaptista erat, vir usquequaque humanissimus, verba melle ac sesamo sparsa jaciebat, Si quis militum salutasset hunc opificem, Advenientem ille resalutabat amicissimè; si quis calceos petiisset, promptissime, ac miti pretio dabat: si quis novas soleas vetustis calceis induci cupiisset, paratissimus gratificari satagebat; si quis è tugorio discedens vale dixisset, ille hominem suavissime compellans, mi frater, ajebat, Dominus Iesus te custodiat. Rectissime hactenus sonant omnia. Sed subito alia exaudiri musica; siquidem repente vir ille bonus par solearum cœpit quærere, nec tamen eas uspiam reperire. Hic datum spectaculo initium. Ego è regione me collocavi, ut probe in oculis esset Comœdia. Et vidi sane, quam leviter tactus infremuerit, in quas diras vociferatione proruperit.

Sutor ob soleas, quas putabat furto subtractas, jam pœnè in rabiem efferatus, neminem ingredientium non allatrare, omnes tam inquilinos quam exteros invadere; uxorem, liberos acerrimis verbis proscindere, sutoriam suppellectilem huc illuc dijicere ligulas chalybeas ferreas tudes, malleolas, modulos & formas omnia ingenti cum strepitu, & fremito permiscere; modo radulam, modo spongiam, modo forcipem aut forficem, modo falculam, modo assulam Sutoriam prehendere, & mox iterum rejicere; jam caput fricare, jam impatienter expuere, jam calcitrare, jam superos & inferos execrari. Ita exiguæ rei jactura non *suavem sonum*, sed efferas impatientiæ voces, & immanes blasphemias expressit. Sed numquid de Græciæ fortunis agebatur? Par unicum solearum credebatur furto sublatum quod denique repertum est, ubi diu satis detonuerat & fulguraverat.

Hæc nobis applicemus tum maximè, cum in rixas & jurgia, in lamenta & querelas prorumpere pronum est. Quamdiu nemo te lædit, dum omnes tibi assentiuntur, assentatores, quamdiu non percuteris, omnia ex sensu ex voto fluunt, Deo grates refers, *suavem sonum* edis. Sed tange montem, tange tange mox fumigabit, mox Æthnæ instar dirum mugiet, flammas evomet. Iob simul perdidit mille boves asinas quingentas, perdidit tria millia camelorum, decem hominum carissimorum funera simul nuntiantur, & id solù proloquitur, quod in conditoris laudem est, & de acceptis plagis gratias agit: quam *suavem sonum dedit* ISTA TUBA DUCTILIS? *Aug. cit.*

Nos vero propter rem levissimam, ob laenam caprinam, ob vitrum fractum, ob verbum injuriosum, totam domum & viciniam clamoribus complemus, incondita vociferatione & femineo ululatu omnia late personant. Alias voces, alios sonos, aliam musicam postulat à nobis Deus, ad quam morali & salutari doctrina nos animando & in tubas ductiles conformando, hisce verbis hortatur Augustinus: *eritis* (& vos) TUBÆ DUCTILES *ad laudem Dei productæ, si cum tribulamini, proficiatis, & cum Iobo dicatis: sit nomen Domini benedictum. Quomodo sonuit, quam suavem sonum dedit illa* TUBA DUCTILIS! *August. in psalm. 97.*

Eritis tuba ductiles, si per noctes & dies, si per menses complures calidissimæ febris ardoribus exusti, illud B. Laurentii læta voce insonueritis: *assatum gratias ago.*

Eritis tubæ ductiles, si in acutissimis corporis doloribus, & laboribus, cum Seraphico Francisco, in has voces erupueritis: GRATIAS TIBI AGO *Domine Iesu de omnibus laboribus meis.* Tunc enimvero tuba doctilis eris, cum etiam in doloribus, audebis dicere *Deo gratias*; fastidia vexent, mœrores angant, cruciatus tormenta crescant, *Deo gratias.* discerpar, dilanier, urar, & lente consumor: *Deo gratias.* Hæc tuba cœlum penetrat, Deum lætificat, diabolum fugat, ipsum quoque omnem dolorem relegat. Hæc vox Ecclesiæ pugilem, Christi Athletam, hominem vere Christianum sonat. Instruit hic torrente suo Chrysostomus: *in adversis infideles maledicunt, Christiani gratias agunt. Vide quanta sit hæc Philosophia: cum Deum lætificat, diabolum pudefacit, quod male factum est, nihil esse facis: nam & hi simul gratias agis, & Deus dolorem amputat, & diabolus abscedit.* Ac tandem epiphonematis loco subjungit: *nihil hac lingua sanctius est, quæ in adversis* DEO GRATIAS AGIT. *S. Bonav. In vita. cap. 14.* *Chrysost. tom. 4. hom. 8. in ep. ad Coloss.*

Rursus *eritis tuba ductiles* si viginti octo annis & amplius gravi morbo dejecti cum præclarissima illa Virgine Clara, assiduo ingeminetis: *Deo gratias*; supremi illius medici etiam secantis & urentis, manum exosculando. Hoc Præsulis Antiocheni monitum est: *quemadmodum medicum non solum nutrientem, sed etiam fame excruciantem; non solum in forum educentem, sed etiam domi includentem; non solum ungentem, sed etiam urentem & secantem observamus* (& lautum diatron cum fœnore gratiarum rependimus) *ita etiam oportet Deum laudare pro omnibus, in omnibus gratias agentes.* *Chrysost. in*

Vultis Sanctorum exercitum, qui in acerbissimis tormentis, in gravissima laniena hanc vocem laudis, & divitissimum illud *Deo gratias* clara voce inclamarunt.

Divus Cyprianus cum à Proconsule Galerio interrogatus, brevissime respondisset, recitata tandem è tabella sententia: *in Cyprianum gladio animadverti placet.* dixit Cyprianus, *Deo gratias*; spiculatori vero aureos viginti quinque numerari jussit à suis Diaconis. Euplius etiam Martyr, qui demum suspenso ad collum Evangelio, plexus est capite, sæpius iteravit hoc unum *Deo gratias.* Bonifacius itidem Martyr, in sævissimis cruciatibus: *gratias* inquit *tibi ago Domine Iesu.* Verissime dixit Augustinus: *quid melius & animo geramus & ore promamus, & calamo exprimamus, quam Deo gratias: hoc nec dici brevius, nec audiri lætius, nec intelligi gratius, nec agi fructuosius potest.* *Baro. tom. 2. anno 261. n. 30* *Idem tom. 2. a. 303. n. 146.* *Aug. epist. 77. ad Aurel.*

Ioannes Avila peritissimus interioris hominis Magister dicere solebat: plus valet in morbis, & rebus adversis unum *Deo gratias*, quam sex millia in firma valetudine, & rerum omnium prosperitate. Quod ex illa ut reor, divi Hieronymi hausit doctrina; *pro beneficiis gratias agere vel Idololatra & Iudæi norunt; pro calamitatibus & suppliciis Sol Christiani.* *Avila t. 1. epist. 20.* *Hier. in epist. ad Ep. c. 5. v. 10. gratias agentes semper.*

Ingeniosa isthæc nec minus Religiosa observatio est S. Theodoreti in Cant. cap. 7. ubi cœlestis sponsus, afflictam animam, sponsam suam, singulari laudis encomio compellat, dicens: *quid videsti in Sulamitide nisi choros castrorum?* quibus in verbis, divinus hic interpres attonitus hæret, & percunctatur, quid militum castris affine sit cum choris musicorum? aut si lubet, quid clangor tubarum & tympanorum quid armorum fremitus, cadentium gemitus, cum cantu Religiosorum psallentium in choro? & scitu ad rem nostram respondet: innuere vult Spiritus Sanctus, quod si quandoque nobis immittat integros exercitus adversitatum, & tribulationum: nos in castris Domini militantes, debere peana suavissimum, tubis jubilationis & gratiarum actionis, Deo modulari: ut quemadmodum viri Religiosi millies, & millies illud Deo gratias, & gloria patri, contenta voce ceu tuba in choris insonant, ita & nos commilitones Christi, ducis exerciti, idipsum unanimi voce & Paterfamilias & uxor & filii & filiæ, & servi & ancillæ, in modum chori assiduò concinant: *benedictus sit Deus*, Deo gratias.

Fecerunt hoc illustres illi Christi pugiles, Ecclesiæ Duces, qui *ibant gaudentes* non modo à conspectu consilii, sed & ibant gaudentes, psallentes & velut choros ducentes ad catastas, ad ungulas, ad rotas, ad cruces ad mortem crudelissimam.

Niceph. l. 8. c. 40. Inclyti Heroes nostri SS. Simon & Iudas *incredibili quadam lætitia* ut Nicephorus loquitur, ad mortem properabant.

Hos Duces sequamur, eorum suffragia imploremus, exempla æmulemur, & omne gaudium existimemus dum in varias tentationes, morbos, cruciatus inciderimus. Ad hoc olim pro ea qua pollebat auctoritate & dicendi copia suos inflammavit Patriarcha Venetus, sermone de SS. Simone & Iuda: *ipsos nobis Christus tanquam duo perlucida luminaria* (& Pharos) *exposuit pro suffragio, exemplo, & gaudio: suis quippe orationibus suffragantur nobis ne exilii hujus periclitemur in vita.* Exempli *nos provocant ut virtutis ac veritatis per semitas gradiamur. Hinc replemur exultatione* et gaudio, ut in omnibus tribulationibus Deo laudes canamus, & in omni pressura, gratias agamus. Ita cor nostrum aptissime in tubam extenditur: nam *ut tuba ductilis* Doctore Augustino, *malleo producitur, ita Christiani cor in Deum pressurarum plagis extenditur.*

Laurent. Iustinian. de SS. Simone & Iuda.

August. in psalm. 32. Conc. 1.

Tandem ut concludam, perfectam de eversis Iericuntinis muris, id est de mūdi vitiis & perversis moribus victoriam reportarunt, dum collisi & morte confracti, lucem, fidei & miraculorum fulgorem. Per omnem Persidem atque orbem universum diffuderunt. Huc mentis aciem intendit Hipponensis Doctor quæst. 49. in Iudices, ubi enarrata Gedeonis pugna subtexit: *præfiguravit Deus Sanctos suos, thesaurum Evangelici luminis vasis fictilibus habituros, sicut Apostolus dicit: habemus thesaurum istum in vasis fictilibus. Quibus in Passione Martyrii, tanquam vasculis fractis, major eorum gloria fulgor emicuit, quæ in impios Evangelicæ prædicationis inimicos, inopinata illis Christi claritate superavit.* Addit summum Ecclesiæ caput, Magnus Gregorius ad hunc tam repentinum fulgorem, infidelitatis cultores in fugam conversos, ac prodigiorum claritate demum perstrictos victas manus dedisse: *sonuerunt* inquit *tubæ dum prædicant, confregerunt lagenas, dum solvenda in passione, sua corpora hostilibus gladiis* (ferris, & clavis) *supponunt: resplenduerunt lampadibus, dum post solutionem corporum, miracula coruscarunt. Moxque hostes in fugam conversi sunt: quia dum mortuorum Martyrum corpora miraculis coruscare conspiciunt, lucis veritatis fracti, quod impugnaverunt, crediderunt.* Atque hinc est quod hodierna die per universam Ecclesiam omnium ora resonant Sacerdotum, & præillustria hic, & Apostolorum encomia concelebrent: *cum innumerabiles filios Iesu Christo peperissent, fidemque in vastissimis illis regionibus, & efferatis gentibus disseminassent,* Doctrina, Miraculis *ac denique* Glorioso Martyrio *sinus sanctissimum Iesu Christi nomen illustrarunt.* Quare si jure meritissimo hi Sancti Dei apud omnes in veneratione sunt, & cultu sane singulari mellifluus Doctor Bernardus eos prosecutus est qui ut auctor vitæ commemorat, missas ad se Hierosolymis quibusdam S. Iudæ Apostoli, tanta animi Religione ac corporis veneratione hunc thesaurum excepit, & tanta diligentia asservavit, ut moriturus præceperit, pectori suo sacra hæc Lypsana superponi, secumque sepeliri, *eo utique fidei & devotione intuitu,* ait Historicus, *ut eidem Apostolo in die communis resurrectionis adhæreret.* Nobis cum ejusmodi sacras de corpore aut sanctis membris reliquias decerpere nō detur, quod possumus aliquas animi utriusque scintillas & pios igniculos colligamus, vel ipso si lubet D. Iustiniani ducti monito: *concipiamus ex his operandi constantiam, spei robur, amoris igniculum,* qui tandem in apertum divini amoris erumpat incendium.

S. Greg. lib. 30. mor. c. 18.

Brev. in lectio. noct. 2.

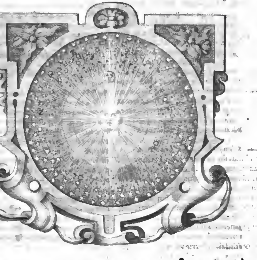
In vita S. Bern. l. 5. c. 2. Conrad. in prolog. ad Lips. Iudæ.

B. Laur. Iustin. ser. de SS. Simone & Iuda.

SOLEN=

SOLENNITAS OMNIVM SANCTORVM.

Similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Ioan. 3.

Solemque suum sua sidera norunt. Virg. 6. Æneid.

ARGVMENTVM.

INcreatum illum divinitatis solem, Patrem luminis, aliquando puræ ac oculatæ sanctorum mentes, etiamnum in mortali corpore per rimam, in speculo, & ænigmate contemplatæ, tantâ cœlestium deliciarum exuberanti dulcedine delibutæ sunt, ut eam sui pectoris angustiis continere non valentes, non raro animus se sibi furaretur, & sensibus abreptus, propius ac penitius infinito omnium bonorum fonti frueretur. Quæ ubi irrefragabili historicorum authoritate, comperta habueritis, illud vobis considerandum relinquam, quo torrente voluptatis, beatæ mentes in cœlesti patriâ, non jam in ænigmate, sed facie ad faciem eum intuentes, perfundendæ sint? quid vero sit, Deum clare incorporeis oculis intueri, atque in quo illa visio beatifica essentialiter consistat, ex Bonaventura, Bernardo, Augustino, ac potissimum ex omnium Doctorum Magistro, Thoma Aquinate, Bellarmino, Lessio aliisque gravissimis Theologis disceptabo. Hoc interim hic nobis agendum est, si hac visione aliquando frui, si Deum videre, ad quod nati sumus, velimus, cordis oculos, quod Christus suos monuit, omnino mundos habeamus. Vnde Augustinus: *tanta est pulchritudo, & jucunditas lucis æternæ, ut etiamsi non liceret in ea manere amplius, quam unius diei mora; propter hoc solum innumerabiles anni hujus vitæ pleni deliciis, & circumfluentia temporalium bonorum, recte meritoque contemnerentur*; ac tandem subjungit, & exclamat: *O beati* MUNDO CORDE, *ut per hoc efficiamini consortes divinæ naturæ!* Aug. l. 3. de lib. arbit. c. 25.

§. I. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum, Deum verum.* Ioan. 17.

§. II. *Deum semel vidisse, omnia didicisse est.*

§. III. *Deum videre, omne bonum possidere est.*

SOLENNE FESTVM OMNIVM SANCTORVM.

Similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.
1. Ioan. 3.

LVcidissimum mundi oculum solem, primi quique in omni scientiâ viri contemplantes, supra solum, supra solem, supra se rapti sunt: speculum è Crystallo si in centum, aut mille stadiorum spatiû extenderetur, omnes hoc attoniti spectaremus. Hunc rarissima quæque hominum ingenia commercio quodam societatis amât. Hunc Orpheus, hunc Homerus hymnis prosequuntur, hunc Plinius laudans, se quasi extra se quodam impetu profundit, & exclamat, inter ceteros planetas, *medius sol fertur amplissima magnitudine, ac potestate.* Per hunc ardent in cælo tot vigiles faces:

Plinius l. 2. c. 6.

—— Solemque suum, sua sidera norunt.

Virg. lib. 6. Æneid. Causin. de domo Dei l. 2. c. 8.

Oculatissimus ille cæli speculator Tychobrahe, ducenta aureorum millia in conficiendis instrumentis, alendisque operis insumpsit, ut quæ tanto ab humanis oculis intervallo dissita cælorum phenomena, atque inter hæc potissimum omnium siderum Rectorem, ac lucis genitorem propius, penitiusque indagare posset. Libuit certe maximi sideris antiquis mensuram scrutari, audax opus, sed homine dignum, cui soli datum est discutere: quia *dulce lumen, & delectabile est oculis videre* SOLEM, quem tantum animantes sentimus. Parce ô rerum sator ijs, qui te dum quærerent, in eam imaginem tui impegere: suspicari potuerunt quid maius, formosius his oculis. Videre potuerunt. Neciam miror, si se soli natum dictitabat Anaxagoras; si huic semel propius viso, immori Eudoxius cupiebat. O si quæ essent, quod sibi finxerunt Antiqui, in sole Heroum animæ, quæ æthereos (ut aiunt) annos illic viuerent, quam viles, quam despectos etiam, qui maiore gloriantur fastu, omnes æstimarent semper in carne & sanguine, semper in cæno volutatos. Quid censemus fore cum ad hunc purissimum luminis fontem deuenerimus, in quo contemplari licebit, semper vibrantes, & nunquam defectos primæ pulchritudinis radios: ad hoc nos magno teste Augustino spectabilis ille sol facem prælucere videtur, cum hic nobis velut perpetuum Augustissimæ Trinitatis simulachrum sit propositum, quem quoties intuemur calentem, fulgentem, currentem, toties nobis fœcundam vim patris, fulgorem filij, & spiritus sancti indeficientem in Ecclesia motum repræsentamus. Vnde in hoc fulgentissimo speculo artificem veneramur, quem summum in sole agnoscimus, sed supra solem, & quidquid est rerum cælestium positum, solum & verum numen, non iam sub nube, sed in mera & innocenter flagranti luce, facie ad faciem perpetuo intueri, omnium nostrum beata felicitas, & æterna beatitas est.

Ecclesiastes 11. v. 6.

§. 1.

Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum Deum verum.
Ioan. 17.

NOvi orbis Incolæ (Americam vocant) longe à vera fidei luce semoti, solem pro numine adorantes, varia eius ingenti mole simulachra, ex auro solido effinxerant: ubi vero deuicta perunia, hæc aurifera regio ab Hispanis occupata est, & meliore luce affusa, milites omnes victores ita ditati sunt, ut quod de tempore Salomonis ait scriptura: tanta esset auri argentique vilitas, quanta lapidum ac luti, id vel ex eo colligas, quod solis statua humanæ magnitudinis, tota ex auro solido in prædam cessie gregario militi; qui iam in omnem vitam felix, ac beatus viuere poterat, sed una nocte non tota, eam lusitando amisit, dedit que locum Proverbio, in miseros gravem iacturam passos, iactari solito:

2. Paralip. 9.

Dominicale Amor increatum p. 213.

Hic solem ludit, & amittit antequam briatur.

Ecquis huius hominis miserrimi, ex felicissimo pauperrimi ex opulentissimo iacturam, non maxime dolendam duxerit? cum interim nos æternæ lucis candidati, longe gravissimam sponte incurramus, qui non mutum simulachrum, sed solem illum increatum, patrem luminum LVMen non DefICIens, candorem lucis æternæ, in quem desiderant Angeli prospicere, omne denique bonum, unico lasciuo oculorum iactu, auari exiguo lucro, temulenti vini haustu, alij alijs vanis ac insanis ludis in omnem æternitatem deperdere non vereantur, non alia de causa, quam quod infiniti huius ac increati *solis* nullam, aut exiguam prorsus notitiam habeant, eamque assequi minime connitantur. Quare dum alias cælestis illius vrbis amplitudinem, externum siderum ac planetarum ornatum, supernorum ciuium frequentiam, oculis obieci, propalam egi, qui officinæ exterius, rudi quodam peniculo depictum exhibet, quidquid intus pretiosarum mercium asseruatur, quo emptores ad se pelliciant: ita cælum quid intus celet splendoris, pretij, pulchritudinis, voluptatis, foris ignobilioribus stellarum ac planetarum figuris proposui; nunc in quo tota beatitudinis nostræ essentialis ratio continetur, ipsi Deo contemplando intenti erimus.

Lux Euang. p. 2. Dom. 21. post Pent.

Felicitatem animæ separatæ aureo stylo optime expressisse videtur B. Petrus Chrysologus, dum quid videre Deum sit, paucis describit: *est perfectissima operatio optimæ potentiæ, respectu optimi obiecti.* Quid diuinius illa primæ lucis usura? illa maximæ & beneficentissimæ causæ intelligentia? Hic si quid nobis per densam caliginem affluit, toties extra

Chrysolog. serm. 45.

nos rapiemur; integerrimis gaudijs delibuti, quid censeremus fore, cum noster hic intellectus, veluti compage solutus, in Angelorum ingrediatur sortem? ô quale spectaculum erit primam veritatem intueri, sine nebulis, sine corruptelis, altissima luce, & sua fulgentem? *Hac est*, ut ait Gulielmus Parisiensis, *vera, & intaminata intellectus sponsa*. Hanc Philosophi rerum pene omnium exules, per vepres & saxa, per aranas urentes quæsiere, cælo & sideribus assixi, & sæpe à cæli, siderumque Domino destituti. Hanc Martyres ardentissime dilectam inter rotas, & ignes amplexi, omnem doloris sensum, vel sola contemplatione tantæ pulchritudinis obtundere. Per hanc omnia vera sunt, nihil tamen præter illam, sua veritas est. Ad hanc omnes aspirant, omnes si credimus intendunt. *Amatur veritas*, inquit Augustinus, *& quicunque aliud amant, hoc ipsum quod amant, volunt esse veritatem*. Vinum amas: sed verum non fucatum. aurum, gemmas amas; sed veras, non adulterinas. Amicum amas; sed verum, non fictum, non falsum, eiusmodi figmentis & pigmentis humana omnia plerumque aspersa sunt.

Aug. l. 10. conf. cap. 23.

At illic veritas in sua sede, in suo fonte, in suo nitore, sine ullo errore videbitur. Iuxta triplicem perspectiuæ rationem, triplex visio esse perhibetur, prima est per lineas rectas, secunda per refractas, tertia per reflexas;

Per reflexas in fide videmus nunc per speculum, Per refractas in spe amati, cuius appetitus hic frangitur, satiandus cum apparuerit gloria. Per charitatem lineis rectis, *videbimus eum sicuti est*. Atque *hac est vita æterna* cognoscere eum, *& videre sicuti est*. Sed quæ sit ista vita, quæ sit ista visio, animæ separatæ, quomodo sine oculis videat, & videndo omne verum capiat, omne bonum possideat, non capiunt, non sapiunt mortales, tenebroso corporis huius ergastulo conclusi. His forte lucis aliquid affundere poterit, qua ratione anima corpore sopito, aut omnibus sensibus destituto, ut fit in extasi, miranda subinde videat, & intelligat. Quæ ratio Gennadium Medicum Carthaginensem, de statu animæ separatæ, eiusque immortalitate dubitantem impulit, ut crederet. Apparuit illi quippe, ut narrat Augustinus, conspicuus iuuenis, quem sequi iussus, in pulcherrimam ciuitatem venit, audiuitque cantus, ultra solitam, notamque suauitatem: tunc ille intento quidnam esset? ait hymnos esse beatorum. Euigilauit Gennadius, somnium fugit, tantumque de illo, quantum de somnio cogitauit. Alia vero nocte, ecce idem ipse iuuenis eidem rursus apparuit, atque ab illo utrum cognosceretur interrogauit? respondit ille, quod illum bene, planeque cognosceret. At inquit, ubi me nosti? aliter memor quæ nocte proxime elapsa viderat, & audierat, quo ipso duce venerat, prompte enarrat. Tum ille percunctatus est; utrumnam quod narrauerat in somnis vidisset, an vigilans? Respondit in somnis. At ille bene inquit recolis. verum est, in somnis illa vidisti; sed etiam nunc in somnis scias te videre. Tunc qui hominem docebat, adiecit & ait: ubi est modo corpus tuum? respondit in cubiculo meo. Scisne inquit ille, in eodem corpusculo, & otiosos oculos tuos, nihilque illis oculis te videre? Respondit scio. Mox alter: qui sunt ergo illi oculi quibus non vides? ad hæc ille non inueniens quid responderet, obticuit: cui hæsitanti ille, quod his interrogationibus docere moliebatur, aperuit: & continuo sicut inquit, illi oculi carnis tuæ in dormiente nunc, & in lectulo iacente, vacant; & tamen sunt oculi,

Aug. Epist. 100 ad Euodiū. Confess. de diuo Dei l. 4. c. 10.

quibus me intueris, ita cum defunctus fueris, nihil agentibus oculis carnis tuæ, vita tibi inerit, qua viuas, & mentis oculi quibus substantias spirituales, & Deum conditorem tuum clare videas. Atque ita dubitatione omni discossa, aperuit Gennadius oculos mentis. Vtinam & vos quibus nunquam vel gentilis Philosophus oculos aperiat, qui sic Lucilium suum instruit: *iam hinc altius aliquid, sublimiusque meditare; aliquando naturæ tibi arcana retegentur, discutietur illa caligo, & lux vndique clara percutiet, nulla serenum vmbra turbabit: æqualiter splendebit omne cæli latus: dies, & nox, aeris infimi vices sunt. Tunc in tenebris vixisse dices, cum totus lucem aspexeris: quam nunc per angustissimas oculorum vias obscure intueris; & tamen admiraris iam procul. Quid tibi videbitur diuina lux* (ille sol) *cum illam suo loco videris?* Non aliam hic lucem, quam increatam illam proponit, quam dum suo loco viderit, tunc mortalis immortalitate donabitur, iamque contemplando, nouam veramque nunquam finiendam vitam suspicabitur: hæc quippe *est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum* Ioan. 17. Nihil dulcius vita. pro hac omnium animantium impetus, & occupatio est. Prima omnium in Deo est, cui, per quem, & in quo viuunt omnia. *Quod factum est*, ait diuinissimus Ioannes, *in ipso vita erat*, infinities perfectius. pulchrius, quam in se ipsa. quam immane tantum omnium vita discrepet, ab ea quam in origine, in fonte suo habituras videbimus, attendite. Minimum hic vitæ habent arbores, herbæ, & flores, qui in diem viuunt. Sed aliter in verbo, quia stabilitat, & multo delectabiliter refulgent. ipse enim est *fons vitæ*, è quo spretis cœnosis hisce riuulis aliquando purius haurire licebit. In eminentiori gradu sunt animantes, & pellibus, & squammis, & pennis variegatæ simulque maxime variæ, & vmbratili splendore perstrictæ: formosum mihi hominis spectaculum, vel hanc euanidam pulchritudinem sub unum aspectum habere.

Senec. Epist. 102.

Ioan. 1.

Quid erit in ipso archetypo, ubi immutabilia sunt, ea in se penitius contueri? Supra omnes, nobiliori homo vita donatur; at in orbe hoc sublunari, vita omnis & misera, & fragilis est. Plantas aspice sub dio, quibus omnes cæli minæ incumbunt, in tantilla vitæ particula, non sunt à malis immunes, toties iactantur, toties tanguntur, quotannis moriuntur, & cum emarcuerint, apparent fœda pristinæ pulchritudinis simulachra. quæ omnia in ipso, beati vident inconcussa, illæsa, semper virentia, semper virentia.

Aspice animalia tot duris rebus exercita, miseriora deprehendes, quæ ad miserrimorum mortales magis accedunt, vel contrita laboribus, vel alendæ saginæ destinata. At vita, quam in ipso habent, nunquam interit.

Nunc vero si mortalium vitam attenderis, quæ hic tanto in pretio est, quid nisi *mortem vitalem*, cum Augustino dixeris? In unum corpus sæuiunt tot agmina morborum: iacent plerique tota ferme vita concussi, & lacerati, crederes nullos esse inferos, præter hæc corpora, tot ista doloribus, nisi aliud doceret fides. Viuunt in pœnas, in miseriarum exempla moriuntur. At quod mireris, etiam inter hæc, viuere dulce est, quis ergo cogitatione assequi, mente complecti valeat, qualis illa vita futura sit?

§. 2.

Deum semel vidisse, omnia didicisse est.

DVos ex innumerabili mortalium omnium congerie, præ ceteris longe sapientiâ, ac rerũ omnium scientiâ excelluisse, Adamum humani generis principem, & Salomonem, Regni Israelitici Regem, sacræ paginæ diserte testantur. Ac primum quidem, ubi increata numinis sapientia, ipse Dei filius, speciem humanæ ac corporeæ naturæ, eamque pulcherrimæ, quali se Moysi in Syna, aut discipulis in rupe Thaborea exhibuit, indutus, ad eam similitudinem corpus Adami perfectissimum, pulcherrimum, temperamento, organis, membrisque omnibus absolutissimum, diuinus artifex ad unguem efformasset, eique similimus esset, *qui fuit speciosus forma præ filijs hominum*, ac suo halitu suauissimo, lucis fulgorem, atque amabilem suauitatem dedisset, tali ac tanto, tam digno habitaculo, ut cum Augustino loquar, condignum *habitatorem animum*, ad diuinitatis suæ imaginẽ procreauit, tanta primo quo conditus momento scientiâ diuinitus imbutum, ut Hugo Victorinus asseueret: *Rerum omnium quæ cum homine, & propter hominem factæ sunt, perfectam cognitionem accepisse, nulli dubium esse debet.* Quod ipsum Doctor Angelicus confirmat 1.p.quæst.94.a.3. *primus homo sic institutus est à Deo, ut haberet omnium scientiam, in quibus homo natus est instrui, seu quæcumque naturaliter homines cognoscere possunt.*

Salian. annal. Eccl. dies mund. v. de hominis creat. n.28.& 36. Psal. 44. Salian. cit. n.25. Hugo vict. l.1 de sacram. part. 6 c.13.

S. Thom. 1. p.q.94. a.3.

Quia verò conditus ad finem supernaturalem, *requiritur etiam cognitio rerum, quæ naturalem cognitionem excedunt, sicut nobis necessarium cognoscere, quæ fidei sunt.* Fidem ergo habuit de Deo, conditore omnium. 2. Sanctissimæ Trinitatis, 3. Incarnationis volunt & viri eruditi, cognitam fuisse historiam ruinæ Angelorum, ut ipse casum formidaret, & creatorem à quo conditus, ut cum posteris ruinas illas restauraret, diligeret. Vnde Pererius, eum omnium qui extiterunt, Philosophum, Astronomum, Theologum maxime eximium extitisse tradit.

Pererius in Gen. l.5. v. 19. c.2. q. 6. n.23.

Huic tamen primo, & maximo omnium mortalium Doctori, Tostatus Salomonem præferre nõ dubitauit, qui non modo omnium rerum cognitionem, virtutes animalium, plantarum, arborum, herbarum, *usque ad hyssopum quæ egreditur de pariete*, habuerit; sed insuper & scientiam musicam, medicam, Poëticam, historicam geometricam, arithmeticam, aliasque omnes artes, & scientias, variasque linguas perfectè calluit, Ænigmata quantumuis obstrusa enodavit.

3. Reg. 4. 33.

Sap. 7. *ipse enim dedit mihi horum, quæ sunt, scientiam veram, ut sciam dispositionem orbis terrarum, & virtutes elementorum, anni cursus, & stellarum dispositiones, naturas animalium, vim ventorum, & cogitationes hominum, differentias virgultorum, & virtutes radicum, & quæcumque sunt absconsa & improvisa, didici: omnium enim artifex docuit me sapientia*, Vultque Iosephus, eum ad 5000. librorum scripsisse: Quid mirum si de te sapientissime Rex, dictum fuerit: *nullus ante te similis tui fuit, nec post te surrecturus est.* Quis non stupore defixus hæreat, dum tantam, tamque reconditam Salomonis sapientiam considerat? quis eam omnibus diuitijs, & regnis, cum sapientissimo Rege nõ præferendam putat? quis eam si comparare posset, non libens omnes corporis, & animi vires, omnes fortunas, facultates, omnia sua voluntas? sed supra nos positam, in sublimi abditam, inaccessam mortalibus arbitramur.

Salian. cit. 3. Reg. 3.

At hodie, vobis Auditores ostendam, neminem esse hic vestrum, adeo rudem, ac Idiotam, nullam omnis literaturæ adeo ignarum, simplicemque ancillulam, aut imperitam anum; nullum adeo bardum ac stupidum in orbe rusticum, qui momento non possit utrorumque horum inexhaustam sapientiam, non dico adæquare, sed in tantũm exsuperare; quantum Salomon stolidissimum mortalium antecelluit. Rem historica narratione probare aggredior. Ludouicus Blosius Abbas Lætiensis vir æterna memoria dignus, refert Divæ Gertrudi, è monialibus Virginem sacram, à morte visam, quæ mira pandebat de cælesti gloria, cui Gertrudis fidentius: Eruntne inquit, hæc tibi omnia, utpote quæ inter simplicissimas habebaris? cui iterum illa hoc addidit, stylo notandum meliore: *Deum semel conspexisse, est omnia didicisse.*

Blosius in monili spirit. c.13.

Infantis unius dies, *Deum semel conspexisse, est omnia didicisse.* Deum semel vidisse, est omnes mortales sapientia vicisse, est omnia didicisse, est omnia sciuisse. Etenim *quid est* inquit M. Gregorius, *quod non vident, qui videntem omnia vident?* Illic beatorum minimus, sanctorum infimus, plura sciet, & longe exactius intelliget, quam Prophetæ Sanctissimi, quã Salomon sapientissimus, vel primus incola Paradisi Adamus sciuerunt, aut intellexerunt: hi enim inter plura, quæ ignorarunt, substantias spirituales ut S. Thomas docet, intelligere non valebant: Futura contingentia, quæ beati, ut dicemus, in verbo speculantur, non capiebant.

Greg. l.4. dialog. c.33.

S. Thom. 1. p.q.94. a.3. ad 3. V. Pererius, Salian. cit.

Quod diuinus Plato, quod Platonis discipulus Aristoteles, nunquam cogitatione percepit, quod nullus eruditissimorũ invenit, quod Cicero, quod Demosthenes eloquio exponere nequijt, id simplicissima animula, hoc homo agrestis, hoc infans unius horæ, baptismo tinctus, & cælo receptus, intellectu penetrabit, id oculis spectabit.

Artes hic suspicimus, artifices extollimus, qui vel fingendo, pingendo, naturæ velut miracula prodidère: quales Titiani, Raphaelis urbinalis, Michaelis Angeli tabulas, Achytæ columbas, Alberti M. loquacem statuam, spheriam Archimedis Machinam extitisse legimus; *at Deum semel vidisse, has omnia didicisse est*, omnes artes sciuisse est.

Hæc cuique vestrum imitari, & mille alia, momento effingere, perfacile est. Incredibile, quantæ sint scientiæ musicæ illecebræ, quam vox, aut fides, ad numeros fidicibus arguta rapiat, vel maxime imperitum, & in artis peritiam accendat? Verum omnis huius orbis concentus, grunitus porcorum, si cum uno cæli Choraula comparetur. Qui primo diuinitatis conspectu, omnes hos modulos, & mensuras (uti & omnes beati,) perfectissime callet.

Testis Franciscus Seraphicus, qui ad unius chordæ contactum, in ecstasim abreptus. Testis ille eremi incola, qui unum cælitem, vocalis aniculæ speciem indutum, ad tria secula prosecutus est, diem unum se abreptum arbitratus: *ita Deum semel vidisse, omnia didicisse est.*

Bonauentura in vita. Discipulus de tempore.

Oracula, nec immerito censentur, & habentur, in Theologica facultate lumina, venerabiles Bedæ, subtiles Scoti, irrefragabiles Halenses, Seraphici Bonauenturæ, Angelici Thomæ, incomparabiles, imo divini Augustini; sed frater laicus, abiectus lotus (quis credas,) omnem omnium horum, subtilissimam

lissimam Theologiam, quam illi per tot annorum studia, & lucubrationes, sibi pepererunt, momento unico, longe subtilissimam, unico intuitu, citra ullum laborem adipiscitur: *quia Deum semel vidisse, omnia didicisse est.*

Vbi pijs mentibus in considerationem, & attentam meditationem venire vellem, quanto studio, quanto labore, quantis impensis, hic omnes artes, & scientiæ, & linguæ variæ acquirantur, quibus singuli, in singulis, quam leuiter tincti. Quas omnes simul, & semel, *Deum vidisse, didicisse est.*

P. Rho. variar. virtut. hist. l. 7. c. 6. & infra 2.

P. Sebast. Barradius in studia literarum ita abditus, ut 9. integros annos, cum nemine externorum locutus sit, P. Petrus Ruiz, 20. annos, pedem nunquam domo extulit. Antonius Possevinus, pedem spondæ lecti alligabat, ut minimo motu experrectus, ad lucubrationes rediret, & quoniam teste Tullio de orat: *habet in oratoribus auctoritatem senectus. sic & in exemplis antiquitas.* Euclides, cum lege cautum, ne quis è Megarensibus Athenas veniret, sub vesperam, muliebri habitu, ad Socratem audiendum excurrebat, & antelucano tempore redibat. 24000. passuum emensus. Didymus Grammaticus, qui ab assiduitate laboris χαλκέντερος, id ferreis visceribus dictus est, quatuor millia librorum, scripsisse dicitur. Mitto Carneadem laboriosum, & diuturnum sapientiæ militem, Socratem, Themistoclem, aliosque cibi, suique oblitos, se studijs exenterasse. Denique ut cum Hieronymo sentiam, cum *eiusdem eloquentiæ sit, pauca multis, & multa paucis dicere,* stupet quisque vestrum, dum vastas Bibliothecas, vaticanas, Patauinianas, Parisianas ingreditur, voluminum in omni lingua, & scientia, seriem immensam; & velut oceanum conspicit, atque inter hos 18. tomos Tostati, de quo: *hic stupor est Mundi, qui scibile discutit omne;* lucubrationes Frederici Borronei Cardinalis, qui præter chaldaicam, hebraicam, & latinam, quam perfectissime novit, tot libros scripsit quod dies in anno; hæc in quam dum cõtemplatur, diffidit se eo pertingere, posse ut omnes non dico peruoluat, sed vel delibet.

Suetonius. Epist. 88. Valer. Max. l. 8. c. 7.

Hieronym. Epist. 61. contra errorem Ioan. Hierosolym.

P. Rho. variar. virt. hist. l. 7. c. 11.

Horum omnium scriptorum, ut scientia in illis diuisa est, unus in, velut in rerum omnium perfectissimo compendio, his omnibus longe perspicacius, in Deo leges, & intelliges: *quia Deum vidisse, omnia didicisse est.*

Quantum vero ex hac intuitiua cognitione, liquidissimi gaudij, quantum inenarrabilis voluptatis, mens humana capere gestiet, uberius prosequamur.

3. Reg. 10. *Regina Sabæ, audita fama Salomonis*, iter suscepit, secum pretiosissima disportans munera, præter gemmas, *aurum infinitum nimis. Videns autem omnem*

3. Reg. 10. *sapientiam Salomonis, &c. Non habebat ultra spiritum.* Hic vos paucis pernoctari volo, quantulam sapientiæ particulam, ea breui cum Salomone discursu Regina videre potuerit, cum certum sit millesimam, quam sapientissimus Rex animo reconditam habebat sapientiam, Reginam haud hausisse. Ecquis vestrum, si summum Philosophum, Mathematicũ eximium, Historicum locupletissimum, mundi oraculum, Principem Theologum conueniat, sapiẽtiam viri videre poterit? quam si alter alteri conspicuam exhibere valeret, quale, quam iucundum, quã stupendum panderetur Theatrũ? sublato Zenone Philosophorum coryphæo, Antigonus Rex cum stupore exclamasse fertur: *quale theatrum amisimus!* nec minus magnificum illud Toxaris, de Solone, ad Anacharsim elogium: *omnia iam visa Solone conspexisti;*

Lucian. in Scytha. Pulegrini Parad.

hoc sunt Athenæ, hoc est ipsa Græcia. Ecquid quæso viso Zenone, viso Solone conspexerant? quid sapientiæ hauserant, quid retulerant? verum enimvero hoc verissimum pronuntiatum est: *omnia viso Deo, conspexisti:* in hoc sunt diuites Venetiæ, Neapolis nobilis, pulchra Florentia, Roma sancta. In hoc sunt omnia Regum, principumque palatia: in hoc sunt omnes Erythræi maris uniones, omne Indiarum aurũ, & argentum, in hoc omnes orbis diuitiæ, deliciæ omnes. (c. 2. Mart. parad. 4.)

2. Paral. 9. Sapienter Regina Saba sensisse, & dixisse traditur, dum felices, imo beatos nuncupauit, qui Salomonis præsentia frui mererentur: *beati inquit, viri tui, & beati serui tui. qui assistunt coram te omni tempore, & audiunt sapientiam tuam.*

Matt. 12. v. 42. At quanto verius hæc de beatis illis mentibus usurpare possem, quæ semper vigiles assistunt ei, *qui plusquam Salomon est.* Nos aliquando hac beata sorte perfruemur, & *videbimus eum, sicuti est.* Quale aperietur hic Theatrum sciendi desiderium hic quidem insaturabile, illic plenissimè saturabitur. Beati omnes videbunt in Deo perfectissimum sine omni principio principiũ diuinã naturã, & omnes Dei perfectiones absolutissimas, sapientiam increatam, abyssum inexhaustam bonitatis, potentiam infinitam, immensitatem sine termino diffusam, misericordiam, iustitiam sanctitatem, pulchritudinem, æternitatem, denique omne bonum, quo nihil melius, aut perfectius cogitari potest. 2. videbunt omnia fidei, & diuinorum librorum arcana, mysteria Trinitatis, Incarnationis, Eucharistiæ, vaticinia Prophetarum, aliaque fidei nostræ obiecta. Cui ut Augustinus docet, hæc clara visio merces respondebit: *ibi videbimus, & gaudebit cor nostrum, nec expressit quid videbimus. Sed quid, nisi Deum? & omnia quæ nunc non videmus, credentes autem pro modulo capacitatis humana longe minus quam sunt, atque incomparabiliter cogitamus. Hic creditis, ibi videbitis.* (Aug. l. 20. de ciuit. c. 21.)

3. Videbunt in Deo omnes res creatas, prout olim fuerunt, sunt, & erunt; nec opus oculos ad creata in se reflectere: quia beatus *videt verbum, & in verbo facta per verbum. Nec opus habet ex his quæ facta sunt, factoris notitiam mendicare.* Etenim in illo, *longe melius sunt, quam in seipsis.* Ad Christophorum Columbum ex altero orbe reducem, undique concurrebant, ab ore pendebant, nec satiari poterant; at cæli ciuis videbit omnia ab orbe condito gesta, omnes omnium tam gentium quam sæculorũ historias mens beatorum complectetur. Summa rerum varietas, & copia hic nihil turbabit, aut impediet, nec memoria obruetur. Inter eos qui stupendæ memoriæ fuere, censetur Paulus IV. Pont. qui libellum scholæ Salernitanæ, tota biblia, & totum D. Thomam memoria callebat. Themistocles omnium ciuium suorum nomina, Mithridates etiam militum quemque suo nomine compellabat, præterquam quod linguas 22. perfecte teneret. (Bern. l. 5. de consid. c. 4. — Pontan. Attica Bellar. p. 1. c. 71. Cicero de senect.)

His longe capacior beata mens, longe tenacior: quæ omnia simul momento callet, & in omnem omnem æternitatem retinet.

4. Videbunt obstupescendum diuinæ providentiæ ordinem. Nunc illa nobis nimium lenta, subinde nimis præcipitans videtur, quandoque nimis mitem, alias seuerum nimis censemus Deum. Tunc omnium oculis patebit *altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei.* Omnem vitam suam sub uno aspectu positam, unica velut pagella comprehensam aspiciet, quæ pericula corporis & animæ, capiti impenderint, quæ singulari Dei beneficio deuitarit,

uitarit, quoties æternis supplicijs ereptus sit. quæ recordatio sanctos coget misericordias domini in æternum cantare: *quo cantico in gloriam gratiæ Christi, cuius sanguine liberati sumus, nihil erit profecto illi iucundius ciuitati.* Videbunt cur innocentes oppressi, pessimi quique exaltati sint, qua in re Dauid plurimũ laborauit: *existimabam inquit, ut cognoscerem hoc, labor est ante me, donec intrem in sanctuarium Dei.* Denique omnia paucis complexus Magnus Gregorius: *Anima sancta quia intus omnipotentis Dei claritatem vident, nullo modo credendum est, quod foris sit aliquid, quod ignorent.*

August. lib. 22. de ciuit. Dei c. 30.

Psalm. 72.

S. Greg. l. 12. mor. c. 14.

Nec est quod quis existimet repugnare creaturæ, ut clare immensam illam diuini numinis essentiam non per speciem, sed immediate ipsam clare valeat intueri: Deus quippe maxime intelligibilis, per lumen gloriæ potentiam nostram ita firmare, ac præparare potest, ut ad summi boni intelligentiam deueniamus. Nihil obest magnitudo visionis. Ecce quantula oculi pupilla, tam vastum cælum includit. Non omnia quidem quæ Dei sunt, comprehendere possumus; eius tamen conspectu perfrui, eius præsentia impleri nemo nos vetat, atq; ut doctissime Lessius: inter omnes potẽtias vitales, præstantissima intellectiua, non solum omnium rerum viuas formas, & imagines in se concipit, sed est etiã capax diuinitatis: nam lumine gloriæ illustrata, & adiuta, format in se viuam imaginem diuinitatis, *sitque Deo similis, eminentissimo modo possibili, & sic ipsi Deus cum omnibus bonis suis communicat, ut omnium dulcedine & pulchritudine perfruatur. Hoc totum fit vi visionis beatificæ.* Sed quoniam, ut S. Thomas, & cum eo Theologorum scholæ docent, ad perfectam beatitudinem tria requirantur: *cognitio, apprehensio, fruitio,* qua ratione hæc tria, una visione contineantur, videamus. Pictura meis oculis obijcitur, summi artificis manu elegantissime ducta, primo intuitu penicilli artificium, & venustatem imaginis commẽdo, quam video esse pulcherrimam, hæc *visio* est Theologis, seu *cognitio*, porro hæc ipsa imago, manibus meis committitur, imo donatur mihi, & cũ ea domum me capesso, hoc eruditis *apprehensio* est. Denique domi pictæ huic tabulæ assideo, auidus & quietus eam specto, nec spectando satiari queo; hoc *fruitio* est. Quæ eo excellentior, eo gratior, felicior, fortunatiorque est, quo maioris, ac excellentioris boni adæquata possessio exstiterit.

Less. de perfect. diuin. l. 14. c. 5. n. 78.

§. 3.

Deum videre, omne bonum possidere est.

DOctor Angelicus ad delectationem, quæ ex visione percipitur, potentiam intelligentem, seu sentientem requirit. 2. obiectum conueniens illi potentiæ, & unionem obiecti cum potentia; & quanto potentia est aptior ad cognoscendum, & obiectum nobilius, & unio magis intima, tanto percipi delectationem maiorem. Quod autem intelligentia, siue mens sit purior, & aptior, & nobilior, & ut sic loquar, viuacior ad cognoscendũ, quã sensus externus, in dubium reuocari non potest. Quod vero Deus sit obiectum nobilissimum, quippe infinitum bonum, & omne bonum, nemo ambigere potest. Iam vero quod intelligentiæ unio cũ Deo, per apertam visionem, sit unio sic intima, ut essentia Dei totam mentem videntis penetret, & mens ipsa in ipsum Deum, quasi in mare magnum tota mergatur, & transformetur, æque certum, atq; indubitatũ est. Quis igitur capere, vel suspicari poterit, quantum illud sit gaudium? qualis ille animæ, & istius sponsi infinitæ pulchritudinis complexus? Nihil certe dulcius quam pulchra nosse, amare quæ noueris, & quæ amaueris possidere, plerique vel futilis scientiæ pulchritudine coperta, vel unius problematis nuda veritate detectã, toti extra se rapti fuere. quos inter Pythagoras, Hecatombas diis sacrificare non dubitauit, alij velut diuino quodam æstro perciti, per plateas urbium discurrebant. Archimedes, Vitruuio teste, in labro aquæ pleno sedebat, id unum dies noctesque agitando, qua ratione dimensionem coronæ reperiret, ne scilicet deciperetur ab aurifice. Hinc ille seu lauaret, seu legeret, seu cænaret, siue aliud quid faceret, cogitationibus profundis mersus, hoc unũ nosse nitebatur, quantũ vel corona, vel crater inauratus, præter argentum haberet auri? ubi hoc in labri aquis reperit, gaudio subsiliens, & nudus in publicum procurrens, εὕρηκα clamabat, εὕρηκα, inueni, inueni sed heu! quantilla hæc scientiæ pars est? quantula hæc verissimæ pulchritudinis, & pulcherrimæ veritatis scintillula est? quam ubi contemplando, remoto omni velo intima complexi fuerimus, suauissimis gaudijs colliquescentes, vociferari poterimus: *inuenimus, inuenimus, ibi igitur, vacabimus,* exclamat S. Augustinus, *vacabimus, & videbimus; videbimus & amabimus: ipse enim ibi est finis desideriorum nostrorum, qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione æternum laudabitur. O illa visio, & spectaculum pulchrũ! Ecce nunc in Babylonia, pulchra sunt quæ ciues Babyloniæ tenent; sed nos non tenent: aliud solatium captiuorum, aliud gaudium liberorum.*

S. Thom. 1. 2. q. 31. a. 5.

Bellarm. de æterna felic. l. 4. c. 2.

Aug. in Psal. 16.

Ad alia nati, quid spurcas vitæ formas, merissimas fæditates stulte deperimus? quid his cænosis riuulis, relicto primæ pulchritudinis fonte, immergimur, & ipsi toti deformes euadimus?

Hoc de se testatur, ac detestatur idem August. *sero te amaui pulchritudo tam antiqua, & tam noua, sero te amaui: ecce intus eras. & ego foris, & in ista formosa quæ fecisti, deformis irruebam.*

Aug. l. 10. conf. c. 27.

Quod ita & nos sero, & serio deploremus, tam antiquam, tam nouam pulchritudinem, penitius iuuat contemplari, & admirari, eique hic in terris assimilari debemus per gratiam, nam ut recte Augustinus in illud Psalmi 95. *confessio & pulchritudo in conspectu eius,* sic ait: *pulchritudinem amas? vis esse pulcher confitere;* Sic ô anima hic pulchra eris gratia, postea pulchrior gloria. Cant. 4. *quam pulchra es amica mea, quam pulchra!* D. Greg. lib. 9. mor. c. 6. *pulchram narrat sponsus, & pulchram replicat: quia alia est pulchritudo morum, in qua nunc cernitur, atque alia pulchritudo præmiorum, in qua per conditoris sui speciem sublimabitur,* iuxta illud 1. Ioan. c. 3. *similes illi erimus, quia videbimus eum.* D. Catharinam Senensem aliquando inuasit ardor, clare intuendi animas in se, adhuc corpori huic, velut luto mersas, quod ut à benignissimo Sponso illi concessum, Catharina iam non amplius hærere in vesta, ornatuque corporis, & a ximia formæ superficie, vultusque venustate, sed ilico ad animam penetrauit, quam ut conspexit, se continere non valuit, quin sæpius præsente confessario, *exclamaret: O anima quam pulchra! quam pulchra es!* vere opus excelsi, & compendium operum Dei. O si eam videres mi Pater, non dubito quin illius causa, si centum tibi forent vitæ prodigeres.

Aug. in Psal. 95.

Alterum est, quod creata pulchritudo facere non potest, hoc valet diuina: amantem se pulchrũ facit, sibique assimilat. Vnde idem Hipponensis

Antistes:

Aug. in epist. Ioan. tract. 9. Antiquum diligendo pulchri efficimur. Quid facit homo deformis, & distorta facie, si amat pulchram aut quid facit fœmina deformis, nigra, distorta, si amet pulchrum? numquid amando potest esse formosus? quando in speculo se videt, erubescit faciem suam leuare ad illam formosam, quam amat. Quid facit ut pulchra sit? expectat, & expectando senectus additur, quæ ipsam turpiorem facit. Non est ergo quod des illi consilium, nisi ut compescat se, & non audeat amare impar imparem.

Anima nostra fœda est per iniquitatem, amando Deum pulchra efficitur, qualis amor qui reddit pulchram amantem? Deus semper pulcher est: amauit fœdos, ut ea fœdis efficeret pulchros. Erimus pulchri, amando eum qui pulcher est. quantum in te crescit amor, tantum crescit pulchritudo, quia ipsa charitas, animæ pulchritudo est.

Quare ut diuino illo omnis pulchritudinis theatro frui possimus, in hoc ardentissimum votum, *Bernard serm. 2. de verbis Isa.* cum mellifluo Bernardo erumpamus: *Vtinam nihil vidisset unquam oculus meus, si illa (quod auertat Deus) frustrandus est visione:* Hoc motiuo Doctor aureus præterire docuit, quidquid hic fucatæ venustatis oculos, affectumque allicit, sic enim is olim, è pulpito ad populum: *Chrysost. hom. 8. de pœnitent.* *Ita vero cum mulierem videris formosam, splendentem oculis, ornatam stola, libidine titillantem; respice desuper* (speciosum præ filijs, & filiabus hominum) *quo tale spectaculum prætereas.* Compello *Eccl. 43.* vos filias, *pulchritudinis studium habentes*, quæ tot horas ad crystallum, formam vestram contemplamini, fœdam breui Caluariam, & vermium escam tecordamini; atque illum vobis ob oculos ponite, *cuius pulchritudinem sol & luna mirantur*, quo tale spectaculum prætereat. Compello vos adolescentes, qui lasciuos oculos in speciem puellarum defigitis, *Prou. 31.* attendite quia hæc *vana est pulchritudo*, & altius oculos attollentes, in illam pulchritudinem intendite, quæ nec tempore deflorescit, nec unquam marcescit.

Quicunque Christum hic in terris, vel momento unico intuebatur, amore eius totus incendebatur; tanta porro S. Ioannes Chrysostomus pulchritudine fuisse ait, ut paratum se asseueret omnes cruciatus, & inferorum pœnas experiri, dummodo venustissimum Iesu vultum, plenum gratiarum, uno duntaxat oculi ictu per transennam contueri liceret. Sordes sunt omnes, quæcunque exstitere virorum, fœminarumque formæ, quæ tot hominum corda rapuere: omnes illi, & illæ, Iesu tantum venustatis radio leuiter perstrictæ fuere. At Iesus omnes gratias oris, incredibili spectantium blandimento complectitur. Hic S. Basilij sensus est, qui iudicat, sicut omnes pulchritudines sparsim per omnia, quæ Deus condidit dispensatæ, ad efformandam solis venustatem, in commune contribuerint, ut gloria & splendor cæterorum luminum esset: ita prorsus omnes elegantias in quorumlibet vultu sitas, omnes venustiores fœminarum lineas, ad componendum in Iesu, oris maiestatem decerpsisse; qui propterea à Propheta Euangelico: *angeli* *Isa. 63.* *faciei dictus est*, Ac si diceret: facies eius humana augustior, & Angelicæ propior est, idonea quæ omnium Angelorum amores in se capiat, in eiusque pulchritudinem; ut Hieronymus Principiam nobilissimam fœminam succenderet, sic ad illam scribit: *Hieronym. epist. 140. ad Principiam.* *Vnde ei sit pulchrior est Virgo de Virgine, qui non ex sanguinibus sed ex Deo natus est. An non spiritus sancti opera corpus Christi fabricatum? an non opera quæ Deus facit per seipsum immediatione suppositi, sunt pulcherrima, atque perfecta? an non corpus Christi exemplar pulchritudinis omnium corporum beatorum? quis inficiabitur illud non esse perfectissimum?* Æstuabat incredibili desiderio illius diuinæ faciei aspiciendæ M. Theresa; tandem illo eam fauore dignatus est Christus, ut in transitu, in ictu oculi faciem suam, non dico contemplandam, sed obiter præberet oculis tantum delibandam. Illa repente, partim præ exuberanti gaudio, partim præ immenso amore, sui impos, fatebatur deinde fieri non posse, ut pulchrius quid à quopiam possit mente concipi, imo cogitatione fingi: sim cælis ait, nihil aliud spectandum nobis, quam pulchritudo illa offerretur, crederem hanc unam sufficere, laboresque, omnes nostros optime collocatos, & compensatos esse.

At hæc longe illustriori maiestate, visenda vultus sui miracula nobis reseruat, cum illa in toto illo gloriæ suæ apparatu deteget. Post hoc spectaculum, desijt nullo momento Theresa illam formam suspirare ad illam omnibus medullis aspirare: ac plurimis deinde annis eius imaginem tam altè animo impressit, ut sola illius vultus, & quæ in eo olim contemplata erat, recordatio, eius mentem componeret, creata omnia desiperent, quidquid intueretur sordesceret, eiusque animam sauciaret potius, quam satiaret, omnes denique quantumuis acerrimos cruciatus, huius formæ recordatio, temperabat. Quid erit in patria sub hisce lineamentis, diuinitatis fulgorem cernere irradiantem? indubitatum est, si infinita & immensa hac omnium pulchritudinum pulcherrima pulchritudine, non nisi unica diecula, vel horula frui liceret, rectissime saperemus, si nihilominus complures annos rigidissimæ virtutis disciplinam amplexi, asperrimum vitæ genus duceremus, ad unicam illam horulam obtinendam, illud quod Augustinus in eam rem affirmatissime dixit, vel millies inculcan- *Aug. l. 3. de lib. arbit. c. 25.* dum: *tanta est inquit, pulchritudo & iucunditas lucis æternæ, ut etiamsi non liceret in ea manere amplius quam unius diei mora propter hoc solum innumerabiles anni huius vitæ pleni delicijs & circumfluentia temporalium bonorum, recte meritoque contemnerentur: non enim falso, aut prauo affectu dictum est: quoniam melior est dies una in atrijs tuis, super millia. O beati mundo corde, ut per hoc efficiamini consortes diuinæ naturæ!*

Quod si etiamnum obscuro corporis huius ergastulo conclusis pijs mentibus, quandoque ea, licet abstracta diuinarum rerum cognitio obtigit, atque ex ea tantum etiam voluptatis redundarit, ut ea frustrari omni tormentu acerbius duxerint, quid erit clara luce perfundi, & intuitiua visione potiri? Bernardus, ut solet melle dulcior: *quæ anima* *Bern. serm. 35. in Cant.* *semel à Domino didicit, & accepit intrare in seipsam, & in intimis suis Dei præsentiam suspirare, & quærere faciem eius semper, talis inquam anima, nescio an vel ipsam gehennam ad tempus experiri horribilius, pœnaliusue ducat, quam post spiritualis studij huius semel gustatam suauitatem, exire denuo ad illecebras, vel potius ad molestias carnis, sensuumque inexplebilem repetere curiositatem?* quod *Thuanus l. 21. a. 1558.* magnus ille Carolus, in secessu suo Hieronymiano testatus est, se plus dulcedinis, ac solidi gaudij, ex una rerum cælestium contemplatione hausisse, quam ex omnibus mundi delicijs, ac triumphis.

Quid non liquidissimæ dulcedinis, immensus ille diuinæ bonitatis oceanus continebit? cuius vel stillicidium, ipsas inferorum pœnas non temperare modo, sed & dulcorare valeret. Testis ille Epulo, qui vel guttam unicam ardentissime efflagitauit, quam tantæ efficaciæ diuinissimus doctor Au-

gustinus asseuerat, ut libere pronuntiarit.

Aug. serm. 8. de transfig.

Tanta est dulcedo futuræ gloriæ quod si una gutta in infernum deflueret, totam damnatorum amaritudinem dulcoraret. Vel unica porro infiniti boni guttula, omnes pœnas, quæ secundum intensionem suam finitæ sunt, prorsus restingueret, sensum omnem adimeret. Ex quo, Seraphicum doctorem verissime pronuntiasse concluditur sermo de SS Apostolis in communi serm. 7. *eius visio tam iucunda est, quod si quis in inferno existeret, & Deum videret, nullum omnino dolorem sentiret: quia dolorem magnum, maior delectatio absorberet. multi etiam in hac vita sancti, qui propter delectationem illius incommutabilis boni, ita sensibus omnibus fuere abstracti, ut nihil exterius sentirent, actu etiam puniti, & grauissimis suppliciis expositi.* Vnde & alia beatis illis mentibus accedit felicitas, peccandi impossibilitas: quia nullum bonum creatum, à bono illo infinito, & omni bono potest auocare, longe primo parenti nostro fortunaciores futuri, ut Augustinus loquitur: *Prima libertas voluntatis erat posse non peccare, nouissima erit multo maior, non posse peccare.* Libertas posse non peccare Adami fuit; posse peccare, infelicium eius fuit filiorum; non posse autem peccare, est beatorum.

Aug. lib. de corrept. & gratia.

Quales denique miseri hic mortales, in patria futuri sint, declarat Ioannes epist. 1. c. 3. *cum apparuerit, similes illi erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.* Quod Gregorius exponens: *anima ea semetipsam ait, Auctoris sui inconuertibilem speciem dum respicit, assumit.* Hoc etenim infinitæ bonitatis thesauro proprium est, se communicare; sicut quia sol in se lucidissimus, & pulcherrimus est, (ut præclare Lessius speculatur) etiam dignissimus est, ut in plurimis speculis toto orbe resplendeat, ut hoc modo eius pulchritudo quodammodo multiplicetur, ita licet Deus plenissime essentiam suam videat, amet, & infinito gaudio eius dulcedinem gustet; hoc tamen non facit, quin adhuc infinite digna maneat, ut ab infinitis creaturis cognoscatur, ametur, gustetur, & ut in ipsis resplendeat, & specimen sui exhibeat. ita ut quamuis in se unica sit, miro tamen modo multiplicetur: ut tot videantur esse diuinitates, quot sunt beatæ mentes.

Greg. l. 24 mor. c. 7.

Lessius de perfect. diuin. l. 4. c. 1. n. 52.

Less. cit. c. 5. n. 93.

Fit nonnunquam, ut oculi iudicent tres soles à se videri, quod aduertens Seneca: *Historici ait, soles vocant, & binos, ternosque apparuisse memoria tradunt, Græci parelia vocant, quia accedunt ad aliquam similitudinem solis, sunt autem imagines solis in nube spissa & vicina, in modum* SPECULI. Sic reuera Deus, velut sol medius inter sidera, æterno lumine suo beatos omnes illuminat, qui & ipsi radios emissuri, tanquam solis imagines, & specula diuinitatis purissima. Hoc doctor gentium, oculatus testis pronuntiare non dubitauit: *nos autem omnes reuelata facie, gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur, à claritate in claritatem.* Quæ verba acumine ingenij solerter illustrans Africanum sidus: *à speculo non à specula dixit speculantes, id est, per speculum speculantes, non de specula prospicientes;* Sed fient quasi specula, iubar diuinum emittentes, & quasi soles quidam, alios illuminantes. Tertull. pro *transformamur*, legit *transfiguramur*. Vt quemadmodum Christi facies in monte Thabor, lucida facta est, instar solis, ita & beatorum; imo quasi Dij, *diuinæ consortes naturæ*, ut ait S. Petrus, omnes refulgebunt, lumine, à sole æterno sibi communicato.

Seneca l. 1. nat. quæst. c. 11.

2. Cor. 3.

Aug. l. 15. de Trinit. c. 8.

Tertull. l. 5. contra Marcion.

Solemque suum, sua sidera norunt.

Virg. 6. Æneid.

Hoc fidei nostræ infallibile testimonium est: *fulgebunt iusti sicut sol in regno patris mei;* non sicut sol hodie lucet, sed sicut à Resurrectione, ut Isaias vaticinatur: *Et erit lux lunæ, sicut lux solis; lux solis erit septempliciter;* quibus verbis innuere videtur Propheta, solem septies septem accessiones ad lucem accepturum, sine fore splendidiorem quinquagesies, quam hodie.

Matt. 13. v. 43.

Isa. 30.

Quod quo altius in animum dimittatis, libet uno, altero va diuini huius solis argumento comprobare. Religiosus quidam sacerdos, scire cupiebat quid sibi vellent ea verba Gen. 49. *pulchriores sunt oculi eius vino.* Vidit ergo in sacro calice, diuina mysteria celebrans, Christi faciem, eiusque oculos tanto lumine radiantes, ut mundum universum etiam in medijs tenebris, longe uberius quam *vel mille soles* possent illustrare. Nec facile credi potest, quantum asserit Lutgardis, Christum videndi desiderio cui se exhibuit, non quasi vnus sol, sed quasi mille soles audi Thomam Cantipratanum in vita eius: interroganti cuidam amico spirituali, cuius modi Christi faciem in contemplatione videret? respondit: in momento apparet mihi splendor inæstimabilis, & instar fulguris, video ineffabilem eius glorificationis pulchritudinem, quæ nisi raptim subduceretur aspectui contemplationis meæ, mortalis vitæ huius imbecillitas, eam ferre nullo modo posset: post eum autem fulgorem, manet splendor intellectualis, & cum illo quæro eum, quem raptim videram; sed non inuenio. Itaque dicebat oculos Christi tam ineffabili coruscare splendore, ut si splendor ille solis, lumini infunderetur, in infinitum amplius ille solem obscuraret, quam solis radij stellarum lucem obtegant. Nunc si lubet D. Anselmum audiamus: *in illa vita* inquit, *pulchritudo iustorum, solis pulchritudini, qui septuplo quam modo splendidior erit, æquabitur.*

Cornel. à Lapide in c. 43. Eccl. pag. 383.

Cantipratan. in vita. 16 Iunij ſurium.

Anselm. li. similitud. c. 50.

Beati igitur quinquagies, solis lucem claritate sua superabunt: quid erit videre tot milleuos soles, qui omnes soli illi increato, unde suum lumen accedunt, totum refundent?

Solemque suum, sua sidera noscent,

6. Æneid.

COMME-

COMMEMORATIO
FIDELIVM DEFVNCTORVM

Festina, suscita amicum tuum. Prov. 6.

Festina, extinctos reddere luci.

ARGVMENTVM.

Trahitur in partes, mortalium pietas, cui prius, aut potius opitulandum: homini flagitioso, peccatorum cæno immerso, ut inde extrahatur: an animæ iustæ ad piaculares ignes damnatæ, ut inde eripiatur? cui argumento, ubi factum fuerit satis, manifestis rationibus conuincam, pios manes hisce tam atrocibus flammis excarnificatos, tamque immani, ac terrifico ergastulo detentos, omni ope, ac operâ, quantocyus, cito, cito liberandos esse. Porro si domo incensa, pro fortunis, pro propinquis, pro liberis, pro dilecta coniuge, incendio inuolutis, omnium tota urbe clamores exaudiantur, omnium sine mora, manus auxiliatrices adferantur, undique passim Religiosorum manibus vndæ affundantur; quis non eum omnis humanitatis oblitum, barbaræ crudelitatis insimulandum putet, qui non in fluxis, fictis, ac pictis hisce, ut Augustinus loquitur, sed veris, ac vehementissimis purgatorij flammis, viscera sua, dilectissimam sobolem, prolem, coniugem, cælestis sponsi dilectissimas sponsas destituat? ubi cumprimis arguendi, nec leuis criminis arcessendi hæredes, Tutores, ac testamenti executores, qui sua incuria ac inertia eleemosynas, in egenos erogandas, pia legata, sacrificia pro defunctis peragenda, in dies, in hebdomadas, in menses, in annos plurimos, differre consueuerunt, atque alijs pietatis ac misericordiæ operibus patrocinari contemnunt, aut omnino negligunt.

§. I. *Vtrum præstet, & quo potius adnitendum, ut peccator è cæno vitiorum: an ut animæ fidelium defunctæ, è piaculari carcere eripiantur?*

§. II. *Festina extinctos reddere luci.*

COMMEMORATIO FIDELIVM DEFVNCTORVM.

Festina, suscita amicum tuum. Proverb. 6.

Petrus Sanchez. Royaume de dieu. Sandai purgat. conc. 5.

Controversia duos inter sublimioris scientiæ Doctores, eximios inter Theologiæ Magistros agitata est, utrumne precibus eleemosynis, jejuniis, aliisque corporis afflictationibus, atque omni ceterum ope, & operâ adnitendum sit, *ut homini flagitioso, de salute æterna periclitanti; an potius, ut piis manibus, igneo ergastulo detentis, occurratur?* & porro calide utrimque disceptatum, utri succurrendum sit. Nec enim aliud hic negotium instituitur, quem illi legimus Patri fuisse, quem in hujusmodi bivio fluctuantem, æstuantemque, Callistus pœne lachrimans depingit: Hunc dum duobus tenerioris ætatis liberis, Thessalonicam negotiorum causâ petentem, è saltu latrones improviso adorti, & violenti parvulos ab eodem deposcunt; Hic miserum in re subita, cum omne consilium defecisset, lachrimæ solæ precesque non reliquerunt. Delabitur in genua, aurum argentumque offert, caput, Vitamque ferro subjicit, omnia conatur, dum parvulis innocentibus avi, & lanienâ caveretur, & ecce ingeniosa crudelitas hoc tandem indulsit, ut sortiri senex de suorum cæde cogeretur, eumque quem videretur morti inducere, alterum relinqueret. *In oculis suis ilico jugulandum.* Quid hic agat misericors, in alterutrum crudelis pater? nec consilium novitas causæ, nec moram barbari patiebantur: consulit oculos ærumnosus senex; sed quo nutu, nictu favere se alteri ostenderet, alterum duorum crudelissime trucidandum, natura ipsa deterret; dumque hostis stricto mucrone instat, oculis clausis cæca sortitio tentatur; sed in tenebris sortientem, mixtus duorum clamor perturbat: *Ecquem oculis clausis abdicas Pater? quem temere cæcus adoptas? si digni non sumus, quos vivere videns, sciensque tu jubeas, certe indigni videmur, quos cæcus trucidandos tradas. Quin illud agis hic saltem, & uter duorum pereat observes, ut morienti vel hoc sit solatio, in patris oculos occubuisse.* Excitatus probro domestico senex, undantes oculos attollit, & mente ad officium reductâ, iterum ambos, iterum singulos explorat; dumque alterum alteri præferre misericors cessat (quem rei vos hujus exitum expectatis?) utrumque miles in parentis complexu, barbarâ, immanique crudelitate obtruncat.

Si ex hac prolusione, quam difficilis sit inter res charissimas optio, didicistis, nunc animum ad propositam quæstionem advertite, si duos amicos, quos æquis amoribus prosequimur, adspiciamus; alterum adhuc viventem, & firmis corporis viribus valentem; sed graviori noxâ in animo lethaliter saucium, & opis nostræ, ne æternum pereat indigentem: alterum hac mortali vitâ functum, sed lustrantibus flammis acerrime discruciatum, & deplorato gemitu, horribili flammarum spectaculo, precum nostratum suppetias implorantem. Enimvero mihi credite luctabimur, diuque fluctuabimur, dum oculis utroque versum retortis, aliquando statuamus, & quæ partium momenta, ac argumenta præponderent, decernamus.

§. I.

Vtrum præstet, & quo potius adnitendum, ut peccator è cœno vitiorum, an ut animæ fidelium defunctæ, è piaculari carcere eripiantur.

PRimus quippe Doctorum sic rationes suas instituit: homini scelerato, potiori jure subveniendum, quod is quamdiu lethali crimine obstrictus est; in præsentissimo æternæ damnationis discrimine versetur, gravissimum in se benignissimi Redemptoris odium extendere pergat, omnesque pro eo suscepti laboris, doloris, ac sanguinis pretium quodammodo conculcet. Animæ vero quæ subterraneis illis specubus detinentur, de salute sua, vel post mille annos certæ, & securæ sunt, gratiâ pollentes, charitate Dei insuper ferventes, atque in ipsis flammis justissimum Patrem collaudantes, in omnem æternitatem felices exitant.

Atque adeo recte confici, quod *majus gaudium erit in cælo super uno peccatore pœnitentiam agente, quam supra nonaginta novem justis.* Luca 15.

Ad hæc alter, qui piis manibus patrocinabatur, hunc fere in modum reponebat: qui peccati vinculis constrictus tenetur, iis se, ubi libuerit valet expedire, pervicaciæ ipsius est, si vincula colli sui non abjiciat. Quis eum carceri eripere satagat, qui captivitatem suam amat, quis in puteum, aliudve præcipitium delapso, funem illi porrigit, qui vel manum ut se juvet extendere detrectat? quid alienam opem efflagitat, qui propriam, sibi nequam, non præstat? qui adminicula, commonitiones, comminationes, gratiam quæ semper in promptu est, & sufficienter suppetit, aspernatur? tu pro illo solicitus sis, qui ignavus sui curam negligit? de illo magnopere labores, qui quidquid egeris vel sategeris, non resipiscet, nisi ipse velit, quod Dei adjuvante gratia, nunquam non potest; minime autem velle, dum in peccato persistit, aperte testatur. Quod illud Luc. 15. spectat, in cælis *majus gaudium super uno peccatore &c.* respondeo cum Doctore Angelico, majus illud gaudium intelligi sensibiliter, non appretiative, subdit enim: *sciendum est quia sunt plerique justi in quorum vita tantum est gaudium, ut eis qualibet peccatorum pœnitentia, præponi nullatenus possit:* Corn. in S. Thom. in Luc. 15.

His ita discussis, video non vos duntaxat Auditores, sed & personas sanctitate vitæ insignes,

divinæ

diuinæ lucis radio illustratas, in partes secessisse Catharina, quam Senensem à patria nominant, tota exarsit, vt animam peccatricem, monstrum teterrimum in cælestem quandam imaginem, diuina aspirante gratia, commutaret. Hinc diu, grauiterque Deum efflagitauit, vt notæ peruicaciæ, malitiæque vipera (mulier quæ in ciuitate ista peccatrix, & publica habebatur) prius resipisceret, quam naturæ concessisset. Deus exoratus, postremo annuit, nec multo post illius fœminæ iam nuper defunctæ Manes conspiciendos obiecit, nondum cælo receptos, iam tamen destinatos: certe autem tanto splendore circumfusos, vt verbis explicare, aut satis admirari venustatem animæ illius Catharina desperaret. Stabat attonita Virgo, diuque velut à sensibus alienata inhiabat, & formæ præstantis miraculum venerata, tantum non adorabat, cumque explere animum tuendo, & laudando non valeret, Christum audiit in hæc verba colloquentem: *qua malum hac vestra mortales ignauia est, non agere ferreque omnia vt hi animæ tam siste, venustaque conformati, ab excidio perenni per vos asserantur? & eiusmodi immanitatis sit finere, has tales formas, sempiternis incendiis ardere, quas vestris suppetiis, ad æternam felicitatem euchere possitis? at ego muriatarum,* dolorū, vulnerum subterfugi, *dum ab interitu hos animos vindicarem; vos eadem causâ, vel digitum leuare piget.*

Mouit hæc Virginem, siue Christi audita oratio, siue animi conspectus pulchritudo, vt ex eo die, quosd prouixit, in vesm hanc curam ardentius, quam vnquam ante incubuerit, vt sceleratas vluorum mentes, ad frugem traduceret, & à praua viuendi licentia mortales absterreret.

Hactenus quo ardore Catharina, pro improbis adhuc viuentibus, inflammata fuerit, vidistis; nunc ad restinguendas functorum flammas, quas pij Manes patiuntur, alteram mihi Virginem, incredibilia quædam facientem, æque ac paticutem considerate.

Ea Christina est, cognomento mirabilis. Hæc cum à cælesti ephebo, ad illud Tullianum in quo animæ lustrantur, deducta, horribiles cruciatus oculis suis hausisset, optionem accepit, vel recta cælum adeundi, si dissimulare, eoremuereque borum ærumnas posset: Vel si opitulari miseris quos viderat mallet. Suis ipsa doloribus voluntarijs, omnes eorum pænas compensaret, flammasque restingueret. Quid agat Christina? hinc auditi gemitus ac preces, inde visi cruciatus ac flammarum vortices occursabant. Iuuaret illos? sexcentas sibi mortes quotidie subeundas videbat. Caueret sibi? longa illorum tormenta, dictuque & visu horrenda consistimebat.

Vicit in ambiguâ lite, calamitas aliena: nam miserata misericors Virgo, conditionem accepit, in vitam postliminio redijt, & in vita Deus boue! quid expiandis illis assidue fecit? quin imo, vt rectius loquamur, non fecit? vidisteis illam nunc in cadauerum conditorijs pernoctare, flentemque & eiulantem supra bustuarios cineres, ac putreoria esta recumbere: nunc inter niues, glaciemque totis noctibus hiberuare, & rigentem gelo, eum ipsa glacie coalescere: mox ebulliente alieno, & feruentibus vndis vltro immergi: rursus in flammarum rogos, & candentes furnos insilire, eaque ibi, quæ cogitare mens refugit, sustinere, infinita denique his atrociora, per annos complures, inter perpetua vitæ mortisque miracula, constantissime perferre, non alia profecto de causa, quam vt illos piorum cruciatus, quos semel conspexerat, hisce suis cruciatibus celerrime subleuaret, iterumque è vita abiens, non vnam animam cælo inferret.

Verū enim vero hæc diuersa Virginū studia, dū in partes duas nos distrahunt, ambiguos nos, & quasi in medio suspensos relinquunt, multæ tamen expedit, nos hic dubios morari, vt duin deliberamus vtrorum istorum aduuemus, vtrosque (æque ac patet ille, de quo supra) crudeli misericordia deseramus. Instat itaque Theologorum aliet, & hisce primis argumentis: finge si placet duos facto naufragio, in medio oceani fluctuare alterum natandi non omnino ignarum, & salutis suæ securam, si modo manum ad tabulam vicinam extendere, eamque arripere non pigeat: alterum natandi minime gnarum, opis alienæ indigum, omni subsidio destitutum, nec præsentissimo discrimine subducendū nisi Lembo adnauiges, fluctibus eripias, & in portum perducas, Hoc illum & Lachrimis, & clamore valido se per superos, per carum tibi caput, per quidquid vspiam est venerabile, rogare & obtestari, fide data, se tota æternitate beneficij memorem, ac gratum fore. Fierine potest, vt hic alicui aqua hæreat, cui subueniendum sit? Luctantur inter flammarum vortices, inter igneos fluctus fideles animæ, quia *fluctus feri maris* obruunt illas, nec quisquam *in diluuio aquarum multarum ad Deum* natando valet *approximare*, nisi quis viuentium adnauiget, & in onerariam suam, *quæ de longe portat panem* (Eucharisticum) recipiat. Iam verò peccator, fluctuat ille quidem in vndis mortalitatis, decumanis criminum pene obrutus; sed si *secundam post naufragium tabulam* arripere velit, certo certius euadet. Audi inclamantem, pænitentiam amplectere, *sicut naufragus alicuius tabula fidem*, vt loquitur Tertull. despicit, videt porrigentem, obtestatem: insiste miser, fortiter adhære *tanquam naufragus tabula*, vt hortatur S. Ambrosius, negligit. Piget vel extremum manus, aut pedis digitum porrigere, cui funis ad extrahendum innectatur. Perditissimi illius hæresiarchæ Lutheri, te ipsa vsurpat vocem: *ego si cælum apertum viderem, idque culmo straminis de terrâ sublato mereri possem, nollem tamen illum attollere*, & dubitamus adhuc, cui auxilium ferendum sit. Et dubitamus adhuc cælestes diuinorum meritorum ac Sacramentorum canales, quos peccatores nauseant, ac aspernantur, in solatium ac refrigerium animarum vsurpare? Audi quid insolens, & inauditum Monialis subintrans cellam B. Ioannæ de Lacrois, conspexit in ea S. Hostiam eleganti capsulæ impositam, atque sub idem tempus, Ioanna è mentis ecstasi: ad se reuersa, sororem monuit, ne Thecam contingeret, in ea SS. Christi Corpus requiescere, ab Angelis ad se delatum. Cumque monialis vrgeret, qua de causa Sacra Hostia in eius cellam detulissent? stupendum exposuit, diuinæ erga se misericordiæ Sacramentum, Vir inquit sceleratissimus, qui iam æternis inferorum flammis excruciatur, è viuis decessit, cum sacra etiamnum hostia in ore, quam cælestes genij, summâ cum veneratione eximentes, hic detulerunt, vt eiusdem SS. Hostiæ sumptione, ego ipsa animam ex purgatorio liberarem; quo dicto in genua cum lachrimis, & summa animi demissione procedens, ex Angeli manibus S. Hostiam sumpsit, atque ea quæ peccatori ex sua, malitia fuerat in damnatione, hæc pia Virginis misericordiâ animæ fuit in refrigerium vim ac momentum hæc accipiunt ab ipso iure naturæ, & positiuis legi-

Epist. Iudæ 13.

Psal. 31.

Tertull. lib. de pænit.
Amb. ad Virg. lap. sam. c. 8.

Luth. colloq. fol. 3 [illegible] fol. 96.

In vita per Cornelium Thielmans in vitis SS. & Sociorū S. Francisci Flandriæ c. 14.

peri-

peritorum placitis: inuadit te prædo, vt vitam, chlamydem, vel totam eripiat, quam vt retineas, hominem vt lethifero obnoxiú scelere non ignorans, & æternis ignibus damnandum, ferro aut sclopo transuerberas. Exclamet hic imperitus, quantum à te vno ictu commissum piaculum; quoniam vita illius spiritualis, tuæ temporali anteponenda, & vilissima vestis pretio animæ longe postponenda est, cum tamen Theologorum Schola, hunc iure mactatum pronuntiet, hac solum de causa, quod inuasor non censeatur fuisse in necessitate, cum libere se coniecerit in illud periculum, nec ipsius voluntaria malitia, debeat præiudicare (vt loquuntur) meæ libertati, ac integritati quare fas tibi fuit, cum moderamine inculpatæ tutelæ, inuasorem vt obstaculum remouere. Haud aliter omnis peccator, nulla necessitate tenetur, quæ sciens volens in peccato perseuerat. Ast anima; quæ purgatorio constringitur, maximâ in necessitate versatur, nec se ab acerbissimâ ignis violentiâ valet expedire. His, alijsque rationibus, quantumuis solidis, cum eorum alter peccatoribus fauens, minime flecteretur, placuit cælesti numini, horrendo prodigio doctorem dedocere; nam eccum tibi nocte intempestâ, feralis vmbra caignoeo ergastulo dormienti, quietem interturbat, seque cum gemitibus, & eiulatibus enarrabilibus, totam vndique flammis conuestitam, spectandam præbet, tum ne hoc tam triste, ac funestum spectaculum forte per somnium obiectum crederet, manum suam in pertinacem extendit, tamque immani cruciatu excarnificauit, vt totus in sententiam socij abierit, omnemque vitam vt pios Manes atrocissimis, quæ expertus fuerat supplicijs, quantocius vindicaret, insumpsit. Hic vos compello Auditores, si nocte insequenti per quietem, eiusmodi gemitus auribus allaberentur, eo in schemate, vxoris, parentis, aut propinqui anima oculis obuersaretur, nonne hæc vna, omni oratorum linguâ longe potentius peroraret, animosque vestros ad misericordiam, nunquam non erga se exercendam commoueret? testantur id euentu non absimili, sacri patrum prædicatorum annales: Bertrandus è primis SS.mi Patriarchæ Dominici socijs, frequentius pro viuis, rarius pro defunctis sacrificium offerebat, quibus, vt præ illis, ardentius opitularetur, vir eiusdem ordinis Religiosus Benedictus, ab eo amice sciscitatus est: si duo mendici, pari laborantes inopia; sed alter firmis sit viribus, & robustâ corporis valetudine; alter ita confectus, vt se mouere non possit: cui magis subueniendum putes? ei inquit Bertrandus, qui se mouere nequit. Tunc Benedictus: sed animæ, quæ piaculari carcere conclusæ sunt, huic omnino persimiles sunt, nox illos occupauit, in qua non valeant operari, nec ratio, aut industria, aut vires suppetunt, quibus sibi opem adferre queant, non manus, non pedes, non oculos habent, quibus se expediant, tantummodo relicta sunt labia circa dentes eorum, vt opem nostram inclamare possint: *miseremini mei, miseremini mei.* Alterum est, vt parem vtorumque necessitatem statuamus, magis tamen communi Theologorum consensu iuuandos esse, qui pluribus titulis amandi, quique Deo, Angelis, ac hominibus chariores existunt: *in peccatoribus quippe duo possunt considerari* (ait S. Thomas) *scilicet natura, & culpa. Secundum naturam quidem, quam à Deo habent, & capaces sunt beatitudinis, ex charitate diligendi sunt, at secundum culpam, quæ Deo aduersantur, sunt odiendi, quicunque peccatores, etiam pater, & Mater, & propinqui, vt habetur Luc. 14. debemus enim in peccatoribus odire quod peccatores sunt, & odire quod homines Dei;* in anima vero fideli, natura est, & gratia, obiectum sane amabilissimum, Deo, amoris vinculo coniunctissimum, vnde consequitur (vt idem docet) *quod magis diligendi sunt, qui nobis, ac Deo propinquiores* sunt quo fit vt tenerrimo eos affectu complectatur, nec modo misereatur eorum, ac condolet, sed in ijsdem Redemptor noster dolet ac patitur: ipsi enim sunt potissimo iure *Corpus Christi, & membra de membro.* Deus immortalis, si loco Marini gremij, Iesus Infantulus iaceret in flammas, aut vice crucis; in medio penderet incendio, *& clamore valido, ac Lachrimis* eximi peteret, ô amator Iesu, quid faceres? non exaudiretur ille pro sua reuerentia? non tu amplexibus pansis aduolares, & eriperes etiam ipsis consumendus à flammis? *Amen dico vobis*, pro tribunali olim ille dicturus quamdiu *fecistis vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.* Quidquid igitur in animas confers, Deo præstas, cum amantes quid vnum sint, quin & tuo amore, Deo nouos paris amores, scis quales, & quantos? peccatorem si ad frugem, si ad iustitiam, ad gratiam reduxeris, Dei amantem reddideris; sed amabo expende, cum grauissimis doctoribus: Vnum è beatis cælitibus, vel hora vnica plures actus amoris Dei, elicere in cælis, quam iustus annorum forte aliquot, vnquam eliciet spatio; & quod caput est, attende infinitos actus amoris viæ, tametsi infinite augescentes, non posse nanscisci nobilitatem infimi amoris patriæ, quos mille, mille actus, anima lustris aliquot, vel annis, vel mensibus, vel diebus, per te citius gloriâ cælesti fruitura, eliciet hoc autem totum decus, tu adijcis animæ liberatæ, & causa existis ardentissimi illius amoris, ad mirificum diuinæ gloriæ incrementum sic enim iuuat ratiocinari: Si quis sacer orator, vniuersis per quadragesimam diebus, numerasset decem millia Auditorum, in quorum singulis, diuino suo feruore excitasset quotidie decem millia actuum flagrantissima in Deum charitatis, numquid non operæ, & sudoris pretium is fecisset, & gaudio triumpharet in paschate, ob ingentem accessionem tam sancti amoris? certissimum id est, perge porro: & finge dispersos illos amores in vnû pectus effundi, addique omnes Xaueriani, atque Paulini cordis ardores, illosque decuplum, centuplum, millecuplum, iterum, iterumque crescente flamma accendi, numquid non eximius numinis amator, ac propagator gloriæ, imo velut miraculum orbis audiret, qui causa diuini illius ignis existeret: Verum omnis ille dictus amor, cum suo incremento, nunquam assurget ad generosam indolem infimi amoris in patria, quem tu suscitas, dum cælo asseris animam. Quod si hæc vera sint, de vnico actu, qui momento elici potest, quid de frequentatis per dies, & noctes, hebdomadas, & annos? quod si hæc vera de vnica anima, per te in cælos immissa, quid de innumeris sentiendum? ceterum tu Deo tuo, tibi longe dilectissimo, omne bonum illud mirabile creas, ac ingens, quo tota æternitate caruisset.

Hæc satis ad pectus B. Bertrandi, in misericordiam animarum inflammandum videri possent, nisi eum etiam honesto pietatis titulo, pro peccatoribus obfirmasset; donec attestante Bzouio, expurganti igne anima vna, omnium legatione functa, terrore suo, sub noctem patrocinium suum, & sociorum, ita persuasisset, vt iam nemo alius pro his

Marginal notes (left column): Antonin. Silvest. Bellarm. Caiet. 22. q. 64. a. 7 Soto de Iust. q. 5. a. 3. Nauarr. c. 15. n. 2. Valēt. tom. 3 disp. 5. q. 8. p. 4. Less. Lugo & c. — Bzouius tom. 13. a. 1220. — Iob. 19. — S. Thom. 22. q. 25. a. 6.

Marginal notes (right column): S. Thom. 22. q. 27. a. 7. Amicos pro inimicis diligendos. S. Thom. 22. q. 26. a. 6. — 1. Cor. 12. — Heb. 5. — Matt. 25. — Bzouius cit.

his frequentius ad aram Bertrando oraret. & profectò si sapimus, vicina incendia, & nobis jam jam impendentia, communi opera sopimus, hoc est cilicio opprimimus, precibus avertimus, flagris fugamus, gemitibus diflamus, oculorum imbre exunguimus vindices ignes. Quin quisquis fila manu tenes, & globos Virgini sacros, tenere te funem puta, quo ex inferno carcere propinquos tibi, & sanguine junctos æternæ restituas liberta-

Iob. 19.

ti. Quis enim ad miserandas illas voces: *manus Domini tetigit me*, non præpropere, quam citissime, quanto citius auxiliarem iis manum porrigat, & opituletur?

§. 2.

Festina extinctos reddere luci.

FAcem recens extinctam, etiamnum fumigantem, & quasi Spiritum trahentem, facile luci restitues; quo velut spiranti symbolo monemur, ac docemur, fideles morte extinctos, quamprimum luci æternæ restituere, dum adhuc velut extremus Spiritus hæret in labris. Idem de vita humana sensisse visus est Archisynagogus, dum in argumentum resuscitationis adducit: quia MODO *defuncta est*. Chrysologus illud *modo*, sic exponit; *hoc est dicere adhuc vita manet calor, adhuc animæ vestigia videntur, adhuc est in via Spiritus.* Et alibi ut majorem nobis indat pietatis in mortuos celeritatem subdit: *suscitaverat Dominus & filiam Iairi Principis Synagogæ, sed* ADHUC FUNERI CALENTE. Non exspectavit donec frigidum cadaver, à libitinarius elatum, in sepulchro conderetur; ita & nos, quamprimum animam exhalavit, ilico ad aram facere, preces fundere, eleemosynas erogare, pia legata persolvere festinemus; non differamus in dies, hebdomadas, menses, dum amici è longinquis partibus evocentur, sepulchralis pompa adornetur, oratio funebris excogitetur, exequiæ celebrentur.

Chrysolog. serm. 34.

Serm. 63.

In omnibus operibus nostris, commendat nobis Sapiens velocitatem Eccl. 31. *in omnibus operibus tuis esto* VELOX. At quibus amabo te, in operibus velociores esse nos convenit, quam ut liberis, parentibus, propinquis nostris, summis in adversitatibus, præsenti in discrimine, in flagranti incendio succurramus? Proles tua unica, parens dilectissimus, charissima conjunx, gravi morbo conflictatur, subito paroxismo corripitur, statim, ac cursum, cito, cito ad medicum concurritur, quam mox, cito cito pharmacopola visitur, cito (vena aperienda) chirurgus aut hic, aut alius conquiritur; interim qui febrim longe ardentissimam, cruciatus hic infernè intolerabiles perpetiuntur, & cito, quam citissime adjuvandi essent; deseruntur.

Vnum plebei hominis domicilium per horam ardet, & civitas tota percellitur, undique concurritur auxiliares lymphæ quam celerrime undique affunduntur. Quod si his in flammis, summo ædium vertice medium videas unicum tibi, & maxime charum filium, quas voces, quæ auxilia, quæ non quam ocissime subsidia, & adminicula subministrabis? plurimæ cœli filiæ hocce piaculari rogo involvuntur, quas fidei oculo, medios inter flammarum vertices conspicimus, & nemo se movet. Incendium est, & sunt aliqui velut paralytici, omnium membrorum usu destituti, contracti sunt nervi, nullus in eis est vigor, nullus motus; tametsi certissime sciant, & firmissime credant, jam flammis illis piacularibus propinquos, parentes involvi, & se brevi involvendos; tamen nec movent manus, ut eleemosynis velut aqua restinguant, nec pedes ut aliis succurrant, aut ipsi effugiant. Sunt ipsis paralyticis magis languidi, ut patebit ex historia quam refert P. Richeome contigisse in Galliæ civitate Arelatum dicta Ioannes Barle paralyticus; diu jacuerat affixus lecto, & quod illi morbo est familiare, non poterat vel manum vel pedem movere, privatus omni usura membrorum, Contigit ipsas quas incolebat ædes, subito corripi incendio, domestici occupati, vel auferenda vel è fenestris ejicienda supellectile, obliviscebantur hujus paralytici: interim tota jam fumabat, grassante per intima quæque incendio, domus; & jam ipsum cubile in quo jacebat, flamma lambebat.

Richeome Valebilis anima devota col. [illegible]

Quid ageret hic miser? durum ei videbatur hoc tam diro mortis genere occumbere, nec erat qui auderet succurrere; ipse ergo denso undique ignium fumo involutus, ingenti mortis tam vivæ horrore perfusus, ita Spiritus animales perculit, ita vires omnes impeditas collegit, ut contractas paralysi nervorum abruperit nodos, & generoso saltu se præcipitem dederit; atque ita mortem effugit; sed & paralysi se exemit, qua deinceps nunquam laboravit.

Tantum potuit vehemens illa impendentis jam ignis apprehensio. O Paralytici, in proximi charitate languidi, in propriæ salutis negotio torpidi siccine formidatis, fugitis, horretis quæ corpus urunt, pictas flammas, ignis umbras, simulachrum incendii? & contemnitis flammas à rigidissimo judice, qui vocatur ignis consumens, accensas? flammas quæ animas parentum, propinquorum, liberorum tuorum cruciant? Nos hic in superficie terræ, velut superiore domus alicujus tabulato, securi epulamur, & pergræcamur, dum in infimo terræ specu, velut ejusdem domus inferiori caveâ, ejulantes animæ comburuntur: & securi somnum ducimus, cum maxime vigilandum, currendum, properandum.

In ore, & corde omnium utinam versaretur sacrum illud Proverbium: *discurre*, FESTINA, *suscita amicum tuum: ne dederis somnum oculis tuis, ne dormitent palpebræ tuæ.* Quos alios hic amicos suscitandos, & summa festinatione adjuvandos credam, quam qui gravissimis in miseriis, & tuæ opis ac operæ maxime indigi sunt? ad rem Hugo Florentinus serm. 2. de animabus: *discurre per collegia Sanctorum, ab eis petens liberationem fidelium defunctorum;* FESTINA, *ne morte præoccupatus gemas, & defleas, te fuisse negligentem, non solvisse promissum. Vnde & sequitur: suscita amicum tuum, hoc est fidelem in hoc pondere pœnarum, quasi sepultum, ut resuscitatus ascendat ad gloriam Sanctorum.* Impigre, ac celeriter amicis nostris, qui purgatorii pœnis torquentur, suffragia nostræ pietatis debemus, ut eos pœnis, quas patiuntur acerbissimas, eripiamus, & ad gloriam Sanctorum transferamus.

Prov. 6.

Ad quod plurimum scire juvat, & maturâ

Diana part. 9. tr. 2. Resol. 27.

mente expendere: ut aniversaria pie, ac salubriter instituantur. Quantocius tamen animæ tuæ succurrendum; quod fiet, si statim ab extremo Spiritu, omnes Mystas ubique loci curet sacris operari, aliaque pietatis opera, ac pia legata, re omni alia infectâ, testamento jubeat executioni mandari.

Gusman. in vita Margaretæ Aust. p. 5. c. 3.

Hæc cura solicitum habuit Philippum III. Regem Catholicum, in obitu conjugis Margaretæ Austriacæ, qui ipso exequiarum die, in sola urbe Madrisensi, fieri mandavit sacra mille septingenta: ex quibus ducenta octoginta ad aras expiatrices, sive *privilegiatas*, & quinquaginta quatuor fuere solemnia. Deinde præter mille piacularia sacrificia, de quibus agebatur in testamento, curavit Rex alia fieri viginti millia.

P. F. Iacobus Courvois. in Mausolæo. P. Iudo Andries. de purg. s. 2. stim. 3. §. 2.

Ita Serenissima Hispaniarum Infans, Isabella Clara Eugenia, utquam celerrime aquam, si forte opus, incendio affunderet, pro functo conjuge suo *Alberto Pio*, imperavit celebrari sacrorum quadraginta millia, ac per triginta continenter dies, adstitit ipsa quotidie sacris decem, suis quasi Regiis manibus frigidam adfusura. Consimilem dum vivitis, vobis ipsis gratiam per heredes fieri, testamento jubeatis: ab ipsis enim, ut à morte tua titulo gratuito, non stricto jure, debitum obsequium, & officium præstolemini, vanum & insanum est. Fertur de viro nobili, qui ubi de se conclamatum audiit, ternos suos filios acciri jussit, quorum in se animos, extremo hoc in articulo pertentare volebat, ut ei lautiorem hereditatem decerneret, quem erga se propensiorem perspexisset. Primo genitus itaque rogatus, quid in solatium animæ, ubi parens è vivis excessisset, facere statueret? respondit se ædiculam extructurum, inque ea quotannis aniversarium piis manibus peracturum. Placet parenti propositum. Inde secundo genitum percunctatur, quo ipse affectum suum in patrem vitâ functum, comprobaret? respondit is, se templum augustum satis meditari, inque eo per dies singulos, piaculare sacrum inducturum: cujus propensam in se voluntatem parens collaudavit, & filium complexus est. Tandem natu minimus, ultro mentem suam exposuit, dicens: & ego mi Pater, præstabo tantum, quantum uterque fratrum sigillatim, quem cum Pater verba dare, & multa in vanum promittere dictitaret, denuo sancte affirmavit, se solum tantum præstiturum, quantum duo fratres simul adpromiserant, causam hanc subjungens: quia ubi è vivis sublatus fueris, ut jam multum spondeant, nil efficient, atque ita & ego tantum, ac illi præstiturus sum. Haud aliter, hoc corruptissimo sæculo vivitur, & morimur; affines, propinqui, hæredes, montes aureos promittunt; at ubi tu Spiritum tuum afflaris, omnia difflantur. Illustre hac in parte exemplum, in Lusitania vulgatissimum, recenset P. Benedictus Pererius in cap. 50. Gen. in hæc verba mortuus quispiam est, qui summis in vita laboribus, ac sudoribus copiosam admodum filio substantiam reliquit: lætus quidem, sibique blandiens, quod filium relinquebat divitem; qui & patris conscientiæ onera levaret, & animæ in purgatorio agenti, per eleemosynas, divinaque sacrificia opem ferret, atque adeo patris testamentum exequeretur integre. At miserum sua fefellit opinio. Filius quippe prorsus immemor patris, nec illius testamentum curavit, nec animæ vel unum sacrum, aut obolum stipis erogavit. O plane saxum! O stipitem! O feram! vicinus ergo, qui patri mortuo amicus fuerat, adolescentem objurgat, quod nullam defuncti Patris, à quo amplum acceperat patrimonium, haberet curam, nullam omnino memoriam. Quid vero iste? non patris inquit memini, Patris curam non habeo, nec ubi, nec quid modo agit, mea interest: nam si jam cœlo Pater receptus, fruitur Deo, nullius à me indiget subsidii; si vero damnatus apud inferos cruciatur, nulla jam est redemptio, frustra fient quæcunque pro ipsius anima filius efficiam. Denique si lustralibus flammis in purgatorio torquetur, cum sit jam sempiternæ salutis omnino securus, patienter ergo sustineat, quoad usque solutus, in cœlum evolet. O dedecus! O barbariem! O insaniam! *sed tamen O dignam tam stulto homine pœnam, qui seipsum vivum negligens, sui demortui curam alii commendat.* Tu teipsum, & animam cura. Neminem profecto hæredum, qui pro te faceret is habuit de quo maximi Magistri Thomæ Aquinatis, magnus discipulus commemorat quendam vita functum, cujusdam sancti Viri meritis ad præsentem vitam revocatum: inter alia quæ sibi in altero orbe prodigia, in piaculari igne se conspexisse animam notissimi sibi amici enarravit, quæ post gravissima isto in carcere perpessa supplicia, inter ipsa tormenta inopinatè ridere, & miro gaudio exultare, & cantare incœpit, dicens: *eja misericordissime Deus, non in finem oblitus es mei.* A quo dum causam hujus insolentis lætitiæ, & exultationis percunctaret, respondit: *exultabunda tripudio: quia mihi fors à Domino datum est, in hoc instanti natum puerum, qui longe post futurus presbyter, in ejus missa quam celebrabit primam, ab his pœnis ad requiem evolabo.* O luculentum, sed lentum solatium! quod in manu vestra est auditores, ilico conferre valetis, nec vultis. Vbi non possum quin ad terrorem omnium inducam quam graviter puniti hæredes, & testamenti executores, nonnunquam in vita, aliquando post mortem, qui defuncti voluntatem quamprimum exequi, & obligationi satisfacere distulerunt. Nescitis sæpe unde quasi turbine immisso, adversitatis tempestas in vos deseviat, & paupertas quasi vir armatus in ædes erumpat.

Thomas Cantiprat. l. 3. apum. cap. 54.

Contigit Mediolani, Matrem familias ægro filio, pharmacum noctu apparare, improvisus comparet *Genius*, & cubile ægri trepidantis accedens, noli inquit metuere: domicilii hujus nuper possessor fui, nunc adsum infestus, non tibi, sed filiis meis, ah nimis ingratis! illorum bonis damnum illaturus; qui porro immemores mei esse si pergant, sinet eos Deus funditus destrui. Sed audi quid & avunculo tuo factum: ille mecum una reus est, ac pœnas subit.

Salo in summa prædicant.

Iam decennium est ait ægrotus, cum hic desiit vivere, & quas non preces pro illo fudimus, & etiamnum affligitur? jam dudum beandus erat, subjecit umbra, si filii ea curassent, quæ parens in sui incolumitatem fieri jusserat. Hinc fœda tempestas illorum vastavit agros, non autem tuos tametsi proximos, ut probe nosti sic evanuit.

Terribilius illud est, quorundam ædes infestari, concuti, conquassari, omnesque domesticos adeo à Spiritu exagitari, dum *omnibus umbra locis* sese ingerit, ut nusquam conquiescere,

quando-

quandoque metu exanimati, ac vultu spirantia cadavera referre, & immatura morte abripi quotidianâ experientiâ compertum sit: dicam quare: Cisterciensis ordinis probatus Author Cæsarius refert, è civibus fuisse non neminem, qui serio addixerat fore ut certos nummos in pauperes dispertiret, amici nomine testamento sic statuentis; at ille differendo, neglexit. Adfuit igitur post octiduum defunctus. *Adeone* inquit, *perfide, meo sanguine pasceris, Christique membra eleemosinâ privas, quâ me ignibus exemisses? pro Dei tribunali de injuria questus sum.* Verum hæc injuria, quam gravis noxa, quamque graviter punita, eventus comprobavit. Postero die ille præcipiti correptus malo, post formidolosam mortis imminentis luctam, & pavidum certamen, vitam abrupit. Salvus fuerit, nec ne, quis affirmare audeat? Iustiores fuere hujus animæ, ex igneo ergastulo querelæ, quam Iobi ex suo fimeto gementis, & ingeminantis: *miseremini mei, saltem vos amici mei; quare persequimini me sicut Deus, & carnibus meis saturamini?* Vos qui defuncti bona, in causas pias eroganda, aut debitis expungendis assignata abliguritis, aut in propriam utilitatem convertitis, attendite ne simili, & magis formidando exitu luatis. Denique vel sola incuria, ac socordia in exequendis testamenti tabulis, quam horrende puniatur, testis irrefragabilis Doctor sit. Neapoli agebat D. Thomas Aquinas, cum illi se videndum inopinato præbuit S. Romanus, eximiis virtutibus vir illustris: dixitque se, priusquam cœlo poriretur, in purganti carcere quindenis diebus arsisse. Sed cur ita? quia non nullius testamentum exequi cunctatus erat, quod ei Parisiorum Antistes unice commendarat, atque ipse susceperat.

Ioan. p. 5. c. 14. ex Cæsario.

Iob. 19.

Hist. S. Dominic. p. 1. l. 3. c. 25.

Vt autem testamenti Executores intelligant, quantum delinquant, dum differunt pia opera ad quæ eos obligavit defunctus, operæ pretium erit adducere, & simul exponere verba Concilii 4. Carthaginiensis: *illi qui negant Ecclesiis oblagationes defunctorum, aut illas cum difficultate præbent, sint excommunicati, tanquam occisores egentium.* Cujus sententiam æque gravi censura, secutum est Concilium Valentiense, dicens: omnes qui mortuorum oblationem retinent, & eas Ecclesiis elargiri retardant, debent tanquam infideles ab Ecclesia, & communione fidelium excedere: certissimum enim est hanc exacerbationem divinæ pietatis, usque ad diminutionem fidei pertinere. Atque hæc quibus nihil efficacius adferri potest, dicta sufficiant.

Dist. Burdino l. c. 497.

Laudanda illa in Italiâ, & maxime commendanda consuetudo, apud Bononienses invaluit ut quo die corpus terræ mandatur, eodem trecenta, sexcenta, mille sacra curentur etiam plura, sicuti opes suppetunt, ut quam maturrimam opem defunctis ferant. Vtque alia pietatis, ac misericordia opera non negligant; studiosissime tamen curant ut sacrificia numero maximo offerantur, spretis superfluis sumptibus, atque conviviis, quæ quidem plus vivis nocent, quam mortuis prosint profecto cunctandum non est, ubi quis igne torretur. Vnde præter istam Bononiensium diligentiam, duo quædam vehementer commendo: primum quoniam 24, ac plures sæpenumero labuntur horæ priusquam humetur corpus, ut interim *privatæ*, ut ajunt *missæ*, curentur quam plurimæ, ne anima vel ad momentum, si fieri possit, incendium toleret.

Mant. de Sepu. animæ purgant. c. 4. n. 10.

Alterum est ut testamento sanciat, & domesticos obstringat, ut statim ubi extremum Spiritum exhalarit, 30. 50. 100. sacra continuo dicenda curent. Recte factum; sed rectius fecerit, si dimidiato saltem eorum numero, sibi prospiciat inter vitæ mortisque intervalla, supremo illo in agone luctanti, & jam jam momentum illud præstolanti, unde tota pendet æternitas. Nec unquam alias magis, quam in hoc articulo divini numinis, ac benignissimæ Matris præsidio opus est, multoque latius succensam fornacem non ingredi, quam sensim extrahi, & ab ardente pyrâ titionem, fastemque subduci.

Præluxit hic nobis invictissimus ille orbis Domitor, & tot gloriosissimus victor Carolus V. quem occasione exequiarum, quas Matri persolverat anniversarias, nova incessit cupido, si liceret, & suas se vivo celebrandi, & maturandi. Quas ipse funeri suo superstes, *Ioanne Regula*, è Hieronymiana familia Sacerdote, qui conscientiam ejus moderabatur, approbante, lugubri pompâ inter effusas suorum lachrimas instituit. Non fraudabo te hic merito honore, & pietatis titulo veneranda Anus, Martha Matochata Torvilina, D. Benedicti humilis alumna; quæ quidquid salva, quam profitebatur paupertate, annuente Antistite tota vita congesserat, id omne Sacerdotibus, qui sibi viventi, ac videnti justa persolverent, funebribusque sacrificiis parentarent, isto pietatis monumento erogasti; anticipata satisfactione, atrocibus illis purgatorii pœnis, scite prudenterque prævertens.

Barthol. Bonifac. Rhodigin. hist. Ludicra. pag. 306.

Strada. dec. 1. l. 1. a. 1558. Rhodigin. cit.

V. Lucas Pinellus de Missa l. 2. c. 7. utilius hominis, missam pro anima legi ante mortem, quam post mortem.

Quod si Magister celeberrimus, Guilielmus Durantus, diserte docuerit: Anniversarium, *si contigerit, in die Dominica aut aliqua celebrari solemnitate, non debet mutari in sequentem diem, prout fit in festis Sanctorum; sed fiat in die præcedenti,* UT CITIUS OCCURRATUR POENIS DEFUNCTORUM. Quanto majori cura advertendum est, ut non uno dumtaxat die citius; sed mensibus, & annis, sacrificia, & pia opera præveniantur? Inter gentiles, ut cito, & expedite Miseno defuncto, exequiæ peragerentur, operam suam Æneas ipse contulit, & quæ funeri necessaria, solerti cura comparavit. Quam Regis solertiam, & milites æmulati sunt, unde additur:

[illegible] Xavier. l. 5. c. 3. Durant. l. 7. c. 35.

Haud mora, FESTINANT flentes, aramque sepulchro
Congerere arboribus, cœloque educere certant.

Festinemus & nos, non aram, sed animam flammis eripere, cœloque inducere; quo fiet, ut vicissim auxiliares suppetias, in omni corporis, & animi necessitate, à piis manibus submitti nobis sentiamus. Atque ubi nos omni solatio, ac subsidio humano destitutos comperiemus, ipsos ilico, quantocius quam citissime, nobis præsto advolaturos experiemur. Testis erit Christophorus Sandovalius Cardinalis, & Archiepiscopus Hispalensis, qui adhuc juvenis, & Lovanii operam navans, hoc in more habuit: ut quotidie certam stipem, in gratiam animarum in purgatorio, elargiretur. Tum cœpit illi, die quadam argentum deesse, ut ne prandium quidem ære posset comparare. Dumque meditatur à quo postulare summam aliquam interea mutuo posset, vehementer ea inopia cruciabatur, idque eo magis ipsum affligebat, quod sui generis memor, secum reputaret, in eo fastidio, fame se premi, ut etsi adulto jam die, nihil dum

Barrii de Angelo Cust. c. 4. ex Hieron. Gracian. tract. de Iubil.

cibi gustarit. Hæc cogitanti, quidam supervenit, qui ab ipso, animarum purgantium nomine, stipem petebat: quam cum dare non posset gravius inde, quam ante dolebat. Vt vero æris defectum suppleret, proximum quod occurrebat templum ingressus, preces pro animabus illic promptè persolvit. Vix preces absolvit, cum ecce tibi cito, cito, velocior alite, quidam honesto vultu, nuncii more vestitus, illum accedit, dictaque salute refert, Marchionem Parentem ejus vivere, ac valere: eum deinde secum ad hospitium, & prandium adducit: quo durante varios cum illo sermones miscuit, ex altero orbe hospes; quos inter, & ea recensebat quæ domi fierent, velut ea ipsa hora accidissent. Soluto autem prandio, manum ejus nummis aureis implet, asserens illos se à Marchione Parente ipsius, in Hispania accepisse ut ipsi coram traderet. Hanc rem Cardinalis jam natu grandior, centies narravit, adjunxitque se Lovanio datis in patriam literis, jussisse in hominem inquiri, nihilque se unquam de illo potuisse intelligere.

Quin & nummorum illorum numerum, ajebat prorsus in id tempus suffecisse, quo ad pensio illi ex Hispania fuerat submissa.

Hic in tempore opportuno, non citatis equis, non properi penna, sed momento ex altero orbe cursor, is qui sibi tam prompte opitulatus fuerat, advolabat, & temporali necessitati occurrebat. Norunt hi pii manes, quid sibi beneficii à vobis collatum sit, cui cumulatissimo gratiarum fœnore, non possunt non respondere. Illud enimvero pluris æstimant, ut scriptor Religiosissimus, quo hic usus sum, non minus piè quam peritè exaravit, quam si easdem centies, & pluries, ab acerba morte vendicasses; cum exploratum sit, pœnam sensus, pœnamque damni, qua liberæ sunt, multo atrociores esse, repetita qualibet morte. Majoris sane, quam si frontem illarum diademate gemmeo cinxisses: quam si utriusque Indiæ opes in sinum effudisses: quam si ejusmodi vitæ statum obtulisses, novissimam ad usque lucem, omni voluptatum genere affluentem. Si quidem ipsam beatitudinem illis attulisti, cujus acceleratio, vel ad unicum diem, mundi bonis præstat innumeris. Vnde non volent illæ gloriosissimæ, non poterunt illæ fortunatissimæ mentes ab egentibus miserisque hominibus liberalitate superari. Parum fortasse cuipiam vestrum videbitur, nummos aliquot extemplo animas suppeditasse, extemporali inopiæ subvenisse; addo alterum, quo nihil homini charius esse solet, ipso summo in vitæ discrimine, è subterraneis claustris pios manes submissos, qui clienti suo vitam servarent, & quod miremini, non corporis dumtaxat, sed animæ. Vt ex pathetica, qua concludo, omnibus manifestum fiet historia. Pater Ioannes Franciscus Carettonius è Societate

P. Iudo. Andries purg. pag. 167.

Iani Erythræi. Exemp.

Iesu, cum Romæ ad parthenios sodales, in domo professa anno circiter 1620, verba faceret, de cura pro mortuis gerenda, narravit etiam tum vivere (& etiamnum fortassis jam vivit) qui ab ineunte ætate, multis se criminibus inquinaverat; nihilominus incredibili quodam studio animas functorum juvandi incensus, sæpissime piaculare sacrum pro eis offerendum curarat. Contigit autem huic inimicitias adeo graves cum contubernalibus quibusdam suis esse, ut capiti ipsius insidiæ, ab his perpetuo struerentur.

Porro Machinationis perversæ maximam opportunitatem, hi tum nacti sunt, cum ille æstus vitandi causa, ad locum quendam suburbanum, sub vespertinum crepusculum se conferret. Igitur equo vectus, fortuito illuc iter intendit, ubi ad ingentem quercum celebris cujusdam latronis scissi divulsa membra pendebant; quæ repente tunc visa inter se conjungi, inque unum cadaver coalescere, quod ex arbore in terram se demittens: cede inquit, tuum equum, & hic tantisper subsiste, usque dum rediero. Inhorruit eques:

Nec minus obstupuit, quam qui Iovis ignibus ictus,
Vivit: & est vitæ nescius ipse suæ. Ovid.

Interim dicto audiens fuit; sed mortuus ille latro, equo insidens, vix sexaginta ab eo loco prætervectus est passibus, cum ab insidiatoribus quatuor invaditur, & sclopis explosis, humi dejicitur. Hostibus vero fuga dilapsis, denuo in equum subrepens, ad suam quercum, & ad eum qui hanc tragicam scenam trepidus spectaverat, redit: atque hæc, ait, mi bone, te mala sors manebat, nisi tui misertus, in illam me conjecissem. Datum istud tuæ in defunctos pietati, in qua constans permane, ac pristinos mores emenda. Hoc dicto, cadaver illud, quatuor rursus in partes distractum, ac suspensum, in eadem arbore visum ut ante pendere.

Quod reliquum est, qui tam manifesto corporis, animæque discrimine divinitus ereptus fuerat, non modo veterem religiosæ beneficentiæ, adversus animas affectum alte retinuit; verum etiam abdicatis rebus omnibus, quantocius arctiorem Religiosorum hominum amplexus est vitam.

Ratiocinari hinc quilibet facile potest: quod si homo à teneris, ad ulteriorem usque ætatem sceleratus, qui non tam suis propriis operibus, quam etiam sacrificiis opitulatus defunctis, ab eisdem cum incolumitate corporis, animæ salutem adeptus sit, quid non sperandum est iis, qui pie, integreque vivunt, ac per semetipsos plurimam, ac celerem opem, operamque mortuorum animabus impendunt? indubie: *beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.*

FESTVM

FESTVM SANCTI MARTINI PONT. ET CONFESSORIS.

Si oculus tuus Simplex *fuerit, totum corpus tuum lucidum erit.* Luc. xi.

Est aliquid quò Tendis, *& in quod dirigis arcum ?* Persius. Sat. 3.

ARGVMENTVM.

NEmo quisquam demirabitur, si vos omnes hodie sagittarios esse voluero, si sagittandi artem proposuero: quam ut mortales doceret divinus Amor, habitu Cupidineo, arcu & sagittis instructus, cælis delapsus est. Hujus amænissimi exercitii, omne artificium, industria omnis in eo consistit, ut quis rectà in scopum collimet. Quod hac ratione, quisque vestrum, quàm certissimè consequetur, si oculo sinistro occluso, dextro dumtaxat in scopum intento, telum evibrârit. Atque hic ille simplex Oculus est, quem ad mores traducendo, Doctor Angelicus *rectam intentionem* vocitavit: qua omnes actiones, cogitationes, studia omnia, in Deum, unicum scopum nostrum, exemplo Turonensis Antistitis, qui huc semper collimavit, dirigenda sunt. Tandem eos explorabimus, & deplorabimus, qui dum fluxa & terrena, quæ puncti instar, sibi scopum præfigunt, toto cælo aberrârunt.

§.I. Oculus Simplex, Intentio *est, quæ totum corpus, id est, opus, lucidum facit.* S. Thom. in Matth. c. 6. v. 22.

§.II. *Omnia in Deum*, *simplici* Intentionis *oculo*, *quasi* In Scopum *collimanda.*

§.III. *Quàm multi à scopo, rectæ intentionis defectu aberrârint?*

FESTVM SANCTI MARTINI.

Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. Luc. xi.

OPulentis in Emporijs, amplis in urbibus, Sodalitia seu Confraternitates sancti Sebastiani reperire est, quibus ciues, Nobiles, Comites, Duces, Principes adscripti, arte iaculandi, aut ad psittacum, aut in scopum collimandi, sese exercitare consueuerunt. Hoc ludicro in certamine excelluère etiam nostro sæculo, Serenissimi Principes Albertus & Isabella, Carolus Dux Lotharingiæ, Leopoldus Archidux Austriæ, qui palmam retulerunt, & nominis immortalitatem, magnificis donis, nec non amplissimis priuilegijs suos cumulando, posteris reliquerunt. Iactauit & *Suetonius.* olim antiquitas, ut alios prætercam, In Domitiano Imperatore iaculandi peritiam: qui in pueri expansam manus palmam, pro scopo obiectam, sagittas tanta dexteritate direxit, ut omnes per interualla digitorum innoxiæ euaderent. Sed parum hoc, viros Nobiles, Duces, Principes, ac Imperatores, iaculandi artem exercuisse, atque in ea eximios planè extitisse cum Deus ipse è cælesti aula, in hanc palæstram descenderit, & sagittarium indutus, non solum ipse tela enibrare, verum & nos instruere non erubuerit, ut aptè collimare, atque ea in scopum rectà destinare valeamus. Ab Orige- *Origen. hom. 2. ex duab. in Cant.* ne ordiamur: *Deus*, inquit, SAGITTARIUS EST, atque eo habitu, arcu, & sagittis instructus, P. Antonio Martinez sese manifestauit: quem altero ocu- *Nuremb. de vita diuina c. 31.* lo rebus creatis occluso, altero in se velut scopum intento, dexterrimè docuit collimare.

In hunc scopum quisque vestrum, omnes cogitationes, actiones, studia, desideria, vota, seipsam animam totam, veluti sagittam eiaculari contendat, dicens: *Anima mea telum fit in manu potentis, ad* SCOPUM *superum directum.* Ad hoc monet nos verbo, *S. Greg. Nyss. orat. 4. in Cant.* & mouet exemplo doctissimus iuxta, ac sanctissimus Antistes Nyssenus: *Scio*, inquit, *esse eundem, & sponsum nostrum, &* SAGITTARIUM: *fac eandem item animam esse sponsam, & telum, qua ille tanquam telo vtatur, dum eam bonum* AD SCOPUM *dirigat.*

Talis extitit anima diuinissimi Præsulis Martini, qui dum media chlamyde totum Christum contexit, non hominem spectauit: dum corpus inedia, dirisque flagris subegit, non tubâ cecinit: dum in cinere mori voluit, nullum vanitatis fumum contraxit; verùm omnem stipem quam erogabat, omnes austeritates quas tolerabat, omnem sudorem ac laborem quem exantlabat, vitam denique & mortem, simplici intentionis oculo, in unum Deum, eiusque laudem & gloriam referebat. *S. Martinus, oculis ac manibus in cælum semper intentus.* Nos improuidi mortales, ab hoc scopo, quam longissimè aberramus, dum hic diuitias, alter honores, voluptates alius, sua quisque sectatur, & præ veris falsa, præ æternis caduca, præ cælestibus terrena, scopum sibi ac finem præfigit. Sunt qui in auri fulgorem, nonnulli in pingue beneficium, alij in togam aut purpuram, complures in opulentam dotem, omnes in commodum, æstimationem, emolumentum proprium, oculum semper vigilem, semper intentum habent. Quem verè sinistrum, hodierna luce salubriter occludendum, ut *oculus dexter, id est,* INTENTIO RECTA *pateat*, ipsius Christi, sanctorumque Patrum testimonio comprobabo. *S. Thom. in c. 6. Matt. v. 22. si oculus tuus simplex fuerit.*

§. I.

Oculus simplex, intentio est, quæ totum corpus, id est, opus lucidum facit. S. Thomas cit.

P. Benedictus Fernandius, de quo exstat illud Sapientis elogium: *conscripsit sermones rectissimos, ac veritate plenos*, narrat in Lusitania esse imaginem *Eccl. 12. Tom. 3. in Genes. c. 46* Crucifixi, qui unum oculum apertum, alterum clausum habet: fertur à Nicodemo sculpta, quam spectatum tota excurrit venerabunda Lusitania. Quid aliud hoc portendit, nisi ut diuinus Amor, qui in Cruce (ut Augustinus in illud: *posuisti ut arcum æreum brachia mea*) sagittarium egit nos doceat, *Psal. 17. v. 35.* ut oculum sinistrum respectûs humani, lucri, affectûs proprij claudamus: ne si uno nostrum, altero diuinum honorem, uno carnem, altero spiritum; uno homines, altero Deum; uno terram, altero cælum spectare velimus, tam distorto horrendum visu, toto cælo, & scopo aberremus.

Hoc veritus, & piè anxius, sanctèque solicitus quidam de priscis illis Eremi cultoribus, ad singula quæ auspicabatur opera, paulisper tacitus subsistebat. Rogatus quid ageret? respondit, sagittarium æmulor, qui ut scopum feriat, parumper antè subsistens, directo in illum oculo collimat. Sic ego ne in vanum operer, prius opus quàm aggrediar, rectæ intentionis oculum ad Deum, qui omnium bonorum operum finis, & scopus esse debet, dirigo. Atque hoc est quod eo tempore ago, dum me non otiosè, sed religiosè cernitis in terquiescere. Norat hic maximè oculatus, se in tenebris concurrere, in nocte operari, procul à portu iactari, si simplex intentionis oculus, qui, teste Augustino, *lumen vocatur*, abfuerit: nam oculus, perexiguus orbiculus, ita toti corpori necessarium lumen præbet, ut *August. de serm. Dom. in monte l. 2. c. 21.* omnia membra, ad perficiendas actiones, præfulgidæ instar lucernæ illuminet, atque collustret. Vt præclarè B. Paschasius in illud Matt. 6. v. 22. *Lucerna corporis tui, est oculus tuus, sicut [illegible] sicut oculis istis carnalibus, omnia corporis membra ordinatè ad operationem diriguntur; ita* INTENTIONI *mentis, & luce fidei, cuncta virtutum genera, ut lucidum corpus perficiant, illustrantur.* Hunc oculum velut lucernam, operibus nostris præaccendi, ac prælucere debere, confirmat

mat Gregorius, doctrinâ & sanctitate Pontifex Maximus: *quid per* OCULUM *exprimitur, nisi opus suum præveniens* CORDIS INTENTIO? *quæ priusquam se in actione exerceat, hoc iam quod appetit, contemplatur: &* *quid appellatione* CORPORIS *designatur, nisi unaquaque actio, quæ* INTENTIONEM *suam, quasi intuentem oculum sequitur* ac tandem concludit: *lucerna itaque corporis oculus: quia per* BONÆ INTENTIONIS RADIUM, MERITA ILLUSTRANTUR *actionis.* Sint opera Polycleti aut Lysippi, sint tabulæ Apellis aut Protogenis, *nox auferet atra colorem*; nulli usui sunt, nisi luci, unde omnem splendorem mutuantur, exponantur. Haud aliter, quantumuis præstantes, ac vividæ mentis imagines, operationes animi aut corporis, quantumuis excellentes, si rectæ *intentionis radius* absuerit, veluti nocte quadam obductæ, omni suo splendore frustrantur, omnium virtutum colores, totusque gratiæ, ac meritorum fulgor euanescit: *quia dum* PERVERSA INTENTIONE, *quod vel rectum agitur, etsi splendere coram hominibus cernitur, apud examen tamen interni Iudicis obscuratur.* Aliam similitudinem non absimilem Ecclesiæ columen, & Africæ lumen inducit Augustinus, dum docet hoc lumine destitutos, non à scopo dumtaxat aberrare, sed ut Nauarchos, in alta nocte fluctuantes, à portu cum præsenti salutis periculo euagari. Ipsum audite: *Bonum opus* INTENTIO *facit*; & ideo monet: *non valdè* INTENDAS, *quid homo faciat, sed quid dum facit aspiciat, quo lacertos optimæ gubernationis dirigat: fac enim, hominem optimè gubernare nauim, & perdidisse quò* TENDIT, *quid valet, quia antennam optimè tenet & c. nonne iste quanto sibi videtur, sanaus gubernanda ag lior, & effi. actor, tanto periculosius eam sic gubernat, ut à se infragium propera dum perducat? talis est qui optimè currit præter viam.* Ex superet quis differendo Chrysostomum, docendo Aquinatem, tegendo Magnum Gregorium, si plausum populi, si fuisæstimationem, si emolumentum spectet, à portu euagatur, extra viam ambulat, à scopo aberrat. Hac consideratione defixus pijssimus Præsul Franciscus de Sales, hanc sibi, & nobis praxim excogitauit: navis quocunque nauiget, siue ad Orientem, siue ad Occidentem, siue ad Septentrionem, aut Meridiem, quocunque vento impellatur, acus tamen Nautica semper Cynosuram spectat, & polum respicit. Sic, inquit, non modò circa nos, sed & in nobis, omnia susque deque vertantur, animus inter omnes fluctus, tutissimus est, in cõsolatione & desolatione, in prosperis & aduersis, in pace & bello, si cor nostrum, si voluntas, si intentio semper in Dei gloriam intendat, semper polum respiciat. Quemadmodum Antistes noster Turonensis; *oculis, ac manibus*, (& mente quàm maximè) *semper in Cælum intentus.* Quo factum, ut omnes actus, omnes cogitationes, omnes motus corporis & animi, cælestis gratiæ, & gloriæ, meritorios semper exerceuerit.

Aliqua opera sunt, quæ habent valorem ex materia: quia ex argento, vel auro, vel lapide pretioso, etsi rudi arte fabrefacta. Alia quæ ex materiâ vili, omnem valorem habent à formâ, & artificio, de quo Poëta:

Materiam superabat opus.

Istiusmodi in dies videmus, è vitro, è gipso, è ligno, stupendæ artis miracula, pretiosa toreumata conspexi è conchis marinis munera, viris principibus oblata: è vili papyro sportulas, argento; è stramina, è visco flores, auro & gemmis appensos; forma verò sublata, totum opus nullius pretij est. Sic ait Augustinus, *bonum opus* INTENTIO *facit*, quod ex se nullius meriti, aut valoris; quales cum primis, sunt omnia opera indifferentia, laborare, studere, ambulare, &c. imò quæ cum brutis nobis communia: ut comedere, bibere, dormire, videre, audire, sentire.

Hos tamen actus omnes, in se nullius valoris, intentio nobilissimos, maximè heroicos, pretiosissimos, meritorios vitæ æternæ facere potest. Nam, ut rectè Theologi, intentio specificatur à medijs, & bonitate finis, sicut conclusio à præmissis, & sicut volitio ab obiectis, in quæ tendit. Sic manibus operari, ut satisfaciam pro peccatis, & offensa Dei, est actus pænitentiæ: ut vincam tentationem carnis, est actus Castitatis: pro animabus in purgatorio igne detentis, est actus Charitatis proximi: ex amore Dei, est actus Charitatis Dei &c. Ita opus in se indifferens futile, & inutile, maximè meritorium, & supra omne aurum, & argentum, longè pretiosissimum efficitur: est siquidem intentio Mydæ virgula, inaurans omnia. Felicem se, ut Ambrosius loquitur, iactet auarus ille, *quod potest frumentum in aurum conuertere, vinum in aurum mutare, quòd lana ei aurum efficitur, omnes fructus eius, omne negotium, in aurum vertitur.* At longè felicior ille, qui per Intentionem rectam, frumentum suum in pauperes dispergit, suum ijs vinum propinat, lana regit, omne negotium quod in se vile, & exile, hac virgulâ inaurat. Quid vilius, quid abiectius, quàm brutorum in morem cibo corpus farcire? si id tamen eo fine, hac intentione facias, ut aptior reddaris ad officium peragendum, & ad Dei obsequium promptius exequendum, *opus bonum*, pretiosum, & meritorium *intentio facit*, atque in eo sibi Deus complacet, ut prædilectæ Sponsæ suæ, Diuæ Gertrudi, aliquando significauit: nam cum feria sexta ante Bacchanalia, post matutinas decantatas, in coquina pulsari audisset, ad prælibandum ferculo peraturis; illaque ingemiscent dixisset: *Heu me, mi Domine, quàm manè surgunt homines, ad infestandum te cibo! Ad quod Dominus blande, quasi subridens dixit: Noli ingemiscere charissima, quia hi quibus modò pulsatur, non sunt de numero eorum, qui contra me crapula, saniunt: quia per hanc prælibationem, ipsi vocantur & incitantur ad laborem. Unde & ego delector in eorum cibo, quemadmodum quis delectatur in refectione sui iumenti, quod pabulo pascit admirandum sibi.* Aliàs verò, *cum spiritualium intellectuum exercitatione nimis esset debilitata, accipiens vuas noctè quadam, recreauit se tali* INTENTIONE, *quasi ipsum Dominum in se ipsa reficeret. Quod Dominus magnifice acceptans; quanto, inquit, tu pariter ad laudem meam corpus recreaueris, eò suauius ego me proficior in anima tua refectum.*

Hocquoque benignissimus Iesus apertè confirmauit S. Brigittæ, dicens: *Etiam illud tempus, quod impenditur subueniendo corporis necessitati, si id rationabiliter fiat, inter spiritualia reputatur.* Plus dico, non modò opera de se indifferentia, seu adiaphora; sed etiam moraliter bona, v. g. orare, ieiunare, dare eleemosynas, administrare Sacramenta, bonitatem habent ex intentione, secundum illud Aristotelis: *iusta agentes, nonesse iustos, quia illa vel ex ignorantia faciunt, vel ob aliquid aliud, & non ob ipsa*, & D. Thomas: *ut voluntas sit bona, requiritur quòd velit bonum, & propter bonum.* V. G. dare haustum aquæ in nomine Christi, meretur regnum cælorum; si verò intentione peruersa, fine malo, ut placeat hominibus, ut videatur ab ijs, porrigat, etiam ipse actus malus, & vitiosus est.

Greg. l. 1. mor. c.

Greg. c. Euseb.

Greg. cit.

Aug. in Psal. 31.

Sales in Praxi spir. p. 4. c. 13.

Ouid. lib. 2. Metam.

Aug. cit.

Amb. serm. in Dom. 8. post Pentec. tom. 3.

L. 4. Insinuat. diuin. c. 14.

L. 3. c. 57.

Lib. 1. Reuelat. c. 14

Aristot. l. 6. Ethic. c. 12.

D. Thom. 1. 2. q. 19. a. 7.

Qui

Qui peregrinum pauperem, ex Christiana Charitate hospitio exceperit, opus tantæ virtutis exercet, ac si ipsum Christum tecto suscepisset, ut pa-
Matt. 25. v. 35. lam aliquando fatebitur; *hospes eram, & collegistis me.* Posse autem consimile opus sinistra intentione vitiari, etenim perquam tragico, Auctor quo maior non est in terris edocebit.

Fortunatus, Tudertinæ Ciuitatis Episcopus, ex
S. Greg. l. 1. dial. c. 10. obsesso in immundū spiritum eiecerat, *qui malignus cum advesperascente iam die, secretam ab hominibus horam cerneret, peregrinum se simulans, circuire cœpit Ciuitatis plateas, & clamare: O virum sanctum Fortunatum Episcopum! Ecce quid facit? peregrinum hominem de hospitio suo expulit. Quæro ubi requiescere debeam; & in Ciuitate eius non inuenio. Quidam audiens querelas, in domum illum suam inuitauit. Sedebat autem ad prunas cum uxore & filio: Cumque fabularentur simul, paruulum illum malignus spiritus inuasit, ingressusque, in flammas proiectum extinguit. Qui orbatus infante, agnouit quem susceperat, & quem Episcopus expulerat.*

Inducit deinde S. Papa interlocutorem Petrum, ut in Dialogis fieri assolet, sciscitantem: *quidnam hoc esse dicimus, ut occidendi causam antiquus hostis acciperet, qui hunc peregrinum æstimans, ad se hospitalitatis gratia vocarat?* respondet Gregorius: *multa, Petre, videntur bona, quæ non sunt;* QUIA BONO ANIMO NON FIUNT *Unde & in Euangelio veritas dicit:* SI OCULUS TUUS NEQUAM FUERIT, TOTUM CORPUS TENEBROSUM ERIT. QUIA CUM PERVERSA EST INTENTIO QUÆ PRÆCEDIT, *prauum est* OMNE OPUS QUOD SEQUITUR, QUAMVIS RECTUM VIDEATUR. *Ego namque hunc virum, qui dum quasi hospitalitatem exhiberet, orbatus est, non pietatis opere delectatum existimo, sed Episcopi derogatione; nam pœna subsequente innotuit, quia præcedens illa susceptio, sine culpa non fuit.* Tum causam, ac sensum animi sui, etiam circa vos exponit: *Sunt namque nonnulli, qui idcirco bona facere student, ut gratiam alienæ operationis obnubilent, nec pascuntur bono, quod faciunt; sed laude boni, quo cæteros premunt. Quare existimo hunc virum, qui malignum spiritum in hospitalitatem suscepit, ostentationem boni potius* INTENDISSE, *quam operi, ut meliora quàm Episcopus fecisse videretur: quatenus ipse susciperet eum, quem vir Domini Fortunatus expulisset.*

Addit Epiphonematis loco Petrus: *ita est ut dicis; nam finis operis probat, quod munda* INTENTIO *operationis non fuerit.* Hæc prolixius, prout gesta sunt enarraui, quia diuini verbi præconi amplus hic cāpus patet excurrendi: quoties enim fit, ut opus alias Deo gratum, affectu inuidiæ, odij, malignitatis; ut alteri noceas, ut vicini famam diminuas, ut ad te pelliceas, ut bonum Antagonistæ tui nomen obfusces, charitatis viscera, sed veneno plena effundas? quoties fit, potissimum, si de Ecclesiasticis, aut viris religiosis, calumniæ deferantur, patronum accipiant, beneuolas aures habeant, tecto & hospitio excipiantur? qua intentione? quo fine? *ut gratiam alienæ operationis obnubilent.* Detestantur idipsum, & execrantur gentiles, quis non commendatione, & laude omni dignum duxerit, qui noctes atque dies, ægro assederit, opere & verbis solatio fuerit? hoc tamen nisi recto fine egeris, audi grauis-
Seneca. epist. 95. simam Stoici Philosophi censuram: *amico ægro* ALIQUIS ASSIDET, *probamus, at si hoc hæreditatis causa facit, vultur est, cadauer exspectat.* Cognatu ægro assidet, Auunculo viro celebri, aut Euclioni iam depontano assidet, visit sæpius, electuaria submittit, omne obsequium condicit, totos dies & noctes lateri adhæret, *probamus*; *at si hoc* (ut passim fieri consueuit) *hæreditatis causa facit, vultur est, cadauer exspectat.* Mittis alicui munus, si ut maius exspectes, ut eum tibi deuincias, plus ea torqueas, non amicitia, ait idem, sed mercatura est. Cum SS. D. Cle-
Dinot. Theatro de nobilis. Franc. l. 5. c. 4. mens VI. Auenione degeret, quidam Ecclesiasticus beneficio inhians, hos versus in laudem, eo artificio composuit, ut si spe sua frustraretur, retrograde in iniuriam caderent.

Laus tua, non tua fraus, virtus non copia rerum,
Scandere te fecit hos decus eximium.
Pauperibus tua das, nunquam stat Ianua clausa:
Fundere res quæris, nec tua multiplicas,
Conditio tua sit stabilis non tempore paruo,
Viuere te faciat hic Deus omnipotens.

Hæc captandæ beneuolentiæ gratia illi obtulit, at quo animo, intentione quam peruersa ex eo patet, quod ubi malignus hic Institor, spe sua excidit, retrograde hos versus, retorquendo, graui cauillo, quem demereri sibi putarat perstrinxerit, hoc modo:

Omnipotens Deus hic faciat te viuere paruo
Tempore, non stabilis sit tua conditio.
Multiplicas tua, nec quæris res fundere, clausa
Ianua stat: nunquam das tua pauperibus.
Eximium decus hos, facit te scandere, rerum
Copia, non virtus, fraus tua, non tua laus.

Quare parum est, si alium collaudes, deprædices, extollas, recta modo intentio abfuerit; qua sola omnis nostra actio quamtumuis in se pia, ac sancta pensitanda est; super his Ecclesiæ Doctorem
Aug. in Psal. 118. audiamus: *magni interest*, inquit Augustinus, *cum aliquid boni facimus, cuius rei contemplatione facimus: officium quippe nostrum non initio, sed fine pensandum est. Ut scilicet non tantum si bonum est, sed præcipue si bonum est, propter quod facimus, cogitamus.* Quid sanctius, quid religiosius, quid pijs animabus frequentius, quam orationi, quam meditationi diu noctuque vacare? quot tamen hic horæ, quantum temporis deperditur? quam prolixæ preces in cassum, sine fructu, sine merito persoluuntur? quibus incommodis pulcherrima praxi succurrit Doctor Angelicus, quem ab omnibus hic auscultari velim. Quærit hic, an sit de necessitate orationis, *ut sit* ATTENTA? respon-
S. Thom. 2. 2. q. 83. a. 13. det: *ad meritum orationis non ex necessitate requiritur, quod* ATTENTIO ADSIT *per totum; sed vis primæua* INTENTIONIS, *qua aliquis ad orandum accedit, reddit totam orationem meritoriam, sicut in alijs meritorijs actibus accidit.* En stupendam intentionis vim, & efficaciam, quæ etiam euagationes mentis, ac distractiones nostras meritorias reddit. Quin imo & impetratorias: sic enim ibidem subiungit: *ad hoc ut oratio impetret, sufficit prima* INTENTIO, *quam Deus principaliter intendit; si autem prima* INTENTIO DEFIT, *oratio nec meritoria est, nec impetratoria.* Quot indies accedunt ad orandum, assiduò ingeminant *Pater noster*, & nihil impetrant, quia nil intendunt. Tot meditationes, tot Rosaria, tot Litaniæ, tot Psalmodiæ, *nec meritoria, nec impetratoria,* SI PRIMA INTENTIO *desit.* His omnibus, quid sublimius, quid diuinius, quam sæculo, ac omnibus spretis, religiosum institutum amplecti, viam arctam ingredi, & Christum nudū consectari? hæc tamen via quamtumuis arcta, si recta intentio defuerit, nō ad salutē, sed ad perditionem est. In hanc rem refert Cæsarius, ad Clara-
Cæsarius. l. 5. c. 3. uallem, Clericum se recepisse, non religionis amore, sed intentione rapiendi datâ opportunitate, quidquid posset è pretiosa templi supellectile, receptus in tyrocinium, anno integro insidiatus fuit ornamentis Basilicæ, cuius custodiæ, quia nouitius,

cum

cum non præficeretur, nullaque daretur furandi occasio, statuit professionem emittere. Sed misericordia Domini, quia non fuit consumptus: Etenim ut se formula votorum prolata, & habitu monastico indutus, Deo adstrinxit, derepente insilijt in eum spiritus Domini, & in virum alterum commutatus est; verum hæc mutatio dexteræ excelsi, non omni tempore, nec cuiuis obtingit, nam qui præclaras operationes, deprauata intentione, vitiare non verentur, plerumque gratiæ præsidijs destitutos, in abyssum malorum Deus præcipitari permittit; ut peruerso illi homini accidit, de quo Orlandinus: iactis Collegij Romani fundamentis, in quibus societatis scholares, ex omnibus nationibus collecti, ad Ecclesiæ Catholicæ subsidium, & hæreticæ imprimis prauitatis extirpationem, bonis omnibus artibus, ac Theologiæ potissimum subsidijs instruuntur; cum eam arcem, tantopere suis rationibus contrariam, capitibusque suorum imminere, non male ominarentur in septentrione Heresiarchæ, submissus fuit à Philippo Melancthone, aliòque hæreticorum Antesignano, nouæ sectæ quidam, eo consilio, ut res societatis, ac mores curiosius exploraret, ex eaque quos posset, ad execranda sua dogmata perduceret. Hac intentione homo vafer, annos tres & triginta natus, Romam venit, & ut erat versutus, bellè se simulabat Catholicum admirabilique facultate sermonis, atque congressu, in societatem se intrusit. Ad Tyrocinium admissus, obeundis strictè partibus nemini cedere, sæpe exomologesim inter hebdomadam: sæpe sacram iterare synaxim: voluntarijs suum corpus plagis excipere, omnia quæ alij candidissimi tyronis (sed solius intentionis defectu, quam dispari affectu) obire; cœnaculo instruendo præpositus, socium sui muneris, ac laboris, adiunctum oliuerium Manaræum, pium ac grauem habuit: quem ille remotis arbitris, ut peregrinis doctrinis abduceret, tentare non semel est aggressus: crebro cum eo de sacrarum imaginum usu, de potestate Romani Pontificis, de fide, & operibus, de rebus controuersis sermonem miscebat. Sensit Oliuerius post multa ac varia colloquia, peruersis ac perniciosis opinionibus imbutum socium, hominemque suspicatus hæreticum, obseruare eius omnia dicta, ac facta dissimulanter instituit: paucisque diebus, quinque & viginti exitialia dogmata, à Catholicis abhorrenda, ex eius ore collegit. Admonitus ea de re S. P. Ignatius, eum sine ulla cunctatione ad summum hæreticæ prauitatis inquisitorem, Ioannem Petrum Caraffam, qui summum postea Pontificatum gessit, deferendum curauit. Is comprehensum hominem, cum suis se reum confessionibus indicasset, sententiamque mutasset, ne peccandi licentiam augeret impunitas, perpetuas ad triremes, & probrosa transtra damnauit.

Orlandin. in hist. Societ. l. 11.

Hanc in homine scelerato, & heterodoxo sacrilegam intentionem damnamus. Et interim non attendimus, non paucos ex nobis hic eos agi, qui filios aut filias, etiamnum impuberes monasticis septis intrudunt, includũt, ut familiam suam exonerent, ut de victu, & amictu prospectum sit &c. quod diuinissimus Ecclesiastes prosequitur, dicens: *Ingressus religionis peruertitur, quia speratis quod filius vester erit Abbas, vel Magister in Theologia, aut Episcopus, & ideo inducitis eum in religionem.* Denique ut huius argumenti, Achillem inducam, quid intentio valeat, quid operetur, nusquam luculentius, quam in conficiendis sacramentis cernitur. Sunt binæ hostiæ in altari, super utramque idem sacerdos, eadem verba pronunciat; *Hoc est* &c. intentionem autem habeat, unam dumtaxat consecrandi, quid fiet? sub una erit SS. Christi Corpus, diuinitas, tota Trinitas: illa operabitur in anima gratiam, cacodæmoni erit terrori, Angelis ac omnibus cælitibus venerationi.

S. Vincent. serm. de S. Petro.

Altera erit merus panis, seruiet ad epistolas consignandas, contemni, abijci poterit, nullum gratiæ effectum producet &c. Vnde immane hoc discrimen? prorsus sunt similes, idem candor, idem sapor, eadem verba, ab eodem Mysta, super hanc & illam prolata? totum hoc ab intentione oritur. Nam ut cum tota Theologorum schola Doctor Angelicus; *si Minister Ecclesiæ non intendit sacramentum conficere, non perficitur sacramentum.*

S. Thom. opusc. 3. de Eccl. sacra.

Idem in Baptismo accidit: intendit quis infantem baptizare, alterum non; quid fit? eadem verba profert, aquam utrique affundit, ceremoniæ requisitæ ambobus adhibentur; nihilominus unus redditur filius Dei, alter manet filius Diaboli: hic in gratia est, alter in peccato: hic heres regni, alter exul patria: hic sub tutela Dei, & Angelorum, alter sub potestate cacodæmonis: omnia opera quæ prouectior facit nullius meriti, etiam sacerdotio initiatus, consecrationes, absolutiones inualidæ &c. atque hæc omnia adeo disparata, ut cetera paria sint, intentio adhibita, vel omissa operatur. Sic idem opus quod intentione recta exercitum, est fructuosum, meritorium gloriæ æternæ; si peruersa intentione peragatur, peccaminosum est, & supplicio æterno dignum.

Dicit Dauid *peccaui*, dicit & Iudas *peccaui*; hic desperans, hic confidens de Dei misericordia: finem diuersum sortiti sunt, quia affectiones, & intentiones habuere diuersas. Zachæus dicit: *dimidium bonorum meorum do pauperibus*, Publicanus dicit; *decimas do omnium quæ possideo.* Sed animo quam dispari? rectissime ferebatur qui dicebat: *ardens est cor meum videre Dominum*; nequissime de quo Luc. 23. *erat enim cupiens ex multo tempore videre Iesum.*

Luc. 18.

Sic in se materialiter idem opus, bonum, vel malum, sicut eadem aqua, salutifera vel venenata, prout per varias venas subterraneas deriuatur. Concludo hic, ne longior sim, cum Hipponensi Præsule, qui docet omnia opera, ex eo pensari, quo animo, idest, qua intentione fiant: *facta est traditio à Patre, facta est traditio à filio, facta est traditio à Iuda: una res facta est; sed qua res discernis Patrem tradentem filium, seipsum filium tradentem, & Iudam discipulum tradentem Magistrum suum? videtis quia non quid faciat homo considerandum est, sed quo animo, & voluntate faciat.*

Aug. tract. 7. in Ioan.

* * *

§. 2.

Omnia in Deum simplici INTENTIONIS *oculo, quasi in* SCOPUM *collimanda.*

CAssianus collat. 1. cap. 5. tradit olim Imperatores in scutula, seu scopo albo, curasse depingi omnia præmia, quæ victoribus proponebantur, & quod quisque telo attingebat, id ei porrigebatur: *securi* inquit, præmium non defore, *si modo propositum* SCOPUM *valuerint obtinere.*

Scopum nobis omnibus, summus ille cæli, Imperator proposuit, quem quo propius attingimus, hoc excellentiori præmio donamur. *Habet siquidem* (*Cassian collat. 1. c. 2.*) *nostra professio* SCOPUM PROPRIUM, *ac finem suum, pro quo labores cunctos, non solum inde fatigabiliter: verum etiam gratanter impendimus: ob quem nos ieiuniorum inedia non fatigat, vigiliarum lassitudo delectat, lectio ac meditatio scripturarum, non satiat, labor etiam incessabilis, nuditasque, & omnium rerum priuatio, horror quoque vastissimæ solitudinis non deterret.*

Nostis quis ille scopus sit, quem nobis omnes propositum habere debeamus, in quem omnes cogitationes, & actiones dirigendæ sunt, ad quem omnes sancti collimarunt? Is est, quem pijssimus Imperator Iouinianus sibi præfixit: hic teste Cardinale Baronio, territus vindicta, qua sacrilegus (*Pontan. Attica bell. part. 2. hist. 47.*) Iulianus fulmine cælitus immisso interijt, totus pietati deditus, in symbolum sibi longe nobilissimum assumpsit, quo omnium principum regumque tesseras obscurauit: SCOPUS *vita mea Christus*: eius unius gloriæ, honori, amori totus militabat: ad hunc omnis belli apparatus, vigiliæ, curæ, molestiæ, machinationes, stratagemata, pericula, & vulnera spectabant: huc omnium militum sarissas & spicula, nouo edito Sacramento collineanda dictitabat, huc hostium stragem, opima spolia, partas victoriæ palmas, purissimo intentionis oculo referebat. Si hac cruenta bellorum tempestate, hoc fine, hac intentione exercitus conscriberentur, arma susciperentur, quam illa non euersis aris, sacris omnibus conculcatis, à Christianis in Christianos, sed in barbaros, in Turcas, in numinis hostes, pro Domo Dei, pro Religione longe gloriosius stringerentur! quanto sanctius Milites occumberent, quanto illustrius triumpharent! hoc esset bellare bella Domini.

Quod Iouinianus in profana, hoc Imperator Castrorum Dei SS. Patriarcha noster Ignatius, in sacra Religionis suæ militia spectauit, nec absimilem sibi, suisque tesseram, AD MAIOREM DEI GLORIAM, omnibus, & in omnibus, laboribus, studijs, concionibus, functionibus, Missionibus, non ipsis solum Moderatoribus, sed & mediastinis, & infimis operis domestici Adiutoribus adlegit. Hinc regula 1. Magistrorum: *feratur praeceptoris peculiaris* INTENTIO, *tum in lectionibus, tum extra eas, ad Auditores suos,* AD OBSEQUIUM, ET AMOREM DEI *iuuandos.* & Regula 1. Scholasticorum: *ad hunc enim* SCOPUM *studia Societatis diriguntur.* Regula, Concionatorum 2. *Summo studio, media adhibeant, quæ instrumentum cum Deo coniungunt: cuiusmodi sunt: Caritas,* PURA INTENTIO *diuini seruitij.*

Regula 1. Coadiutorum: *intelligant omnes* PRIMARIAM *ipsorum* INTENTIONEM, AD INSERVIENDUM *diuinæ maiestati, in societate esse debere.*

Tum ne quis excipiatur, Reg. 17. summarij OMNES *rectam habere* INTENTIONEM *habere studeant.* Ita infimis, & summis, Dei gloriam, maius Dei obsequium, eum in omnibus intuentes &c. in constitutionibus suis, centum & septuaginta septem locis diserte præscribit, ut Suarez tom. 4. de relig. l. 8. c. 6. n. 1. adnotauit: sibi enim nos similes esse volebat; siquidem ut in relatione S. Rotæ Romanæ auditorum, & Cardinalium S. Congregationis rituum de eo summis Pontificibus, pro obtinenda eius Canonizatione relatum fuit: *omnes suas Cogitationes, verba & opera, in Deum, tanquam in finem referebat.* Eodem iam dudum ante, illustrissimæ illius familiæ PP. Prædicatorum Auctor, & fautor, S. Dominicus collimauit, de quo illud precor vos, memori mente reponite: cum sacræ quædam Moniales, à malo genio obsessæ, exorcismis compellerentur, S. Dominici imaginem fixis oculis intueri, una, quam spiritus ceteris pertinacior possidebat, altiori coacta vi respondit: quod in hunc sanctum aciem nullatenus intendere valerent, in causa esse, quod hic dum viueret, in Deum semper oculos, animumque intenderit, atque ad eum omnia sua direxerit. (*P. Paul. Barry fol. ead. fol. 318*) Nec est, quod vestrum quis, hoc rectæ intentionis exercitium, Religiosorum, Monialium, aut eorum dumtaxat, qui peculiarem status sui perfectionem professi sunt, esse arbitretur: Vos omnes quotquot estis, opifices, Mercatores, Causidici, senatores, Nobiles, fæminas, puellas, Iuuenes, Senes necessario concernit: qui ut omnes ad unum *finem*, quem Apostolus vocat *vitam æternam* conditi sumus, ita eo tendere, hunc, eumque solum intendere, atque humana omnia in illum dirigere debemus, nisi à scopo nostro aberrare, id est summo bono in æternum frustrari velimus.

Potentissimus ille Israelitici populi Rex David, in tantis amplissimi regni curis, & assiduis bellorum turbis, ne longius euagari contingeret, sese sæpius ad se reuocabat, & velut ad scopum sese exercebat Psalm. 76. v. 7. *exercitabar* inquit, & SCOPEBAM *spiritum meum.* Vbi Agellius perapposite: (*V. Bovis hic.*) *Scopebam* deducit à SCOPO id est ad scopum, metam, finem dirigere, & conferre omnes animi cogitationes; *idque se David affirmat fecisse.* Nolim hic fusius enarrare, quoties de die, quoties de nocte intenderet: nostra forte, ut propinquiora, ita gratiora accident.

Ex Illustrissimo Farnesiorum stemmate Alexander Cardinalis, qui postea Papa Paulus III. pro (*Typotius symb. de Cardin. pag. 23.*) Gentilitia tessera sagittam ad scopum directam præferebat, hoc lemmate subiecto: *sic mitte sagittam*; summam votorum dictitare solitus, si in finem præstitutum semper collimaret: suo nos exemplo sapienter ac salubriter commonendo, sic omnes actiones nostras, velut sagittam in scopum defigendas, ne quo alio dilabatur. Nemo vestrum ea negotiorum mole, implexis adeo curis, ut Reges, summique Pontifices distinetur, quo ipsis, eodem & vobis collimandum est.

Studet quis, quo, simplici oculo connitendum?

1. Vt consequar veram sapientiam, non plausum, aut lucrum. 2. ut vitem otium, prauæ declinem consortia. 3. Vt iuuem patriam, Remp. animas. 4. Vt me aptum reddam instrumentum, ad quoduis munus, quo Deus vocarit &c. Ieiunandum est: sed quo fine? Vt me affligam; & patiar aliquid pro Christo.

2. Vt

2. Vt tuear castitatem, meo statui congruentem.

3. Vt seruem sanitatem, quo melius Deo seruiam.

4. Vt animam disponam orationi, inspirationibus diuinis, SS. Eucharistiæ postridie suscipiendæ.

5. Vt subtraham fomitem vitiorum,

6. Vt satisfaciam pro excessu in cibo, & potu, alijsque delictis &c.

Observandum porro est, ut docent Theologi, hoc opere te quamque virtutem formaliter attingere, cuius motiuo incitatus, in eam tendis, si Eleemosynam quis elargitur pauperi, ex commiserationis affectu, actus est misericordiæ: si ut pro peccatis satisfaciat, actus erit pænitentiæ si ex motiuo amoris Dei, eum in paupere intuendo, actus erit flagrantissimæ Charitatis. Hic S. Martinum incitavit, qui iam ad infulas ex insidijs protractus, mendiculum seminudum, frigore rigentem, cum Archidiaconus in mora esset, sua se subucula exuens, contexit: Norat quippe fide diuina, *quod uni è minimis*, id Deo omnium maximo collatum esse.

Aresius festo S. Martini n. 34. Consimili motiuo ad ruborem nostrum, insignis quædam Domina, de qua Aresius, egeno subuenit: cui, quo se tegeret, indusium postulanti, mandat Ancillæ, ilico conferri: quod cum omnino lacerum Domina conspexisset, aliud honestius quam mox conquiri iubet, dicens: pudori sibi, ac dedecori fore, si coram Angelis, Christus eo indutus à tam potenti Domina, se vili hoc centone donatum dictitaret. Hæc amabo vos, quoties vel tritam lacernulam nudo, vel buccellam famelico, vel nummum egeno porrigitis, spectate. Quod si in cæteris quoque operibus, etiam adiaphoris, seruaremus, de sanctitate nulli concedere deberemus: Etenim magno teste Augustino, perfectissimum est, omnes actiones dirigere, in eum, qui dilexit nos, ob solam ipsius bonitatem, & amorem Infinitum, non spe præmij, aut metu gehennæ: *proficiendo* inquit, *perueniat ad talem animum, ut plus amet Dominum, quam timeat gehennam: ut etiamsi dicat illi Deus, utere delicijs carnalibus sempiternis, & quantum potes, pecca: nec morieris, nec in gehennam mitteris; sed mecum tantummodo non eris, & omnino non peccet*, eo solum motiuo, ut Deo amato suo fruatur, scio hoc esse mentis oculatissimæ, ita recte in dilectum ferri, ut nullo motiuo creato, à scopo deflectat. Talis exstitit Beata Magdalena de Pazzis, cuius hæc ex corde ardentissimo, in Sponsum missæ sagittæ: *si crederem me uno verbo solo dicto ob alium finem, quam ab amorem Dei, etiamsi non esset eius assensa, posse euadere Seraphinum, nunquam illud dicerem.* Talis exstitit Franciscus de Sales, cuius hæc sanctissima rectæ intentionis suspiria: *O quam bonum est non viuere, nisi Deo: non operari nisi propter Deum: Non delectari, nisi in Deo! Si vel pilum affectus in me deprehenderem, qui vel à Deo non oriretur, vel ad Deum non referretur, eum quantocius euellerem:* non enim consolationem, sed consolatorem, non dulcedinem, sed dulcissimum Saluatorem, eumque solum requiro. quis non in his simplicem oculum, uni Deo purissime intentum collaudet? Quis miretur, si eiusmodi animæ, quæ non in creaturis dispersæ, Sponsum suum uno tali oculo saucient, & in amplexus compellent? Gilbertus serm. 30. in Cant. *simplex est oculus qui unus est, unus autem, qui ad plura non est, qui dirigitur in unum: non fissus, non diffusus, non sparsus in multa.* Is fuit oculus sponsæ, de qua Sponsus Cant. 4. *Vulnerasti cor meum, soror mea Sponsa, vulnerasti cor meum, in uno oculorum tuorum*, bene ait, *in uno oculorum*, quia Sponsæ unus est oculus in unum intentus *nempe in sponsum*, ut notat Anselmus. Sic is debet esse bonæ mentis oculus, spectet ille Deum unum, neque se per creaturas vaga licentia spargi patiatur, neque Mundi curis, sæculique voluptatibus distrahi, sed in unius animæ salutem, in Dei gloriam, eiusque purissimum amorem, ceu in scopum collimet. In hac sanctissima exercitatione (quod omnes studiose æmulari debemus) excelluit sanctimonia vitæ insignis, quidam frater noster, vestiario præfectus, cuius nomen Ioannes de Soto; is graui & mortifero, quem prædixerat morbo decumbens, iam morti proximus, acum poposcit, quam in parietis alicuius rimam inseruerat: hic præsentes, hominem delirare opinabantur quibus ille: non deliro inquit, mentisque, & animi sanus sum; quare amore Dei, dari mihi velim hoc quod peto, allatam itaque acum, in manus sumpsit, dixitque assusis socijs: *hac mihi cæli clauis erit, hac paradisi portas reserabo, cumque hac mori cupio, & Christum inuisere*: causam audite, quam, & qualem subiunxit: *nihil enim hac acu paraui, nisi solius amore Numinis, neque filum eadem traieci unquam, præterquam ut illi placerem, non aliter quam si ipsummet Christum vestire debuissem.* *Nieremb. in vita diuina c. 11.*

O si quiuis è Mechanicis, in extremis constitutus, hoc de se confidenter asseuerare posset hac acu, subula, trulla, malleo nunquam, nisi amore Numinis, & ad eius gloriam usus sum. Si vos Mercatores, Causidici, Consiliarij, qui calamos non passi inertes, tot apochas, lites codicillos, conscribere consueuistis, si iam extremum spiritum trahentes, calamo vobis obiecto, Deo teste, vere affirmare possitis, hunc calamum nunquam in manus sumpsi, nisi, ut ex Dei amore, iustas causas propugnarem, ut viduas, & pupillos defenderem, ut Dei gloriam, in omnibus sectarer.

Quanto hic animi solatio, è terris ad superos commigraret, & cælitibus iure meritissimo adscriberetur?

Quæ cum ita sint, in vanum queruntur plerique sæcularium, ij potissimum, quibus vix respirandi facultas: quas inter, serui & ancillæ, per omnem hebdomadam, ne semihoriolam suppetere, qua sacrificio Missæ interesse; per diem ne horæ quadrantem, qua Deo, sibique vacare queant: solatio illis sit, omnia opera seruilia, & maxime abiecta, aurea intentione informata, sublimia prorsus reddi, ac diuina.

Edoctus cælesti oraculo, unus aliquis è veterum Anachoretarum cœtu, in taberna quadam Ancillam commorari, quæ se multis parasangis, vitæ sanctimonia antecelleret, pia æmulatione Monachus stimulatus, tabernam adit, Ancillam conuenit, ac familiarius percunctatur, quibus per omnem diem, plerumque occuparetur? Respondit candide, ministeria se domestica obire, illud cum primis in mente habere, quoties ligni fascem igni apponendum, in humeros sustolleret, eius se id amore facere, qui lignum crucis pro se laceris humeris,

Aug. lib. de Catech. rudib. c. 17 · *In vita. Lancicius opusc. Spirit. tom. 2. pag. 148.* · *Sales in Reg. & praxi spirit. part. 4. c. 13.*

in Golgothæum montem extulisset. Quo rectæ intentionis iaculo, velut percussus, fassus est se in suis etiam pijssimis occupationibus, alio longe ab hoc scopo euagari.

§. 3.

Quam multi à scopo, rectæ intentionis defectu, aberrarint?

INter Emblemata Vischerij refertur, in Gallijs scopum esse, in quo varia fercula depicta, in quorum medio, dæmunculus torque ex ducatis aureis eminere cernitur. Quod quisque sagitta ferit ferculum, hoc illi adfertur: hic pernam, alter armum, iste vini amphoram, alius gallinam, aut artocream, sobinde quis aureum dæmunculum attingit. Eiusmodi scopum, scopo Christi oppositum, de quo Cassianus supra, Diabolus omnibus proponit: unum hic vos rogo, quisque secum expendat, quo collimet? hic in pernam, aut pinguem armum ouinum; quo enim omnes illæ cogitationes de crapula, & mensarum cupedijs? vix oculi aperti, intendit primum, quod in prandio obsonium palato gratum parandum sit. Quorsum multi per omnem hebdomadam desudant? in amphoram collimant, ut die Dominica genio indulgeant, & se ingurgitent. Quid totis diebus, & noctibus, leues Adolescentuli? quo oculos, verba, munera, missilia, ut sagittas dirigunt, nisi ad gallinas? Maxima vero pars, ut quid noctes insomnes, dies curis, laboribus, ærumnis traducit, nisi ut aureum dæmonem attingere valeat? Hic scopus Mundi est: Nosti qui eius sectatores? vide quò colliment, qualis finis, talis intentio: qualis intentio talis actio, Receptum illud axioma: *cuius finis bonus, ipsum bonum: cuius malus, ipsum malum.*

Est puella quæ indies, & id maxime festis solemnioribus, binas, tresue horas ante Crystallum se contemplatur, vestit, pectit, crispat, ornat. Libet percunctari, quorsum hæc omnia tendant? quia

Psal. 44. illud Psaltis in illam cadere videtur: *specie tua, & pulchritudine tua,* INTENDE *prospere, procede, & regna; sagitta tua acuta.* At quænam hæ sagittæ? *species, & pulchritudo,* ut S. Thomas, Hieronym, Chrysost. hic. Addit Cardinalis Bellarminus, verbum *intende,* sensu Chrysostomi, ad sagittas referendum esse: ac si diceret: *intende sagittas.* Sed quo? quorsum omnis ille Mundus Muliebris? quem scopum hæc tela petunt? nonne ut oculos, Iuuenum confodiant? nonne ut cor lasciuientium, etiam coniugatorum transfigant? nonne ad flagitium perpetrandum, gratiosæ, speciosæ, formosæ haberi volunt? Quam

Iudith. c. 10. paucæ Iudithæ similes: *hæc quidem lauit corpus suum, & unxit se myro optimo, & discriminauit crinem capitis sui, & imposuit Mythram super caput suum, & induit se vestimentis iucunditatis suæ, induitque sandalia pedibus suis, sumpsitque dextraliola, & lilia, & inaures, & annulos, & omnibus ornamentis ornauit se.* Atque in hoc omni Mundo muliebri, Iudith nihil dum vanitatis spectauit, non hominum, sed Dei solius oculis placere studuit: *cui etiam Dominus contulit splendorem,* in promptu causa est: QUONIAM OMNIS ISTA COMPOSITIO, *non ex* LIBIDINE, SED EX VIRTUTE *pendebat.*

Quam raræ hodierna die Estheri comparandæ, quæ in aurea sua cyclade, & regio diademate, non euanuit: *tu,* inquit, *Domine scis, quod abominer signum superbiæ, & gloriæ meæ, quod est super caput meum, in die ostentationis meæ, & detestor illud & nunquam lætata sit ancilla tua, ex quo huc translata sum, nisi in te Domine Deus Abraham.* Hic qui volet, in vanitates, & insanias falsas puellarum excurrat. Ad vos parentes me conuerto, quorsum omnes curæ, sollicitudines, labores, cogitationes? quorsum tam graues expensæ, ut filij educentur, instruantur scientijs, linguis, moribus imbuantur? ut tandem in officium parentis succedant; ut ad tale munus, talem dignitatem perveniant, ut familiam amplificent. Ideo hic in Gallias, in Hispanias mittendus, ideo in praxi iuridicundo exercendus. Hunc Mercatorem, illum iurisperitum, alium senatorem, alterum Ecclesiasticum efformare *intendunt.* Filios quasi sagittas, potenter in scopum sibi præfixum destinant, iuxta illud Psaltis: *sicut sagitta in manu potentis, ita filij excussorum.* Vbi apposite Sandæus, *si filius sagitta. parens sagittarius, & quo æquum est, & Respub. & Religio exigit, dirigat.* Sic filij excussorum in Deum directi, Samuel, Machabæi, Ædmundus, Thomas Aquinas, Andreas Corsinus, alijque innumeri. Monica Augustinum adhuc vtero gerens, sæpe sæpius diuino seruitio consecrabat, ut ipse fatetur, dicens: quod salem Dei in utero Matris degustasset. Mater S. Bernardini natos infantes, vlnis exceptos, Christo Iesu offerebat, atque in hunc scopum ita feliciter direxit, ut è septem, nemo à Religione aberrarit, atque omnes sanctitate eximij exstiterint. Hos æmulari vos docet Franciscus de Sales Geneuensis Antistes in praxi spirituali p. 3. c. 38.

Esther. 2. 14. — Psal. 126. Sandæus artifex Euag. pag. 631. — S. de Sales praxi spirit. part. 3. c. 38.

Bion unus è Græciæ sapientibus, hoc pro monumento posteris reliquit: *Magistratum sagittario perito conferendum esse,* in quo non genus, aut opes spectandæ essent; sed qua solertia præfixum sibi ex munere scopum attingat. Eiusmodi præficiendi Magistratui, curiæ, senatui, qui bonum publicum, qui iustitiam, qui fidem; Religionem, cultum Dei, tueri intendunt: qui cum Iouiniano dicere possunt: SCOPUS *vitæ meæ Christus,* non crumenam replere pecunijs, cauas vini dolijs, arcas muneribus, non quadrigis vehi, non amplo famulitio stipari, non digito monstrari, &c. Miseri profecto mortales, qui hæc sibi tam fluxa, tam vana, & insana, pro scopo præfigunt?

Stobæus serm. 44.

Miseri profecto togati illi, qui indies, hyeme, æstate, tot horas in curia lites discutiunt, domi in seram vesperam chartis impallescunt, si præter regium stipendium, existimationem hominis, nil sublimius habent, quo colliment idque de omni genere hominum iudicandum est.

Verum enimvero, omnium longe miserrimi, viri Religiosi, qui alio, quam in finem sibi præstitutum collimant; ut recte Apostolus: *miserabiliores sumus omnibus hominibus,* si tot vigilias, tot ieiunia, orationes, corporis afflictiones, dæmonis infestationes, constanter toleremus, ut vel in ordine Magni, vel ad officium, aut dignitatem assumi, aut alio specioso apud homines titulo eminere possimus. Miseri profecto facti illi oratores, si per catenatos suos labores, nocturnas lucubrationes, per tot molestias & fastidia in concionibus inueniendis, disponendis, conscribendis, ediscendis, proferendis, per plures aduentus, & quadragesimas, non sine

1 Cor. 15. v. 19.

sudore,

sodore, etiam & sanguine, hoc solum intendant, placere populo, splendidum cogere Auditorium, primam Cathedram obtinere, vocari ab hominibus Rabbi & Tassis olim Florentiæ, sua vaniloquentiâ celebris Ecclesiastes savanorola; quid hic in omnibus spectavit, nisi ut Propheta qui indies cum Deo sermones misceret, haberetur? idque jam facile decem millibus persuaserat. Consimili vanitatis vento velificantem, inducit Lancicius Monachum Cisterciensem, qui tantum diebus festis, quando frequens, & honestus populi concursus, pulchre & elata voce cantabat; silebat vero aliis diebus. Hinc Dæmon, Deo volente, *pravam ejus intentionem* castigaturus, horrido & fœdè contorto vultu, in specie pueri, in omnium conspectu apparuit plaudens manibus, & vanissimum cantorem irridens, dixit; O bene cantavit vere, statimque disparuit. Quos profecto Organistæ non absimiles esse dixero, cum nil agant, nisi ventus vanæ gloriæ afflarit. Hugo Cardinalis in Psalm. 44. Concionatores *sagittarios* vult, sed peritos; verba *eorum, jacula & sagittas* nuncupat; sed quò, quorsum desigenda? In vitia, in corda Auditorum, ut non sui plausum, sed compuncti populi planctum; non se, sed Christum prædicent. Hinc P. Claudius Aquaviva, in epistola de formandis concionat. *Primum impedimentum* inquit, *in concionatore, est* OBLIQUITAS INTENTIONIS. Quod & in omnibus Religiosi functionibus, locum habet, quæ si extra Deum fiantur, sunt velut membra, extra locum, aut commissuram violente distorta: *si* inquit, *infelicia prorsus putarentur corpora, quæ suis ponderibus, gravitate scilicet, vel levitate sua, loca non peterent; longe procul dubio, major miseria nostra fuerit, nisi assiduo tendamus in Deum. Quod tunc vere fit, cum actus omnes nostri ab ipsius amore, & moventur, & in ipsum diriguntur. Quare S. Dionysius: malum asserit esse præter finem, extra terminum,* SCOPO *carens.* Ac tandem concludit: *itaque si ex centum motibus, qui v. g. unius diei spatio fiunt, plures fortasse quam nonaginta in vanum recidant, non in centrum: consideremus obsecro, quam nobis ingratum, quamque invitum genus hoc vitæ esse debeat?* Quare si quis hactenus tam miserum, tam ingratum, & invitum genus vitæ duxerit, omnem operam, studium, laborem, opera omnia, velut tela per inane volantia perdiderit: si quis hactenus à scopo, aberrans, proprium commodum, honorem à creaturis emendicarit, si hominibus placere studuerit, nunc Dei gloriam sectari, ejusque oculis placere studeat; stimulo hic esse poterit Comœdus, quem gravissimus Doctor S. Augustinus nobis proponit. Hic dudum coram populo, ingenti plausu suas histrionis partes lepidè peregerat; At jam decrepitâ ætate, ut vidit se ingrato populo jam fastidio, & despectui esse, solus templum subibat, & veteres Comœdias, ipsis Deorum statuis, magno animi fervore, mentisque ac vocis contentione, declamabat, dicens: se jam facere in solam Deorum gratiam, quæ antea exiguo cum emolumento, per tot annos imprudens, populo placere studens, exhibuisset, sic inquit August. *doctus Archimimus, senex jam decrepitus, quotidie in Capitolio Mimum agebat, quasi Dii libenter spectarent, quem homines desierant*: quippe ingratis mortalibus, suam tanto vitæ impendio operam navarat, solis tandem divorum oculis placere studuit. Haud aliter quisque nostrum, omnes reliquæ vitæ nostræ actiones, mentis & corporis, eo dirigamus, ut divinis oculis placeamus. Id suis Monialibus suadebat, & inculcabat B. Magdalena de Pazzis: ut omnes actiones etiam parvas, internas, & externas facerent porè ad placendum Deo, & ad gloriam ejus, si fieri posset etiam ictus oculorum, minimos motus membrorum, dicens: eum qui sic faceret, iturum sine purgatorio ad cœlum. Quæ merces longe opulentior, quam reportavit ille in civitate Lucensi, in Italia, circumforaneus, seu Agyrta, qui ad qualvis ædes subsistens, ac lyram pulsans, stipem aliquam emendicabat; sed extrusus, & illusus undique, mœrore animi non parum oppressus, in ædem sacram se recepit, ubi dum ante argenteam, Salvatoris imaginem constitit: Domine inquit, totum diem pro ingrato Mundo, ludendo insumpsi, & nil mercedis retuli: quin potius in tui gratiam, & lyræ nervos, & animi omnesque corporis articulos, & artem omnem expendo: dixit, lusit, & ecce, imago argenteam qua pes indutus erepidam, in sinum ejus excussit. Quotus quisque vestrum Auditores, cum hoc homine deliravit; dum omnia sua opera, ut lucrum temporale, ut plausum populi, ut mercedem temporariam consequeretur, omnia studia ad vanitatem, aut emolumentum proprium retulit? nunc tandem omnes vires, omnes labores ac studia, in Dei laudes, cum magno Thoma intendite, qui à morte stella pectus insignis, dixit: *tam pura animi intentione se meruisse.* Itaque astra in quæ collimavit, facile obtinuit: dumque præter ipsum, de quo scripsit, petiit nullum stipendium, majus non potuit petere nec obtinere.

Florimon. Remond. de ortu hæres. l. 2. c. 1

Lancic. opusc. Spirit. 3. c. 3.

Claud. Aquav. epist. de renovat. Spirit. §. 23

August. lib. 6. de civit. c. 10

In vita. c. 44. Lancicius opusc. 6. pag. 463.

Poirters Larva mundi ad Lect.

Surius. Fasti Mariani.

FESTVM
SANCTAE CATHARINAE
VIRG. ET MART.

Lac vobis potum dedi. 1.Cor.3.

LACTEA *nomen habet.* Ovid. Met.l.1.

ARGVMENTVM.

ORatores quamtumuis diserti, Sophi quamtumuis versuti, omnes accurrite, elingues vos & infantes una Virguncula Alexandrina faciet, quæ cælitus tantum sapientiæ hausit, ut sola è Stoa omnes Stoicos, & Peripatheticos, diuina dicendi sua facundia exsuperarit. Atque ut Virginem etiam fæcundam, quæ tot Deo filios peperit, sciatis lac suis propinauit. Ad huius fæcundæ Virginis ubera, vos omnes, cælestis Philosophiæ candidatos inuito, hanc si Magistram audieritis, hodierna luce sancte adpromitto, omnes non modo, qui in Louaniensi, Duacensi, Parisiensi, Coloniensi Vniversitate versantur, sed & Nobiles, & Mercatores, & fæminas & puellas, Doctoratus laurea insigniri posse comprobabo. Tum
Prov.5. ne vos *lactent peccatores*, potenter commonebo, ut eos deuiteris, quæ velut lupæ, vos lacte suo viperino vestrosque liberos enutriunt: quarum ubera si suxerint, quid mirum si feri ac rabidi euaserint, ac tandem in altum soporem, ut Sisara à Iahele inducti, clauo trabali confodiantur? atque ita fit, vt Albertus doctrinâ & sanctimoniâ maximus exponit *dent eis bibere lac & sic ipsos dormientes, clauo perpetuæ mortis perforent, & occidant.*

Albertus M. in serm. de S. Nicol.

§. I. *Ego dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt contradicere omnes aduersarij vestri.* Luc.21.

§. II. *Auditores salubri doctrina lacte pascendi.*

§. III. *Fili mi, si te* LACTAVERINT *peccatores, ne acquiescas eis.* Prov.5.

FESTVM

FESTUM SANCTAE CATHARINAE VIRG. ET MART.

Lac vobis potum dedi. 1. Cor. 3. v. 2.

QVid valeat disertæ linguæ gratia, quid possit absoluti Oratoris eloquentia, quid non evincat etiam puellarum in dicendo, asperta modestioris venustate, facundia, vel ipsi gentiles satis superque olim contestati sunt, Valerius, ut plurimum illam valere comprobet, sub propriis exemplis, inquit, quo vires ejus testatiores fiant, recognosci convenit. Regibus Româ exactis, plebs dissidens à patribus, armata vastabat, nec leves animorum motus, Reipublicæ turbines, ac tempestates concitabat: jamque sanguineos fluctus, & extremam perniciem minitabatur; cum ecce unius Valerii diserta oratio, motus subsidere, intentos jugulis mucrones recondere, manus dare coegit, populumque linguæ suæ facundiâ: *ad saniora consilia revocatam, senatui subjecit, id est, urbem urbi junxit.* Habet enim hoc aureum dicendi flumen, ut velut pleno aquarum impetu exundans, obvia quæque secum rapiat, annosas arbores radicitus extirpet, immensæ altitudinis aggeres perfringat, infinitæ molis cautes convellat, & suo secum omnia tramite faciat placidissime devolvi; hoc est inveterata partium odia componat. Elatos pertinaci arrogantiâ animos domet: intractabiles hominum mores mitiget, suoque omnia nutu flectat atque gubernet: quid, quod etiam sanguinis cupiditate furentes compescat: missi enim à sævissimis ducibus: Mario & Cinna milites, ad M. Antonium obtruncandum, oratione ejus estemporali abstupefacti, districtos jam, & vibratos gladios, cruore vacuos, vaginis reddiderunt. Sed parum hoc, unum alterumve magis meticulosum eloquentiæ vi, velut flumine præstrictum fuisse, integros exercitus, munitissimas Civitates, huic vincessisse, succubuisse novimus. Quod Pyrrhus Epirotharum Rex ingenuè fatetur: plures urbes Cyneæ disertissimâ oratione expugnatas, quam ipse unquam armatâ manu subegisset. Quid Philippus Macedonum Imperator? ad Athenas inquit, conservandas, multum valet fateor, Themistoclis pugnacitas; plus valebit tamen efficacitas dicendi, quæ uno in Demosthene reperitur. An eidem sententiæ non suffragatur Agamemnon? certe: nam ad Trojam capiendam non decem Ajâces, militiæ studiosos, sed decem Nestores eloquentiæ peritos requirebat. Age vero, illa vis quæ in Mercurio dicitur fuisse, ad cicurandas feras, ad exurpandas sylvas, ad sistendos fluvios, ad sopiendos manes, quo alio ex fonte, quam ab eloquentia promanavit, ut ille olim cecinit:

Valer. Max. l. 8. cap. 9.

Tu potes tigres, comitesque sylvas
Ducere, & rivos celeres morari.
Cessit immanis tibi blandienti
Janitor aulæ,
Cerberus: quamvis furiale centum
Muniant angues caput ejus, atque
Spiritus teter, saniesque manet
Ore trilingui.

Horat. lib. 3. Carm. ode 11.

Illa vis quæ in Orpheo fuit ad serenandas iras, ad expugnandos metus, ad leniendos corporis, animique cruciatus, unde nisi ab Eloquentia profluxit?

—— Manesque adiit, Regemque tremendum
Nesciaque humanis precibus mansuescere corda. Virg. 4. Georg.

Verissime itaque Romanæ facundiæ Princeps Cicero, qui in quamcunque libuisset partem, lingua sua curiam flectebat, pronuntiavit: *tantam vim habet omnium Regina rerum eloquentia, ut non solum inclinantem erigat, stantem inclinet; sed & adversantem, & repugnantem quò velit inducat, deducat unde velit.* Nunc vero, si profana hæc, verborum fuco colorata, argutiarum cincinnis calamistrata, at nescio quibus elegantiarum formulis lemmiscata aut phalerata eloquentia tantum valeat, quis non divinam illam ab increato *verbo* cælitus haustam dicendi facultatem, omni gladio ancipiti, omnibus massagetarum sarissis, Maurorum jaculis acriorem, longeque acutiorem, ut animos feriat, mentes sauciet, molliat, temperet, à qualibet opinione abducat, in quamlibet sententiam impellat, arbitrabitur? quod in Alexandrinâ Virgine Catharinâ, omnium oratorum disertissima Principe, omnium Philosophorum dignissima præside, hodiernâ luce comprobabo.

Cic. l. 2. de orat.

§. I.

EGO DABO VOBIS OS ET SAPIENTIAM CUI NON POTERUNT CONTRADICERE OMNES ADVERSARII VESTRI. Luc. 21. v. 14.

DOctorum Antistes Aquinas hisce verbis comprobat, hominem quantumvis rudem, diviniori sapientiæ radio præstrictum, omnes mundi sapientes in unum collectos, facilè arguere, confutare, ac debellare posse: hic etenim prima veritas *quasi dicit: statim à me sortiemini facundiam & sapientiam, ut nec omnes adversarii, si in unum conveniant, resistere valeant: vobis, nec in sapientia, nec in eloquentia;* Divus Cyrillus Alexandrinus exponit: *accipietis à me sapientiam, & linguam inexpugnabilem.* Porro Spiritus ille intellectus, & scientiæ, ubi in animum illapsus fuerit, stolones, Doctores ilico, *& linguas infantium, facit esse disertas.*

S. Thom. in Luc c. 21. v. 14.
V. Cord. Catena in Lucam hic.
Sap. 10.

Vastissima illa, & celeberrima urbium Babylonia, ingenti olim stupore hæsit attonita, dum integerrima

tegerrima Susanna, adulterii nequissimè insimulata, testibus convicta, omnium sententiis condemnata, saxis obruenda videretur: [Daniel. c. 3. v. 45.] *cumque duceretur ad mortem, suscitavit Dominus Spiritum Sanctum pueri junioris, cujus nomen Daniel*; qui novum ea sapientia judicium coegit, ea dicendi vi, & eloquentia peroravit, ut inveteratos dierum malorum senes, turpissimi flagitii reos, perjurii convicerit, omnem multitudinem in suas partes traxerit, honestissimam Matronam omni etiam sceleris suspicione absolverit. Hujus rei crebriora, & luculentiora, in lege nova suppetunt argumenta. Stephanus nullis Philosophicis argutiis imbutus, in ipso juventutis flore, cum antiquis dierum contendit, & [Act. 6. 10.] *non poterant resistere sapientiæ, & Spiritui qui loquebatur*. Idipsum hominibus agrestibus, piscatoribus Apostolicis evenit, qui è discipulis Christi, per saltum, sine medio: Magistri artium, Doctores [Ambr.] gentium, simul & semel evaserunt: *nam ubi Spiritus Sanctus Magister est, facilè discitur quod docetur*.

Tunica Christi inconsutilis, desuper contexta per totum, teste Sancto Ambrosio, divinæ sapientiæ symbolum fuit; nostra sapientia, vestis est consuta partibus ad partem, frequenti stilo annexis: primo namque docet Ludimagister formare characteres, exinde syllabas connectere, tum verba componere, post hæc, aliam attexit partem Grammatices, cui assuit dialecticam, aliasque ex aliis scientias; adeo ut scientia nostra, sit vestris consuta per totum: [Ambros. serm. 3. sub finem tom. 5.] *nostra sapientia*, hoc est, *humana, consuitur: assuitur enim cum liberos damus ad studia Grammatices, tradimus Philosophis, erudimus eos ut sapientia in usu, quæ non erat acquiratur*. At ubi Spiritus Sanctus Magister est, nulla mora, nullo molimine, momento quis Philosophus & Orator fit. Fidem suam obstrinxit Matth. 10. v. 9. *cum autem tradent vos, nolite cogitare, quomodo aut quid loquamini; non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis*. [S. Remig. in catena D. Thom. Matt. 10. v. 19.] Ubi S. Remigius observat, Christum non solum verba, & materiam, sed & modum aptè disserendi suppeditare: *duo dicit: quomodo, & quid; quorum unum refertur ad sapientiam, alterum ad oraofficiam: quia omnia verba quæ loquerentur, & sapientiam quæ ea proveneril, suggerit*; ut innumeris, tum veterū tum recentiorum historiarum testimoniis manifestatum est. Nobis sat est, in cœlesti Pallade nostra, in una Virgine Alexandrina id demonstrasse: quæ spretis mundi divitiis, & carnis deliciis, regiisque thalamis, [Baron. an. 307. n. 32.] *divinitus inspiratâ sibi sapientiâ*, eam talem in se experta est, cui non possent omnes mundi, nedum Alexandriæ sapientes contradicere; quod priusquam pluribus demonstrare aggredior, libet brevi velitatione, ad Heterodoxos, & cumprimis Anabaptistas appellere, ac compellare, quo Spiritu ministellis, sutoribus, textoribus, quantumvis stolidis ac stupidis, mulierculis etiam ipsorum, ex sapientia infusa sit, ut ex tempore super maximè recondita fidei nostræ mysteria, ac sensus bibliorum omnino arcanos, disserere præsumant? [Florimūd. Ræmond. de ortu Hæres. l. 2. c. 2. n. 5.] Ruremundensis Episcopus Lindanus, rem plane admirabilem narrat, cui tamen tanti viri auctoritas facile fidem addit; dicit vero, novisse se quosdam Idiotas, & simplices homines, qui cum ante ne vel litteram legere, ac scribere possent, factos Anabaptistas, non solum sacram scripturam expeditè legerint, verum etiam explicare præsumpserint; eosdem dein, cum ad Catholicæ Ecclesiæ gremium rediissent, (O inauditam diaboli astutiam) non minus quam ante, omnium litterarum imperitos, rursus fuisse. Ego inquit diu existimavi fabulas esse, quæ hac de re dicerentur, donec à Catholico quodam mihi noto monitus, uxorem ipsius ad Anabaptistarum concionem abiisse, eodem me contuli. Eo cum venissem, inveni ipsam in bibliis legentem, jamque accinctam ut baptismum reciperet; cum vero eam inde abduxissem, ac librum ut illum legeret, ei exhibuissem, illa ne litteram quidem in ea se nolcere confessa est.

Petrus Tyræus in libris suis dæmoniacis testatur ann. 1560. se quoque Coloniæ sutorem veteramentarium, & alterum rusticanum, utrumque Anabaptistam vidisse, atque audisse biblia expeditè legentes, quamvis eam artem nunquam didicissent. Atq; hac maligni Spiritus suggestione, velut divina quadam inspiratione, incredibile quantum, quotque imperitorum animos seduxerint! ut de iis jure queri possim, quod olim Hieron. in illud Isaiæ: [Hieronym. in Isa. c. 22.] *interfecti tui, non interfecti gladio*, ait, *maxima pars absque ullo certamine, & disceptatione, hæreticorum deceptionibus supplantatur, & hæc est turba quàm plurima*. Videas Prædicantes psorū è propinis in suggestū provolantes, biblia in sensum quem volunt detorquentes, garrulitate mira, omnes attentos & attonitos detinere; nostis unde hæc eis facundia? [S. Bernar. de septem Spiritibus.] *uti sunt elingues & muti dæmones*, inquit Bernardus, *sic etiam sunt facundi & loquaces Diaboli*, qui in iis loquuntur. Hos Christus silere, & obmutescere fecit, quod & Porphyrium Gazæ Episcopum factitasse, Baronius, gravis scriptor commemorat. [Baron. an. Chris. 405. n. 34.] Excurrerat Gazam mulier Antiochena, Iulia nomine, sectam Manichæorum professa, quæ fallaci sua doctrina, recens illuminatos, & in sancta fide nondum stabilitos pervertebat: ausa insuper cum Episcopo super gravissimis fidei controversiis, in arenam descendere cumque prodigiosa loquens venefica Iulia, jam multa pluribus horis esset fabulata, & consuetas dixisset blasphemias in Deum: motus divino zelo S. Porphyrius, dominum universorum maledictis incessi à muliere, in qua operabatur Diabolus, in eam tulit sententiam, dicens: Deus qui fecit omnia, qui est solus æternus, qui glorificatur in Trinitate, *tuam percutiat linguam, & obstruat os tuum, ne loquatur blasphemia*. Atque illico tremere Iulia, & mutari vultu, manere muta & immobilis, ac paulo post expiravit, *profecta ad tenebras quas in honore habuerat*, & ad socios quos hic magis hos adsciverat. Idem sentiendum est de Anabaptistis, Calvinistis, Lutheranis, aliisque Diaboli administris; porro ut cum Hieronymo loquar: [Hieron. in Esa 14. [illegible] &c.] *quidquid Hæretici loquuntur in Synagogis satanæ, non est doctrina Domini, sed ululatus Dæmonium*. & alibi: *doctrina Hæreticorum, non in sensu sed in multiloquiis, & clamore versatur*; [Hieron. in Isa c. 22.] garrulo ad hoc Spiritu incessi, ut eventus ad fidem nostram stabiliendam perquam prodigiosus edocuit, ut ex Florimundo Ræmundo, fidelissimo auctore referam, qui sic ait; [Flori. Ræmond. de ortu hæres. l. 4. c. n. n. 4.] memorabilis est Palatini Miezis Laviensis conversio quam uti à testibus oculatis accepi, enarrabo.

Palatinus hic, cum die quodam Podoliæ, Sacerdoti Catholico plus pietatis, quam doctrinæ habenti vellet illudere, hominem ad prandium invitarat, mensæ assidentem Palatino innuente, prædicans quidem variis quæstionibus urgere cœpit, jam caput aliquot doctrinæ, jam Papæ tyrannidem, jam dissolutam Ecclesiasticorum vitam, in medium proponens. Tacet ad omnia bonus ille Sacerdos, ac interim appositis vescitur. Tandem

ad

ad Palatinum conversus quid hic hominis est quæso ? O inquit, equidem ad prandium non ad disputationem invitatus sum : ubi risu solvi omnes; & boni Sacerdotis simplicitatem, vel potius insitiam (ita enim videbatur) ludibrio habere. Tum ille, equidem inquit, jam hoc agam & prandebo, ubi pransus fuero, tum forte homini illi respondebo. Sublatis mensis Sacerdos ita infit : hodie sacrum in altari peragens, hac usus sum precatione : *discerne causam meam, de gente non sancta.* Spero sanè hunc ipsum Deum pro suâ omnipotentiâ, & misericordiâ preces has meas exauditurum. Facto deinde Crucis signo, prædicantem ita alloquitur: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, per Dei cujus ego indignus servus, & Sacerdos sum, auctoritatem, & potestatem : *mando tibi maligne Spiritus ut obmutescas, nec per os illius hominis loquaris.*

Quid fit? vix ille hæc verba pronuntiaverat, cum ecce prædicans, pisce magis mutus sedet. Tum Sacerdos iterum, jam inquit, homo loquere, & tibi respondebo: hactenus enim cum maligno illo Spiritu, qui per os tuum locutus est, verba commutare, religioni mihi duxi. At prædicans frustra loqui conatus, cum ne gri quidem proferre posset, demisso capite, totus pudore perfusus, inde se proripuit, omnibus hoc miraculo obstupefactis. Et ipse Palatinus in se rediens, errore in quo educatus fuerat abjurato, una cum familiâ suâ, ad Catholicam Ecclesiam accessit, & in ea constanter perseveravit. Ex quibus hactenus dictis, illud unum concludo, quia solus est Spiritus veritatis, *qui obmutescere facit imprudentium hominum ignorantiam,* Sap. 2. & linguas *infantium*, ac puellarum, *facit esse disertas.* Ut in præsenti certamine spectabitis.

Ingens hic, non armorum, sed animorum contentio non ferri, sed linguæ ac mentis acie dimicatur. In bellico quidem congressu efferantur animi, exeruntur vires, flammescunt intimis in præcordiis studia decertandi; verum si Martis exitus diutius nutat, si in longum trahitur victoria, si plures per horas pertinaci labore conflictamur, quis languor virium? quis defectus sensuum? quæ debilitas omnium membrorum? fluunt artus, labant pedes, languent brachia, frigent animi, hebescunt Spiritus, totum corpus sudore & sanguine exhaustum, suopte pondere ad terram alliditur. Non ita Philosophico hoc in conflictu, ubi quo pertinacior pugna, eo vires ingenii utrimque emicant acriores: politur lingua, acuitur acies, tota ratio clarior splendescit, quæ errorum tenebræ animis offusæ, eædem disputationis æstu, divino velut radio derepente exorto dissipantur. Felix pugna quæ vires non adimit, sed addit animos ; non pungit, sed ungit : non vulnerat, sed sanat. Alterum in hoc Martis, & sacræ Minervæ certamine discrimen est; nunquam evenisse, aut aliquando eventurum, ut in bellico pulvere, ab utraque parte victoria & triumphus reportetur; sed unius gloria, alterius contumelia: unius plausus, alterius planctus : unius victoria, alterius ruina : unius triumphus, alterius interitus esse consuevit. At longè aliter se habent partes, spectante potentissimo Imperatore Maximino, in arena commissæ : ubi qui cadunt, animosius assurgunt: ubi qui victas dant manus, palmas referunt. Ubi victi vere victores: pars utraque triumphat, & laurea condecoratur. Mirum hoc alicui videbitur, mirari desinat, rem exemplo dum illustro. Prodiere quondam in disceptationis duellum Helladius Luciferianus, hæreseos late fœde offusus, & Hier. fidei lumine illustratus. Conseritur bellum, ardescit pugna, librantur rationum pondera, argumentorum momenta expenduntur: sonant voces, & tonitrua. Clamunt, sudant, anhelant, mutuis se telis validi pugnatores petunt, *iste odiosâ loquacitate Caninam facundiam exercet : hic Philosophorum argutatione depositâ Christianorum simplicitate armatus progreditur*, Quid fit? Hieronymi ante pedes, quis dubitet victum corruisse Luciferianum? corruit quidem, sed invictus; Palmam dedit, sed non perdidit; amisit pugnam, sed non victoriam. Novus planè belli exitus, & inauditus ; sed ita contigit. postquam Luciferianus, Hieronymi verbis circumventus, elabendi viam nullam agnovit, manus dedit, colla subdidit, saniorem se restituit in mentem, neque se victum erubuit profiteri ; sed neque se victorem potuit denegare: vicisti inquit Hieronyme, fateor, vicisti; *sed non solum te vicisse existimes : vicimus uterque nostrum : palmam refer, tu mei, & ego erroris. Utinam mihi sic semper disputare contingat, ut ad meliora proficiens, deseram quod male tenebam.* Longe acrior, multoque alacrior instituta hodierno die dimicatio, quæ non inter verba, sed verbera : non intra sudorem, sed & sanguinem, & vitam partium stetit, utrimque tamen vincentium, utrimque triumphantium. Certamen hoc magis anceps, & dubia mortis alea videri possit, quod imbellis Virguncula, cum 50. certissimis Sophis, inermis cum Porphyrio centurione, & ducentis cataphractis in arenam descendere non reformidarit; atque ita non tam manum quam mentem & linguam conseruerit, ut illud Hieronymi, jure usurpare possim : *vides eloquentissimos adduci ad fidem & stultam fieri sapientiam sapientum.*

Hieron. adversus Luciferianos.

Hieron. in Isa. c. 6.

Catharina etenim, ut Baronius testatur, quam Maximinus disertissimam sciebat, per gentiles Philosophos, quibus Urbs Alexandrina abundare solebat, (& alii addunt, etiam undique conquisitos) à Christiana Religione divellere conabatur ; ipsa omnes tum scientia, qua egregiè imbuta erat, tum etiam divinitus inspirata sibi sapientia superavit, & magni illi Sophi, repudiatis suæ gentis erroribus, viderunt quid interesset inter umbram & solem, inter fumum & flammam, inter vanitatem & veritatem, omnesque Deo manus, & Virgini palmam dedere. Vicisti Catharina, quæ plus linguæ eloquio, quam *Abigail* aut *Thecuites* consilio: quam *Iahel* clavo, quam *Debora* aut *Iudith* gladio valuisti; tu es una & unica è numero prudentum, cui omnis, quam antiquitas in mulieribus suspexit, facundia, infinito concedit intervallo. *Cornelia* Gracchorum mater, ut loquitur ipse Hieron. Eloquentissima celebratur, à cujus uberibus filii, illam Suadæ medullam suxerunt. *Amesia* capitis condemnata, causam suam L. Titio Prætore judicium cogente, populi maximo concursu egit, motusque omnes ad perfectos eloquentiæ numeros fortiter executa est, & omnium prope calculis absoluta ; quam, quia sub specie feminæ virilem animum gerebat, Androginem vitagionem appellabant. Verissimè Augustinus : *nec femineus sexus suis fraudatur exemplis.*

Baron. an. Chri. 307 in xxvii.

Ant. part. tit. 8. c. 1. §. 38. Ribadin. in vita.

V. Carthus. serm. 4. de S. Cather.

Hieron. ad Laetam. Plut. in Gracch.

Val. Max. l. 8. c. 3.

August. ser. 242. de temp.

Hortensia Q. Hortensii filia, cum ordo Matronarum gravi tributo esset oneratus, nec quisquam virorum eis Patrocinium accommodare auderet, Hortensia repræsentata patris facundia perotavit, & apud triumviros causam evicit. *Cujus si viri, dicendi facundiam sequi voluissent, Hortensiana eloquentia tanta hæreditas unâ feminæ actione, abscissa non esset.* Cleopatram præ his extollit Dio. l. 42. *Quod in ejus verbis summus existeret Lepos, ita ut quisquis illam loquentem audiret, amore concideret.* Quintam denique, ut omnium poten-

Valer. Max. cit.

Baron. a. Chri. 303 n xxxii. Socrates l. 7. c. 15.

portentum, sacri & profani commẽdarunt historici *Hypatiam*, fœminam Alexandrinam; hæc teste Baronio, tantos in litteris fecit progressus, ut omnes Philosophos sui temporis, longè superaret; ac non modo in scholam Platonicam ac Plotino deductã succederet, verum omnes Philosophorum omniũ præceptiones, & disciplinas, omnibus qui eam audire volebãt, explicaret, quapropter quotquot Philosophiæ studio incendebantur, undique ad illam confluebant. Verum enimvero, si has omnes verâ sapientiâ expertes, inani loquacitate instructas, cũ una Virgine nostra Alexandrinâ conferre volueritis, quinq; fatuas, jure meritissimo & habendas, & nuncupandas fateamini omnes, necesse est. Atque utinam hoc nostro sæculo, hac in urbe non plures Virgines fatuæ, puellæ ac mulieres fatuæ reperirentur, quæ imprudenter ac impudenter garrulæ, loquacitatem, eloquentiam arbitrantur: quibus illud Stobæi jure objeceris: *incipit verborum flumẽ, mentis vero gutta*: Omnes femellæ volucres, à natura taciturnæ, & mutæ, sunt; mares vero vocales argutissimè modulantur haud aliter puellas ac mulierculas taciturnas, ac mutas esse convenit. Vnde prudenter illud Tympius omnes monitas voluit, in convivio viros posse esse *vocales*, juvenes *semivocales*, sed mulieres ut summum *consonantes*, puellas omnino *mutas*; neq; enim mysterio carere volunt, quod Redemptor noster mutos quidem, sed nullam mutam curarit: atque ipse qui innumeros quavis infirmitate affectos liberavit S. Vincentius, adductam ad se mutam, ob garrulitatis periculum curare, recusavit. Quid porro existimandum est locutam in plures horas, in seram vesperam, in multam noctem, vanam, inanem & garrulam, puellulam, cum lascivo & petulco adolescentulo? hoc itaque cum maximè deceat, ut Hieronymus monet, *sermo silens, & silentium loquax*, *quinq; prudentes Virgines* in exemplum proponam, à quibus sanam facundiam, & diuinam eloquentiam haurire queant: omnes inanes fabulas execrari, pias cum Deo confabulationes, aut cum hominibus, de diuinis, sermones *miscere consuescant*. Ac primum quidem spectabilẽ se præbet Catharina illa Virgo Senensis, cui cum cælestis sponsus corde sublato, suum reposuisset, Christum merito cor suum, suum Christus Catharinã vocare posset: huic & quod amantũ est, per horas, per dies, & noctes, cum specioso illo præ filijs hominũ sermones miscere, deambulare, officium diuinum alternis concinere, ab hoc denique magistro *de arcanis secretis, altißimisq; mysterijs edoceri*. cæterum quã apud homines in verbis prudens, quam parca videretur, argumento est, quod *triennio integro silentiũ adeo strictè obseruarit, vt præter diuinum officium, pensum & sacram confeßionem, nihil fere loqueretur*. qui volet his euolet, & involet in eas, quæ multũ cum hominibus, parum cum Deo loquuntur: Cum illis eloquentes, cum hoc elingues & infantes sunt. Altera B. Catharina Bononiẽsis, iã duobus functa sæculis, corpore integro illibatoq; viuum omnibus superest miraculum. fuit illi à teneris prudentia senilis, modestia singularis, ac morum elegantia admiranda; *nullum ex ore eius verbum excidit inane*, cum interim ab ipso Christo edocta, plurimum indies super cruciatus amabilissimos meore sermocinaretur: quid mirum si alta, si profunda loqui *consuerit*; Catharina Ferrariensis sancti Dominici alumna, quæ verbum patris in pectore, in ore habebat, nec semel *reipsa expertam se dicebat cum virginibus suis de rebus diuinis colloquentibus, ipsum dominum explicatißima fronte medium adesse, ex condicto: vbi duo vel tres congregati sunt; at illis contentiosius sermocinantibus, irato similem, ab illo cœtu abeuntem vidisse olim se commemorabat*. Vbi nunc ea nostrarum puellarum sermocinatio, cui sponsus Virginũ ambiat interesse? huic quoq; prudentum virginum numero accenseri potest puella Iudaica, quæ à suis ad Christi castra trãsfuga, & sacro baptismatis fonte expiata, Catharinæ nomine insignita fuit: iam monialibus Parcensibus prope Lovanium adscripta, suo omnes tũ exemplo, tum verbis incendebat: verum parentibus & amicis, vt fieri assolet, moniales has frequentius inuisentibus, Catharina hæc à suis omnibus deserta, nulli nota, Colloquium cum cælitibus ac virginum matre prolixius instituebat; vnde hæc aliquãdo ante eius iconẽ prostrata, contestari audita est; *aliæ sorores nostræ moniales à matribus, & amicis solatiũ habent, & gaudium. Ego autem paupercula, pupilla & indigna ad te Dominam, vt cognatam, meam fidenter accedo, tu sola pro omnibus esto mihi solatiũ*. Quos hic sermones, quam pios, quam castos quam ardentes habuerit, non humanæ sed Angelicæ linguæ facũdia est enarrare. Ita & vobis, nunquam nisi cum cælitibus, aut cũ hominibus de diuinis agendũ est. Hac in parte, ne longius abeam, adeo Catharina nostra Alexandrina excelluit, vt vel cum sponso suo & in carcere familiarissime sermocinaretur: aut si cum hominibus cælestis doctrinæ hoc instillando, à flagitijs & erroribus auocaret, aut sacris fidei elementis imbueret. Hoc enim vero cumprimis manifestum est, ex ea Cathalinariâ, qua Imperatorem idolis immolantem, & sacris operantem, adeo potenter inuasit, vt *stupefactus Cæsar ad verba eius respondere non valeret, eiusq; eloquentiam & sapientiam miratus sit*. Tum vt omnibus compertum sit, quod in exordio proposuimus, diuinæ facundiæ ac spiritui, quo repleta erat, quinquageni illi Catones respõdere nõ valentes, palam confessi sunt quia *hæc puella, in qua Dei spiritus loquitur, ita nos in admirationem conuertit, vt contra Christũ aliquid dicere, aut omnino nesciamus, aut penitus formidemus*; ipsam vero Imperatricem non solũ ad Christi fidẽ adduxit, sed & ita confirmauit, vt dum ad suppliciũ raperetur, Catharinæ *verbo ita constans effecta sit, vt ministros hortaretur, ne quod iussi fuerant exequi morarentur*.

Tympi Dor. c. 31. *In vita.* *Baronius an. 1370. n. 8.* *Baronius. an. 1461. n. 65.* *Rho. variarum virtutum hist. l. 1. c. 2. § vi.* *Cantipratani l. 2. c. 29.* *S. Anton. part. 1. tit. 8. c. 1. §. 38.* *S. Anton. cit.*

Hæc vis melleo & diuino Virginis fuit eloquio, longe potentior, quam Liuio, quem Hieronymus *lacteo eloquentiæ flumine manare* affirmauit. Illa porro quam suis doctrinæ lacte mater, & nutrix extiterit, etiam morte sua contestata est, dum pro sanguine lactis fontes è virgineo collo propinauit; vnde Poëta recens ingeniose lusit.

Credibile est vatis lac voluisse dare.

Factumque felici nominis omine S. CATHARINA angrammatissimo NATIS CHARA nuncupetur.

§. 2.

Auditores salubri, doctrina lacte pacendi.

PElignus vates viam Lacteam innumeris stellis in cælo coruscantem per quam heroës ascenderunt, sic depingi:

Est via sublimis, cælo manifesta sereno,
LACTEA *nomen habet: candore notabilis ipso.*
Hac iter est superis, ad magni tecta tonantis.

Damasc. de via lactea in physic. 34. *Ovid. l. 1. metam.* *Natalis comes l. 1. c. 4.*

Commenti quippe sunt Poëtæ, Iunonem lac Herculi præbuisse, quo immortalitatem consequere-

tur: nec parum ex vbere pleno in cælũ defluxisse, atque eamde viam vocatam lacteam; quasdam vero guttas, in terram decidentes, lilia prius crocea, iis tincta, candida reddidisse. Fusius hac viâ lacteâ expaliatur Manilius:

Nec mihi celanda est, fama vulgata vetustas
Mollior, è niveo lactis fluxisse liquore
Pectore reginæ divum, cælumque colore
Infecisse suo: quapropter lacteus orbis
Dicitur, & nomen causâ descendit ab istâ.
At fortes animæ, dignataque nomina cælo,
Corporibus resoluta suis, terraque remissa
Huc migrant ex orbe, suumque habitantia cælum,
Æthereos vivunt annos, mundoque fruuntur.
Atque hinc Æacides, hinc & veneramur Atridas.

Sed ne videamur Poëtarum commenta, aut doctas fabulas secuti, nõ infamis, & adultera Iuno, sed candidissima Virgo, lacteo suo sermone, non unũ, at plures Hercules lactavit: nec solum guttis Virginei lactis in terram decidentibus, sed fontibus, qui è collo scaturiere, plures mentes croceas, candidissimas reddidit, atq; ita viâ lacteâ quinquagenis hisce Philosophis, & viginti Prætorianis militibus velut totidem stellis, una cum imperatrice & Porphyrio, splendidissimis astris, lucidissimam effecit, quæ fulgebunt in firmamento cæli, in perpetuas æternitates: nam ut verè Sanctus Ioannes Damascenus observavit: *lacteum circulus magnarum & splendidarum stellarum copia abundat, atque idcirco tum ob situm, tum ob stellarum cætum, qua in ipso sunt multitudinẽ, & magnitudinem, lac in ipso effici dictitarunt.* Vbi Doctores, quosque ipsi erudiunt stellis (quod alibi tractaudũ) eorum vero Doctrinam, sapidissimo ac saluberrimo lacti, aptè video comparari. Quæ dum probare aggredior, nemo mirabitur si Virginem viro, si Catharinam Paulo contulero; quam virum credidisses, nisi eum caput ensis abstulit, Virgineum lac quod pro sanguine fluxit, prodidisset. Hugo Card. in illud ad Heb. 5. *facti estis quibus lacte opus est.* sic ait: *Apostolus enim fuit bona nutrix, fœcundus lacte cœlestis doctrinæ.* Quod & ipse suo confirmat testimonio: *tanquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi* Hinc minime mirandum dicit Ambrosius, si instar nutricis, dum capite plexus est, lac dederit pro sanguine: *de Pauli cervice, cum eam persecutor gladio percussisset, dicitur fluxisse lactis magis unda, quam sanguinis: quæ quidem res in Paulo stupenda non est: quid enim mirum si abundat lacte, nutritor Ecclesiæ?* Guerricus Abbas: *quã plenus lacte redundaverit Spiritualis, pulchrè significatum est, unda illius lactis visibilis, quod de corpore ipsius fertur exisse, loco sanguinis, cum decollaretur: quibus dedit mamillam, dedit & animam;* id est vitam Spiritualem: hoc etenim lactis flumine, plures etiam filios, atq; ipsos lictores parturisse dicitur. Catharina quoq; *quibus dedit mamillam, dedit & animam,* è cujus eburneo collo, pro sanguine, lactis fontes emanarunt; *quæ quidem res in Catharina stupenda non est: quid mirum si abũdat lacte, nutrix Ecclesiæ?* S. Greg. ita felicitatẽ sese matrẽ exhibuisse docet, dum salubri doctrinæ lacte, suos pascit potius, quam dum ubera sugenda dedit: exponens quippe illud Matt. 12. *qui fecerit voluntatẽ Patris mei, ille meus frater, soror, & MATER est.* sic ait: *quærendum est quomodo etiam & MATER esse possit? sciendum nobis est, quod qui Christi soror, & frater est credendo, MATER EFFICITUR PRÆDICANDO: si per ejus vocem amor Domini, in proximi mente generatur. Ad quam rem nobis idoneè confirmandam, adest B. Felicitas, quæ credendo extitit ancilla Christi, & prædicãdo facta est Mater,* NUTRIX; de qua verissime pronuntiaro:

S. Damasc. in Physic. 15. c. 4.

1. Cor. 3.

S. Ambros. serm. 69.

Gregor. hom. 3. in Evang.

Magna dati NUTRIX *præmia* LACTIS *habet* — Ovid. l. 3. Fast.

Plutarchus in libro aureo, de officio Auditoris, orationem comparat convivio, in quo ornatus est, & cibus: ornatus ille symposiacus ex phialis aureis, ex pateris argenteis, ex splendidâ supellectile: cibus ea avibus, ex tragematis, ea bellariis spectatur. Quoties vero quisq; ut ex fulgore delectetur, majorem tamen ea epulis non sumat voluptatem, & utilitatem; ut ipse Varus, apud Martialem, tenuiter exceptus testatur:

Ornatus dives, parvula cœna fuit. — Martialis.

Sic in oratione, res sunt, & verba; res sunt cibi, qui pascunt animos, verba tamquam ornamenta, quæ titillant aures. Bene Plutarchus: *ad Oratorẽ audiendum, studiosus auditor non aliter accedere debet, quam ad sacrum epulum;* unde esurientem animam reficere, viresq; colligere, spiritus vitales, ac vigorem cõcipere queat. Hæc ad mores referendo, satis quotidianâ compertum habemus experientiâ, si quando ad istos concionatores, vel declamatores potius imus, qui cultè & putidè, & circumspectè loquũtur ad numerũ, quæ ex scripto didicerunt, redimus frigidi & exsucci, quasi a marmoreæ statuæ uberibus. D. Hieronymus acerbè queritur, & succenset ejusmodi Concionatoribus, qui fucatam eloquentiam inducunt in Ecclesias: omissaque Apostolorũ simplicitate, ac puritate verborum, quasi ad Athenæum, & ad Auditoria conveniunt, ut plausus circumstantiũ suscitentur: ut oratio artis Rethoricæ, fucata mendacio, quasi quædam meretricula procedat in publicum, nõ tam eruditura populos, quã favorem populi quæsitura, & in modum Psalterii & tibiæ dulce canentis, sensus demulceat audientium; ut verè illud nostris temporibus possit aptari: *facta est eis quasi vox citharæ suave canentis, & bene composita, ut audiant verba tua, & non faciant ea.*

Hieron. in proœm. l. 3. in epist. ad Galat. V. etiam S. Prosperum l. 1. de vita contempla. c. 24. simil. 186.

Prodit in suggestum, levissimum vanitatis cymbalum, nescio quid tinnulum *persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis* increpans. Auditores ipsi qui multi sæpe hebetes sunt, nec tractus illos sublimioris eloquentiæ capiunt, ad istum tinnitum dormiunt: qui pii sunt indignantur: qui improbi & leves, modicè titillati, sine fructu animarum discedunt. Norint hi suos Auditores esse, *quibus lacte opus est, non solido cibo,* id est interprete eminentissimo Hugone. *doctrina subtiliori & altiori.* subdit porro: LAC *est facilis doctrina, quæ ædificat parvulos, quorum mentes teneras & angustas panis suffocat, quod autem dicitur Thren. 4. parvuli petierunt panem, id est rustici idiotæ (et mulierculæ) volunt doctrinã difficilem, & ideo sunt hæretici, quia* LACTE *simplicis doctrinæ non sunt cõtenti. Hoc est contra scholares, qui dimissa historia, & moralitate scripturæ, quæ ut* LAC NUTRIT, *statim insiliunt ad quæstiones difficiles.* In hominum flagitia detonandum est, in gravissimo salutis negotio totus exsudare debet animus, ut per virtutis, omnisque pietatis semitas, in beatum portum deducat, ab immani inferorum præcipitio, ab orci faucibus evocet. Refert Antipater Thessalonicensis, puerum è clivo excelsiori præsentis periculi omnino ignarum, jam jam in præcipitium ruẽtem, ac forte respectantem, matrem à tergo ostensis uberibus stetisse, revocasse, vitamque servasse. Complures puerili levitate indies misere laberentur in altas scelerum foveas, & inferni barathrum deciderent, quos sacri Ecclesiastes objectis sacrarũ litterarum uberibus, & salubri doctrinæ suæ lacte servarunt: eleganter Philo Carpathius ad illa verba divini Epithalamii: *meliora sunt ubera tua vino, sic ait, duo ubera, duæque mammæ, duo testamẽta sunt, quæ Spiri-*

1. Cor. 2. 4.

Heb. 5. Hugo Cardinal. in c. 5 ad Heb.

Antipater l. 1. Antologia Novenini Electa sacra p. 74.

Philo Carpath. in Cant. c. 1.

X 2 *tus illam*

tualem nobis potionem, DIVINI LACTIS *instar effundite, nosq; super delectationes omnes humanas, sanctissimè lætificant atque* TUENTUR.

Hæc vbera divino Oratori premenda, his inhærendum, his exlugendum, quod in suos derivet, si eos in virtute & gratiâ crescere voluerit; quod Doctor ille mellifluus, sub cujus lingua LAC *& mel*, *potissimum* spectavit: nam Ecclesiæ *alumnus* inquit, *ex uberibus sapientiæ*, LACTIS MELIORIS *expertus dulcedinem, jam inde cœpit crescere in salutem: jam & eo satiatus eructat, dicens: meliora sunt ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis*. Meliora profectò ubera vino, quod rationis lumē exstinguit, mentem excœcat; ipsa verò fluunt lacte, quod intellectui lumē affundit, mētis cæcitatē ac tenebras aufert. Attendite lactis vim plane prodigiosam in eo lacte quo ex Matris uberibus S. Remigius nutriebatur, Patri ejus cæcitas sublata, atq; usus oculorum restitutus est; nō secus inquit au-„ ctor, cœlestis Doctrinæ lac, menti amissum lumen „ sæpe restituit, spiritalique luce animum perfundit. „ Quare idem mihi votum, quod Philosopho fuit: *non delectent verba, sed prosint, non quærit æger* (aut cæcus) *medicum eloquentem, sed sanātem*: quid enim aliud quam ineptire, & insanire est, bracteatam sectari eloquentiam, aut sublimem suam de Idæis, notionibus divinis jactare Doctrinam? ubi rudes imbuēdi sunt sunt animi, ubi pravi comprimendi sunt affectus. Hinc illa gravissimi Doctoris querela, in illud Pauli: LAC *vobis potum Dei: quidam* inquit, *in conventu fratrum, studens magis alta quam apta docere: erubescunt humilia & plana docere*. Tum alii Apostrophe se obvertens: *ascendisti Cathedram ut alios ædifices, non ut teipsum infles: ut impleas, non ut exinanias teipsum. Propterea debet Prædicator non quid ipsum, sed quid subditos audire deceat, attendere: non quadrare, sed* (instar suavissimi lactis) *liquare sermones adhuc teneris faucibus*.

Bernard. Ep. 78. ad Suggerium Abbatem. — *In vita Novariu. Electa sacra. pag. 74.* — *Seneca epist. 75.* — *Hugo Car. in 1. Cor. 3.7.*

Istud enimvero aliquando erubuit, & in se gravissime reprehendit, divinissimus ille Ecclesiastes S. Vincentius Ferrariensis, cui non erat propositum blandis verborum lenociniis aures mulcere, sed adamantina corda liquare, diviniq; amoris facibus inflammare; cumque ad cœlestem viri facundiam sese urbes effunderent, eumque potentissimus quidam Princeps sancto quodam stupore, defixus auscultasset, Vincentium ad se suosque Aulicos verba facere, perhumaniter in aulam invitavit: cujus auribus, dum vir sanctus operosè se comparasset, ut dignum quid afferret, sublimes ac exquisitos conceptus excogitasset, multumq; studii in reconditis Doctorum voluminibus volvendis collocasset, parū in dicendo, Serenissimo placuit, *minuitq; præsentia famam*; familiariter autem rogatus, ut quid tam frigidè dixisset, cujus oratio pridem instar faculæ exarserat? ingenuo rubore suffusus, respondit: *hodie prædicavit frater Vincentius, heri concionatus est crucifixus, sed Spiritus Sanctus*.

Rabadin. in vita. 5. Aprilis.

Simile quid nobis agendum est, ut monet Rupertus, tanquam si hic idem optimus informator dicat nobis: cum autem acceditis ad tractandū verbum Dei, tunc nolite præcogitare qualiter verborum phaleris, sacræ scripturæ sensum exornetis; sed ut pius ac prudens Auditor, verè sentire & affirmare queat: *non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri*: Spiritus veritatis & charitatis; Spiritus simplicitatis & humilitatis; cum interim in multis loquatur, & agnoscatur Spiritus vanitatis, Spiritus falsitatis. S. Hier. in c. 3. Ionæ: adducit illud Apost. 1. Cor. 1. *perdam sapientiam sapientum, ex quo* inquit, *perspicuum est, prædicationem Christi, Reges mundi audire novissimas, & deposito fulgore eloquentiæ, & ornamentis ac decore verborum, totas se simplicitati & rusticitati tradere*.

Rupert. in Matth. c. 10. v. 19. — *Hieron. in c. 3. Ionæ.*

Tum in exemplum adducit virum, omnium scientiarum politura eximium: *proponamus nobis beatū Cyprianum, qui prius Idololatriæ assertor fuit, & in tantam gloriam venit Eloquentiæ, ut Oratoriam quoq; doceret Carthagine, audisse tandem sermonem Ionæ, & ad pœnitentiam conversum, ut Christum publicè prædicaret, & pro illo cervicem gladio flecteret*.

Atque hæc hactenus de vero & sincero rectæ doctrinæ, & inaffectatæ eloquentiæ lacte, quo indies filii Ecclesiæ lactantur, & nutriuntur. Nunc pauca in cautelam subnecto, ut à lacte viperino; ab uberibus, & mammis quas nudaverunt laniæ caveamus.

V. de hac inscepta eloquentiæ docenti conferendum Velasquez in Philipp. c. 3. v. 11. ad not. 4. §

§. 3.

Fili mi si te lactaverint peccatores ne acquiescas eis.

Prov. 1. 10.

IMplus ac infaustus ille Dux Chananæus Sisara, haustu lactis sibi à Iahele propinato, lethali somno consopitus, & clavo trabali per tēpora adacto, *soporem morti consocians defecit, & mortuus est*. Hoc lethargici, ac lethalis lactis poculū indies ab Heterodoxis Doctoribus propinatur, qui nihil aliud suis, quam suave & candidum scripturæ lac instillāt, & invitet in somnum, eumque ferreum inducunt, atque ut cum Alberto, Sanctimoniā & Doctrinā Magno loquar: *Dant eis bibere lac, & sic ipsos dormientes clavo, perpetuæ mortis perforant, & occidunt*. Facit huc quod iis accidit, qui alio palabundi digressi, cymbiam lactis in antro reliquerant, ad quam vipera adrepens, largiter ex ea bibens, venenum refudit; hi reversi liberalius hoc mortis poculo potitantes, sitim & vitam exstinxerunt. Ejusmodi suis lac viperinum illæ Laniæ propinant, de quibus summus ille Ecclesiæ Pastor & Doctor: *illo namque tempore cum Sancta Ecclesia adversitate premitur, pravis quibusque Prædicatoribus licentia locutionis datur; quod longe ante Ieremias intuens ait: sed & laniæ nudaverunt mammam*, LACTAVERUNT *catulos suos; quid namque lanias nisi hæreticos appellas? humanam quidem faciem, sed belluina per impietatem corda gestantes: qui tum mammam nudant, cum errorem liberè prædicant, catulos* LACTANT, *quia male sequaces parvulorum animos, dum perversa insinuant, ad impietatem nutriendo confirmant*.

Iudicum 4. v. 19. — *Albert. M. serm. de S. Nicolao.* — *Metaphr. 28. sept. in vita charit.* — *Greg. L. 19. moral. cap. 11. in fine.* — *Ierem. Thren. 4. v. 3.*

Sed de his, apud vos satis, uberius iis qui inter Heterodoxos versantur inculcanda, illudque Doctoris mellei cum felle & aculeo ingerendum: *quærant sibi jam in parvulis Babylonis dulces & truces matres, quibus* LAC MORTIS *emulgeant, quos blandis mulceant fotoribus, ac flammis nutriant sempiternis*; hæc inquam satis, ut à venenatis istis uberibus ablactari queant. Nos prudens illud Salomonis monitum: *Fili mi, si te* LACTAVERINT *peccatores, ne acquiescas eis*, ad mores nostros propius, nec minus propriè accommodemus. V. Beda sic exponit: LACTANT *peccatores eos, quos decipiunt, quia ad facienda scelera, blandiendo alliciunt*: atque intimis venis ac visceribus venena diffundunt. Super eadem verba Hugo Cardinalis: *fili mi, si te* LACTAVERINT *peccatores*: sic in rem nostram aptissimè differit: *patet quod hoc dehortatur à consortio malorum, quia sunt* NUTRICES DIABOLI, *laniæ infernales*. Nolim hic in medium adferre, qui à lupa Physicè, sed moraliter lactati sunt. Nolim exaggerare quam omni lupa, perversi socii nequiores sint, & jure *nutrices Diaboli* nuncupentur: qui ut Bernardi verbis utar, *Lac quidem suave, sed venenosum, & mortiferum* propinant, dum innocentes parvulos, in omne flagitium, & in mortem illis, ac suis omnibus luctuosissimū inducunt. Quod historiâ maximè tragicâ, atque antehac inauditâ edisseram. Civitatem, familiam, nomina, Auctor consulto premit, ut famæ consulatur.

Bernard. epist. 78. ad Sugerium Abbat. — *Prov. 1.* — *Hugo Car. in Prov. c. 1. v. 10.* — *Bernard. cit.* — *P. Surslin L'escole dela leunesse c. 4. sect. 3 pag. 178.*

In urbe Belgij celeberrimâ, vir Religiosus sub quartam matutinam euocatur ad carcerem, ut adolescenti 24. annorum, capitis condemnato adsit, atque ad extremam luctam disponat; cum derepentè ad primum sacerdotis conspectum, reus vehementissimè commoueri, ita animo perturbari cœpit, ut multo tempore ne verbum prologui valeret exinde in miserandos questus, & furibundos planctus prorupit. Sacerdos interim quidquid ad solandum, ad animandum, ad mortis metum discutiendum facere posset, potenter quidem ingerebat, sed mentem iam sua velut sede motam, componere nequibat; dum tandem validissimum arietem hisce verbis admouit: amice mi alea iacta est, moriendum tibi est; ut quid omnes lachrymæ, & lamenta? hæc nec remoram inijcere, nec mortis sententiam fulminate queunt; quare cum de vita corporis actum sit, serio cogitandum ut illam animæ serues. His velut fulmine ictus, oculis semper irretortis sacerdotem intuitus, suspiria abrumpens, profatur: ah mi Pater, non est mortis pauor qui spiritum inquietet, acquiesco libens sententiæ, ob enormia mea scelera prolatæ, libens vitam Deo meo consecro, & citra animi sensum in infami trunco corruptibile hoc corpus exuam, coruis pabulum, omni iuuentæ spectaculum futurus; nil eorum quæ hac fatali luce obuentura, perturbant; sed! sed! nec plura locutus, exanimis concidit. Quid hic expectatis Auditores? sustollitur, fouetur, ac sibi redditur; at ille ad amarissimos questus & altiora suspiria redit, turbamque astusam circumspectans, petijt locum ab arbitris secretum, ubi solus soli arcanum illud, quod corde premebat, eloqui posset. Quamprimum sese ambo, alio receperant, adolescens in collum Patris inuolat, arctissimè stringit, humillime manus exosculatur, inque genua prouolutus, exclamat: heu mi Pater! nonne ma nosti? non inquit alter, nonne tu illa in vrbe, talem à tot annis classem docuisti? illos & illos (quemque suo nomine compellando) è discipulis primos numerasti: hæret adhæc attonitus sacerdos; in notitiam tamen deuenire non poterat, donec nomine illius exaudito, se capere nequiuit: iamque alter alterum contemplari, in vberrimas lachrymas prorupere, ac voce interclusa, bene diu statuarum instar, constetere. Preceptor in animum inducere non valebat, iuuenem capillitio ferum in morem promisso, vultu lurido, habitu inculto & horrido, barbaris latrocinijs notato, crudelissimo mortis genere condemnato, filium esse unicum florentissimæ se locupletissimæ familiæ, atque adeo quindecim millium florenorum quotannis hæredem existere; illum esse, cui parentes integerrimi, cum lacte nutricis omnem pietatem instillarant, quemque in scholis ob ingenij præstantiam, candidissimos mores, & vitæ probitatem, omnes

Sap. 8. v. 19.

suspexerant (*puer siquidem erat ingeniosus & sortitus animam bonam*) eo tandem deuenisse, ut magister discipulo, tam triste ministerium exhibere cogeretur! ad quod omnium flagitiorum præcipitium, sensim deuolutus, dum peruersis socijs consuescere cœpit, qui NUTRICES DIABOLI, licentiam omnem, luxum & libidinem suadebant: *lac quidem iuuentuti suaue, sed venenosum propinabant*, atque hisce ducibus, domo, & patria profugus, vitam omnibus flagitijs, ac latrocinijs infamem ducens, ad hanc tragicam Catastrophen deuenit; salubri iuuenibus exemplo relicto, si & illos *lactauerint peccatores*, id est Bernardo teste, *praui socij*. & hic acerbissimis

Hugo cit. Bern. epist. ad Sugger. Abbat.

Bern. cit.

supplicijs, *ac flammis* plerumque tales *nutriunt sempiternis*.

Ergo ne in negotio æternitatis, momentum diffluerer, reum hortatus est, ut omnem cogitationem familiæ, parentum, ac fortunarum reponeret, totumque se discutiendis ante actæ vitæ noxis daret; quas quo liberius, & minori cum rubore panderet, se subducere statuit, aliumque cui sacra exhomologesi, intimas animi latebras exponat, submittere decreuit. Ad hæc ille quasi è veterno excitus, disertissime petotare, ne se in hoc extremo vitæ, mortisque confinio destitueret: quæque sine fronte, sine verecundia in benignissimum Redemptorem flagitia admiserat, se nemini nisi ipsi, suo quondam reuerendo magistro, quouis etiam cum rubore aperire velle: cuius pedibus affusus, cum per omnia sacra obtestabatur, ne miserum peccatorem, ad æternitatem properantem, desereret. Quod ut ei fideliter condixit, considere iussit, & paucis, confessionis generalis methodum exposuit, eique tempus vitæ acta recogitandi indulgens, se domum recepit, omnium Religiosorum precibus impensè eum commendans, alisque ab alijs pietati deditis, pro reo preces efflagitauit. Interea ipse sacris operatur; inde flagello in se dirè sæuit, ac rudi cilicio præcinctus, ad custodiam reuisit; iamque hominem comperit spiritu pacato, vultu sereno, & libertate Christiana animatum ad omnes animi noxas Sacramentali confessione expiandum, quod adeo tenero in Deum amore factitabat, ut mille mortes obire percuperet, quibus Deum, optimum Redemptorem suum propitiaretur; hinc maxime cautum volebat, nequis, cuiusque conditionis esset, sacerdos magistratui pate faceret, aut de se liberando, aut mitiori mortis genere impetrando cogitaret. Nihil iam nisi de Deo, de diuinis, loquebatur: totus ad tormenta, quantumuis atrtiora subeunda exardescebat. Monitus ab urbis Syndico, horam adesse: eamus inquit, Domine eamus, moriamur pro Deo, satisfaciamus pro delictis: totum me iustitiæ debeo, eique volo, in omnibus obtemperare. Rogatus num quid ad refocillandum expeteret? reposuit: tempus vitæ meæ breue est, æternitas finem non habet: O si æternitate pœnarum, tempus vitæ pessime actæ redimere liceret! vix dum hæc absoluerat, dum fores pulsantur, carnifex subingreditur; de more, à reo veniam deposcit, se solum, officij sui partes exequi dictitans. Iesu! mi Iesu! quid est hoc? incondite vociferatur reus, & confestim voce ac sensibus destitutus, inter sacerdotis Brachia corruit. Continuo aduolant, qui varijs adminiculis ac fomentis vitæ restaurent.

Demum voce languida, corde pauido, oculo commiseratione pleno, carnificê hunc iustitiæ administrum, fixe intuitus, eum singultuiens percunctatur: non nosti tu me? & tu mi pater, non nosti illum? negat vterque alterutrum se nosse. O confusionem! horribilius quam unquam alias exclamat ille, ô confusionem! ô Deus! quam mirabilia iudicia tua Domine! ô euentus, si qui ab orbe condito, maximè tragicos! animos fili mi, inquit confessarius, iam pridem lætus ac libens ad mortem properabas, vnde ea repentina formido, & perturbatio? Ah ait iuuenis, sortem vtriusque vestrum lugendam! ecce inquit mi pater, hic alter tuus quondam discipulus: hic meus in eodem gymnasio consodalis: tu vtrorumque nostrum Præceptor extitisti. Quem hic è tribus, auditores, magis attonitum stetisse existimatis? carnifex ex eo, quem de prima

ſua ætate, tenebat diſcurſu, ut plenè in notitiam eius deuenit, eo ſe adductum vidit, ut condiſcipulum per duriſſima ſupplicia, in fatalem rotam agat. Erat is quidem inferioris altero conditionis, ſic tamen, ut annuos cenſus, duodecim millium florenorum numerare potuiſſet, ingenio æque ac alter prompto, Corporis ac animi dotibus, Magiſtro pariter in delicijs, fuerat: verum & ille falſus eſt, à teneris ſe, virginis matris vberibus, filiali affectu adhæſiſſe, pietatis lac inde duxiſſe; at ubi moderatorum diſciplinæ, parentum tutelæ, proborum contubernio ſe ſubduxiſſet, atque noctes & dies potando, pergræcando, graſſando tranſegiſſet, militiæ tandem adſcriptum, lo omnem malitiam præcipitem expertum eſſe, peruerſa ſocietate, *lac quidem ſuaue, ſed venenoſum propinari*, ut exitus funeſtus, ſatis ſuperque docuit; comprehenſus etenim, in vincula coniectus eſt; ſed cum lictor deſideraretur, pudet inquit proloqui, ut vitam ſeruarem, me ad id tam fœdum ac ferale munus obtuli, in quo ut hactenus vitam, omni morte acerbiorem duxerim, nunc tamen vel hoc ſolo maxime execrandam, quod ad hunc actum vltimum reſeruatus ſim conferta infinitæ prope per omne forum multitudine ij de magiſtratu ignari quid ageretur, moram indignati, (iam quippe duæ ſupra continetum tempus horæ effluxerant) accelerare iubent.

Quare reus in carnificis amplexus irruens: agedum inquit, tu me momento unico, beatæ æternitati aſſerere potes, nulli unquam mortalium, amoris pignus gratius contuleris: vince teipſum, & extremam hanc operam mihi, ac iuſtitiæ impende. Cumque urbis Syndicus vrgeret, ducitur.

At quis, non dico enarrare, ſed mente complecti valet, qui motus animorum exorti ſint, ubi hi tres, in ſcalis conſtitere, atque ultimum illud vale, alter alteri impertiretur, & in conſpectu utriuſque, nobilis hic adoleſcens, ex infami patibulo triſte funus pependit: tum ſacerdos ad ſenatores, omni populo audiente, myſterium omne, & ſontem & carnificem coniunctiſſimos olim ſodales, ambos ſuos diſcipulos extitiſſe, palam expoſuit; multis ſtupore defixis, alijs in commiſerationis lachrymas profuſis, omnibus ſalubre iuuenibus ſpectaculum ſuis inculcantibus, ut praua conſortia deuitent, eorumque conſuetudinem, qui lacte viperino ſocios lactant, cane peius & angue auerſentur: *quia ſunt nutrices Diaboli, Laniæ infernales.*

Hugo Card. in Prov. c. 1. v. 10.

Quanto ſuauius, quanto tutius, caſtiſſimis Virginis Catharinæ vberibus inhærere, atque inde ſaluberrimum omnis pietatis, honeſtatis, virtutis, ſalutis denique lac haurire! eam etenim cæleſti ſuo Sponſo gratiam conſecuta eſt, ut quiſquis filiali amore in omni tum corporis tum animi diſcrimine, eius implorarit patrocinium, maternum experiatur affectum, conſequatur auxilium, ut D. Antoninus diuino comprobatum ſcribit oraculo, qui ſic Catharinam ſacræ eloquentiæ Præſidem apud Ieſum, dilectum ſuum perorantem inducit: *O ſpes, & decus credentium! ô gloria, & decus Virginum, Ieſu Rex bone! obſecro te, ut quicumque Paſſionis meæ memoriam fecerit, & ſiue in exitu animæ, ſiue in quacumque tribulatione me inuocauerit, propitiationis tuæ conſequatur effectum.*

S. Antonin. part. 1. tit. 8. c. 1. § 38. Granatenſ. tom. 3. de perfectione amoris Dei: c. 29.

Exauditam fuiſſe, & vocem gratam cæleſtis Sponſi, inſonuiſſe auribus Virginis, ex eo liquet, quod ſubiungit: *& vox de cælo facta eſt: veni dilecta mea: ecce ianua cæli tibi aperta eſt. Inſuper & ijs qui Paſſionis tuæ memoriam fecerint, auxilium de cælo promitto.*

Quod in re maxime deſperata, tragica & prope inaudita, manifeſtum omnibus reddam hiſtoria.

Qui Britanniæ maioris, eiuſque gentis res memorabiles commentati ſunt, ij cum alia præclarè, tum iſtud nõ in poſtremis caſtitate ad poſteros documentum voluerunt, quo memorant iuuenem extitiſſe, gente Britannum, ac genere quidem vereriſque familiæ opibus inſignem, (quippe terræ non modicæ Toparcham) virtute tamen, atque animi decore inſigniorem. Sed fulgebat in eo, longeque ſuperabat, præcipuus quidam aduerſus cælites amor, quos univerſos cultu aſſiduo piè ſancteque, ſed in ijs Catharinam ſenſu quodam teneriori ſic reuerebatur, ut ei non modo ſtudia ſua, ſed curas æque omnes, & ſecunda aduerſaque cum primis commendaret; quam in rem haud intermiſit, ad eius Virginis ædiculam palatio propè contiguam, ſæpenumero, atque adeo quotidie proviſere; ubi pias illi preces caſtus adoleſcens clam cæteris conciperet, & in eius tutelam acceptus, à vitijs, orcique inſidijs procul ætatem agitaret; neque nullum huius operæ pretium feciſſe ſe, aliquanto poſt comperit.

Bidermannus, deliciæ ſacræ. lib. 3.

Nam forte euenerat, ut ſub diei naſcentis crepuſculum, recepto mane ad patronæ ſacrarium ſolus inuiſeret, facturus ibi quod quotidie cõſueuerat. Tum ei cælum, quas etiam non conſueuerat, inſperato ſpectaculo delicias offerebat. Nondum is ad templi limen peruenerat, cum è veſtibulo, tres videt virgines procedere, greſſuque modeſto ſibi recta obuiam venire, Tertius occurſu non expectato, quid ageretur, ambigebat; & vigilare tamen ſe certe, nec à ſomnio deceptum, eiuſmodi nymphas intueri, cogitabat. Sumit animum proinde, fixiſque oculis omnem earum veſtem conſiderat: videt gemmeum & inenarrabile textum eſſe: manus aſpicit, videt Parium marmor, & Lybicũ ebur eſſe: os oculoſque ſpectat, credit tres è cælo lunas eſſe, aut æmulas aſtri maioris Heroinas. Quare nihil iam mortale ſuſpicatus, oculos quos audentius modo ſuſtulerat, humi ruriùs deijcere, & plenus formidinis, oſtentum incipit, ne præſtigijs luderetur, animo verſare: dum Virgo demum, quæ tertium proxima aberat, erigere ſeſe iuuenem, ſibique conſtare iubet; quippe ludibrij, quod vane metueret, immunem. Neque enim ut oculis tuis imponeremus, huc inquit venimus; ſed precum tuarum, votorumque officia è cælo nos deuocant; ut quem abſentes, ſæpe audiuimus, ab eo conſpici quoque, & audiri nos aliquando velle demonſtremus. Vocem elicere vel à muto potuiſſet tam liberalis invitatio: at quia adoleſcentem, è diſerto nuper & eloquente, hebetem propè reddidit & elinguem. Quid igitur (malum!) inſciens hic expaueſcis? non tu mortales oculos hoc cæleſti ſpectaculo paſcere? non aures his adeo ſuadelis aperire? nec mutua feſtinas huic Virginum choro verba reddere? alibi in mitum Sirenas, & illices Veneris miniſtras extimeſce nam vbi ſuas cælum Nymphas oſtentat lenocinari forma, & inſidiari non poteſt.

Adde, quod inter has tua illa eſt Catharina, quam abſentem totie a tu vocare in vota ſolitus es: quid præſentem ergo nunc formidas? cur appellantem & invitantem, ingrate, non reſalutas? iubet hæc, ecce Gratiarum Trias, unam te ſibi, quam ve-

lis

lis deposcere: iubet unam, non expugnando pudori, sed conservandæ integritati, Sponsam optare: at in optione tam liberali tu dubius adhuc, & intricatus hæres? Attolle sis vultum, & immortalia non animo solum contemplare, sed oculis etiam sensibusque vsurpa. Paruit, etsi timidè, modestus adolescens, & in certamen difficillimum ingressus, cum huc oculos, huc animum diu intendisset, atque iterum illuc atque illuc reflexus, visum per omnia sollerti examine duxisset, sensit in ambiguâ lite, nihil se demum proficere: nam, etsi iam audierat, Charitum illarum unam esse Catharinam, quam præ alijs unam vtique cliens eligeret, ea tamen ipsa quænam potissimum in tribus esset secum disputabat. Ideo diu anxiè & nequicquam consultan, duæ sorores, errantem denique & hæsitantem feliciter absoluunt, digitoque indice, quem in tertiam mediamque intenderant, quid sui iudicij sit, ostendunt. Et erat ea sanè Catharina, ut loco media, sic dignitate formaque inter cæteras prima.

Quare continuo & adolescens, iam bonus arbiter, in eiusce fidem concessurum sese dicere: & quamquam duas non repudiaret, tertiam tamen cæteris sic anteferre, ut alumnum eius victurum se, moriturumque palam profiteretur. Catharina nihilo erga clientem suum parcior, sertum ei quam primum in caput imponit: sed quale sertum, Deus bone! qua illud florum gratiâ contextum? quâ colorum odorumque illecebrâ temperatum? quibus vnionibus gemmisque distinctum? sertum vere non ab Alcinoi cantatis rosarijs, aut fabuloso hesperidum nemore, neque ex hybleis violarijs petitum, sed inde feliciter lectum, ubi vere perpetuo cælestia prata pubescere, violæque rosæque immortales à nullo sibi senio, nullaque hyemis pruinâ possunt timere.

Igitur hoc cælesti pignore obligatum adolescentem, iubet generose pergere Catharina; fidemque datam æterna constantia colere, quæque pactus esset, meminisse. Simul ex oculis illa Charitum Trias discedit; at iuueni, iam talibus hymenæis initiato, mortalia confestim omnia vilescere, sordere terra, cælum, præquam alias placere, illuc oculi, illuc gemitus & desideria unice omnia spectare: ut ipse sibi ne posse quidem iam aliud, quam odio æterno humana fastidire, dataque in fide perseuerare, videretur.

Videretur inquam: ne enim re etiam ipsa perseueraret, id eheu! paulo post, siue parentum Imperia, siue propinquorum blanditiæ, siue rerum fallacium insidiæ perpulere; quippe non diu est factum, ut adolescens & serti accepti, & fidei pacta oblitus, inciperet degener, & nescio quo sirenum cantu deceptus, à Catharina sua per infame repudium diuertere, atque ad alios amores infelix transfuga abire.

Virginem enim & genere sibi & opibus non imparem, (erubesco dicere) deperijt, sponsam expetijt, nuptias fecit, domum deduxit: itane vero? tu nuptias has inupras adolescens temerarie, non cogitare solum, sed etiam contrahere? tu inauspicatos tibi thalamos parare? tu funestum potes iubere Thalassionem cantari? hæc scilicet prima fidei tuæ, constantiæque documenta statuis? hæc fœderis iurati symbola relinquis? & quo de hinc ore Catharinam tu cominus appellare? quibus illam, si quondam occurrat, oculis intueri? qua manu sertum illud tu audebis impudens contrectare? nimirum quoties horum tibi quidquam in mentem veniet, toties ipse te ingratum clientem, perfidum alumnum, pudendum & abdicandum hæredem, cum ebulliente gemitu, clamitabis. Sed finge iam illam tibi Virginem, duabus iterum sororibus comitatam, occurrere, non tu illam, si colloqui tamen vellet, hoc tibi dicturam arbitraris: ego te, desertor ingrate, iam inde à puero in tutelam meam, dignata accepi, ego fauore meo præsidioque, dum licuit, semper adiuui, ego te pignore demum cælesti, mihi deuinxi; ac porro ne quid violentum metueres, opem tibi omnem liberaliter promisi; audes tu tamen (ô rerum & fortunarum oblite tuarum!) audes à me diuortium inconsulto facere? audes tuam cliens tutelam repudiare? teque mortalibus nuptijs (ô dedecus!) immemor iungere? hæc inquam si patria tecum, sed offensa itaque loqueretur, quid ageres deprehensus? quo te abderes fugitiuus, & occultares? Verum interea loci, vos cætera, quæ ad rem faciunt, cognoscite; nuptijs inter duos, sure quo placuit, celebratis, aliquamdiu festa quædam, etiam in eo statu, felicitas tenuit; sed enim quæ fortuna sperabatur perpetua, ea repente ad ingenium redijt, nouosque coniuges malis erroribus misere confudit. Siquidem adolescens in ipso etiam Catharinæ repudio, salutandæ eius consuetudinem ita retinebat, ut quotidie simul ac primo diluculo surrexerat, è palatio ad eius ædiculam incomitatus decurreret, & officio, quod solebat, peracto, idem eidem in palatium regrederetur. Quæ hominis consuetudo, paullatim coniugem impulit, ut maritum alienis amoribus operari, male credula, cogitaret: ex quo principio sensim omnis illorum fortuna in peius ruere, retroque relapsa referri: nam vxor malis vsa consilijs, sibi pessimi facinoris fit auctor, dum pedisequam clanculo subornat, inque suspectum virum sic armat, ut dato negotio ex insidijs obseruet, qualnam ille res quodie agat, quo loci matutinus erumpat assidue; & ecquæ cum altera, (nam huc suspicio ferebat:) occulte consuescat.

Ancilla in cladem familiæ, præ ut debuerat, officiosa, negotio accepto, Dominum oculis excubantibus seruat, ac velut è specula, cum eum, pro more, ad Catharinæ sacellum itare, precesque ibi prolixas concipere deprehendisset, idque iterum iterumque facere constanter vidisset, læta quid ageretur, heræ suæ renuntiat: Maritum ad Catharinam, quæ in vicinia viseretur, excurrere, ibique diu & perfamiliariter hærere; plura nesciri. Vxor vel nominis errore decepta, vel, quod mentem offusa nebula infuscabat, cœpit, eam nescio quam Catharinam rem ipsi esse credere, quam sibi utique suæque formæ anteferret. & quoniam

Nulla vis flammæ tumidique venti
Tanta, nec teli metuenda torti,
Quanta cum coniux viduata tædis
ardet, & odit,

Ideo furoris amentiæque plena ad facinoris, quod putabat, vltionem temerè stulideque decurrit, atque ut coniugis probrum atrocissimè plectat, in seipsam vindicare femina præceps constituit.

Verum hoc secum illa moliente, adolescens iam persolutis precibus, redit; turbarum, quas vxor parturiret, planè ignarus. Illi alia omnia cogitanti, occurrit in limine mulier ferox, & Catharinam illi suam, amarum ridens, exprobrat; iretis proinde seque eius aspectu colloquioque clam satiaret.

Adolescens ne dum quidem, quid vxor excanduisset,

duisset, suspicatus, sed cultum sibi Catharinæ adhuc in ludo obiectari ratus, ultro & subridens omnia confirmat: Catharinam multis illi partibus & dignitate & forma præstare. Quod hominis dictum mulier ad suam pertinere contumeliam interpretans, proximum habuit ab irâ vindictam petere. Ita in ore oculisque viri telum, quod sinu educit, sibique funesta manu pectus haurit: & præcordijs (quis in imbelli sexu credat?) transuerberatis, in mortuam ante pedes procumbit. Hic vero non attinet superuacua narratione quæ circumstantium facies, quæ familiæ trepidatio, quis omnium luctus, in spectaculo funesto exstiterit, memorare.

——— It vndique clamor ad astra
lamentis, gemituque, & femineo vlulatu tecta sonant.

Quodque aliud fieri in re tragica solet, nihil prætermittitur. Et iuuenis præsertim infelix, cum demum sui memor malis auspicibus egisse se, quod egerat, vociferatur: merito suo sic plecti sese, qui Catharina res sibi suas habere iussa, cum peregrinis amoribus perfide consuesset. Nimirum hæ meæ sunt, quas nouis mihi nuptijs quæsieram, voluptates? hic amorum mortalium præmia? hic ex iniuria mea prouentus? ite nunc æquales, atque ut humani vobis solatij heminam vaciamue comparetis; cæci exemplo meo diuina abdicate, cælestia proijcite, immortalia repudiate, habent cælites repudiari, habent quo sui contemptum quondam, vlciscantur. Hæc turbide satis confuseque lamentatus, proponit ad suum asylum trepidè recurrere, & tutelæ suæ sacrarium denuo lachrymis, denuo precibus questuque implere: Certus sufficere Catharinam & dubitanti consilium, & indigenti auxilium posse: dummodo immemor iniuriæ prioris, veterem clientem agnoscere postliminio velit. Hæc inquam, & quæ alia tempus monuerat, cum calido fletu, perorat.

Iam lamentando fessus adolescens, & adhuc, quid in re conclamata consilij caperet, anceps; videt noua luce circum omnia collustrari: & Catharinam (ah quanto iam tempore oculis subductâ!) insperato propter consistere: nec videt solum; sed eandem & alloquentem audit, & audit consolantem; quodque gratius acciderat, audit ignoscentem. O faciles cælitum mentes, & ad veniam dandam afferendamque pronas! deseruntur ipsi, nec deserunt: repudiantur à nobis, nec discedunt: contemnuntur imo etiam, & adhuc diligunt: itaque diligunt, ut iniurias nouis identidem beneficijs vlciscantur. O modum vlciscendi admirabilem: terrisque nostris & moribus infrequentem! huius tu documentum ac specimen adolescens, si usquam aliud; in hac certè Virgine iam habes: adest enim patrona, quod vides, vix etiamdum implorata; adest, quam inconsulto reliqueras, & adest, non ut nuptam sibi tuam riualis exstinguat, sed ut exstinctam peremptamque propitia reducat, & sane viuam illa incolumemque tibi reduxit.

Nam, ut è conspectu adolescentis Catharina discessit, ipseque animi plenus ædes paternas repetijt, in ipso domus vestibulo coniugem, quam ibi iugulatam paulo ante reliquerat, ingenti miraculo rediuiuam, vltroque obuiam videt. Quis illic duorum, ex improuisa re, gaudium explicet? clamor vtrimq; & festus gratulantiũ plausus occupant: alter alteri, quæ tulerint, viderint, audierint, enarraret: ille se Virginem cælestem suis iterum oculis conspexisse: iterum Catharinam se suam, iterum patronam exorasse: illa itidem se eam & sospitatricem habuisse, & in eadem, ne præceps ad supplicia raperetur, patrocinium, utque in vitam reuerteretur, viam methodumque inuenisse. Rursus ille alia, atque illa rursus alia, aliaque in Catharinæ laudes: quæ quisque potuit, dicere: & in eo se uterque exercere, uter vtri palmam in prædicando communi beneficio extorqueret; sed mulier præsertim, quæ prius ad Catharinæ nomen impotentius exarserat, iam effusior vltro cupere, suaque sponte maritum adhortari, iret omnino suam tutelam noctes diesque venerari: & Catharinam sibi suisque amoribus præferre libere pergeret: nulla se alia laude magis, quam hoc sui contemptu, posthac gauisuram. Atque ô plane dignam his amoribus obsequijsque Catharinam! Non committemus hodie, Auditores, ut vel nos cum hoc adolescente arguamur, hanc morum studiorumque præsidem turpiter deseruisse, vel eam ille dicatur sine nobis, tam piè religioseque coluisse: habemus enim in Catharina, siue vindicem, si mali, prauique, si virtutis desertores, si propositi honesti immemores vixerimus: siue Præsidem, si boni, si cælestium rerum studiosi, sedulique eius cultores fuerimus: id nobis persuasum habentes, opem eam non uni huic adolescentulo tulisse, sed nobis etiam uniuersis, promisisse, atque etiamnum miserijs nostris misereri, ac vulneribus mederi velle, argumento est, quod è tumulo hodie quoque Catharina oleum terris diuidit; ut quod de sua Pallade finxit Antiquitas, de nostra sine mendacio possimus affirmare,

FESTVM
SANCTI ANDREAE APOSTOLI.

Nescit homo pretium eius. Iob. 28.

In pretio, pretium est. Ovid. lib. 1. Fast.

ARGVMENTVM.

CRuces quas hic nummis argenteis, aureis excusas cernitis, apud omnes in pretio esse; ab omnibus amari, desiderari, æstimari, indubitatum est; ijs tamen unam vobis hodie Crucem, longe pretiosiorem ac præstantiorem proponam, de qua illud Hussæi vatis meri-
Iob. 28. to pronuntiaro: *nescit homo pretium eius*, quam magnum, quam ingens, quam immensum sit. Vnus Andreas, si quis, nobis exposuit, quanta Crux Christi in pretio habenda sit, dum in
Breu. Rom. ad laud. has voces prorupit: *Salue Crux* PRETIOSA, *quæ decorem ex membris Domini suscepisti: diu desiderata, solicite amata, sine intermissione quæsita, & aliquando cupienti animo præparata.* Quas voces igneas, ex corde Andreæ, tanquam fornace æstuantes, D. Bernardus considerans, ait: *putas non fuit in nobis* (& ex vobis, *qui non nouit pretium eius*) *qui secum cogitaret, ac diceret quid sibi vult hoc, aut vnde tam noua lætitia? certè & Crux* PRETIOSA *est, & amari* (& æstimari) potest. Crux aduersitatis, tentationis, ignominiæ, paupertatis, infirmitatis, *pretiosa est, &* amari, & æstimari potest, ac debet, per hanc sibi quisque, vitam & mortem reddere valet pretiosam.

§. I. *Nescit homo pretium eius.* Iob. 28.

§. II. *Salue Crux* PRETIOSA: Breuiar. Rom. ad laud.

§. III. PRETIOSA *in conspectu Domini, mors sanctorum eius.* Psal. 145.

FESTVM SANCTI ANDREAE.

Nescit homo pretium eius. Iob.28.

PAradoxum nemini videri debet, quod hodierna luce, dicturus, & verissimum docturus sum: multo plures mortalium repetiri, qui Cruces ament, Cruces optent, Cruces quærant, Cruces æstiment & summo in pretio habeant, quam qui eas oderint, auersentur, fugiant, contemnant, & aspernentur: quotus enim quisque vestrum est, qui Cruces non amet in patacombus, Cruces optet in coronatis aureis, Cruces quærat in ducatis, Cruces æstimet in pistolis, summo in pretio Cruces habeat, in alijs nummis, qui Cruciferi, & cruciatus vocantur, easque Cruces pluris faciat, quæ grauioris ponderis sunt? estque Crux maxima, omniumque grauissima nullam Crucem in crumena habere Compello vxores, ac filias vestras, nonne Cruces aureas, Cruces gemmeas, in pretio, in amoribus habent, & è collo suspensas circumferre consueuerunt? At si vobis ostendero, Crucem quam Andreas conscendit, has omnes argenteas, aureas, gemmeas Cruces, infinito pretio antecellere, nonne eam Crucem præ cæteris amandam, optandam, quærendam, æstimandam, & summo in pretio habendam esse conuicero?

§. 1.

Nescit homo pretium eius. Iob.28.

CRucis pretium, & quidem immensum, ac infinitum B. Andreas ex membris Christi agnoscit, dum ait: SALVE CRUX PRETIOSA, *quæ in corpore Christi dedicata es, & ex membris eius, tanquam* MARGARITIS *ornata*: quia membra eius sudore, & sanguine, velut pretiosissimis vnionibus, & rubinis condecorata sunt, ut iure longè meritissimo, vel minimæ Crucis particulæ aera menta, auro & gemmis inserantur, ipsius quoque Christi Crucifixi, vel nudæ effigies, ac statuæ, puro auro, pretiosissimisque metallis effinguntur.

Bernard. serm. de S. And.

Sic Moguntiæ in Ecclesia Metropolitana, *in pretio pretium est*, Crux auro optimo vestita, e qua pendet imago Christi Crucifixi, mole humanam staturam excedens, tota aurea, cui pro oculis duæ ingentes gemmæ quas carbunculos vocant, insertæ, vitelli ouorum magnitudine, sub noctem gratiose corruscantes. Huic Cruci subscriptus versus:

Ovid. l. 1. fast. *Sandæi Palæstra amantium crucifix. decas 1 §. 3.* *Serrarius. l. 1. Moguntinar. c. 32.*

Auri sexcentas habet hæc Crux aurea libras;

cumque una libra habeat duas marcas auri, pendebat hæc Crux mille, ducentas marcas auri probatissimi.

Belizarius victo Gilimero Wandalorum rege, Romam veniens, obtulit in æde S. Petri Crucem auream centum librarum, pretiosissimis gemmis vermiculatam. Et ne longius excurramus, indies, & ubique oculis incurrunt Cruces pretiosissimæ, argento, auro, gemmis, unionibus, lapillis pretiosis exornatæ: quas tamen omnes (ut ad propositum veniamus) excedit vel minima crux animi, vellenissimus cruciatus exceptus eius amore, qui pro nobis in cruce suffixus est. Hoc Paulus indicat, dum dicit: *momentaneum ac leue tribulationis nostræ, supra modum æterna gloriæ pondus operatur in nobis.*

Beyerlinc. theat. lit. R. pag. 52.

2. Cor. 4.

Non potuit Apostolus, quantum existimo, elegantius explicare cruciatus paruitatem, & magnitudinem pretij. Potestne opus esse magis paruum, quam quod fuerit momentaneum, illudque leue, quod nec in se graue, nec nisi per momentum durat? potestne autem maius esse pretium, quam quod operatur in nobis, quod est supra modum id est, ut D. Thomas exponit: *supra omnem mensuram*, aut ut Anselmus: *supra omnem comprehensionem* humanæ mentis. Deinde, quid melius esse potest, quam *æternum gloriæ pondus*, id est immensum, & infinitum gloriæ pretium pondus, inquit S. Thomas, dicitur *propter pretiositatem: nam pretiosa solum ponderari consueuerunt* Et id totum, pro momentanea, ac leui tribulatione, pro modica Cruce quam in corpore, vel animo gratanter tolerasti: quæ tanti pretij esse comprobatur, ut si omnia orbis regna, omnes diuitias Deus in compensationem dederit, non condignum illi pretium persoluerit, cum Deus solus, per suam infinitam potentiam, & infinitas diuitias, huiusmodi minimæ, ac momentaneæ tribulationis pretium valeat adæquare.

S. Thom. in 2. Cor. 4.

Audiendus in hac classe Magister virtutum, Ludouicus Blosius, qui duos inducit in pratum, aut viridarium, quorum alter florem carpit, alter amore Christi manum continet. *his*, inquit, *propter Deum dimittendo florem tantum præ decerpente obtineret meritum, quanta est distantia cæli à terra*, indies, centies, & millies hoc ingens tibi meritum, hoc pretium comparare potes: transis arborem, & generosum pomum arridet, vultque gratis à te emi, & gustari, ne gusta: in mensa ferculum exquisitum, saliquam mouet, tu manum contine, aut leuiter delibatum dimitte. Ad hoc Beatus Vincentius suos & nos inuitat: *quæcunque salsamenta, quæ ad nihilum valent, nisi ad gulæ excitamentum, dimittere occultè potes: quandocunque aliquod nobolum gratum tibi apponi contigerit, illum dimitte propter Deum. Si est tibi cibus insipidus, ex defectu salis, noli apponere sal propter Christum felle & aceto potatum, sensualitati resiste.* Hoc qui fecerit, *obtinet meritum, quanta est distantia cæli à terra* Id notat, & accurate expendebat Anna Maria à S. Ioseph, ordinis Franciscanarum Discalceatarum quæ, ut in actis ad beatificationem legitur, inter alios, quo corpus affligebat cruciatus, potissimum extenuabat potus non solum paruitate, sed & amarissimis illum herbis, ac cinere attemperatum, reluctanti stomacho ingerebat, à quo dum sorores eam dehortarentur, respondit: *nunquam limpidum ac purum bibam, donec Deus me fluuio illo, ac impetu aquarum, laborum, dolorum, improperiorumque exsatiet*: eius ut nudo in Cruce exspiranti, consimilis esset; nec Reliquiarium, nec Rosarium, nec cellam, nec habitum se possidere dictitabat,

Blosius in fer. spirit. c. 2.

S. Vincent. tract. de vita spirit. c. 8.

Deat... in Matt pag. 592.

ctitabat, nisi vnam Crucem, in qua Christo configeretur. Atque hæc omnia, non alio intuitu, quam quod sciret, quia momentaneum, & leue tribulationis nostræ, æternum gloriæ pondus, & pretium immensum operetur in nobis. Sic quidam è priscis ascetis amicè commonitus, ne se per assiduas Cruces continenter affligeret, sensum animi sui exposuit; si sancti in cælo, dolore tangi possent, ex eo fore, quod iacturam tanti pretij ac ponderis, quam leui tribulatione consequi poterant, neglexerint. Pretiosum id omne dicitur, quod exiguum, alterius multitudine æquat, seu quod exigua sui mole, summi momenti, & magno in pretio est: sic vnus aureus, multos argenteos, & nummos æreos quam plurimos exæquat. Haud aliter Cruces, ac iguæ afflictiones, amore Iesu susceptæ, prolixis precibus, magnis eleemosynis antecellere perhibentur. Quid mirum si sancti eas tam studiose sectati, tam auide amplexi sint. Magnus ille Carolus Borromæus minimas etiam Cruces, maximo in pretio habebat; nunquam extra tempus, ut summi etiam in illis Italiæ partibus calores essent, potum admittebat. Gelidissima hyeme, quæ partes illas septentrionales acutissimo frigore maxime adurit, B. Stanislaus nobilis Polonus, chirothecas, aliudue manuum integumentum, nunquam induit.

In vita. Barry Lanuce sancta part. 1. c. 4. præst. 1.

Quod & B. Maria de Iesu, aliæque in tenera ætate, illustres ac delicatæ filiæ practicarunt.

B. Laurentius Iustinianus, non solum Monachus existens, sed etiam Patriarcha, sæuissima anni tempestate, cum omnia gelu rigerent, nunquam ignem accessit, atque eiusmodi paruas corporis afflictationes sæpius vsurpando, pretiosi veluti auri ramentis collectis, ingentem sibi gratiarum, meritorum, ac gloriæ thesaurum aceruabant, omnesque cruciatus cum Andrea amicè excipiebant, & salutabant; *O Crux pretiosa.* I. nunc, & parui ducas cum B. Borgia oculos claudere, ne falconem prædæ iam inhianti videas: lapillos qui in altero orbe cum gemmis permutandi sunt calceis imponere: quem in hoc, ingeniose æmulata est Cornelia Lampugnana: hæc cum iussu mariti, choreas duceret, ut saltandi voluptas in cruciatum abiret, cicerum durissima, crepidis indidit, quæ salm teneros in pedes adacta, acerrimum doloris sensum excitabant, ut linqui animo ceperit, & inter manus ancillarum elata fuerit.

In vita B. Borgia.

P. Rho. varia virtutum hist. pag. 781.

I nunc, & rideas doctorem *grauissimum, eruditissimum, illustrissimum* Thomam Sanchez, altero semper pede suspenso, mensæ accubuisse.

Biblioth. script. soci. Roderig. de mortific. trac. 1. l. 13.

Quis Cruces è cretâ aliquo in pretio habendas existimet: diuersorium ingredere, & disces: Caupo qui lauto conuiuio hospites excepit, nouit quot florenos, quot aureos hæ Cruces è creta sibi pendere debeant: quidquid enim ferculorum, quidquid vini, quidquid ignis, aut luminis absumptum est, omne pretium Cruces è creta continent, quæ in maximam quandoque summam excrescunt. Quemadmodum illæ in tessera, seu talea rationaria (vulgo Kerf) incisæ, multis valent aureis, & quo plures hic Cruces signare, hoc Domino plus lucri, plus pretij accedit, ut dies illa omni lucro vacua sit, qua nullam Crucem notata contigerit.

Haud absimilis, in lucro spirituali ratio, & negotiatio est.

B. Maria de Victoria audita est non semel alta ex imo corde ducere suspiria, quorum causam rogata, ingenuè respondit: *quia hodie pro Iesu meo; amore utique meo, nihil datum est pati, ne verbulum quidem*

P. Ferdinand. Mattio in vita l. 2. c. 3.

cumque diem, quo nihil aduersi acciderat perditum querebatur. Is nimirum apud probos rerum cælestium æstimatores sensus, qui putant multum sibi decessisse, ubi nulla Crux obuenerit, ubi nulla quidquam patiendi occasio sese obtulerit, nec pro amato suo quidquam perpessi fuissent; idque non immerito, quia ut rectè Hugo Cardinalis: *patientia sanctorum auro comparatur,* & Apostolus Crucem contemplatus iure exclamauit.

§. 2.

Salue Crux PRETIOSA.

SEd unde quæso ligni truncum, infame patibulum, supra aurum, & omnem lapidem pretiosum extollit, ac deprædicat? *putas non fuit in nobis qui secum cogitaret, & diceret: quid sibi vult hoc, aut unde tam noua lætitia? certe & Crux* PRETIOSA *est, & amari potest.* Sunt picturæ ita striis, & asserculis efformatæ, ut ex una parte contuenti aliæ, atque aliæ ex altera respectanti appareant? si à dextris aspicias, Regem referent, si à sinistris bubulcum, à dextris iuuenem formosum, à sinistris fœdum cacodæmonem ostentant. Talis imago Crux, quæ variis varia apparet: paupertas, morbus, tentatio sinistro oculo aspectantibus, apparet Crux horrenda, dura, & intolerabilis, horrifica hæc monstra quibusdam videntur; à dextris intuentibus, Crux decora, speciosa, pretiosa, & amabilis apparet.

S. Bern. serm. 1. festo S. Andreæ.

Hinc nemo quisquam tanto animi ardore, tanto cordis affectu, tanto impetu in aurifodinas Mexicanas involaret, in gemmas peruanas manus iniiceret, quanto hic gloriosissimus Athleta in crucem exarserit. Feruida eius desideria attendite. adductus Andreas ad locum Martyrij, cum Crucem vidisset, exclamare cæpit. *O bona Crux! quæ decorem ex membris Domini suscepisti, diu desiderata, sollicite amata, sine intermissione quæsita, & aliquando cupienti animo præparata, accipe me ab hominibus, & redde me Magistro meo, ut per te me recipiat, qui per te me redemit.* Bernardus voces illas igneas ex corde Andreæ, tanquam è fornace exæstuantes considerans, ait *fratres mei, ignis vibrans est, non lingua loquens, & si lingua est, ignea plane est; carbones sunt verba eius, & ignis quem de excelso misit Christus in ossibus eius.* Tantus ardor in pectore Apostoli æstuabat, ut Crucem illam, quam pretiosissimis margaritis distinctam deprædicat, complectatur. Ab hoc credo Magistro hausit Agnes, agno nupta, suo sexu, & ætate maior virguncula, ut laqueos, catenas ferreas, verbera, vulnera, torques aureos, Margaritas ac monilia, omnibus mundi gazis pretiosiora duceret: *dexteram meam,* inquit, *& collum meum cinxit lapidibus pretiosis, tradidit auribus meis inæstimabiles Margaritas, Circumdedit me vernantibus, atque corruscantibus gemmis.* Flammis velut cyclade aureâ contecta gloriatur, dicens: *induit me Dominus cyclade auro texta, & immensis monilibus ornauit me.* Illustris sanè visio B. Henrico Susoni, nocte intempesta ostensa est: è matutinis forte precibus ad cellam reuersus, in ecstasim raptus, vidit è corde di-

In Breuiar. Rom.

S. Bern. serm. in vigilia S. Andreæ.

S. Amb. l. 1. de Virg.

Bollandus in vita eius.

manare cæleste quoddam augustumque lumen, cuius beneficio cor ipsum suum penitius introspiciens, aspexit in eo Crucem auream, multis, ijsque pretiosis gemmis vermiculatam, in quibus miro decore amabile *Iesu* nomen luculenter apparebat. Si patenti pectore liceret intueri cor huius Virgunculæ, aut magni illius Apostoli Andreæ diuina luce conspicuum, cælestique charitatis igne succensum, in illo videres, si non corporis, at mentis oculis, Crucem altè impressam, & hanc quidem ab amore auream: videres & expressum Iesu nomen, tot ornatum gemmis, quot virtutibus: si enim verum illud: *ex abundantia cordis os loquitur*, quantum in Crucem, & Iesum suum exarserit, mellifluus Doctor testatur:

S. Bernard. serm. in vigil. S. Andreæ. *vbi paratum sibi lignum intuitus est, ex hoc iam planè totus ignescens, applaudebat, & blandiebatur illi* AMATÆ *suæ,* (ut nullus Sponsus Sponsæ, aut procus amasiæ) *officiosissimè salutabat, clamans magis affectione quam voce: Salue* CRUX PRETIOSA, *quæ decorem & pulchritudinem de membris Domini cis accepisti.*

Cruces argenteæ, Cruces aureæ, gemmeæ, apud mortales hoc maiori in pretio sunt, quo maiores, quo grauiores, ac ponderosiores, ita & Cruces pro Christo toleratæ, quo grauiores, hoc

Stengelius iudiciorum diuinorum tom. 2. c. 30 n. 4. pag. 364. pretiosiores sunt. Refert Stengelius noster non ita pridem in theatro, per Angelum varias Cruces venales expositas fuisse, quæ in aduersa parte nomen vncialibus literis inscriptum habebant, ac populo obuersæ, cuius conditionis Cruces essent, exhibebat. Vni inscriptum erat *morbus*, alteri *filius rebellis*, tertiæ *paupertas*, Crux adeo pretiosa, ut Augustinus asserat: *nihil potest ea ditius reperiri*, sed omnium expectatio erat, quid maxima omnium, ac grauissima Crux referret, quæ ut populo obuersa, omnibus risum mouit: huic quippe inscriptum, *mala vxor*; quam quisquis sentit se maximè aggrauare, hanc rogo ut maiori in pretio habeat, & ardentiori affectu complectatur.

Paulus ad Hebræos 11. enumerat cruciatus, quos generosissimi athletæ pro Christo subiere: *alij* inquit *distenti sunt; alij verò ludibria, & verbera experti, insuper & vincula & carceres: lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt: circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti.*

Scire vultis, quo in pretio hæc tormenta, acerbissimi hi cruciatus habendi sint? subdit Apostolus, *quibus dignus non erat mundus.* Quod Theophilactus appositè ad rem nostram exponens, ait: *si vniversam mundi structuram bisce opponas, non inuenies tamen quod illis dignitate respondeat.* Pretium illis à plagis, & verberibus, mihi indi videtur: quemadmodum nummis, qui distendi, contundi, secari, plagis & verberibus durissimè excipi consueuerunt, et valorem, ut monetam, ut aptum pretium conquirant;

Augustin. tract. 40. in Ioan. *est autem homo nummus Dei*, qui utinam signaculum Crucis, & non pecudis, aut cacodæmonis impressum haberet, quod Ambrosius execratur, dicens;

S. Amb. l. 1 offic. c. 49. *eijce de numismate anima tua imaginem diaboli, & attolle imaginem Christi*: eijce imaginem pecudis, & signaculum Crucis, anima & corpore, ac omnibus membris impressum gere.

Theodoret. in Cant. c. 8. Vult, inquit Theodoretus, Saluator noster, *ut eum pro signaculo in contemplationibus, & actionibus nostris habeamus, notam ipsius Crucis scilicet; in omnibus tum dictis, tum factis imprimamus: sic enim erunt ut numismata regia, non adulterina; sed imaginem regiam præferentia.* in dictis notam Crucis imprimimus, quoties iniurioso, vel asperiori verbo, lene & amicum reponimus: quoties iniurias, calumnias, detractiones illatas, silentio premimus, & apud Deum pro ijs preces refundimus. Factis Crucis notam imprimimus, si mortificationem Christi, cum Apostolo ubique circumferamus.

Quisquis caret signo Crucis debito, quisquis hic nihil aduersitatis, nihil calamitatis, paupertatis, infirmitatis perpessus est, nummus est diaboli, ut enim B. Ignatius epist. ad Magnesianos: *homo pius numisma est à Deo cusum, impius. numisma euenticium, incertum, adulterinum, carens signo debito*, nempe Crucis.

Quare si hactenus fueris numisma, imaginem expressam habens leonis per iracundiam, lupi per voracitatem, canis per inuidiam, serpentis per calliditatem, porci per immunditiam, cameli per gibbositatem, id est diuitiarum, & auaritiæ sarcinam, omnes denique qui à pecude, diabolicæ pecuniæ, sibi nomen seruant, hodie Crucis Christi imagine insigniti, se Domino suo reddant. ad hoc omnes D. Augustinus hortatur: *reddite Cæsari nummos, Deo vos ipsos, nummos regibus reddimus, Deo etiam nummos reddimus, cum nos ipsos reddimus: est enim homo nummus Dei: Nummus Cæsaris, est argentum habens imaginem Cæsaris, nummus Dei homo est, imaginem habens Dei, & quidem Crucifixi.* Augustin. tract. 40. in Ioan.

Quam pauci aureis pistolis, coronatis. Ducatis, pattaconibus similes, Cruce Christi notati reperiuntur: in promptu causa est, quod non absque plagis, & aduersæ fortunæ malleo, per frequentes ictus, & verbera, hæc moneta imprimi queat. Inuenies interea quæ Imagini primi sæculi Societatis patientis, inserui Emblemata, illud, ubi nummi excuduntur, cum hac epigraphe: *dant pretium plagæ*; quas quisquis reformidat pretiosamque Crucis imaginem, in se recipere detrectat, nullius apud Deum pretij, ac valoris erit. Econtra verò, *dant pretium plagæ*, ut Poëta Belga lusit:

Gy siet de pattacons, en d' oude Spansche Matten,
Als sy maer door den slach het CRUYS *en konnen vatten:*
Dan syn sy gevverdeert, men siet se hoogher gaen,
En al den meuvven prijs, kompt hen alleen van t' slaen.
En als Gods hier den mensch, gelyck het goude vvilt proeuen,
Al valter menigh slach, ten moet hem niet bedroeuen:
Tes maer een Munters hant. ach! vrinden sy dy vvyt,
En schroompt niet vanden slach, hy brenght met hem den prys.

Hoc probe norat S. Aldelbertus Episcopus Pragensis, qui tanto ardebat Martyrij desiderio, & patiendi pro Christo, ut die quodam à Barbaris acriter fuisse percussus, plenus gaudio exclamarit: *benedictus Deus, Benedicta misericordia Dei: si non plus accipium pro Crucifixo meo, saltem unum ictum* PRETIOSUM *habeo.* Surius 23. April. Additque historicus hæc digna relatu: *non sic margarita in sterquilinio, non purpura Regis in populo, non facies rosa in terra gremio, adhuc vero, nec aureus sol, sic relucet in cælo, ut in corde pio,* ICTUS UNUS PRO CHRISTO *hilariter exceptus.*

Quo-

Quoties paterna Dei manus tibi ictum infligit, quasi à Mydæ contactu, pretiosus redditur; ictus gravis aliquot millium jactura, ictus gravis plurium mensium, imo annorum infirmitas, ictus gravis dilectæ conjugis, unici filii præmatura mors; sed hi ictus, hæc verbera, pretiosam monetam imprimunt: *dant pretium plagæ*. S. Vincentius divinus ille Ecclesiastes, dicit Egeam jussisse S. Andream *fustibus verberari*. At B. Andreas in quolibet ictu dicebat *Iesus*, & confortabatur. Cum tortores lassati essent, alii validi adhibiti, qui novos ictus, ac plagas infligerent, adeo ut viginti homines fuerint lassati; nos nullius pretii, ac valoris, apud Deum sumus, quia ne ictum tolerare possumus.

S. Vincent. serm. de S. Andrea.

Sic olim, vel ridendo, Philosophus verum dixit: quamvis, inquit, uxor mea aurea foret, nulla tamen moneta unquam signari posset, quia ne ictum ferre potest. Quod potiori jure in illos cadit, qui sine scalpro statuam effingi, sine pressurâ iconem excudi, sine ictu nummum signari, sine ullo denique doloris, morbi, calamitatis malleo, verum Christi Crucifixi numisma esse, & æstimari volunt.

Apophteg. Lycosthen.

Refert Lauredanus Venetus, Principem fuisse, qui aureos nummos excudi jusserit, quos *verbera* appellavit, alteros *furcas* vocitabat: cumque aliquando in cœtu nobilium, mercedem viro bellicoso, ob heroicum facinus conferre statuisset, palam edixit, ut illi *mille verbera darentur*; Alteri vero, qui obsequium plane insigne illi præstiterat, jussit *quatuor furcas* dari. Attonitis, qui forte aderant quibusdam ex terris, dixerunt Domestici, vos nescitis *cujus pretii sint hæc verbera ac furcæ*. Haud aliter Rex noster, suos quos diligit, non raro mille verberibus ditat, furcas & cruces donat: carnalis homo qui non capit quæ sunt Spiritus, harum pretium ignorat. Ita omnes Martyres, purpuratos illos Regni cœlestis Principes locupletavit. Satagite, *ut & probatio vestra fidei, multo* PRETIOSIOR *auro inveniatur*. In quæ verba Hugo Cardinalis: *quasi diceret, plus placet Deo, summo artifici fides, quam in tribulationibus, morbis, miseriis, paupertate, fame, & siti comprobatis, quã alicui artifici aurum materiale*. Quod si hæ quibusdam, licet pretiosæ, tamen nimis ponderosæ Cruces videantur, alias Hipponensis Præsul, minus carni onerosas, nõ minus tamẽ pretiosas proponit: *duo, inquit, sunt abstinentiæ, & Crucis genera, unum corporale, aliud Spirituale, unum à pota atque epulis temperare, appetitum gulæ à delectationibus, & molissimis suavitatibus coercere: ab his quæ per tactum, & gustum, allamque decipiunt sensum, viriliter revocare, ac violenter retrahere. Alterum abstinentiæ & Crucis genus est* PRETIOSIUS, *atque sublimius: motus animi regere, & perturbationes iræ, ac superbiæ impetus, quasi feram belluam refrenare, litigare quotidie contra vitia sua, increpare in quadam censura austeritatis & virtutis, & rixam quodammodo cum homine interiore congerere.* PRETIOSA IN CONSPECTU DEI, ET GLORIOSA CRUX, *cogitationes malas in potestatem redigere, voluntates proprias abnegare, easque interiori examinatione discutere & regentis imperio subjugare.* Hoc Crucis genus, *pretiosius atque sublimius*, digne expendit, æstimavit, atque in se expressit S. Eusebia Virgo Romana, ut genere, ita virtute nobilis: Hæc è paternâ domo, & mundi deliciis profugerat, ut & castitatem illibatam, & datam Christo, ceu sponso fidem servaret; tandemque multis in Religiosa vitâ perfuncta laboribus, ac cruciatibus, diem suum piè ac sanctè obierat: cum ecce tibi illustre cœlo prodigium: ipso in meridie alto sole, sudoque aëre, apparuit corona è stellis micantibus contexta, in cujus medio Crux erat, miri candoris. Et hæc è cœlis imago, in qua illud ad nostrum institutum notari velim: Crucem stellis undique cingi, ut inde videas à Cruce ad coronas, ad stellas gradum fieri, *& Cruces tanto apud superos in pretio esse, ut stellis coronentur*.

Lauredan. or. tribul.

1. Petri. 1.

S. August. serm. in Nativit. S. Ioann. Bapt.

Bollandus 24. Ian.

Denique Crux tam pretiosa est, ut cum Christus omnia sua, velut testamento legasset: militibus vestes, *Iudæis corpus*, *Patri Spiritum*, *Virgini paranymphum*, *Latroni paradisum*, Crucem sibi reservavit, eamque præ omni lectulo Salomonis, pretiosissimam habuit, atque extremum in ea Spiritum exhalavit. Quem S. Andreas, totque invicti pugiles, qui in Cruce, & tormentis animam Deo reddiderunt, secuti sunt, de quibus Psaltes Regius.

Ambros.

§. 3.

Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum eius. Psalm. 115.

ECquis non pretium illud inæstimabile duxerit, quo non milleni aliquot aurei, non gemmæ, aut uniones comparantur, non vita hæc mortalis, quæ omnibus mundi opibus præstantior æstimatur, & medicinâ quamtumvis pretiosa adhibita conservatur, sed quo vita immortalis, gloria æterna, Deus bonum summum emitur? S. Cyprianus pretioso sanguinis sui ostro purpuratus Martyream declarat *pretiosam mortem esse, quæ emit immortalitatem pretio sanguinis sui*. Vbi non abs re ingeniosus Italus, quæstionem movit, ut quid caput Ioannis Baptistæ in disco, in argentea lance, convivio illatum sit? animum certe barbarum, vivacius expressisse videretur, si avulsum caput, manu sua capillis prensasset, aut gladio impositum levis saltatrix insulisset; sed aureo sermone in morte pretiosa lusit Chrysologus: *volo ut des mihi in disco &c cur in disco?* tar PRETIOSA GESTAS, *quem viliter occidisti? nisi quia* PRETIOSA *in conspectu Domini mors Sanctorum ejus*. Digna certe patella edulio, qui viriliter occisus, pretiosè à morte, aurea lance honoratur. Quam multi hic viles in vita visi sunt, in morte pretiosi exstiterunt? ut de iis dici possit, quod Poeta de vili animaleulo:

S. Cyprian. epist. 9.

Chrysolog. ser. 174.

Dum Phaetontaa formica vagatur in ambra,
Implicuit tenuem succina gutta pedem:
Sic modo quæ fuerat vita contempta manente,
Funeribus facta est nunc pretiosa suis.

Martialis.

Invictus ille Heros Henricus Garnetus, apud Anglos, *vitâ manente* quam vilis, mortem perpessus: à morte quanto apud omnes in pretio fuit vilis festuca, quam gutta sanguinis ejus imbuit, nunc auro includitur, & gemmis pretiosior habetur. Henricus ex infami trunco primum suspensus, mox fune præciso eviseratus, sectus,

Biblioth. script. Soc.

Hugo Car. in Psalm. 115.

avibus vorandus exponitur; possum hic usurpare illud Hugonis Cardinalis: *hæc mors licet abominabilis sit in conspectu hominum; tamen* PRETIOSA *est in conspectu Domini*, ut cœleste prodigium declaravit: Etenim Ioannes Wilkinsonus, avidus nancisci quidpiam de Reliquiis ipsius, propius accessit, ubi Carnifex corpus dissecabat: cum ecce tibi spica de circumfuso stramine, Garneti sanguine imbuta, nec opinanti defertur in manus, & ilico ingenti miraculo, Garneti effigiem, vivis coloribus, cum coronâ, & *Cruce* expressam, non reliquis modo Catholicis, sed ipsi quoque Hispaniarum Regio legato contemplandam permisit. Quod ingeniosus vates, felici Anagrammate expressit:

Spondan. annal. anno 1605. ...

Pater Henricus Garnetus, Anagram;
Pingêre cruentus Arista.

Quid petit hic vultus siccaredivivus arista?
Quid frons? quid sacris ora locuta notis?
Nominis augurio, PINGERE CRUENTUS ARISTA
Granete, agnosco vultum, opus, artificem.

Martyrum cineres, ungues, pilos, vilissimas lacinias, Sanctorumque Reliquias, in pretio supra aurum, & gemmas, atque omnes thesauros, longe pretiosiores esse, Chrysostomus aurea plane oratione pronuntiavit, & S. Gaudentius. Hæc sacra Lypsana *pretiosam possessionem, divina munera, & cœlestia beneficia* suis Brixiensibus, à Deo munificentissimè collata, impense deprædicat. Quid vero mortem adeo speciosam reddere, qua ratione consimilem quisque nostrum adipisci valeat, candido suo calamo, è quo nil nisi mel fluxit, Bernardus exponit Serm. 24. ex parvis: PRETIOSAM *in conspectu Domini mortem Sanctorum, facit aliquando vita, aliquando causa; in Confessoribus qui in Domino moriuntur, facit* PRETIOSAM *vita; in Martyribus, qui pro Domino moriuntur, facit eam* PRETIOSAM *aliquando sola causa, aliquando causa pariter & vita*; & hanc PRETIOSISSIMAM appellat, quam cum omnibus obire non detur, addit: *& illa quidem mors* PRETIOSA *est, quam commendat vita*. Hanc vos omnes æmulari potestis, plebei, mechonici, etjam mendici hanc pretiosam mortem nancisci possunt. Errat profecto, errat, qui mortem illam vilem, abjectam, & contemptibilem ducit, quam quis in vasta solitudine, omni humano solatio destitutus, cum Xaverio: quam in stramine, in vili domus angulo, cum Alexio, aut mendico Lazaro: quam ulceribus plenus in fimeto cùm Iobo: quam inter gravissimos cruciatus, cum Andrea oppeteret. Aliter profecto nos sentire docet Præsul Antiochenus hom. 66. in Gen. agens quam perversa sint hominum judicia: *ne mihi, inquit, frigida illa verba, & insipientia plena dicat aliquis, quod ille cane vilius est mortem, nullo familiarium præsente, neque sepulturam & funus ejus contigerunt, si in alieno solo vitam finierit, aut in solitudine. Non est hoc O homo, cane ignominiosius mortuum esse, sed si caret virtutis amictu se tegente: nam plerique justorum, capite truncati sunt, lapidati sunt &c. at nullus de illis dicere ausus fuerit, quod ignominiosa sit eorum mors; sed scriptura testante fatebitur:*

Chrysost. Orat. de S. Nicolao. Gaudent. serm. in dedic. Basil. 40. Mart.

Bern. ser. 24 ex parvis.

Chrysost. hom. 66. in gen.

quia PRETIOSA *in conspectu Domini mors Sanctorum ejus.* Vides virum potentem purpureo in strato, aureo in thalamo, in cubili, acu pictis peristromatis convestito, abaco pretiosa suppellectile instructo, circumfusa nobilium ac Prælatorum turba animam efflantem: pompam funebrem splendidissimè adornari, mille funalibus collustrari, lugubri omnium campanarum sonitu celebrari, exequias lautissime instaurari, si hujus mortem ex his beatam, & pretiosam duxeris, quantum falleris ausculta: *mors peccatorum pessima: etiamsi domi sua quispiam moriatur, & uxore, & filiis præsentibus, & familiaribus & notis adstantibus; virtute autem careat, mala hujus mors est. Contra, etsi in alienâ terrâ, etsi humi jaceat, quid dico in aliena terra? etiamsi inter latrones incidat, etiamsi à bestiis devoretur, virtute autem præditus sit,* PRETIOSA *ejus mors erit.*

Chrys. cit.

Denique ut concludam, si cum Andrea in Cruce mori non detur, saltem cum Cruce, in Crucis complexu mori contingat. Tria illa quæ mulier Sareptana sibi comparavit, pretiosam mortem faciunt: nempe *pugillus farinæ, paululum olei, & duo ligna*. His se ad mortem composuit. Pugillus farinæ Eucharisticum panem, in viaticum assumendum: paululum olei, quo ad extremam luctam ægroti inunguntur: duo ligna, quæ collegit *significant Crucem Christi, quæ ex duobus lignis fuit concinnata*. Expressius Augustinus: *quia duo ligna Crucem faciunt, quærebat moritura; unde semper esset victura*. Et ad Faustum Manichæum, lib. 12. cap. 34. *vidua volebat duo ligna colligere priusquam moreretur. Non hic solo ligni nomine, sed etiam numero lignorum, signum Crucis exprimitur*. Duo hæc ligna, quam studiosè ac solicite colligenda, quam pio oculo, & osculo delibanda, quo affectu, amplexuque stringenda, quam amicè compellanda, eximii sanctimoniâ viri, ac fœminæ docuere; è quibus paucos ad imitandum propono.

L. 3. Reg. cap. 17.

Hugo Car. in l. 3. Reg. cap. 17. Aug. lib. 50. hom. 18.

P. Alphonsus Rodriquez sacro inunctus oleo, alienatus jam à sensibus, per triduum fere eo in statu hæserat, cum simulatque à Sacerdote Crucifixi imaginem accepisset, quasi profundo quodam somno excitus, oculos aperuit, & facie, quæ ante palluerat, in ruborem versâ, Christi pedes religiosè exosculatus, placidissimè expiravit. Ad quod saluberrimum, ac suavissimum osculum, invitat & nos.

Biblioth. Script. Soc.

Varii SS. Patrum varias causas allegant, cur benignissimus Redemptor *inclinato capite* emiserit Spiritum: S. Athanasius dicit jam omnibus consummatis, Christum nutu capitis morti annuisse, ut accederet. S. Bernardus in signum submissionis, alii hac inclinatione Matri extremum vale dedisse volunt, alii alia. In rem nostram B. Laurentius Iustinianus: *Caput suum inclinavit mediator, ad indulgentiam, ad osculum pacis.*

S. Athan. q. 76. ad Antioch. S. Bern. serm. de Pass.

Istud à suo amantissimo Iesu S. Edmundus Cantuariensis Antistes ardenter excepit, & reddidit, qui sacro jam oleo delibutus, mira pietate, nec sine lachrimis, Christi vulnera, sed lateris præsertim, crebro & prolixius dissuaviatus, illud Isaiæ concinnebat: *haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris*. Solent moribundi

Vincent. speculo l. 31. c. 67.

Isa. 12.

in

in supremo illo agone toti sudore perfusi, guttulas aliquot generosi falerni, aquæ cinnamomi, aut alterius pretiosi liquoris, avidò ore, ardentiquè pectore admittere; sed præ his omnibus proderit pio osculo *haurire aquas de fontibus Salvatoris.*

Monardes hist. Indic. c. 74. Mirum ac maximè stupendum, quod in historia Indica refertur, ramum cujusdam arbusculæ, seu plantæ in Peruvia reperti, qui certo indicio homini ægrotanti vel mortem, vel salutem prænuntiet: si enim hunc ramum alacer & lætus complexus fuerit, superstes futurus est; si mæsto animo, & languidis ulnis eum stringat, mortem imminere constat, idque teipsa anno 1562. in domestico Comitis de Nieva mancipio comprobatum. Quidquid de rei veritate sit, hoc certum, qui ramum Crucis lætus & alacer complectitur, omeo salutis æternæ habet.

Quam omni procul dubio Robertus Cardinalis Bellarminus consecutus est: spectaculum quippe jucundissimum erat intueri exosculantem Christi Domini, è Cruce pendentis effigiem, eamque arctissimè complectentem; quem denique cum vellet ultimis obsequiis venerari, detracto sibi pileolo, manu tremula, hoc salutiferæ Crucis simulachro, caput semel iterumque consignavit: tum eandem superimponere humeris, quasi cum ea facturus iter, conatus est: demum super pectus collocavit, & reductis brachiis ardentissime strinxit, nec prius complectendi, quam vivendi finem fecit.

Silvester … 7.

Talis mors spretis vel sit emenda mihi. Tibull. l. 3 el. 15

Sapienter Sapiens: *tempus amplexandi, & tempus longe fieri ab amplexibus.* Ecclesiast. c. 3. 5. Tempus enimvero tunc longe fieri ab amplexibus charæ conjugis, liberorum, omniumque rerum terrenarum, à quibus separat amara mors. Sed & *tempus* tum vel maxime *amplexandi* illum, qui vos in Cruce expansis brachiis tanto ardore complexus est. Hac pietate omnibus præluxit Monialis Cameraci, in Cœnobio S. Ursulæ, quæ semestri vitæ postremo, identidem hos pios affectus B. Victoriæ, inter assiduos sponsi sui crucifixi amplexus ingeminabat;

Iesu mon cher amant, je n'aime rien que vous: Barrii solitudo die 7. differt.
Mon ame est vostre espouse, & vous mon cher espoux.

S. Thom. à c. 1. Ioan. lect. 15. Hoc demum, aut illo, quo Magnus Apostolus (qui ut ait S. Thomas, *primus fuit Christianus*) amore Christi Crucem complectamur, atque hisce vocibus compellamus:

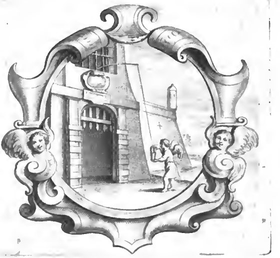
O bona Crux, quæ decorem ex membris Domini suscepisti, accipe me ab hominibus, & redde me Magistro meo, ut per te me recipiat, qui per te me redemit.

* * *

FESTUM

FESTUM
SANCTI NICOLAI CONFESS. PONTIFICIS.

Sit Eleemosyna in abscondito. Matth. 6.

Incertum qua missa manu. Virg. l. III. Æneid.

ARGVMENTVM.

Psal. 67. PSaltes Regius Deum quidem mirabilem in omnibus operibus suis deprædicat; at nos eum vel maxime *mirabilem in Sanctis suis*: cum primis vero in Sanctissimo Miriæ Præsule Nicolao ostendemus. In quo ut stupenda quibus alii Sancti præditi fuere, mirabilia prope universa excelluerint; in eo tamen illum, potissimum vobis omnibus mirandum, & imitandum proponam, quod hæc omnia pretioso humilitas pallio contexerit, atque omnia sua uno teste Deo, qui *videt in abscondito* peregerit. A quo quam longissimè recedunt vani Matth. 6. filii hujus sæculi, qui omnia sua agunt, *ut videantur ab hominibus*, atque fluxam & inanem, quam unice spectant, ab iis mercedem accipiant. Vbi & illi paucis perstringendi, qui statuis, aris, sacellis, templis, quæ in Dei, Divorumq; cultum, non levi impendio erexerunt, gentilitias tesseras, & inaurata nomina præfigunt, quibus ut olim pharisæi, velut tubis, vanitatem & jactantiam suam plenis buccis per urbem, & orbem proclamant, atque deblaterant.

§. I. *Sit Eleemosyna* IN ABSCONDITO. Matth. 6.

§. II. *Cum facis Eleemosynam noli tuba canere.* Matth. 6.

§. III. *Non modo Eleemosyna, sed & oratio in abscondito facienda: iuxta illud clauso ostio ora patrem* IN ABSCONDITO. Matth. 6.

§. IV. *Et Pater tuus qui videt* IN ABSCONDITO, REDDET *tibi.* ibid.

FESTVM

FESTVM
SANCTI NICOLAI.

Sit Eleemosyna in abscondito. Matth.6.

STupuit olim populus Israeliticus, & universa Ægyptus signa & mirabilia, quæ Dominus omnipotenti sua manu operatus est; quæ ne unquam exciderent, hos illos Moyses monitos voluit, *recordamini mirabilium ejus.* Nec hoc satis; sed ut & nati natorum, & qui nascentur ab illis, perpetuam horum memoriam servent, ad ea filiis suis commemorandum, hortatur, dicens. *Narrate omnia mirabilia ejus.* Hæc aliaque longè excellentiora ac frequentiora, Spiritu prophetico prospectans Hussæus vates, exclamat: *Qui facit magna atque mirabilia absque numero.* Vbicumque te verteris O homo, quocumque oculos deflexeris, ubicumque animum intenderis, nunquam non admirabilia Dei, admirari licebit. Hæc ingens terrarum & aquarum moles, ex nihilo producta, dum medio in aëre *Ponderibus librata suis*, immota constitit; lucidissimus ille mundi oculus, *vas admirabile, opus excelsi*: defectus lunæ, ejusque influentias; æstus maris, ventorum turbines, quos profert de thesauris suis; quæ omnium ingenia exagitarunt, quomodo non in admirationem, & stuporem omnes rapiunt mortales? Subtilissimus Augustinus hæc attonitus spectavit, & præ cæteris, hanc mundi machinam mirabilem deprædicavit: *quidquid mirabile fit in mundo, profectò minus est, quam totus hic mundus.* Vt de potentissimo Rege nostro, cujus Assuerus typum gessit, illud usurpare possimus: *valdè mirabilis es tu Domine.* Mirabilis in plantis, mirabilis in floribus, mirabilis in fructibus, mirabilis in gemmis, mirabilis in volucrum plumis, in ferarum pellibus, in astris, in Luna & Sole, in cœlis, in elementis, in creaturis omnibus; sed super omnia: *mirabilis Deus in Sanctis suis.* Primum quidem inquit Hugo Cardinalis: *quia & mali mirabuntur de gloria Sanctorum*, Sapientiæ 5. MIRABUNTUR IN SUBITATIONE INSPERATÆ SALUTIS. *Et ipsi Sancti mirabuntur*, ut Isaias ait, TUNC VIDEBIS, ET AFFLUES, ET MIRABITUR, ET DILATABITUR COR TUUM. Pressius & expressius *Hieronymus*: *in hoc mirabilis est Deus, quoniam ita dilexit humanum genus, ut signa faciat in Sanctis suis*; ac tandem subdit: *in illis magis mirabilis est Deus, quam in cæteris creaturis*: idque duplici ratione: potentissimos cælestis gratiæ affectus, Sanctis hic in terris communicando, ad prodigiosa virtutum, ac miraculorum facinora, majora quam ipsemet fecerit, patranda; tum in cœlis *admirabile lumen* gloriæ, ineffabili modo illis impertiendo, ut ore lacteo mellifluus Doctor prædicavit: *mirabilis planè Deus in Sanctis suis, non modo in cælestibus, sed etiam in terrenis: utrobique Sanctos habet, & in utrisque mirabilis est: illos quidem beatificans, illos sanctificans.* Cumque in omnibus Deum mirabilem prædicet, in uno tamen, idque in viro planè admirabili, maximè mirandum, & quodammodo mirabilissimum proponere videtur: hic est Nicolaus inquit, *cujus miracula per totam mundi latitudinem diffunduntur, quem laudat orbis terrarum, & qui habitant in eo: tot enim & tanta miracula, cumulantur, ut omnes literatorum argutia, ad scribendum vix sufficiant, nos ad legendum; & licet scholarium numerus in incude Rhetorica, sub Quintiliani, vel Ciceronis Malleis, tenuissimas orationum laminas extendat; superat tamen gloria confessoris vocem & mentem, linguam & conscientiam: crebrescunt enim quotidie mirabilia, nec requiescit Spiritus Dei ad memoriam militis sui, sua continuare miracula. Glorificatur in mari, laudatur in terra, in omnibus periculis invocatur: denique qui descendunt mare in navibus, ipsi viderunt opera Domini, & Nicolai per Dominum mirabilia in profundo.*

1. Paral. 16. — *Ibidem.* — *Iob. c. 9.* — *Ovid. metam. l. 1.* — *Eccl. 43.* — *August. de civit. Dei.* — *Esther. 15. v. 17.* — *Psal. 67.* — *Hugo Car. in psal. 67.* — *Hieron. in Psalm. 67.* — *1. Petri. 2.* — *S. Bernar. serm. 1. in dedicat. Eccles.* — *Sermo. secund. de S. Nicolao.*

Quid ni hic omnes in festivas illas laudis voces prorumpimus? *mirabilis Deus in Sanctis suis.* E purpuratorum senatu, acclamantem audio Doctorem Seraphicum: *inter omnes Sanctos, temporibus suis, maximis miraculis claruit, & stupendis.* Sicut de eo *Sancta Ecclesia in oratione dicit: Deus qui Beatum Nicolaum innumeris decorasti miraculis.* Aliorum divorum miracula ac stupenda prodigia, studiosè colligi, ad calculum revocari, facile potuerint recenseri; at *innumera*, quæ sanctissimus hic Pontifex patravit *miracula*, calamo exprimere, linguâ enarrare, verbis circumscribere, novum foret miraculum. *Nec potentis* ait alter S. R. E. Cardinalis: *hoc declamatoris est loqui, vel venustate Rhetorica exaggerare splendorem, cum totus mundus beneficia sentiat Confessoris nec sit qui se abscondat ab amore ejus in testimonium sunt peregrinationes ad Sanctissimum illius corpus à finibus terræ susceptæ, ut videantur quæ per eum fiunt mirabilia*; verum enimvero suspiciant alii hæc mira, Mirensis Antistitis facinora, ego de Nicolao, quod de Malachia Bernardus, verissimè pronunciaro: *inter multa magnaque miracula, maximum miraculum quod fecit, ipse fuit.* Leonardus Iustinianus Patritius Venetus, Beati Laurentii Iustiniani frater, sic de Sancto Nicolao: *infantem autem hunc, quis dubitet in ipso statim nativitatis* exordio, divino fuisse munere afflatum, sanctificatumque? & quod mireris in hac infantuli ætate, luculentum sanctitatis adfert testimonium: *non prius Nicolaus vivere, quam Deum venerari, non prius comedere, quam jejunare cœpit*: virtutem quippe cum lacte ab infantia suxit, atque à primis incunabulis, diebus Mercurii & Veneris, semel in die, idque sero vespere tantum, maternum lac admisit; quam consuetudinem jejunii, per omnem deinde vitam sacrosanctam habuit. Pergit porro disertissimus Encomiastes: *ab ipsa sua infantia, in summa virtute & sanctitate cœpit: ut in Republica Christiana nemo propè Sanctorum omnium, Nicolaum laude facilè anteiret.* O non virum, sed infantem planè admirabilem! qui necdum puer, jam divis omnibus quodammodo exæquandus proponitur: *tu electus ab utero, san-*

Bonaventur. serm. 1. de S. Nicolao. — *B. Pet. Damianus sermone de S. Nicolao.* — *Bernard. de S. Malachia.* — *Apud Lipomanum.* — *Iustinian. cit.*

B. Petr. Damian. serm. de S. Nicolao.

ctus à puero. Atque hoc primæ ætatis tyrocinium, celeberrimum præstantissimarum virtutum omnium seminarium aperuit, ut ut illum aptissimè hoc Ecclesiastici cadere videatur : *non est inventus similis illi.* Si quando aliquam summis laudibus in cœlum extollere cupimus ; hæc

Eccl. 44.

summa encomiorum esse videtur : *non est inventus similis illi.* Maxima laus mercatoris : sedulus, intelligens, industrius est, demum : *non est inventus similis illi.* Causidicum, legisperitum, in Bartolo & Baldo exercitatum, Codicem, pandectas ad unguem tenere, palam deprædicaveris, sed nihil splendidius attuleris, quam : *non est inventus similis illi* : filiam à formá, à gratiâ commendare statuisti ? omnibus prætuleris, si Tulipæ, quæ *non parelle*, vulgos vocitatur, contuleris, hoc encomio adjecto : *non est inventa similis illi* : Ita ubi de sanctimonia vitæ, cæterisque animæ ornamentis agitur, virum incomparabilem duxeris, cui hoc Ecclesiastici competit : *non est inventus similis illi.* Quod ut Ecclesia & aliis Sanctis voluerit esse commune ; nostro tamen, de quo agimus tutelari, proptiissimè adscribi posse, sapientissimus discipulus edocuit ; qui expeodens

Discipulus serm. 4. de S. Nicolao.

illud : *non est inventus similis illi*, sic ait : *hæc verba ad honorem Sancti Nicolai cantantur : quia quilibet Sanctus in aliqua virtute eminebat, in qua nullus similis fuit, potest dici de cunctis, non esse inventum similem illi, in illa scilicet virtutis perfectione. At Nicolaus superavit in cunctis ; in hoc apparet mirabilis sapientia Dei, qua in tantâ multitudine ac varietate Sanctorum, tantam ponit differentiam meritorum, in quibus Nicolao nullus similis fuit.* Tria sunt quæ edmirandam Dei potentiam nobis ingerunt, à paucis tamen observari solita : primum est, neminem lineamentis vultus sui omnibus, totoque corporis habitu, esse alteri omnino persimilem ; quod Plinius observetè asserens : *in facie inquit, vultuque nostro nullas duas in tot hominum millibus, indiscretas effigies existere. Quod ars nulla in paucis numero, præstet affectando.* Alterum est, quemadmodum oullius hominis vultus, sic etiam nullius conscientia, alterius conscientiæ, similis est. Tertium, tot hominum millia, quovis die emoriuntur ; nullus tamen eodem penitus moriendi modo, eodem io statu, ac gradu virtutum & meritorum, quo alter ; oode cum gloria indivisibiliter gratiæ respondeat, quid mirum, facies sanctorum omnes esse diversas, ac de quovis verissime asseverari. *Non est inventus similis illi* : quin imo inter se maximè diversas & veluti contrarias habent virtutes S. Martinus : *Domine si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem* ; Cootra S. Philippus Nerius, se damnandum putabat, si ulli mortalium se utilem esse in animum induceret. Sanctus Paulus ; *cupio dissolvi & esse cum Christo* ; S. Ignatius etiam incertus de salute, optat hic in terris, si major Dei gloria, vivere. S. Ambrosius in morte securus, *quia inquit bonum Dominum habemus*, S. Hilarion. vero : *septuaginta annis servivisti Deo, & mori times* ? in quibus omuibus elucet, quam *mirabilis Deus in Sanctis sui.* Peculiariter tameu eum in Sancto nostro admirari convenit, quia ut alii in aliâ perfectione, ab altero discrepariot, et Nicolaus superavit in omnibus. Contemplare quæso omnium Divorum illustria facinora, opera egregia, præstantissima virtutum ornamenta, & quam hæc omnia in uno Nicolao præfulgeant, attendite ; *Nicolaus etenim habuit octo*

Discipulus cit.

privilegia, in quibus non est inventus similis illi : primum quod in pueritia sua cæpit servire Deo. Secundò quod nunquam mortaliter peccavit ; hoc significatum est in hoc, quod Baptizandus erectus stetit in pelvi, in hujus stabilitatis documentum. Tertiò miraculosa electio, exemplo Apostolorum, vox de cœlo lapsa est, ut eligerent Nicolaum ; fuit electus invitus, exemplo Christi, qui fugit. Quartò innumera miraculorum operatio. Quintò quia omnium virtutum charismate repletus obiit, & Angeli cum cantico animam ejus deduxerunt in cœlum. Sextò quia post mortem fuit gratiosè sepultus : nam de sua tumba, emanat è capite fons olei, è pedibus fons aquæ, in hac annotatur gratiæ abundantia, in illa abundantia misericordiæ Divi Nicolai. Septimo quia confidenter in cœlum assumptus ; non enim dæmones timuit. Octavo quia festum ipsius in Ecclesia solemniter celebratur, & nullius (tum temporis, alterius Confessoris nisi Sancti Martini.) Ergo non est inventus similis illi : quia unus Nicolaus superavit in omnibus, quæ cum non dico exornare, sed vel enarrare quam innumera sint ; valeamus, unum dumtaxat, in quo omnia continentur, more meo persequar, & quoniam libentius, cum Bernardo

Bern. serm. de S. Malach.

fateor, *imitando immoror, quam admirando*, manifestè comprobabo, totius vitæ, omniumque virtutum splendorem ex eo traxisse, quod eas *maxime*

Bernard. serm. de S. Ioanne Bapt.

omnium virtutum, humilitate cumularit ; id unicè in omnibus sectando, ut ex ipsius cælestis Magistri præcepto, omnia sua opera faceret in abscondito. Quod ut & nos discamus.

§. 1.

Sit Eleemosyna in abscondito : Matth. 6.

LVctus ille ecerbissimus, mærot is longè gravissimus censendus est, quem non complorationes, lamenta, feminei ululatus, non fusæ ubertim in amici sinum lachrymæ proloquootur ; sed qui alto animo infixus hæret, qui intra cordis sinum recooditur, qui sibi spectatorem non habet, consolatorem erubescit : Illæ amarissimæ afflictorom la-

Martial.

chrymæ, quæ teste luna, quæ io penitioris cubilis angulo tacitè resorbentur. Vt scitè Poëta:

Ille dolet verè, qui sine teste dolet.

Et Ovid. lib. 5. trist.

Strangulat inclusus dolor, atque exæstuat intus,
Cogitur & vires multiplicare suas.

Consimili ratione eam penuriam acerrimam, eam indigentiam acerbissimam dixero, quæ nemini mortalium perspecta, sua ipsa viscera depascitur, quibus fama potior est fame, dumque ingenuo pudore mendicare erubescunt, perire malunt, quam prodere ; quibus qua Methodo occurrendum sit, Saoctus Nicolaus docuit, qui divitias omnes io pauperes dilapidavit, adhoc ingenio etiam usus, *ut secrete Eleemosynam faceret*, uti tum fecit cum

S. Anton. part. 2. tit. 9. cap. 8. 2.

tribus puellis, quas noverca paupertas prostituere parabat, dotem tribus noctibus furtim per fenestras immisit : ut pudori, & una pudicitiæ earum, in abscoodito consuleret.

Festum hoc extollit Doctor Seraphicus, ser-

Simeon. serm. 2. de S. Nicolao.

mone secundo de Sancto Nicolao: *humilitas magna fuit, quando ad nuptias filiarum, CLAM aurum projecit.* Quod si penitius rem inspicere velimus, uno hoc in opere multiplicem virtutem delitescere Dionysius Carthusianus manifesto demonstrabit, qui sermone secundo sic ait: *Nicolaum ornavit Deus præcipuâ liberalitate, & maximâ pietate, & fervidâ charitate: quæ omnia patent. In facto illo clarissimo, quod fecit in juventute sua.* Quod ut & vos æmulari studeatis, scitote Eleemosynam dandam pauperibus absconditis, & *in abscondito.* Disputat Plutarchus quonam modo adulator ab amico dignoscendus? in eâ disputatione mentionem injicit Arcesilei Lacedemoniorum Regis, qui, Apellis Chy iam ægrotantis paupertate cognitâ, revisit ad eum, & una secum viginti Drachmas attulit; cumque jam officii causa, ægroto assideret: hic quidem ajebat nihil est, præterquam Empedoclis elemēta;

Plutarch. de Adulatoris & amici differentia.

Ignis, aqua, & tellus, atque ætheris ambitus almi;

Etenim etiam mi Apelles incommodè cubas, patere tantisper dum cervical erigo, simulque movens pulvinar, clam pecuniam subjicit, ut homo verecundus quod desiderabat, potius inveniret, quam acciperet. Quod præclarum modestissimi viri factum extollit Seneca, atque una quemadmodum egestati *in abscondito* consulendum sit, disertissimè docet: *præcipiunt inquit, omnes autores sapientiæ, quædam beneficia palam danda, quædam secretò, palam, quæ consequi gloriosum est, ut militaria dona ut honores, & quidquid aliud notitia pulchrius fit. Quæ verò occurrunt infirmitati, egestati, ignominiæ, tacitè danda sunt: ut nota sint solis, quibus prosunt; interdum & ipse qui juvatur, fallendus est, ut habeat, nec à quo acceperit, sciat.* Tum Lacedemoniorum Regem in exemplum adducit: *Arcesilaus amico pauperi, & paupertatem dissimulanti, ægro autem, & ne hoc quidem confitenti, deesse sibi in sumptum ad necessarios usus; cum clam succurrendum judicasset, pulvino ejus ignorantis, sacculum subjecit, ut homo inutiliter verecundus, inveniret potius quam acciperet.* Heu quoties in urbibus familia est, in qua maritus æger decumbit, sex septemve liberi, fruges consumere nati, uxor re familiari occupatissima, cum marito ægro, tum culinæ & foco assidet: & nemo est in familiâ qui victum possit lucrifacere: nec panis est, nec quod molant habent, nec quod pinsant; Interim & indoles ingenua, & aducatio honesta, & fortuna antehac splendida, cogit cum extremâ pauperie clam luctari, & ulcus suum tenerrime cum sensu tegere. Hi sunt fallendi, ut habeant, nec à quo acceperint, sciant. *Quid ergo? ille nesciet à quo acceperit. Primum nesciat si hoc ipsum beneficii pars est; denique ille nesciet accepisse se, ego sciam me dedisse parum est inquit: parum si fænerare cogitas; sed si dare quo genere accipienti maximè profuturum erit, contentus eris te teste:* Contentus eris & alio teste, quem Romanus Philosophus non suspexit, contentus nempe erie teste Deo, hic oculos spectandus est; ut humanum declines, studiosè per alienas manus, quasi per cuniculos alimenta subministrando: hæc cautela potissimum Principibus in Republicâ viris ac metronis servanda, ne ineptè gloriolæ fucus insidietur.

Seneca. l. 2. de beneficiis. c. 9. & 10.

Seneca cit.

Quare quâ id tuto egerit Maria Maximil. II. Vidua videamus, hæc cautior fuit, quam ut peti posset ab illo hoste; sed argenti eutique summas, amicorum intimis secreto dabat, ut designatis, quos sagaciter indagarat pauperibus, ipsi deferrent, ac darent. Gregorius Nazianzenus patrem suum non immerito laudat, quod totas largitionis habenas, matri concesserit, eam potissimum ob causam, ut in occulto datet, & ne laus ad se redundaret. In summo Ecclesiæ solio vix ullus Sol effulsit, qui calore tam miti, tam largo pauperes calefecerit, atque Gregorius decimus tertius, cujus liberalitas, ut orbi nostro ignota esset, novum sibi orbem quæsiit, & ad ipsos antipodas penetravit; in ipsa namque orientali India, plurima collegia condidit, ad juventutem moribus & litteris formandam. Hoc autem non anumerandum stipi, quæ usque adeo excrevit, ut ex Senatusconsulto Romæ huic Pontifici, patri pauperum statua, in Capitolio erecta sit, cui hoc encomium inter cætera inscriptum marmori legitur: *Sestertium octingenties singulari beneficentia in egenos distributum*: sunt ipsi duo milliones seu vicies centena millia aureorum.

Rho. exem. ... lib. 4. cap. 14. §. 1.

Mitto, quæ ad modestissimi viri commendationem, & ad propositum nostrum faciunt plurimum: non dare illi summa curæ erat, nisi *occultè* daret. *Nam si quos palam accipere; personarum dignitas aut pudor vetabat, hos in cubiculum seductos, auro onerabat, sæpius monitos ut eam largitionem occultam haberent.* Hunc Nicolai Pontificis Christianum æmulatorem jure verbis Isidori Palusiotæ deprædicaro: Eleemosynam inquit, singulari amore complectebatur; id tamen studiosè captabat, ut obscura & incognita esset ea benignitas; quod exploratum haberet, Eleemosynam in hoc maximè sitam esse. Idcirco clarus ille vir non modo largiendo, sed etiam occultè id faciendo, eos qui in *fornace paupertatis* versabantur, velut rore quodam perfusos recreabat. Non semel dira fames, & extrema penuria honestum virum compulit per obscuro vespere potentioris, cui planè ignotus, ædes pulsare, & summo cum rubore manum, auro olim immergi assuetam, ad stipem porrigere: huic te Nicolaum exhibe, & occasionem tibi oblatam gratulare, ut ignoto & occulto, inter quatuor oculos, manum auro implere, & beneficium conferre queas. Hoc sapientis monitum est: *conclude Eleemosynam in sinu pauperis*: conclude, hoc est, absconde, ut legit Optatus Milevitanus; sicut absconditur semen jactum in agro per occasionem, ne ab avibus, & harpiis infamibus devoretur: Propitiatorium jussit Dominus alis Cherubinis obtegi & velari, Exodi 25. *Utrumque latus propitiatorii tegant, expandentes alas, & operientes oraculum.* Scite hic Oleaster; *Cherubim extendent alas suas, tegentes propitiatorium. Considera quæso quid te hic admoneat Deus: summus benefactor est, & nihilominus tellus, ut te doceat benefacere, & nolle videri*; adeò ut sua bona occultare, divinum quid spiret.

Rho. virtut. hist. l. 4. c. 3. §. 8.

Isidor. l. 3. epi. 131.

Isaia 48.

Eccl. 29. v. 15.

Hoc nos docuisse videtur Sapiens cum ad apem considerendam solicito misit: *vade ad apem, & vide quomodo operaria est.* Sanctus Antiochus hom. 43. *Vir intelligens ingeniosam, & solertem imitatur apiculam, quos externè sublegerit flosculos, defert in alvearium, internè mellificium, favumque operosum conficit; ne labores suos illi gloriola exponat.* Araneæ similis est, non ingeniosæ apiculæ, quæ se quodammodo evisceat, ut leve & inane opus omnium oculis exponat, nullo usui profuturum: Ingenio ac solertiâ opus esse in dando, vero omnium olim plausu cecinit Poëta:

Provet. 6.

Ovid. l. 1. Amor. el. 8. *Crede mihi res est ingenioſa dare:*

Quod & optimus morum Magiſter tradidit dicens: *errat, ſi quis exiſtimat facilem rem eſſe donare; plurimum iſta res habet difficultatis, ut quis* ſciat ubi, cui, quando, quomodo dandum. *Seneca lib. de vitâ beatâ c. 24.* Hinc Regius Pſaltes beatum deprædicat, non eum qui Eleemoſynam elargitur, ſed *qui intelligit ſuper egenum & pauperem.* *Pſalm. 4.* Quid ſibi vult hoc intelligere? Sanctus Leo Papa ſermo. 4. de Collectis: *ad intelligendum ſuper egenum & pauperem, ſolicitâ benignitate vigilandum eſt, ut quem modeſtia tegit, & verecundia præpedit, invenire poſſimus: ſunt enim qui palam poſcere, ea quibus indigent, erubeſcunt: & malunt miſeriâ tacita egeſtatis affligi, quam publica petitione confundi: Intelligendi ergo illi ſunt, & ab occulta neceſſitate reſervandi, ut hoc ipſo amplius gaudeant: cum & paupertati eorum conſultum fuerit, & pudori; liberandi propter hoc, à damnatione perpetua: nam in die mala liberabit eos Dominus:* Ille intelligit ſuper egenum & pauperem, qui tacitus ſecum conſulit, quo pacto viduæ paupereculæ, vel pupillæ vel orphano in periculo animæ conſtitutæ, vel ægroto, vel ob debita in obſcurum carcerem detruſo, epitulari poſſit. Hoc melleo ſermone Ambroſius inculcat: *videndus inquit, eſt tibi pauper qui te non videt; Requirendus ille qui videri erubeſcit: clauſus in carcere occurrat tibi, ægrotus mentem tuam perſonet, qui aures non poteſt perſonare.* *Amb. l. 2. de off. cap. 26.* Vulcque autes non tantum præberi pauperum precibus, ſed oculos in veſtigandis clancularis neceſſitatibus: noſocomia & carceres obeundo, aut ſaltem per tranſennam calceo qui è cuſtodiâ dependet (ut hic moris) nummum imponendo, ipſoſque ægros ab omnibus deſertos lautâ Eleemoſynâ juvando. Diogenes interrogatus quid in vita miſerrimum videretur? reſpondit: *ſenex egenus.* Hic enim bis ægrotus eſt, & ſenectutis morbo, & mendicitatis malo; Iuvenis quippe manuum labore, vel aliis ſerviendo, vel per varias partes diſcurrendo, ſibi opem ferre, & inopiam ſublevare valet; at ſenex pauper, nihil horum poteſt. Conſimili fere modo Caſſiodorus, illud: *Intellige ſuper egenum*, exponit, ut qui Eleemoſynam erogat, non expectet donec pauper multo rubore ſuffuſus, illam ab eo efflagitet, ſed ejus indigentiam intellectu ſubodoretur: *nam qui petenti tribuit,* inquit, *bonum opus efficit; qui vero tacentem intelligit, beatitudinem ſine ulla dubitatione conquirit.* Beneficentia ſecundum ſe divina quædam res eſt, & quamvis ſecretum ſit beneficium, & nemo noverit benefactorem, hoc ipſo tamen quod beneficium ſit, quid magnificum eſt, & planè divinum. Quot & quanta munificus Deus, in te tuoſque contulit beneficia, quæ ignoras, quæ clam, quæ te inſcio, te dormiente largâ, ſed occultâ manu effodit? & ipſum benefactorem ignoras; illum imitare: *Aug. lib. 50 hom. hom. 39.* etenim *magnum opus eſt Eleemoſyna*, clamat Auguſtinus; *ut faciat homo, quod facit Deus*: & quemadmodum facit Deus, qui occulte nobis benefacit. Aurum in venis terræ *Deus noſter abſconditus* operatur: quid non in corpore & animo clam nobis ipſis produxit? *Iſa. 45.* unde idem Hipponenſis Doctor, expendens illud *beatus qui intelligit*, quemque veſtrum adhortatur: *imitare Deum tuum, qui ſolem ſuum* *Aug. hom. 39. & 50.*

oriri facit. (Et per feneſtras, & rimas clam penetrat interiora domus cubilia) *ecce venit tibi pluvia antequam roges, deſcendit ubertas noctu, dum ſtertis, dum adhuc in lecto es: ut præceptor vigilat dies, excubant elementa, fructus te neſciente effunduntur, jactat Cælum & parturit terra, tot ſolaria meſſium, dum neſcimus: ſic accipimus, & tantas opes comedimus, antequam rogemus. Magnum opus eſt Eleemoſyna ut faciat homo, quod facit Deus*: Deus paſcit in ſylvis, in deſerto volatilia cœli, nudos & implumes pullos, ventis & pluviæ expoſitos non deſtituit; fac & tu homo *quod facit Deus*: nudos & famelicos pauperum puerulos paſcendo, & veſtiendo. Quidam in Germania cum liberos ſuos, domeſticos illos pullos, præ inopia alere non poſſet, memor pietatis ciconiarum, ſtultitiam ſimulans, eos in nidum Ciconiarum impoſuit, tanquam ab ipſis, nutriendos, quod inſolens ſpectaculum, omnium animos, oculoſque in ſe convertit, ejuſque inopia proſpecta, Magiſtratus commiſeratione doctus puerulos enutriri curavit. *Albertus don. lib. 10 eruditis. de Ciconia.* Plures hodierna die parentes, cum extrema penuria conflictantes, ejuſmodi pullos ſuos palam enutriendos exponerent, niſi pudor vetaret, hos tu ſolerter inveſtiga, nidos luſtra, paſce & clanculum neceſſaria ſuppedita, *ſic facies homo, quod facit Deus*. *Aug. ib.* Munera nobis ſic elargitur Deus, nec videtur, quemadmodum in monialium clauſtris, ubi per trochleam (*de Schuyf*) vinum & bellaria quandoque amicis apponunt, nec videntur, nec videntur. Libro Iudicum cap. 6. Gedeon petiit à Domino, in ſignum liberationis populi ſui, ut pluvia deſcenderet ſuper vellus, quod & Deus præſtitit. Quo prodigio adventum Domini præſignatum fuiſſe docet Eccleſia, dum dicit: *ſicut pluvia in vellus deſcendiſti, ut ſalvum faceres genus humanum.* *Labata. tit. humilitas. pag. 180.* Ut quid pluvia in vellus? Hiſpanus Eccleſiaſtes in rem noſtram, hoc myſterium obſervat: pluvia cum ſuper nudam terram cadit, ſtrepitum excitat, maximè ſi in lapides decidat; at ſuper mollem lanam, ſilenter & inſenſibiliter cadit: ſignificare quippe voluit Deus, ſe ad nos ſine ſtrepitu, tacitè & in ſilentio veniſſe, eo more quo eum Iſaias deſcribit: *verè tu Deus abſconditus es*: quo *Iſa. 45.* enim magis abſconderet copiam & abundantiam divitiarum ſuarum, quam ſub parvi paupertate, qua erat involutus: & majeſtatem quam ſub tanta humilitate, & omnipotentiam quam ſub brachiis faſciis conſtrictis? *itaque ut nos, abſcondere nos, & noſtra doceret.* *Labata. cit.* Ut quæcumque agimus à *Deo abſcondito*, virtutum opera tegere, & in *abſconditis* exercere, atque in occulto ſuper egenum & pauperem intelligere, diſcamus. Eluxit in eo, & vobis omnibus præclarè præluxit Archidux Albertus: is Bruxellis viro nobili, quem inaudierat Martis infortunio ad extremam penuriam redactum, quemque ingenuus pudor ſtipem emendicare vetabat, indies è menſa ſua duas treſve lances, optimis eduliis inſtructas per ſervum peregrinum deferri mandabat, cui hoc cautum, ne unde tibi ſubmitterentur, indicaret: hæſit vir nobilis ad primos miſſus attonitus; at dum die inſequenti, & tertio, & hebdomadis, & menſibus; & annis quibus vixit deferrentur, incredibile quanti homo ille occultum hoc beneficium & benefactorem ſuum quantumvis ignotum æſtimarit, ac pro ejus incolumitate millies Patrem, *qui videt in abſcondito* deprecatus ſit. Hoc enimvero eſt intelli-

tegere

gere super egenum, hoc est odorari prædam, hoc intrinsecam, non quæ in superficie est, indagare miseriam. Præclarè è Purpuratorum senatu B. Petrus Damianus: *de quibus ubique non manifeste sed occulte pauperibus, quanta sit retributio, Propheta designat, cum ait; beatus qui intelligit super egenum & pauperem: super pauperes quippe pannosos, & bulgiosos, perasque gestantes, intellectu non indigemus, quos utique manifesta visione conspicimus; super ipsos autem pauperes debemus intrinsecus intelligere, quorum in superficie non possumus miseriam prævidere.*

B. Pet. Damianus opusc. 15. cap. 1.

Quo in genere nihil illustrius eo, quod de viro Apostolico, zelo Dei pleno, S. P. Theodoro van Munster refertur, qui Bruxellis, triginta millibus peste infectis extrema Sacramenta administrauit. Hic à viro quodam nobili mensæ adhibitus, & exquisitam ferculorum lautitiam, & confertam lancium copiam demiratus, pro ea qua valebat apud hospitem suum auctoritate, libere monuit, dicens: *tanta hic Domine mi ciborum & ferculorum abundantia, quid si unam, alteramve lancem, in pauperis tectum deferri iures?* Quæ verba cum Dominus domus, aut se percepisse negligeret, aut consultò præteriret; iteratò Pater Theodorus eandem postulationem disertè ingessit: cui benignè Dominus annuens, pergratum sibi fore dictitauit, quidquid P. Theodorus decerneret. Hic itaque accito famulo, unam optimè instructam lancem, in manus tradidit, eique mappam instrauit, solerter admonens, rectà in forum pergeret, & caute obseruaret: cuius ad ædes mappa vento exsufflaretur, eas subiret, atque hanc Eleemosynam deferret; pergit actutum famulus, mappa vento excutitur, hæret è vestigio famulus, aduertit se ad ædes stare, bipatentibus valuis, frontispicio ad ostentationem magnifico, conspicuas; ea propter cum in animum inducere non possit, eo lancem inferendam, sed potius inuidiam domesticis inuenturam, domum, ut ierat, reuersus est, quem P. Theodorus conspicatus, rei euentum ab eo sciscitatus est; cui famulus, quid sibi accidisset ingenue confessus, nec ausum se in amplissimas has ædes Eleemosynam deferre. Iubetur iterum eandem lancem mappa coopertam portare, & obseruare, ut prius, ubi vento excuteretur; atque è ceum ad eiusdem domus postes vix peruenerat, cum illico mappa difflatur, quo, diuino veluti prodigio confirmatus, ædes pulsat, admittitur, subit, & numerosam prolem, forte siliquis porcorum sese farcientem comperit. Si hodierno die eiusmodi lances, aut sportulæ, instratis mappis per vrbem mitterentur, quoties, & ad quot ædes, etiam amplas & magnificas excuterentur? qui bysso quidem induuntur, sed non epulantur quotidie splendidè, frigida & mucido pane famem tolerantes: licet iam Booz permittens pauperi Ruth colligere spicas ex agro suo, præcepit messoribus dicens: *de vestris quoque manipulis, proijcite de industria, & remanere permittite, ut absque rubore colligat, & colligentem nemo corripiat.*

In de leuen vande Modeghesellen vanden H. Franciscus.

Ruth. 2.

Quæritis & vos expertissimi, consultissimi, amplissimi, nobilissimi Domini, quomodo Eleemosynam in occulto facere possitis? tu Domine Nobilissime è tuis manipulis, aliquot verecunde mendicanti obijce: Tu Domine medice, pauperum tuguria, etiam intempesta nocte subire ne detrecta, ut eorum morbis medelam adferas: Tu Domine causidice, legisperite, causas viduarum ac pupillorum iustissime perage, tuere, idque gratis, & *pater qui videt in abscondito reddet tibi.*

§. 2.

CUM FACIS ELEEMOSYNAM, NOLI TUBA CANERE.

Matth. 6.

MOris olim apud Hæbreos, tuba conuocare pauperes, quo fiebat ut quando, quoties, quo, ad cuius ædes confluerent, tota urbe innotesceret. Quid autem Iudæi hoc clangore spectarint, diuinè more suo Doctor Angelicus exponit; *tuba autem est omnis actus, vel sermo, per quem operis iactantia demonstratur: puta qui facit Eleemosynam, quando aliquem videt præsentem, vel intercedente aliquo sed etsi in loco secreto faceret eo proposito ut laudabilis videatur, tuba est.*

S. Thom. in Matt. c. 6.

Christus Hierosolymis ad gazophylacium sedens, & veluti comœdiam spectans, silentio aspiciebat quomodo turba pecunias gazophylacio immitteret, & *multi* ait Marcus, *iactabant multa*, expende illud *iactabant*, ingentes quidem nummos, sed cum magno strepitu proijciebant, ut audirentur ab alijs. Ecquis dixerit placuisse Christo sonoram illam, auri & argenti iactationem? cum viduam quæ duo minuta modestè misit, præ cæteris collaudarit; utinam etiam non hoc tempore, Iudæis hisce multi consimiles reperirentur, qui dum Eleemosynæ sub sacram concionem colliguntur, honestiorem nummum argenteum, cum strepitu iactent, obulum aut teruncium, verecundè subdunt; utinam non multi, multa iactarent, se quotannis in pauperes effudisse, & hoc domesticis, hoc posteris notum esse vellent; dum hoc plenis buccis deprædicari gaudent, in rationibus suis hoc exaratum reliquunt. Bonorum operum alis, in cælum sustollimur; sed si strepitum nola ediderit, stygius accipiter, tartareus prædo, nos insequitur, deorsum retrahit, omnibus priuat, & in miserandam seruitutem redigit: Ingeniosè id expressit in symbolis suis Didacus Sauedra, falconem pingens, qui è vinculis emissus, nolas pedibus appensas, rostro dissoluere conatur: sibi quippe timet, ne audito strepitu, accipiter adoolet, ac miserè deplumat & dilaniet: cui hoc lemma subijecit.

Marc. 12.

fama nocet.

Magna & rara virtus, nolle suam occultare famam, atque adeo omnem ingenij, scientiæ, excellentiæ, pietatis canere ostentationem; sed hæc omnia naturæ, & gratiæ dona, quasi sub cineribus abdere.

Tametsi perdifficile intra pectoris angustias flammam, id est gloriæ famam cohibere, quæ vndique emicat, & nouam indies appetit materiam, quo magis accendatur & luceat. Quo fit, ut dum vanum huius sæculi splendorem sectatur, verum amittat. Pulchre Gregorius: *quisquis se, beneficum in alterum, extollit, maiorem culpam superbiendo meruit, quam mercedem largiendo acquirit: sicque nudus dum nudum vestit.* Quod vel ipsi gentiles vitandum & detestandum duxere: apertissimè Seneca: *nihil æque in beneficio dando vitandum est, quam superbia: quid opus arrogantia vultus? quid tumore verborum? ipsa res se extollit. Detrahenda est inanis iactatio, res loquentur nobis tacentibus, non tantum ingratum est, sed etiam inuisum, beneficium superbè datum.* Qui Eleemosynam elargitur ut

Greg. l. 21. mor. c. 14.

Seneca lib. 2. de benef. cap. 11.

videatur, non illam dat intuitu diuino, sed in gratiam suæ vanitatis, instinctu Diaboli, & hostis infernalis, unde Chrysologus rectè obseruat à Deo cautum, ne Elemosynam damus, tuba canat: [Chrysol. serm. 9.] *bene inquit, tuba: quia talis Eleemosyna hostilis est*; atque ibidem aureè prosequitur, dicens: *Deus arguit largientem ad suam famam, non ad pauperis famem*. Methodum suggerit optimus humilitatis magister, Redemptor [Matt. 6.] noster: *nesciat sinistra, quid faciat dextera tua, ut sit Eleemosyna tua in abscondito*. Chrysostomus hic, tantam solertiam ad tegendam Eleemosynam adhibendam putat, ac si redemptor noster diceret: [Chrysost. in catena. D. Thoma. Matt. 6.] *Si possibile est teipsum ignorare, & ipsas manus latere possibile esset, studiosissimum est tibi id curandum*; adeo fugiendi sunt arbitri & spectatores, ut si vel sinistra manus oculos haberet, iis Eleemosynæ subducendæ sint: sed quo pacto sinistra manus scire, intelligere, aut ignorare quid potest? respondet diuus Thomas: [S. Thomas cit.] *quorundam opinionem esse, qui velint* SINISTRÆ *nomine, uxorem significari, ut quoniam in re familiari, tenaciores pecuniarum solent esse fœminæ, lateat eas, cum aliquid viri alienis impendunt, propter domesticas lites euitandas*. Ex quo conficitur, ut omnia Coniux coniugi, arcana velit esse communia, hanc in miseros beneficentiam, uxore clam esse debere. Sed ut Germanam huius loci intelligentiam assequamur, summum Ecclesiæ Doctorem, audiamus: [August. serm. in monte.] *sinistra videtur significare delectationem laudis, dextera vero intentionem rectam*.

[Greg. 3. part. pastor. c. 21. S. Thom. in Matt. c. 5.] Theophrastus, cui nomen dedit loquendi diuinitas, cum antea Tyriamus vocaretur, in Aristotelis sinu educatus, ingenio acri, veloci, & planè igneo, ad eam gloriam effloruit, ut à Cicerone Philosophorũ eruditissimus, & elegantissimus fuerit appellatus: ad duo auditorum millia habuit; cum annum octogesimum excessisset, moriens ad Discipulos conuersus, hæc illis nouissima verba, *in vita plus esse dixit, vanitatis, quam utilitatis; amore autem gloriæ, nihil esse inanius*: ita animam exhalauit; pulcherrimè si quando alias Philosophatus.

Nunc quod postremum est, perstringamus, orationem.

Orationem quoque in abscondito fieri debere, non in angulis platearum, ut à transeuntibus conspiciantur, quod ibidem loci præcipitur.

§. 3.

Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora patrem tuum in abscondito. Matth. 6.

[S. Thomas. hic.] QVas Princeps Theologorum non sic accipienda esse exponit, quasi in templo, in locis diuino cultui consecratis, etiam in conferta hominum multitudine, orare nefas foret: docet enim *non ad locum hoc referri, quod ait Dominus, sed ad propositum* (& intentionem) *orantis: in conuentu enim fidelium orare laudabile est, sicut dictum est: in Ecclesijs benedicite Deum. Qui ergo, sic orat, ut ab hominibus videatur, non Deum aspicit, sed homines*, quales sunt ij, qui palam pectus tundunt, pronos se adsternunt, terram lingunt altos gemitus emittunt, vberrim lachrimas fundunt, atque hæc omnia, [Chrysost. in catena D. Thom. in Matt. c. 6.] *ut videantur ab hominibus*. Hæc studiose deuitanda Christianus Tullius præcepit: *orans ergo nihil nouum facias, quod aspiciant homines, vel clamando, vel pectus percutiendo, vel manus extendendo*. Per ostium quoque domus, intelligit os corporis claudendum, ut *non clamosa voce oret, quia Deus est cordis auditor. 2. quia secretas orationes tuas, non oportet alterum scire. 3. quia clamosè orans, alterum iuxta te, non permittis orare*.

Miror hic, de quibus alibi egimus: Quæ

Vt spectent veniunt, veniunt spectentur & ipsæ.

Alterum est, plurimum conferre ad attentionem, deuotionem, & omnem inanem gloriam fugiendam, in domus angulo, clauso cubiculo, secreto oratorio Deum precari. Ita venerandum Antistitem nostrum Nicolaum orasse legimus, & noctam noctem etiam oratione vacasse.

Conformiter Chrysostomo Theophylactus in c. 6. Matthæi, verum ac materiale cubiculum requirit, ut domus non sit, quæ non habeat suum Oratorium, seu Orationis locum, ad quem te per diem & noctem recipere, aut certè mane & vesperis tecum & cum Deo colloqui, intra conscientiæ latebras abdere, interiora omnia rimari valeas. Hoc Angelici Doctoris votum est, ut quisque vsurpet, qui expendens illa verba: *intra in cubiculum tuum*, sic [S. Thom. cit.] ait: *per diem mille te circumdederunt causa, & non permiserunt te esse secretum Orationi, sed quando ad lectum perueneris, dic animæ suæ: anima quomodo expendimus diem; quid boni, vel mali fecimus; Roga Deum prius, & sic animam tuam soporare permitte. Sic faciebat Ludulph, sic Petrus, sic Tobias*.

Hanc oportunitatem quoque spectabat sancta [Baron. Lo. nos 5 p. 1. c. 7. prat. sa.] Marcella, matrona Romana, quæ frequenter sacras Apostolorum ædes adibat, sed secreto atque eo tempore, quo notat nullum populi concursum.

B. Ioanna, qua præstantiorem corporis forma Principem, non Lusitania modo, sed nec orbis spe[Vasconc. de Regib. Lusit.]ctauit: intempestæ noctis silentio, se strato proripiebar, & in sacello domestico, clam omnibus in preces ac lachrimas profusa, non raro etiam aspero in se flagello sæuiebat.

Quam vero stygius hostis has lachrimas & in angulo fusas preces oderit, argumento est, quod Beatam Magdalenam (quam *Angelicam* nuncupabant) ex Ordine S. Dominici, ab hac pia consuetudine [Baron. ib.] deterrere voluerit; immanis vrs. Specie, angulum illum, in quo precari solita, occupando; donec afflictam Dominus solatus, monstrum fugauit, atque in eo ipso angulo, illi apparens, suauissimè ad consuetum sanctæ contemplationis locum inuitauit, dicens: *veni, accede amica mea, quia ego hic sum*. Quo in angulo, ut postea Confessario exposuit, liquidissimis cæli delicijs perfruebatur: & sanctum Vincentium Ferrariensem, se istic visitasse, ac consolatam fuisse affirmabat.

Nolim hic recensere lachrimas, cilicia, flagra, omnesque corporis afflictationes, quas Religiosæ animæ clausis cellis: austeritates quas teste luna Anachoretæ in antris & speluncis, in cripeis terræ exantlaruot. Prætereo Hedvvigim Ducissam Poloniæ, pretiosũ stratũ in cubiculo habuisse, & semper in dura cubuisse: claram adhuc puellam, sub Damascena Cyclade, Borgiam Ducem sub holoserico thorace, aspera cilicia occultasse. Pœnitentiæ porro, & austeritates & ieiunia, in abscondito facienda sunt, vnde Dominus ait: *tu autem cum ieiunas*, [Matt. 6.] *vnge caput tuum, & faciem tuam laua, ne videaris hominibus ieiunans*. Sciebat enim inquit S. Thomas, *gloriam vanam ex omni bono opere procedere*, Non vult ieiu[S. Thom. in catena.]

nantes

Chrysost. ibid.

nantes tristem faciem, capratam frontem, os pallidum præ se ferre; sed ut Chrysostomus docet. *longè se facere debet ab ostentatione ieiunij. ita ut si fieri possit, ita dissimulet, ut ieiunans epulari videatur.* Quam praxim non raro à viris Religiosis obseruari vidi, qui in mensa maximè occupati videbantur; cum interim pio dolo, genium fraudarent, atque ab ijs quæ maximè appetebant, omnino abstinebant.

Matt. 23.

Profecto qui recte facta sua spectari desiderant, & plausum populi venantur, omniaque agunt, *ut videantur ab hominibus*, ij non probi Christiani, sed leues Comœdi, & ridiculi histriones ab Ecclesiæ Doctoribus iure appellantur, qui ut plurimos sui & spectatores & laudatores habeant, *omnia opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus, & ut appareant hominibus.*

Quo omnes Ethnici, atque utinam soli, collimarunt. Diogenes ille Cynicus, ut omnium ad se oculos & ora conuerteret, rigidissima hieme, nudum se, spectante turba, frigida aspergebat, ut totus glacie obrigesceret; omni populo commiserante, simulque vitæ rigorem demirante, forte Plato illac pertransiens, cui histrionis huius vanitas comperta erat, id unum turbæ insusurrauit: *si vultis misereri, abite.* Simili sensu de homine vano, & inani gloria turgido S. Gregorius: *quando non sperat laudem humanam, cessat à bene operando.*

S. Greg. l. 3. mor. c. 4.

Plin. l. 9. epist.

Nostis quem Plinius laborum suorum fructum cæperit; ipsum audite: *ego celebritate nominis mei gaudere non debeo; ego vero gaudeo, & gaudere me dico.* Et vero ut hominis Inanitatem videas & rideas, scito totam gaudij materiam fuisse, quod nescio quæ anicula transiens alteri dixerit: *vides hunc? Plinius est.* Quem vanum & insanum tumusculum, magnum laborum suorum, & lucubrationum fructum, grandis ille sapiens affirmabat, dicens: *verum fatebor, capio magnum mei laboris fructum.*

O! stulti Mortales! hiccine omnium laborum, vigiliarum, ieiuniorum, eleemosynarum, operum bonorum fructus est; Amabo vos:

Senec. epist. 123. Lemnius l. Bat. 7.

Gloria quantalibet quid erit, si gloria tantum est;

Planè vacuum quid, & inane. Hoc inter Gentiles Romanus sapiens recte censuit: *gloria vanum & volatile quiddam est, auraque mobilius*, & ò Dementiam non ferendam! ut tam pretiosas virtutum merces, tantillo *ut videantur ab hominibus*, vendamus. Quam te deceptum & illusum agnosces, ait Gregorius, cum apertis animæ oculis, clarè perspicies te eo quo regnum cælorum comparare poteras, inanem hominis famam, & merum fumum sectatum fuisse: *qui pro virtute quam agis, humanos fauores desiderat, rem magni momenti, vili pretio venalem portas.*

S. Greg. l. 8. mor. c. 2. 6.

Ecquis Artificum tam stolidus, qui rem vel minimam, ob solam laudis humanæ mercedem conficere, ac vendere perciperet? Sartores, sutores, fabros adi; eorum opera ac operam mercede laudum etiam ingentium; calceos in publicis choreis: vestes quoque ab innumeris conuiuis spectandas, artem & artificem laudandum atque alio consimili encomiorum plaustro, frustra emere tentaris. Præclare Paschasius in illud Matth: *sic luceat lux vestra coram hominibus.* Sic ait: *dic quæso, quis unquam Agricola quantumuis rusticus, ideo colit agrum, & seminauit, tantum ut videatur ab his, qui transeunt? vel quis unquam tam Stultus sit, finem laboris sui, collocat in aspectu hominum, & nihil ex eo amplius requirat?* Quæ stultitia utinam non Gentiles modo, sed & Christiani, & omne genus hominum laboraret! Quisque enim in se ipsum descendat, & verissimũ illud Augustini

Paschasius l. 4. in Matt. c. 6.

Aug. serm. 49. de temp.

effatum deprehendet: *Hanc maculam non habere, aut paucorum, aut nullorum est*, qui in operibus etiam virtutis & pietatis, humanæ laudis affectu non ducantur: quorum in numero censendus est Monachus ille, qui in cantu suo, mirè sibi complacebat, atque ex eo populi plausum tam studiose captabat, ut cum alias taciturnior esset, & confusum quid mussitaret, diebus solennioribus (quibus frequentiorem, nec vulgarium personarum, ad templum concursum noverat) vocem notabiliter super alios efferebat, disertissimeque cantabat. Quæ vanitatis aura præcipuos quandoque Ecclesiastes non leuiter afflauit, qui non planctum concionis, sed plausum sectantur, ut videantur & audiantur ab hominibus. Hincè primis Ecclesiæ Patribus Augustinus: *difficile*. Gregorius *rarum*, Bernardus *mirabile*. Hieronymus *impossibile* dictitarunt, virtutibus ac bonis operibus, inanem gloriam quandoque non admisceri. Hoc porro vitium ut perniciosissimum sic & subtilissimum est: alia vitia homines sceleratos, hoc etiam sanctissimos infestat. Vnde non iniuria S. Thomas, expendens illud *attendite* ne iustitiam & nos admonet quanta solicitudine, & cautela inanem gloriam fugere debeamus: *præ omnibus enim vitijs carnalibus, periculosius hoc esse in hominibus (Dominus) intellexit: cum enim omnia mala seruos diaboli vexent, concupiscentia vanæ gloriæ magis vexat seruos Dei.*

Laurentius Surius de vita Patr. c. 3. pag. 204.

Lomus tract. 2. part. 2. §. 3. n. 233.

S. Thomas in Matt. c. 6.

Ab ipso gloriæ contemptu persæpe inanis gloria enascitur, & eos quandoque qui omnem mundi gloriam iam pridem videntur proculcasse, fortissime aggreditur. Disertissimus Antistes hac de re sic disserit: fit sæpius ut cultissima fœmina ex omni mundo muliebri: aut Eques torquatus ex omni suarum vestium splendore, tantopere sibi non complaceat, quantũ monachus pauper, pannosus, in pauperrimi monasterij angulo residens, è pannis è cucullo lacero, & male sarto: è nudis pedibus, ex inculta barba, è vacua cellula. sibi vanitatis inanis gloriæ ac æstimationis velà suis velà vulgo emendicet; ut si olim Philosophus Philosophum promissa barba, ac scissa tunica sapientem sese venditantem, verè sugillarit: *per scissuram pallij, inanitatem tuam conspicio*, timendum sit, ne per exteriorem austeritatis ac sanctitatis speciem, sese quid inanitatis ac vanitatis ostentet. Vnde rectè Chrysostomus *cum omne malum ex malo nascatur, sola vana gloria de bono procedit:* atque ex ipsis virtutibus hoc vitium crescit & vires assumit. Omnia inserta, taneæ, mures, glires, vermes, lendes, ex putri materia gignuntur, ac fœtidissimus hic vermis vanæ gloriæ, semine recent, prodit & generoso: ex larga eleemosyna, è rigido ieiunio, ex habitu aspero, è prolixis precibus, ex concione feruida ortum ducit: nulli statui, ætati, ordini, aut sexui parcit, atque omne robur virtutis ac medullam eneruat, vigorem omnem ac virorem bonorum operum depascitur.

Lomus tract. 2. part. 2. §. 3.

Apophteg. Philos.

Chrysost. in Matt. c. 6. D. Thom. in catena.

Quam volupe fuit Prophetæ Ionæ sub viridi hedera meridianti vnicus vermiculus omnem amœnitatem turbauit, omnem viriditatem fecit exarescere. Vigent subinde opera nostra ac virent, veluti arbor feracia diffundens brachia, sed ijs aut irrepit, aut innascitur superbiæ vermiculus, qui rodendo, aut mordendo, omnia momento facit emarcescere.

Basilius in constit. monast. c. 11.

Quam ob rem à Diuo Basilio: *dulcis spiritualium opum spoliatrix: iucundus animarum nostrarum hostis: blandissima depredatrix* appellatur.

Attendere ergo oportet diligenter, & obseruare

sedulo

Hugo Car. in psalm. 115.

avibus vorandus exponitur ; possum hic usurpare illud Hugonis Cardinalis : *hac mors licet abominabilis sit in conspectu hominum* ; *tamen* PRETIOSA *est in conspectu Domini*, ut cœleste prodigium declaravit : Etenim Ioannes Wilkinsonus, avidus nancisci quidpiam de Reliquiis ipsius, propius accessit, ubi Carnifex corpus dissecabat: cum ecce tibi spica de circumfuso stramine, Garneti sanguine imbuta, nec opinanti defertur in manus, & ilico ingenti miraculo,

Spondan. annal. anno 1605.

Garneti effigiem, vivis coloribus, cum coronâ, & *Cruce* expressam, non reliquis modo Catholicis, sed ipsi quoque Hispaniarum Regis legato contemplandam permisit. Quod ingeniosus vates, felici Anagrammate expressit:

Pater Henricus Garnetus, Anagram:
Pingêre cruentus Arista.

Quid petit hic vultus sicca redivivus arista?
Quid frons? quid sacris ora locuta notis?
Nominis augurio, PINGERE CRUENTUS ARISTA
Granete, agnosco vultum, opus, artificem.

Martyrum cineres, ungues, pilos, vilissimas lacinias, Sanctorumque Reliquias, in pretio supra aurum, & gemmas, atque omnes thesauros, longe pretiosiores esse, Chrysostomus aurea plane oratione pronuntiavit, & S. Gaudentius. Hæc sacra Lypsana *pretiosam possessionem, divina munera, & cœlestia beneficia* suis Brixiensibus, à Deo munificentissimè collata, impensè deprædicat. Quid vero mortem adeo speciosam reddere, qua ratione consimilem quisque nostrum adipisci valeat, candido suo calamo, è quo nil nisi mel fluxit, Bernardus exponit Serm. 24. ex paruis : PRATIOSAM *in conspectu Domini mortem Sanctorum, facit aliquando vita, aliquando causa; in Confessoribus qui in Domino moriuntur, facit* PRATIOSAM *vita* ; *in Martyribus, qui pro Domino moriuntur, facit eam* PRATIOSAM *aliquando sola causa, aliquando causa pariter & vita* ; & hanc PRATIOSISSIMAM appellat, quam cum omnibus obire non detur, addit : *& illa quidem mors* PRATIOSA *est, quam commendat vita.* Hanc vos omnes æmulari potestis, plebei, mæchanici, etjam mendici hanc pretiosam mortem nancisci possunt. Errat profecto, errat, qui mortem illam vilem, abjectam, & contemptibilem ducit, quam quis in vasta solitudine, omni humano solatio destitutus, cum Xaverio : quam in stramine, in vili domus angulo, cum Alexio, aut mendico Lazaro : quam ulceribus plenus in fimero cùm Iobo : quam inter gravissimos cruciatus, cum Andrea oppeteret. Aliter profecto nos sentire docet Præsul Antiochenus hom. 66. in Gen. agens quam perversa sint hominum judicia : *ne mihi, inquit, frigida illa verba, & insipientia plena dicat aliquis, quod ille cane vilius est mortuus, nullo familiarium præsente, neque sepulturam & funus ejus contigerunt, si in alieno solo vitam finierit, aut in solitudine. Non est hoc O homo, cane ignominiosius mortuum esse, sed si caret virtutis amictu se tegente : nam plerique justorum, capite truncati sunt, lapidati sunt &c. at nullus de illis dicere ausus fuerit, quod ignominiosa sit eorum mors* ; *sed scriptura testante fatebitur* :

Chrysost. Orat. de S. Nicolao. Gaudent. serm. in dedic. Basil. 40. Mart.

Bern. ser. 24. ex parvis.

Chrysost. hom. 66. in gen.

quia PRETIOSA *in conspectu Domini mors Sanctorum ejus.* Vides virum potentem purpureo in strato, aureo in thalamo, in cubili, acu pictis peristromatis convestito, abaco pretiosa suppellectile instructo, circumfusa nobilium ac Prælatorum turba animam efflantem : pompam funebrem splendidissimè adornari, mille funalibus collustrari, lugubri omnium campanarum sonitu celebrari, exequias lautissime instaurari, si hujus mortem ex his beatam, & pretiosam duxeris, quantum falleris ausculta: *mors peccatorum pessima* : etiamsi *domi sua quispiam moriatur, & uxore, & filiis præsentibus, & familiaribus & notis adstantibus* ; *virtute autem careat, mala hujus mors est. Contra, etsi in alienâ terrâ, etsi humi jaceat, quid dico in aliena terra? etiamsi inter latrones incidat, etiamsi à bestiis devoretur, virtute autem præditus sit*, PRETIOSA *ejus mors erit.*

Chrys. cit.

Denique ut concludam, si cum Andrea in Cruce mori non detur, saltem cum Cruce, in Crucis complexu mori contingat. Tria illa quæ mulier Sareptana sibi comparavit, pretiosam mortem faciunt : nempe *pugillum farinæ, paululum olei, & duo ligna.* His se ad mortem composuit. Pugillus farinæ Eucharisticum panem, in viaticum assumendum : paululum olei, quo ad extremam luctam ægroti inunguntur : duo ligna, quæ collegit *significant Crucem Christi, quæ ex duobus lignis fuit concinnata.* Expressius Augustinus : *quia duo ligna Crucem faciunt, quærebat moritura ; unde semper esset victoria.* Et ad Faustum Manichæum, lib. 12. cap. 34. *vidua volebat duo ligna colligere priusquam moreretur. Non hic solo ligni nomine, sed etiam numero lignorum, signum Crucis exprimitur.* Duo hæc ligna, quam studiosè ac solicite colligenda, quam pio oculo, & osculo delibanda, quo affectu, amplexuque stringenda, quam amicè compellanda, eximii sanctimoniâ viri, ac fœminæ docuere ; è quibus paucos ad imitandum propono.

L. 3. Reg. cap. 17.

Hugo Car. in l. 3. Reg. cap. 17. Aug. lib. 50. hom. 18.

P. Alphonsus Rodriquez sacro inunctus oleo, alienatus jam à sensibus, per triduum fere eo in statu hæserat, cum simulatque à Sacerdote Crucifixi imaginem accepisset, quasi profundo quodam somno excitus, oculos aperuit, & facie, quæ ante palluerat, in ruborem versâ, Christi pedes religiosè exosculatus, placidissimè expiravit. Ad quod saluberrimum, ac suavissimum osculum, invitat & nos.

Biblioth. script. Soci.

Varii SS. Patrum varias causas allegant, cur benignissimus Redemptor *inclinato capite* emiserit Spiritum : S. Athanasius dicit jam omnibus consummatis, Christum nutu capitis morti annuisse, ut accederet. S. Bernardus in signum submissionis, alii hac inclinatione Matri extremum vale dedisse volunt, alii alia. In rem nostram B. Laurentius Iustinianus : *Caput suum inclinavit mediator, ad indulgentiam,* ad osculum pacis.

S. Athan. q. 76. ad Antioch. S. Bern. serm. de Pass.

Istud à suo amantissimo Iesu S. Edmundus Cantuariensis Antistes ardenter excepit, & reddidit, qui sacro jam oleo delibutus, mira pietate, nec sine lachrimis, Christi vulnera, sed lateris præsertim, crebro & prolixius dissuaviatus, illud Isaiæ concinnebat : *haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris.* Solent moribundi

Vincent. in speculo l. 31. c. 67.

Isa. 12. 3.

in

in supremo illo agone toti sudore perfusi, gurtulas aliquot generosi falerni, aquæ cinnamomi, aut alterius pretiosi liquoris ; avidò ore, ardentique pectore admittere ; sed præ his omnibus proderit pio osculo *haurire aquas de fontibus Salvatoris.*

Monardes hist. Indic. c. 74. Mirum ac maximè stupendum, quod in historia Indica refertur, ramum cujusdam arbusculæ, seu plantæ in Peruvia reperiri, qui certo indicio homini ægrotanti vel mortem, vel salutem prænuntiet : si enim hunc ramum alacer & lætus complexus fuerit, superstes futurus est ; si mæsto animo, & languidis ulnis eum stringat, mortem imminere constat, idque reipsa anno 1562. in domestico Comitis de Nieva mancipio comprobatum. Quidquid de rei veritate sit, hoc certum, qui ramum Crucis lætus & alacer complectitur, omen salutis æternæ habet.

Silvester Pet. à S. in vit. l. 7. cap. Quam omni procul dubio Robertus Cardinalis Bellarminus consecutus est : spectaculum quippe jucundissimum erat intueri exosculantem Christi Domini, è Cruce pendentis effigiem, eamque arctissimè complectentem ; quem denique cum vellet ultimis obsequiis venerari, detracto sibi pileolo, manu tremula, hoc salutiferæ Crucis simulachro, caput semel iterumque consignavit : tum eandem superimponere humeris, quasi cum ea facturus iter, conatus est : demum super pectus collocavit, & reductis brachiis ardentissime strinxit, nec prius complectendi, quam vivendi finem fecit.

Talis mors pretio vel sit emenda mihi. *Tibull. l. 3. el. 15.*

Sapienter Sapiens : *tempus amplexandi, & tempus longe fieri ab amplexibus.* *Ecclesiast. c. 3. 5.* Tempus enimvero tunc longe fieri ab amplexibus charæ conjugis, liberorum, omniumque rerum terrenarum, à quibus separat amara mors. Sed & *tempus* tum vel maxime *amplexandi* illum, qui vos in Cruce expansis brachiis tanto ardore complexus est. Hac pietate omnibus præluxit Monialis Cameraci, in Cœnobio S. Visulæ, quæ semestri vitæ postremo, identidem hos pios affectus B. Victoriæ, inter assiduos sponsi sui crucifixi amplexus ingeminabat :

Iesu mon cher amant, je n'aime rien que vous: *Barrii solitudo die 7. dissert.*
Mon ame est vostre espouse, & vous mon cher espoux.

S. Thom. in c. 1. Ioan. lect. 15. Hoc demum, aut illo, quo Magnus Apostolus (qui ut ait S. Thomas, *primus fuit Christianus*) amore Christi Crucem complectamur, atque hisce vocibus compellamus :

O bona Crux, quæ decorem ex membris Domini suscepisti, accipe me ab hominibus, & redde me Magistro meo, ut per te me recipiat, qui per te me redemit.

* * *

FESTVM

FESTUM
SANCTI NICOLAI CONFESS. PONTIFICIS.

Sit Eleemosyna in abscondito. Matth. 6.

Incertum qua missa manu. Virg. l. iii Æneid.

ARGUMENTUM.

Psal. 67. Psaltes Regius Deum quidem mirabilem in omnibus operibus suis deprædicat; at nos eum vel maxime *mirabilem in Sanctis suis*: cum primis vero in Sanctissimo Miriæ Præsule Nicolao ostendemus. In quo ut stupenda quibus alii Sancti præditi fuere, mirabilia prope universa excelluerint; in eo tamen illum, potissimum vobis omnibus mirandum, & imitandum proponam, quod hæc omnia pretioso humilitas pallio contexerit, atque omnia sua uno teste Deo, qui *videt in abscondito* peregerit. A quo quam longissimè recedunt vani Math. 6. filii hujus sæculi, qui omnia sua agunt, *ut videantur ab hominibus*, atque fluxam & inanem, quam unice spectant, ab iis mercedem accipiant. Ubi & illi paucis perstringendi, qui statuis, aris, sacellis, templis, quæ in Dei, Divorumq; cultum, non levi impendio erexerunt, gentilitias tesseras, & inaurata nomina præfigunt, quibus ut olim pharisæi, velut tubis, vanitatem & jactantiam suam plenis buccis per urbem, & orbem proclamant, atque deblaterant.

§. I. *Sit Eleemosyna* IN ABSCONDITO. Matth. 6.

§. II. *Cum facis Eleemosynam noli tuba canere.* Matth. 6.

§. III. *Non modo Eleemosyna, sed & oratio in abscondito facienda: iuxta illud clauso ostio ora patrem* IN ABSCONDITO. Matth. 6.

§. IV. *Et Pater tuus qui videt* IN ABSCONDITO, REDDET *tibi.* ibid.

FESTUM

FESTUM SANCTI NICOLAI.

Sit Eleemosyna in abscondito. Matth. 6.

STupuit olim populus Israeliticus, & universa Ægyptus, signa & mirabilia, quæ Dominus omnipotenti sua manu operatus est; quæ ne unquam exciderent, hos illos Moyses monitos voluit, (1. Paral. 16.) *recordamini mirabilium ejus.* Nec hoc satis; sed ut & nati natorum, & qui nascuntur ab illis, perpetuam horum memoriam servent, ad ea filiis suis commemorandum, hortatur, dicens. (Ibidem.) *Narrate omnia mirabilia ejus.* Hæc aliaque longè excellentiora ac frequentiora, Spiritu prophetico prospectans Hussaus vates, exclamat: (Iob. c. 9.) *Qui facit magna atque mirabilia absque numero.* Vbicumque te verteris O homo, quocumque oculos deflexeris, ubicumque animum intenderis, nunquam non admirabilia Dei, admirari licebit. Hæc ingens terrarum & aquarum moles, ex nihilo producta, dum medio in aëre (Ovid. metam. l. 1.) *Ponderibus librata suis*, immota constitit; lucidissimus ille mundi oculus, (Eccl. 43.) *vas admirabile, opus excelsi*: defectus lunæ, ejusque influentias: æstus maris, ventorum turbines, quos profert de thesauris suis: quæ omnium ingenia exagitarunt, quomodo non in admirationem, & stuporem omnes rapiunt mortales? Subtilissimus Augustinus hæc attonitus spectavit, & præ cæteris, hanc mundi machinam mirabilem deprædicavit: (August. de civit. Dei.) *quidquid mirabile fit in mundo, profectò minus est, quam totus hic mundus.* Vt de potentissimo Rege nostro, cujus Assuerus typum gessit, illud usurpare possimus: (Esther. 15. v. 17.) *valdè mirabilis es tu Domine.* Mirabilis in plantis, mirabilis in floribus, mirabilis in fructibus, mirabilis in gemmis, mirabilis in volucrum plumis, in ferarum pellibus, in astris, in Luna & Sole, in cœlis, in elementis, in creaturis omnibus; sed super omnia: (Psal. 67.) *mirabilis Deus in Sanctis suis.* Primum quidem inquit Hugo Cardinalis: (Hugo Car. in psa. 67.) *quia & mali mirabuntur de gloria Sanctorum*, Sapientiæ 5. MIRABUNTUR IN SUBITATIONE INSPERATÆ SALUTIS. *Et ipsi Sancti mirabuntur*, ut Isaias ait, TUNC VIDEBIS, ET AFFLUES, ET MIRABITUR, ET DILATABITUR COR TUUM. Pressius & expressius Hieronymus: (Hieron. in psalm. 67.) *in hoc mirabilis est Deus, quoniam ita dilexit humanum genus, ut signa faciat in Sanctis suis*; ac tandem subdit: *in illis magis mirabilis est Deus, quam in cæteris creaturis*: idque duplici ratione: potentissimos cælestis gratiæ affectus, Sanctis hic in terris communicando, ad prodigiosa virtutum, ac miraculorum facinora, majora quam ipsemet fecerit, patranda; tum in cœlis *admirabile lumen* gloriæ, ineffabili modo illis impertiendo, ut ore (1. Petri. 2.) latteo mellifluus Doctor prædicavit: (S. Bernar. serm. 1. in dedicat. Eccles.) *mirabilis planè Deus in Sanctis suis, non modo in cælestibus, sed etiam in terrenis: utrobique Sanctos habet, & in utrisque mirabilis est: illos quidem beatificans, illos sanctificans.* Cumque in omnibus Deum mirabilem prædicet, in uno tamen, idque in viro planè admirabili, maximè mirandum, & quodammodo mirabilissimum proponere videtur; hic est Nicolaus inquit, (Sermo. secund. de S. Nicolao.) *cujus miracula per totam mundi latitudinem diffunduntur, quem laudat orbis terrarum, & qui habitant in eo: tot enim & tanta miracula, cumulantur, ut omnes literatorum argutia, ad scribendum vix sufficiant, nos ad legendum; & licet scholarium numerus in incude Rhetorica, sub Quintiliani, vel Ciceronis Malleis, tenuissimas orationum laminas extendat; superat tamen gloria confessoris vocem & mentem, linguam & conscientiam: crebrescunt enim quotidie mirabilia, nec requiescit Spiritus Dei ad memoriam militis sui, sua continuare miracula. Glorificatur in mari, laudatur in terra, in omnibus periculis invocatur: denique qui descendunt mare in navibus, ipsi viderunt opera Domini, & Nicolai per Dominum mirabilia in profundo.*

Quid ni hic omnes in festivas illas laudis voces prorumpimus? *mirabilis Deus in Sanctis suis.* E purpurato totum senatu, acclamantem audio Doctorem Seraphicum: (Bonavent. serm. 1. de S. Nicolao.) *inter omnes Sanctos, temporibus suis, maximis miraculis claruit, & stupendis. Sicut de eo Sancta Ecclesia in oratione dicit: Deus qui Beatum Nicolaum innumeris decorasti miraculis.* Aliorum divorum miracula ac stupenda prodigia, studiosè colligi, ad calculum revocari, facile potuerint recenseri; at innumera, quæ sanctissimus hic Pontifex patravit *miracula*, calamo exprimere, lingua enarrare, verbis circumscribere, novum foret miraculum. *Nec puterit* ait alter S. R. E. Cardinalis: (B. Pet. Damianus sermone de S. Nicolao.) *nec declamatoris est loqui, vel venustate Rhetorica exaggerare splendorem, cum totus mundus beneficia sentiat Confessoris nec sit qui se abscondat ab amore ejus in testimonium sunt peregrinationes ad Sanctissimum illius corpus à finibus terræ suscepta, ut videantur quæ per eum fiunt mirabilia*; verum enimvero suspiciant alii hæc mira, Mirensis Antistitis facinora, ego de Nicolao, quod de Malachia Bernardus, verissime pronuntiaro: (Bernard. de S. Malachia.) *inter multa magnaque miracula, maximum miraculum quod fecit, ipse fuit.* Leonardus Iustinianus Patritius Venetus, Beati Laurentii Iustiniani frater, sic de Sancto Nicolao: (apud Lipomanum.) *infantem autem hunc, quis dubitet in ipso statim nativitatis exordio*, divino fuisse munere afflatum, sanctificatumque? & quod mireris in hac infantuli ætate, luculentum sanctitatis adfert testimonium: *non prius Nicolaus vivere, quam Deum venerari, non prius comedere, quam jejunare cœpit*: virtutem quippe cum lacte ab infantia suxit, atque à primis incunabulis diebus Mercurii & Veneris, semel in die, idque sero vespere tantum, maternum lac admisit; quam consuetudinem jejunii, per omnem deinde vitam sacrosanctam habuit. Pergit porro disertissimus Encomiastes: (Iustinian. ub.) *ab ipsa sua infantia, in summa virtute & sanctitate cœpit: ut in Republica Christiana nemo propè Sanctorum omnium, Nicolaum laude facilè anteiret.* O non virum, sed infantem plane admirabilem! qui necdum puer, jam divis omnibus quodammodo exæquandus proponitur: *tu electus ab utero, san-*

S. Petr. Damian. ferm. de S. Nicolao.

ctus à puero. Atque hoc primæ ætatis tyrocinium, celeberrimum præstantissimarum virtutum omnium seminarium aperuit, ut in illum aptissimè hoc Ecclesiastici cadere videatur : *non est inventus similis illi.* Si quando aliquam summis laudibus in cœlum extollere cupimus ; hæc summa encomiorum esse videtur ; *non est inventus similis illi.* Maxima laus mercatoris : sedulus, intelligens, industrius est, demum : *non est inventus similis illi.* Causidicum, legisperitum, in Bartolo & Baldo exercitatum, Codicem, pandectas ad unguem tenere, palam deprædicaveris, sed nihil splendidius attuleris, quam : *non est inventus similis illi* ; filiam à formâ, à gratiâ commendare statuisti ? omnibus prætuleris, si Tulipæ, quæ *non parello*, vulgos vocitatur, contuleris, hoc encomio adjecto : *non est inventa similis illi* ; Ita ubi de sanctimonia vitæ, cæterisque animæ ornamentis agitur, virum incomparabilem duxeris, cui hoc Ecclesiastici competit : *non est inventus similis illi.* Quod ut Ecclesia & aliis Sanctis voluerit esse commune ; nostro tamen, de quo agimus tutelari, propriissimè adscribi posse, sapientissimus discipulus edocuit ; qui expendens illud : *non est inventus similis illi*, sic ait : *hæc verba ad honorem Sancti Nicolai cantantur : quia quilibet Sanctus in aliqua virtute eminebat, in qua nullus similis fuit, potest dici de cunctis, non esse inventum similem illi, in illa scilicet virtutis perfectione. At Nicolaus superavit in cunctis ; in hoc apparet mirabilis sapientia Dei, qua in tantâ multitudine ac varietate Sanctorum, tantam ponit differentiam meritorum, in quibus Nicolao nullus similis fuit.* Tria sunt quæ admirandam Dei potentiam nobis ingerunt, à paucis tamen observari solita : primum est, neminem lineamentis vultus sui omnibus, totoque corporis habitu, esse alteri omnino persimilem ; quod Plinius observatè asserens : *in facie inquit, vultuque nostro nullas duas in tot hominum millibus, indiscretas effigies existere. Quod ars nulla in paucis numero, præstet affectando.* Alterum est, quemadmodum nullius hominis vultus, sic etiam nullius conscientia, alterius conscientiæ, similis est. Tertium, tot hominum millia, quovis die emoriuntur ; nullus tamen eodem penitus moriendi modo, eodem in statu, ac gradu virtutum & meritorum, quo alter ; unde cum gloria indivisibiliter gratiæ respondeat, quid mirum, facies sanctorum omnes esse diversas, ac de quovis verissime asseverari. *Non est inventus similis illi* ; quin imo inter se maximè diversas & veluti contrarias habent virtutes S. Martinus : *Domine si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem* ; Contra S. Philippus Nerius, se damnandum putabat, si ulli mortalium se utilem esse in animum induceret. Sanctus Paulus ; *cupio dissolvi & esse cum Christo* ; S. Ignatius etiam incertus de salute, optat hic in terris, si major Dei gloria, vivere. S. Ambrosius in morte securus, *quia inquit bonum Dominum habemus*, S. Hilarion. vero : *septuaginta annis servivisti Deo, & mori times ?* in quibus omnibus elucet, quam *mirabilis Deus in Sanctis suis.* Peculiariter tamen eum in Sancto nostro admirari convenit, quia ut alii in aliâ perfectione, ab altero discrepantur, at Nicolaus superavit in omnibus. Contemplare quæso omnium Divorum illustria facinora, opera egregia, præstantissima virtutum ornamenta, & quam hæc omnia in uno Nicolao præfulgeant, attendite : *Nicolaus etenim habuit octo privilegia, in quibus non est inventus similis illi : primum quod in pueritia sua cœpit servire Deo. Secundò quod nunquam mortaliter peccavit : hoc significatum est in hoc, quod Baptizandus erectus stetit in pelvi, in hujus stabilitatis documentum. Tertiò miraculosa electio, exemplo Apostolorum, vox de cœlo lapsa est, ut eligerent Nicolaum ; fuit electus invitus, exemplo Christi, qui fugit. Quartò innumera miraculorum operatio. Quintò quia omnium virtutum charismate repletus obiit, & Angeli cum cantico animam ejus deduxerunt in cœlum. Sextò quia post mortem fuit gratiosè sepultus : nam de ejus tumba, emanat è capite fons olei, è pedibus fons aquæ, in hac annotatur gratiæ abundantia, in illa abundantia misericordiæ Divo Nicolai. Septimo quia confidenter in cœlum assumptus ; non enim dæmones timuit. Octavo quia festum ipsius in Ecclesia solemniter celebratur, & nullius (tum temporis, alterius Confessoris nisi Sancti Martini.) Ergo non est inventus similis illi : quia unus Nicolaus superavit in omnibus*, quæ cum non dico exornare, sed vel enarrare quam innumera sint, valeamus, unum dumtaxat, in quo omnia continentur, more meo persequar, & quoniam libentius, cum Bernardo fateor, *imitando immoror, quam admirando*, manifestè comprobabo, totius vitæ, omniumque virtutum splendorem ex eo traxisse, quod eas *maxima omnium virtutum, humilitate cumularit* ; id unicè in omnibus sectando, ut ex ipsius cælestis Magistri præcepto, omnia sua opera faceret in abscondito. Quod ut & nos discamus.

Discipulus cit.

Bern. ferm. de S. Malach.

Bernard. ferm. de S. Ioanne Bapt.

§. 1.

Sit Eleemosyna in abscondito: Matth. 6.

LUctus ille acerbissimus, mæror is longè gravissimus censendus est, quem non complorationes, lamenta, feminei ululatus, non fusæ ubertim in amici sinum lachrymæ proloquuntur ; sed qui alto animo infixus hæret, qui intra cordis sinum reconditur, qui sui spectatorem non habet, consolatorem erubescit : Illæ amarissimæ afflictorum lachrymæ, quæ teste luna, quæ in penitioris cubilis angulo tacitè resorbentur. Ut scitè Poëta:

Martial.

Ille dolet verè, qui sine teste dolet.

Et Ovid. lib. 5. trist.

Strangulat inclusus dolor, atque exæstuat intus,
Cogitur & vires multiplicare suas.

Consimili ratione eam penuriam acerrimam, eam indigentiam acerbissimam dixero, quæ nemini mortalium perspecta, sua ipsa viscera depascitur, quibus fama potior est fame, dumque ingenuo pudore mendicare erubescunt, perire malunt, quam prodere ; quibus qua Methodo occurrendum sit, Sanctus Nicolaus docuit, qui divitias omnes in pauperes dilapidavit, adhoc ingenio etiam usus, *ut secreto Eleemosynam faceret*, uti tum fecit cum tribus puellis, quas noverca paupertas prostituere parabat, dotem tribus noctibus furtim per fenestras iromisit : ut pudori, & una pudicitiæ earum, in abscondito consuleret.

S. Antoni. part. 2. tit. 9. cap. 5.

Factum hoc extollit Doctor Seraphicus, ser-

mon

Ign. serm. 2. de S. Nicolao.

mone secundo de Sancto Nicolao: *humilitas magna fuit, quando ad nuptias filiarum,* CLAM *aurum projecit.* Quod si penitius rem inspicere volumus, uno hoc in opere multiplicem virtutem delitescere Dionysius Carthusianus manifesto demonstrabit, qui sermone secundo sic ait: *Nicolaum ornavit Deus præcipuâ liberalitate, & maximâ pietate, & fervidâ charitate; quæ omnia patent. In facto illo clarissimo, quod fecit in juventute sua.* Quod ut & vos æmulari studeatis, scitote Eleemosynam dandam pauperibus absconditis, & *in abscondito.* Disputat Plutarchus quonam modo adulator ab amico dignoscendus? in eâ disputatione mentionem injicit Arcesilai Lacedemoniorum Regis, qui, Apellis Chy iam ægrotantis paupertate cognitâ, revisit ad eum, & una secum viginti Drachmas attulit: cumque jam officii causâ, ægroto assideret: hic quidem ajebat nihil est, præterquam Empedoclis elemêta;

Plutarch. de Adulatoris & amici discrimine.

Ignis, aqua, & tellus, atque ætheris ambitus almi;

Et tu etiam mi Apelles incommodè cubas, patere tantisper dum cervical erigo, simulque movens pulvinar, clam pecuniam subjicit, ut homo verecundus quod desiderabat, potius inveniret, quam acciperet. Quod præclarum modestissimi viri factum extollit Seneca, atque una quemadmodum egestati *in abscondito* consulendum sit, disertissimè docet: *præcipiunt* inquit, *omnes autores sapientiæ; quædam beneficia palam danda, quædam secretò, palam, quæ consequi gloriosum est, ut militaria dona ut honores, & quidquid aliud notitia pulchrius fit. Quæ verò occurrunt infirmitati, egestati, ignominiæ, tacitè danda sunt: ut nota sint solis, quibus prosunt; interdum & ipse qui juvatur, fallendus est, ut habeat, nec à quo acceperit, sciat.* Tum Lacedemoniorum Regem in exemplum adducit: *Arcesilaus amico pauperi, & paupertatem dissimulanti, ægro autem, & ne hoc quidem confitenti, deesse sibi in sumptum ad necessarios usus; cum clam succurrendum judicasset, pulvino ejus ignorantis, sacculum subjecit, ut homo inutiliter verecundus, inveniret potius quam acciperet.* Heu quoties in urbibus familia est, in qua maritus æger decumbit, sex septemve liberi, fruges consumare nati, uxor re familiari occupatissima, cum marito ægro, tum culinæ & foco assideti & nemo est in familiâ qui victum possit lucrifacere: nec panis est; nec quod molant habent, nec quod pinsant; Interim & indoles ingenua, & educatio honesta, & fortuna antehac splendida, cogit cum extremâ paupertate clam luctari, & ulcus suum tenerrime cum sensu tegere. Hi sunt fallendi, ut habeant, nec è quo acceperint, sciant. *Quid ergo? ille nesciet à quo acceperit. Primum nesciat si hoc ipsum beneficii pars est; denique ille nesciet accepisse se, ego sciam me dedisse parum est inquis: parum si fænerare cogitas; sed si dare quo genere accipienti maximè profuturum erit, contentus eris te teste:* Contentus eris & alio teste, quem Romanus Philosophus non suspexit, contentus nempe eris teste Deo, hic oculos spectandus est; ut humanum declines, studiosè per alienas manus, quasi per anniculos alimenta subministrando: hæc cautela potissimum Principibus in Republicâ viris ac matronis servanda, ne ineptè gloriolæ fucus insidietur.

Seneca l. 2. de beneficiis, c. 9. & 10.

Seneca cit.

Quare quid id tuto egerit Maria Maximil. II. Vidua videamus, hæc cautior fuit, quam ut peti posset ab illo hoste; sed argenti aurique summas, amicorum intimis secreto dabat, ut designatis, quos sagaciter indagarat pauperibus, ipsi deferrent, ac darent. Gregorius Nazianzenus patrem suum non immerito laudat, quod totas largitionis habenas, matri concesserit, eam potissimum ob causam, ut in occulto daret, & ne laus ad se redundaret. In summo Ecclesiæ solio vix ullus Sol effulsit, qui calore tam miti, tam largo pauperes calefecerit, atque Gregorius decimus tertius, cujus liberalitas, ut orbi nostro ignota esset, novum sibi orbem quæsiit, & ad ipsos antipodas penetravit: in ipsa namque orientali India, plurima collegia condidit, ad juventutem moribus & litteris formandam. Hoc autem non annumerandum stipi, quæ usque adeo excrevit, ut ex Senatusconsulto Romæ huic Pontifici, patri pauperum statua, in Capitolio erecta sit, cui hoc encomium inter cætera inscriptum marmori legitur: *Sestertium octingenties singulari beneficentia in egenos distributum:* sunt ipsi duo milliones seu vicies centena millia aureorum.

Rho. exerc. lib. 4. cap. 15. §. 1.

Mitto, quæ ad modestissimi viri commendationem, & ad propositum nostrum faciunt plurimum: non dare illi summa curæ erat, nisi *occultè daret. Nam si quos palam accipere; personarum dignitas aut pudor vetabat, hos in cubiculum seductos, auro onerabat, sæpius monitos ut eam largitionem occultam haberent:* Hunc Nicolai Pontificis Christianum æmulatorem jure verbis Isidori Pelusiotæ deprædicato: Eleemosynam inquit, singulari amore complectebatur; id tamen studiosè captabat, ut obscura & incognita esset ea benignitas; quod exploratum haberet, Eleemosynam in hoc maximè sitam esse. Idcirco clarus ille vir non modo largiendo, sed etiam occultè id faciendo, eos qui in *fornace paupertatis* versabantur, velut rore quodam perfusos recreabat: Non semel dira fames, & extreme penuria honestum virum compulit per obscuro vespere potentioris, cui planè ignotus, ædes pulsare, & summo cum rubore manum, auro olim immergi assuetam, ad stipem porrigere: huic te Nicolaum exhibe, & occasionem tibi oblatam gratulare, ut ignoto & occulto, inter quatuor oculos, manum auro implere, & beneficium conferre queas. Hos sapientis monitum est: *conclude Eleemosynam in sinu pauperis:* conclude, hoc est, abscondâ, ut legit Optatus Milevitanus: sicut absconditur semen jactum in agro per occasionem, ne ab avibus, & harpiis infamibus devoretur: Propitiatorium jussit Dominus alis Cherubinis obtegi & velari, Exodi 25. *Utrumque latus propitiatorii tegant, expandentes alas; & operientes oraculum.* Scite hic Oleaster: *Cherubim extendent alas suas, tegentes propitiatorium. Considera quæso quid te hic admoneat Deus: summus benefactor est, & nihilominus tectus, ut te doceat benefacere, & nolle videri;* adeò ut sua bona occultare, divinum quid spiret.

Rho. exerc. hist. l. 4. c. 3. §. 8

Isidor. l. 2. epi. 151.

Isaia 48.

Eccl. 29. v. 15.

Hoc nos docuisse videtur Sapiens cum ad apem considerandam solicito misit: *vade ad apem, & vide quomodo operaria est.* Sanctus Antiochus hom. 43. *Vir intelligens ingeniosam, & solertem imitatur apiculam, quos externè sellegerit flosculos, defert in alvearium, internè mellificium, favumque operosum conficit; ne labores suos illi gloriola exponat.* Araneæ similis est, non ingeniosæ apiculæ, quæ se quodammodo eviisceret, ut leve & inane opus omnium oculis exponat, nullo usui profuturum: Ingenio ac solertiâ opus esse in dando, vero omnium olim plausu cecinit Poëta:

Prov. 6.

Ovid l. 1. Amor. el. 8.

Crede mihi res est ingeniosa dare:

Quod & optimus morum Magister tradidit dicens: *errat, si quis existimat facilem rem esse donare; plurimum ista res habet difficultatis*, ut quis sciat ubi, cui, quando, quomodo dandum.

Seneca lib. de vitâ beatâ c. 24.

Hinc Regius Psaltes beatum deprædicat, non eum qui Eleemosynam elargitur, sed *qui intelligit super egenum & pauperem.* Quid sibi vult hoc intelligere? Sanctus Leo Papa sermo. 4. de Collectis: *ad intelligendum super egenum & pauperem, solicitâ benignitate vigilandum est, ut quem modestia tegit, & verecundia præpedit, invenire possimus: sunt enim qui palam poscere, ea quibus indigent, erubescunt: & malunt miseriâ tacitæ expectatis affligi, quam publica petitione confundi: Intelligendi ergo illi sunt, & ab occulta necessitate relevandi, ut hoc ipso amplius gaudeant: cum & paupertati eorum consultum fuerit, & pudori; liberandi propter hoc, à damnatione perpetua: nam in die mala liberabit eos Dominus:* Ille intelligit super egenum & pauperem, qui tacitus secum consulit, quo pacto viduæ pauperculæ, vel pupillæ vel orphano in periculo animæ constitutæ, vel ægroto, vel ob debita in obscurum carcerem detruso, opitulari possit. Hoc melleo sermone Ambrosius inculcat: *videndus inquit, est tibi pauper qui te non videt; Requirendus ille qui videri erubescit: clausus in carcere occurrat tibi, ægrotus mentem tuam personet, qui aures non potest personare.* Vultque autem non tantum præberi pauperum precibus, sed oculos in vestigandis clancularis necessitatibus: nosocomia & carceres obeundo, aut saltem per transennam calceo qui è custodiâ dependet (ut hic moris) nummum imponendo, ipsosque ægros ab omnibus desertos lautâ Eleemosynâ juvando. Diogenes interrogatus quid in vita miserrimum videretur? respondit: *senex egenus.* Hic enim bis ægrotus est, & senectutis morbo, & mendicitatis malo; Juvenis quippe manuum labore, vel aliis serviendo, vel per varias partes discurrendo, sibi opem ferre, & inopiam sublevare valet; at senex pauper, nihil horum potest. Consimili fere modo Cassiodorus, illud: *Intellige super egenum*, exponit, ut qui Eleemosynam erogat, non expectet donec pauper multo rubore suffusus, illam ab eo efflagitet, sed ejus indigentiam intellectu subodoretur: *nam qui petenti tribuit*, inquit, *bonum opus efficit; qui vero tacentem intelligit, beatitudinem sine ulla dubitatione conquirit.* Beneficentia secundum se divina quædam res est, & quamvis secretum sit beneficium, & nemo noverit benefactorem, hoc ipso tamen quod beneficium sit, quid magnificum est, & planè divinum. Quot & quanta munificus Deus, in te tuosque contulit beneficia, quæ ignoras, quæ clam, quæ te inscio, te dormiente largâ, sed occultâ manu effudit? & ipsum benefactorem ignoras; illum imitare: etenim *magnum opus est Eleemosyna*, clamat Augustinus; *ut faciat homo, quod facit Deus*: & quemadmodum facit Deus, qui occulte nobis benefacit. Autum in venis terræ *Deus noster absconditus* operatur: quid non in corpore & animo clam nobis ipsis produxit? unde idem Hipponensis Doctor, expendens illud *beatus qui intelligit*, quemque vestrum adhortatur: *imitare Deum tuum, qui solem suum oriri facit.* (Et per fenestras, & rimas clam penetrat interiora domus cubilia) *ecce venit tibi pluvia antequam roges, descendet ubertas noctu, dum stertis, dum adhuc in lecto es: ex præcepto vigilat dies, excubant elementa, fructus te nesciente effunduntur, jactat Cælum & parturit terra, eos collaria messium, dum nescimus: sic accepimus, & tantas opes comedimus, antequam rogemus. Magnum opus est Eleemosyna ut faciat homo, quod facit Deus*: Deus pascit in sylvis, in deserto volatilia cœli, nudos & implumes pullos, ventis & pluviæ expositos non destituit; fac & tu homo *quod facit Deus*: nudos & famelicos pauperum puerulos pascendo, & vestiendo: Quidam in Germania cum liberos suos, domesticos illos pullos, præ inopis alere non posset, memor pietatis ciconiarum, stultitiam simulans, eos in nidum Ciconiarum imposuit, tamquam ab ipsis, nutriendos, quod insolens spectaculum, omnium animos, oculosque in se convertit, ejusque inopia prospecta, Magistratus commiseratione ductus puerulos enutriri curavit. Plures hodierna die parentes, cum extrema penuria conflictantes, ejusmodi pullos suos palam enutriendos exponerent, nisi pudor vetaret, hos tu solerter investiga, nidos lustra, pasce & clanculum necessaria suppedita. *sic facies homo, quod facit Deus*: Munera nobis sic elargitur Deus, nec videtur, quemadmodum in monialium claustris, ubi per trochleam (*de Schuyf*) vinum & bellaria quandoque amicis apponunt, nec videntur, nec videntur. Libro Iudicum cap. 6. Gedeon petiit à Domino, in signum liberationis populi sui, ut pluvia descenderet super vellus, quod & Deus præstitit. Quo prodigio adventum Domini præsignatum fuisse docet Ecclesia, dum dicit: *sicut pluviam in vellus descendisti, ut salvum faceres genus humanum.* Vt quid pluvia in vellus? Hispanus Ecclesiastes in rem nostram, hoc mysterium observat: pluvia cum super nudam terram cadit, strepitum excitat, maximè si in lapides decidat; at super mollem lanam, silenter & insensibiliter cadit: significare quippe voluit Deus, se ad nos sine strepitu, facilè & in silentio venisse, eo more quo enim Isaias describit: *verè tu Deus absconditus es*: quo enim magis absconderet copiam & abundantiam divitiarum suarum, quam sub pannis paupertate, qua erat involutus: & majestatem quam sub tanta humilitate, & omnipotentiam quam sub brachiis fasciis constrictis? *itaque ut nos, abscondere nos, & nostra doceret.* Vt quæcumque agimus à *Deo abscondito*, virtutum opera tegere, & *in absconditis* exercere, atque in occulto super egenum & pauperem intelligere, discamus. Eluxit in eo, & vobis omnibus præclarè præluxit Archidux Albertus: is Bruxellis viro nobili, quem inaudierat Martis infortunio ad extremam penuriam redactum, quemque ingenuus pudor stipem emendicare vetabat, indies è mensa sua duas tresve lances, optimis eduliis instructas per servum peregrinum deferri mandabat, cui hoc cautum, ne unde sibi submitterentur, indicaret: hæsit vir nobilis ad primos missus attonitus; at dum die insequenti, & tertio, & hebdomadis, & mensibus, & annis quibus vixit deferrentur; incredibile quanti homo ille occultum hoc beneficium & benefactorem suum quantumvis ignotum æstimarit, ac pro ejus incolumitate millies Patrem, *qui videt in abscondito* deprecatus sit. Hoc enimvero est *intelligere*

Psalm. 4.

Amb. l. 2. de off. cap. 16.

Aug. lib. 50 hom. hom. 39.

Isa. 45.

Aug. hom. 39. & 50.

Albertus dux hic ... ornithology. de Ciconiis.

Aug. lib. ...

Labata. tit. Jemilicat. prog.

Isa. 45.

Labata. cit.

gere super egenum, hoc est odorari prædam, hoc intrinsecam, non quæ in superficie est, indagare miseriam. Præclarè è Purpuratorum senatu B. Petrus Damianus: *de quibus ubique non manifeste sed occulte pauperibus, quanta sit retributio, Propheta designat, cum ait, beatus qui intelligit super egenum & pauperem: super pauperes quippe pannosos, & bulgiosos, peras que gestantes, intellectu non indigemus, quos utique manifesta visione conspicimus; super ipsos autem pauperes debemus intrinsecus intelligere, quorum in superficie non possumus miseriam prævidere.*

B. Pet. Damianus opusc. 12. cap. 1.

Quo in genere nihil illustrius eo, quod de viro Apostolico, zelo Dei pleno, S. P. Theodoro van Munster refertur, qui Bruxellis, triginta millibus peste infectis extrema Sacramenta administrauit. Hic à viro quodam nobili mensæ adhibitus, & exquisitam ferculorum lautitiam, & confertam lancium copiam demiratus, pro ea qua valebat apud hospitem suum auctoritate, libere monuit, dicens: *tanta hic Domine mi ciborum & ferculorum abundantia, quid si unam, alteramve lancem, in pauperis tectum deferri iuberes?* Quæ verba cum Dominus domus, aut se percepisse negligeret, aut consultò præteriret; iteratò Pater Theodorus eandem postulationem diserte ingessit: cui benignè Dominus annuens, pergratum sibi fore dictitauit, quidquid P. Theodorus decerneret. Hic itaque accito famulo, unam optimè instructam lancem, in manus tradidit, eique mappam instrauit, solerter admonens, rectà in forum pergeret, & caute obseruaret: cuius ad ædes mappa vento exsufflaretur, eas subiret, atque hanc Eleemosynam deferret; pergit actutum famulus, mappa vento excutitur, hærere vestigio famulus, aduertit se ad ædes stare, bipatentibus valuis, frontispicio ad ostentationem magnifico, conspicuas; ea propter cum in animum inducere non possit, eo lancem inferendam, sed potius iniuriam domesticis inferendam, domum, ut ierat, reuersus est. quem P. Theodorus conspicatus, rei euentum ab eo sciscitatus est; cui famulus, quid sibi accidisset ingenue confessus, nec ausum se in amplissimas has ædes Eleemosynam deferre. Iubetur iterum eandem lancem mappa coopertam portare, & obseruare, ut prius, ubi vento excuteretur; atque ecce ad easdem domus postes vix peruenerat, cum illico mappa difflatur, quo, diuino veluti prodigio confirmatus, ædes pulsat, admittitur, subit, & numerosam prolem, forte siliquis porcorum sese sustentantem comperit. Si hodierno die eiusmodi lances, aut sportulæ, instratis mappis per urbem mitterentur, quoties, & ad quot ædes, etiam amplas & magnificas excuterentur? qui bysso quidem induuntur, sed non epulantur quotidie splendide, frigida & mucido pane famem tolerantes: Licet etiam Booz permittens pauperi Ruth colligere spicas ex agro suo, præcepit messoribus dicens: *de vestris quoque manipulis, proiicite de industria, & remanere permittite, ut absque rubore colligat, & colligentem nemo corripiat.*

In de leuen vande Merdeghe-selle vanden H. Franciscus.

Ruth. 2.

Quæritis & vos expertissimi, consultissimi, amplissimi, nobilissimi Domini, quomodo Eleemosynam in occulto facere possitis? tu Domine Nobilissime è tuis manipulis, aliquot verecunde mendicanti obiice: Tu Domine medice, pauperum tuguria, etiam intempesta nocte subire ne detrecta, ut eorum morbis medelam adferas: Tu Domine causidice, legisperite, causas viduarum ac pupillorum iustissime perage, tuere, idque gratis, & *pater qui videt in abscondito reddet tibi.*

§. 2.

CUM FACIS ELEEMOSYNAM, NOLI TUBA CANERE.

Matth. 6.

Moris olim apud Hebræos, tuba conuocare pauperes, quo fiebat ut quando, quoties, quo, ad cuius ædes confluerent, tota urbe innotesceret. Quid autem Iudæi hoc clangore spectarint, diuinè more suo Doctor Angelicus exponit; *tuba autem est omnis actus, vel sermo, per quem operis iactantia demonstratur: puta qui facit Eleemosynam, quando aliquem videt præsentem, vel intercedente aliquo sed etsi in loco secrete faceret eo proposito ut laudabilis videatur, tuba est.*

S. Thom. in Matt. c. 6.

Christus Hierosolymis ad gazophylacium sedens, & veluti eum mediam spectans, silentio aspiciebat quomodo turba pecunias gazophylacio immitteret, & *multi* ait Marcus, *iactabant multa*, expende illud *iactabant*; ingentes quidem nummos, sed cum magno strepitu proiiciebant, ut audirentur ab aliis. Ecquis dixerit placuisse Christo sonoram illam, auri & argenti iactationem? cum viduam quæ duo minuta modestè misit, præ cæteris collaudarit: utinam etiam non hoc tempore, Iudæis hisce multi consimiles reperirentur, qui dum Eleemosynæ sub sacram concionem colliguntur, honestiorem nummum argenteum, cum strepitu iaciunt, obolum aut teruncium, verecundè subducunt: utinam non multi, multa iactarent se quotannis in pauperes effudisse, & hoc domesticis, hoc posteris notum esse vellent! dum hoc plenis buccis deprædicari gaudent, in rationibus suis hoc exaratum relinquunt. Bonorum operum alis, in cælum sustollimur; sed si strepitum nola ediderit, stygius accipiter, tartareus prædo, nos insequitur, deorsum retrahit, omnibus priuat, & in miserandam seruitutem redigit: Ingeniosè id expressit in symbolis suis Didacus Sauedra, falconem pingens, qui è vinculis emissus, nolas pedibus appensas, rostro dissoluere conatur: sibi quippe timet, ne audito strepitu, accipiter aduolet, ac miserè deplumet & dilaniet: cui hoc lemma subiecit,

Marci. 12.

fama nocet.

Magna & rara virtus, nosse suam occultare famam, atque adeo omnem ingenii, scientiæ, excellentiæ, pietatis canere ostentationem; sed hæc omnia naturæ, & gratiæ dona, quasi sub cineribus abdere.

Tametsi perdifficile intra pectoris angustias flammam, id est gloriæ famam cohibere, quæ undique emicat, & nouam indies appetit materiam, quo magis accendatur & luceat. Quo fit, ut dum vanum huius seculi splendorem sectatur, verum amittat. Pulchre Gregorius: *quisquis se, beneficus in alterum, extollit, maiorem culpam superbiendo meruit, quam mercedem largiendo acquirit: sicque nudat dum nudum vestit.* Quod vel ipsi gentiles vitandum & detestandum duxere: apertissimè Seneca; *nihil aque in beneficio dando vitandum est, quam superbia: quid opus arrogantia vultus? quid tumore verborum? ipsa res se extollit. Detrahenda est inanis iactatio, res loquentur nobis tacentibus, non tantum ingratum est, sed etiam inuisum, beneficium superbè datum*: Qui Eleemosynam elargitur ut

Greg. l. 21. mor. c. 14.

Senec. lib. 2. de benef. cap. 11.

Chryſol. ſerm. 9.
Matt. 6.
Chryſoſt. in catena. D. Thoma. Matt. 6.
S. Thomas. ibi.

videatur, non illam dat intuitu diuino, ſed in gratiam ſuæ vanitatis, inſtinctu Diaboli, & hoſtis infernalis, unde Chryſologus rectè obſeruat à Deo cautum, ne Eleemoſynam daturus, tuba canat: *bene inquit, tuba: quia talis Eleemoſyna hoſtilis eſt*; atque ibidem aureè proſequitur, dicens: *Deus arguit Largientem ad ſuam famam, non ad pauperis famem.* Methodum ſuggerit optimus humilitatis magiſter, Redemptor noſter: *neſciat ſiniſtra, quid faciat dextera tua, ut ſit Eleemoſyna tua in abſcondito.* Chryſoſtomus hic, tantam ſolertiam ad tegendam Eleemoſynam adhibendam putat, ac ſi redemptor noſter diceret. *Si poſſibile eſt teipſum ignorare, & ipſas manus latere poſſibile eſſet, ſtudioſiſſimum eſt tibi id curandum*; adeo fugiendi ſunt arbitri & ſpectatores, ut ſi vel ſiniſtra manus oculos haberet, ijs Eleemoſynæ ſubducendæ ſint: ſed quo pacto ſiniſtra manus ſcire, intelligere, aut ignorare quid poteſt? reſpondet diuus Thomas: *quorundam opinionem eſſe, qui velint* SINISTRÆ *nomine, uxorem ſignificari, ut quoniam in re familiari, tenaciores pecuniarum ſolent eſſe fœminæ, lateat eas, cum aliquid viri alienis impendunt, propter domeſticas lites euitandas.* Ex quo conficitur, ut omnia Coniux coniugi, arcana velit eſſe communia, hanc in miſeros beneficentiam, uxore clam eſſe debere. Sed ut Germanam huius loci intelligentiam aſſequamur, ſummum Eccleſiæ Doctorem, audiamus: *ſiniſtra videtur ſignificare delectationem laudis, dextera vero intentionem rectam.*

Auguſt. ſerm. in monte.
Greg. 3. part. paſtor. c. 21.
S. Thom. in Matt. c. 5.

Theophraſtus, cui nomen dedit loquendi diuinitas, cum antea Tyrtamus vocaretur, in Ariſtotelis ſinu educatus, ingenio acri, veloci, & planè igneo, ad eam gloriam effloruit, ut à Cicerone Philoſophorũ eruditiſſimus, & elegantiſſimus fuerit appellatus: ad duo auditorum millia habuit; cum annum octogeſimum exceſſiſſet, moriens ad Diſcipulos conuerſus, hæc illis nouiſſima verba, *in vita plus eſſe dixit, vanitatis, quam utilitatis; amore autem gloriæ, nihil eſſe inanius*: ita animam exhalauit; pulcherrimè ſi quando alias Philoſophatus.

Nunc quod poſtremum eſt, perſtringamus, orationem.

Orationem quoque in abſcondito fieri debere, non in angulis platearum, ut à tranſeuntibus conſpiciantur, quod ibidem loci præcipitur.

§. 3.

Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio, ora patrem tuum in abſcondito. Matth. 6.

S. Thomas. hic.

QVæ Princeps Theologorum non ſic accipienda eſſe exponit, quas in templo, in locis diuino cultui conſecratis, etiam in conferta hominum multitudine, orare nefas foret: docet enim *non ad locum hoc referri, quod ait Dominus, ſed ad propoſitum* (& intentionem) *orantis: in conuentu enim fidelium orare laudabile eſt, ſicut dictum eſt: in Eccleſijs benedicite Deum. Qui ergo ſic orat, ut ab hominibus videatur, non Deum aſpicit, ſed homines*, quales ſunt ij, qui palam pectus tundunt, prones ſe adſternunt, terram lingunt altos gemitus emittunt, vbertim lachrimas fundunt, atque hæc omnia, *ut videantur ab hominibus.* Hæc ſtudioſe deuitanda Chriſtianus Tullius præcepit: *orans ergo nihil nouum facias, quod aſpiciant homines, vel clamando, vel pectus percutiendo, vel manus extendendo.* Per oſtium quoque domus, intelligit os corporis claudendum, ut *non clamoſa voce ores, quia Deus eſt cordis auditor. 2. quia ſecretas orationes tuas, non oportet alterum ſcire. 3. quia clamosè orans, alterum iuxta te, non permittis orare.*

Chryſoſt. in catena D. Thom. in Matt. c. 6.

Mitto hic, de quibus alibi egimus: Quæ

Vt ſpectent veniunt, veniunt ſpectentur & ipſa.

Alterum eſt, plurimum conferre ad attentionem, deuotionem, & omnem inanem gloriam fugiendam, in domus angulo, clauſo cubiculo, ſecreto oratorio Deum precari. Ita venerandum Antiſtitem noſtrum Nicolaum oraſſe legimus, & nonnullam noctem etiam oratione vacaſſe.

Conformiter Chryſoſtomo Theophylactus in c. 6. Matthæi, verum ac materiale cubiculum requirit, ut domus non ſit, quæ non habeat ſuum Oratorium, ſeu Orationis locum, ad quem te per diem & noctem recipere; aut certè mane & veſperi, tecum & cum Dei colloqui, intra conſcientiæ latebras abdere, interiora omnia rimari valeas. Hoc Angelici Doctoris votum eſt, ut quiſque vſurpet, qui expendens illa verba: *intra in cubiculum tuum*, ſic ait *per diem mille te circumdederunt cauſa, & non permiſerunt te eſſe ſecretum Orationi, ſed quando ad lectum perueneris, dic anima, tua: anima quomodo expendimus diem; quid boni, vel mali fecimus; Roga Deum prius, & ſic animæ tua ſoporare permitte. Sic faciebat Iudith, ſic Petrus ſic Tobias.*

S. Thom. cit.

Hanc opportunitatem quoque ſpectabat ſancta Marcella, matrona Romana, quæ frequenter ſacras Apoſtolorum ædes adibat, ſed ſecreto atque eo tempore, quo norat nullum populi concurſum.

Barry Leone 5 p. 3. c. 7. prass sa.

B. Ioanna, qua præſtantiorem corporis forma Principem, non Luſitania modo, ſed nec orbis ſpectauit: intempeſtæ noctis ſilentio, ſe ſtrato proripiebat, & in ſacello domeſtico, clam omnibus in preces ac lachrimas profuſa, non raro etiam aſpero in ſe flagello ſæuiebat.

Vaſton d. de Regib. Luſit.

Quam vero ſtygius hoſtis has lachrimas & in angulo fuſas preces oderit, argumento eſt, quod Beatam Magdalenam (quam *Angelicam* nuncupabant) ex Ordine S. Dominici, ab hac pia conſuetudine deterrere voluerit; immanis vrſi Specie, angulum illum, in quo precari ſolita, occupando; donec afflictam Dominus ſolatus, monſtrum fugauit, atque in eo ipſo angulo, illi apparens, ſuauiſſimè ad conſuetum ſanctæ contemplationis locum inuitauit, dicens: *veni, accede amica mea, quia ego hic ſum.* Quo in angulo, ut poſtea Confeſſario expoſuit, liquidiſſimis cæli delicijs perfruebatur: & ſanctum Vincentium Ferrarienſem, ſe iſtic viſitaſſe, ac conſolatam fuiſſe affirmabat.

Barry. ib.

Nolim hic recenſeres lachrimas, cilicia, flagra, omneſque corporis afflictationes, quas Religioſæ animæ clauſis cellis: auſteritates quas teſte luna Anachoretæ in antris & ſpeluncis, in criptis terræ exantlarunt. Prætereo Hedvvigim Duciſſam Poloniæ, prætioſũ ſtratũ in cubiculo habuiſſe, & ſemper in dura cubuiſſe: claram adhuc puellam, ſub Damaſcena Cyclade; Borgiam Ducem ſub holoſerico thorace, aſpera cilicia occultaſſe. Pœnitentiæ porro, & auſteritates & ieiunia, in abſcondito facienda ſunt, vnde Dominus ait: *tu autem cum ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua, ne videaris hominibus ieiunans.* Sciebat enim inquit S. Thomas, *gloriam vanam ex omni bono opere procedere*, Non vult ieiu-

Matt. 6.
S. Thom in catena.

nantes

Chrysost. ibid.

nantes tristem faciem, capratam frontem, os pallidum præ se ferre; sed ut Chrysostomus docet, *longè se facere debet ab ostentatione ieiunij, ita ut si fieri possit, ita dissimulet, ut ieiunans epulari videatur.* Quam praxim non raro à viris Religiosis obseruari vidi, qui in mensa maximè occupati videbantur; cum interim pio dolo genium fraudarent, atque ab ijs quæ maximè appetebant, omnino abstinebant.

Matt. 23.

Profecto qui recte facta sua spectari desiderant, & plausum populi venantur, omniaque agunt, *ut videantur ab hominibus*, ij non probi Christiani, sed leues Comædi, & ridiculi histriones ab Ecclesiæ Doctoribus iure appellantur, qui ut plurimos sui & spectatores & laudatores habeant, *omnia opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus, & ut appareant hominibus.*

Quo omnes Ethnici, atque utinam soli, collimatunt. Diogenes ille Cynicus, ut omnium ad se oculos & ora conuerteret, rigidissima hieme, nudum se, spectante turba, frigida aspergebat, ut totus glacie obrigesceret; omni populo commiserante, simulque vitæ rigorem demirante, forte Plato illac pertransiens, cui histrionis huius vanitas comperta erat, id unum turbæ insusurrauit: *si vultis misereri, abite.* Simili sensu de homine vano, & inani gloria turgido S. Gregorius: *quando non sperat laudem humanam, cessat à bene operando.*

S. Greg. l. 9. mor. c. 24. Plin. l. 9. epist.

Nostis quem Plinius laborum suorum fructum ceperit; ipsum audite: *ego celebritate nominis mei gaudere non debeo, ego vero gaudeo, & gaudere me dico.* Et vero ut hominis inanitatem videas & rideas, scito totam gaudij materiam fuisse, quod nescio quæ anicula transiens alteri dixerit: *vides hunc? Plinius est.* Quem vanum & insanum rumusculum, magnum laborum suorum, & lucubrationum fructum, grandis ille sapiens affirmabat, dicens: *verum fatebor, capio magnum mei laboris fructum.*

O! stulti Mortales! hiccine omnium laborum, vigiliarum, ieiuniorum, eleemosynarum, operum bonorum fructus est; Amabo vos:

Bonau. epist. 123. Iuuenal. Sat. 7.

Gloria quantalibet quid erit, si gloria tantum est;

Planè vacuum quid, & inane. Hoc inter Gentiles Romanus sapiens recte censuit: *gloria vanum & volatile quiddam est, auraque mobilius*, & ô Dementiam non ferendam! ut tam pretiosas virtutum merces, tantillo ut *videantur ab hominibus*, vendamus. Quam te deceptum & illusum agnosces, ait Gregorius, cum apertis animæ oculis, clarè perspicies te eo quo regnum cælorum comparare poteras, inanem nominis famam, & merum fumum sectatum fuisse: *qui pro virtute quam agit, humanos fauores desiderat, rem magni momenti, vili pretio venalem portat.*

S. Greg. l. 8. mor. c. 26.

Ecquis Artificum tam stolidus, qui rem vel minimam, ob solam laudis humanæ mercedem conficere, ac vendere perciperet? Sartores, sutores, fabros adi; eorum opera ac operam mercede laudum etiam ingentium: calceos in publicis choreis: vestes quoque ab innumeris conuiuis spectandas, artem & artificem laudandum atque alio consimili encomiorum plaustro, frustra emere tentaris. Præclare Paschasius in illud Matth: *sic luceat lux vestra coram hominibus.* Sic ait: *dic quæso, quis unquam Agricola quantumuis rusticus, ideo colit agrum, & seminauit, tantum ut videatur ab his, qui transeunt? vel quis unquam est. Stultus sit, finem laboris sui, collocat in aspectu hominum, & nihil ex eo amplius requirat?* Qua stultitia utinam non Gentiles modo, sed & Christiani, & omne genus hominum laboraret! Quisque enim in se ipsum descendat, & verissimũ illud Augustini

Paschasius l. 4. in Matt. c. 6.

effatum deprehendet: *Hanc maculam non habere, aut paucorum, aut nullorum est*, qui in operibus etiam virtutis & pietatis, humanæ laudis affectu non ducantur: quorum in numero censendus est Monachus ille, qui in cantu suo, mirè sibi complacebat, atque ex eo populi plausum tam studiosè captabat, ut cum alias taciturnior esset, & confusum quid mussitaret, diebus solennioribus (quibus frequentiorem, nec vulgarium personarum, ad templum concursum noverat) vocem notabiliter super alios efferebat, disertissimeque cantabat. Quæ vanitatis aura præcipuos quandoque Ecclesiastes non leuiter afflauit, qui non planctum concionis, sed plausum sectantur, ut videantur & audiantur ab hominibus. Hinc è primis Ecclesiæ Patribus Augustinus: *difficile*, Gregorius *rarum*, Bernardus *mirabile*, Hieronymus *impossibile* dictitarunt, virtutibus ac bonis operibus, inanem gloriam quandoque non admisceri. Hoc porro vitium ut perniciosissimum sic & subtilissimum est: alia vitia homines sceleratos, hoc etiam sanctissimos infestat. Vnde non iniuria S. Thomas, expendens illud *attendite* ne iustitiam & nos admonet quanta solicitudine, & cautela inanem gloriam fugere debeamus: *præ omnibus enim vitijs carnalibus, periculosius hoc esse in hominibus (Dominus) intellexit: cum enim omnia mala seruos diaboli vexent, concupiscentia vanæ gloriæ magis vexat seruos Dei.*

Aug. serm. 29. de sp.

Laurentius opusculo spirit. 3. c. 3. pag. 204.

Lanuza tract. 2. part. 2. §. 3. n. 253.

S. Thomas in Matt. c. 6.

Ab ipso gloriæ contemptu persæpe inanis gloria enascitur, & eos quandoque qui omnem mundi gloriam iam pridem videntur proculcasse, fortissime aggreditur. Disertissimus Antistes hac de re sic disserit: fit sæpius ut cultissima fæmina ex omni mundo muliebri: aut Eques torquatus ex omni suarum vestium splendore, tantopere sibi non complaceat, quantũ monachus pauper, pannosus, in pauperrimi monasterij angulo residens, è pannis è cucullo lacero, & male sarto: è nudis pedibus, ex inculta barba, è vacua cellula, sibi vanitatis inanis gloriæ ac æstimationis vel à suis vel à vulgo emendicet; ut si olim Philosophus Philosophum promissa barba, ac scissa tunica sapientem sese venditantem, verè sugillarit: *per scissuram pallij, inanitatem tuam conspicio*, timendum sit, ne per exteriorem austeritatis ac sanctitatis speciem, sese quid insanitatis ac vanitatis ostentet. Vnde rectè Chrysostomus *cum omne malum ex malo nascatur, sola vana gloria de bono procedit:* atque ex ipsis virtutibus hoc vitium crescit & vires assumit. Omnia insecta, tineæ, mures, glires, vermes, lendes, ex putri materia gignuntur, ac fætidissimus hic vermis vanæ gloriæ, semine recent, prodit & generoso: ex larga eleemosyna, è rigido ieiunio, ex habitu aspero, è prolixis precibus, ex concione feruida ortum ducit; nulli statui, ætati, ordini, aut sexui parcit, atque omne robur virtutis ac medullam eneruat, vigorem omnem ac virorem bonorum operum depascitur.

Lanuza tract. 2. part. 2. §. 5

Apophteg. Philos.

Chrysost. in Matt. c. 6. D. Thom. in catena.

Quam volupe fuit Prophetæ Ionæ sub viridi hedera meridiari? vnicus vermiculus omnem amœnitatem turbauit, omnem viriditatem fecit exarescere. Vigent subinde opera nostra ac virent, veluti arbor feracia diffundens brachia, sed ijs aut irrepit, aut innascitur superbiæ vermiculus, qui rodendo, aut mordendo, omnia momento facit emarcescere.

Quam ob rem à Diuo Basilio: *dulcis spiritualium opum spoliatrix: iucundus animarum nostrarum hostis: blandissima depradatrix* appellatur.

Basilius in constit. monast. c. 11.

Attendere ergo oportet diligenter, & obseruare

sedulo.

sedulo furem blandè ac dulciter irrepentem, & spoliantem.

Penetrat claustra Monialium, cellas Monachorum; inuolat in cathedras Theologorum, in suggestus sacrorum Oratorum, in actiones omnes, omni loco, omni tempore, quocumque nos vertimus, *callida assiduatrix, & blandissima depradatrix* sese insinuat. A qua, quam maxime cauendum monet Gregorius: *in præsenti etenim vita, quasi in via sumus, qua ad patriam pergimus; maligni autem spiritus iter nostrum, quasi quidam latrunculi obsident. Deprædari ergo desiderat, qui thesaurum publice portat in via.*

S. Greg. hom. 11. in Euang.

Viatores ut quod portant aurum custodiant, an non illud calceorum solus, cingulo, thoraci, pileo insuunt, in ipsum denique ventrem & viscera ut olim Iudæi in obsidione Hierosolymis, recondunt.

Hebræus Rex Ezechias, Thesauros suos perdidit, quia eos Regis Babylonij legatis ostendit. Obuia hic nobis similitudo est, quæ à gallina vulgo petitur: hæc quia ovo posito glocciniat, ipsum amittit: ita quippe ijs contingere solet, qui cum excellens aliquod opus perfecerint, quam primum ab alijs illud sciri, videri & prædicari cupiunt.

4. Reg. c. 20.

Quid quod hæc *plandissima deprædatur*, pyraticam exerceat & maxime sanctis velut nauibus onerarijs locupleti merce repletis insidietur, atque in ipso portu quandoque omnibus spoliare nitatur: cuius rei funesta exstat tragedia Anachoretæ illius, qui omnem vitam in angusta specu, herbarum radicibus & frigida sustentarat: carnem assiduis flagris diverberarat, noctes prolixis precibus traduxerat, iamque portum salutis prospectans, tranauit è Styge Pirata, qui splendidum omnium virtutum encomium exorsus, ut alium Eliam curru igneo rapiendum, supremum inter beatas mentes, solium, è quo Lucifer deturbatus, ipsi præparatum dictitabat; qua inani gloriæ titillatione, ita sibi placuit, & animo elatus est, ut vita functus, omnibus antea actæ vitæ meritis priuatus, ad inferos præcipitatus sit.

Quam miseri iacturam, grauissimamque ruinam Seleuciensis Antistes amarissimè deplorat hisce verbis: *O fortem lugendam! post multa ieiunia, post durum vitæ genus, post longas ad Deum preces, post vberes effusas lachrymas, denique post annorum 20. vel 50. abstinentiam (ab inanis gloriæ latrunculis) omnibus spoliari, & simile omnino fieri Mercatori cuidam diuiti, qui in portu naufragium fecit omnium, quæ tanto labore & sudore parta.*

S. Basilius hom. 1. in principium Prouerbiorum.

O fortem lugendam Doctores Theologos, sacros oratores, viros Religiosos, Apostolicos, misericordes, in pauperem effusos, per inanem gloriam, *omnibus spoliari.*

Qua super re, iuuat Angelici Doctoris audire sententiam: *nullus* inquit, *peccando meretur vitam æternam; unde opus virtutum amittit vim merendi vitam æternam, si propter inanem gloriam fiat, etsi illa inanis gloria, non sit peccatum mortale.*

S. Thom. 2. 2. q. 132. a. 3. ad 2.

An quei ta fit, dum de bono opere, aut vitio deuicto gloriamur, quid 1. Machab. 6. Eleazaro accidit, qui dum elephantem regium sibi sumit sternendum, sub ipso elephanto quem recidit occubuit, remansitque suo triumpho sepultus. *Ita* inquit Gregorius, *sub hoste quem prosternit, moritur, qui de culpa quam superat, eleuatur.*

Greg. l. 19. Mor. ca. 13

At non nihil hic quæstionis mouetur, qua ratione Christus actiones bonas lucere coram hominibus velit, eas nihilominus abscondi iubeat & tegi? ergo dicet aliquis in conuentu, in plateis, in triuijs, neganda est misericordia? Plane in omni loco, omni tempore facienda est misericordia; præbendus victus, nuditas tegenda; sed sic quomodo docuit misericordiæ Auctor, ut misericordia non terræ, sed cælo sit nota: non homines spectes, sed Deum. In plateis, in triuijs, in publico pietas habet secretum, si testes homines non requirat. Sic sentit, Primas Theologorum: *quomodo potest fieri ut non coram hominibus eleemosynam faciamus: aut si fiat, quomodo, non sentiemus? si enim præsente aliquo occurrerit pauper, quomodo dabitur et abscondite? Sed considera, quia non dixit, ne tantum coram hominibus faciatis; sed subdit, ut videamini ab eis. Qui ergo non ideo facit, ut ab hominibus videatur, etsi coram hominibus fecerit, non tamen coram hominibus fecisse videtur: qui enim aliquid facit propter Deum, neminem videt in corde suo, nisi Deum propter quem facit. Sicut artifex eum semper habet præ oculis* (etsi opus ab alijs videatur) *qui opus faciendum commisit*, & propter quem laborat.

S. Thom. in Matt. c. 5.

Diuersissima itaque sunt videri, & velle videri, primum quandoque necessarium, alterum semper flagitiosum. Hæc Petrus Chrysologus oratione disertissima complexus: *quomodo* inquit, *iustitiam vult celari, cuius opera sic cupit elucere? Fratres hic præcepto cælestis vult iactantiam tollere, auferre pompam, vanitatem demere, submouere inanem gloriam. Iustitia quæ per se, sibi abundat ad gloriam, spectaculum populi, vulgi laudes, fauores hominum, mundi gloriam non requirit.*

Chrysolog. serm. 9.

Vbi eam aliquando controuersiam motam fuisse memini: num sacris anathematis, argenteis, candelabris, alijs in vsum sacrificij donarijs: sepulturis marmoreis, aris sacellis, templis pia munificentia à se erectis, aut instauratis nomina, insignia imaginem apponere, per se vanum, vitiosum, aut culpandum sit? Ad quæsitum valet cum primis illud Gregorij: honesto hoc fine, ac optima intentione fieri, nec debita sua apud Deum mercede frustrari, *si per hoc quod foris agimus, laudes exterius non quæramus*; sed hæc velut pietatis monumenta liberis ac posteris relinquamus, ut & ipsi hanc pietatem æmulari studeant: *sic autem opus fit in publico, ut intentio maneat in occulto; ut & de bono opere proximis præbeamus exemplum, & tamen per intentionem, qua Deo soli placere quærimus, semper optemus secretum.*

S. Greg. hom. 11. in Euang.

Atque ita viros ab omni vanitate alienos factitasse legimus, ut de Simone Machabæo testantur sacræ paginæ: *ædificauit Simon* (qui vir consilij nuncupatur) *super sepulchrum patris sui, & fratrum suorum ædificium altum visu, lapide polito, & statuit septem pyramidas patri & matri, & quatuor fratribus: & his circumposuit columnas magnas, & super columnas arma ad memoriam æternam.*

1. Machab. c. 13.

Antiquis item Christianis vsus propriorum insigniorum non fuit incognitus, ut pluribus Theophilus Raynaudus de virtutibus & vitijs.

L. 6. Sat. 1. c. 16.

Altera super eodem argumento, *ne videant opera vestra bona* quæstio ventilatur, an suas virtutes, exercitia pietatis, diuinos fauores subinde alijs enuntiare ac manifestare non liceat? Respondent ascetice vitæ Doctores id non nisi rarissimo & iustissimis de causis, ut Hæreticos confunderent: infirmos confirmarent, maledicis fidem derogarent, Dei gloriam amplificarent à sanctis peculiari Dei impulsu vel pia simplicitate factitatum esse, ut fuse Lancicius noster, è quibus quædam delibasse sufficiat. Constat imprimis sanctam Gertrudem visiones suas cælestes conscripsisse, atque ut ab alijs legerentur, posteris reliquisse.

Lancicius opusc. spirit. 3. c. 10. in fine.

S. Vincentius Ferrerius prædixit Alphonso eum fore Papam, & se ab eo canonizandum; quod

quinquaginta post annos, tertio mense sui Pontificatus fecit. Idem palam pro concione prædixit Bernardinum Minoritam tunc ibi præsentem, sibi supervicturum; prius tamen quam ipsum, canonizandum iri.

B. Clara de monte Falco cum super maxime implexas ac subtilissimas Theologiæ quæstiones, præclare ac dilucidè duobus Theologis responderet, illis attonitis, candide exposuit: *scitote inquit, me à Domino accepisse talem scientiam, ut si tota schola Parisiensis me interrogaret, sine mora resoluerem quoduis dubium, & quæstionem mihi propositam.*

Baptista Pergilius in vita p. 2. c. 17.

Eadem sæpe suis indicauit, totam Christi Passionem se cordi habere impressam, ut ea mortua in exenterata corde compertum est, sed & hoc fatebatur: *si à toto mundo honoraretur, se nullam inde mutationem, vel initium vanæ gloriæ habiturum.*

B. Baptista Verona suam ipsa vitam & eius virtutes, raptus, reuelationes quæ ad commendationem propriam maxime faciunt sua manu exarauit, additque à Christo se didicisse remissa sibi omnia peccata quo ad culpam & pœnam, & cap. 6. nomen suum in Christi corde aureis literis scriptum, ab ipso cælesti sponso sibi ostensum esse.

Chronicon S. Francisci part. 4. to. 1. l. 7.

Denique P. Poloneus per oportunitatem S. Ignatium familiariter percunctatus num Dei dona sibi concessa alijs communicando, nil pruriginis vanæ gloriæ persentisceret; responsum accepit ab Ignatio se in hac parte nil sentire, nec vllum vitium minus metuere: *quin imo scias Polance me millesimam partem Dei donorum mihi concessorum patefacere. Et si sancti quorum vitas habemus, plura dona non habuerant, quam ea quæ de ijs leguntur, cum nullis eorum, mihi diuinitus concessa commutarem.*

Legi inquit Lancicius hoc annotatum in libro archiuij Romani, in quo primi Patres societatis dicta & facta S. Ignatij annotarant.

Lancic. cit.

Quæ omnia diuini illi homines, ab omni pruritu vanitatis & inanis gloriæ remotissimi, vel in vtilitatem proximi, vel ad hæreticorum & obtrectatorum confusionem, quodque propria fama ad maius Dei ac Religionis obsequium necessaria esset: potissimum vero ea non ea se, sed Dei consilio, ac peculiari providentia, sæpius alienati à se declararunt, ut posteris imitationis exemplum, ac bonitatis Dei testimonium relinqueretur: *tunc enim*, ut D. Bernardus loquitur, *iuxta mandatum Domini lux tua lucet coram hominibus ad glorificandum non te. sed Patrem qui in cælis est.* sic P. Virgilius Ceparius B. Magdalenæ de Pazzis à confessionibus refert hanc Sanctissimam Virginem in quodam raptu a. 1586. 11. Augusti, qui per quatuor dies durauit, locutam esse cum Deo, ac hisce verbis auditam piè queri: *O amorosum verbum! dic mihi rogo te, quare in me contulisti tot res intra se solum & me notas, & nunc vis ut ego eas manifestem.*

Bernard. serm. 13. in Cant. in vita.

Verum enimvero cum eæ rationes lo nobis rarissime locum habeant, ne spiritus superbiæ nobis congenitus decipiat, diligenter inuigilandum est, & ut monet Gregorius Papa: *subtili inquisitione necesse est, ut semetipsum animus inuestiget, ne forte suæ laudis gloriam quærat, & animarum lucra se quærere nostra cogitatio simulet: sæpe enim sui nominis laude animus pascitur, & quasi sub obtentu lucrorum spiritualium, cum de se bona dici cognouerit, lætatur.*

S. Greg. hom. 9. in Ezech.

Quare non hunc futilem plausum, non ut videamini ab hominibus, sed ut uni Deo placeatis atque æternam ab eo mercedem consequi valeatis, spectandum est

§. 4.

Et Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.

Matth. 6.

S. Thomas & Augustinus exponunt hæc, & addunt: *reddet tibi PALAM; impossibile est enim, ut opus bonum hominis in abscondito dimittat Deus, sed in hoc seculo* (non tantum in futuro) *manifestat, & in illo glorificat.* Ex æquo Deus certare cum Nicolao visus est, ut vbicumque ipse se occultabat, clarius elucesceret: Nicolaus in vltimos orbis fines, in terram sanctam profugerat, inscium & inuitum, non autum sed cælestis auræ spiritus donum reduxit. Nicolaus intra septa monasterij sese abdiderat, & voce diuinitus immissa, in vrbis Præsulem assumitur.

S. Thom. hic.

Sanctissimus Antistes Florentinus refert Nicolaum noctu in somnis, cum longissimè abesset, apparuisse Constantino Imp. qui ter geminos tribunos, læsæ Maiestatis ab Eparcha Præfecto, falsò accusatos, in vincula coniectos, morti adiudicarat: atque eo vultu, ac vocis sono Imperatorem deterruisse, ut hac arcana monitione commotus, ipsos captiuos non solum manu miserit, sed ad Nicolaum amplissimis muneribus instructos, cum publica honoris ac venerationis significatione, ipsos captiuos legatos destinarit, dicens: *ite & famulo Dei gratias agite, & Deo qui vos per eum liberauit.* Atque ita quæ Nicolaus clam & per noctem soli subindicarat, hisce velut tubis per orbem universum non sine sanctitatis fama, percrebuerunt.

S. Antonin. part. 2. tit. 13. c. 3. §. 5.

Qui origines & scaturigines fontium scrutari sudt, liquido demonstrant, aquas quæ in subterraneas venas, abstrusæ delitescunt, hoc sublimius scaturire, & in lucem prorumpare, quo profundiori alueo coarctantur; haud aliter quas in abscondito, in angulis, in antris, lachrimarum riuos fudit: quasque in occulto eleemosynas profudit, benignus Dominus in fontes fecit palam ebullire: *etenim ex sepulchris eius honorifice* ut S. Antoninus testatur, *duo fontes manant, unus oleo fluens*, quo misericordiæ opera; *exhibet, alius aqua, ad sanitatem populorum.*

S. Antonin. cit.

Demum qui latere studuit, hunc tot prodigijs cælestibus Deus collustrauit, ut instar solis, sanctitatis suæ radios, ac miraculorum fulgorem per orbem diffuderit. Vnde in Lombardica historia *Nicolaus Sol omnibus salutaris exorsus* vocitatur.

Escobar to. 6. in Euag. l. 8 Sec. 4. obseruat. 4 n. 37.

Itaque quacumque tentationum nocte, aduersitatis tui hinc, quibusque morborum ac malorum procellis inuoluaris, quisquis salutis amans es, hunc *solem omnibus salutarem*, respice, inuoca, & constanter implora. Ad hoc, eleganti nos parenesi; aliorum exemplo hortatur B. Petrus Damianus: *si coruscationes fulgurant, & procellis detonantibus à supernis vindicta procedit, Nicolaus in Patronum assumitur, Nicolaus dulciter inclamatur. Si tempestas saniens, & crudelitas maris, nauigantibus mortem intentant, Nicolaus flebiliter exoratur, ut audiat, suppliciter invocatur ut veniat, ut eruat misericorditer acclamatur.*

Damian. serm. de S. Nicolao.

Quamque inuocantibus præsto sit, insolens & multis inaudita testatur historia. Vir diues, aureum vas in anathema Diuo Nicolao deuouerat, quod cum ab aurifabro artificiose plane cælatum esset Ita huic viro placuit, ut suis illud vsibus asseruans, pretium eius, ac auri tantundem secum deferens, una cum uxore ac filio conscensa naui, ad sancti

Vincent. Bellouac. l. 13. c. 15.

Nicolai ædem iter instituerit. Iam tranquillo mari ferebantur, dum forte parens urgente siti, haustum vini ex aureo isto scypho sibi propinari postulat; filius promptus scyphum unda eluere nitens, pronus in vndas delabitur, & demergitur.

Vnica hic in rebus desperatis, in sancto Nicolao, quasi in sacra anchora, fiducia, sed frustra. Mœsti parentes iter suum peragunt, aurum in D. Nicolai ara reponunt, quod exemplo cunctis inspectantibus excutitur. Tum culpam suam parentes multis cum lachrimis detestati, voti se reos confessi sunt: atque eccum filium saluum & incolumem, scyphum aureum manu tenentem, templum subintrantem conspiciunt: vas Diuo tutelari offerunt, quod una cum filio S. Nicolao acceptum referunt.

Quid mirum ergo, si ludat idem Purpuratus Pater: *in testimonium sunt peregrinationes, ad sanctum illius corpus, à finibus terræ susceptæ, ut videantur, quæ per eum fiunt miracula*: qui captiui liberentur, ægri curentur, mortui in vitam reuocentur. Vnum referam inquit S. Bonauentura (quantus Auctor!) duo latrones nobiles & diuites, multumque secum auri deferentes, Athenas ad Philosophiam pergentes,

Pet. Damian. serm. de S. Nicol.

S. Bonau. serm. 1. de S. Nicol.

„ prius sanctum Nicolaum videre volentes, ut se eius
„ orationibus commendarent, in ciuitatem in qua
„ degebat Episcopus, aduenerunt: quos hospes tam
„ diuites cernens, maligno spiritu pulsatus, eos occi-
„ dit, & more porcorum in frusta concidit, & eorum
„ carnes in vase saliuit. Quod sanctus Nicolaus ut ab
„ Angelo cognouit, in domum hospitis mox accessit & quidquid fecerat, indicauit: eumque valde redarguit, & tandem orando, pueros suscitauit.

Inuocandus itaque & nobis, in omnibus periculis, tum corporis, tum animi, & præsidium ac patrocinium certo adfuturum, sperare iubet eius plenitudo gratiarum, quæ tanta, ut possit in omnes Christianos redundare. Vnde sicut Virginem misericordiæ Matrem gratia plenam, exoramus, ut in nos miseros sua fluenta deriuet; ita post Mariam hic nobis peculiariter inuocandus: sicut enim in omni discrimine monet Bernardus Mariæ nomen inclamandum dicens: *Mariam cogita, Mariam inuoca; non recedat à corde, non discedat ab ore* ita post hoc Sacratissimum Mariæ, Nicolai nomen inuocandum, magnum B. Petri Damiani commendat testimonium. *nonne inquit post memoriam Virginis singularis tam dulcis pietas, & pia dulcedo in cordibus fidelium obuersatur, ut in die tribulationis* NOMEN NICOLAI *teneatur in ore, requiescat in corde.*

Damian. cit.

Ad te igitur hodierna die, omnium ora oculosque & corda conuertimus, ut in omni nobis periculo adesse digneris, *tu diuus Pater Nicolaus.* Ad te omnes clamamus, nescio quo diuino nominis omine: *en inuia dulcis Pastor*, & oues tuas contra tartareum lupum tuere, ut quemadmodum vniuersa te deprecatur Ecclesia; tuo patrocinio *à gehenna incendijs liberemur*, & tecum aliud anagramma (*ô tu plane carus diuis*) in æternum regnemus.

Diuus Pater Nicolaus Anagramma. en inuia dulcis Pastor.

Aliud anagramma.

FESTVM

FESTVM IMMACVLATAE CONCEPTIONIS SS.

FESTVM
IMMACVLATAE CONCEPTIONIS SS.^{mae} VIRGINIS MARIAE.

TOTA *pulchra es amica mea,& MACULA non est in te.* Cant. 4.

Candore notabilis ipso. Ovid. lib. 1. Metam.

ARGVMENTVM.

EOs quam maxime cæcutite, qui lucidissimo Soli maculas, purissimo Margaritæ (qui *candore notabilis ipso*) turpissimos nævos, integerrimæ Dei Matri, propudiosam originalis noxæ, è qua velut è spumâ cerberi, virus omne pullulavit, maculam aspergere non dubitarunt, hodierna luce, non alia quam ipsius omnium Theologorum Principis D. Thomæ, ac præcipuorum Thomistarum convincam testimonio. Qua sententia, solidissimis rationibus, ac argumentis stabilita, omnes vos cohortari aggrediar, ut è suggestu, è pulpitis, è Cathedris, in gymnasiis, in templis, in scholis, in quotidianis congressibus, immaculatam Deiparæ Conceptionem, & calamis, & linguis deprædicare, sudore, sanguine, vita, si opus sit propugnare ardentissime studeatis. Tum, ut etiam debitum cultum moribus referatis, ei quæ *tota pulchra est*, vos totos pulchros exhibete: *Tu etenim tota pulchra es Virgo gloriosissima, non in parte, sed* IN TOTO: *&* MACULA *peccati, sive mortalis, sive venialis, sive* ORIGINALIS, *non est in te, nec unquam fuit, nec erit.* Idiota de Dep. c. 5. Pulchra oculis, pulchra labiis, pulchra manibus, pulchra pedibus, tota pulchra membris omnibus; sed tu O homo forte pulchro, ac modesto ore; sed fœdis, & lascivis oculis? Tu filia, forte pulchra oculis; sed turpi ac procaci lingua. Alius forte pulchris pedibus; sed rapacibus, aut cruentis manibus &c. ut toti pulchri evadatis, jam vobis, quæ tota pulchra est, velut speculum contemplandam propono.

§. I. *Non pro te, sed pro omnibus hæc lex constituta est.*

§. II. *Probatur ex D. Thoma, alisque Thomistis, immaculata Virginis Conceptio.*

§. III. TOTA *pulchra es amica mea,&* MACULA *non est in te.* Cant. 4.

FESTVM
IMMACVLATAE CONCEPTIONIS SANCTISSIMÆ VIRGINIS.

Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Cant. 4.

PLinius ille perspicax naturæ oculus, ubi gemmarum pretium appendit, hanc earum virtutem expendit: *Margaritis cæli societas maior, quam maris.* Mari quidem Margarita innatat, & innascitur, in conchis marinis delitescit; sed cælesti rore concipitur, & solis radijs coactescit, nec quidquam à mari amaritudinis, aut naturalis soli, aut sali attrahit: *concha* inquit Hieronymus, *solo cælesti rore perfusa,* MARGARITAM *gignit.* Haud aliter *Maria*, quam Methodius: *Margaritam pretiosissimam* nuncupauit, nil habet à mari, vel amari aut salsi; sed cælesti rore gratiæ concepta, tota pulchra, CANDORE NOTABILIS *ipso*, ab omnibus amari, & æstimari dignissima.

Hieronym. epist. 22. Method. orat. de Hypapan. Ovid. l. 1. Metam.

Mariam itaque non lunam dixero, ne quis forte eclysim aut defectum pati posse asseueret; nec soli comparauero, quia subtilis astronomorum acies, hic etiam maculas deprehendit; at Margaritam nil maris, nil maculæ habentem compellabo.

Et quoniam *Margaritarum omnis dos, consistit in* CANDORE, quam omnis næui, ac labis in ipso suo Sanctissimo conceptu immunis fuerit, sub eleganti Estheris figura, quæ *inter multas gemmas pretiosissima emicuit*, dilucide proponemus.

Plinius l. 9. c. 35. Hieron. in epitaph. Paula. Celada in Esther. pag. 2.

§. I.

Non pro te, sed pro omnibus hæc lex constituta est. lib. Esther. c. 15.

POst seueram potentissimi Regis Assueri, in totam Iudaicam stirpem sententiam, ut Esther Regina conspectum illius subijt: *exiliuit de solio, & his verbus blandiebatur: quid habes Esther? ego sum frater tuus, noli metuere, non morieris;* NON ENIM PRO TE *sed* PRO OMNIBUS *hæc lex constituta est.* Si pro omnibus, quomodo Esther hoc edicto comprehensa non est? nisi quod sit supra omnes, extra omnes, omni exceptione maior, utpote potentissima regni Augusta, & omnium Domina? Iuris peritis quippe hæc regula est: *Augusta gaudet priuilegio principis*, & lege princeps. ff. de legibus: *Imperator eadem priuilegia tribuit Augustæ, quæ & ipse habet*, quia censetur una. Ita nec Maria, quam Doctor Angelicus per Estherem adumbratam diserte docuit, communi lege peccati, ullo pacto comprehensa est. Quo corruit Primum aduersariorum telum, ex illo pauli detortum: *sicut per unum hominem, peccatum in hunc mundum intrauit & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransijt, in quo omnes peccauerunt.* In hisce commentarijs D. Pauli, quæ certum est D. Thomam scripsisse post summam, ad Galat. 3. lect. 6. sic ait: *Virum de mille unum reperi, scilicet Christum, mulierem autem ex omnibus non inueni, quæ à peccato omnino immunis esset, ad minus originali vel veniali.* Verba quæ sequuntur; EXCIPITUR PURISSIMA, ET OMNI LAUDE DIGNISSIMA VIRGO MARIA, hæc inquam verba, non inueniuntur in impressione Parisiensi a. 1529. & 1532. ac Veneta a. 1555. nec denique in typis qui post annum 1590. prodierunt, quæ à fratre Remigio Florentino omissa, & expuncta fuerunt, ut luculento testimonio demonstrat P. Eusebius Nirembergus noster, quod illi ostendit Emin. Cardinalis Sandoual, Archiepiscopus Toletanus; ubi, qui consulere voluerit, oculatos testes inueniet, qui hunc locum in veteribus commentarijs S. Thomæ, in Epistolas Pauli, litera per antiqua expressum repererunt, & Sanctissimo Domino Vrbano VIII. alijs tribus editionibus visiatis ubi hæc verba expuncta fuerant oblatis.

S. Thom. in prof. ad Canonicos. S. Bonau. in Specul. c. 3. Pintus de concept. p. 41.

Ad Rom. 5. v. 12.

S. Thomas in epist. ad Galat. 3. lec. 6.

Euseb. Nirenberg. exceptiones concily Trident. c. 21 pa. 332.

Hic itaque diui Aquinatis sensus, hæc sententia est: EXCIPITUR PURISSIMA, ET OMNI LAUDE DIGNISSIMA VIRGO MARIA. Quis porro communi hac massa peccati, filium Dei, exemisse Virginem, quam ab æterno sibi in Matrem delegerat, iure inficiabitur? diuine in rem nostram Anselmus; *Vas Electionis S. Paulus, dixit omnes in Adam peccasse, vera utique sententia, & cui contradicere nefas esse pronuntio; sed cum eminentiam gratiæ Dei, in te Maria Virgo considero, sicut te non inter, sed supra omnia quæ facta sunt, ineffabili modo contueor, ita & te non lege natura aliorum, in tua conceptione deuectam fuisse opinor.*

S. Anselmus in ofício 4. Pintus de concept. pag. 66.

Quasi ideo non sit ex omnibus, quia supra omnia, ut iam O Maria, *non pro te, sed pro omnibus hæc lex constituta sit:* tu non ex omnibus, quæ una mecum es, & *una caro*, ait diuinus ille Assuerus: non to adnumeraris turbæ, quæ *Virgo singularis es:* non commisceris vulgo, quæ excellentissima es, & electa ex millibus, præelecta ex omnibus, super omnia dilecta. Purpuratus Martyr, & doctor egregius Cyprianus, in laudes Virginis effusus, fidem astruit, dicens: *non sustinebat iustitia, ut illud vas electionis, communibus lacesceretur iniurijs, quoniam plurimum à cæteris differens, natura communicabat, non culpa.* Constat quoque ex Doctrina S. Hieronymi, Epistola ad Damasum Papam, atque quam plurium Doctorum: propositiones vniuersales sacræ scripturæ, non semper vniuersaliter esse exponendas: quod etiam confirmat S. Fulgentius de incarnatione, & gratia Christi, & patet ex illo Ieremiæ 6. *à minimo usque ad maximum omnes auaritiam sequuntur.* & ad Philipp. 2. *Omnes quæ sua sunt quærunt, non quæ Iesu Christi*, & Psal. 13. *omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt*, & Psal. 115. *Omnis homo mendax*, & Ioan. epist. 1. c. 1. *si dixerimus quoniam peccatum non habemus, mentimur, & nos seducimus, & veritas non est in nobis.*

Esther. c. 15.

S. Thom. Bonau. Anselm.

Cyprian. lib. de oper. cardin. Chri. serm. de natiuit.

Nierenb. ext pag. 226. epist. 12.

Quæ

Quæ omnia, & feacenta alia, quamtumuis uniuerfalia fint, Virginem Matrem non comprehendunt, quia de lege communi loquuntur, non de priuilegio. Similiter Ioan. 10. *Omnes quotquot venerunt, fures funt, & latrones.* Ab hac uniuerfali regula Apoftoli, alijque plures eaimi debent. Quid? quod ipfe Doctor Angelicus eacipit Moyfem à lege illa communi: *Deum nemo vidit unquam.* Non magis itaque Maria, communi lege peccati perftricta, quam pæna legis, qua omnibus in Eua dictum eft: *in dolore paries filios.* *[Gen. 3.]* Nihil ex Eua fomitis, nihil ea concupifcentiæ flammis fumi, nihil ea communi orbis incendio, fuliginis, Virginem afflauit. Peruulgatum illud Zenais, celeberrimi olim pictoris, qui cum domum in qua artificiofiffimæ ipfius afferuabantur tabulæ, igne cerneret conflagraotem, eaclamauit: *feruate mihi Adonidem,* quam longe præ ceteris omnibus, ot opus abfolutiffimum æftimabat. Ita fupremus rerum omniam artifea Deus, ubi totum mundum vidit io maligno, id eft interprete D. Thoma, *in malo igne pofitum,* ut opus perfectiffimum, & quod ut Damianus loquitur *folus artifex fupergreditur;* quod tefte Hefichio: fuit *complementum Trinitatis,* Mariam inqoam, feruandam, ab æterno pronuntiaffe, recte cenlebitur. Etenim fi io fornace Babylonica, *non folum Deus puerorum corpora feruauit, fed etiam veftimenta, cur abnuat in Matre, quod elegit in vefti aliena?*

[S. Thom in 1. Ioan. c. 5. Damian ferm 1. de natiu. virg. Aug. lib. de Affumpt B. virg. com. 9.]

Plus dico, fi cæleftes illas mentes, atque ipfos humani generis Protoplaftes in primo, quo creati fuor momento, diuinâ gratiæ fuæ luce, & pleno meotis vigore, Deus condecorarit, quid congruentius, quam ut *primogenitam ante omnem creaturam,* *[Eccl. 24.]* Angelorum Regioam, & mundi Dominam, hac eadem gratia, longe cumulatius locupletarit? quod Doctor Seraphicus paucis, fed neruofe eapreffit; *luce Angelica prior, & purior eft Maria: prior dignitate, & purior fanctitate.* Hic & Diui Hieronymi fenfus, aliorumque fanctorum patrum communis confenfus: *conftat* inquit ille, *beatam, & gloriofam Virginem Mariam, ampliora promeruiffe virtutum priuilegia, & percepiffe gratiam, ab ipfis Angelis collaudatam. Vnde etfi mirabilis fuit eorum virtus, mirabilior tamen in Maria, quam obumbrauit virtus Altiffimi, ut vltra omnem virtutem Angelicam fit;* tanto porto largiori gratiarum copia, hæc in conceptu fuo abondauit, quanto dignitatis interuallo Domina famulis, & Mater Dei miniftris antecellit: fateor cum Bernardo, *magnam eft Angelo, ut minifter fit Domini; fed Maria fublimius quid meruit, ut fit Mater tanto excellentior Angelis facta, quanto differentium pra miniftris, nomen Matris concepit,* & alibi, *quæ enim vel Angelica puritas, Virginitati illi audeat* *comparari?* quare nemo quifquam mirabitur, fi ea quæ D. Auguftinus de Angelis, bic vfurpem; *Deus in ea fimul erat condens naturam, & largiens gratiam.* Denique ipfe Doctor Angelicus, cuius in bac caufa maaimi eft auctoritas: *Virgo Angelos, quantum ad puritatem exceffit: ipfa enim puriffima, & quantum ad culpam, & quantum ad penam.*

[S. Bonau. tract. de B. Virg. ferm. 1. S. Hieronym. epift. ad Paulã & Euft. Bern. fer. 4. in Affumpt. virg. S. Aug. l. 12. de ciuit. c. 9. S. Thom. opufc. 8.]

Nunc vero quæ caput ferpentis contriuit, quæ totius generis humani *reparatrix* exftitit, ut illa io ortu fuo, ipfa Eua fuerit longe infortunatior, quis In animum induxerit? labem hanc, vel certe umbram, è mentibus veftris detergat lacteo fuo flumine Bernardus, qui epift. 174. ad confilium Lugdunenfe, fic animi fui fenfum exponit: *quod vel paucis mortalibus conftat fuiffe collatum, fas certe non eft fufpicari, tanta Matri effe negatum.* Vnde concludit S. Bernardinus Senenfis; certum eft quod Deus creauit Euam, & fine peccato, modo non eft credendum, quod ipfe filius Dei voluerit nafci ea Virgine, & fumere eius carnem, quæ effet maculata ex aliquo peccato originali; *imo credendum eft,* quod voluerit fumere carnem puriffimam, & quod elua Mater fuerit plus quam Eua & Adam, qui creati fuere fine peccato originali.

[B. Laurẽt. Iuftin. fer. de Natiuit. Virg. S. Bernardin. tom. 4. ferm. 49. pag. 11.]

Obftupefcant alij, velut naturæ miraculum, in amarisfimis oceani aquis, dulcisfimum fontem fcaturire, cui hoc ingeoiofus vates fubnotauit *Nil habet à mari.* Laudo. & applando ego tibi Maria, quæ ioftar limpidisfimi & fuauisfimi fontis, in hoc turbido ac falfo mari, diuino fane prodigio emanafti. Miferrima hæc fors mortalium, ut omnes hifce fluctibus inuoluamur, ut cerbereum illud ferpentis virus omnes inuadat, tartarei boftis tela nemo deuitet, unam dumtaaat Virginem fibi Deus intactam, & illæfam, præferuauit, ut dilerte Doctor Seraphicus exclamet, *O Maria, Dominus tecum fuit, tecum eft, tecum erit, tecum fuit in conceptione to obumbrans, aduerfus omnia peccati originalis ignea tela;* Te ò Maria! aduerfus hæc ignea tela, æternæ prouidentiæ, ac beneuolentiæ fcuto teait, atque protexit.

[S. Bonau. fpecul. virg. c. 7.]

Venit hic mihi in mentem, non minus ingeniofum quam fumptuofum fpectaculum, quod Philippus bonus Dux Burgundiæ, ut illuftres ordinis Equeftris, aliofque viros nobiles ad bellum facrum inflammaret, adornauit. Anno Chrifti 1454. Feb. 17. Regio plane luxu, conuiuium lofulenti in urbe, quo omnis patriæ nobilitas confluxerat inftruxit. Primis facibus io aulam epulo præparatam, conuiuas Burgundiæ dux induxit. Amplisfima hæc erat, & tapetibus Herculeos labores egregie pertextos objicientibus, tota ridebat.

[Barzelini Gallo-flandria. a. 1454. pag. 416.]

In medio, menfæ tres ftratæ cernebantur; ftabat in prima erectum alte templum, ubi organa pulfabantur, & tres pueri cum viro modulabantur. Dein nauis quafi iactis ancboris, quæ omni genere mercium ac nautarum, rebufque omnibus naualibus inftructa, confiftebar. Tum prati fpecies, fontes Rofacei, flores, fructus exbibiti, quos inter, D. Andreæ ftatua editior fpectabatur. In altera menfa multo extenfiori, artocreas erat tantæ molis, ut octo & viginti bomines comprehenderet, qui modo fidibus, modo vocibus argutisfima mufica aures demulcebant. Proaime Caftrum erat, è cuius turribus, fuccus malorum aureorum, io fubiectam foffam depluebat: prope lacus ingens, oppidis varijs, pagifque circumdatus, In medio; nauis, quæ nullo mouente bioc illinc occultis machinis volitabat. Tertia menfa Nemus oftentabar Indicum, ubi varij generia, truceſque afpectu feræ, & ut cetera taceam, unum quod ad propofitum facit, induxiffe fufficiat; ex oppofito menfæ maaimæ, forma eleganti fæmina, auro, pretiofifque unionibus adornata, columnæ capitello infiftebat, continuum ex vbera dextro vinum cynnamomo, & faecharo conditum, cænæ tempore large diffundens. Iunctim *Leo vinus ferreo conftrictus vinculo excubias agebat, quafi ftatuæ muliebris cuftos, atque fixum ex argento fcutum, hac verba literis aureis oftentans:* NEMO DOMINAM MEAM CONTINGAT.

Maiori profecto cura, Leo ille de Tribu Iuda euigilauit, & rugitu fuo cauit: NEMO DOMINAM MEAM CONTINGAT, nemo Spoofam meam, nemo matrem meam contingat.

Hanc fcuto fuo inexpognabili, In die belli contra omnia tela nequisfimi defendit: qua velut vi-

Psal. 139. Tostatus Abul. in Matth. Salmeron. disc. 36.

ctoriâ ab hoste partâ, Virgo exultat, ac Domino suo grates refert, dicens: *obumbrasti super caput meum in die belli*; quem locum doctissimus Antistes Abulensis, sic exponit: caput Principium est vitæ, dies autem belli, est instans illud conceptionis, in quo Dæmon, peccati Originalis maculâ dominatur de animâ. Principium autem vitæ B. Virginis, obumbratum fuit ab instanti conceptionis, ex vi prævisionis meritorum Christi, & nullam contraxit maculam originalem: unde gratias agens Deo, pro tanto beneficio dixit: OBUMBRASTI SUPER CAPUT MEUM IN DIE BELLI. Quid? quod pro clypeo, omnipotentem manum suam objecit, qua Matris integritatem ab omni læsione servavit: sic ut & ille Regii Psaltis, Virgo gloriari queat: *Tu formasti me, & posuisti super me manum tuam.* Notat enim S. Bruno Patriarcha virtute & eruditione clarissimus, *formare* hic non significare, rem aliquam facere vel fingere, sed *formosam facere*; atque ideo inquit, Virginem addere: *posuisti super me manum tuam, ne aliquatenus à formositate deficiam.*

Psal. 138. S. Bruno.

B. Pet. Damian.

Argumentum hoc, B. Petri Cardinalis Damiani concludo testimonio, qui serm. 3. de Nativitate Virginis, sic ait: *caro Virginis de Adam assumpta, maculas Adæ non contraxit, sed singularis continentiæ puritas, in candorem lucis conversa est*, ut ipsa fuerit *inter filias Adæ, sicut lilium inter spinas.* Quam sic indies, cum pio ejus cliente salutare juvat:

Cant. 2.

Salve Cœli sacra parens,
Flos de spinâ, spinâ carens,
Flos spineti nescia.
Nos Spinetum, nos peccati
Spina sumus cruentati;
Sed tu spina nescia.

In promptu hic morale est, & vos Virgines, ac Iuvenes, quodam modo lilium inter spinas esse posse, dum inter malos boni, inter impudicos pudici, ac immaculati exstiteritis, *non enim, est valde laudabile* (inquit Greg.) *bonum esse cum bonis, sed bonum esse cum malis.* Aut si lubet, alia laudabile & palpabili D. Anselmi utar similitudine, quæ ab antiquissimo ac locupletissimo Theologo Ioanne Bacono, sub hoc tenore refertur: *Deus* inquit, *qui castaneæ hoc confert, ut inter spinas, à spinis remota concipiatur, alatur ac formetur, non potuit hoc facere Matri suæ? plane potuit, ac voluit; si autem voluit ac fecit, aut voluntatem aut potentiam non habuit.* Tandem, ut instituti mei ratio postulat, uni potissimum Angelici Doctoris acquiesco suffragio, qui 3. parte q. 27. a. 1. docet: *rationabiliter* CREDITUR, *quod illa quæ genuit Unigenitum à Patre plenum gratiæ & veritatis, præ omnibus aliis* (Angelis nempe, & hominibus) *majora privilegia gratiæ acceperit*: ergo si cœlestes illæ intelligentiæ, ac primi parentes nostri, in gratiâ, & expedita, mentis perspicaciâ, ardentissimâ in Deum voluntate, conditi sint, Dei Matri idipsum privilegium concessum esse, convincitur.

S. Greg. in Job. l. 1. mor. c. 1.

Bacon in quodlibet cap. 4.

S. Thom.

Nunc ad alias, ex eodem fonte, & rivulis derivatas scaturigines propero.

* *
*

§. 2.

Probatur ex D. Thoma, aliisque Thomistis, immaculata Virginis conceptio.

DOctor Angelicus, & totus Virgineus, qui cum lacte affectum Marianum suxit, & etiamnum in cunis à Deipara in filium adoptatus est. Hic p. 3. q. 27. a. 4. docet illam ab omni peccato veniali, prorsus liberam fuisse: *quia* inquit, *non fuisset idonea Mater Dei, si peccasset aliquando.* Sed longe enormius, ac detestabilius malum, est peccatum originale, quam aliquod actuale, ergo fatendum, *quod non fuisset idonea Mater Dei*, si illud incurrisset: noxa quippe venialis, non privat hominem gratia, relinquit filium Dei, & hæredem Regni cœlestis; peccatum vero originale constituit filium iræ, mancipium Diaboli, exulem Regni, & ut spurium, ut monstrum teterrimum, à visione Dei extorrem facit. Omnis denique mali scaturigo, & scelerum Mater est. Audi orbis oraculum, Magnum Gregorium: *quia ex originali culpa, fit peccatum actuale, Matrem ejus esse primam culpam, recte nominamus: liberi autem hujus Matris, sunt omnes concupiscentiæ, peccata, & vitia.* Absit ergo ut Mater Dei tam spurcam, degeneremque Matrem, in se inhabitantem unquam habuerit: nihil enim cum Maternitate Dei, majori dissidio pugnare potest, quam Maternitas peccati, & teterrima illa omnium vitiorum lerna, quam belluam multorum capitum ipse D. Thomas sic graphice depingit: *peccatum originale est multiplex virtute: quia in peccato primi parentis, fuerunt plures deformitates; scilicet superbia, inobedientia, gula &c.*

Chrysogonus in mundo Mariano. disc. 5. n. 48. Ita Catharinus de Immac. Concept. l. 3.

S. Greg. l. 6. mor. c. 15.

S. Thom. 1. 2. q. 28. a. 2. ad 1.

Quid causæ fuisse arbitramini, quod humani generis hostis, serpentis potius formam assumpserit, quam columbæ? cujus pulchritudine, versicolorumque varietate, tanquam ampliori instrumento, ad alliciendam fœminam, uti potuisset, quam horrido serpentis aspectu, formidabili vultu, spirisque sinuoso, quo magis fugari, quam allici Eva debuisset. Ita sane, ait Magister sententiarum, si permissum fuisset cacodæmoni, columbæ formam induisset; at cur divina sapientia, & bonitas, id caverit, attendite: *venit*, inquit præfatus Doctor; *ad hominem in serpentis specie, qui forte, si permitteretur, in Columba specie, venire maluisset; sed non erat dignum, ut Spiritus malignus illam formam homini odiosam faceret, in qua Spiritus Sanctus apparaturus erat.* Quasi maxime dedeceret, ut eam Diabolus formam assumeret, suo contactu deturparet, quam post longam sæculorum seriem, ipse Spiritus Sanctus, super Christi verticem descendens, assumpturus erat; non Columbæ substantiam, sibi intime per unionem copulando, sed externam duntaxat ejus speciem induendo. Et credam Marianam columbam (de qua habes Cant. 2. *surge, propera columba mea*, in qua inquit Dionysius Carthusianus, *nunquam fuit radix amaritudinis, fellea austeritas; sed simplicitas sapientialis inviolata*) ipsam credam, quæ Spiritus Sancti habitaculum exstitit, quique ex Virginea ejus carne, & sanguine, hominem Deum effinxit, eam *de qua natus est Iesus*, prius

Magister sentent. l. 2. distinct. 21.

Matth. 1

à tarta-

à tartareo isto lenone defurpatam, ac conspurcatam fuisse? absit, absit, ut caro, quam verbum assumpsit, tantum, tamque immane dedecus, aliquando subierit; absit ut caro Christi, fuerit aliquando peccatrix. Quare si potuit Dei filius, hoc fœdissimum monstrum, & execrandum malum, à Matre sua amoliri, nulli dubium est quod fecerit; ne ei hostis infernalis unquam insultare, & exprobrare præsumat, Matrem Dei, sibi subditam fuisse: Reginam Angelorum, ac mundi Dominam, mancipium Satanæ extitisse: Virginem illam, è qua filius Dei carnem assumpsit, servam peccati: templum Spiritus Sancti, tabernaculum altissimi, in speluncam latronum aut ferarum, omni cloaca horribilius antrum fuisse commutatam: Filiam æterni Patris, Matrem Dei, Sponsam Spiritus Sancti, ab infami illo inferorum lenone, violatam, cujusvel suspicionem, ut Assuerus in Amano, (qui Diaboli typus est: *Aman quippe splendore temporis suppeditatum*) observavit, justo iracundiæ zelo inflammatus, exclamavit, *etiam Reginam vult opprimere me præsente, in domo mea?* omni enim peccato, anima fœde prostituitur, ut aptè Petrus Cellensis: *rapitur puella, O crimen? generositas ancillatur, O pudor! delicata laceratur. O pietata naufragium! formosa denigratur, O damnum pulchritudinis! obscuratur candida, O gloria convitium! victor damnatrix victorum, O commutatio dæmonum!* quæ tam horrenda, tam detestanda, si in Virginem Matrem cecidissent, cum Propheta amarissime lamentari potuisset: *pereat dies in qua nata sum, & in qua dictum est, CONCEPTA EST MULIER! dies ille vertatur in tenebras &c.* Aut cum alio: *maledicta dies in qua nata sum, dies in qua peperit me Mater mea, non sit benedicta.* Quas adeo sacrilegas, & blasphemas voces, nemo potentius elidet, quam sanctissimus Marianæ familiæ Patriarcha Dominicus, libello de Sacramento corporis Christi, qui ter in ignem conjectus, divino prodigio intactus evasit, ubi contra Albigenses. Sic scribit: *sicut primus Adam fuit ex terra Virgine, & nunquam maledicta formatus, ita decuit in secundo Adam fieri, id est Christo, cujus terra, id est Mater Virgo, nunquam fuit maledicta.* Quam doctrinam confirmat ejusdem ordinis, Hugo Cardinalis, qui in cap. 1. Lucæ: *Ave* inquit, *sine væ triplici: corruptionis, gravitatis, & doloris, quod incurrit Eva per peccatum: quod ab ea omnes mulieres, præter Mariam, quasi jure hæreditario contraxerunt.* Et infra enumerat triplex væ: culpæ, pœnæ, & concupiscentiæ, à quo liberam prorsus Deiparam decernit, additque: *primum Mariæ privilegium, est immunitas à peccato.*

Calamato disc. 36. n. 12.

Gregorius Naz. orat. 1.

Esther. c. 7

Petrus Cellens. de panibus c. 4.

V. Salazar de Concept. Virg. c. 18. n. 23.

Iob. c. 3.

Ieremiæ c. 20.

Vincent. Epist. Belluac. in Spec. hist. l. 29. c. 49. S. Antoni. 3. p. tit. 19. c. 1. §. 4.

Iacobus Episc. Genuensis. ejusd. Ord. F. Ferdin. de Castillo & c. ut fuse Christoph. de Vega in Theolog. Mariana. pag. 67. n. 251. Salazar. de immac. Concep. p. 452.

Hugo Car. in Luc. cap. 1.

Illustris Dominicanæ familiæ Decus B. Henricus Suso, in Dialogo Sapientiæ cap. 16. egregiè puritatem Virginis, in sua creatione commendat, Deum alloquens: *Ecquid tibi in mentem venit, aut qui tandem affectus erat, ut illa tua sempiterna incommutabilitate, & incommutabili æternitate tam tam præclare conderes creaturarum omnium, (supra primos parentes & Angelos, qui in gratia creati) purissimam, elegantissimam, atque dignissimam?*

B. Ludouicus Bertrandus, in sermone de purissima Conceptione Dominæ nostræ, quem Valentiæ prædicavit gloriosus Pater, sic habet: quoniam autem in hac infusione, quando anima corporis possessionem, primum adivit, nullius peccati originalis sorde fuit conspurcata, ideo jure optimo de Beatissimæ Virginis Conceptione festum celebramus; hæc sane Domina singulares prærogativas, & cumulatissima privilegia in die suæ Conceptionis recepit: quorum primum, est maximum gratiæ beneficium; quia in sua Conceptione, ab originali labe præservata fuit.

Nierenb. in Concil. Trid. differ. epist. pag. 188. Nierenberg tempo. Concil. Triden. c. 24. §. 2.

Hæc est itaque Rubus ille Moysis, qui ardebat, & non consumebatur: more quidem reliquorum ab Adamo descendentium, ex semine virili, & ardore concupiscentiæ, fuit concepta; verum incombusta, ne à communi peccati originalis incendio remansit illæsa. Hæc, aliaque in eam rem, in sermone, quem totum enarrat, videre est, atque ut authenticum novis, hoc exemplar, ait Nierenbergius, desumptum est ex originali Hispanico ipsius Sancti Viri, propria manu conscripto, inter alia multa manuscripta sua, quæ venerabilis Episcopus de Albarrazin, ejus discipulus frater Hieronymus Baptista de la Nuza, in novitiatu possedit, quodque ad festivitatis hujus plausum facit mirifice; refert Iustinianus Antistes ex eadem familia: cymbalum, sive campanam Valentini Cœnobii, omnium maximam, inscriptam habere circum in ipsius orâ, hunc titulum: *Maria Virgo*, AB OMNI PECCATO ORIGINALI FUIT IMMUNIS. Itaque, inquit P. Christophorus de Vega; non solum hæc illustrissima familia, voce, ore, & scripto, è suggestu, & prælo, pro immaculata Virginis Conceptione decertat; sed etiam repetitis cymbalorum tinnitibus, ac concrepantibus tintinnabulorum reboatibus; velut sonoris maxime linguis, veritatem deprædicat. Nunc intentum nostrum, altera ratione D. Thomæ comprobemus: *quia honor parentum, redundat in prolem, secundum illud Proverb. 17. gloria filiorum, patres eorum. Unde & per oppositum, ignominia Matris, ad filium redundasset.* Quare, ne minima venialis, nedum originalis culpa, eam contaminavit. Princeps Philosophorum, doctrinam moralem hanc sancte astruit: *non minus stultum, aut supervacaneum est, de honore parentibus tribuendo, quam de candore nivis disputare.* Quia tamen sunt, qui negent nivem candidam; & solem in meridie lucere, paulo prolixius hoc argumentum deducemus,

Christoph. de Vega. Theolog. Marian. pag. 69.

S. Thomas 3. p. q. 27. a. 4.

Aristot. l. Ethicor.

Pomponium Atticum, hoc pie, ac præclare feruut jactare solitum: *nunquam cum Matre in gratiam redii*; quo satis aperte declarat, ne minimam offensæ, aut dissidii ansam, se unquam Matri præbuisse, ac longe potiori jure, Unigenitus Dei, & Virginis filius, dicere poterit: *nunquam cum Matre in gratiam redii.* Inter talem filium, & talem Matrem, ne minima unquam intercessit offensa, aut discordia: quæ ex originali culpa, gravissima exorta fuisset; melius autem esse, eam nunquam incurrisse, quam ab ea mundari: nunquam pacem violasse, quam ruptam resarcire; ex illo D. Thomæ arguitur, quod hac ratione innocentia tollatur, quæ non magis, quam Virginitas recuperari potest: *eadem enim est ratio de recuperatione Virginitatis, & de recuperatione innocentiæ.* Hinc D. Bonaventura, eam perappositè nivi comparat: *Virgo* inquit, *pulchra, ut nix candida.* Ecquid non à candidissimo lino, aut bysso, similitudinem mutuavit? quia hæc primum fuere nigra, ac deformia, & per frequentes lotiones dealbata; nix vero, semper candida, omnis ex se nævi expers, & nigredinis. Omnem itaque candorem, ac nitorem possibilem, Matri

Valer. Maxim. ... pietas ... parent.

S. Thom. p. 3. q. 89. a. 3. ad 1.

S. Bonav. super salve Reginæ.

contri-

contulit,& conservavit,nam ut verissimè Methodius: *qui dixit, honora patrem tuum,& Matrem tuam, ut decretum à se promulgatum observaret, atque adeo hac in parte,aliis excelleret: omnem Matri gratiam,& honorem impendit.* Quàm Dei Matri denegare, vel ipsis barbaris, & Mahumetanis, gravissimo scandalo fuisse compertum est: sic enim Iacobus Perez de Valentia refert: anno 1322.SS.D. Ioanne XXII.ad Ecclesiæ clavum sedente, cum Soldani Armeniæ filius, græcè & latinè peritus, jamque baptismi candidatus, Pontificem accessisset, audito Concionatore,qui è suggestu adversus immaculatam Deiparæ Conceptionem, vehementius detonabat,à consilio suscipiendi baptismatis resiluit,hanc injuriam non leviter se pupugisse contestatus,quam ne Saraceni quidem æquis auribus exciperent: quandoquidem etiam impiissimus Mahometus,in suo Alcorano affirmet, (ut narrat Galatinus l.7,& Canisius de Deip.) *nullus nascitur ex filiis Adam,quem non tangat Sathan,*PRÆTER MARIAM ET FILIUM EIUS. Quapropter si de Esthere usurpare passim illud Hieronymi, talem exstitisse,*ut nunquam de illa,etiam maledicorum, quidquam auderet fama confingere.*Si de Iudithæ sacræ pagina: *nec erat qui loqueretur de illa verbum malum,*caveamus ne ipsis barbaris, & immanissimis nationibus, in Dei Matrem nos magis injurii simus; quin potius Doctorem maximum audiamus, & obaudiamus, qui cum sibi objecisset præclaram hanc D.Anselmi sententiam: *decuit beatam Virginem ea puritate nitere,qua major sub Deo nequit, intelligi.* Huic sic subscribit.solut. 3.*augmentum puritatis, est secundum recessum à contrario; & quia in beata Virgine fuit depuratio ab omni peccato, ideo pervenit ad summum puritatis.* Nec multo post expressissime, ubi docet: *puritas intenditur per recessum à contrario, & ideo potest aliquid creatum inveniri, quo nihil purius esse potest in rebus creatis, si nulla contagione peccati inquinatum sit;* ET TALIS FUIT PURITAS BEATÆ VIRGINIS, QUÆ A PECCATO ORIGINALI, *& actuali immunis fuit.* Quare nefas sit suspicari,tanto Ecclesiæ lumini, tam crassas mentis tenebras offusas esse,ut aut pugnantia dicere, aut dicta retractasse præsumendus sit: quemadmodum clare demonstrat P. Magister Frater Ioannes, de S. Thoma,Thomista nobilis,ac apprime doctus,qui disp.2.super 1.partem proœmii,art.2, docet, Sanctum Thomam nullibi dixisse, aut censuisse B. Virginem fuisse conceptam in culpa originali, Quod ipsum comprobat Illustrissimus Dominus Frater Franciscus de Arauso,Episcopus Segoviensis, adductis omnibus locis D. Thomæ. Quare teterrimam calumniæ notam in Hispaniis illi inustam,quasi de Dei Matre minus recte scripsisset (dum in uno laboro effigiem Christi,cum hac Epig.*bene scripsisti de me Thoma*; in altero Deiparæ, subjecto lemmate: *Aquino*, hic non. *maligne confictam*,& ut cavillum,ac pasquillum, merito omnes execrantur. Iamque ori confido post Bullam Sixti IV.Pauli V Greg.XV.& post decretum congregationis Cardinalium,insertis actis Capituli generalis Ordinis Prædicatorum, Romæ celebrati anno 1629,in quo disertis verbis: *Conceptio* B.Virginis dicitur *Sanctissima* (ut refert Michoviensis, vir eruditissimus ejusdem Ordinis) confido inquam, ut omnium mentes à sinistra speculatione, manus ab indicta scriptione,linguæ à contentione conquiescant; atque utinam quod olim Concilium Tridentinum exequi decreverat, tandem optatissimum eventum sortiatur! quod quam immaculatæ

Method. serm. de Hypapant.
Iac. Perez de Valent. in Cant. magnificat. ad vers. 3. Defensorio Amadei Salis de ext. immac. Concept. §. 7. Ant. Imp & Approb. 1652.
Hieron. Epitaph. Paulæ. Iudith. 8.
S. Thom. in 3. dist. 17. q 1. a. 4. Anselm. lib. de Concept. Virg. cap 18. S. Thom. in 1. dist. 44 q. 1 a. 3. ad 3.
V. Nierenberg. except. Concilii Trid. c. 21 pag. 335.
V. Spondani Annal.
Michoviensis Ord. S Domin. in Litan. Lauret. disc. 136. n 13. pag. 502.

tæ Virgini Conceptioni faverit,ex eo patet, quod P.Lancicius vir eruditione,& sanctitatis opinione clarus,scribit in hæc verba: anno 1599 legi, & descripsi ex actis originalibus Concilii Tridentini (quæ asservabantur in Castro S.Angeli Romano, & cum expressa licentia Clementis VIII. fuerunt R.P.Petro de Arubal, Professori Theologiæ in Collegio Romano,& mihi ejus socio, ad aliquot horas exhibita à Cardinali Cæsio) ex aliquot Decadibus Episcoporum deputatorum, ad tractandum de hoc puncto Conceptionis B. Virginis Mariæ,omnes asseruisse,illam esse conceptam sine peccato originali; solos quinque contrarium dixisse. Postea in alia sessione fuisse conclusum, ut tandem determinaretur à Concilio Tridentino, illam esse conceptam sine peccato originali; sed ob instantissimas preces aliquot Episcoporum,& Theologorum S.Dominici, qui illi concilio aderant,rogantium ne hac vice, propter notam quæ inureretur Ordini S.Dominici hoc decreto, illud ederent, sed supersederent, & ad aliud tempus illud rejicerent; concilium supersedit, decretum illud non evulgavit hanc solam ob causam. Ita habetur in actis illis Concilii, quæ diligentissime legi, & hæc tunc exscripsi: hactenus ille. Nunc vero si Sanctissimum Patriarcham Dominicum, si S.Thomam, si S.Vincentium, S.Antoninum, B Ludovicum Bertrandum, B.Henricum Susonem &c. præcipuosque Thomistas ipsam etiam declarationem immaculatæ Virginis Conceptionis à SS.D.Paulo V. postulasse, quorum Catalogum prolixum videre est: insuper Generales Ordinis quinque, totumque Capitulum pro immaculata Virgine stare, solidissime comprobetur, causa omnis quæ in hoc tanto Mysterio, Sanctissimæ Deiparæ gloriam sufflaminare videbatur,sublatam esse, boni omnes, & æqui judices fatebuntur. Porro si eo die quo Madritum cursor Regius, Pontificium diploma Sixti IV detulit,ferant lampadem nocturnis tantum horis, coram imagine conceptæ purissimæ Virginis accendi solitam,medio foro,clara die,eo ipso momento, quo pedem urbi intulit, cunctis spectantibus, ac demirantibus,sponte ardere cœpisse, consumptoque exiguo quod à præterita nocte supererat, oleo, perdurasse flammam, ipsa quæ supposita erat aqua, ignis fomentum suppeditante. Ad quod exciti spectaculum, proxima nocte innumeri prope mortales convenere, vigiliasque stupore defixi produxere; quod si inquam,tantis gaudiis,piisque in Matrem affectibus cordis exstiterint,ad festivam illam summi oraculi denunciationem, immaculatam Virginis conceptionem,neminem impugnare, sed & calamis,& linguis,è Cathedris, è pulpitis,tabulis, codicibus,festis officiis, celebrari posse, qui non triumphi in cœlis,in terris,in universa Ecclesia,in marianis animis,exspectandi sunt? ubi hæc, quæ hactenus in Ecclesia, immaculatæ Virginis Deiparæ Conceptio colitur,non erroneè, sed ad Dei Matris gloriam amplificandam, sic rectè ac ritè coli,è prima orbis Cathedra denuntietur. Quod solum privilegium Virginis sine labe,in majorem ejus laudem, & gloriam cedit, quam est ingens omnis cumulus aliarum ejusdem prærogativarum, præservationis à corruptione, celeris, resurrectionis, glorificationis corporis, virtutum infusarum,doni Prophetiæ &c. ita ut magis laudent Virginem, qui ejus immaculatam Conceptionem prædicant,quam qui alia ejus privilegia,&

Lancicius opusc. Spirit. 21. c. 13. pag. 49.
Nierenberg except. Concil Trident c. 21. 23. §.1.
Bourgesius Sodalit. Virg. Sacrae p. 2 11.
Nierenberg cit. ... epistola ... §. 32 ... a 30.

gratias

gratias gratis datas celebrant; quoniam majus malum fuisset ipsi Virgini privari etiam per momentum gratia sanctificante, & hac labe infectam fuisse, quam carere omnibus prærogativis, & donis gratuitis, ei collatis.

Quare quisquis hujus tantæ Virginis, ipsius Dei Matris honori promulgando se inflammatum sentit, ardens suum desiderium, & votum jungat illi ingeniosissimo ac religiosissimo P. Eusebii Nierenbergii:

Supplex Libellus
pro immaculata
B. VIRGINIS CONCEPTIONE
&
PACE CHRISTIANORVM PRINCIPVM
Ad Sanctissimum Dominum nostrum
ALEXANDRVM VII.
Pontificem maximum

Anagramma insertum in hoc libello supplici, est purum, & satis Mysticum, litteris constans pro numero discipulorum Christi, & Collegii Cardinalitii, conspiraturi pro exaltatione Deiparæ, in obsequium Sanctissimi Domini Alexandri Septimi, qui est quartus Papa Senensis, post Alexandrum Tertium, juxta Spondanum ad annum 1159. Item ad annum 1458. atque ad annum 1503.

Beatissime Pater

Ioannes Eusebius Nierembergius è Societate Iesu ad pedes communis Ecclesiæ Patris provolutus, sacrum, & felix sui nominis nomen offert, & supplicat:

Sanctissimus Pater & Dominus
ALEXANDER *Papa Septimus*
qui erat antea

FABIVS CHISIVS

Anagramma
Quartus è senis Papa,
Dei Matri charissimus,
Ipsi labem Adamon fuisse
statuet
Tunc pax.

Hoc pro honore Filii Dei, pro gloria Matris ejus, pro Auctoritate Sedis Apostolicæ, pro gaudio Fidelium, pro tollendis populorum scandalis, pro Ecclesiæ unitate, & concordia, pro Europæ pace, pro contritione hæreseos, orat plebs, orant Principes, orat Clerus, orant Antistites, orant pii, orant Docti, orat consensus Ecclesiæ, ut veritatem de Immaculata VIRGINIS CONCEPTIONE, quam certam agnoscit, sic vestra sanctitas, sacram, & sanctam statuat, ut à nemine contradici permittat, ad imitationem sanctissimorum Pontificum, qui laboranti Ecclesiæ subvenerant propitiato Deo, per ampliationem cultus, & Exaltationis suæ sanctissimæ Matris.

Venio nunc ad aliud aliunde petitum, ex eodem tamen Doctore argumentum, quod ab institutione festi, *immaculatæ Conceptionis*, sic desumitur: dicet S. Thomas p. 3. q. 27. a. 1. *Ecclesia celebrat Nativitatem B. Virginis; non autem celebratur festum in Ecclesia, nisi pro aliquo Sancto, ergo B. Virgo in ipsa sua Nativitate fuit Sancta.* Quod pari forma, iisdemque terminis in causa nostra procedit: *Ecclesia celebrat* CONCEPTIONEM *B. Virginis; non autem celebratur festum in Ecclesia, nisi pro aliquo Sancto, ergo Beata Virgo in ipsa sua* CONCEPTIONE *fuit sancta*, ergo immunis à peccato. Ipse Christus Magister noster, & viam Dei in veritate docens, festum illud Virginis immaculatæ Conceptæ, à superis celebrari ostendit, ut eundem cultum mortales è cœlo in terras devocarent: nam anno 1310. *Beata Oringa Christiana* Virgo, in cœlos animo & mente elata, Christum vidit conspicuum ea luce, præ qua vel ipsa Solis lux obscura videbatur; vidit & divam Matrem ad Filii latus assidentem, suppari lumine coruscam, & albâ veste, eaque pretiosissimâ ornatam. Huic porro Augustæ cœli, terrarumque Reginæ, accinebant cælites genii, & omnis beatarum mentium Corona, cui immixta Beata Oringa, visa sibi est Virginem supplex revereri! quod dum facit sic ei Christus: miraris *Christiana* dum contemplaris quis hodie Matri meæ honos, quis cultus habeatur, qui plausus dentur, quæ accinantur laudum cantica? at mirari desines, ubi ex me audieris, hodie in cœlis celebrari solennitatem *Immaculatæ Conceptionis* illius, quæ deinde me concepit, ac genuit illibata Virginitate. Illius autem immaculatæ Conceptionis index est, vestis candida, qua nitet. Hæc ad B. Oringam Christus, in illo mentis excessu. At ne vanam quis visionem, aut alienatæ mentis illusionem forte arbitretur, disertissimus Ecclesiastes, & prædicatorũ omniũ prædicator longe excellentissimus S. Vincent. Ferrerius, festũ hoc ab Angelis celebratũ confirmat: nam conferi ilsimæ concioni linguâ igneâ hæc verba exponẽs, *fiat lux*, de Conceptione Virginis sic fatur: *non redatis quia fuerit sicus in nobis qui in peccatis concipimur; sed statim ac anima ejus fuit creata, fuit sanctificata, & statim Angeli in cœlo fecerunt festum* CONCEPTIONIS. Accedit pattea *Summa* Theologicæ S. Thomæ, quibus utebatur S. Vincentius, servari hodie in Conventu S. Dominici Civitatis de Alcanez, Diœcesis Cæsar-Augustanæ, quibus ipse Sanctus nonnullas annotationes & glossas adjecit, in iisque etiam nunc, in 3. p. q. 27. a. 2. ad 3. scripta esse ejusdem S. Vincentii manus de Beata Virgine hæc verba: *fuit immunis à peccato Originali* ita testati, velut oculati testes, Comes de Montoro, Regia à consilio Coronæ Aragoniæ, & Doctor D. Petrus Zamudio S. Petri in hac Regia Madritensi Vrbe Parochus, chyrographo etiam suo adjecto.

Addo his, summæ, & infallibilis veritatis oraculum Sixti IV. qui in 2. Extravag. *grave nimis*, sic ait: *cum Sancta Romana Ecclesia, de intemerata, semperque Virginis Mariæ* CONCEPTIONE, PUBLICE FESTUM CELEBRET SOLENNITER, *& speciale super hoc officium, ac proprium ordinaverit &c.* In quo officio, attendite porro, quid statuerit: in versiculo ad 1. Vesperas ponitur: IMMACULATA CONCEPTIO *est hodie Sanctæ Mariæ Virginis.* In una oratione: Deus *qui per* IMMACULATAM VIRGINIS CONCEPTIONEM. Et in alia: *Concede quæsumus, ut sicut eam* AB OMNI LABE PRÆSERVASTI. Hæc Nierembergius. In recentioris editionis officio: *sentiant omnes tuum juvamen, quicumque celebrant tuam* SANCTAM CONCEPTIONEM. Hoc vero festum, ejusque officium peculiari cultu ac pietate, à PP. Prædicatoribus coli & observari, apud citatum auctorem videre est, affirmatque se vidisse libellum cui titulus: *hora Beatæ Mariæ Virginis, ad usum fratrum Prædicatorum Ordinis S. Dominici*, Typis datum Parisiis anno 1529. ubi eam perspicuè recitatur præservatio Virginis à peccato Originali, ut nullibi eam magis expressam videre

Bollandus in vita 10. Ian. Amedeo Sain 5. 6.

S. Vincent. serm. 1. & 2. in Nativ. B. Virg.

Testimonii V. apud Nieremb. excep. Concil. Trid. c. 24. §. 3. pag. 307. Idem c. 23. pag. 355.

3. noct. resp. 2.

Niar. cit. c. 23. pag. 348.

videre illi contigerit. Oratio hæc est: *Deus qui pro salute humani generis, carnem gloriosa Virginis Mariæ assumere dignatus es, & ipsam* SINE MACULA CONCIPIENDAM, *ante sæcula in Matrem prælegisti; concede propitius, ut qui de ejus* CONCEPTIONE, *quæ fuit nostra Redemptionis, nec non temporum plenitudinis exordium,* LÆTAMUR, *ejus piis intercessionibus, ab instantibus periculis, & à morte perpetua præservemur.* Hymnus vero ad tertiam: CONCEPTIO LAUDABILIS *ab Angelo nuntiata Maria, tam amabilis in concepta præservata.* Ad sextam: *quæ* CONCEPTA VITIORUM SINE LABE PURISSIMA. Ad nonam: *quæ* SINE LABE CONCEPTA &c.

Denique ne hic longior sim, si forte reperiantur, adeo pervicaces, qui nisi signa & prodigia viderint, non credent, aut ut Hieronymus loquitur, Luciferianis deteriores, *solent oculis clausis denegare qui non credunt factum esse, quod nolunt*; plurimis omissis, unum, alterumve oculis subiecisse sufficiat. Catharinus imprimis gravis auctor, Dominicani Ordinis, curationes complures adducit, suo tempore divinitus concessas, solo *immaculatæ Conceptionis* titulo, invocato Virginis Patrocinio; additque, nosse se personas fide dignas, quibus gratiæ stupendæ, in nomine *immaculatæ Conceptionis* obtigerunt; nec ferendos putat, qui fidem denegant, aut explodant.

Hieron. l. 4. contra Luciferian.

Catharin. l. 4. cont. Cajetan. § quod vero p. 357.

Quis in suspicionem vocare audeat, prodigium, quod celebris scriptor commemorat, & inquisitorum auctoritas confirmat. Sanctum Ignatium Lojolam hausisse affectum erga *Conceptionem* Deiparæ *immaculatam*, ex miraculo quod Manresæ, ubi vir sanctus vitæ novæ tyrocinium posuit, tunc erat vulgatissimum. Rem sic gestam describit: Sacerdos probus ac pius, Manresæ quosdam pueros erudiebat. Eorum unum ob quendam puerilem defectum, severius forte quam par est, exceperat: unde tanta inferbuit pueri hujus patruo bilis, ut impacta sica, Sacerdotem trucidarit; cumque elato inter Ecclesiam funere, justa ritu Ecclesiastico persolvuntur, affusâ sacrorum hominum, & Laicorum, qui virum hunc impense amabant, & venerabantur coronâ, extemplo omnium adstantium stupore, resedit mortuus, & cœpit loqui, suum in Deiparam affectum referens quo per omnem vitam flagraverat; unum tamen fuisse, ob quod concessum animæ in corpus regredi, nimirum quod dum viveret, Beatam Virginem conceptam in peccato originali censuisset; hanc unam ob causam, jussum se à Deo tantisper ad vitam redire, ut quam hactenus vivens, tenuerat sententiam, retractaret, eamque immaculate conceptam palam profiteretur. Quod ubi solenniter, & ardentissimo in Virginem affectu luculenter contestatus esset, quasi legatione hac tam honorifica perfunctus, placide obdormivit. Rem gestam in claustro Collegiatæ Ecclesiæ, urbis Manresanæ, picturæ & mutæ tabulæ satis loquuntur; quas cum malevoli obduci cuperent, repertis à quæsitorum Barcinonensium tribunali, accuratissimis Inquisitoribus, compertâ, & omni fide testatâ veritate, contra invidos obtrectatores, historia quemadmodum audistis, per sacros quæsitores confirmata est. Sunt qui velint, per manifestam visionem D. Thomam quædam retractasse, ut apud Eliam de Theresa, Bernard de Busto, aliosque videre est. Superest, quo concludo ultimum D. Thomæ argumentum, quo probat beatam Virginem ab omni peccato actuali liberam, quia

Nieremb. in Vita S. Ignatii. ecdis 4. Dissertatio Amedei Salu. approb. 1651

Elias de Theresa Legatio

Eccl. l. 2. c. 10. n. 12. Bern. de Busto ser. 7. de Concept. Novarini umbra Virg. pag. 65.

§. 3.

TOTA PULCHRA *es Amica mea*, & MACULA NON EST IN TE. Cant. 4.

QVantâ fuerit Regina Esther oris venustate, quam eximiâ corporis, animique pulchritudine, sacra historia, sic paucis testatur: *erat enim formosa valde, &* INCREDIBILI *pulchritudine, omnium oculis gratiosa & amabilis videbatur.* Quod Elogium sub Estheris typo, de B. Virgine intelligendum esse, docet Richardus da S. Laurentio: ideo inquit, in figura Mariæ, dictum est de Esther: *erat formosa valde, &* INCREDIBILI *pulchritudine.* Rectissime hæc nova Esther Maria *formosa valde* deprædicatur; at quo pacto, quæ *omnium oculis gratiosa, & amabilis videbatur*, excellere dicitur INCREDIBILI *pulchritudine*? etenim quod omnium oculis patet, quomodo *incredibile* reputatur? non levis in hoc verbo emphasis; utrumque porro, ex alterutro redarguitur, vel oculis non videri, quod *incredibile* censetur, vel si apparet oculis, non fore *incredibile*. Quod subtili mentis acie expendens Richardus, ad elucidationem inducit illud Isaiæ: *quis audivit unquam tale, & quis vidit huic simile?* Virginem nostram *formosam valde* in primo suæ conceptionis momento, *omnium* oculis fidelium, SS. Patrum, Doctorum, universitatum, ut per sex & decem sæcula Salazar noster eruditissima demonstravit, *gratiosissimam*; quibusdam tamen hanc ejus pulchritudinem *incredibilem* haberi, & censeri. Vos qui docibiles estis, ut credibilem judiceris, aures animumque advertite. In unam Virginem totus defixus, omnesque animi ac corporis ejus dotes penitius contemplatus, exclamat: *tota Virgo pulchra dicitur, quia pulchra facie, & pulchra mente: nemo enim tam sanctus, qui maculam non habuerit, & defectum, præter Mariam: tota enim pulchra, quam tota possedit gratia, quia nullum in ea locum habuit peccatum*; tota pulchra, non ex parte, sed ex toto: pulchra in morte, pulchra in vita, pulchra in primo animationis momento: pulchra oculis, pulchra ciliis, pulchra labiis, pulchra linguâ, pulchra manibus, pulchra pedibus, tota pulchra membris omnibus.

Lib. Esther c. 2. v. 15.

Richard. de S. Laur. l. 3. in princ. Celadam in Esth. pag. 683.

Isa. 66.

Salazar de Concept. immac. B. Virg. c. 42.

Richard. de S. Vict. in cant. c. 26.

Enituir subinde in aliquâ insigni filiâ, formæ elegantia; sed eam parum pudici mores infuscarunt: aliam, pudicitiæ lumen exornavit; sed obsolevit superbia: Alia, Natalitiis imaginibus clara, virtutes in ceris habuit, alia laudem à pueritia collectam, ante virtutis maturitatem decoxit, alia fortitudinis gloria præfulsit; sed Virginitatis laurea caruit. Ad summum, nulla inventa est, quam non aliquis nævus ax ista fatali hominum corruptela derivatus intinxerit. Maria, una est, in quam magnificè consentiens, atque conspirans, omnium virtutum contentio: ut nihil pudori venustas, nihil gravitas demissioni, nihil comitas gravitati detraheret. Sed tu ô homo! pulcher forte in puerili ætate, dum morum candor, & vitæ innocentia omnibus amabilem reddebant; sed turpis in lubrica juventa, dum mores, & amores turpes macula-

maculatunt. Et tu ô homo ! pulcher forte in Virili ætate ; sed turpis plane, & deformis in senectute. Tu ô filia ! pulchra quidem fronte, sed turpi ac procaci lingua. Tu Adolescens, pulchro ac modesto ore ; sed fœdis ac lascivis oculis &c. quam rari nantes, quam pauci hic stantes, de quibus dici potest : *totus pulcher es, tota pulchra es.* Tibi soli canit Ecclesia : *felix namque es sacra Virgo Maria, & OMNI LAUDE dignissima.* Sunt & alii cœlites laude digni ; sed non omni : pulchri ; sed non omnino. Laude dignus Sanctus Petrus ; sed non omni, quia turpem maculam gloriæ inussit, dum Christum negavit. Laude dignus Paulus, vas electionis ; sed non omni, quia persecutus est Ecclesiam Dei. Laude dignus, dilectus Christi Discipulus ; sed non omni, quia & ipse infidelitatis notam, per fugam incurrit. Dignus laude Ioannes Baptista, qui ipsum verbum habuit laudatorem ; sed non omni, quia macula originali contaminatus est. Maria vero, quia ex omni parte vicit peccatum, supra omnes, omni

Aug. lib. de nat. & grat. c. 36. prorsus laude dignissima est : *de qua*, inquit subtilis Doctor Augustinus, *propter honorem Domini, nullam prorsus cum de peccato agitur, habere volo quæstionem. Unde enim* (alii legunt inde) *scimus, quod ei plus gratiæ collatum fuerit ad vincendum, omni ex parte peccatum, quæ concipere & parere meruerit eum, quem constat nullum habuisse peccatum. Hac ergo Virgine excepta, si omnes illos Sanctos, & Sanctas cum hic viverent congregare possemus & interrogare, utrum essent sine peccato, quid fuisse responsuros putamus ? rogo vos quantalibet fuerit in hoc corpore excellentia sanctitatis, si hoc interrogari potuissent, nonne una voce omnes clamassent, si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est ?* Cujus divino plane testimonio, subnecto sapientissimi Idiotæ judicium, qui contemplatione de Virgine Deipara cap. 3. sic ait : *tota pulchra es Virgo gloriosissima, non in parte, sed in toto, & macula peccati, sive mortalis, sive venialis, sive originalis, non est in te, nec unquam fuit nec erit.* Quid hoc, nec erit ? quasi præsagiret, post tot sæcula futuros, qui turpissimam hanc maculam sanctissimæ Virgini aspergere auderent. Sed frustra, quia labes *hæc nec fuit, nec est, nec erit* ; Ut

S. Thom. 3 p. q. 27. a. 4 quemadmodum D. Thomas concludit, *sic in ea impleatur quod dicitur Cant. 4. Tota pulchra es amica mea, &* MACULA NON EST IN TE.

Quærunt solent sacrarum literarum indagatores, ut quid cœlestis sponsus, sponsam suam ab eximia venustate collaudans, bis eadem verba cum admiratione ingeminet ? *quam pulchra es amica mea ! quam pulchra !* bis pulchra, ait Honorius,

Hugo Car. in Cant. cap. 4. *quia immunis ab originali, & actuali.* Hugo Cardinalis ad motes sic interpretatur : *quam pulchra es interius voluntate ! quam pulchra es exterius compositione morum, sive honesta conversatione !* Vel : *quam pulchra in activa, quam pulchra in contemplativa.* Aut ut su-

Rich. de S. Vict. cit. pra diximus : *quam pulchra in facie, quam pulchra in mente.*

Hanc geminam pulchritudinem, quam Sol, & Luna mirantur, dum subjicio, cum ex amœnissimo hoc Virginis immaculatæ spectaculo fructum expecto, ut quisque vestrum hac pulchritudine illectus, in castissimos Virginis amores, totus exardes-

Iacobi 1. cat, & *immaculatum se custodire* io animum inducat. Princeps in pingendi arte Coryphæus, Zeuxis He-

raclеotes, in Iunonis templo, quæ apud agrigentinos, religiosissime celebratur, Helenam exertis totius artis suæ viribus, expressurus : venustissimas ac forma præstantissimas Virgines delegit, in quibus, quidquid in labris genis fronte totu ore, oculisque pulchrum emicabat, quidquid omni ex parte, natura perfectum expoliverat, id totum in unam Helenam, divino propemodum artificio conferebat, *ut ita mutum in simulacrum ex animali exemplo* quemadmodum loquitur M. Tullius, *veritas transferretur.* *Cicero l. 2. de invent.*

Haud aliter (*si parvis liceat componere magna*) ubi Maria, *opus digitorum Dei* efformandum fuit, quidquid ridet in pratis ; quidquid halat in floribus, quidquid fulget in gemmis ; quidquid micat in stellis ; quidquid in tota mortalium, cœlestiumque natura venustatis, gratiæ, excellentiæ, perfectionis usquam reperitur, id omne molitor Deus eminentissimo quodam modo, in Virginem nostram congessit. Viderat hoc acuto mentis obtutu doctissimus ille Parisinæ Academiæ Cancellarius Ioannes Gerson : *perfectio quælibet reperta in creaturis sparsim, tota colligitur in beata ac pulcherrima muliere, vel formaliter vel eminenter. Hæc est regula divini Dionysii, Hierarchias ordinantis, ut summarum suprema illarum beatissimarum mentium Hierarchia; perfectiones omnes inferiorum comprehendat* ; quas cum Deipara infinitis parasangis antecellat, tantam esse pulchritudinem *qua sub Deo major nequit* excogitari, necesse est. Adeo ut Omnipotens Deus, in hoc uno opere ; quod quasi æternitati pinxit ; diciturque *negotium omnium sæculorum*, potentiam suam quodammodo exhausisse, omnesque perfectiones suas, velut in compendium collegisse videatur. Quod ille sensit, qui excellentia Virginis attonitus, eam *compendium in comprehensibilium perfectionum Dei*, appellare non dubitavit. Atque has omnes cœlestis gratiæ prærogativas, in primo conceptionis suæ momento, Mariæ divinitus collatas fuisse, fuse supra ostendimus. *Bonav. in Psalter.* *Gerson. tract. 4. in magnif.* *Gerson. cit.* *S. Bern. serm. 2. in Pentec.* *Andreas Creten orat. 2. de Assumpt. Virg.*

2. Pulchritudo Virg. exterior. Equidem ut occulta sit, harum investigatio, cognitioque virtutum, quæ sub arcana, reconditaque corporis humani, veluti adyta refugiunt ; in eo tamen quædam proposuit Deus animi simulachra, notasque naturæ certissimas, in quibus illæ præluceant : atque ipsis magnis mentibus, domicilia corporum solet apta metari, ut ex vultu, ac decore membrorum colligi possit, quantus augustum hoc palatium subiturus sit habitator ; adeo ut Augustinus de ea : *si te Dei formam appellem, digna existis.* Porro si quam vim habet ; tacita cujusquam corporis figura, ea fuit Virginis forma, ut ille de Areopago non tam nomine, quam sanguine clarissimus, ubi Dei Matrem conspexit, tanto stupore perculsus hæserit, ut si de divinitate liceat divinare, tantum non Deam affirmare præsumpserit : ipsum audite. *Testor Deum, qui aderat in Virgine, nisi me divina docuissent eloquia, hanc verum Deum credidissem ; quoniam nulla potest videri major gloria beatorum quam felicitas ista, quam ego tunc gustavi.* *Aug. serm. 35. de Sanct. Festo Assumpt.* *S. Dionys. epist. ad S. Paul.*

O quam te memorem Virgo ! namque haud tibi vultus
Mortalis, nec vox hominem sonat ; O DEA *certe.* *Virg. l. 1. Æneid.*

Adeo etiam cum gratissimo divinitatis periculo, divina Virginis forma deprædicatur. O dulce ludibrium, fidem per æmulam quandam divinitatis imaginem quodammodo periclitari ! ita de pluralitate Numinum disceptari, ut qui in hanc speciem, oculorum aciem intenderit,

Chrysolog. serm. 140. non possit ut velit artificem Deum, quasi è radio solem ignorare, unde aureo Chrysologus: *quantus sit Deus satis ignorat, qui huius Virginis mentem non stupet, animam non miratur*, totius corporis venustatem non veneratur.

Quid ad integerrimæ Matris gloriam præstantius, ad dignitatem illustrius, ad maiestatem augustius, ad omnium nostrum animos inflammandos potentius? experto credite. Tametsi nihil esse charius in vita, quam suos cuique oculos ducamus, fuit tamen qui Virginis formam, vel semel duntaxat per transennam intueri, toto luminis, oculorumque impendio libens licitaretur: nam ut eius, in paucis erat studiosus, ita cum stupenda, ac pene diuina lectitasset, quæ de singulari eius splendore ferebantur, non temperauit, quin audacior aliquanto eiumperet, votisque summa conditione maioribus indulgens, eam oculis mortalibus aspicere desideraret. Et eccum tibi decreta legatione datur negotium Ephebulo cælesti, qui prænuntius erat: & inueni valuisse preces, quibus cælum importunis fatigarat, significet. Obstupuit visu, & insolita oris honestate perculsus, quid inciperet Adolescens, aliquamdiu nesciebat. Ceterum ubi se animus denique collegit, etsi vehementer hominem etiam is aspectus tenuit; implere tamen desiderantis expectationem adeo non potuit, ut eo conspecto, magis exardesceret, & in querelas effusus, aliud certe se suis tam ardentibus votis à cælo contendisse: ut Angelorum Reginam, ipsam diuini verbi parentem intueri velle, expostularit. Verum his adeo querelis opus non esse, breui post cælestis genius aperuit: statuisse nimirum Virginem ei dare se videndam; sed caro tamen hunc ei staturum Virginis aspectum: ea propter deliberaret secum ipse, quantas, quasque profundere opes, eam in rem placeret. At Adolescens iniuriam ratus, si deliberaret, iubet hoc metu nuntium supersedere, & pretium, quantum id cumque esset, edicere: ambage ergo remota prædicit nuntius: velle quidem indulgere se oculis mortalibus, immortalem Virginem; sed ea tamen lege, ut oculi ab eo deinde aspectu, mortale penitus nihil intueantur. Nec enim æquum videri, ut oculus semel ad tam sublime cæli spectaculum admissus, postliminium habeat ad terræ; cænique sordes contemplandas, quarum obtutu inquinetur. Igitur quos tu oculos, inquit, in Virginis ore defiges, iis captum illico te, simul illa recesserit, senties: ita quidem, ut eiusdem cæcus, nullam lucis usuram sis habiturus. Hoc tu dispendio si neque dum etiam moueris, macte animi Adolescens, die crastina feliciter simul & votis te Virgo damnabit, & oculos tu tuos in aspecta, dilectaque virgine funerabis. Fulminatam hoc edicto suam constantiam sensit Adolescens; ut amor tamen aspiciendæ Virginis nihilo minus perseueraret, incidit ex improuiso consilium. Age sis, manuque obiecta lumen sinistrum occlude, dextrum vero simul & spectaculo impende, & periculo, quodcumque est, audacter committe; honestius hoc illi funus erit, quam alteri sua salus, & vita. Placuit in hoc sibi commento, iamque interea momentum suberat, ut Virginum Virgo pulcherrimo cum comitatu intuendam se iuueni sisteret. Venit, & ô formæ formam elegantem! ô frontis serenæ! ô oris Ambrosij! ô lineamentorum omnium venustatem! simul huc Adolescens destinatam aciem conuertit:

Ex Tomo. Herol. in prompt. mirac. 79. Ioan. Maior spec. dist. 8. tex. 69. Biderman. Delicia. 2. c. 4.

Omnia sunt uno sidera visa loco.
Lunaque se lunam, solem sol esse negauit;
Virginis in oculo, lunaque, solque fuit.

Verum enimuero, ut magnam & prope dixerim immensam, ab eo conspectu voluptatem hauserit, longam tamen eam, ac diuturnam capere haud potuit perinde; nam obiectæ lucis, qualē ante non viderat impatiens, visum omnem illico sic hebetauit, ut offusis repente tenebris, nullum oculi illius usum deinde reseruarit, quo in dispendio, id unum lachrimis dignum ducebat, quod altero, dum timide nimis, stulteque pepercerit, famam gloriosissimi funeris inuidisset, dabis tu, inquit, tu pænas tibi, ut nihil deinde terrenum vide[...] postquam videre hanc cæli fauentis eleganti[...] noluisti, & socio feliciter tumulato, ad hoc [...] viues, ut semper, semperque lachrimeris. Sec[...] to, O *pulcherrima rerum omnium pulchritudo* (ut [...] dilecto tuo loquar) O *Dei Mater, pulchrorum om[ni]um summum ornamentum* ad dandum supplicium rursus accingitur: nam excæcari, & extingui hoc [...] so, quod noluit, debebit. Nec vero tibi operosu[m], mihi gloriosum, hac illum parte vindicari. Exhibe te duntaxat, vel mille oculos spectaculo tam au[...] no, prodigus libens impendam,

Ni-. Epis. 4. c.

Perdam lumina mille, deinde centum:
Perdam millia dein secunda centum.
Dein post millia multa, multa rursus
Optem millia luminum, in cupito
Visa perdere Virginis theatro.

Secundum has querelas, iterato illa. & iam seipsa (quis credat) formosior, illustriorque prodijt, diceres pyropis undique, & smaragdis, & adamantibus coopertam siderum omnium, splendorem extinxisse. O conspectum admirabilem! O frontem iterum! O speciem! O formam denuo elegantem! in quam dum uno lumine, sed toto animo, totisque sensibus collimat, iam iamque anxius, ne noxa suboriatur, non modo superstitem oculum inferias non dedit, sed & benignissimo suo clienti, in amoris filialis hostimentum, extinctum alterum restituit; non enim adeo triste sidus Maria, ut aspici sine noxa non queat. Inhæsit interim Adolescenti Virginis forma, oculis, quibus eam conspexerat, post hac omnibus terrenis occlusis, quæ si species semper oberraret, frustra indecoras faces, in medias castimoniæ niues, funestus pectorum incendiarius effunderet.

Quare, amabo vos, integritatis Amatores, libere in nitidissimum hoc omnis pudicitiæ speculum intendite, Argos hic vos omnes exhibete: nihil ab hac luce ardoris, nihil ab hoc igne fomitis, nihil ab hac forma corruptelæ referetis. Testem habeo irrefragibilem Theologorum principem Aquinatem: *gratia sanctificationis, non solum repressit in Virgine motus illicitos, sed etiam in alijs efficaciam habuit ita, ut quamuis esset pulchra in corpore, à nullo tamen concupisci potuerit.* Quod nec Agathæ, nec Luciæ, nec Catharinæ; nec Agneti, alijsque integræ, ac illibatæ mentis Virginibus concessum. In eandem sententiā concedit Ioannes Gerson, Theologus eximius: *physiognomia Virginis mouebat aspicientes ad omnem castitatem, & luxuriosas extinguebat cogitationes*; quæque ab eleganti quapiam mulieris specie abfistere libidinis scintillæ cōsueuere, uno Virginis aspectu, velut frigida restinguuntur. Liber

S. Thom. in 3. dist. 3. q. 1. a. 2. ad 4.
S. Amb. de Virg. c. 7.
Gerson serm. de concept. Virg.

hic

Bern. serm. 27. in Cant. *Prou. 13.*

hic cum mellifluo Bernardo exclamare: *quid tale in se ostendit, ea qua præterit figura huius mundi?* quam Sapiens sic breui describit: *fallax gratia, & vana est pulchritudo*, in quæ verba Tilmannus; quid est vana pulchritudo, nisi pulchra vanitas? quid est fallax gratia, nisi grata fallacia, quæ intuentibus oculis quasi quibusdam præstigijs illudit? denique; quid est pulchritudo carnis, nisi velamentum turpitudinis? amantur corpora sana cito in fædum abitura, quæ morbi diripiunt, quæ senectus erodit, quæ mors horrenda strage populatur, toties fucata, toties interpolata; non hoc forma, sed fascinatæ veneris rabies imperat, & ne his longius immorer, omnia complexus est Ecclesiastes Hispanus, qui de mulieris specie, virtute seposita agens, hoc de ea elogium tulit: *El parayso de los ojos, el purgatorio de las Bulsas, el lembo de los pensamientos, el infierno de las almas.*

Psal. 44. v. 13. *B. Lauren. serm. de Annunt.*

Quanto satius, quanto sanctius, *vultum tuum*, ô Maria, *deprecabuntur omnes diuites plebis.* Ecquid mirum si diuites, si nobiles, Virginis Matris vultum, pulchritudinemque desiderabant? eum iam dixerit (Psaltes) quia *concupiuit Rex speciem tuam*: valde enim pulchra est, quæ pulchritudine sua, Deum ipsum ad amorem sui pellexit. Huius formæ vos amatores præbete: huius, in animis vestris, Iuuenes ut fæmina compti, puellæ circumornatæ, ut similitudo templi, diuinam pulchritudinem efformare nitamini.

Fonseca Chrysog. mundus Marian. disc. 35. n. 9. *Iuuen. sat. 5.*

Apposita, nec ut opinor iniucunda narratio, stimulos addere poterit, quam refert Christophorus Fonseca, tract. de amore Dei. c. 41. Vlyssipone, matrona fuit prænobilis, deformitatis planè enormis.

Cui per mediam nolles occurrere noctem.

Mirum ipsa se excruciabat, quod non secus ac Megeram, aut Medusam, obuijs se terriculo esse animaduerteret. Tandem quo diuturnæ mæstitiæ, ac amaritudini suæ, modum statueret, ad D. Vincentij Ferrerij, quem impensè colebat, patrocinium ardenter confugit; nec spes eam fefellit: Etenim hoc monstrum hominis, & velut furiarum vna, ex templo speciosam adeo formam induit, ut si non Dea, certe excellentissimæ pulchritudinis idea ab omnibus haberetur, & amaretur; unde in hodiernum diem, inquit auctor, mulieres, in toto illo regno, huius sancti cultui, ac venerationi sunt addictissimæ. Quod si sanctus hic, pulchritudinem corpoream, ad instar flosculi marcescentem, sibi deuotis impertiri consueuit, quanto magis Regina cælitum, pulchritudinem animæ, æternum duraturam, clientibus suis communicabit?

Hanc profecto pulchritudinem, vobis omnibus ultro impertiri, huius formæ vos amatores fieri, *Mater pulchræ dilectionis* desiderat, unicum hoc eius votum; utinam & nostrum, ut vos iuuenes ambuletis *immaculati in via.* Vobis ô coniuges, *sit thorus immaculatus.* Viris, ac virginibus voto obstrictis, sit *Religio munda, & immaculata; ut* omnes simus *sancti & immaculati.* Hoc à vobis hodierna die postulat *mulier immaculata*, tota pulchra, in qua macula non est.

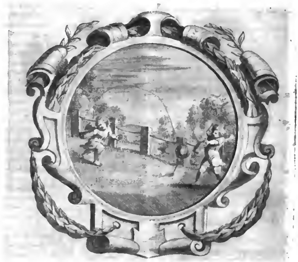
Eccli. 24. v. 24. *Psal. 118.* *Heb. 13.* *Iacobi. 1.* *Ephes. 1.* *Eccl. 4.*

Quam ut aliquando intueri, eiusque pulchritudine in æternum perfrui mereamur, usurpemus illa SS. Patriarchæ verba: *noui quod pulchra sis mulier, dic ergo obsecro te, quod Mater nostra sis, ut benè sit nobis propter te*; potissimum, dum in terram longinquam & regionem ignotam profecturi. Aut cum dilecto tuo Bernardo exclamemus: *gratiosus vultus tuus, Beata Virgo, nobis appareat in extremis, formositas faciei tuæ lætificet spiritum nostrum*, & me deducat, ut non in speculo, & ænigmate, sed facie ad faciem, te cum dilecto filio tuo, mulierem amictam sole, in æternitate valeam contueri.

Bern. serm. 2. in aduent.

FESTVM
SANCTI THOMAE APOSTOLI.

Cum ceciderit, non collidetur. Psal. 36.

Sic cadit, vt tacta surgere possit humo. Ovid. l. 3. trist. 4.

ARGVMENTVM.

LVdus videri posset, quo Deus nos ut pilas habet; quas ut in terras ex alto decidère patiatur, prævidet in altum resulturas. quid? quod, quibusdam cadere etiam vtile fuit, ut altius assurgerent: suoque casu plus sibi, ac Ecclesiæ, emolumenti, quam nocumenti conferrent. Vbi non casum duntaxat Thomæ, sed & aliorum, qui inde cautius incedendo, humilius de se sentiendo, feruentius agendo, ad supremum sanctitatis apicem conscenderunt. quorum exemplis nos qui toties, ac tam fœde prolapsi sumus, edocti, quamprimum è terra, in qua iacemus prostrati, & è limo profundi, in quo infixi hæremus, quantocyus exilientes, cautius, humilius, feruentius incedamus: illud serio & attente animo recolentes, peccatorem ubi per veram pœnitentiam assurrexerit, longe cumulatiori quam antea gratia donari; Deum ad se reducem, velut benignissimum Patrem prodigum filium chariorem plerumque habere, tenerius complecti, ac cælestibus fauoribus vberius locupletare. atque ita illud Psalm. 36. *cum ceciderit, non collidetur*, exponit Origenes: *non collidetur, id est, non permanebit in peccato, sed sicut in agone contingit, ut qui ab aduersario deiectus, denuo assurgat & vincat, ita si quem in nostro agone aduersus principem huius mundi vinci, ac cadere contigerit, nunquid si ceciderit, non adijciet ut resurgat?*

§. I. *Si non errasset, fecerat ille minus.* Martial. l. 1.

§. II. *Confeßio, seu pœnitentia, reddit peccatorem sanctiorem, & Deo gratiorem, quam ante fuerit.*

FESTVM

FESTVM
D. THOMAE APOSTOLI.

Cum ceciderit, non collidetur. Psal. 36. 24.

OLim è Philosophorum stoa, illud præclarè Aristides confessus est, non re è ipso dumtaxat aspectu, sermone, & quotidiana consuetudine Socratis, sed è contactu & complexu eius, mirificam quandam se vtilitatem capere solitum; sic enim diuinus Plato eum loquentem inducit: *proficiebam O Socrates, quotiescumque tecum essem, etsi in eadem domo solum essem, non tamen in eadem parte domus; magis tamen si eadem parte. Et multo quidem videbar multo magis, quando in eadem parte existens, aliquid te dicentem intuebar, quam cum alio essem auersus. Sed longe magis proficiebam cum apud te sedens, te tangebam:* cum manum osculari, tam carum caput, tam doctum pectus amplecti licebat.

Plato in Theogene.

Haud aliter sed longè sublimiori modo glorientur hodierna die discipuli, se non exiguam è cælestis magistri contubernio, ex amabili conspectu, ex suauissimo eiusdem sermone, vtilitatem consecutos, iactent se apud Thomam: quia *vidimus Dominum*, & amica illa vox insonuit auribus nostris, *Pax vobis*: plus aliquid, & multò plus Diuo Thomæ concessum est, *& longè magis proficiebat*; DOMINE IESU, *cum apud te sedens, te tangebat*; Manus illas prodigiosas, cælestium gratiarum prodigas, non spectauit modo, atque trabali clauo in ijs se descriptum legit, sed & contrectauit, *vt vel manus fidem faciat*: nam & rectè Augustinus *de aspectu, ambigi potest, de tactu non potest dubitari*: huic consentit Diuus Ambrosius in cap. vlt. Lucæ, qui sic de Diuo Thoma: *tactu suo debuit me docere.* Meruit Magdalena sedens ad Christi pedes audire verbum illius, sed contingere prohibita est: *noli me tangere*: Hemorrhoissa oram vestimenti pia confidentia tangere ausa, sanitatem inuenit. Dilectus ille discipulus, supra pectus Domini recubuit, sed non intra scrutatus est, his omnibus longè maius beneficium, Apostolus Thomas consecutus est *qua vidit, tetigit*: hic in fornacem illam ardentissimi amoris, rigidam manum immisit, hic homo *ascendit ad cor altum*, ad thesaurum illum diuinitatis, ad immensum illud omnium gratiarum gazophylacium penetrauit, quod nulli mortalium patuit. Exultat sancta anima ac sibi complacet, apud diuam Gertrudem dicens: tota illa cælestis arca, in qua habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, scilicet dulcissimum cor amatoris mei Iesu Christi, est mihi reseratum, excepta vna clausula, quæ mihi non patet, quia hoc non promerui in vita mea: nam quod ibi intus latet, hoc tantummodo reseratur illis, qui tali dilectione Deum amant in terris, quod omnia bona quæ sciunt, libenter toti mundo notificarent, vt Deus amplius glorificaretur; quam charitatem ego non habui sed delectabar sola cum solo scita, quidquid dono eius accepi; vnde ad id superiucundum Gazophylacium non admittor: quod talibus præparatur, qualis Thomas exstitit, qui in altissima diuinæ humanitatis, & humanæ diuinitatis adyta penitus admissus, tantum profecit, vt ea orbi vniuerso manifestando, ac fidem suam præ cæteris Apostolis in nobis stabiliendo confirmarit. Hinc Diuus Augustinus expendens illud Diui Thomæ ad condiscipulos. *Nisi videro &c. non credam*, ait: *in his Apostoli verbis, mundi vtilitas agebatur, & vnius interrogatio, vniuersitatis erat instauratio*, adeo vt infidelitas Thomæ, eiusque incredulitatis pertinacia, nobis plus contulerit, quam viua fides, & prædicatio Apostolorum, Seraphicum Doctorem hæc vberius tractantem attendite: *ut verbo utar sancti Gregorij*, inquit, *numquid casu gestum esse credimus, ut electus ille discipulus, quando ad discipulos Dominus est ingressus, deesset, sed post veniens, alijs referentibus audiret, audiens dubitaret, dubitans palparet, palpans crederet; non hoc casu, inquit, sed diuina dispensatione gestum est: egit namque miro modo superna clementia, ut discipulus dubitans, dum in magistro suo vulnera palparet carnis, in nobis vulnera sanaret infidelitatis*, ac tandem concludit: *plus nobis Thomæ infidelitas ad fidem, quam fides discipulorum credentium profuit: quia dum ille ad fidem palpando reducitur, nostra mens, omni dubitatione postposita, in fide solidatur.* Vnius Thomæ casus, omnium titubantium, ac vacillantium in fide, fuit stabilimentum: atque è suo ipse casu fortior, firmior, sanctior, ac Deo gratior assurrexit: salubri documento homini quantumuis flagitioso, relictos si per veram pœnitentiam, & ardentem amorem se ad Deum conuerterit, ampliori gratiæ ac gloriæ cumulo condecorandum, iuxta illud Poetæ: quod fusius pertractabimus.

Chrysol. serm. 21. Aug. serm. 161. de temp.

Luc. 10.

Ouid. lib. 15. Metam.

In vnd. l. 5. cap. 78.

August. serm. 156. de temp.

Bonauent. serm. 1 de S. Thoma. S. Greg. lib. 26 in Euang.

§. 1.

Si non errasset, fecerat ille minus. Martial. l. 1.

DOctor Angelicus Thomas Aquinas, de Thoma Apostolo acturus, in argumentum huius festiuitatis, assumit illud Prophetæ: *Dedit abyssus vocem suam, quia inquit, Thomas abyssus est propter nominis rationem, quod interpretatur abyssus*; Abyssus enim fuit Thomas infirmitatis, & miseriæ, qui abyssum quæsiuit, & inuenit benignitatis & misericordiæ. *Abyssus dicitur ab à priuatiuo, id est sine, & byssus, id est candidus: quia sine candore lucis fides.* At quam profunda miseriæ, malitiæ, peruicaciæ, pertinaciæ, perfidiæ, abyssus fuerit, primum perscrutemur: fuit in eo secundum grauea SS. Patrum, & Theologorum sententias, obstinatio planè singularis, ex eo cumprimis, quod non esset in Christi disciplina tyro, sed aliquot iam annorum discipulus & familiaris, atque adeo vnus ex duodeno Apostolorum choro: non erat rerum imperitus Adolescens, qui tum fortè, cum maioribus suis, pertinacia atque obstinatione certaret; sed erat ætate virili ac matura. Multa quoque iam miracula viderat generis eiusdem, cum eò quod præfractè se crediturum negabat;

S. Thomas Aquin. serm. de S. Thoma.

S. Thomas. cit.

Salmeron de amore Dei. l. 16. c. 21.

hiam

filium quippe viduæ, ipsumque nuper quatriduanum Lazarum, à mortuis viderat in lucem reuocatos. Denique in ea peruicacia, non unam hæserat, alteramuè horam, sed octiduum totum, atque in ea ad vltimum spiritum se pertinaciter perseueraturum obfirmatat, nisi abyssus misericordiæ, cum clementer excepisset. Compellat ipsum hisce verbus, Hipponensis Antistes: *O beate Apostole, ante oculos tuos Christus Lazarum potuit suscitare, & ipse non poterat de sepulchro surgere? quaris loca clauorum, & oblitus es miracula tanta signorum? sic perdidisti in triduo memoriam magistri, ut potentia non crederes Christi?* Accedit hanc Thomæ pertinaciam, cum insigni aliorum Apostolorum iniuria, & contemptu coniunctam fuisse, quos leuitatis in credendo facilè arguebat, iuxta illud Sapientis: *qui cito credit, leuis est corde:* ijsque sanctè affirmantibus, fidem derogabat. Principem Apostolorum audierat profitentem, visum à se post Resurrectionem Dominum: Audierat duos discipulos ex Emaus reuersos, qui longum etiam cum eo sermonem habitum referebant: eumdemque cognitum in fractione panis. Audierat Magdalenam, aliasque sanctas mulieres, quæ eum allocutæ, & testes oculatæ fuerant. Quin etiam reliquos decem Apostulos audiebat, ipsi omni asseueratione affirmantes, visum à se Dominum manuum, pedum, laterisque cicatricibus insignem, auditum semel iterumque salutantem, & spiritum sanctum in remissionem peccatorum impertientem. At ille, qui (ut Augustinus loquitur) *mortem incurrerat in fide*, nullis rationibus à concepta animo pertinacia dimoueri potest. Quid si benignus Dominus, ut te ad fidem resurrectionis adducat, cælitum ad te Angelum mittat? *non credam* inquit. Quid si mater sanctissima Saluatoris, eum resurrexisse asseueret, visum à se, & diuturno complexu, colloquioque detentum testetur? *non credam* inquit; sed age obsero Thoma: si veniat ad te Magister tuus, sic ut eum quidem non videas, audias tamen, & liceat notas audire, & reddere voces, quid facturus es? *nisi videro non credam*: videbis ergo eum hisce oculis tuis, & auribus percipies verba eius, numquid hoc satis erit, ad extorquendam fidem? non erit satis, inquit: *nisi misero manum meam in latus eius, non credam.* O Thoma! quam parua est fides tua, quam magna pertinacia tua? in quantam miseriæ, caliginis, peruersitatis abyssum delapsus es! nihilominus immensa tibi, & ut ita dicam, abyssalis miserationis diuinæ abyssus aperitur: *Ecce enim iterum venit Dominus, ne periret Discipulus*, quem ut à pertinaci errore, ad sacram fidei doctrinam reuocaret, diuino usus est magisterio, scribit porro sanctus Lucas, post resurrectionem suam, apparuisse *in multis argumentis*, quæ Scholastico more exponens S. Bonauentura, docet Christum cum Thoma fuisse argumentatum: *vide inquit processum mirabilem, Christus intrat ut Deus: & hæc fuit propositio maior, deinde ostendit ei manus & latus, & hæc fuit propositio minor, tertio conclusionem extorsit, Dominus meus & Deus meus.*

August. serm. 159. de temp.

Eccl. 19.

Aug. serm. 159. de tempore.

August. serm. 159. de temp.

S. Bonau. serm. 2. in hexamero.

Qui librorum indices excogitarunt, rem utilem ac delectabilem adinuenerunt, ut quæ longo tractu, in vasto volumine dispersa, & prolixa lectione indaganda, ad summam & breuem synopsim redigerentur, ut primo quasi intuitu omnia instruerent. Liber vitæ, Christus est, ut docet Iustinianus Venetus, scriptus intus & foris, in quo omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei: atque huius immensi voluminis perfectus index, S. Thomas est, Cum ea omnia quæ in Christo fusissime continentur, comprehenderit, summa, seu synopsi duorum verborum: *Dominus meus, & Deus meus:* quibus totam Thomæ Aquinatis summam, atque omnia Christi diuina & humana mysteria complexus est. Magdalenam conuertit interiori motu, & cælesti radio: Petrum oculo, Paulum voce; sed Thomam perfidum, peruicacem, pertinacem, conuicit demonstratione, & syllogisticis argumentis, signisque euidentibus primæ veritatis. Vnde D. Thomas *dicitur Christus suam resurrectionem argumentis declarasse, in quantum per quadam euidentia signa, se verè resurrexisse ostendit*, Etenim quid efficacius demonstratione hac palpabili, ad intellectum Thomæ in submissione fidei captiuandum? vnde ut notat Theophylactus, in illo versu. *Dominus meus, & Deus meus*, post tactum lateris, ipse se Theologum ostendit, duplicem naturam, & unam hypostasim Christi edisserens; dicens enim *Dominum*, naturam humanam; dicens Deum; diuinam confessus est, in uno & eodem, O abyssus misericordiæ! *O pietas salutaris!* exclamat Augustinus, *quæ non dedignatur locum ostendere cicatricis*; amice illum inuitans: *infer digitum tuum huc, & vide manum meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis.*

B. Laurent. Iustinian. lib. de ...

... c. 21. & de ... Christi agone.

S. Thom. in 3. q. 55 a. 5.

August.

Longè S. Thomas corpore abfuerat, sed longius animo, à dilecto Christi grege auolarat: longius enim cæteris Apostolis fugisse, atque adeo alijs congregatis, necdum rediisse dicitur. Iamque animo obfirmato, omne lumen fidei, ac Deum optimum excluserat, ut facilius fuerit Christo clausis ianuis atrium, quam animum Thomæ penetrare. Apposite ad motes Philo Carpothiorum Antistes, in cantico amoris, cap. 5. *vox dilecti mei pulsantis*, sic ait *hoc quoque ad resurrectionem referri potest, cum Dominus noster Iesus Christus, clausis ianuis apparuit Apostolis: cum & Thomam incredulitatis suæ reprehendit (& sub eius nomine quamlibet infidelem animam) ut sibi ianuam cordis aperiret.*

Quoties diuinus sponsus pulsat ianuam cordis vestri, & surdi estis, cum illa vel nutu, vel sibilo lasciui proci patefiat? quoties dilectus interiorem illam ianuam, pessulo diuino pertinaciæ in scelere, pessulo ferrugineo inueteratæ luxuriæ, pessulo ferreo prauæ consuetudinis, pessulo aureo auaritiæ, pessulo adamantino confusionis, desperationis, confessario Dei vicario clausum, & obstructum inuenit? cor nostrum illi pateat, qui suum Thomæ, & omni peccatori, affectu tenerrimo nudum, & apertum exhibuit. Fuit qui reditum Thomæ, conspecto Christi corde, ingenioso hoc symbolo expressit; falconem liberius, ac longius per aera euagantem, ut Dominus ad manum reducat, cor captæ prædæ cruentus illi ostentat; subiecto lemmate: *ut redeat.*

Arresd. festo S. Thomæ.

Plures cum Thoma longius auolarunt, longius euagati sunt, ostendit benignissimus redemptor sacratissimum cor; *redite ad cor*; ostendit corpus suum, ut qui longius auolarunt, *congregentur & aquilæ.* Quo autem Christus, suum Apostolorum ostēderit fructu, Bernardus calamo suo lacte & melle manante, suauiter descripsit: *Thomas dubitando (& palpando cor illud Iesu) constantissimus factus est, Dominicæ confessor resurrectionis.* Apostoli ad prædicandum Euangelium, in totum orbem dispergendi, omnes fidei articulos, in unum symbolum conferre,

S. Bern. serm. 1. super miss.

teleret, ut eadem omnes mysteria, concordibus animis & linguis prædicarent: uuum itaque singulis articulum conferentibus, D. Thomas qui de Christi resurrectione est, pronuntiauit *tertia die resurrexit à mortuis*, ut D. Augustinus testatur. Verum enimvero cum D. Thomas hunc articulum, ut diximus, perfide ac impiè negarit, dicens: *nisi videro non credam*: cur eius constitutor prædicator? non alia de causa, quam ut eò maior esset prædicationis fides, quo maior fuerat infidelitas prædicantis: quis enim fidem derogaret inimico, istam, quam pertinacissimè negarat, veritatem confitenti? unde est illud magni Gregorii: *plus nobis Thomæ infidelitas ad fidem quam fides credentium discipulorum profuit.* Mirabilius est autem illud Haymonis: *plus nobis profuit dubitatio Thomæ, quam certissima fides Mariæ:* hancenim protervi, utpote matris, suspectam dicerent: illam, vero utpote aduersarij, incorruptam iudicarent. Ex quibus, primum hoc quod proposuimus, concluditur:

Aug. serm. 151. de temp.

S. Greg. hō. 26. in Euang.

Mendosa l. 1. Reg. c. 6. annota. 10. sec. 3.

Si non errasset, fecerat illa minus.

Sic tamen, ut illud Augustini vos monitos velim: *non cadendi exemplum propositum est, sed si cecideris, resurgendi*, alterum est, Thomam pænitentem, ac ac confitentem: *Dominus meus, & Deus meus*, plus gratiæ, fauoris, beneuolentiæ, apud Christum inuenisse, quam si nunquam peccasset, iuxta illud Angelici Thomæ pronuntiatum: *Dux in prælio plus eum militem diligit* (æstimat, effert) *qui post fugam reuersus, hostem fortiter premit, quam eum qui nunquam terga præbuit, neque aliquid fortiter fecit.*

August. in Psal. 50.

S. Thom. in Luc. cap. 15 mauus gaudium fit super uno peccatore.

§. 2.

CONFESSIO SEU PÆNITENTIA REDDIT PECCATOREM SANCTIOREM, ET DEO GRATIOREM, QUAM ANTE FUERIT.

PRobationi denuo mihi seruit, quo nec excelsiorem, nec excellentiorem Doctorem reperio, Thomas Aquinas, qui 2.2. q. 106. a. 2. diuinè ut assolet, disceptat: utrum quis maius beneficium à Deo consecutus sit, innocens, qui niueam in Baptismo gratiæ vestem acceptam, non commaculauit, an pænitens, qui etiam post innumeras lethalis peccati labes, ad cor redierit, & confessione Sacramentali expiarit? ad quod quæsitum respondet: *potest dici maior gratia facta pænitenti, quam innocenti quia magis datur gratis, cum enim esset dignus pæna, datur ei gratia: & sic licet donum datum innocenti sit absolutè consideratum maius, tamen donum quod datur pænitenti, est maius in comparatione ad ipsum: sicut paruum donum datum pauperi, est maius quam diuiti magnum.* Quid, quod indies accidere videmus, ut peccator quasi è veterno suo, vigilantior resurgat, è torpore feruentior, ex periculo circumspectior, è fastu humilior, ex casu cautior, & alacrior in cælum altior assurgat: veluti follis, aut pila quælibet in terram recidens: *sic cadit ut tacta surgere possit humo.* Inanis certè, ac leuis follis, præsumptionis spiritu inflatus, Thomas censeri poterat, qui præ cæteris Apostolis, vltro in mortem ruere, sanguinem fundere, paratum se iactitabat, dicens: *eamus & nos, ut moriamur cum eo.* at quam vane, turpis fuga, & altissimus ille incredulitatis casus, manifestè edocuit, è quo alacrior, & altior assurrexit: pilam quippe ex eo non solum bonam deprehendis, quod percussa bene volet, sed quod cadens in terram, bene resultet: ita quis non ex alta contemplatione, & feruore cognoscitur, sed si lapsus in peccatum, statim resurgat. Origines exponens illud Psal. 36. *cum ceciderit non collidetur*, hoc est inquit, *non prosternitur, non permanebit in peccato, in quo ostenditur, esse aliquos casus, qui tamen non continuo indicent esse victum, & prostratum, cum quis ceciderit: sicut enim in agone* (perupposita vtitur similitudine) *fieri solet, ut duabus inter se luctantibus, accidat primo quidem cadere unum, & cum ceciderit, surgat & vincat: ita etiam in nostro agone, qui est nobis aduersus principem huius mundi: si forte acciderit aliquem de nobis vinci. & in aliquo periculo cadere: possibile est ut post peccatum resipiscat*, & exsurgat, & vincat iuxta illud: *numquid qui ceciderit, non adyciet ut resurgat?* Quid, quod optimus morum magister asseueret: *multi ceciderunt, ut altius surgerent.* Deus subinde electos cadere permittit, ut è torpore suo feruentius resurgant. Paulus 1. Cor. 15. *ego sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus*, seque abortiuum nuncupat; quodque stupendum, mox subdit: *abundantius illis omnibus laboraui.* Hieronymus id scitè obseruauit, epistola ad Paulinum: *subitus inquit, calor, longum vincit teporem: Paulus Apostolus de persecutore mutatus, nouissimus in ordine, primus in meritis est: quia extremus licet, plus omnibus laborauit*; qui feruor non aliunde, nisi à frigore anteriore, quasi per antiperistasim derepente oriri visus est. Hoc ipsum purpura, sed vitæ sanctimonia illustrior, confirmat B. Petrus Damianus. *consueuit Deus honorare pænitentes magis, quam innocentes: quia deuotior est feruidus pænitens, quam tepidus innocens: cum ille materiam feruoris habeat, hic tepiditatis, ut ipsa flagitia; pabulum censeantur diuini ardoris.* Tum ab exemplis rem comprobat: *habeo ad manum,* inquit, *testimonia nec pauca, nec parua, quæ & ipsa credibilia facta sunt nimis: Petrus Apostolus non quilibet Apostolus, sed princeps Apostolorum, numquid non de choro pænitentium est? non ipse est qui Deum negauit, reliquit magistrum, fefellit promissum, negationi periurium addens crimen criminis adyciens? cecidit, sed non collisus est quia Dominus supposuit manum suam*; imo altior, feruentior, & sanctior assurrexit?

Origenes in Psal. 36.

Senecā ep. 91.

Damia. serm. de S. Martino.

2. Hoc lapsus diuina prouidentia permittit, ut è casu suo cautius, & humilius incedant: quare Augustinus lib. 14. de ciuit. c. 13. sic libere profitetur: *audeo dicere, superbis esse vtile cadere in aliquod apertum, manifestumque peccatum, unde sibi displiceant: salubrius enim Petrus sibi displicuit, quando fleuit, quam sibi placuit quando præsumpsit.* quo fit ut Deus peccati venenum, in peccatorum remedium, & antidotum conuertat, atque ex veneno, ut ita dicam, theriacam faciat. Hugo Carensis in Psal. 57. *Dominus facit quandoque de veneno theriacam: ut de peccatis patratis, fit homo cautior, & fortior post lapsum, & in amore Dei feruentior* sit è lapsu suo, remedium David sentiens, ait *bonum mihi Domine quia humiliasti me*: dixerit Ioseph suo Pharaoni: bonum mihi quia exaltasti me; dixerit Esther Aufsero suo: bonum mihi quia coronasti me; dixerit Mardocheus Regi: bonum mihi quia honorasti me; dixerit Tobias Angelo: bonum mihi quia illuminasti me, dixerit Claudus Petro: bonum mihi quia sanasti me, dixerit Lazarus Christo: bonum mihi quia suscitasti me. At Rex David, inter omnia beneficia, hoc summum depredicat: *bonum mihi Domine, quia humiliasti me.* Quorsum hoc sibi adeo bonum extollit? *ut discam iustificationes tuas*, ut discam altos, & elatos præsumptionis spiritus, dimit-

Ioan. c. 11.

Psal. 118.

Psal. 29.

tere, quibus inflatus: dixi *in abundantia mea, non mouebor in æternum.* Petrus Gunsaluus equo excussus in cloacam, à mundo illusus, ipsum irridens, sensit verissimum illud: *bonum mihi Domine.* &c. Ita quandoque viros sibi nimium præfidentes, cæteros præ se despicientes, quod ingenio, facundia, alijsque naturæ dotibus pollerent, salubriter à Deo humilitatos vidimus, dũ aut in medio orationis cursu, instar piscis muti, coram honestissimo consessu repentè consticuêre: aut verbo, aut opere, in leges prudentiæ enormiter impegêre: aut alios subinde despotico fastu, & intolerabili arrogantia arguentes, in illud ipsi longe grauius prolapsi, se homines agnouerint, & exemplo principis Apostolorum, iam conuersi, fratres suos confirmare didicerunt. *Petrus futuri casus nescius, magnificè profatur: Domine tecum paratus sum, & in carcerem, & in mortem ire; sed Dominus videns eum præsumptuosè loquentẽ, promittit tentationis speciem scilicet quod negaturus esset.* Vbi Diuus Basilius aptè subnectit, id iusto ac secreto Dei consilio fieri: *sciendum autem* inquit, *quod Deo permittente, timorati lapsum patiuntur quandoque, ad fastus præcedentis remedium.* idem argumentum prosequitur Gregorius, & Isidorus, qui eiusmodi in se confidentes, nimiumque, elatos, Deo permittente turpissime, in ipsum nempe fœdæ libidinis, aut grauis iniustitiæ flagitium prolapsos tradunt; atque ita docent Paulum de superbis Philosophis scripsisse, quod Deus propter superbiam, tradiderit eos in cordis sui desideria: *in immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis, in passiones ignominiæ.* Sed ut gentiles omittamus, in luce fidei, in feruore charitatis, æstuantẽ Anachoretam obstupescite; hic postquam quadraginta omnino annos in eremo Deo militauerat, miranda maxime patrarat, trophæa de hoste inferno statuerat plurima, effusa è vicinis oppidis ad se hominum turba, cæpit forte se circumspicere, & virtutem suam demirari: cum ecce vir id ætatis ac sanctitatis à mulercula triumphatur, & ab ea, in qua ipsum cacodæmona non irruerat, imo è qua victum eiecerat huic itaque infelix primo pudorem, mox vitam extorquet; & vero tertium scelus accumulasset desperabundus, & victum se mundo dedidisset, nisi lapsus benignissimi Domini sic disponente prouidentia, erectus fuisset, tum enim vero altissimum casum iuum cum honore despicere, animo ad ardua quæque assurgere, sepulchrum viuus subire, mortem suam in decimum annum vsque deflere; cælo interim oculos nunquam attollere: via semel aut iterum in hebdomade de herbulis vesci, quæ ad ostium conditorij creuissent: ipse certe Apostolus, peccato mortuum dixisset, sed nunquam pulchrius ille vixit, quam sic mortuus: nunquam gratior orbi paruit, quam dum sic latuit: nunquam celsior stetit, quam dum sic cecidit. diuino etenim oraculo scelus sibi remissum audijt, atque ea inde numini charior, quam unquam alias extitit, ut verissime magni Gregorij verbis affirmare queam: ecce sit: *plerumque Deo gratior ardens vita post culpam, quam securitate torpens innocentia.*

Plat. de bono status Relig. apud ad saeculares. c. 38.

S. Thom. in Lucam c. 22.

Basil apud D. Thom. cit.

Greg. l. 28 mor. c. 13. Isidor. de summo bo. l. 2. c. 39

Ad Rom. 1

Surius 28. Ianuar.

S. Greg. l. 3 pastor. admon. 25.

Pænitentia non modo æternis supplicijs eripit, ut rectè Ambrosius: *confessio pœnarum compendium est*, sed hominem diuinis Sacramentis suscipiendis, conficiendis, administrandis indignum, rursus in pristinam gratiam admittit, & mensa hac, quo maior in terris honor exoptari nequit, amicè dignatur. Dauid pænitudine ductus, ex intimo corde clamat ad Dominum: *ego sum qui peccaui, ego inique egi.* Quid gloriæ, quid honoris, hac humili confessione reportauit? subditur statim: venit Propheta Gad ad Dauid in die illa, & dixit ei: *ascende, & constitue altare Domino*; quod Dauid fideliter executus, *ædificat altare Domino, & obtulit holocausta, & pacifica.* Influit hic suauissimo sermone Ambrosius: *qui facto*, inquit, *statim dignus sacrificio iudicatus est, qui absolutione æstimabatur indignus* O vicissitudinem inauditam! ô metamorphosim gratissimam! ut hostis capitalis, Regis sicarius, eiusdem dapifer aut Oeconomus (*Maior domo*) constituatur! è loco supplicij, ad locum conuiuij vocetur, eadem cum ipso Rege mensa, intima familiaritate perfruatur! Idcirco stupuere Iudæi, dicentes: *peccatores recipit, & manducat cum eis*; Thomas vero non modo conuiua, sed & sacerdos altissimi, & dapifer summi Regis effectus est. Quid quod arctior inter Deum & peccatorem iam conuersum amicitia, quam si nunquam eius gratia excidisset.

Amb. l. 2. de Abel & Cain. c. 9.

1. Reg. 24. v. 17.

V. 18.

Amb. apolog. 1 de Dauid. c. 7

Marc. 2.

Quemadmodum experientia compertum est, os confractum, atque ipsas etiam plantas, multo solidius vniri, & quodam quasi callo obducto, ea vulnere roborari. Certè prodigus ille filius ad Patrem reuersus, arctiori complexu stringitur, festiuius habetur, longe excellentiori honore afficitur, quam senior ille filius, qui semper innocentiam conseruasse se gloriabatur: nam qui inter mercenarios recenseri cupiebat, inter paterna brachia fouetur, & lautissimo conuiuio, quale nunquam primogenitus à parente obtinuerat, adhibetur; quod expendens D. Bern. *prodigus inquit filius, ad filiorum numerum aspirare timebat, beatum se reputans, si vel in mercenariorum numero recipi mereretur, minimè tamen sufficere potuit paterna pietas, nisi tam copiosam ei misericordiam exhiberet, ut posset & ille, qui nunquam à parente discesserat, senior filius inuidere.* Quasi pænitens innocenti non solum adæquaretur, sed etiam præferretur, quod breuius, nec minus eleganter expressit Tertullianus, dicens: *chariorem senserat, quem lucrifecerat*; hoc est, quẽ pænitentem receperat in maiorem sui amoris gratiam cooptauit. Ita Thomam, ut filium prodigum in terras longinquas profugum, pluquam paterno redemptor noster affectu complexus est, quia Doctore Thoma Angelico, *sic agricola illam amplius terram amat, quæ post spinas, vberes fruges profert, quam eam quæ nunquam spinas habuit, & nunquam fertilem messem produxit*, mortales inter, si transfuga, amice inuitatus, ad castra reuertitur, proditor in gratiam recipiatur, capitalia odia componantur, animo plerũque veteris sceleris, ac iniuriæ quoddam vestigium, rancor quidam, diffidentia, & veluti vulneris cicatrix inhærere consueuit, at ubi peccator ad Dominum redierit, omnium scelerum, ac si nunquã fuissent, ne memoria superest. *omniumq; iniquitatum non recordabor amplius*, sed priori, imo ampliori gratiæ, & dignitati restituit. Onesimus Phryx, Philemonis, diuitis Colossensium ciuis mancipium, fugit compilatis heri sui rebus Romam, ibique in Paulum incidit, qui eum ad Christũ conuertit, instituit, & baptizauit, adeoque ex fure & infami mancipio, cũ in suis vinculis habuit ministrum fidelem, & sedulum: & gratia cũ Philemone inita, factus est vir, & Doctor egregius, & post Timotheum secundus Ephesi episcopus creatus, valde commendatus, & laudatus à S. Ignatio. Romæ deniq; sub Traiano Martyrij laurea coronatus. Vnde huic vili mancipio ea gratia, ea sanctitas, & dignitas? audi Hieron.

Bern. serm. contra vitium ingratitudinis.

Tertull. lib. de pænit. cap. 8.

S. Thom. in Luc. 15. maius gaudium super uno peccato.

Ezech. 18.

S. Ignat. epist. ad Ephesios.

si Do-

Hierony. in eum Pauli epist. *si Dominum non fugisset, nunquam venisset Romam, vbi erat Paulus vinctus in carcere; si Paulum in vinculis non vidisset, non recepisset fidem in Christum, si Christi non habuisset fidem, nunquam Pauli effectus filius, in opus Euangelij mitteretur. Ex quo paulatim, & per gradus suos, reciprocante sententia, ideo minister Euangelij est factus Onesimus, quia fugit à Domino.* Infamis vitæ nulla superest nota, imo nescio quo honoris fulgore inauratur. Medicis atque ipsis chirurgis quantumuis peritis, non ea in curando vulnere ars & industria, ut cicatricem non relinquat, hoc solius supremi illius medici est, qui non modo nullum plagæ vestigium relinquit, sed insuper decorem ac venustatem, lętia olim patribus conferre consueuit. Chrysostomus:
Chrysost. hom. 5. de pœnit. *quamuis innumeris modis adnitatur medicus interlinere cicatricem, & eam è medio auferret non poterit tamen. Repugnat huic facto, natura infirmitat, artis insuper vis inualida, denique tenuitas medicamentorum. E diuerso Deus, quando peccata abolet, nullam reliquam facit cicatricem, nullum vestigium sinit manere: sed cum sanitate, eximium etiam confert formæ decus.* Inter Brasilos non ita pridem à Barauis captiuos, conspexi hominem brachio ac pectore, varijs plagis conscisso, qui hoc Brasilis, maximè nobilibus, moris esse asseuerabat, ut cutem corporis, cultris concidant, atque in ipsas plagas vniones, ac margaritas inserant: ita peccatricis animæ plagas, Deum gemmis ac margaritis exornare, probat visio illa mirabilis, quam sibi
Insign. S. Gertrud. l.4.c.45. diuinitus ostensam fuisse, refert S. Gertrudis, die festo S. Mariæ Magdalenæ: vidit quippe sanctam illam pœnitentium patronam, veste pulcherrima, pretiosissimaque indutam: cuius limbi aureis floribus, mire radiantibus coruscabant: vestis autem gemmis varijs collucebat. Porro significatum est Gertrudi, tot illam gemmis eiusmodi exornari, quot peccata viuens in animum admisisset. In gemmas ergo mirabilis Dei atque omnipotentis misericordia, electorum crimina conuertit, quæ pœnitentē animam exornant, atque condecorant. Vnde perapposite Hieron. *fœditatem vulnerum, inquit in sanitatis decorem commutat.* Atque ut propositum prose-
Hierony. epist. 46. ad Rusticū quamur, fertur Traianus Imperator, post Decebalum Dacorū Regem prælio victum, cū vulneribus
Baron annal. a. 103 ligamina deessent, suam purpuram in tenues lacinias concisam, vulneribus militum obligandis adhibuisse: Alexander proprio diademate Lysimachi saucij vulnus obligasse. Quis ad eiusmodi alligaturam, quæ non modo saluti, sed & honori est, erubescat? at longe pretiosius redemptor vulnera nostra obligauit: VINCULA EIUS ALLIGATURA SALU-
Eccl. 6. TIS. Quo inquit. Palacius, *fit allusio ad nexum quo chirurgus membrum sanctum obligat.*

Sic anima quantumuis saucia, à confessario vitta coccinea, pretioso sanguinis ostro tincta deuincitur, diademate meritorum Christi, redimitur: ut necessario anima, post lapsum pœnitentis pulchrior, sanctior, ac Deo gratior sit, quam fuerit iusta, antequam peccaret: præterquam enim, ut cum D. Thoma communiter Theologi, quod per confessionem reuiuiscant omnia merita vitæ præteritæ, insuper accedit gratia, per sacramentum collata, ut
Lugo de pœn. disp. 52 sect. 1. & 2. rectè docet Cardinalis Hugo, de pænitentia. Vbi idem animæ peccatrici, mihi accidere videtur, quod insigni olim latroni, (Crocotta nomine) de quo hæc me legisse memini. Octauius Imperator publi-
Ribadineyra de principe Christiano l.9.c.15. ca præconis voce, decies millia sestertium promisit se daturum ei, qui sibi Crocottam, latrocinijs insignem & latronum ducem adduxisset; hoc ubi rescijt Crocotta, prudenter impudens Imperatorem ipse supplex adijt, se Crocottam confessus, eiusque se clementiæ committens, pretium quod tradenti Crocottam promiserat, reportauit. Exclamat hic ad rem nostram apte Cassiodorus: *mira compen-*
Cassiodor. in Psal. 118 *satio! stupenda vicissitudo! Domino suo proprio maledicere,* (malefacere) *& ab eodem, præmia salutis accipere! quis non incitaretur ad præmium confiteri, cui non possit negare, quod fecerit?* Vides peccatorem pænitentem, non modo omnium scelerum suorum remissionem cōsequi, & apud Deum omnis iniuriæ, quantumuis grauissimæ illatæ obliuionem induci, sed insuper meritorū ac gratiarū cumulo locupletari, in filiū ac hæredem regni cælestis adoptari. Rufus vir ordinis
Mendoza viri darum l.5 probl. 36. n. 94. senatorij, cum in Cæsarem peccasset, inductus postea à seruo, ut Cæsarem adiret, & occuparet, eius consilio, descendenti Cæsari occurrit, illatam iniuriam condonari sibi precatur, secumque in gratiam ut redeat, rogat. Cum dixisset Cæsar, se facere libentissime: *nemo inquit, credet, ô Cæsar, te grauissimam post acceptam iniuriam, mecum in gratiam redijsse, nisi magnum aliquod mihi contuleris beneficium* et mi inter regni principes, inter proximos aulæ dynastas adscripseris. Numquid de Thoma sentiendum? quo loco illum apud supremum Cæsarem, apud Regem Regum, quem grauissimè læsit, futurum arbitramini? magna sunt Apostolorum munia, qui excellentissimo legationis munere funguntur; at quam dignitatem in diuino palatio Thomas oc-
Metaphrast. cupat? *Thomas* (quis credat) *œconomus probatissimus Apostolatus gentium, qui fuit ei creditus.*

Qui, & quales in aulis regum œconomi sint, quo apud reges loco, quo apud omnes in honore, satis compertum. Alterum diuinæ beneuolentiæ, & peculiaris amicitiæ in peccatores conuersos argumentum est, quod Redemptor noster, prius dicitur fæminis, quam viris apparuisse, imo per has suam viris resurrectionem euulgasse, *ite inquit, nunciate* Matt. 26.
fratribus meis, ut eam in Galilæam, ibi me videbunt, ast cur tantum honoris, ac fauoris, fæminis tribuitur? D. Greg. Nyss. rationem adicit: *quia fæmina prius peccauerat, Christum Dominum prius fæminis apparuisse, ut suam erga peccatores beneuolentiam ostenderet, & quantā illis parasset medicinam, testaretur.* Homines si quando Greg. Nyss. orat. de resurrect.
gratiam iniêre cum ijs, à quibus læsi sunt, ut obuios iam salutent; prius tamen illos adire, peramicè inuisere, nunquam aut plane repugnanter consueuerunt: *manet alta mente repostum*, si quid ante odij, aut Virg. l. 1. Æn.
iniuriarum intercesserit; non sic benignissimus redemptor noster, qui ijs primum apparuit, ac amicissime salutauit, à quibus grauissimis flagitijs fuerat lacessitus, id est Petrum, & Magdalenam: cumque pariter currerent ad monumentum, Petrus & Ioannes, non dicitur Christus sese spectandum exhibuisse Ioanni innocenti, sed Petro pænitenti, iuxta illud *surrexit Dominus vere, & apparuit Simoni;* Luc. 24.
sed nulli familiarius, quam Thomæ. Mirum quibusdam videri posset, non tantum fiduciæ fuisse Petro in cœna, ut Dominum percunctare ausus sit, super proditore; sed id per Ioannem expiscari voluerit. post resurrectionem vero intrepidus accesserit, & libere quid de Ioanne futurum, interrogarit: *Domine, hic autem quid*: num maior illi cum Ioan. 21.
Christo, post resurrectionem consuetudo, num familiaritas ac fiducia maior intercessit? ita planè, inquit Chrysostomus, postquam tanto Petrum in fastigio collocauit, ut altius ascendere nō valeret, eam dignitatem contulit, qua maior in terris nequit excogitari.

Et vero diuinam bonitatem longe plura, ac cumulatiora amicitiæ testimonia, ad se conuersis exhibere, sacræ paginæ, atque ipsi Ecclesiæ Patres, vniuersim omnes testantur. In una ciuitate Niniue, supra centum viginti millia hominum, plane innocentium recensebantur, qui nesciebant quid inter dexteram, & sinistram interesset, nec tanta innocentium multitudo, Deum potuit exorare; *ego inquit Dominus, non parcam Niniue, ciuitati magnæ, in qua sunt plusquam viginti millia hominum, qui nesciunt quid sit inter dexteram & sinistram suam?* contra vero quinque ciuitatibus abominandis, condonaturum se promisit, si in illis non dico quinquaginta, aut triginta, vel viginti, sed decem duntaxat pœnitentes inuenirentur; *non delebo* inquit, *propter decem.* Quasi digniores, & potentiores apud Deum decem pœnitentes, quam centum, viginti millia innocentum viderentur. Quid, quod vel in unius pœnitentis gratiam, vniuersæ ciuitati parcere, non dubitauit. Chrysostomus: *multa Domini bonitas est, & sæpe solet propter paucos, dare multis salutem.* Imo propter unum, quod probat diuino ad Regem Ezechiam, oraculo: *protegam vrbem illam propter me, & propter Dauid seruum meum:* vbi Dauidis pœnitentis tanta auctoritas, ut prope diuinæ comparetur; at longe quid illustrius, Dominus Iesus in gratiam Thomæ operatus est, per quem solum, fidem & salutem tot vrbibus, tot millenis Indorum millibus impertiuit: nam ut vere Petrus Chrysologus, idem dixit Christus Thomæ: *affer manum tuam, & mitte in latus meum, ut effundant iterum, te aperiente, hæc vulnera fidem, quæ aquam in lauacrum, & sanguinem in omnium pretium, iam fuderunt.* Nec mirum ab eo gentes barbaras, populum terribilem ad fidem conuersum, & Æthiopas dealbatos, mutasse pellem suam: *quia habebat in se inquit Metaphrastes, magistrum Christum.* Eusebius Cæsariensis, Nicephorus, Callistus, & alij referunt, ipsum Parthos, Medos, Persas, Hyrcanos, Brachmanos, Abyssinos, Æthiopas lustrasse, atque ut Chrysostomus testatur, *baptismali fonte dealbasse.* insuper & ipsos Brasylos Antropophagos, & Indos penetrasse: nã de *vehementissimo Christi amatore* (sic Nicephorus D. Thomam compellat) ita scribit: Emanuel Nobrega Societatis Iesu in Brasilia Prouincialis, a. 1552. habent incolæ, S. Thomæ notitiam, eumq; hac iter fecisse, à maioribus acceperunt, & vestigia Apostolica etiamnum cerni, prope quendam fluuium affirmãt. Quod ut certius cognoscerem, ipse adij, & proprijs oculis inspexi, quatuor pedum, & digitorum satis altè impressa vestigia, quæ nonnunquam aqua excrescens cooperit; ferunt autem ea relicta, dum D. Thomas persecutores, ipsum configere volentes, fugeret, flumenque diuisum fuisset, per cuius medium, ad ulteriorem ripam, sicco pede in Indiam abijt. Pari modo narrant, sagittas quibus ipsum impetebant, in sagittarios reflexas, syluasque per quas gradiebatur cedentes, viam præbuisse; in Indiam vero ut peruenit, Euangelium Christi prouulgare cœpisse, ab insula Zocotora, atque hinc progressum in Regna Cranganoris, & Cõgi, quæ sunt Malabarum; inde transijsse ad regna Narsinge, & demoratum Calaminæ, atque hic templum exstruxisse, cuius occasionem dedit miraculum, ab ipso patratum, quando inusitatæ magnitudinis truncum, quem robusti homines incassum funibus, ergalisque mouere conati, dein complures elephanti, cum toto connixi impetu nihilum proficerent, Zona sua, mira facilitate traxit; atque hac in æde Crucem lapideam defixit, cui illud vaticinium subscripsit: *quando ad eum lapidem pertinget pelagus, tum diuino iussu, è remotissimis terris, candidos homines, ad ea quæ ipse intulit sacra instauranda, venturos:* neque fefellit prædictio, siquidem sub Christianorum Lusitanorum, atque ipsius Xauerij appulsum, occultis tot annorum accessibus, locus oceano demum allui cœptus est. Verum ab eo signo, cæterisque virtutibus, cum Thomæ verbis, maior Indiæ accresceret fides, unus è Brachmannis rabie accensus, fœdum ac ferum facinus, mali dæmonis instinctu consciuit: proprio filio admodum puero, ipsemet necem intulit, ut haberet unde ipsi Thomæ crimen, exitiumque conflaret. Citatur ad regem Thomas, accusatur ab eo per summam indignationem & querimoniam, pœnas filij extincti repeteret. Apostolus puerum ipsum interrogandum, de veritate affirmat, & ciuibus inauditæ rei expectatione suspensis, cadauer in medium adfertur; tum ad exanimem puerum, Thomas placido ac sereno vultu conuersus: agedum inquit, per Christum quem ego Deum prædico, expone quisnam huius tanti sceleris auctor exstiterit? mirum dictu, ad Christi nomen, frigido & exangui corpusculo, vitales confestim rediere spiritus, & clara voce, Thomam summi Dei legatum, & ipsius odio ad struendam ei calumniam, nefarias manus à parente sibi illatas esse confirmat; hac tam illustri, tamque admiranda testificatione, Sagamus Rex Christianam fidem, ac religionem complexus est. Quis itaque satis deprædicet sudores, labores, dolores, quibus hoc nouale S. Thomas excoluit? ex quo tam vberem animatum messem collegit, ut Laurentius Iustinianus: *innumerabilium conuersionem populorum,* uni ipsi adscribere non dubitet. Denique Thomas, qui dicitur Didymus, id est interprete S. Isidoro, *Christi geminus, Saluatori similis,* gauisus fuit cor suum lanceâ perforari, ut Christo, cui lancea latus apertum, similis, *cor pro corde* referre posset, & fidem ac amorem testari; unde eam gloriam consecutus est, quã Patriarcha Venetus describit: *tantum inquit, in illo fides conualuit, ut post consumatum cursum Apostolicæ prædicationis, post innumerabilium conuersionem populorum, ad triumphalem palmam perueniret Martyrij: quo mediante, immortalitatis stolam, perpetuæ vitæ gloriam, Angelicam dignitatem, & beatissimæ Trinitatis reuelatam videre meruit, maiestatem.*

Margin notes (left): Iona. c. 4. — Gen 18. — Chrysost. hom. 42. in Gen. — 4 Reg. 20 — Chrysolo. serm. 84. — Ribadin. in vita. — Chrysost. de 12. Apost. — Nierenb hist nat lib 5. c. 2 p. 73 — Ribadin.

Margin notes (right): Metaphra. Maffaeus hist. Ind. l. 2. — Maffeus. — B. Laurent. Iustin. ser. de S. Tho. S. Isidorus lib de vita sanctorum. — B. Laurent. Iust. serm de S. Thoma.

SOLEN-

SOLENNITAS
NATALIS DOMINI.

Puer parvulus minabit eos. Isa. 11.

Dux ego vester ero. Virg. Eccl. 8.

ARGVMENTVM.

PAradoxum multis videri posset, validissimis militum copiis, exercitatis militiæ centurionibus, Infantem Ducem præfici, contra potentissimos exercitus, ac infestissimos hostes, puerum in cunis, in arenam produci: atque hujus unius, elinguis, atque infantis Imperatoris auspiciis, milites quam maxime animari, hostes conturbari, deque iis felicissime triumphari. Hoc inquam multis peregrinum, ac paradoxum videri posset, nisi veterum annales, ac nostratum historiæ, exitum comprobassent. Quibus si imbellis, ac inermis puelli præsentia, tantos animos addiderit, quid non contra visibiles, ac invisibiles Ecclesiæ hostes, à Duce nostro subsidii sperandum est? qui etiam in cunis, non modo serpentes elidere; sed & ferocissimos inferorum hostes delere, militibus suis vires, & robur addere, ac denique gloriosissimam contra Principes tenebrarum victoriam (quod nemo mortalium) valet impertiri. Hoc Duce, ut contra vitia, & concupiscentias bellum geramus, cœlestis militiæ velites, classicum insonant, epinicium, certo daturi, si ad Imperatoris hujus, quamtumvis infantis nutus, obsecuti fuerimus.

§. I. *Puer parvulus minabit eos.* Isa. 11.

§. II. Hoc Puero duce, Principes tenebrarum, una cum vitiis, & concupiscentiis, quæ *militant adversus animam* debellandi. 1. Pet. 2.

IN SOLENNITATE NATALIS DOMINI.

Facta est cum Angelo, multitudo Militiæ Coelestis. Lucæ 2.

INsolens ac prorsus inusitatum hac solemnissimâ luce, vobis omnibus spectaculum exhibebo: non quod barbara feritate, aut belluinâ lanienâ, oculos animosque cruentet, quale olim Romani dare consueverant, dum miseros mortales, feris laniandos objiciebant, aut ipsos inter sese lanistas committebant, non nisi per vulnera, & sanguinem, ludere docti.

Verum enimvero alios vobis hodie ludos, aliud planè ludicrum, non armorum, sed amorum certamen: luctatores nudos, & inermes, speciosissimos Pumiliones, in arenam producam. id olim à Vespasiano Imperatore factitatum legimus, qui lectissimos quosque ingenio, formâ, ac robore pueros, oleo delibutos, in arenam descendere, atque inter se, amœnissimo oculorum lenocinio, ac gratissimo spectantium plausu, decertare mandavit; ingenti donario proposito, qui inter luctandum, Antagonistam solo insternere, ac superare valuisset; cumque alter altero jam prensante, lubrici unguenti beneficio, sese passim expediret, unus ceteris solertior, pulvere arrepto levam complet, eoque adversarium dextrè aspergens, manum injicit, in terram deturbat, ac felicissime triumphat.

Iam dudum supra quinque annorum millia, Iustitia & Misericordia, duo pumiliones, amor divinus & humanus, natura divina & humana inctabantur: *gravis* inquit Bernardus, *inter eas videtur orta contentio.* Dum tandem Humanitas quod viribus non valeret divinum illum Cupidinem prensare, inaudito stratagemate, pulvere mortalitatis aspersum dejecit, solo instravit, ac gloriosissimè triumphavit.

Hæc contentio, hæc lucta, hoc singulare certamen, velitatio quædam fuit ad pugnam, quam parvulus hic in terram delapsus, adversus tartareas phalanges, vitiorum catervas, infestos Numinis hostes assumpsit: hic porro Infans *sempiterna Deitatis majestate servata, servile cinctorium carnis assumens, in hujus sæculi campum* PUGNATURUS *intravit.* Tum ut se belliducem, ac Imperatorem ostentet, decies centena millia, levis armaturæ milites advolare coëgit: subito *facta est multitudo* MILITIÆ *cælestis.* Causam nostis? *quia Dux ad prælium natus est.* Hæc *multitudo* inquit Hugo Cardinalis, EXERCITUS *nominatur qui sequebatur* MILITIÆ DUCEM.

B. Fulgent. de S. Stephano.

Ludolph. à Saxon. ser. de Nativ. n. 28.

Hugo Car. in Luc. cap. 2.

Sub hoc duce, militandum ac pugnandum nobis est, *hic docebit manus nostras ad prælium*, ille animas addet: *dabit hic in prælia vires*; spondet is certam de visibilibus, & invisibilibus hostibus victoriam.

* * *

§. 1.

Puer parvulus minabit eos. Isaias c. 11. v. 6.

QVid conferat, quid valeat, quanti momenti, & emolumenti sit Dux exercitus, gravissimorum auctorum testimoniis compertum est. Curtius: *militarem sine* Duce *turbam, esse corpus sine Spiritu*, sine anima, sine vita, affirmavit; huic congruit illud Demadis, qui defuncto Alexandro Magno: *exercitum Macedonum, Cyclopi excæcato* comparabat. Nec dictum Taciti silentio hic involvendum: *plus in* DUCE *repones, quam in toto exercitu.* Etenim ut milites sint copiâ frequentes, robore firmi, lacertis validi, animis concitati, si perito Duce destituantur, *mole ruunt sua: & ut remiges sine gubernatore, ita milites sine Imperatore nihil valere*, sed in suum abripi exitium, indubitatum est. Ea propter floridè, nec minus solide Florus pronuntiavit: *tanti esse exercitum, quanti Imperatorem.* Quæ cum legerem, statim in mentem mihi venit Chabriæ, cujus Plutarchus apophtegma memorat, dicere nimirum eum solitum: *formidabiliorem esse cervorum exercitum*, Duce *leone: quam leonum*, Duce *cerva*. Nec Livio historico alia mens: cum enim M. Coriolanus Romæ damnatus, exulatum ad Volscos abiisset, collectoque exercitu rediisset, vicit tum non semel cum Volscis Romanos, qui Volsci prius semper à Romanis vinci consueverant. Quod bellum dum narrat historicus, inter alia sic ait: *In Coriolano plus spei repositum à Volscis, quæ spes nequaquam fefellit: at facile appareret* DUCIBUS *validiorem, quam exercitu, rem Romanam esse. Hannibalem luctu publico, privatoque quietum, non lacessiverunt Romani, tantam inesse vim, etsi omnia alia circum eum ruerent, in uno illo* Duce *censebant*, adeo ut ab unius Ducis robore, prudentia, solertia, veluti à capite, omnium militum salus, incolumitas, fortuna, victoria pendere jure meritissimo videatur.

Curt. lib. 10.

Plutarch. in Galba.

Tacitus de morib. Germ.

Horat. carm. l. 3.

Quintil. l. 5.

Florus. 11. cxviii.

Plut. in Apopht.

Livius. l. 12.

Quæ cum ita sint, quæ fortitudo, quæ prudentia in duce puero? quæ nobis spes victoriæ, quæ fiducia in Infantulo, in cunis posito? nonne rectè Ecclesiastes: *væ tibi terra, cujus Rex puer est*; væ copiis, væ exercitui, cujus Dux puer est, cujus Imperator Infans est, qui inermis concurrit, cui sagum, panniculi: Baltheus, fasciæ: tympana, gemitus: tuba, vagitus: clamor, lachrymæ: tela, suspiria: cui campus Martius, stabulum: currus falcatus, præsepe: sonipes, Asellus & bucula: cui stare, est jacere: cui triumphare, est sanguinem fundere.

Ecclesiast. cap. 10.

Hic fidem vestram obtestor Auditores, quis hic puer sit attendite: verum quidem parvulus est, inermis est, elinguis est, edentulus est, sugit ubera

ubera, manus fasciis colligantur, pedes constringuntur, in cunis vagit; sed hic parvulus *fortis est*. Isaiam audite: *parvulus natus est nobis, & filius datus est nobis, & vocabitur* DEUS FORTIS, *Princeps pacis*. Sub his fasciolis ac linteolis velut sub tentorio, latet *Deus exercituum*, sub illis tenetis, ac infantilibus membris jacet potestas armata, recondit se Omnipotens; quod stupore attonitus expendit Cyprianus serm. de Nativitate: *veretu es Deus qui facis mirabilia: non modo Mundi hujus staturam admiror, non terra stabilitatem, non Solem &c. Sed miror* OMNIPOTENTIAM *in cunabulis: hic solus me complectitur stupor.* Illæ tenellæ manus valent vectes ferreos, & portas æreas abyssi confringere: quot illuminabunt obscura, tam parvi oculi? quot monstra pedes calcabunt Infantis? dum nil dicit, bellum mundo indicit: hujus silentium canit Classicum: *needum loquitur, & quæcunque de eo sunt, clamant: ipsa quoque infantilia membra non silent.*

Isa c. 9.
Isa cap. 1. v. 26.
S. Cyprian. serm. de Nativit.
S. Bern. serm. 2. de Nativit.

Quis sub hoc duce pugnam detrectet, quis abjecta parmula fugiat, quis animis cadat? *ipsa multitudo* MILITIÆ *cœlestis* epinicium concinit, augurium præfert, optimè vaticinatur.

Luc. 2.

Pausanias l. 6 refert Arcades olim ingressos fines Eleorum, omnia ferro & igne populata esse, extrema quæque Eleis, sibi intensis intentasse. Elei anxii sua ingeminant vota, si aliquod Numen propitiū, præsto esset. Illis arma capescentibus, ecce Matrona insignis occurrit, puerum tenellum in ulnis gestans, & affirmans, se in somnis monitam: *hoc infantulo Duce, hostium agmina proterenda.* Elei hoc veluti divino oraculo moniti, infantem excipiunt, atque in ipso congressu, eum hosti sistunt. Diceres novo Numine perculsas hostium acies, nutante vestigio titubare. Elei ubi Arcades ad occursum Infantis pavere conspexerunt, conceptis animis, irruunt, atq; hostes hactenus victores, prope ad internecionem prosternunt. Vndique nos hostes lacessunt, omnia bellis ardent: agri vastati, Agricolæ profugi, æraria exhausta: & quod caput est, hinc Batavus, illinc Suecus, inde Anglus, Religionem exscindere, aras evertere, ipsum in cunis Imperatorem nostrum obtruncare conantur: *cunabulis bella moventur*, inquit Chrysologus. Pro his aris, pro his cunis, contra infestissimos Ecclesiæ hostes, qui quærunt puerum ad occidendum, nobis decertandum est: nil Duce hoc Infantulo formidandum.

Chrysolog. serm. 158.

Anno à salute millesimo centesimo supra quadragesimum quartum, Godefridus III. Dux erat Brabantiæ; sed qui in prima Infantia, & ordientis vitæ annum nondum esset egressus. Accendit ea res veterem hostem, & spem, animosq; ingentes addidit Bertutiorum genti, cum qua Infantis illius patri, avoq; bellum fuerat, & septendecim justa prælia. Hostes itaque grandes copias in aciem educūt, & gentem sine Duce, vel cum Duce Infante, facile opprimendam censent. Lovanienses, quorum res tum potissimum agebatur, ante omnia novū Principem, quamvis Infantem in paterno solio locant, & fidem ei popularium adstringunt: quo facto, accingunt se ad bellum, in propinquo, castra metātur; & cum hostis etiam per feciales de agnoscendo Principe monitus, ferociter reclamaret, in sequentem diem pugnam denuntiant; sed quis pugnæ Dux & Moderator? ille ipse Infans. At quomodo in acie stetit, qui adhuc in cunis jacuit? aut quomodo militem hortari potuit, qui needum fari horratus est, & efficacius elinguis, quam eloquentissimus Oratorum; sed hoc modo: consilium fuit generosi viri, puerum illum illuc deferri, & animandis militibus ostentari; quod sane factum est. Nam Infans in cunis argenteis allatus, & ad salicē arborem suspensus, neque ulla concio hoc aspectu miserabilis infantis potuit esse facundior. Conjecit hic universus miles oculos, manu qui potuerūt tetigerunt; omnes ut Numen, suum Principem venerati, inflammatis animis in hostem ruerunt. Magna pugna, magna cædes fuit, & pro omnibus Ducibus Dux infans: & cum certantium animi ceciderunt, vagitus pueri crevit: cum non pauci fugere cœperunt, infantis aspectus coercuit: cum hostes nimis invaluerunt, muta hæc exhortatio repressit. Denique qui pro infante pugnarunt, vi vicerunt: ex hostibus plerosque omnes Duces ceperunt, aut ceciderunt, ac reliqua vulgi cœde sic purpurarunt fluvium Zennam, ut eo die fluxerit cruentus. Ergone tantum potuit Infans, in quo solus Ducum sanguis tam multo sanguine defensus est? ergone tantum potuerunt aspectæ in pugna cunæ? quid si hic puer in manu sua victoriam habuisset, nonne pro se tam generosè decertantibus concessisset? Hac lucidissima nocte Infans non Hispaniæ, sed Cœli, Princeps pacis, puer Imperator nobis nascitur: nec exspectandūm dum adoleverit, in cunis pugnabit, in cunis hostes debellavit, in cunis vincet: *vagitu* inquit Tertull. *ad arma convocaturus est infans, & signum belli, non tubâ sed crepitaculo daturus: nec ex equo, vel de muro, sed de nutricis, vel gerula sua collo, hostem designaturus.* Hunc bellum, hunc bellicum Infantulum, hoc bellicoso tempore in conspectum vestrum ponite; hujus cunæ nō argenteæ, sed vimineæ, animos vestros inflamment: ille Infans nos eripere hostibus & potest, & vult. Isaias c. 8. *voca nomen ejus accelera, spolia detrahere: festina prædari.* quod ita sacri interpretes exponunt: *tu puer O Christe eris celerrimus prædator*, eris fortissimus bellator, eripies hosti spolia illa nobis erepta; tot terras, tot templa, tot orbes: *quia antequam sciat puer vocare patrem suum, & Matrem suam, auferetur fortitudo Damasci, & spolia Samariæ.* Hæc Regna, inquit Cornelius, erant impia, & plena sceleribus, erant hostilia Regno Iudæ & Davidis, sive populo, & templo Dei: hæc puer eversurus advenit, ut disertissimus Ecclesiastes B. Thomas de Villa nova con. 2. de Assump. prosequitur: *intravit se in quoddam Castellum, id est Virginis uterum, unde totum mundum ditioni sua subjugavit: statim enim ut de Castello hoc egressus est, viriliter* (infans) *agere cœpit, mundum feliciter invadere, tyrannū excludere, & propriam hæreditatem spoliato dæmone, ad se reducere, unde & spoliatoris nomen sortitus est, sicut apud Isaiam legimus:* VOCA NOMEN EIUS, SPOLIA DETRAHERE.

Fraire in Iudic. c. 6. v. 37.
Tertull. l. 3. contra Marcion. cap. 13.
Corn. hic.
Isaias c. 8.

Libro Iudicum c. 7. v. 10. Gedeon exiguis copiis trecentorum virorum, contra exercitum centum triginta quinq; millium confligere non injuria reformidabat. Cū Dominus hisce paucis copiis puerum Ducem præficiendū mandat, cujus auspiciis tantum, tamque potentem Madianitarum exercitum funditus delerent: *sin autem solus* (inquit Dominus) *ire reformidas, descendat tecum Phara* PUER. Leo Castrius, puerum hunc, Christi Redemptoris typum fuisse existimat: *jubet Dominus Gedeonem si timet, descendere in castra Madianitarum solus, ut descendat cum Phara* PUERO suo. *Quis hic est* PUER *qui repellere potest formidinem, tot millium Madianitarum? Timet Gedeon, & Dominus præcepit ei, ut ad pellendum tantum timorem, socium itineris adhibeat sibi* PUERUM *suum Pharam: valentissimū esse hunc* PUERUM *oportebat,*

Leo Castrius hic.
Serrarius in Iud. c. 7.

cujus

cujus præsidio adversus tot hominum millia tutus fit Gedeon. Quæ ergo hic Puer *est? suspicor ego,* Puerum *hunc esse*, qui datus est nobis.

Fateor Profecto, si hostium nostrorũ vires bellicas robur militare, acies instructissimas, exercitus copiosissimos, ac validissimos attendere velimus, impares nos, nec resistendo esse, ac merito formidare, nisi hic Puer descendat nobiscum, *cujus unius præsidio*, qui antea turpiter terga vertimus, bellum resumamus, & ab Europo imbelli puero, quid divinus hic valeat Infans, condiscamus. *Iustin. l. 7* Atrox agebatur bellum & antiquæ vigebant, simultates Illyrios inter & Macedones: mortuo vero Philippo Rege, infantiam Europi filii, contemnentes Illyrii, Macedones sunt aggressi, qui prælio pulsi, novum hujusmodi tulere consilium: Rege suo infante in cunis posito, & ante aciem prolato, acrius repetivere certamen, tandemque magnâ clade Illyrios fuderunt: *ostenderuntque hostibus suis, priori bello Regem Macedonibus, non virtutem defuisse.*

§. 2.

HOC PVERO DVCE, PRINCIPES TENEBRARVM, VNA CVM VITIIS, ET CONCVPISCENTIIS, QVÆ MILITANT ADVERSVS ANIMAM DEBELLANDI.

1. Pet. 2.

INter figmenta Poëtarum, omnium plectris, lyris, ac linguis, Herculei labores decantantur, ac celebrantur: quorum præludia in cunis extitere, dum geminos angues adrepentes, exerta è cunis manu, utrumque masculo animo contrivit. Unde Pelignus vates:

Ovid.

Angues cunarum, labor est superare tuarum

Et alius: *Senec. in Hercule fur.*

gemina cristati caput
Angues ferebant ora: quos contra obvius
Reptavit infans, lumine ac placido intuens,
Et tumida tenerâ guttura elidens manu,
Prælusit hydræ.

Ab his rudimentis exorsus, toti orbi pacem procreavit. Hinc inscriptiones variæ *Herculi pacifero.* Et Ovid. Epist. Deianiræ:

Respice vindicibus pacatum viribus orbem.

Verus, nõ fictus Hercules, in cunis est Auditores, geminos serpentes, tenella manu sua elidet, & reddet *pacatum viribus orbem.* Stylo lacte & melle manãte, de hoc puero Bern. *S. Bern. serm. 1 in Nativit.* *adversus hostes tuos dimicat, jam superborum & sublimium colla, tanquã Dei virtus, & sapientia calcat.* Duo sunt hostes, peccatum et mors. *Utrumque debellaturus advenit.* Advenit, bellũ moturus tyranno, qui sibi vindicarat imperium, soliumque Regium occuparat, sceptrumque & imperium, vero ejus Domino eripuerat; sed ut vinceret, dejiceretq; hunc superbum gigantem, pugnare noluit aureis Saulis Regis armis, id est sæculi vanitatibus, sed humilitate, nuditate, paupertate, & velut alter David, inermis: eumque suo gladio obtruncare. *Bern. ibi.* Dein *persequitur inimicos tuos, & comprehendet eos, nec convertitur donec deficiant; contra peccatum dimicans; in conversatione sua verbis pariter & exemplis oppugnat; sed in passione sua alligat illud, alligat plane fortem, & diripit vasa ejus.*

Mellifluus Doctor Classicum canit, ut sub hoc Duce arma arripiamus, contra vitia & concupiscẽtias, *quæ militant adversus animam*, id est, inquit S. Thomas, *quæ ut milites pugnant, & impugnant*, ipsum audite: *nunc generali quodam totius orbis exercitu contra diabolum, Salvator congreditur: beati qui sub tali Duce strenue militarunt.* *1. Pet. 2. S. Thom. 1 Petri. 2. v. 11. Bern. ser. 7. in quadrag.*

Beatos se plerique vestrum deprædicarent, si inter milites Melitenses, Alcantaræ, aurei velleris censeri possent: sed hi vere beati, qui huic militiæ spirituali adscripti, *sub tali Duce strenue militarint.*

Origenes hom. 8. in in Iosue. ad illa verba: *percusserunt eos in ore gladii, usquequo non relinqueretur ex eis qui salvus fieret.* Totam hanc stragem Amalecitarum, ad spiritualium hostium internecionem traducit: *interimus* inquit *dæmones, non ipsam eorum substantiam perimentes, sed opus eorum, ac studium: nam sicut hæc est eorum vita si nos peccamus, ita sine dubio, interitus eorum est, si non peccemus.* Tollantur itaque peccata, ut dæmones occidantur: tollantur prava desideria, iræ, vindictæ, concupiscentiæ: tollantur perversæ cogitationes, vanitatis, ambitionis, lascivtæ, ut dæmones occidantur. Quem crudelissimorum hostium interitum confirmat Regii Psaltis testimonio, *in matutino interficiebam omnes peccatores terræ, ut disperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem.* *Psal. 100.* Ubi civitatis nomine, vel universam Ecclesiam, vel cujusque animam intelligit: *ab ipsa anima Sanctus quisq; & diligens, ejicit peccatores, id est cogitationes pessimas, & cupiditates pravas interficit in matutino.* Atque ita oportet decertare, ut nulli hostium parcatur, nemini vita donetur, sed ut Propheta: *interficiebam* Omnes. *Origen. hom. 8. in Iosue.* Unde Origenes subdit: *si quando ergo legis in scripturis Sanctis, justorum pugnas, cædes, ac strages interemptorum & quia sancti, nulli penitus hostium parcunt, intellige bella justorum, quæ ab iis adversus peccata geruntur. Quomodo autem manebunt justi, si vel parum aliquid peccati, in semetipsis reservarint?* Hanc pugnam spiritualem spectans Propheta: *sanctificate* inquit, *super eam bellum*; quasi quemque animaret pro Ecclesia, vel anima, bellum suscipere, non profanum, sed sanctum, ad diabolicas vires subvertendas: *quid enim aliud est sanctificare bellum, nisi interemptis omnibus animæ nostræ hostibus, qui sunt vitia peccatorum, & mortificatis membris omnibus, anima nostra hostibus, qui sunt vitia peccatorum, & mortificatis membris, quæ sunt super terram, atque omnibus malis cupiditatibus amputata, effici Sanctam corpore & Spiritu, & fortiter facientem venire ad conspectum Dei viventis*, Ducis nostri, ac Imperatoris. *Origen. ibi.*

Porro ut Ducem nostrum sequamur, quod vexillum, quod signum? num panperculi illi panni, de quibus cœlestis nuntius: *hoc vobis* Signum, *invenietis infantem* Pannis *involutum*? sic sentit Cyprianus de Nativit. Domini: *in stadio vitæ hujus se exercet militia Christiana, præeunte Christi* Vexillo, *quem & parvulum vidimus, & cognovimus Deum.* *Pugnandi contra superbiam, & saculi pompam. Luc. 2. S. Cyprian. in Nativ.* His certe bellis aut bellicis figuris, in stabuli arce, carnis sub tentorio militare venit: ex illa spelunca, quasi è specula hostiles turmas advenientes explorat, iisque quasi ex insidiis mentito habitu, pauper, ac inermis, opilionẽ indutus, inaudito hactenus stratagemate mundum expugnavit. Vultis in simili quasi in speculo, rem contemplandam oculis objiciam? an. 1523. insignis belli Dux, equitibus S. Ioannis Præfectus hoc astu Insulam Rhodum occupavit: adverterat Pastores quot diebus, ovium greges mane educere, & sub obscuro vespere reducere; immisti his plures milites pelle ovina tecti, manibus & pedibus reptantes, ipse vero Dux, habitum pastoritium indutus, subsecutus: primo portis, deinde urbe, & Insula potiti sunt. Ita de Duce nostro sentiendum est: *mutavit habitum Rex Israel. & ingressus est bellum.* *3. Reg. 22.* Rex noster superbum mundi Regnum expugnaturus, mutavit habitum, *Venit in Mundum* inquit Hilar. *non deposita, sed seposita Majestate.* *S. Hilar. hom. 2* Dux noster, more militari

in casa,

incalà, in tugurio (in baracca vili) latere, in paleâ decumbere voluit, vitam militarem à miseris auspicatus. quod in Trajano Plinius nimium quantũ extollit: *Veniet tempus* inquit, *quo posteri visere, visendũ tradere minoribus suis gestient, qui sudores tuos hauserit campus, quæ somnum saxa prætexerint, quod denique tectum magnus hospes impleverit.*

Plin. in Panegyr.

Lipsius ad hæc: credemusne? credamus, & res est: „ Duces olim non in culcitis; sed in terra, aut grami„ ne, & (ut magnum) in antro aut specu, saxo im„ pendente, ac tegente dormivisse.

Lipsius in Plin. Pane.

Hoc ut magnum suspiciunt, & admirantur, terrenum Ducem, mortalem Principem, in antro delitescere, in gramine recumbere, vili sago indui; at quis non totus stupore defians hæreat, quale antrũ, quam vile *tectum, magnus hospes impleverit*, quam paupere amiculo, immortalis & æternus Imperator noster indutus sit? *O curas hominum*, in concinnando vestitu vanissimas! *O quantum est in rebus*, præsertim vestibus, *inane!* confer obsecro hunc vestium luxum, quem indies oculis cernimus, cum his Christi panniculis, & linteolis. En Dux noster quam operimento vili tegitur qui omnes animantes vestit, has plumis, illas lanâ: has pilis, istas aculeis, squammis, testis; alias alia veste contegit; sed & prata, hortos, omnemq; florum familiam, tam variè, tam venustè vestit; cum ipse interim pænè nudus, vix linteolis tegitur in præsepi. Hoc loco audio Petrum Damianum dicentem: *Conditor Angelorũ dum in præsepio vagiens reclinatur, non ostro, sed vilibus tegitur panniculis involutus. Erubescat igitur terrena superbia, & arrogantia redempti hominis, ubi coruscat humilitas Redemptoris.* Erubescat superbia juvenum nostrorũ, ac puellarum, in quos jure aculeum figit apis illa Claravallensis: *in* SIGNUM inquit Bernard. *positi sunt panni tui Domine Iesu, sed in signum, cui à multis, usque hodie contradicitur*, & contraitur. Quem intolerandum fastum, & arrogantiam, ut animis vestris expugnare velitis, ulterius contendit: *armari, non ornari appetiũt milites Christi. qui dum se præparare ad prælium, & contra aerias potestates prætendere paupertatis* INSIGNE *debuerant, in mollitie vestimentorum pacis potius præferentes indicium, ultro se hostibus sine sanguine tradunt inermes.*

B. Pet. Damian. l. 6. epist. 14.

Bern. ser. 4 super Missus.

Hoc in suprema luctâ metuens Ferdinandus Magnus Castellæ & Legionis Rex, pietate cum primis insignis, à S. Isidoro de instante sibi morte admonitus, die natalis Domini illucescente, cum nocturnis vigiliis religiosè interfuisset, se viribus deficere sensit: itaq; Missam cantari petiit, perceptâque V. Eucharistiâ ad lectulum fuit delatus. Vbi dum paululum quievisset, ornatus cultu Regio, aureâ capiti coronâ imposita, ad templum deferri voluit: ubi genua flectens ante verbum infans, supremum Imperatorem suum agnoscẽs, sic oravit: Tua est potestas, tuum est Regnum, tu es super omnes Reges, Regnum quod te donante accepi, ecce reddo tibi, tantum animam meam de militia hac ereptam, ut ad te suscipias deprecor. His dictis exuit regalem chlamydem, deposuit & gemmatum Coronam, atque cum lachrimis solo prostratus, pro delictorum venia Dominum precatus, Sacramentis munitus, induitur cilicio, pro ornamento regali, aspergitur cinere, pro aureo diademate. Mansit autem in templo, nec stationem deseruit, usque dum festo S. Ioannis inter Episcoporum manus, animam Deo reddidit. Salubriter siquidem erubuerat hic piissimus Rex, cultu Regio fulgere, ubi Dux ejus vilibus pannis, & pauperculis linteolis induitur: cujus exemplo permotus, aptius usurpare poterat,

Baron. to. 11. à Chr. 1065.

quam olim gentilis de Demetrio, dum ait: *magnificentior (mihi crede) sermo tuus in grabato videbitur, & in panno: non enim dicentur tantum illa, sed probabuntur. Ego certe aliter audio, quæ dicit Demetrius noster* (quæ dicit Christus noster) *cum illum video nudum stramentis incubantem, tunc enim non præceptor tantum veri, sed testis est*; nec paupertatem & humilitatem solum laudat, sed & amat, & expetitur. Scio bello ac militiæ terrenæ, juvenes & viros aptos, non puellas ac mulieres, ut cecinit Maro:

Senec. ad Epist. 20.

Bella viri, pacemque gerant, queis bella gerenda.

Virg. l. 7. Æn.

Verum spiritualis militia, utrosque spectat: ejus Sacramẽto, nec vir nec mulier exauctorantur: quibus enim sunt communes hostes, caro & sanguis, & Principes tenebrarum, ac spiritualia nequitiæ, quibus item sunt paria arma, non carnalia, spiritualia, iis plane eadem certamina incumbere solent, unde Patriarcha Venetus: *est quædam spiritualis pugna, quæ cõmunis est omnibus: à qua nullus est liber, masculus vel fœmina.* Vbi non sexu, sed spiritu quandoq; viris, teste Antiocheno Præsule, fœminæ prævaluerunt; *sæpe* inquit, *in hujusmodi arena, fortius viris fœminæ decertarunt, ac trophæis insignibus claruerunt.* Vnam hic contra superbiam, & omnem mundi pompam, sub Duce Iesu parvulo militantem, non ego, sed magnus Ambrosius Marcellinam sororem suam, in campũ producit: quam lib. 3 de Virg. ipso die Natalis Domini, sæculo renuntiasse, omni habitu pretioso, ac mũdo muliebri seposito, devotarum Virginum cœtu stipatam, Christo nato Virginitatem dicasse, deprædicat, atque hisce verbis gratulatur: *Tempus est soror sancta, cum in* SALVATORIS NATALI *ad Apostolum Petrum, Virginitatis professionem, veste quoque mutatione signares (quo enim melius die, quam quo Virgo, posteritatem acquisivit?) atque adstantibus etiam puellis Dei complaribus, quæ certarent invicem de tua Societate. Bonas filia nuptias desiderasti: vides quantus ad* NATALEM *sponsi tui, populus convenerit.*

B. Lauren. Iustin. de institut. & regimin. Prælator. cap 14. Chrysost. hom. 5. in Matth.

S. Ambr. l. 3 de Virg. ad sorer.

Quam paucas, quam raras hac luce natalis Domini, Marcellinas reperire est, quæ linteola ac fasciolis Christi Damascenæ Cycladi, & aurato Syrmati præponant; quæ divino hoc pumilione Duce, insanam cupidinem triumphent! *aggediamur* inquit Ambrosius, *non ferro, non fuste, non saxo, sed mansuetudine, bonis operibus & castitate. Hæc sunt arma fidei nostræ, ut autem his armis vim inferre possimus; ante corporibus nostris vim quodammodo faciamus: prius enim ipsi regnare debemus in nobis, ut Regnum possimus diripere Salvatoris.* Et quamvis Dux noster parvulus est, Rex noster puer est; regnum suum tamẽ vult robore & viribus expugnari: *quia Regnum Cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Nostis quomodo, nostis qua violentiâ, fidelis anima cœlum expugnet? *voluntarium bellum indicit Passionibus, & vim facit pristinis suis desideriis, & violenter se vincere ipsa contendit: non enim sine violentiâ fieri potest, ut de abundantia, & deliciis ad famem, & sitim, ad abstinentiam & crucem transeat. Non inquam sine violentiâ fieri potest, ut unusquisque iracundiam patientiâ, superbiam humilitate commutet: amore paupertatis, divitiarum ac sufficientiæ affluentiam superet: vinolentiam sobrietate, luxuriam castitate condemnet, & homo subito in virũ transformetur perfectũ, & quodãmodo alter reddatur ex altero: ac sic à talibus, per violentiam Regnum Cælorum diripitur.* Vnde Carthaginensis Antistes rectè concludit: *qui victores sunt sui, cælo vim inferunt. In* PARVULI *hujus nomine, cum hoste antiquo congredimur.* Absit, quisquam vestrum eo impudentiæ deveniat, ut sacrilegum Ariani Imperatoris factum imitetur, qui ut stabuli Bethlemitici religionem

Pugnandũ contra Luxuriam.

Ambr. ser. 35.

Matth. 11.

August. serm. 21. de Sanctis. In Nativ. S. Ioan. serm. 1.

tolleret, in eo statuam Adonidis erexit: *ut in specu* (inquit Hieron ad Paulin.) *ubi Christus parvulus vagisset, Veneris Amasius plangeretur.* Quod ipsum sectātur ii, in quorum cordibus, hic infamis Adonis recumbit; quem ut deturbent, divinus noster Cupido flammas & faces suppeditat.

Ecce vobis signum, jam non panni, sed fœnum & paleæ, quarum manipulos olim è pertica suspensos, Romani milites pro vexillis præferebant, de quibus Poëta.

Ovid.

Pertica suspensos portabat longa maniplos,
Unde maniplaris nomina miles habet,

Auctor fuisse creditur Romulus, Rex Romanorum, qui à Sabinis obrutus, vexillis destitutus, quibus militem duceret, viamque monstraret, manipulo fœni in quē forte fortuna inciderat, in perticam sublato, exercitum recollegit, hostem vicit: atque in hujus rei memoriam voluisse, ut turmæ manipulares, pro signis manipulum fœni efferrent. Unde Ovid.

Illa quidem fœnum sed erat reverentia fœni
Quantum nunc Aquilas cernis habere tuas.

Signa ducis nostri, *illa quidem fœnum, sed erit reverentia fœni* supra omnes Leones, & Aquilas. In fœno, in stramine, non in molli ansere, non in tenui sindone, non in purpura collocari voluit: quia fœnum & stipulæ, aptum pabulum ad incendendum, ad inflammandum; si quid accendere paras, stramen subjice, & flammas concipiet. Haud aliter Redemptor noster, qui venit ut corda nostra inflammaret, cor carneum, quod fœnum est, exureret; in stramine, apto inflammandis cordibus pabulo, collocari voluit, ut auree Chrysologus: *sic nasci voluit, qui voluit amari.*

Chrysolog. serm. 158.

Omnia quæ cernis, amorem spirant: manus non fulmen rotant, sed fasciis & vinculis amoris constringuntur, ut merito gloriari liceat, obligatum nobis nos habere Deum: oculi non minaces flammas ejaculantur, sed lachrimas commiserationis propinant: non dentatus, bicipitem gladium, ora tenens advenit, sed edentulus, lac & mel sub linguâ habet, roseis labris suis, nos ad osculum invitat: nō septemplici lorica pectus obarmatum, sed nudum omnibus corculū patet: non terribilis & cataphractus progreditur, sed totus amor factus, in suavissimum puerum, cœlestem Cupidinem versus est: *puerum se maluit exhibere, magisque amabilis quam terribilis apparere.*

Guerricus serm. 2. de Nativit.

Qualem se exhibuit homini fero ac barbaro, amabili prodigio: Anno 1641. Turcicum mancipiū Neapoli curiositate populi allectum, cum reliqua turba ædem sacram subiit, in qua natalibus Christi festis, rarissimi artificii, elegantiæque præsepe visebatur: hic à longe stans, oculos ignota pietate pascebat, nec ulli unquam sua curiositas feliciori exitu stetit: nam ecce procul consistentem Turcam, atq; nihil minus cogitantē, effictus Infans cœpit è præsepio respicere, protensa manu, & indice digito annuere, atque ad se vocare; quin vocem claram addidit, cunctis qui aderant stupore defixis: neque vero annuere cessavit, antequam ille attonitus ac stupēs accederet; ubi accessit, Infans hic catechistam egit, elementa fidei Turcam edocuit, monuitque ut se quamprimum baptismi lymphâ tingi curaret: fore enim brevi, ut secum in cœlo esset. Profecit insigniter sub tali Magistro, quantumvis mancipium: doctrinam quam hauserat, diserte exposuit, baptismum ardenter expetiit, obtinuit, & è vestigio lethali morbo corripitur; jamque morti vicinus, palam edicit, se corporis vinculis prius dissolvi non posse, quam sacro viatico munitus sit, quod ut accepit, ad parvulum qui vocarat, in cœlos evolavit.

Stengelius de judiciis divinis tom. 1. c. 41. [illegible]

Miramini ut video, hanc Christi in hominem barbarum bonitatem, cum interim indubitatum sit, nos omnes ad hujus Infantis præsepe benignissime invitari, & siquidem oculos, & aures cordis non claudimus, facile ediscemus, puerulum Iesum, pannis suis paupertatem, frigoris tolerantia patientiā, lachrimis, pœnitentiam, toto vultu, gestu, omniq; corporis habitu, amorem spirare ac prædicare. *Amemus, amemus, hunc parvulum*, alto Spiritu clamabat olim Seraphicus Pater Franciscus; sancta curiositate ducti omnes, mente in Bethlehem abeamus, hunc parvulum contemplari, complecti cum Sponsa ardeamus: *quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera Matris meæ, ut inveniā te foris, & deosculer te?* si per hoc dies quæsiti fuerimus, solum Bethlemitico in antro reperiamur. Saul aliquādo percūctatus, ut quid David convivio non interesset? Ionathas respōdit: *rogavit me obnixe, ut iret in Bethlehem.* Ita postulo auditores, per hoc tempus, non ludis, nō conviviis, nō aliis corporis lenociniis immoremur, illudque cum primis moneo: *nolite peccare in puerum, frater enim, & caro nostra est.* Hic puer nil nobis mali unquam intulit, multum boni contulit, dedit sua, dedit se, dedit vobis omnia: *nolite peccare in puerum*; quantū amatis vestram salutem, tantum amate puerum hunc, quia Iesus, hoc est, Salvator est. Nolite *peccare in puerum*, Istius pueri egestas, nostra abundantia est: illius calamitas, nostra felicitas est; ipsius esuries, nostra satietas est: illius tristitia, nostrum gaudium est: illius labor, nostra quies: illius mora, nostra vita. Nolite *peccare in puerum*, quidquid habet vel lachrimarum in oculis, vel sudoris in poris, vel sanguinis in venis, hoc plorando, sudando, laborando, tolerando, pro nobis effundet. *Nolite peccare in puerum*, nolite eum cum Ierosolymæo tyranno ad mortem quærere, & in cunis velle obtruncare. Busbequius præclarus scriptor rerum Turcicarum, refert Solimannū imperasse è medio tolli Bajazethem, simulque misisse Prusam Eunouchum suum, qui Bajazethis filiolum una trucidaret; hic, cum esset teneriori animo, illud facinus uni è Ianitzaris commisit, qui ad puerum in cunis ingressus, jamque laqueum pueri collo adaptat, infantulus suavissimè arridens, apertis ulnis eum complectitur, & osculatus est: quo barbarus ita emollitus est, ut manus à cæde abstinuerit.

Cant. 8. v. 1.

1. Reg. 20. 28.

Gen. 42. 22. Gen. 37. 27.

Quotquot felle & amaritudine pleni, inveterata animo odia fovent, inimici sanguinem spirant, hi cum Herode vix natum divinissimum infantem tollere, & trucidare gestiūt. *At quis finis sæcularis hujus, non dico militia, sed malitia, si occisor lethaliter peccat, & occisus æternaliter pereat?* quod ne fiat, amabo, quam suavis, quam amabilis hic puer sit, attendite: *quia dulce prorsus & sapidū cogitare, & recogitare* Puerum Deum, *quem etiam efficax ad medendum, & dulcorandum, si quis in nobis est, rancorem amarorum.* Quin potius, ut alibi monet: *filium qui tibi natus est, spe magna venerare, suscipe fide, amplectere charitate.* Ut ab hoc puero, charitatem, mansuetudinē, amoremq; sugere queas, usurpare hic mihi liceat, quod olim *Alexander Macedo*, qui cum plurima bella gessisset, civitates, & agros vastasset, Dariū Regē Persarū cum suis captivū cœpisset, accidit at filiolum Darii in brachia sublatū, collo admoveret; at puer cervicē ejus blādè cōplexus, eumq; tenerrime suaviatus est. Rex motus hoc insolito pueri affectu, Hephestionē suū intuitus: *quam vellē* inquit, *Darius aliquid ex ista indole traxisset*! quam facile cū illo in gratiā redirē, quā cito pacisceret, quā libenter cū pristinæ libertati restituerē! Iam tot annis, tā cruenta prælia, civitates eversæ, agri vastati, jā tanto tēpore bella & lites inter vos, amabilis hic puer in colla nostra ruit, utinā aliquid ex hac indole castissimi, humillimi, mitissimi hujus pueri, hauriretis! ilico vobiscum pacisci, in gratiā redire, atq; æternæ libertati conscribere non detrectaret.

S. Bern. ad milites templi serm. 2. Guerricus serm. 1. de Nativit. Idem serm. 2. de Nativit.

FEST.

FESTVM
S.STEPHANI PROTOMARTYRIS

Posuisti in capite eius CORONAM DE LAPIDE PRETIOSO. Psal. 20.

PRIMAM *meruit qui laude* CORONAM. 5. æneid.

ARGVMENTVM.

GLoriosissimo innumeræ purpuratorum Martyrum Phalangis ductori, quam aptè vaticinium Prophetæ Regij congruat: *posuisti in capite eius* CORONAM *de* LAPIDE PRETIOSO, nobis tacentibus, & viri nomen, & ipsi lapides loquuntur. Mundus quidem suis varias & vanas contexit corollas, ciuicas, murales, nauales, triumphales, floreas, frondeas, laureas, aureas; sed has omnes, quam olim primipilus Christianorum heroum Stephanus retulit, nimium quantum, & pretio, & gloria, & dignitate antecellit.

Sap. 2. Ab hoc inuictissimo pugile, hodie discemus, lasciuiæ coronas eorum, qui dicunt *coronemus nos rosis*: auaritiæ coronas, ex *mammona iniquitatis conflatas*: Coronas superbiæ, de qua Isaias: *Væ coro-*
Isa. 28. *na superbiæ*, aliasque fluxas, perituras, & corruptibiles coronas, quas mundus tanto labore, sudore, & sanguine ardet & ambit, despicere, nobisque æternam & *immarcessibilem gloriæ coronã, ex lapide pretioso*, cum Stephano emereri. Quam alia ratione nobis contexere non possumus, nisi à Dei manu, calamitates, miserias, morbos, aduersitates quascunque immissas, ut pretiosissimos lapides ardenter colligamus, & amanter excipiamus. Quod quam solicite viri sanctitate conspicui, Protomartyris huius seduli æmulatores, quin imo & tenerrimæ Virgines, quibus hi *lapides dulces fuerunt*, consecuti sint, ex dictis manifesto patebit.

§. I. *Coronam meruit, tanquam suo sibi nomine positam: Stephanus enim, græce, latine,* CORONA *appellatur. Aug. serm. 2. de S. Stephano.*

§. II. *Longe alias, filij huius sæculi sibi nectunt coronas.*

§. III. *Posuisti in capite eius* CORONAM DE LAPIDE PRETIOSO. Ps. 20.

FESTUM SANCTI STEPHANI PROTOMARTYRIS.

Posuisti in capite eius Coronam de Lapide pretioso. Psalm. 20.

ELectus ac prædilectus populus Dei, durissimam ac intolerabilem Regis Ægypti servitutem exosus, fugam Duce Moyse, meditatus est: eumque ad littus maris rubri devenissent, omnibus ad indomitum illud elementum attonitis: *extendit Moyses manum suam super mare, & abstulit illud Dominus*: jamque stabat *aqua quasi murus à dextra eorum & læva*; sed quia iter illud per mare rubrum (quod Salianus ad 25. milliaria Belgica, ex peritis Cosmographis describit) longum ac prolixum erat, & mutilli aquei ac fluidi, facile coire, atque omnes involvere potuissent, Israelitæ cum uxoribus ac parvulis suis, illud intrare reformidabant. Donec tandem Moysen præeuntem Aminadab Dux è tribu Iuda, primus secutus, & mare ingressus est; de quo bellicosissimo Duce, Nicolaus Lyranus Ordinis Seraphici *divinam certè vir, & in sacris scripturis doctissimus: nec minus conversatione, quam scientia, venerandus*, scribens in caput primum Matthæi v. 5. *Aram genuit Aminadab*, sic ad propositum nostrũ excurrit:

Exodi. 14.

Salianus in annalib. anno mũdi 2544. n. 114.

Trithem. VVading. Annal. Minorum. tom. 2. pag. 597.

Aminadab Princeps tribus Iuda, primus intravit post Moysen, & ex hoc tribus Iuda dignitatem meruit. Vnde & illud Cantic. 6. *anima mea conturbavit me, propter quadrigas Aminadab*, sic exponit: *tribus Iuda* (cujus Dux Aminadab) *secundum omnes Doctores Hebræos & Latinos, meruit dignitatem regiam, in transitu maris: nam aliis tribubus formidantibus Moysen sequi, per mare divisum, tribus Iuda constanter secuta fuit ipsum, & aliis constantiæ dedit exemplum. Tunc autem* AMINADAB ERAT PRINCEPS TRIBUS IUDÆ.

Lyran in c. 1. Matt. Hieron in Oseam. c. 11.

Prospicitis, ut opinor Auditores, quem generosissimus hic Dux Aminadab designet, cujus hic typum, & vivam exprimat imaginem, invictissimum nempe tot millium purpuratorum Martyrum Ducem ac Antesignanum Stephanum, quem Cardinalis Damiani: *primum & primicerium purpuratæ cohortis* nuncupavit. Nemo potentissimorum Ductor exercituum; talia duxit agmina; qui quot capita, & ea quidem laureata censeat, ex eo colligas, quod sub uno Diocletiano cæsa sint quot mensibus, septendecim millia Martyrum. Multiplica hunc numerum, ait Cornelius, per decem annos, quibus ea persecutio duravit, invenies vicies centena millia, sive duos milliones Martyrum, ut (quod Genebrardus asserit) ad triginta millia Martyrum coronatorum in cœlis, ab Ecclesia in dies singulos possint celebrari. Quod nemo demirabitur, qui uno die quandoq; sex millia, sexaginta sex, totam Legionem Thebæorum; quandoque undecim Virginũ millia deleta legerit. Quid, quod Scribanius asserere non dubitavit, plures in lege nova Martyres per sicas, flammas, rotas, equuleos tyrannorum, Deo victimas cecidisse, quam olim in prisca lege pecudes mactatæ sint.

B. Pet. Damian ser. de S. Steph.

Cornelius in Apocal. cap. 7.

Genebrar. in psal. 78.

Scribanius Christus patiens. pag. 219.

Horum omnium fortissimorum Heroum Princeps & Dux Stephanus, ut aureo suo stilo Chrysologus expressit: *Stephanus*, inquit, *est Martyrum primus: Stephanus purpuratum ducis exercitum, qui pro Domini sui adhuc calente sanguine, sanguinem suum avidus Bellator effudit.* Redemptor noster rubidum illud turbulentumque persecutionum Iudæorum mare rubrum, tam copioso sanguine tinxerat & cruentarat, unde canit Ecclesia: *post transitum maris rubri Christo canamus Principi.* Hunc Moysen secutus Dux noster Stephanus, mare rubrum tot tyrannorum rabie turbidum, tot Martyrum sanguine cruentũ, primus ingressus est, ut olim divina sua facundia Hipponensis Antistes deprædicavit. *Christus caput Martyrum, viam per sanguinis undas signavit, ejus passionis vestigia* PRIOR SECUTUS *B. Stephanus.* Jamq; hoc procellosum mare ingredienti, apparuit in littore Dominus; *vidit Iesum stantem.* D. Greg. hom. 24. in illud Ioann. 21. v. 4. *mane autem facto stetit Iesus in littore, ait; mane præsens sæculum significat: soliditas autem littoris perpetuitas est quietis æternæ*: Christus etenim post Passionis diros fluctus, pelagusque procellosum, ad littus jam pervenerat immortalitatis, gloriæque sempiternæ; ubi Stephanum adhuc fluctuantem, sua præsentia animavit, & palmam coronamq; ostentavit; *stetisse Christum* ait Damian. *ut solicitus juvaret Athletam, quem* PARATUS CORONARAT. Sic olim vidi inter Heroum symbola homine jactatum fluctibus, prospectare in littore Virginem, quæ victoriam referens, oceano emenso coronam porrigebat. Vbi nemini dubium esse potest, quin Stephano corona cœlo porrigatur, sed quæ, & qualis, videamus.

Chrysolog. serm de S. Laurent.

August. serm. 2. in festo S. Stephani.

Act. 7.

Barradius tom. 4. lib. 9. c. 2.

Damian. epist. ad Vercellen. fem. Eccles. Lorinus in acta c. 7. v. 55.

§. 1.

CORONAM *meruit, tanquam suo sibi nomine positam: Stephanus enim Græce, Latine* CORONA *appellatur.* Aug. ser. 2. de S. Stephano.

NOn potest non pretiosus esse sermo D. Chrysologi, qui totus aureus est: hic festiva Protomartyris Lucæ, ostendit, quomodo etiam in Sanctorum nomina ludat divina Providentia, atque

Conveniunt rebus nomina sæpe suis.

Ovid

Sicut inquit, *Dominum, prædiorum limitibus affixi tituli proloquuntur: ita nomina ipsa sæpe Sanctorum merita indicant, testantur insignia.* Quod variis probat argumentis: *ita Abraham quod fide credidit, nominis adjectione monstravit, quando ex Abram, Abraham divinitus nuncupatur, ut dilatandus genere, nomine ante dilataretur; sic conjux ejus, cum de sterili fit fœcunda, ex Sarai, vocitata est Sarah, ut & ipsa ante crescat nomine, quam pignore. Sic & ipsa risum, mox quod genuit, nuncupavit: vocavit enim nomen ejus Isaac, quod interpretatur risus. Sic & Iacob, qui in utero ante cœpit luctari, quam vivere, inter viscera materna, supplantatoris vocabulum est consecutus.* Quæ ubi Prisci sæculi exempla congessit, sum ad natam recens Ecclesiam dilabitur, in qua Princeps Apostolorum *Petrus à Petra nomen adeptus est, quia scilicet primus meruit Ecclesiam fidei firmitate fundare.*

Chrysolog. serm. 154. festo S. Stephan.

Et

Et Martyrum primus *Stephanus vocatus est à* CORONA, *quia primus meruit pro Christi nomine subire conflictum,& quia cruore proprio tinctam sibi ipsi* (in mari rubro) *purpuram conquisiuit, meritò à Rege sua consecutus est (post* CORONAM*) qui iam cum nasceretur, nomen sortitus est à* CORONA.

Verum enimvero quæ illi & qualis, non ex nomine, sed ex re, ex opere heroico, ex virtute, ex cõstantiâ Christiana, iure meritoque corona debeatur, non iniuria controuertitur; cum quas olim apud Romanos singuli singulas, inuictissimus noster Pugil omnes reportare meruerit.

Lipsius de militia Romana, Dialog. 17. Coronas militares maiora dona appellat, quas multifarias fuisse A. Gellius scribit; præcipuas tamen esse triumphalem, obsidionalem, ciuicam, muralem, naualem & hanc quidem ille reportabat, qui primus mare conscendisset, primus in portum appulisset, qua beatum Stephanum, donandum, dum per sanguineos fluctus primus in portum salutis appellit, omnes suffragantur; *Muralem* vero illi deberi, quia primus cælestis illius ciuitatis muros ascendit, in confesso est, iuxta illud Liuij: *præcipuum muralis* CORONÆ *decus esse, qui primus murum ascendisset.*

A. Gellius l. 5. c. 6.

Liuius l. 26

Ciuica corona quam ciuis ciui, à quo seruatus erat in prælio, testem vitæ salutisque perceptæ donabat, de qua Plinius: *Corona ciuica militaris virtutis, insigne clarissimum.* Hanc è quercu contexi solitam Poëta cecinit:

Plinius l. 22. c. 5.

Mos erat in veterum castris, ut tempora quercu
velaret, validis fuso qui viribus hosti,
Casurum morti potuit subducere ciuem.

Claudian. de laudibus Stilicon. c. 3

Porro Heros noster dum voce, Exemplo, sanguine suo supernæ illius Hierosolymæ ciuem, Paulum seruauit, an non *Ciuica* dignissimus censeatur? etenim *S. Stephanus non orasset, Ecclesia Paulum non haberet.* Mitto innumeros alios quos labantes constantia sua roborauit, & precibus suis ac meritis *ciues sanctorum* effecerit: ei quippe adscribitur conuersio 540. Iudæorum in vrbe Maiorca, cum illic eius Reliquiæ inferrentur, Iudæi vero, more suo tunc lapides in Christianos iactarent, neminem tangere poterant atque interim Synagoga eorum, cælitus immisso igne conflagrauit; quo in prodigio, Dei manum agnoscentes, durissimam ceruicem, teste Severo Episcopo Majoricensi, suaui Christi iugo submisere.

S. August. serm. 1 de S. Stephano

Obsidionalis ei conferabatur, qui vrbem obsidione hostili liberabat: quod passim fit, dum per obsidentium cuneos, in vrbem suppetiæ immittuntur. Quales vero, quantasque copias, Stephanus omnium ductor, in beatorum patriam, per Iudæorum, Tyrannorum, & Cacodæmonum castra, in cælestem ciuitatem suppetias submiserit, nemo quisquam satis valet enarrare.

Denique *triumphalis* corona, quondam è lauro, postea ex auro, Ducem ac Imperatorem, de hostibus triumphantem condecorabat. Dux noster, ut inquit Augustinus, *triumphauit & coronatus est*, non laurea, non aurea, sed his omnibus longè preciosissima. Qua de priusquam agamus, iuuat paucis interpellantem, & adhortantem vos, audire Doctorem Africanum: *Charissimi si non potestis imitari Dominum, imitamini conseruum, imitamini Stephanum,* & hic, & omnes Martyres *homines erant, conserui tui erant, sicut tu nati, sed à Domino* CORONATI.

Aug. serm. 3. de S. Stephano.

Aug. serm. 2. de S. Stephano.

Agere & satagere debemus & nos, ut has coronas consequamur: *imitari non pigeat, quod celebrare delectat.*

Aug. serm. 47. de sanctis.

Corona Naualis nobis omnibus proposita est in hoc turbido oceano fluctuantibus, quam facile prospiciet, *si quis paululum è rerum mundanarum fluctibus erexerit caput.*

Chrysost. hom. de S. Philogonio.

Iactamur hic aduersitatum procellis, tentationum fluctibus, nam ut ait S. Thomas in illud Matthæi 8. *motus magnus, erat hæc turbatio, typus futurarum tentationum.* Luctandum, fluctuandum, dum in portum appellamus, vbi coronandi sumus.

S. Thomas. in Matt. c. 8.

Muralem adipisci possumus, si omnes obstantes difficultates, Dei gratia adiuti constanter superare nitamur, dicamusque cum Propheta regio: *in Deo meo transgrediar* MURUM. Beatus Laurentius Iustinianus de casto connubio, c. 6. *nemo de se confidat, nullus de proprijs viribus in hoc spirituali conflictu præsumat, totum adscribat Deo, totum se illi committat: non in virtute* (inquit Propheta) *mea, sed in Deo meo transgrediar* MURUM. Audax Alexandri facinus cursim exponit Curtius lib. 9. dum cunctantibus ceteris, conscendo scalas, euasit in murum, & in huius margine magis hærens quam stans, clypeoque incidentia vndique tela propulsans, à suis destitutus, non desilijt ad illos, sed in vrbem hostium plenam, præcipiti saltu semet ipse immisit. *Murali* dignissimus. Redeat Pericles & Pitaeos muros struat quadraginta cubitis altos, tam vero latos ut duo currus inter se iuncti, amplius spatium non requirant; ego tamen ait Dauid, hos muros transgredior. Redeant Carthaginienses, & triplicem educant murum omni æuo celebrem, ego tamen hunc ipsum transgrediar *in Deo meo: quoniam in illo eripiar à tentatione.* Hic Murus dicitur peccatum quod separat nos à Deo, iuxta illud Isaiæ: *iniquitates vestra diuiserunt inter vos, & Deum vestrum.* Structuram eius exponit Hugo Cardinalis: *iste autem murus fit ex luto luxuriæ, & latere auaritiæ, & palea inanis gloriæ,* & hic est *murus* inquit Augustinus, *quem inter homines, & cælestem Hierusalem, peccata erexerunt.*

Psal. 17. v. 30.

Corderius in Psal. 17. v. 30.

Isaia. 59.

Hugo Card in Psal. 17. v. 30.

August. in Psal. 17.

Corderius noster: celsior aut densior murus vix vlli obijcitur, quam sua cuique voluntas. Hunc murum vocat Ezechias *murum ferreum*, quem transgredi & transilire necesse est. voluntas mea hactenus ut *murus aheneus*, voluntati diuinæ (quæ omnis perfectionis amussis & regula) obstitit; at hodie transiliam, *& in Deo meo transiliens murum*, Muralem præstolabor.

Corderius cit.

Ezech. 4.

Ciuica non modo Reipublicæ capita, Prætores, Præsides, senatores, Causidici exornari merentur, ciues & clientes seruando, sed & Ecclesiastes in cathedra, Pastor in diœcesi sua, Paterfamilias in domo sua, & quiuis vestrum in quotidiano congressu, domesticos, conciues, subditos, sudales, doctrina, verbo, & exemplo, à flagitijs, ab erroribus, ab interitu vindicando, corona ciuica dignissimus censendus. Sic Doctor gentium ad Philippenses, quos ad fidem, ad probitatem, ad virtutem reductos, ab immani errorum & scelerum voragine seruarat, merito gloriatur: *fratres mei charissimi, & desideratissimi, gaudium meum, &* CORONA MEA. Porro si Ciuica donandus ac coronandus est, qui ciuem à naufragio, aut ab incendio, aut præcipitio, aliove præsenti corporis periculo seruarit, quanto magis si cauerit ne mens ebrietate obruatur, si filium aut filiam libidinis flammis eripuerit, nobilem ad duellum properantem, in interitum corporis & animæ ruentem retardarit, peccatorẽ iã iam immani inferorum abyssu absumen-

Ad Philipp. 4.

dum, etiam cum vitæ suæ dispendio seruarit? Ignatius Parisijs dum gelido stagno immersus, Adolescentem stitit, ne impudicitiæ flammis conflagraret, Illud Pauli vsurpare posset: *gaudium meum & CORONA MEA.*

Xauerius Indico in palmeto, palmare Charitatis facinus edidit, dum ut hominem obstinatè sceleratum flectat, vbi cum illo in littus excenderat, arma expediuit, flagellum strinxit, & non sine sanguine vicit, ac conciuem Sanctorum effecit, sed parum hoc: qui vndecies centena millia barbarorum, cælesti patriæ assertos seruauit, nonne exclamare posset: *quæ est spes nostra, aut gaudium aut CORONA GLORIAE, nonne vos?* Quid vero significet Philippenses, & Thessalonicenses coronam Pauli esse, & nuncupari, exponit Primasius: *per vos enim sum CORONANDUS & remunerandus.* Consimili sensu Anselmus: *corona mea in futuro: quia propter vos CORONAM GLORIAE percipiam.*

1. ad Thessal. 2.

V. Prunequen de l'amour diuin. part. 3. c. 28.

Hic vobis omnibus in mentem veniat, unam animam seruasse, plus conferre ad Dei gloriam, quam omnes virtutum actus & merita omnium hominum vsque ad supremum iudicij diem exercendos: quia illi finin sunt, anima autem vel vnica per se, & Dei gratiam salua, tota æternitate tot actus gratiarum actionis, laudationis, adorationis ut exercebit ut aliquando omnes omnium aliarum adæquet, & insuper sine fine excedat. Quæ pijssima consideratio complures eo zelo proximi iuuandi inflammauit, ut animam suam (*qua maiorem charitatem nemo habet*) pro eius incolumitate ponere non dubitarint.

Nierembergy Ascetica pag. 30.

Heroicum illud comprimis quod Nierembergius in Asceticis suis refert: Pater Ioannes Gonzalez videns hominem peccatorem sine sensu, & absque peccatorum Confessione, animam acturum, obtulit inter celebrandum vitam propriam, pro anima moribundi, fitque voti compos: nam peracto sacrificio, certus diuinæ acceptationis, ad hominem reuisit, reperitque ad mentem redijsse, & quod plus est, cum detestatione scelerum. Audit confessionem, atque impertita absolutione, Ioannes domum reuersus, lethali morbo corripitur, breuique inflammatam charitate animam, Deo in holocaustum pro ciue seruato obtulit.

Prunequin. amor diuin part. 3. c. 28.

Non remissionis charitatis argumentum, censeri posset, quod sacerdos præstitit: hic ad hominem sceleratum iam cum morte luctantem, accitus, ut desperabundum omnino reperit, inter alia pœnitudinis, motiua, dicit ille sacerdos, paratum se animæ suæ statim, cum ipsius commutare, omnia sua merita se illi conferre, atque in se suscipere, omnem reatum scelerum, & pœnas debitas. Ilico ille quasi è lethargo expergefactus, peccata detestari, sacra exomologesi expiare, lachrimis eluere cœpit, & animam placidissime exhalauit. Proximè insequenti ab obitu nocte, sacerdoti apparuit, eique salutem suam acceptam retulit, addens omnia merita quæ illi applicata voluerat, ob insignem charitatis actú, conduplicanda esse atque re ipsa verissimum illud diui Anselmi comprobauit: *quisquis diligit aliquem, aut per dilectionem prodest alicui, sciatote quia plus sibi prodest, quam alijs.*

Anselm. l. 2. epist. 5.

Hoc probè norat Catharina Riccia, Ordinis S. Dominici Virgineum decus: luctabatur cum morte magnus Italiæ Regulus, homo flagitiosus ac prostitutæ nequitiæ, nec resipiscendi spes aderat, dum obstitit Catharina, se Deo deuouens, ut in se vellet irasci, voti rea, quam mox decubuit, & quadraginta dies toto corpore grauissimè diuexata: reddita interim ægro sanior mens, & animo salus.

P. Rhovariis virentium historia l. 2. c. 3.

Altera eiusdem Ordinis Prædicatorum, charitatis victima, Christophorus de Lugo extitit: hic forte conuenit mulierem excellentis formæ, ac fortunæ principalis: quam cum in ipso adolescentiæ flore, morbus lethalis occupasset, mortem impatientissimè ferens, id ætatis se violente abripi, desperatissime agebat; quod ut Christophorus aduertit, cum multa tentasset, cum Deo paciscitur: paratum se omnium illius criminum pœnas pendere, modo illi sanior rediret mens, nec mora, illa sapere incipit, dirissime hic ac diuturnissimè laborans, exeso demum corpore, ad eum euolauit, qui unica illum *corona*, quam omnes quos commemoraui, meruere, donabit.

Ibid.

Obsidionalem omnes consequi valemus, quando *circumdabunt nos inimici nostri vallo, & circumdabunt nos, & coangustabunt nos vndique*, idque inquit Doctor Angelicus: dum in vltimo vitæ cum morte conflictu, *animam circumdabunt eius inimici, id est spiritus nequam, & immittent in circuitu eius vallum, vt obsideant eam.* Hoc vallum hostile perrumpendum, inimicorum cunei perfringendi sunt, ut obsidionali potiamur.

Luc. 19.

S. Thom. in Lucam. c. 19.

Denique ut *triumphali*, aliquando *Corona* perfruamini, certandum est, quia primæ veritatis hoc oraculum est: *non coronabitur, nisi legitimè certauerit* idque dũ hic viuimus: quia *militia est vita hominis super terram*, atque *hæc pugna*, teste sancto Thoma, *est contra carnem, mundum & diabolum*, à qua ne terreamur, inducit Apostolus fortissimos Athletas, qui olim apud Romanos per dura quæuis & aspera, se ad luctam exercebant: *& hi quidem ut CORRUPTIBILEM CORONAM accipiant, nos autem incorruptam.*

2. Timoth. 2.

Iob. 7.

S. Thom. in 2. ad Timoth. 2.

1. Cor. 9.

Pro hac nobis pugnandum, certandum, luctandum est, contra tartareos hostes, contra efferas animi passiones, hostes domesticos & intestinos; adocuit hoc discipulus cuiusdam Anachoretæ, cui is surripiebat quidquid bonus senex, labore manuum corrogabat: quin & iam viribus destitutum, & grauissimo morbo deiectum neglexit, spreuit, nec quidquam obsequij deferre voluit. Cum interea senex eum ne leuissimè vnquam reprehendit, sed ad finem vitæ apud se commorari passus est. Et ecce iam moribundus, illius pertinacis discipuli manum exosculatus est, dicens: *hæ manus mihi CORONAM texuerunt.* ita & morbi corollam D. Ludustinæ texuerunt (ut alibi diximus) ita & Deus CORONANS CORONABIT *nos tribulatione.* Psal. 28. Vnde Sanctus Nilus in Parænesi: *fortiter perfer afflictiones*, pauperiem, calumniam, iniuriam, tribulationes, tentationes: *quoniam CORONAE horum sunt, qui in illis certamen sustinent.* sæuiat in nos persecutor, quo magis sæuit, eo nobiliorem nobis coronam fabricabit. Ita sentit Guilielmus Peraldus: *ad plus inquit, non potest nocere diabolus, vel persecutor iusto, nisi quia fabricauit ei CORONAM ÆTERNAM. Incudem Deus iudicium, quia ille superbus humilium malleator, nesciens eis CORONAS FABRICAT PERPETUAS, omnes impugnando & omnibus succumbendo, & David, supra dorsum meum fabricauerunt peccatores fabricauerunt inquam CORONAM PERPETUAM.* Concludo melleo Diui Guerrici quod ex Bernardo suxit eloquio: *poteris immundus ille tentator sæuire, sed hoc erit seruire: poteris vrere, tundere, suffocare; sed hoc erit coronas fabricare.*

In vitis Patrum.

Prunequin Amour diuin part. 3. c. 27.

V. Lux Euang. p. 4. Dom. 2. Aduent.

Nouarini electa sacra hom. 5. pag. 425.

Guerricus serm. 1. de S. Benedicto.

§. 2.

§. 2.

Longe alias filij huius sæculi sibi nectunt coronas.

S. Thomas. serm. de S. Stephano. S. Bonau. serm. 2. de S. Bartholom. Sapient. 2.

HAs Doctor Angelicus, & Seraphicus, Principes orbis Christiani Oratores, eleganti stilo depinxerunt. *Prima* CORONA FLOREA, *est* LASCIVIAE, *& hæc texitur è putida carnis voluptate, quam sibi assumunt carnis ac ventris mancipia, dum dicunt sic apud Sapientem:* CORONEMUS NOS ROSIS *antequam marcescant*; causam, addit Bonauentura, *quia eorum corona mane sunt virides, sero siccæ: mane redolentes, sero fœtidæ; mane speciosæ, sero apparent nulla, cum corona sit sicut gloria floris ad modicum decidentis.*

Antiqui moris est, in conuiuijs connubialibus, nouis nuptis coronas imponere, sed hæ profecto quia castitatis decus tollunt, omnino fluxæ, marcidæ ac fœtidæ sunt. At cælestis Sponsus Virginibus promisit IMMARCESSIBILEM GLORIAE CORONAM, *id est* inquit S. Thomas, *vitam æternam, quæ non habet principium, nec finem, ad modum* CORONAE, de qua paulò infra.

1. Petri. 5. S. Thomas in 1. Petri c. 5.

SECUNDA CORONA, *qua coronatur à mundo, est* AVARITIAE, *ex* AURICHALCO, *& hæc impleta & contexta est diuitijs sæcularibus, quæ vera diuitiæ non sunt, sed apparentes*, uti nec aurichalcum, verum aurum. Accedit hanc coronam appendi in rota fortunæ, adeoque cum illa semper volui ac rotari, atque ideo CORONA *magis nobilis quam felix: ob quam causam narrat Valerius Maximus, quod Rex quidam sapiens fuit, cui dum* CORONA REGIA *esset oblata, ut capiti suo eam imponeret, ille eam manu diu dicitur considerasse, & tandem dixisse:* O CORONA MAGIS *nobilis, quam felix! quam si quis verè cognoscat, quam multis curis, multisque periculis & miserijs plena sit, nec humi quidem iacentem, tollere vellet.*

Bonau. ibid.

Aliam vobis & nobilem, & felicem coronam diuites huius sæculi parare potestis, de qua Sapiens Prou. 14. v. 24 CORONA *sapientum diuitiæ* ubi perapposite Hugo Cardinalis: *id est diuitiæ sapientum, distributa pauperibus, sunt corona, id est causa* CORONAE *eorum, qua* CORONABUNTUR *in patria.*

Malinier hist. Burg. Doucermais Amor coronatus. pag. 384.

Carolus VIII. Galliæ Rex, cum Sponsa sua Margarita Austriaca, Valencenis inter cetera spectacula, exceptus est Ecloga, in qua Pastor qui Caroli Sponsi agebat partes, sertum ex flosculis, quos *Margaritas* dicimus, in capite gestabat; quæ vero Margaretam Sponsam referebat, coronam ex nummis aureis quos *Carolos* vocitamus redimita fuit: verum quos in pauperes & egenos, vos nummos elargiti fueritis, ij vos longe pretiosius ac præstantius coronabunt.

Quod egregie tetigit Chrysostomus, loquens de eo qui in omnes se munificū præbebat: *tunc vincis, & trophæum figis, & innumeros acquiris, qui te* CORONENT; ut in publico illo orbis theatro aliquando patebit, quando ad coronas, regnumque vocatos sic allocuturus est summus Imperator: *Venite benedicti patris mei, possidete paratum regnum* (immarcessibilem gloriæ coronam inquit Novarinus) *esuriuienim, & dedistis mihi manducare*: hac largitate, & in pauperes liberalitate, coronam vobis regni acquisiuistis.

Matt. 25.

Nouarini electa sacra tom. 5 pag. 35.

Aurum Moloch, Mammonæ, idest auaritiæ idolo, hactenus dicatum, in coronū gloriæ, capiti vestro imponendam, conflare potestis, exemplo Dauidis, qui ea auro quod antea caput idoli Moloch exornarat, pulcherrimam sibi coronam fecit, reddiditque sacrum quod erat sacrilegium; sic etenim 2. Regum 12. dicitur: *tulit diadema Regis eorum, de capite eius, pondo auri talentum, habens gemmas pretiosissimas, & impositum est super caput David.* Abulensis hic, quæst. 39. plurimi inquit, volunt quod istud diadema non erat Regis, sed cuiusdam idoli Ammonitarum, quod vocabatur Melchon, ut patet 1. Paralip. 20. *tulit* CORONAM *Melchon de capite eius, & fecit sibi diadema.* Vbi bene aduertit Lyranus, quod Dauid aurum illud purgando, conflando, & redigendo in aliam formam, sibi coronam imposuerit.

2. Reg. c. 12 Cansin symbol. l. 12. §. 18.

Tertia corona frondea qua coronantur *à diabolo, est* CORONA SUPERBIAE, de qua dicitur Isaiæ 28 *væ coronæ superbiæ! & quidem in æternum.* Huic inhiantem, grauissime punitum refert Nicetas Coniates lib. 1. de Alexio Comneno ubi ait: *factionis principem & Regem delectarum, grauiori supplicio destinauit: iussit enim* CORONAM AENEAM *eius capiti, quatuor magnis clauis affigi dicens: habes homo* CORONAM, *quam venatus es, nemo tibi inuidet, fruere usque adeo desiderata &c.*

Bonau. ibi.

Bonau. ibi.

Huiusmodi *corona superbia*, Comitum, Marchionum, Ducum, Principum, Regum ac Imperatorum, ut raro clauis vertici affigantur; tamen quam grauiter premant, quam acutis stimulis lancinent, testantur supremi regnorum Dynastæ, qui eas abiecerunt & pedibus obtriuerunt. Tales inuenies apud Platum Imperatores, Reges, Principes, duces, & auitæ nobilitatis florem, qui mundo triumphato, & spreta *corona superbia*, è cella in cælum, ad coronam gloriæ à Christo euocati sunt. Vnum hic tacitus prætereire non possum, is est Henricus III. qui pro gentilitia tessera, duas sibi coronas Poloniæ, & Galliæ assumpserat, cui tertia è cælo augustior supereminebat, cum hoc lemmate: *manet ultima cælo*; quam nonnulli iure illi debitam dictitabant, si quemadmodum coronæ, Polonicæ, ita & Gallicæ renuntiasset, & in sacerdotalem commutasset; vnde Diner in theatro Nobilitatis Franciæ hoc distichon retulit:

Platus de bono status Relig. l. 2. c. 26.

Typotius symb. pag. 93.

Qui dedit ante duas, unam abstulit, altera nutat
Tertia tonsoris, nunc facienda manu.

Diner de la noblesse françoise. l. 4. c. 27.

Qua coronam sacerdotalem designari volebant, quæ profecto omnes Regum, Imperatorum, atque ipsas tricornnides Pontificum Infulas antecellit; quæ quam acerbe plerumque summum Ecclesiæ caput cruciant, vere ingeniosus Poeta cecinit, dum sic Gregorium Papam compellat, & ad triplicem crucem in pedo alludit:

Cur tibi cum triplex Gregori, triplexque CORONA *EST?*
Anne suam sequitur quaque corona Crucem?

His ternis Mundanorum coronis, iam recensitis, opponit S. Bonauentura tres alias sanctorum coronas, quarum PRIMA inquit AUREA, *& hæc datur Virginibus: ut enim purum, speciosum, & incorruptibile est aurum, ita & Virgines, in quas cadit illud Ecclesiastici:* CORONA AUREA *super caput eius.* & hæc conuenit Stephano, iuueni Virgineo, cuius facies *tanquam facies Angeli.* Iudæorum aciem everberauit; causam exponit Augustinus serm. 6. de S. Stephano: *Martyr & pulchritudo erat corporis, & flos ætatis, & testimonium* SINCERISSIMAE CASTITATIS, *& operatio diuinitatis.* Vt de eo iure pronuntiare queam, quod Agapetus Diaconus in parænetici suis, ubi Iustinianum Cæsarem laudat; *te reuera Imperatorem asserimus:*

Bonauent. serm. 2. de S. Barthol. Ecclesiast. 45. Act 6. 15.

asserimus: quippe qui & imperare ac dominari voluptatibus vales, & tum CORONA CASTITATIS *reuinctus, tum purpuram iustitiæ indutus incedis.*

Ad hanc coronam castitatis inuitat sponsus Virginũ candidissimam Sponsam suam, inuitat & vos, ut ait Gilbertus serm. 29. ad illud amoris canticum: *Veni* CORONABERIS *de capite Amana.* Vbi sic disserit: *cum de cubilibus & impudicitijs, ad florida & honesta transfertur cubilia, in quibus compunctio cordis &c.* CORONARI *sponsa satis aptè dicitur.*

Pro hac corona castitatis obtinenda & seruanda, tot Virgines, tot viri usque ad sanguinem certarunt, omnes carnis stimulos generosè superarunt.

Bern. serm. 5. de quadrag.

Hortatur nos, & quemque vestrum Sanctus Bernardus: *quoties restiteris, toties* CORONARIS; ut manifeste comprobat Ruffinus, in vitis Patrum l. 3. n. 104. ubi refert quemdam fratrem exagitatum fuisse à cogitationibus suis per annos nouem, ita ut metu ipso desponderet de salute sua, & adiudicaret semetipsum dicens: perdidi animam meam; iam quia perij, vadam ad sæculum. Qui cum abiret, venit ei vox in via dicens: tentationes quas in nouem annis sustinuisti, CORONÆ *tuæ erunt*; reuertere ergo in locum tuum.

Ieremia threm. 5. v. 16.

Quare omni solertia, omni cura, ac custodia quisque dispiciat & attendat, ne hanc Virginitatis corollam amittat, ne tota æternitate amarissimis lachrimis deploret: *cecidit* CORONA *capitis nostri.* Quoties quis carnis concupiscentiis, sese tradit, quoties quis se nuptijs sæculi adstringit, merito lamentatur: *cecidit corona capitis nostri*: pro qua O Virgines, ut alacriter dimicetis, solatio sit illud Augustini: *cum reluctamur concupiscentiæ, non peccamus, sed coronamur.*

August. l. 2. de Gen. c. 14. S. Thom. cit. S. Bonauent. cit.

ALTERA CORONA EST STELLEA, *& illa datur Prædicantibus, ut enim illa lumine nitet, sic & hi luce doctrinæ, ideoque fulgebunt sicut stella cœli in perpetuas æternitates.*

Et hæc quoque debetur Stephano, qui feruentissimam ad induratæ ceruicis Iudæos concionem habuit. Conuenit & hæc corona Patribus fam. dum vitia domestica corripiunt, dum scandala corrigunt, dum salutis monita suis tradunt, atque omnibus ad virtutem, & morum honestatem exemplo suo facem præferunt.

Demum ne longior sim & finem his imponam.

Bonau. cit.

Tertia corona est lapidea, vel, ut S. Thomas *gemmea*, & hæc peculiaris S. Stephano, una instar omnium. Emanuel Philibertus Sabaudiæ Dux, in symbolum sibi sumpsit lauream coronam, in cuius apice rosa, pretiosis lapillis distincta, cum hac epigraphe: *instar omnium*: his nempe, à quibus pretium habebat, lapillis exornata, *instar omnium* fulgebat. Verum de qua in præsentiarum acturi sumus, tota undique è lapidibus pretiosis concinnata, *instar omnium*, quæ in terris, & in cælis pretiosæ sunt, sibi primas Stephanus vindicauit.

Typotius symb. tom. 3. pag. 35.

* * *

§. 3.

Posuisti in capite eius CORONAM DE LAPIDE PRETIOSO. Psal. 20.

VArij Reges, varias coronas gestare consueuere: Diadema seu fasciam byssinam Orientales, & primi Romanorum Imperatores usurparũt, subinde aureã coronam. Cidarim Persæ: Byzantini posteriores thiaram gemmis, & vnionibus grauem: Mahometani Tulipantum, ex lineis fascibus conuolutis compositum, gemmisque coronatum gestant: Mexicani plumeum, galerum mirè variegatum, alij alia rara ac præclara capitis ornamenta sibi adaptarunt; at vero quantum distat obryzum aurum vili luto, pretiosum margaritum, fragili vitro, quantum distant æterna caducis, tantum omnibus hisce Regijs coronis, antestat illa quam hodierna luce Rex Regum radioso D. Stephani capiti imposuit *ex lapide pretioso*, id est ex omni lapide pretioso, seu *ex lapidibus pretiosis, omnem decorem habentem*; hanc intenta mentis acie suspiciens Patriarcha Venetus: *in ipsa* CORONA *inquit, tanquam pretiosi lapides, fulgent duodecim genera gaudiorum, quibus decorantur qui illuc introducuntur. 1. est sanitas absque infirmitate. 2. iuuentus sine senectute. 3. satietas sine fastidio. 4. libertas sine impedimento. 5. pulchritudo sine deformitate. 6. impassibilitas sine morte. 7. abundantia sine indigentia. 8. securitas sine timore. 9. cognitio sine errore. 10. gloria sine ignominia. 11. pax sine perturbatione. 12. gaudium sine tristitia.* Coronam illam duodecim hisce mysticis gemmis coruscantem, sibi ex gemmea lapidum grandine, qua obrutus fuit, Stephanus concinnauit: *Dic aliquid Iudæis* inquit Augustinus, *ut incipias* LAPIDARI *& possis* CORONARI, & serm. 2. *lapidatus à Iudæis,* CORONAM *meruit.*

Psal. 20. Hugo Card. hic. B. Laurent. Iustin. lignum vitæ tract. 1. de fide. c. 7.

Aug. serm. 1. de S. Stephano.

Sponsa in Canticis dicebat: *descendi in hortum nucum, ut viderem si floruisset vinea, & germinassent mala punica.* Quid hoc? qui poma desiderat, pomarium ingreditur, qui vuas vineam, qui nuces, eas iuxta vias quærit, iuxta illud:

Nux ego iuncta via, cum sim sine crimine vitæ,
A populo saxis prætereunte petor.

Cant. 6. v. 10.

Quorsum ergo Sponsa in horto nucum, quærit poma ponica, quæ inter omnes fructus arborum, corona insigniuntur, & hoc in horto nucum, qui fructus *cortice amaro*, fustibus & saxis decutitur. Ideoque *Martyribus* confertur? ut hinc discamus, si *coronam gloriæ* ambimus, eam non inter flores, fontes, inter amœna mundi vireta, & vineta, sed inter aduersitates, morbos, ærumnas, & saxeam miseriarum grandinem conquirendam.

Hugo Card. in Cant. c. 6. v. 10.

Declarauit hoc Deus pulchrè per S. Agnetem, quæ apparens S. Brigittæ, dixit: veni filia, & impone tibi coronam, factam ex septem lapidibus pretiosis. Quid vero est corona, nisi probatio patientiæ, quæ ex tribulationibus conflatur, & à Deo lapidibus adornatur? Primus igitur lapis coronæ, Iaspis est, quem apposuit tibi ille, qui contumeliose dixit, se nescire quo spiritu loqueharis, & esse tibi vtilius, mulierum more subtilius filare, quam de scripturis disputare; ideo sicut Iaspis acuit visum, & accendit gaudium animi: sic Deus ex tribulatione accendit gaudium in animo, intellectum illuminat

L. 4. reuelat. S. Brigittæ c. 124. Lancicius opusc. 9. c. 3. n. 64.

minat ad spiritualia, mortificatque animam à motibus inordinatis.

Secundus lapis est Saphirus, & hunc apposuit tibi ille, qui fauorabilia loquebatur, in facie tua, & in dorso detrahebat de te. Sicut igitur saphirus est cælestis coloris, & seruat membra in sanitate, sic hominum malitia probat iustum, ut fiat cælestis, & seruet membra animæ, ne superbia eleuetur.

Tertius lapis est smaragdus, hunc apposuit tibi ille, qui dicebat te dixisse ea, quæ nec cogitabas, nec loquebaris. Ideo sicut smaragdus est fragilis ex se, sed tamen pulcher, & viridis: sic mendacium citius annihilatur, sed tamen pulchram facit animam, propter patientiæ remunerationem.

Quartus lapis Margarita, hunc apposuit tibi ille, qui Amicum Dei, te præsente vituperauit, ex cuius vituperio plus turbabatis, quam de tuo. Ideo sicut Margarita est alba & pulchra, & allenit cordis Passionem, sic dolor caritatis, introducit Deum in animam, compescitque Passiones iræ, & impatientiæ.

Quintus lapis est. Topazius, hunc apposuit ille tibi, qui amara loquebatur tibi, cui tu econtratio benedixisti. Ideo sicut Topazius est aurei coloris, & seruat castitatem, & pulchritudinem, sic nihil pulchrius & acceptius est Deo, quam ledentem se diligere, & pro persequentibus orare.

Sextus lapis est Adamus, hunc apposuit ille tibi, qui fecit tibi corporale damnum, quod patienter tolerasti, & noluisti eum dehonestare. Ideo sicut Adamas non frangitur tunsionibus, sed sanguine hirci, sic placet Deo, hominem obliuisci, & negligere propter damnum corporale, & cogitare semper ea, quæ Deus propter, hominem fecit.

Septimus lapis est Carbunculus, hunc apposuit ille tibi, qui falsa annuntiauit tibi, id est filium tuum Carolum esse mortuum, & patienter tulisti, committens voluntatem tuam Deo. Ideo sicut Carbunculus lucet in domo, in annulo est pulcherrimus: sic homo qui patiens est in amissione alicuius rei charissimæ sibi, prouocat Deum ad dilectionem sui, & in conspectu sanctorum lucet, & placet, sicut lapis pretiosus. Ideo filia, ita stabilis, quia pro *amplianda corona tua, ad huc aliqui lapides sunt necessarij*.

Nostis & vos quomodo coronam è lapidibus pretiosis comparare, quomodo cum Stephano Saxeum imbrem perferre valeatis? *ictus calumnia*, inquit S. Athanasius *grauius quam* LAPIDES *feriunt*, & Sanctus Zeno Verouensis, serm de Iona, ad illud Pauli *lapidatus sum*, calamitates & aduersitates quibus impetitus fuit, felices lapides appellat: *clamat de profundis Paulus obrutus calamitatibus beatis, cum pro nomine Domini latrones in itineribus, latrunes in ciuitatibus patiatur, cum à Iudæis Virgiter casus, naufragio trino diluitur, cum insani populi furibunda tempestate,* LAPIDIS IMBRIBUS, FELICITER GRANDINATUR.

Dum Deus pluit in verbera, dum verba sarcastica, iniuriosa, calumniosa saxis duriora vicini & Domestici, grandinant, lapillos tibi subministrant ad coronam. Sic mulier illa sapuit, quam cum altera vicina iurgijs impeteret & procaci lingua proscinderet, illa expandit ei sinum suum, dicens: Domina, *ista vituperia vestra sunt mibi valde necessaria quasi aurum &* LAPIDES PRETIOSI AD CORONAM ÆTERNAM *fabricandam, proijce ergo satis de ijs, in sinum meum.* *Vincent. Belluac. in specul. moral. l. 3. part. 5. dist. 3.*

Dum manus Domini vobis calamitates, calumnias, dolores capitis, dentium, podagræ, calculi immittit, scitote *manus eius plenas hyacinthis*, atque *pro amplianda corona vestra, adhuc illos lapides esse necessarios.*

Ita sensit Nicolaus Romæus Societatis nostræ, Patria Brugensis, vir acri ingenio, qui dum acutos calculi dolores, deinde & atrocem sectionem mira constantia pertulisset, dixit *se nolle suum* CALCULUM *cum omnibus Orientis* ADAMANTIBUS *commutare.* Idem de omnibus alijs morbis, & afflictionibus sentiendum est; si patienter tolerentur, *in lapides pro* AMPLIANDA CORONA NOSTRA côuertendus. Hinc non incongrue quidam asserebat, lapidem molarem, maiori sibi pretij esse, quam Adamantem, quia plus indeluceret, oleum in copia exprimendo referebat, quod oleum dum patientia Stephani per lapides expressit, iure illos in pretio habere voluit: *mira virtus patientiæ*, inquit Richardus, *& quis digne penset* PRETIUM HUIUS PETRÆ, *quæ in tanta copia distillat oleum cum melle, quanta quæso olei & mellis copia deprehenditur. Imo mirum in modum crescit ex dolore delectatio, & ex Passione compassio. Martyr sanè cum* LAPIDARETUR, *magis miserabatur inimicis suis, quam membris suis.* *Bibliotheca script. Societ.* *Richardus de extermin mali. c. 54.*

Exodi 24. v. 10. dicitur de Moyse & Aarone quod *viderunt Deum Israel, & sub pedibus eius, quasi opus* LAPIDIS SAPHIRINI. Oleaster refert in hunc locum; Hebræos asserere, Deû sic apparuisse, ut scirent lateres, in quibus elaborandis, in Ægypto premebantur, in Saphiros esse commutandos. Hoc vero dicendum de lapidibus, seu lateribus omnium tribulationum, inquit Lautedanus, additque lapides Passionis, Stephano in lapides gloriæ cessisse, atque ex ijs vel unum, quibus fuit lapidatus (quem ait alicubi asseruari) quasi in lapidem pretiosum conuersum, in magno honore ac pretio haberi. *Laurentan. Venetus silva. tit. tribulat. pag. 650.*

Dixerit olim diuinus Plato, in bello cæsos *aureum hominum genus esse*; At Stephanus non modo aureus, sed *gemmeus*, & vir plane adamantinus habendus est. *Plato l. 5. de legib.*

Ab hac adamantina fortitudine, commendat aureus orator prophetam Iob, stupendum illud patiétiæ exemplar: *non est ulla apud mortales calamitas, quã non hic* (Iob) *quouis solidior* ADAMANTE *sustinuerit, famẽ, & egestatem, & morbũ, & orbitatẽ filiorũ.* Itaq; peruti à satanico hoste potuit, frãgi nõ potuit. vt idem Chrysostomus hom. 23. in gen. *Iob esse Athleta orbis, acceptis innumeris à Diabolo telis, vulnus non accepit, sed sicut* ADAMAS *omnes impetus ferre potuit.* Audis hæc, qui totus vitreus, vel lævissimæ calamitatis, tribulationis ictu frangeris? adamantinus esse vis? fames, egestas, & morbus, & orbitas filiorum sustinenda est. Hanc laudem quoque Abrahamo tribuère non dubitauit, dum ad quæsitum illud Isaaci: *vbi est victima pater mi*: sic ait: *hæc verba* (filij) *tantam vim habebant, vt vel saxeum pectus emollire possent, nec tamen* ADAMANTEM *illum perculerunt, imo nec concesserunt: nec dixit, quid patrem vocas, qui paulo post, pater tuus futurus non est.* *Chrysost. in catena græca. Iob. 1.* *Chrysost. hom 4. in 2. ad Corinth.*

Si tales vos gesseritis, dum Deus filium vnicum, aut filiam sibi in religioso claustro hostiam viuam immolari desiderat aut morte immaturâ illos, vel propinquos necessarios, coniugem auferre designat, *Adamante solidiores* estis: Quod certe ut humanis viribus æquaminiter ferre non valeamus, Dei gratia adiuti, facile poterimus: ADAMANTE ENIM SOLIDIORES, *Dei gratia nos efficit, & si volumus, omnino inuictos.* Hac fretus Stephanus, ADAMANTA solidior *Chrysost. hom. 4. in genesim.*

Act. c. 6.
Chrysost. hom. 1. de laudib. Pauli.

lidior extitit, qui cum *plenus gratia & fortitudine* fuisse perhibeatur merito vsurpare potero, quod Præsul Antiochenus, de Paulo: *quanam est illa* ADAMANTINA *prorsus anima, qua* (Stephani) *patientiam posit imitari?* digna profectò talis, quæ corona è lapide pretioso, verisque adamantibus coronetur.

Quo ut pertingere queas, vnius Stephani exemplum te inflammet; scintillæ quæ vel ex uno eius lapide absistunt, satis esse poterunt.

Doutremans amor increatus pag. 382.

Potentissimi Burgundiæ Duces, ac illustrissimi orbis Heroes, torquem gestant, ex igniarijs contextum, ferro videlicet, ac silice, ex quo ignis procuditur, Carolus Pugnax vltimus eius familiæ Princeps miserè apud Nanceium, media hyeme cæsus, glacie & morte obriguit. Lotharingiæ Dux, quem ille bello petebat, exclamasse ad tam lugubre spectaculum dicitur: *heu te infortunatum Principem, qui è tuo silice, ne scintillam ignis excudere potuisti; quo te à mortis frigore tutareris!*

At silicet Stephani, non scintillas dumtaxat, sed & flammas, & faces eiaculantur, quibus ad eius virtutes sectandas, toti exardescatis, & potissimum corda saxea, inueterato odio, ac malitiæ pertinacia obdurata, emolliantur plane ac immutentur: *etenim si lapidis duritiet* (ut inquit Gregorius) *igni cadit, & non duritiem suam modo, sed naturam suam & nomen suum amittit, quid mirum, si lapidea hominum corda, pristina duritia, cælestis huius ignis virtute, deposita, in aliam quodammodo transeant naturam, & ex duris lapidibus, filij Abrahæ,* imo filij Dei efficiantur; quos ex hoc cognoueris, *si* odio deposito, *dilectionem habuerint ad inuicem,* ad quod conducit aurea S. Thomæ sen-

Greg. in Iob c. 28. v. 2.

S. Thomas de villa

[?] ibid. fest. S. Stephani

tentia: *ab alijs Martyribus, alia petere consueuimus, & in ijs quæ passi sunt ipsi, similia patientium Aduocati constituti sunt: in peste Rochum, in ophthalmia Luciam, in carcinomate Agatham, in dolore dentium Apolloniam,* STEPHANI AUTEM LAPIDATI MARTYRIS MUNUS EST, DURITIAM CORDIS EMOLLIRE. Væ vobis qui toties Deo restitistis, & *dura ceruice* saluberrimis eius præceptis ac monitis obnixi estis, illud contingat, quod filiæ illi vanæ ac dissolutæ, de qua Cæsarius refert: cum vir Ecclesiasticus magnæ grauitatis, non ferret sororis suæ leuitatem, eiusque in mundi vanitate, nequidquam se, alijsque monentibus, pertinaciam, *silicem solidissimum sustulit, & ait: prius disrumpatur hic silex in manu mea, quam soror mea, mundo spreto, Monialis fiat.* Atque eccum lapis in manu eius confractus est, quod ut illa forte præsens conspexit, mundo ac nuptijs spretis, in claustro sanctimonialium, Religionis habitum assumpsit ubi lapis ille, cælestis prodigij testis, etiamnum asseruatur. Atque hæc Sponsa Christi, proculcatis marcentibus ac fætentibus nuptiarum coronis, æternam atque immarcessibilem virginitatis corollam meruit obtinere. Vbi qui volet ad Auditores suos prolixius velificetur, mihi ut finem imponam cum Augustino dixisse sufficiat: *floribus Ecclesia cælestis, nec rosa, nec lilia desunt. Certemus nunc Charissimi, singuli ad utrosque honores, amplissimas accipere dignitatum* CORONAS: *siue de virginitate candidas, siue de passione purpureas, vel de Doctrinis Laureas,* siue de persecutione & aduersitate, *lapide pretioso* vermiculatas.

Cæsarius. l. 10. c. 33.

August. serm. 17. de sanctis.

FESTVM
S. IOANNIS EVANGELISTAE.

Longe oculi ejus prospiciunt. Iob.39.v.27.

Cernit acutum. Horat. Sat.3.

ARGVMENTVM.

MYsticam illam Aquilam, Ioannem, sublimi suo ad ipsa sanctissimæ Triados adyta, volatu, divini Oratores, supra omnes mortales longe transcendere contendant: alii eam à remigio *magnarum alarum, & non usitatâ pennâ* collaudent, qua abstrusa Apocalypseos *Ezech. 7.* mysteria, aliaque arcana exoravit, quæ Paulus vidit. Sed quæ, ut ingenue fatetur, *non licet homini loqui, Ioannes vidit, & scripsit.* Alii aliunde eum in cælos extollant; suffecerit nobis hodie, *Horat. l. 2. Ode 20.* Aquilam à visus perspicacia commendare: quam dilectus hic Christi discipulus, ab amore divino, qui totus oculus est, secus ac fœdus, & lascivus, qui lumine orbus, & totus cæcus est, participavit. Optandum interim ut cæci mortales, oculos aperiant, atque ipsi cumprimis patentes, ac superiores quod de Argo Poetæ fabulantur, toti vigiles, centum oculis, pro liberis, ac domesticis suis excubent: nam ut rectè Chrysost. *Magnum habemus, pretiosumq́; depositum filios, ingenti illos servemus curâ, ne fur id nobis astutus auferat.* Quod depositum, quo in pretio habendum, quam vigili curâ asservandum; D. Ioannes in adolescente declaravit, quem curæ Antistitis unicè commendarat; jamque à laborum meta reversus, cum depositum suum reddi postulat, illudque minus bene custoditum intelligit, omni sudore ac sanguine suo, illud redimere statuit. *Aug. tract. 36. in Ioh.* *Chrysost. hom. 9. in post. 1. ad Timoth.*

§.I. *Ioannes Aquila, propter videndi perspicacitatem.* S. Thom. serm. de S. Ioann.

§.II. *Optandum ut filii tenebrarum, acutum Aquilæ nostræ visum consequantur, ut* QUI NON VIDENT, VIDEANT. Ioan. 9.

§.III. *Superiores omnes, ac parentes, Aquilæ & Argi sint, ut suis invigilent, eosque observent.*

FESTVM SANCTI IOANNIS EVANGELISTÆ.

Conuersus Petrus, vidit illum discipulum, quem diligebat Iesus. Matt. 21.

Nazian. ad Nicobulum epist. 209.

INgenioso, ut D. Nazianzenus refert, Apologo, aues quondam vniuersæ, *de regno disceptarunt*, & de Rege nominando comitia edixerunt. Vix res diuulgata, dictusque comitijs habendis dies fuerat, cum continuo ingentem volucrum cœtum suis sedibus exciuit, breuique campum quantus oculis prospectum eriperet, candidatia impleuit. Vidissetis circumstare rostratas *ciconiarum* acies, cuneato agmine subire *Grues*, properare raucas *Anserum* phalanges. His nihilo segniores aduolant è segetibus *alauda*, è turribus *Columba*, & inquilinæ siluarum, *luscinia*. His corpore proceriores se insinuere ardea, & aquila. Quos inter Imperij competitores, etiam peregrini litoris hospites comparuere. Hic aduena de Phaside *Gallus*, ex India *psittacus*, ex græcia *pauus*. *Struthionem* misit Africa, *Cignum* Caicus ex Misia, & *phœnicem*, quem orbis unicum reseruarat, legauit Syria. In hoc tam celebri congressu, iactabat molem vastissimi corporis *Struthio*, eaque se gloriâ non dubiè ceteris præferebat. Hinc niueum candorem suum ostendere *cygnus*, oculeo *pauus* syrmate, picturato *psittacus* tegmine, se offerre. *Lusciniam* natiua commendabat. Musica, *gruem* vigilia, phœnicem senecta, alia alij, & sua cuique propria extollebat, dum tandem placuit regni maiestatem, volam constituere. Hanc vnam gentis esse gloriam, hæreditario iure acceptam; supra terram, cænumque, volatu se attollere, proximeque ad cæli viciniam ascendere, eam profectò rem esse, volucrum propriam, & regno, regique maximè decoram. His itaque constitutis, pronolandi iam signo dato, unâ omnes cum ingenti alarum plausu, ab humo sese attollere, certatimque qua data cuique via est, per aera euadere, ac pari dein conatu, sed constantiâ, euentuque dispari, ad usque nubium caligines, & ipsa cæli confinia tendere. Paulatim verò ut ventum ad ardua est, cæpit multorum calor intepescere, ut pennis defluentibus complures fatigari destiterint, & labori succubuerint. Visæ ante omnes *luscinia* (delicatum ac vocale genus) in arborum celsarum frondibus interquiescere: *Hirundines* ad notarum ædium lares diuertere: *Ciconia* ipsæ in mænium fastigijs subsistere: aliæ inter rupium cauernas, aut montium cacumina respirate. Pertinacior ac pernicior unius *Aquila* conatus fuit, per inuia quæque altius ad huc, altiusque eluctantis. Hæc igitur ut infra se omnes despexit, ter in gyros gloriosè circum acta, editoque ter clangore, ventum ad metam, quo nemo pertingere valebat, pronuntiauit, eique omnes palam de palma concedentes, Regem suum suspexerunt, imperiumque cum Regni insignibus perpetuum donarunt.

Atque ita D. Hieronymus non fictè, sed verè affirmauit: *ut leo inter bestias, ita* AQUILA *inter aues, regnum tenet.*

S. Hieron. tom. 4. in Daniel. c. 7.

Nunc à fabulis, ad veritatem auditum conuertite, atque eorum cœtum, ac comitia cogite, qui ab orbe condito, ingenij acumine, mentis pernicitate, scientiæ sublimitate, quibusuis etiam sanctimoniæ, ac gratiæ pennis adiuti, quàm excelsissimè in cælum subuolarunt, atque hos omnes cælestem *magnarum alarum* Aquilam, *Ioannem*, quam longissimè præuertisse, ac infra se conspexisse intelligeris. Sic porrò ad ardua, & sublimia connitentem, suspexit olim magnus ille Origenes: *Vox*, ait, SPIRITALIS AQUILÆ *auditum pulsat Ecclesia: vox altiuoli volatilis, non aerem corporeum, vel athera, vel totius mundi sensibilis ambitum supervolitantis; sed ultra omnia, qua sunt, & qua non sunt, citiuolis intima Theologia pennis, clarissima* SUPERNAEQUE CONTEMPLATIONIS OSTUTIBUS *transcendentis. Superuolat itaque B. Ioannes Theologus, non solum qua intelligi, ac dici possunt, verum etiam qua superant omnem intellectum superuehitur, extraque omnia,* INEFFABILI MENTIS VOLATU, *in arcana unius omnium principij exaltatur.* Quo altius, non dico humanæ, sed nec Angelicæ Intelligentiæ, valent conscendere. Quare huic spirituali Aquilæ multum concedit Psaltes regius, qui columbinis, quas à Deo efflagitarat pennis, non eò sese sustollere valuit, quò *ineffabili mentis volatu* Ioannes exaltatur. Exechiel quidem de se fatetur: *assumpsit me spiritus, & audiui post me vocem commotionis magna, benedicta gloria Domini de loco suo.* Quin vel eo gloriatur, quòd usque eò eleuatus est, ut huius aquilæ, inter cetera mystica animalia, umbram, vel typum subobscurè cernere meruerit, *& vocem alarum animantium, percutientium alteram ad alteram. eò inquit spiritus* LEVAVIT, *& assumpsit me.*

Exech. 7.

Origenes hom. 2. in diuersos de S. Ioan.

Ezech. 3. v. 12.

Summo vertici Apostolorum quidem cælestis Pater arcana mysteria reuelarat, ut palam hanc laudabilem professionem fecerit: *Tu es Christus filius Dei viui.* Verum *Ioannes dicitur pracurrisse citius Petro, quia acutius, atque velocius intima diuinorum apicum penetrat secreta, & ineffabili mentis volatu, in arcana unius omnium principij exaltatur.*

Matt. 16. Origen. ibid.

Humana omnia, ac sublunaria supergressus doctor gentium, pernici alarum remigio in tertium cælum raptus est, (ut ipse asserit:) sed, ô beate *Paule, non es raptus super omne cælum, & paradisum. Ioannes omne cælum conditum, omnemque creatam paradisum, hoc est, omnem humanam, Angelicamque transgreditur naturam. In tertium cælum raptus, ô vas electionis, & magister gentium, audisti verba qua non licet homini loqui; Ioannes intima veritatis inspector, ultra omne cælum, in paradiso paradisorum audiuit unum verbum; per quod facta sunt omnia. Non ergo Ioannes erat homo, sed plus quam homo, quando & seipsum, & omnia qua sunt, superauit,*

Orig. ibid.

uauit, & ineffabili sapientia virtute, purissimoque mentis acumine subuectus, in ea quæ superiora sunt secreta, videlicet unius essentiæ in tribus substantijs, & trium substantiarum in una essentia ingressus est. Vnde B. Petrus Damianus: *Ad tantum gratiæ prouectus est priuilegium, ut omnem transgrediens creaturam, illud acie mentis attingeret, quo non Propheta, non Patriarcha, non denique quispiam ab ipso primordio cognoscatur in carne positus aspirasse.*

B. Pet. Damian. ser. 1. de S. Ioan.

Erit forte qui cetera illa mystica animalia, cum aquila, pari velocitate contendisse arbitretur, sed à sacro vate *ceteris sublimior* volans Aquila, faciem alijs animalibus altiorem extulisse dicitur: *facies, inquit,* AQUILÆ DESUPER *ipsorum quatuor,* hoc est tres alios Euangelistas transcendit, imò & seipsum, dum instar aquilæ, in cælis ponit nidum suum, imò & in sinum æterni patris euadit, indeque, ut ait Bernardus, *sacrosanctam intimæ sapientiæ eruit medullam,* eructatque altum illud: *in principio erat verbum.*

Damian. cit.
Ezech. 1.
Ioan. 1.

Hunc excelsum super omnia volatum Hipponensis antistes, qui teste D. Thoma *profunda fluminum scrutatus est, & abscondita in lucem produxit,* ita suspexit, ut tract. 36. in Ioannem, de eo affirmarit: *Ceteri Euangelistæ tanquam cum homine Domino in terra ambulant, & de diuinitate eius pauca dixerunt. Istum autem quasi piguerit in terra ambulare, sicut ipso sui sermonis exordio intonuit, erexit se non solum super terram, & super omnem ambitum aeris, & cæli, sed omnem etiam exercitum Angelorum.* Hinc ait: *Ioannes Apostolus non immerito secundum intelligentiam spiritualem,* AQUILÆ *comparatus, altius, multoque sublimius alijs tribus erexit prædicationem suam.* Tandem concludit: AQUILA *est Ioannes, lucis internæ, & æternæ* FIXIS OCULIS *contemplator.*

S. Thom. festo S. Aug.
Aug. tract. 36. in Ioan.

& quæ natura negauit
Visibus humanis, OCULIS EA PECTORIS HAUSIT.

Ouid. metam. l. 15.

Nulla volucrum, imo nec mortalium, tam firma oculorum acies, ac visus perspicacia, & pertinacia, ut solem in meridie candidissimum, valeat fixo obtutu intueri. Hoc solius Aquilæ est, eodem testante Augustino: *Sol iste, quo vere nihil inter visibilia pulchrius inuenitur, nostros sauciat, & obtenebrat oculos;* AQUILINOS *verò vegetat inspectus.*

Aug. l. 2. de moribus Manich. c. 850.

Hoc itaque vobis hodie symbolum propono: Aquilam irretortis occulis solem contuentem; quia *Aquila est Ioannes, lucis internæ & æternæ* FIXIS OCULIS *contemplator.* Vbi illud unicum sectabor, ut ostendam discipulum, quem diligebat Iesus, aciem mentis, ex sola dilectione maximè perspicacem habuisse, atque illud ad mores utilissimè pro concione pertractandum, amorem diuinum maximè oculatum, & supra omnem Aquilam lynceum esse; terrenum verò ac carnalem, non modo cæcum pingi, ac à Poëtis fingi, sed reipsa, omni prorsus rationis, ac mentis luce priuatum, in tenebris Andabatarum more cæcutire.

§. 1.

Ioannes AQUILA, PROPTER VIDENDI PERSPICACITATEM.

S. Thomas. serm. de S. Ioan.

VSitatissimum illud *pictoribus atque Poëtis,* Amorem, seu Cupidinem, oculis siparo obuelatis, & plane cæcum effingere, quia amantes quos ille sauciat, aut quorum pectus subit, excæcat iuxta illud:

Horat. de arte.

Insano, nemo in amore videt.

& alibi: *Quid deceat, non* VIDET *ullus amans.*

Tibull. l. 2. eleg. 14.

Amans scilicet, Amens, insano prorsus, ac impuro ab amore, quid ratio, quid nominis fama, quid parentum obseruantia, quid familiæ dignitas requirit;

Quid deceat, non videt vllus amans.

Non virorum religiosorum monita, nec propinquorum consilia, nec Matris Viduæ lamenta, nec Dei vindicis flagella, iam iamque imminentia corporis, ac animi discrimina,

Insano nemo in amore videt.

Ita cupidineus hic puer, non ipse dumtaxat cæcus, sed & alios iaculis suis excæcat.

At quorum mentes cælestis, ac plane diuinus amor occupauit, eos omnes supra Aquilas, supra lynces, ac Serpentes Epidaurieos, oculatos ac perspicaces reddit, iuxta illud Richardi: *amor vehemens, non potest non videre quem amat: quia amor, oculus est, & amare, videre est.*

Richard. Victorin. de charitate part. 1. c. 3.

Testis ille occulatus discipulus, *Deo dilectus ab ipso,* quique diligebat Iesum. Hic à resurrectione sua forte discipulis piscantibus, eminus illis in littore apparuit, *non tamen cognouerunt discipuli, quia Iesus est.*

Ouid. metam. l. 10.
Ioan. 21.

Solus Ioannes Dominum cognouit, sic porrò subditur: *dixit ergo discipulus ille, quem diligebat Iesus, Petro, Dominus est.*

Appositam ad rem nostram doctor Angelicus causam adfert, cur Ioannes præ ceteris Christum agnouerit: *Ioannes enim* PERSPICACIOR *erat, & ideo primum cognouit Christum.*

S. Thom. in Ioan. c. 21. v. 7.

At vnde quæso hæc mentis, ac oculorum perspicacia? Hieronymus diuino, ac casto amori adscribit, quo Ioannes Christum complectebatur: *solus* inquit, *Virgo Virginem agnoscit,* & epist. 61. ad Pammachium: *Prior Virginitas, Virginale corpus agnoscit.*

S. Hieron. lib. 1. contra Iouinian.

Huic consentit S. Cyrillus; *Ioannes,* inquit, *propter mentis puritatem, & oculorum cordis acumen, ad intelligendum aptissimus præ ceteris, præsentem agnouit Christum, & alijs indicauit.*

Cyrill. in Ioan. c. 21.

Eodem spectat illud Lyrani: *sciendum quod puritas mentis, & corporis, maximè disponit hominem, ad cognitionem rerum diuinarum; & ideo Ioannes, qui ceteris purior erat, tanquam Virgo, citius alijs cognouit Christum.*

Lyran. in Matt. c. 5. v. 10. beati mundo corde.

O Virginitatis prærogatiuam præstantissimam, ò inter omnes beatitudines summam, & vnicè essentialem, *Deum videre!* quod solis mundo corde conceditur. *Mundus enim Deus, à mundo oculo conspicitur.*

Hieron. in Matt. c. 5. v. 10.

Hi sunt qui etiamnum in hoc mortali corpore,

 in re-

FESTUM SANCTI STEPHANI PROTOMARTYRIS.

Posuisti in capite eius Coronam de Lapide pretioso. Psalm. 20.

ELectus ac prædilectus populus Dei, durissimam ac intolerabilem Regis Ægypti servitutem exosus, fugam Duce Moyse, meditatus est: cumque ad littus maris rubri devenissent, omnibus ad indomitum illud elementum attonitis; *extendit Moyses manum suam super mare, & absolvit illud Dominus*: jamque stabat *aqua quasi murus à dextra eorum & leva*; sed quia iter illud per mare rubrum (quod Salianus ad 25. milliaria Belgica, ex peritis Cosmographis describit) longum ac prolixum erat, & muri illi aquei ac fluidi, facile coire, atque omnes involvere potuissent, Israelitæ cum uxoribus ac parvulis suis, illud intrare reformidabant. Donec tandem Moysen præeuntem Aminadab Dux è tribu Iuda, primus secutus, & mare ingressus est; de quo bellicosissimo Duce, Nicolaus Lyranus Ordinis Seraphici *divinus certè vir, & in sacris scripturis doctissimus; nec minus conversatione, quam scientia, venerandus*, scribens in caput primum Matthæi v. 5. *Aram genuit Aminadab*, sic ad propositum nostrũ excurrit:

Exodi. 14.

Salianus in annalib. anno mũdi 2544. n. 224.

Trithem. VVading. Annal. Minorum. tom. 2. pag. 597. Lyran in c. 1. Matt. Hieron in Oseam. c. 11.

Aminadab Princeps tribus Iuda, primus intravit post Moysen, & ex hoc tribus Iuda dignitatem meruit. Vnde & illud Cantic. 6. *anima mea conturbavit me, propter quadrigas Aminadab*, sic exponit: *tribus Iuda* (cujus Dux Aminadab) *secundum omnes Doctores Hebraos & Latinos, meruit dignitatem regiam, in transitu maris: nam aliis tribubus formidantibus Moysen sequi, per mare divisum, tribus Iuda constanter secuta fuit ipsum, & aliis constantia dedit exemplum. Tunc autem* AMINADAB ERAT PRINCEPS TRIBUS IUDÆ.

Prospicitis, ut opinor Auditores, quem generosissimus hic Dux Aminadab designet, cujus hic typum, & vivam exprimat imaginem, invictissimum nempe tot millium purpuratorum Martyrum Ducem ac Antesignanum Stephanum, quem Cardinalis Damiani: *primum & primicerium purparata cohortis* nuncupavit. Nemo potentissimorum Ductor exercituum; talia duxit agmina; qui quot capita, & ea quidem laureata censeat, ex eo colligas, quod sub uno Diocletiano cæsa sint quot mensibus, septendecim millia Martyrum. Multiplica hunc numerum, ait Cornelius, per decem annos, quibus ea persecutio duravit, invenies vicies centena millia, sive duos milliones Martyrum, ut (quod Genebrardus asserit) ad triginta millia Martyrum coronatorum in cœlis, ab Ecclesia in dies singulos possint celebrari. Quod nemo demirabitur, qui uno die quandoq; sex millia, sexaginta sex, totam Legionem Thebæorum: quandoque undecim Virginũ millia deleta legerit. Quid, quod Scribanius asserere non dubitavit, plures in lege nova Martyres per sicas, flammas, rotas, equuleos tyrannorum, Deo victimas cecidisse, quam olim in prisca lege pecudes mactatæ sint.

B. Pet. Damian ser. de S. Steph.

Cornelius in Apocal. cap. 7.

Genebrar. in psal. 78.

Scribanius Christus patiens. pag. 219.

Horum omnium fortissimorum Heroum Princeps & Dux Stephanus, ut aureo suo stilo Chrysologus expressit: *Stephanus, inquit, est Martyrum primus: Stephanus purpuratum ducis exercitum, qui pro Domini sui adhuc calente sanguine, sanguinem suum avidus Bellator effudit.* Redemptor noster turbidum illud turbulentumque persecutionum Iudæorum mare rubrum, tam copioso sanguine tinxerat & cruentarat, unde canit Ecclesia: *post transitum maris rubri Christo canamus Principi.* Hunc Moysen secutus Dux noster Stephanus, mare rubrum tot tyrannorum rabie turbidum, tot Martyrum sanguine cruentũ, primus ingressus est, ut olim divina sua facundia Hipponensis Antistes deprædicavit. *Christus caput Martyrum*, viam per sanguinis undas signavit, *ejus passionis vestigia* PRIOR SECUTUS *B. Stephanus.* Iamq; hoc procellosum mare ingredienti, apparuit in littore Dominus; *vidit Iesum stantem.* D. Greg. hom. 24. in illud Ioann. 21. v. 4. *mane autem facto stetit Iesus in littore, ait: mane præsens saculum significat: soliditas autem littoris, perpetuitas est quietis æterna*: Christus etenim post Passionis diros fluctus, pelagusque procellosum, ad littus jam pervenerat immortalitatis, gloriæque sempiternæ; ubi Stephanum adhuc fluctuantem, sua præsentia animavit, & palmam coronamq; ostentavit: *stetisse Christum* ait Damiano. *ut sollicitus juvaret Athletam, quem* PARATUS CORONARET. Sic olim vidi inter Heroum symbola hominem jactatum fluctibus, prospectare in litore Virginem, quæ victoriam referens, oceano emenso coronam porrigebat. Vbi nemini dubium esse potest, quin Stephano corona cœlo porrigatur, sed quæ, & qualis, videamus.

Chrysolog. serm. de S. Laurent.

Aug. serm. 2. in festo S. Stephani.

Act. 7.

Barradius tom. 4. lib. 9. c. 2.

Damian. epist. ad Vercellensem. Eccles. Lorinus in acta c. 7. v. 55.

§. 1.

CORONAM *meruit, tanquam suo sibi nomine positam: Stephanus enim Græce, Latine* CORONA *appellatur.* Aug. ser. 2. de S. Stephano.

NOn potest non pretiosus esse sermo D. Chrysologi, qui totus aureus est: hic festivus Protomartyris Lucæ, ostendit, quomodo etiam in Sanctorum nomina ludat divina Providentia, atque

Conveniunt rebus nomina sæpe suis.

Ovid.

Sicut inquit, *Dominum, prædiorum limitibus affixi tituli proloquuntur: ita nomina ipsa sæpe Sanctorum merita indicant, testantur insignia.* Quod variis probat argumentis: *ita Abraham quod fide credidit, nominis adjectione monstravit, quando ex Abram, Abraham divinitus nuncupatur, ut dilatandus genere, nomine ante dilataretur; sic conjux ejus, cum de sterili sit fœcunda, ex Sarai, vocitata est Sarah, ut & ipsa ante crescat nomine, quam pignore. Sic & ipsa risum, mox quod genuit, nuncupavit: vocavit enim nomen ejus Isaac, quod interpretatur risus. Sic & Iacob, qui in utero ante cœpit luctari, quam vivere, inter viscera materna, supplantatoris vocabulum est consecutus.* Quæ ubi Prisci sæculi exempla congessit, tum ad natam recens Ecclesiam dilabitur, in qua Princeps Apostolorum *Petrus à Petra nomen adeptus est, quia scilicet primus meruit Ecclesiam fidei firmitate fundare.*

Chrysolog. serm. 154. festo S. Stephan.

Et

Et Martyrum primus *Stephanus vocatus est à* CORONA, *quia primus meruit pro Christi nomine subire conflictum, & quia cruore proprio tinctam sibi ipse* (in mari rubro) *purpuram conquisiuit, merito à Rege sua consecutus est* (*post* CORONAM) *qui iam cum nasceretur, nomen sortitus est à* CORONA.

Verum enimvero quæ illi & qualis, non ex nomine, sed ex re, ex opere heroico, ex virtute, ex cõstantia Christiana, iure meritoque corona debeatur, non iniuria controuertitur; cum quas olim apud Romanos singuli singulas, inuictissimus noster Pugil omnes reportare meruerit.

A. Gellius l.5.c.6.

Lipsius de militia Romana, Dialog 17. Coronas militares maióra dona appellat, quas multifarias fuisse A.Gellius scribit; præcipuas tamen esse triumphalem, obsidionalem, ciuicam, muralem, naualem & hanc quidem ille reportabat, qui primus mare conscendisset, primus in portum appulisset, qua beatum Stephanum, donandum, dum per sanguineos fluctus primus in portum salutis appellit, omnes suffragantur; *Muralem* vero illi deberi, quia primus cœlestis illius ciuitatis muros ascendit, in confesso est, iuxta illud Liuij: *præcipuum muralis* CORONÆ *decus esse, qui primus murum ascendisset.*

Liuius l.16

Ciuica corona quam ciuis ciui, à quo seruatus erat in prælio, testem vitæ salutisque perceptæ donabat, de qua Plinius: *Corona ciuica militaris virtutis, insigne clarissimum.* Hanc è quercu contexi solitam Poëta cecinit:

Plinius l. 22.c.5.

Mos erat in veterum castris, ut tempora quercu
velaret, validis fuso qui viribus hoste,
Casurum mortis potuit subducere ciuem.

Claudian. de laudibus Stilicon.c.3

Porro Heroa noster dum voce, Exemplo, sanguine suo supernæ illius Hierosolymæ ciuem, Paulum seruauit, an non Ciuica dignissimus censeatur? etenim *S. Stephanus non orasset, Ecclesia Paulum non haberet.* Mitto innumeros alios quos labantes constantia sua roborauit, & precibus suis ac meritis *ciues sanctarum* effecerit: ei quippe adscribitur conuersio 540. Iudæorum in vrbe Maioricensium illic eius Reliquiæ inferrentur, Iudæi vero, more suo tunc lapidea in Christianos iactarent, neminem tangere poterant atque interim Synagoga eorum, cælitus immisso igne conflagrauit; quo in prodigio, Dei manum agnoscentes, durissimam ceruicem, teste Severo Episcopo Majoricensi, suaui Christi iugo submisere.

S. August. serm. 1 de S. Stephano

Obsidionalis ei conferebatur, qui vrbem obsidione hostili liberabat: quod passim fit, dum per obsidentium cuneos, in vrbem suppetiæ immittuntur. Quales vero, quantasque copias, Stephanus omnium ductor, in beatorum patriam, per Iudæorum, Tyrannorum, & Cacodæmonum castra, in cælestem ciuitatem superias submiserit, nemo quisquam satis valet enarrare.

Denique *triumphalis* corona, quondam è lauro, postea ex auro, Ducem ac Imperatorem, de hostibus triumphantem condecorabat. Dux noster, ut inquit Augustinus, *triumphauit & coronatus est*, non laurea, non aurea, sed his omnibus longè preciosissima, Qua de priusquam agamus, iuuat paucis interpellantem, & adhortantem vos, audire Doctorem Africanum: *Charissimi si non potestis imitari Dominum, imitamini conseruum, imitamini Stephanum*, & hic, & omnes Martyres *homines erant, conserui tui erant, sicut tu nati, sed à Domino* CORONATI.

Aug. serm. 3. de S. Stephano.

Aug. serm. 2 de S. Stephano.

Agere & satagere debemus & nos, ut has coronas consequamur: *imitari non pigeat, quod celebrare delectat.*

Aug. serm. 47 de sanctis.

Corona Naualis nobis omnibus proposita est in hoc turbido oceano fluctuantibus, quam facile prospiciet, *si quis paululum è rerum mundanarum fluctibus erexerit caput.*

Chrysost. hom de S. Philogonio

Iactamur hic aduersitatum procellis, tentationum fluctibus, nam ut ait S. Thomas in illud Matthæi 8. *motus magnus; erat hæc turbatio, typus futurarum tentationum.* Luctandum, fluctuandum, dum in portum appellamus, vbi coronandi sumus.

S. Thomas. in Matt. c. 8.

Muralem adipisci possumus, si omnes obstantes difficultates, Dei gratia adiuti constanter superare nitamur, dicamusque cum Propheta regio: *in Deo meo transgrediar* MURUM. Beatus Laurentius Iustinianus de casto connubio. c.6. *nemo de se confidat, nullus de proprijs viribus in hoc spirituali conflictu præsumat, totum adscribat Deo, totum se illi committat: non in virtute* (*inquit Propheta*) *mea, sed in Deo meo transgrediar* MURUM. Audax Alexandri facinus cursim exponit. Curtius lib.9. dum cunctantibus ceteris, conscendens scalas, euasit in murum, & in huius margine magis hærens quam stans, clypeoque incidentia vndique tela propulsans, à suis destitutus, non desilijt ad illos, sed in vrbem hostium plenam, præcipiti saltu semet ipse immisit. *Muralis* dignissimus. Redeat Pericles & Piræos muros struat quadraginta cubitis altos, tam vero latos, ut duo currus inter se iuncti, amplius spatium non requirant: ego tamen ait Dauid, hos muros transgrediar. Redeant Carthaginienses, & triplicem educant murum omni æuo celebrem, ego tamen hunc ipsum transgrediar *in Deo meo: quoniam in illo eripiar à tentatione.* Hic Murus dicitur peccatum quod separat nos à Deo, iuxta illud Isaiæ: *iniquitates vestræ diuiserunt inter vos, & Deum vestrum.* Structuram eius exponit Hugo Cardinalis: *iste autem murus fit ex luto luxuriæ, & latere auaritiæ, & palea inanis gloriæ.* & hic est *murus* inquit Augustinus, *quem inter homines, & cælestem Hierusalem, peccata erexerunt.*

Psal. 17. v. 30.

Corderius in Psal. 17. v 30.

Isaia. 59.

Hugo Card in Psal. 17. v 30.

August. in Psal 17.

Corderius noster: celsior aut densior murus vix vlli obijcitur, quam sua cuique voluntas. Hunc murum vocat Ezechias *murum ferreum*, quem transgredi & transilire necesse est. voluntas mea hactenus ut *murus aheneus*, voluntati diuinæ (quæ omnis perfectionis amussis & regula) obstitit; at hodie transiliam, *& in Deo meo transiliens murum*, Muralem præstolabor.

Corderius cit

Ezech 4.

Ciuica non modo Reipublicæ capita, Prætores, Præsides, senatores, Causidici exornari merentur, ciues & clientes seruando, sed & Ecclesiastes in cathedra, Pastor in diœcesi sua, Paterfamilias in domo sua, & quiuis vestrum in quotidiano congressu, domesticos, conciues, subditos, sodales, doctrina, verbo, & exemplo, à flagitijs, ab erroribus, ab interitu vindicando, corona ciuica dignissimus censendus. Sic Doctor gentium ad Philippenses, quos ad fidem, ad probitatem, ad virtutem reductos, ab immani errorum & scelerum voragine seruarat, merito gloriatur: *fratres mei charissimi, & desideratissimi, gaudium meum, &* CORONA MEA. Porro si Ciuica donandus ac coronandus est. qui ciuem à naufragio, aut ab incendio, aut præcipitio, aliove præsenti corporis periculo seruarit, quanto magis si cauerit ne mens ebrietate obruatur, si filium aut filiam libidinis flammis eripuerit, nobilem ad duellum properantem, in interitum corporis & animæ ruentem retardarit, peccatorē iā iam immani inferorum abysso absumendum,

Ad Philipp. c. 4.

dum, etiam cum vitæ suæ dispendio seruarit? Ignatius Parisijs dum gelido stagno immersus, Adolescentem stitit, ne impudicitiæ flammis conflagraret, illud Pauli vsurpare posset: *gaudium meum & CORONA MEA.*

Xauerius Indico in palmeto, palmare Charitatis facinus edidit, dum ut hominem obstinatè sceleratum flectat, vbi cum illo in littus exscenderat, arma expediuit, flagellum strinxit, & non sine sanguine vicit, ac conciuem Sanctorum effecit, sed parum hoc: qui vndecies centena millia barbarorum, cælesti patriæ assertos seruauit, nonne exclamare posset: *quæ est spes nostra, aut gaudium aut* CO-*1 ad Thessal. 2.* RONA GLORIAE, *nonne vos?* Quid vero significet Philippenses, & Thessalonicenses coronam Pauli esse, & nuncupari, exponit Primasius: *per vos enim sum* CORONANDUS *& remunerandus.* Consimili sensu Anselmus: *corona mea in futuro: quia propter vos* CORONAM GLORIAE *percipiam.*

V. Pennequin de l'amour diuin part. 3. c. 28. Hic vobis omnibus in mentem veniat, unam animam seruasse, plus conferre ad Dei gloriam, quam omnes virtutum actus & merita omnium hominum usque ad supremum iudicij diem excercendos: quia illi finio sunt; anima autem vel vnica per se, & Dei gratiam salua, tota æternitate tot actus gratiarum actionis, laudationis, adorationis ut exercebit ut aliquando omnes omnium aliarum adæquet, & insuper sine fine excedat. Quæ pijssima consideratio complures eo zelo proximi iuuandi inflammauit, ut animam suam (*qua maiorem charitatem nemo habet*) pro eius incolumitate ponere non dubitarint.

Nierembergij Ascetica pag. 30. Heroicum illud cumprimis quod Nierembergius in Asceticis suis refert: Pater Ioannes Gonzalez videns hominem peccatorem sine sensu, & absque peccatorum Confessione, animam acturum, obtulit inter celebrandum vitam propriam, pro anima moribundi, fitque voti compos: nam peracto sacrificio, certus diuinæ acceptationis, ad hominem reuisit, reperitque ad mentem redijsse, & quod plus est, cum detestatione scelerum. Audit confessionem, atque impertita absolutione, Ioannes domum reuersus, lethali morbo corripitur, breuique inflammatam charitate animam, Deo in holocaustum pro ciue seruato obtulit.

Non remissionis charitatis argumentum, cen-*Pennequin. amor diuin part. 3. c. 28.* seri posset, quod sacerdos præstitit: hic ad hominem sceleratum iam cum morte luctantem, accitus, ut desperabundum omnino reperit, inter alia pœnitudinis, motiua, dicit ille sacerdos, paratum se animæ suæ statum, cum ipsius commutare, omnia sua merita se illi conferre, atque in se suscipere, omnem reatum scelerum, & pœnas debitas. Ilico ille quasi è lethargo experrectus, peccata detestari, sacra exomologesi expiare, lachrimis eluere cœpit, & animam placidissime exhalauit. Proximè insequenti ab obitu nocte, sacerdoti apparuit, eique salutem suam acceptam retulit, addens omnia merita quæ illi applicata voluerat, ob insignem charitatis actũ, conduplicanda esse atque re ipsa verissimum illud *Anselm. l. 2. epist. 5.* diui Anselmi comprobauit: *quisquis diligit aliquem, aut per dilectionem prodest alicui, sciatis quia plus sibi prodest, quam alijs.*

Hoc probè notat Catharina Riccia, Ordinis S. *P. Rhovaria virtutum historia l. 1. c. 3.* Dominici Virgineum decus: luctabatur cum morte magnus Italiæ Regulus, homo flagitiosus ac prostitutæ nequitiæ, nec resipiscendi spes aderat, dum obstitit Catharina, se Deo deuouens, ut in se vellet irasci, voti rea, quam mox decubuit, & quadraginta dies toto corpore grauissimè diuexata: reddita interim ægro sanior mens, & animo salus.

Altera eiusdem Ordinis Prædicatorum, charitatis victima, Christophorus de Lugo extitit: hic *Ibid.* forte conuenit mulierem excellentis formæ, ac fortunæ principalis: quam cum in ipso adolescentiæ flore, morbus lethalis occupasset, mortem impatientissimè ferens, id ætatis se violente abripi, desperatissime agebat; quod ut Christophorus aduertit, cum multa tentasset, cum Deo paciscitur: paratum se omnium illius criminum pœnas pendere, modo illi sanior rediret mens, nec mora, illa sapere incipit, dirissime hic ac diutissimè laborans, exeso demum corpore, ad eum euolauit, qui unica illum corona, quam omnes quos commemoraui, meruere, donabit.

Obsidionalem omnes consequi valemus, quando *Luc. 19.* *circumdabunt nos inimici nostri vallo, & circumdabunt nos, & coangustabunt nos vndique*, idque inquit Doctor Angelicus: dum in vltimo vitæ cum morte conflictu, *animam circumdabant eius inimici, id est spiritus nequam, & immittent in circuitu eius vallum, vt obsideant eam.* *S. Thom. in Lucam c. 19.* Hoc vallum hostile perrumpendum, inimicorum cunei perstringendi sunt, ut obsidionali potiamur.

Denique ut *triumphali*, aliquando *Corona* perfruemini, certandum est, quia primæ veritatis hoc oraculum est: *non coronabitur, nisi legitimè certauerit* id- *2. Timoth. 2.* que dũ hic viuimus: quia *militia est vita hominis super terram*, atque *hæc pugna*, teste sancto Thoma, *est con-* *Iob. 7.* *tra carnem, mundum & diabolum*, à qua ne terreamur, *S. Thom. in 2. ad Timoth. 6.* inducit Apostolus fortissimos Athlectas, qui olim apud Romanos per dura quæuis & aspera, se ad luctam exercebant: *& hi quidem ut* CORRUPTIBILEM CORONAM *accipiant, nos autem incorruptam.* *1. Cor. 9.*

Pro hac nobis pugnandum, certandum, luctandum est, contra tartareos hostes, contra efferas animi passiones, hostes domesticos & intestinos; *In vitis Patrum. Pennequin Amour diuin part. 3. c. 27.* edocuit hoc discipulus cuiusdam Anachoretæ, cui is surripiebat quidquid bonus senex, labore manuum corrogabat: quin & iam viribus destitutum, & grauissimo morbo deiectum neglexit, spreuit, nec quidquam obsequij deferre voluit. Cum interea senex eum neleuissimè vnquam reprehendit, sed ad finem vitæ apud se commorari passus est. Et ecce iam moribundus, illius pervicacis discipuli manum exosculatus est, dicens: *hæ manus mihi* CORONAM *texuerunt.* ita & morbi corollam D. Ludustinæ texuerunt (ut alibi diximus) ita & Deus CORONANS CORONABIT *nos tribulatione.* *V. Luc. Euang. p. 2. Dom. 2. Aduent.* Psal. 28. Vnde Sanctus Nilus in Parænesi: *fortiter perfer afflictiones*, pauperiem, calumniam, iniuriam, tribulationes, tentationes: *quoniam* CORONAE *horum sunt, qui in illis certamen sustinent.* sæuiat in nos persecutor, quo magis sæuit, eo nobiliorem nobis coronam fabricabit. Ita sentit Guilielmus Peraldus: *ad* *Nouarini electa sacra hom. 3. pag. 425.* *plus* inquit, *non potest nocere diabolus, vel persecutor iusto, nisi quia fabricauit ei* CORONAM ÆTERNAM. *Iucundum Dei iudicium, quia ille superbus humilium malleator, nesciens eis* CORONAS FABRICAT PERPETUAS, *omnes impugnando & omnibus succumbendo, & Dauid, supra dorsum meum fabricauerunt peccatores fabricauerunt inquam* CORONAM PERPETUAM. Concludo melleo Diui Guerrici quod ex Bernardo suxit eloquio: *Guerricus serm. 1. de S. Benedicto.*

poterit immundus ille tentator sæuire, sed hoc erit seruire: poterit vrere, tundere, dissecare; sed hoc erit coronas fabricare.

§. 2.

Longe alias filij huius sæculi sibi nectunt coronas.

HAs Doctor Angelicus, & Seraphicus, Principes orbis Christiani Oratores, eleganti stilo depinxerunt. *Prima* CORONA FLOREA, *est* LASCIVIAE, *& hæc texitur è putida carnis voluptate, quam sibi assumunt carnis ac ventris mancipia, dum dicunt sic apud Sapientem:* CORONEMUS NOS ROSIS *antequam marcescant,* causam, addit Bonauentura, *quia eorum corona mane sunt virides, sero siccæ: mane redolentes, sero fœtidæ: mane speciosæ, sero apparent nulla, cum corona sit sicut gloria floris ad modicum decidentis.* (S. Thomas. serm. de S. Stephano. S. Bonau. serm. 2. de S. Bartholom. Sapient. 2.)

Antiqui moris est, in conuiuijs connubialibus, nouis nuptis coronas imponere, sed hæ profectò castitatis decus tollunt, omnino fluxæ, marcidæ ac fœtidæ sunt, At cœlestis Sponsus Virginibus promisit IMMARCESSIBILEM GLORIAE CORONAM, *id est* inquit S. Thomas, *vitam æternam, qua non habet principium, nec finem, ad modum* CORONAE, de qua paulò infra? (1. Petri. 5. S. Thomas in 1. Petri.)

SECUNDA CORONA, *qua coronatur à mundo, est* AVARITIAE, *ex* AURICHALCO, *& hæc impleta & contexta est diuitijs sæcularibus, qua vera diuitia non sunt, sed apparentes,* uti nec aurichalcum, verum aurum. Accedit hanc coronam appendit in rota fortunæ, adeoque cum illa semper solui ac rotari, atque ideo CORONA *magna nobilis quam felix: ob quam causam narrat Valerius Maximus, quod Rex quidam sapiens fuit, cuidam* CORONA REGIA *esset oblata, ut capiti suo eam imponeret, ille eam manu diu dicitur considerasse, & tandem dixisse: O* CORONA MAGIS *nobilis, quam felix: quam si quis verè cognosceret, quam multis curis, multisque periculis & miserijs plena sit, nec humi quidem iacentem, tollere vellet.* (Bonau. ibi.)

Aliam vobis & nobilem, & felicem coronam diuites huius sæculi parare potestis, de qua Sapiens Prou. 14. v. 24 CORONA *sapientum diuitia* ubi perapposite Hugo Cardinalis: *id est diuitia sapientum, distributa pauperibus, sunt corona, id est causa* CORONAE *eorum, qua* CORONABUNTUR *in patria,*

Carolus VIII. Galliæ Rex, cum Sponsa sua Margarita Austriaca, Valencenis inter cetera spectacula, exceptus est Ecloga, in qua Pastor qui Caroli Sponsi agebat partes, sertum ex flosculis, quos *Margaritas* dicimus, in capite gestabat; quæ vero Margaretam Sponsam referebat, coronam ex nummis aureis quos *Carolos* vocitamus redimita fuit, verum quos in pauperes & egenos, vos nummos elargiti fueritis, ij vos longe pretiosius ac præstantius coronabunt. (Molinet hist. Burg. Doutermide Amor increatus. pag. 384.)

Quod egregie tetigit Chrysostomus, loquens de eo qui in omnes se munificū præbebat: *tunc vincis, & trophæum figis, & immortales acquiris, quæ* CORONAM; *ut in publico illo orbis theatro aliquando patebit, quando ad coronas, regnumque vocatos sic allocuturus est summus Imperator: Venite benedicti patris mei, possidete paratum regnum* (immarcessibilem gloriæ coronam inquit Novarinus) *esuriui enim, & dedistis mihi manducare:* hac largitate, & in pauperes liberalitate, coronam vobis regni acquisiuistis. (Matt. 25. Novarini electa sacra tom. 5 pag. 35.)

Aurum Moloch, Mammoniæ, id est auaritiæ idolo, hactenus dicatum, in coronā gloriæ, capiti vestro imponendam, conflare potestis, exemplo Dauidis, qui ex auro quod antea caput idoli Moloch exornarat, pulcherrimam sibi coronam fecit, reddiditque sacrum quod erat sacrilegium; sic etenim 2. Regum 12. dicitur: *tulit diadema Regis eorum, de capite eius, pondo auri talentum, habens gemmas pretiosissimas, & impositum est super caput David.* Abulensis hic, quæst. 39. plurimi inquit, volunt quod istud diadema non erat Regis, sed cuiusdam idoli Ammonitarum, quod vocabatur Melchom, ut patet 1. Paralip. 20. *tulit* CORONAM *Melchom de capite eius, & fecit sibi diadema.* Vbi bene aduertit Lyranus, quod Dauid aurum illud purgando, conflando, & redigendo in aliam formam, sibi coronam impofuerit. (2. Reg. c. 12. Canisin symbol. l. 12. §. 18.)

Tertia corona frondea qua coronantur *à diabolo, est* CORONA SUPERBIAE, de qua dicitur Isaiæ 28 *væ coronæ superbia, & quidem in æternum.* Huic inhiantem, grauissima punitum refert Nicetas Cuniates lib. 1. de Alexio Comneno ubi ait: *factionis principem & Regem delectum, grauiori supplicio destinauit: iussit enim,* CORONAM AENEAM *eius capiti, quatuor magnis clauis affigi dicens: habes homo* CORONAM, *quam venatus es, nemo tibi inuidet, fruere usque adeo desiderata re.* (Bonau. ibi. Bonau. ibi.)

Huiusmodi *corona superbia,* Comitum, Marchionum, Ducum, Principum, Regum ac Imperatorum, ut raro clauis vertici affigantur; tamen quam grauiter premant, quam acutis stimulis lancinent, testantur supremi regnorum Dynastæ, qui eas abiecerunt & pedibus obtriuerunt. Tales inuenies apud Platum Imperatores, Reges, Principes, duces, & auitæ nobilitatis florem, qui mundo triumphato, & spreta corona superbiæ, è cella in cælum, ad coronam gloriæ à Christo euocati sunt. Vnum hic racitus præterire non possum, is est Henricus III. qui pro gentilitia tessera, duas sibi coronas Poloniæ, & Galliæ assumpserat, cui tertia è cælo augustior supereminebat, cum hoc lemmate: *manet ultima cælo,* quam nonnulli iure illi debitam dictitabant, si quemadmodum coronæ, Polonicæ, ita & Gallicæ renuntiasset, & in sacerdotalem commutasset; vnde Dinet in theatro Nobilitatis Franciæ hoc distichon retulit: (Platus de bono status Relig. l. 2. c. 26. Typotius symb. pag. 93.)

Qui dedit ante duas, unam abstulit, altera nutat.
Tertia tonsoris, nunc facienda manu. (Dinet dela noblesse francoise. l. 4. c. 17.)

Qua coronam sacerdotalem designari volebant, quæ profectò omnes Regum, Imperatorum, atque ipsas tricornnides Pontificum Infulas antecellit; quæ quam acerbe plerumque summum Ecclesiæ caput cruciant, vere ingeniosus Poeta cecinit, dum sic Gregorium Papam compellat, & ad triplicem crucem in pedo alludit:

Cur tibi cum triplex Gregori, triplexque CORONA *est?*
Anne sa am sequitur quæque corona Crucem?

His ternis Mundanorum coronis, iam recensitis, opponit S. Bonauentura tres alias sanctorum coronas, quarum PRIMA inquit AUREA, *& hæc datur Virginibus: ut enim aurum, speciosum, & incorruptibile est aurum, ita & Virgines, in quas cadit illud Ecclesiastici:* CORONA AUREA *super caput eius.* & hæc connenit Stephano, iuueni Virgineo, cuius facies *tanquam facies Angeli.* Iudæorum aciem everberanit; causam exponit Augustinus serm. 6. de S. Stephano: *Martyr & pulchritudo erat corporis, & flos ætatis, & testimonium* SINCERISSIMAE CASTITATIS, *& operatio diuinitatis.* Vt de eo iure pronuntiare queam, quod Agapetus Diaconus in parænetieis suis, ubi Iustinianum Cæsarem laudat: *te re vera Imperatorem asserimus:* (Bonauent. serm. 2. de S. Barthol. Ecclesiast. 45. Act 6. 15.)

asserimus: quippe qui & imperare ac dominari voluptatibus vales, & tum CORONA CASTITATIS *reuinctus, tum purpuram iustitiæ indutus incedis.*

Ad hanc coronam castitatis inuitat sponsus Virginũ candidissimam Sponsam suam, inuitat & vos, ut ait Gilbertus serm. 29. ad illud amoris canticum: *Veni* CORONABERIS *de capite Amana.* Vbi sic disserit: *cum de cubilibus & impudicitijs, ad florida & honesta transfertur cubilia, in quibus compunctio cordis &c.* CORONARI *sponsa satis aptè dicitur.*

Pro hac corona castitatis obtinenda & seruanda, tot Virgines, tot viri usque ad sanguinem certarunt, omnes carnis stimulos generosè superarunt.

Bern. serm. 5. de quadrag.

Hortatur suos, & quemque vestrum Sanctus Bernardus: *quoties restiteris, toties* CORONARIS; ut manifeste comprobat Ruffinus, in vitis Patrum l. 3. n. 104. ubi refert quemdam fratrem exagitatum fuisse à cogitationibus suis per annos nouem, ita ut metu ipso desponderet de salute sua, & adiudicaret semetipsum dicens: perdidi animam meam: iam quia perij, vadam ad sæculum. Qui cum abiret, venit ei vox in via dicens: tentationes quas in nouem annis sustinuisti, CORONÆ *tuæ erunt*; reuertere ergo in locum tuum.

Ieremia thren. 5. v. 16.

Quare omni solertia, omni cura, ac custodia quisque dispiciat & attendat, ne hanc Virginitatis corollam amittat, ne tota æternitate amarissimis lachrimis deploret: *cecidit* CORONA *capitis nostri.* Quoties quis carnis concupiscentiis, sese tradit, quoties quis se nuptijs sæculi adstringit, merito lamentatur: *cecidit corona capitis nostri*: pro qua O Virgines, ut alacriter dimicetis, solatio sit illud Augustini: *cum reluctamur concupiscentiæ, non peccamus, sed coronamur.*

August. l. 2. de Gen. c. 14. S. Thom. cit. S. Bonauent. cit.

ALTERA CORONA EST STELLEA, *& illa datur Prædicantibus, ut enim illa lumine nitet, sic & hi luce doctrinæ, ideoque fulgebunt sicut stellæ cœli in perpetuas æternitates.*

Et hæc quoque debetur Stephano, qui feruentissimam ad induratæ ceruicis Iudæos concionem habuit. Conuenit & hæc corona Patribus fam. dum vitia domestica corripiunt, dum scandala corrigunt, dum salutis monita suis tradunt, atque omnibus ad virtutem, & morum honestatem exemplo suo facem præferunt.

Demum ne longior sim & finem his imponam.

Bonau. cit.

Tertia corona est lapidea, vel, ut S. Thomas *gemmea*, & hæc peculiaris S. Stephano, una instar omnium.

Typotius symb. tom. 3. pag. 55.

Emanuel Philibertus Sabaudiæ Dux, in symbolum sibi sumpsit lauream coronam, in cuius apice rosa, pretiosis lapillis distincta, cum hac epigraphe: *instar omnium*: his nempe, à quibus pretium habebat, lapillis exornata, *instar omnium* fulgebat. Verum de qua in præsentiarum acturi sumus, tota undique è lapidibus pretiosis concinnata, *instar omnium*, quæ in terris, & in cælis pretiosæ sunt, sibi primas Stephanus vindicauit.

* * *

§. 3.

Posuisti in capite eius CORONAM DE LAPIDE PRETIOSO.

Psal. 20.

VArij Reges, varias coronas gestare consueuere: Diadema seu fasciam byssinam Orientales, & primi Romanorum Imperatores usurparunt, subinde aureã coronam. Cidarim Persæ: Byzantini posteriores thiaram gemmis, & vnionibus grauem: Mahometani Tulipantum, ex lineis fascibus conuolutis compositum, gemmisque coronatum gestant: Mexicani plumeum, galerum mirè variegatum, alij alia rara ac præclara capitis ornamenta sibi adaptarunt; at vero quantum distat obryzum aurum vili luto, pretiosum margaritum, fragili vitro, quantum distant æterna caducis, tantum omnibus hisce Regijs coronis, antestat illa quam hodierna luce Rex Regum radioso D. Stephani capiti imposuit *ex lapide pretioso*, id est ex omni lapide pretioso, seu *ex lapidibus pretiosis, omnem decorem habentem*; hanc intenta mentis acie suspiciens Patriarcha Venetus: *in ipsa* CORONA *inquit, tanquam pretiosi lapides, fulgent duodecim genera gaudiorum, quibus decorantur qui illuc introducuntur. 1. est sanitas absque infirmitate. 2. Iuuentus sine senectute, 3. satietas sine fastidio. 4. libertas sine impedimento. 5. pulchritudo sine deformitate. 6. impassibilitas sine morte. 7. abundantia sine indigentia. 8. securitas sine timore. 9. cognitio sine timore. 10. gloria sine ignominia. 11. pax sine perturbatione. 12. gaudium sine tristitia.* Coronam illam duodecim hisce mythicis gemmis coruscantem, sibi ex gemmea lapidum grandine, qua obrutus fuit, Stephanus concinnauit: *Dic aliquid Iudæis* inquit Augustinus, *ut incipias* LAPIDARI *& possis* CORONARI, & serm. 2. *lapidatus à Iudæis*, CORONAM *meruit.*

Psal. 20. Hugo Card. hic. B. Laurent. Iustin. lignum vitæ tract. 1. de fide. c. 7.

Aug. serm. 1 de S. Stephano.

Sponsa in Canticis dicebat: *descendi in hortum nucum, ut viderem si floruisset vinea, & germinassent mala punica.* Quid hoc? qui poma desiderat, pomarium ingreditur, qui vuas vineam, qui nuces, eas iuxta vias quærit, iuxta illud:

Cant. 6. v. 10.

Nux ego iuncta viæ, cum sim sine crimine vitæ,
A populo saxis prætereunte petor.

Quorsum ergo Sponsa in horto nucum, quærit poma punica, quæ inter omnes fructus arborum, corona insigniuntur, & hoc in horto nucum, qui fructus cortice amaro, fustibus & saxis decutitur? ideoque *Martyribus* confertur? ut hinc discamus, si *coronam gloriæ* ambimus, eam non inter flores, fontes, inter amœna mundi vireta, & vineta, sed inter aduersitates, morbos, ærumnas, & saxeam miseriarum grandinem conquirendam.

Hugo Card. in Cant. c. 6. v. 10.

Declarauit hoc Deus pulchrè per S. Agnetem, quæ apparens S. Brigittæ, dixit: veni filia, & impone tibi coronam, factam ex septem lapidibus pretiosis. Quid vero est corona, nisi probatio patientiæ, quæ ex tribulationibus conflatur, & à Deo lapidibus adornatur? Primus igitur lapis coronæ, Iaspis est, quem apposuit tibi ille, qui contumeliose dixit, se nescire quo spiritu loquebaris, & esse tibi vtilius, mulierum more subtilius filare, quam de scripturis disputare, ideo sicut Iaspis acuit visum, & accendit gaudium animi: sic Deus ex tribulatione accendit gaudium in animo, intellectum illuminat

L. 4. reuelat. S. Brigittæ. c. 124. Lancicius opusc. 9. c. 3. n. 64.

minat ad spiritualia, mortificatque animam à motibus inordinatis.

Secundus lapis est Saphirus, & hunc apposuit tibi ille, qui fauorabilia loquebatur in facie tua, & in dorso detrahebat de te. Sicut igitur saphirus est cælestis coloris, & seruat membra in sanitate, sic hominum malitia probat iustum, ut fiat cælestis, & seruet membra animæ, ne superbia eleuetur.

Tertius lapis est smaragdus, hunc apposuit tibi ille, qui dicebat te dixisse ea, quæ nec cogitabas, nec loquebaris. Ideo sicut smaragdus est fragilis ex se, sed tamen pulcher, & viridis: sic mendacium ciuium annihilatur, sed tamen pulchram facit animam, propter patientiæ remunerationem.

Quartus lapis Margarita, hunc apposuit tibi ille, qui Amicum Dei, te præsente vituperauit, ex cuius vituperio plus turbabaris, quam de tuo. Ideo sicut Margarita est alba & pulchra, & alleuiat cordis Passionem; sic dolor caritatis. introducit Deum in animam, compescitque Passiones iræ, & impatientiæ.

Quintus lapis est. Topazius, hunc apposuit ille tibi, qui amara loquebatur tibi, cui tu econtrario benedixisti. Ideo sicut Topazius est aurei coloris, & seruas castitatem, & pulchritudinem, sic nihil pulchrius & acceptius est Deo, quam lædentem se diligere, & pro persequentibus orare.

Sextus lapis est Adamas, hunc apposuit ille tibi, qui fecit tibi corporale damnum, quod patienter tolerasti, & noluisti eum dehonestare. Ideo sicut Adamas non frangitur tunsionibus, sed sanguine hirci, sic placet Deo, hominem obliuisci, & negligere propter damnum corporale, & cogitare semper ea, quæ Deus propter hominem fecit.

Septimus lapis est Carbunculus, hunc apposuit ille tibi, qui falsa annuntiauit tibi, id est filium tuum Carolum esse mortuum, & patienter tulisti, committens voluntatem tuam Deo. Ideo sicut Carbunculus lucet in domo, in annulo est pulcherrimus: sic homo qui patiens est in amissione alicuius rei charissimæ sibi, prouocat Deum ad dilectionem sui, & in conspectu sanctorum lucet, & placet, sicut lapis pretiosus. Ideo filia, ita stabilis, quia *pro amplianda corona tua, ad huc aliqui lapides sunt necessarij*

Nostis & vos quomodo coronam è lapidibus pretiosis comparare, quomodo cum Stephano Saxeum imbrem perferre valeatis? *ictus calumniæ*, inquit S. Athanasius *grauius quam* LAPIDES *feriunt*, & Sanctus Zeno Veronensis, serm. de Iona, ad illud Pauli *lapidatus sum*, calamitates & aduersitates quibus impetitus fuit, felices lapides appellat: *clamat de profundis Paulus obrutus calamitatibus beatis, cum pro nomine Domini latrones in itineribus, latrones in ciuitatibus patiatur, cum à Iudæis Virgis ter cæsus, naufragio trino deluitur, cum insani populi furibunda tempestate,* LAPIDEIS IMBRIBUS, FELICITER GRANDINATUR.

Vincent. Bellouac. in specul. moral. l. 3. part. 1. dist. 3.

Dum Deus pluit in verbera, dum verba sarcastica, iniuriosa, calumniosa saxis duriora vicini & Domestici, grandinant, lapillos tibi subministrant ad coronam. Sic mulier illa sapuit, quam cum altera vicina iurgijs impeteret & procaci lingua proscinderet, illa expandit ei sinum suum, dicens: Domina, *ista vituperia vestra sunt mihi valde necessaria quasi aurum &* LAPIDES PRETIOSI AD CORONAM ÆTERNAM *fabricandam, proijce ergo satis de ijs, in sinum meum.*

Dum manus Domini vobis calamitates, calumnias, dolores capitis, dentium, podagræ, calculi immittit, scitote *manum tuam plenas hyacinthis*, atque *pro amplianda corona vestra, adhuc illos lapides esse necessarios.*

Bibliotheca scrypt. Societ.

Ita sensit Nicolaus Romæus Societatis nostræ, Patria Brugensis, vir acri ingenio, qui dum acutos calculi dolores, deinde & atrocem sectionem mira constantia pertulisset, dixit *se nolle suum* CALCULUM *cum omnibus Orientis* ADAMANTIBUS *commutare*. Idem de omnibus alijs morbis, & afflictionibus sentiendum est; si patienter tolerentur, *in lapides pro* AMPLIANDA CORONA NOSTRA conuertendos. Hinc non incongrue quidam asserebat, lapidem molarem, maioris sibi pretij esse, quam Adamantem, quia plus inde lucri, oleum in copia exprimendo sefereba, quod oleum dum patientis Stephani per lapides expressit, iure illos in pretio habere voluit, *mira virtus patientia*, inquit Richardus, *& quis digne penset* PRETIUM HUIUS PETRAE, *quæ in tanta copia distillat oleum cum melle, quanta quasi olei & mellis copia deprehenditur, imo mirum in modum crescit ex dolore delectatio, & ex Passione compassio. Martyr sanè cum* LAPIDARETUR, *magis miserabatur inimicis suis, quam membris suis.*

Richardus de extermin mali. c. 14.

Exodi 24. v. 10. dicitur de Moyse & Aarone quod *viderunt Deum Israel, & sub pedibus eius, quasi opus* LAPIDIS SAPHIRINI. Oleaster refert in hunc locum; Hebræos asserere, Deũ sic apparuisse, ut scirent lateres, in quibus elaborandis, in Ægypto premebantur, in Saphiros esse commutandos. Hoc vero dicendum de lapidibus, seu lateribus omnium tribulationum, inquit Lauredanus, additque lapides Passionis, Stephano in lapides gloriæ cessisse, atque ex ijs vel unum, quibus fuit lapidatus (quem ait alicubi asseruari) quasi in lapidem pretiosum conuersum, in magno honore ac pretio haberi

Lauredan. Venetus silua. cit. tribulat. pag. 610.

Dixerit olim diuinus Plato, in bello cæsos *aureum hominum genus esse*; At Stephanus non modo aureus, sed *gemmeus*, & vir plane adamantinus habendus est.

Plato l. 9. de legib.

Ab hac adamantina fortitudine, commendat aureus ortus prophetam Iob, stupendum illud patiẽtiæ exemplar: *non est vlla apud mortales calamitas, quã non hic* (Iob) *quouis solidior* ADAMANTE *sustinuerit, famẽ, & egestatem, & morbũ, & orbitatẽ filiorũ*. Itaq; percuti à satanico hoste potuit, frãgi nõ potuit. vt idem Chrysostomus hom. 23. in gen. *Iob ille Athleta orbis, acceptis innumeris à Diabolo ictis, vulnus non accepit, sed sicut* ADAMAS *omnes impetus ferre potuit.* Audis hæc, qui totus vitreus, vel læuissimæ calamitatis, tribulationis ictu frangeris? adamantinus esse vis? fames, egestas, & morbus, & orbitas filiorum sustinenda est. Hanc laudem quoque Abrahamo tribuere non dubitauit, dum ad quæsitum illud Isaaci: *vbi est victima pater mi*: sic ait: *hæc verba* (filij) *tantam vim habebant, vt vel saxeum pectus emollire possent, nec tamen* ADAMANTEM *illum perculerunt, imo nec concusserunt: nec dixit, quid patrem vocas, qui paulo post, pater tuus futurus non est.*

Chrysost. in catena græca. Iob. 1.

Chrysost. hom. 4. in 2. ad Corinth.

Si tales vos gesseritis, dum Deus filium vnicum, aut filiam sibi in religioso claustro hostiam viuam immolari desiderat aut morte immatura illos, vel propinquos necessarios, coniugem auferre designat, *Adamante solidiores* estis: Quod certe ut humanis viribus æquaminiter ferre non valeamus, Dei gratia adiuti, facile poterimus: ADAMANTE ENIM SOLIDIORES, *Dei gratia nos efficit, & si volumus, omnino inuictos.* Hac fretus Stephanus, ADAMANTE solidior

Chrysost. hom. 4. in genesim.

Act. c. 6. Chrysost. hom. 1. de laudib. Pauli. lidior extitit, qui cum *plenus gratia & fortitudine* fuisse perhibeatur merito vsurpare potero, quod Præsul Antiochenus, de Paulo: *quenam est illa* ADAMANTINA *prorsus anima, quæ* (Stephani) *patientiam possit imitari?* digna profectò talis, quæ corona è lapide pretioso, verisque adamantibus coronetur.

Quo ut pertingere queas, vnius Stephani exemplum te inflammet: scintillæ quæ vel ex uno eius lapide absiliunt, satis esse poterunt.

Potentissimi Burgundiæ Duces, ac illustrissimi orbis Heroes, torquem gestant, ex igniarijs contextum, ferro videlicet, ac silice, ex quo ignis procuditur, Carolus Pugnax vltimus eius familiæ Princeps *Deus-homo amor increatus pag. 382.* miserè apud Nanceium, media hyeme cæsus, glacie & morte obriguit. Lotharingiæ Dux, quem ille bello petebat, exclamasse ad tam lugubre spectaculum dicitur: *heu te infortunatum Principem, qui è tuo silice, ne scintillam ignis extudere potuisti; quo te à mortis frigore tutareris!*

At silices Stephani, non scintillas dumtaxat, sed & flammas, & faces eiaculantur, quibus ad eius virtutes sectandas, toti exardescatis, & potissimum corda saxea, inueterato odio, ac malitiæ pertinacia obdurata, emolliantur plane ac immutentur: *etenim si lapidus durities* (ut inquit Gregorius) *igni ca-* *Greg. in Iob c. 28. v. 2.* *dit, & non duritiem suam modo, sed naturam suam & nomen suum amittit, quid mirum, si lapidea hominum corda, pristina duritia, cælestis huius ignis virtute, deposita, in aliam quodammodo transeant naturam, & ex duris lapidibus, filij Abrahæ*, imo filij Dei efficiantur; quos ex hoc cognoueris, *si odio deposito, dilectionem habuerint ad inuicem*, ad quod conducit aurea S. Thomæ sen- *S. Thomas de villa* tentia: *ab alijs Martyribus, alia petere consueuimus, & in* *noua. fest. S. Stephani* *ijs quæ passi sunt ipsi, similia patientium Aduocati constituti sunt: in peste Rochum, in ophthalmia Luciam, in cardionomate Agatham, in dolore dentium Apolloniam*, STEPHANI AVTEM LAPIDATI MARTYRIS MVNVS EST, DVRITIAM CORDIS EMOLLIRE. Vt vobis qui toties Deo restitistis, & *dura ceruice* saluberrimis eius præceptis ac monitis obnixi estis, illud contingat, quod filiæ illi vanæ ac dissolutæ, de qua Cæsarius refert: cum vir Ecclesiasticus magnæ grauitatis, non ferret sororis suæ leuitatem, eiusque in mundi vanitate, nequidquam se, alijsque monentibus, pertinaciam, *silicem solidissimum sustulit, & ait prius* *Cæsarius. l. 10. c. 55.* *disrumpatur hic silex in manu mea, quam soror mea, mundo spreto, Monialis fiat.* Atque eccum lapis in manu eius confractus est, quod ut illa forte præsens conspexit, mundo ac nuptijs spretis, in claustro sanctimonialium. Religionis habitum assumpsit ubi lapis ille, cælestis prodigij testis, etiamnum asseruatur. Atque hæc Sponsa Christi, proculcatis marcentibus ac fœtentibus nuptiarum coronis, æternam atque immarcessibilem virginitatis corollam meruit obtinere. Vbi qui volet ad Auditores suos prolixius velificetur, mihi ut finem imponam cum Augustino dixisse sufficiat: *floribus Ecclesia cælestis, nec* *August. serm. 37. de sanctis.* *rosa, nec lilia desunt. Certemus nunc Charissimi, singuli ad utrosque honores, amplissimas accipere dignitatum* CORONAS: *siue de virginitate candidas, siue de passione purpureas, vel de Doctrinis Laureas*, siue de persecutione & aduersitate, *lapide pretioso vermiculatas.*

FESTVM
S. IOANNIS EVANGELISTAE.

Longe oculi ejus prospiciunt. Iob.39.v.27.

Cernit acutum. Horat. Sat.3.

ARGVMENTVM.

MYsticam illam Aquilam, Ioannem, sublimi suo ad ipsa sanctissimæ Triados adyta, volatu, divini Oratores, supra omnes mortales longe transcendere contendant: alii eam à remigio *magnarum alarum, & non usitatâ pennâ* collaudent, qua abstrusa Apocalypseos Ezech.17. mysteria, aliaque arcana exoravit, quæ Paulus vidit. Sed quæ, ut ingenue fatetur, *non licet ho-* Horat. l. 2. *mini loqui, Ioannes vidit, & scripsit.* Alii aliunde eum in cælos extollant; suffecerit nobis hodie, Ode 20. Aquilam à visus perspicacia commendare: quam dilectus hic Christi discipulus, ab amo- Aug. tract. 36. in Ioh. re divino, qui totus oculus est, secus ac fœdus, & lascivus, qui lumine orbus, & totus cæcus est, participavit. Optandum interim ut cæci mortales, oculos aperiant, atque ipsi cumprimis parentes, ac superiores quod de Argo Poetæ fabulantur, toti vigiles, centum oculis, pro liberis, ac domesticis suis excubent: nam ut rectè Chrysost. *Magnum habemus, pretiosumq́ depositum* Chrysost. *filios, ingenti illos servemus curâ, ne fur id nobis astutus auferat.* Quod depositum, quo in pretio haben- hom. 9. in dum, quam vigili curâ asservandum; D. Ioannes in adolescente declaravit, quem curæ An- epist. 1. ad tistitis unicè commendarat; jamque à laborum meta reversus, cum depositum suum red- Timoth. di postulat, illudque minus bene custoditum intelligit, omni sudore ac sanguine suo, illud redimere statuit.

§.I. *Ioannes Aquila, propter videndi perspicacitatem.* S.Thom. serm. de S. Ioann.

§.II. *Optandum ut filii tenebrarum, acutum Aquilæ nostræ visum consequantur, ut* QUI NON VIDENT, VIDEANT. Ioan.9.

§.III. *Superiores omnes, ac parentes, Aquilæ & Argi sint, ut suis invigilent, eosque observent.*

FESTVM SANCTI IOANNIS EVANGELISTÆ.

Conuersus Petrus, vidit illum discipulum, quem diligebat Iesus. Matt. 21.

Nazian. ad Nicobulum epist. 209.

INgenioso, ut D. Nazianzenus refert, Apologo, aues quondam vniuersæ, *de regno disceptarunt*, & de Rege nominando comitia edixerunt. Vix res diuulgata, dictusque comitijs habendis dies fuerat, cum continuo ingentem volucrum cœtum suis sedibus eaciuit, breuique campum quantus oculis prospectum eriperet, candidatis impleuit. Vidissetis circumstare rostratas *ciconiarum* acies, cuneato agmine subire *Grues*, properare raucas *Anserum* phalanges. His nihilo segniores aduolant è segetibus *alauda*, è turribus *Columba*, & inquilinæ siluarum, *luscinia*. His corpore prociores se inseruere ardea, & aquila. Quos inter Imperij competitores, etiam peregrini litoris hospites comparuere. Hic aduena de Phaside *Gallus*, ea India *psittacus*, ex græcia *pauus*. *Struthionem* misit Africa, *Cignum* Caicus ex Misia, & *phænicem*, quem orbis unicum reseruarat, legauit Syria. In hoc tam celebri congressu, iactabat molem vastissimi corporis *Struthio*, eaque se gloriâ non dubiè ceteris præferebat. Hinc niueum candorem suum ostendere *cygnus*, cæruleo *pauus* syrmate, picturato *psittacus* tegmine, se offerre. *Lusciniam* natiua commendabat. Musica, *gruem* vigilia, phænicem senecta, alia alij, & sua cuique propria extollebat, dum tandem placuit regni maiestatem, volatu constituere. Hanc vnam gentis esse gloriam, hæreditario iure acceptam; supra terram, cænumque, volatu se attollere, proximeque ad cæli viciniam ascendere, eam profectò rem esse, volucrum propriam, & regno, regique maximè decoram. His itaque constitutis, pronolandi iam signo dato, unà omnes cum ingenti alarum plausu, ab humo sese attollere, certatimque qua data cuique via est, per aera euadere, ac pari deio conatu, sed constantiâ, euentuque dispari, ad usque nubium caligines, & ipsa cæli confinia tendere. Paulatim verò ut ventum ad ardua est, cæpit multorum calor intepescere, ut pennis defluentibus complures fatigari destiterint, & labori succubuerint. Visæ ante omnes *luscinia* (delicatum ac vocale genus) in arborum cellarum frondibus interquiescere; *Hirundines* ad notarum ædium lares diuertere: *Ciconia* ipsæ in mænium fastigijs sobsistere: aliæ inter rupium cauernas, aut montium cacomina respirare. Pertinacior ac pernicior unius *Aquila* conatus fuit, per inuia quæque altius ad huc, altiusque eluctantis. Hæc igitur ut infra se omnes despexit, ter in gyros gloriosè circom acta, editoque ter clangore, ventum ad metam, quo nemo pertingere valebat, pronuntiauit, eique omnes palam de palma concedentes, Regem suum inspexerunt, imperiumque cum Regni insignibus perpetuum donarunt.

Atque ita D. Hieronymus non fictè, sed verè affirmauit: *ut leo inter bestias, ita* AQVILA *inter aues, regnum tenet.* *S. Hieron. tom. 4. in Daniel. c. 7.*

Nunc à fabulis, ad veritatem auditum conuertite, atque eorum cœtum, ac comitia cogite, qui ab orbe condito, ingenij acumine, mentis pernicitate, scientiæ sublimitate, quibusuis etiam sanctimoniæ, ac gratiæ pennis adiuti, quàm excelsissimè in cælum subuolarunt, atque hos omnes cælestem *magnarum alarum* Aquilam, *Ioannem*, quam longissimè præuertisse, ac infra se conspexisse intelligeris. *Ezech. 17.* Sic porrò ad ardua, & sublimia connitentem, suspexit olim magnus ille Origenes: *Vox*, ait, SPIRITALIS AQVILÆ *auditum pulsat Ecclesia: vox altiuoli volatilis, non aerem corporeum, vel æthera, vel totius mundi sensibilis ambitum supervolitantis; sed ultra omnia, qua sunt, & qua non sunt, altiuoli intima Theologia pennis, clarissima* SVPERNAEQVE CONTEMPLATIONIS OBTVTIBVS *transcendentis. Superuolat itaque B. Ioannes Theologus, non solum qua intelligi, ac dici possunt; verum etiam qua superant omnem intellectum superuehitur, extraque omnia*, INEFFABILI MENTIS VOLATU, *in arcana unius omnium principij exaltatur.* *Origenes hom. 1. in diuersis de S. Ioan.* Quo altius, non dico humanæ, sed nec Angelicæ Intelligentiæ, valent conscendere. Quare huic spirituali Aquilæ multum concedit Psaltes regius, qui columbinis, quas à Deo efflagitarat pennis, non eò sese sustollere valuit, quò *ineffabili mentis volatu* Ioannes exaltatur. Ezechiel quidem de se fatetur; *assumpsit me spiritus, & audiui post me vocem commotionis magnæ, benedicta gloria Domini de loco suo.* *Ezech. 3. v. 12.* Quin vel eo gloriatur, quòd usque eò eleuatus est, ut huius aquilæ, inter cetera mystica animalia, umbram, vel typum subobscurè cernere meruerit, *& vocem alarum animantium, percutientium alteram ad alteram. eò* inquit *spiritus* LEVAVIT, *& assumpsit me.*

Summo vertici Apostolorum quidem cælestis Pater arcana mysteria reuelarat, ut palam hanc laudabilem professionem fecerit: *Tu es Christus filius Dei viui.* *Matt. 16.* Verum *Ioannes dicitur pracurrisse citius Petro, quia acutius, atque velocius intima diuinorum apicum penetrat secreta. & ineffabili mentis volatu, in arcana vnius omnium principij exaltatur.* *Origen. cit.*

Humana omnia, ac sublunaria supergressos doctor gentium, pernici alarum remigio in tertium cælum raptus est, (ut ipse asserit:) sed, ô beate *Paule, non es raptus super omne cælum, & paradisum. Ioannes omne cælum conditum, omnemque creatam paradisum, hoc est, omnem humanam, Angelicamque transgreditur naturam. In tertium cælum raptus, ô vas electionis, & magister gentium, audisti verba qua non licet homini loqui; Ioannes intima veritatis inspector, vltra omne cælum, in paradiso paradisorum audiuit unum verbum, per quod facta sunt omnia. Non ergo Ioannes erat homo, sed plus quam homo, quando & seipsum, & omnia qua sunt, superauit,* *Orig. ibid.*

rauit, & ineffabili sapientiæ virtute, purißimoque mentis acumine subuectus, in ea quæ superiora sunt secreta, videlicet unius essentia in tribus substantijs, & trium substantiarum in una essentia ingressus est. Vnde B. Petrus Damianus: *Ad tantum gratia prouectus est priuilegium, ut omnem transgrediens creaturam, illud acie mentis attingeret, quo non Propheta, non Patriarcha, non denique quispiam ab ipso primordio cognoscatur in carne positus aspirasse.*

B. Pet. Damian. serm. 1. de S. Ioan.

Erit forte qui cetera illa mystica animalia, cum aquila, pari velocitate contendisse arbitretur, sed à sacro vate, *ceteris sublimior* volans Aquila, faciem alijs animalibus altiorem extulisse dicitur: *facies*, inquit, AQUILÆ, DESUPER *ipsorum quatuor*, hoc est tres alios Euangelistas transcendit, imò & seipsum, dum instar aquilæ, in cælis ponit nidum suum, imò & in sinum æterni patris euadit, indeque, ut ait Bernardus, *sacrosanctam intima sapientia eruit medullam*, eructatque altum illud: *In principio erat verbum.*

Damian. cit. — Ezech. 1. — Ioan. 1.

Hunc excelsum super omnia volatum Hipponensis antistes, qui teste D. Thoma *profunda fluminum scrutatus est, & abscondita in lucem produxit*, ita suspexit, ut tract. 36. in Ioannem, de eo affirmarit: *Ceteri Euangelistæ tanquam cum homine Domino in terra ambulant, & de diuinitate eius pauca dixerunt. Istum autem quasi piguerit in terra ambulare, sicut ipso sui sermonis exordio intonuit, erexit se non solum super terram, & super omnem ambitum aeris, & cæli, sed omnem etiam exercitum Angelorum.* Hinc ait: *Ioannes Apostolus non immerito secundum intelligentiam spiritualem*, AQUILÆ *comparatus, altius, multoque sublimius alijs tribus erexit prædicationem suam.* Tandem concludit: AQUILA *est Ioannes, lucis internæ, & æternæ* FIXIS OCULIS *contemplator.*

S. Thom. festo S. Aug. — Aug. tract. 36. in Ioan.

Ouid. metam. l. 15.

> *& quæ natura negauit*
> *Visibus humanis*, OCULIS EA PECTORIS HAUSIT.

Nulla volucrum, imo nec mortalium, tam firma oculorum acies, ac visus perspicacia, & pertinacia, ut solem in meridie candidissimum, valeat fixo obtutu intueri. Hoc solius Aquilæ est, eodem testante Augustino: *Sol iste, quo vere nihil inter visibilia pulchrius inuenitur, nostros sauciat, & obtenebrat oculos,* AQUILINOS *verò vegetat inspectus.*

Aug. l. 2. de moribus Manich. c. 150.

Hoc itaque vobis hodie symbolum propono: Aquilam irretortis occulis solem contuentem; quia *Aquila est Ioannes, lucis internæ & æternæ* FIXIS OCULIS *contemplator.* Vbi illud unicum sectabor, ut ostendam discipulum, quem diligebat Iesus, aciem mentis, ex sola dilectione maximè perspicacem habuisse, atque illud ad moream utilissimè pro concione pertractandum, amorem diuinum maximè oculatum, & supra omnem Aquilam lynceum esse; terrenum verò ac carnalem, non modo cæcum pingi, ac à Poëtis fingi, sed reipsa, omni prorsus rationis, ac mentis luce priuarum, in tenebris Andabatarum more cæcutire.

* * *

§. 1.

Ioannes AQUILA, PROPTER VIDENDI PERSPICACITATEM.

S. Thomas. serm. de S. Ioan.

Vsitatissimum illud *pictoribus atque Poetis*, Amorem, seu Cupidinem, oculis siparto obuelatis, & plane cæcum effingere, quia amantes quos ille sauciat, aut quorum pectus subit, excæcat iuxta illud:

Horat. de arte.

> *Insano, nemo in amore videt.*

Tibull. l. 2. eleg. 14.

& alibi: *Quid deceat, non* VIDAT *ullus amans.*

Amans scilicet, Amens, insano prorsus, ac impuro ab amore, quid ratio, quid nominis fama, quid parentum obseruantia, quid familiæ dignitas requirit;

> *Quid deceat, non videt vllus amans.*

Non virorum religiosorum monita, nec propinquorum consilia, nec Matris Viduæ lamenta, nec Dei vindicis flagella, iam iamque imminentia corporis, ac animi discrimina,

> *Insano nemo in amore videt.*

Ita cupidineus hic puer, non ipse dumtaxat cæcus, sed & alios iaculis suis excæcat.

At quorum mentes cælestis, ac plane diuinus amor occupauit, eos omnes supra Aquilas, supra lynces, ac Serpentes Epidauricos, oculatos ac perspicaces reddit, iuxta illud Richardi: *amor vehemens, non potest non videre quem amat: quia amor, oculus est, & amare, videre est.*

Richard. Victorin. de charitate part. 1. c. 3.

Testis ille occulatus discipulus, *Deo dilectus ab ipso*, quique diligebat Iesum. Hic à resurrectione sua forte discipulis piscantibus, eminus illis in littore apparuit, *non tamen cognouerunt discipuli, quia Iesus est.*

Ouid. metam. l. 10. — Ioan. 21.

Solus Ioannes Dominum cognouit, sic porrò subditur: *dixit ergo discipulus ille, quem diligebat Iesus, Petro, Dominus est.*

Appositam ad rem nostram doctor Angelicus causam adfert, cur Ioannes præ ceteris Christum agnouerit: *Ioannes enim* PERSPICACIOR *erat, & ideo primum cognouit Christum.*

S. Thom. in Ioan. c. 21. v. 7.

At vnde quæso hæc mentis, ac oculorum perspicacia? Hieronymus diuino, ac casto amori adscribit, quo Ioannes Christum complectebatur: *solus* inquit, *Virgo Virginem agnoscit*, & epist. 61. ad Pammachium: *Prior Virginitas, Virginale corpus agnoscit.*

S. Hieron. lib. 1. contra Iouinian.

Huic consentit S. Cyrillus; *Ioannes*, inquit, *propter mentis puritatem, & oculorum cordis acumen, ad intelligendum aptißimus præ ceteris, præsentem agnouit Christum, & alijs indicauit.*

Cyrill. in Ioan. c. 21.

Eodem spectat illud Lyrani: *sciendum quod puritas mentis, & corporis, maximè disponit hominem, ad cognitionem rerum diuinarum; & ideo Ioannes, qui ceteris purior erat, tanquam Virgo, citius alijs cognouit Christum.*

Lyran. in Matt. c. 5. v. 10. beati mundo corde.

O Virginitatis prærogatiuam præstantissimam, quæ inter omnes beatitudines summam, & vnicè essentialem, *Deum videre!* quod solis mundo corde conceditur. *Mundus enim Deus, à mundo oculo conspicitur.*

Hieron. in Matt. c. 5. v. 10.

Hi sunt qui etiamnum in hoc mortali corpore, in re-

in rerum divinarum contemplatione, sublimius efferuntur, & subtilius, quæ homo carnalis non videt, intelligunt ea, quæ sunt Spiritus, atque ipsam gratiæ ac virtutis pulchritudinem, oculis cordis clarissimè intuentur. Dilucida similitudine ostendit Augustinus, vos ipsos, virtutis pulchritudinem intueri, & amare posse, imò de facto amare, & intueri, ac corporis venustati, quæ in oculos incurrit, præferre: *Habes, inquit, duos servos, unum deformem corpore, alium pulcherrimum; sed illum deformem, fidelem: alterum infidelem. Dic mihi quem plus diligas? & video te amare invisibilia. Quid ergo? quando plus amas servum fidelem, licet corpore deformem, quam pulchrum infidelem, utique non errasti: sed pulchriora fœdis præposuisti: contempsisti enim oculos carnis, & erexisti oculos cordis, quid fide* (quid castitate, temperantiâ) *pulchrius, quid infidelitate* (quid fornicatione, temulentiâ, perfidiâ) *deformius?* Ea perspicacitas, *oculis cordis est*, quibus si vos prædîti essetis, pulchritudo castimoniæ, adeò in sui admirationem raperet, ut fornicatio; omnisque immunditia, præmonstro quantumvis teterrimo, ac ipso cacodæmone, horrori esset. Pulchritudo temperantiæ, usque eò vos in sui amorem traheret, ut vitium temulentiæ, & ebrietatis, *cane pejus & angue*, quisque vestrum execraretur. Pulchritudo justitiæ, tam potenter animos vestros occuparet, ut nullis muneribus, nullis promissis vos excœcari, & à rectitudine sedaci pateremini. Quid? quòd oculi cordis & acuta mentis acies, non modò elevatur ad videndum Deum, atque ipsius virtutis pulchritudinem, sed & ad ea omnia, etiam minutissima conspicienda, quæ amori divino officere, ac displicere possunt. Vnde S. Hieronymus beatos mundo corde asserit, *quos non arguit conscientia peccati*, etiam levissimi: sed *quis est hic, & laudabimus eum.* Quis est hic, qui ita pupillam oculi acutam, & perspicacem habet, ut minimos imperfectionum pulvisculos, & vitiorum atomos valeat intueri? quod in occluso cubili fieri consuevit:

Aug. serm. 27 de verbis Apost.

V. Corn. in canonicas pag. 437. Eccl. 31.

Dum clarum mane fenestras
Intrat, & angustas extendit lumine rimas.

Possim. Eat. 3.

Vt in illo Solis radio, ab acuto oculo atomi illic volitantes conspiciantur. Iidpsum in anima, quam cælestis gratiæ radius collustrat, contingere solet, ut D. Bonaventura scitè observavit: *in domo*, inquit, *quam subintrans Solis radius illuminat, quantumcunque licet fuerit præmundata, atomi nihilominus diligentiùs intuenti apparent: sic & cor radiis gratiæ illustratum, etiam minima videt, & subtili examinatione discernit. Quantò quis fuerit mente purgatior, tantò se sordidiorem videbit, & majores causas humiliationis inveniet.*

Bonavent. lib. 1 parte speculi c. 3.

Cedo mihi ex hîc stantibus hominem, qui semel in anno sacra exhomologesi animum expiare consuevit, quam ille circa Passiones prædominantes, imperfectiones, veniales noxas, imò circa gravissimas, & frequentissimas lethales culpas cæcus est? dum interim candidæ mentes; quæ cum Ioanne Deum diligunt, sicut pupillam oculi sui, minimos nævos, lævissimas in oratione evagationes, velut atomos volitantes intuentur, atque illud Bernardi usurpare solent: *faciliùs atomos mundi dinumerare possem, quàm motus cordis mei*; & vel minimas noxas, quasi festucas aciem incurrentes, amarissimis, lachrimis cum S. Paula deflent, ejusque malitiam, quam penitius perspexerint, supra omne malum pœnæ execrantur.

Bern. de interiori domo c. 62.

Hinc B. Catharina Genuensis ajebat malle se pœnas inferni per omnem æternitatem tolerare, quàm levi culpâ Deum offendere; adeo vel minimam injuriam, summo bono illatam, mentis oculis penetrarat, illudque Salviani verissimum ducebat: *nihil leve æstimari quo Deus læditur.*

In vita. Nomarini electa sacra pag. 394.

Salvian. l. 4.

Consimili mentis acumine excelluit P. Elzearius Doreson, ex Comitum Borboniorum familiâ, qui victima charitatis, peste infectis inserviens, occubuit: hic adeò vel minimum venialem nævum detestabatur, ut à morte in commentariolis exaratum reliquerit: *Malo dæmonum adire domicilium, quàm vel levi noxâ Deum offendere, maximè in materiâ delectationis sensualis.*

Barrij tridium historiarum 3.

Addebat: *si esset in potestate meâ, unire omnes omnino delectationes, & fieri posset, ut nullam omnino pœnam inde incurrerem, sed solùm per instans Deus à me levissimè averteretur, & in ejusmodi deliciis ac delectationibus perseverarem per totam vitam, ego eligerem non solùm privationem delectationum, sed etiam omnia tormenta possibilia, quantumvis intensa, & extensa per totam æternitatem.* Atque idem sentiunt omnes Beatorum mentes, lumine gloriæ collustratæ. *An possumus ergo*, inquit Hieronymus, *leve aliquod peccatum dicere, quod in Dei contemptum admittitur?* Certè cæcitatem hic suam merito, deploravit S. Theresa, quæ nescio quem virum Religiosum, minùs in divinis oculatum, à confessionibus habebat, & minuta peccata, ac veniales noxas, minùs solicitè curandas, & cavendas dictitabat. *Mansi*, inquit, *in hac cæcitate, credo plusquam septendecim annis, donec quidam Pater S. Dominici valde doctus, mihi aperuit oculos in aliquibus rebus; & illi ex Societate Iesu, totaliter mihi incusserant timorem.* (scilicet, non parvi facienda quædam peccata venialia, quæ quidam rudes Confessarii dixerant non esse curanda) *aggravando mea adeò mala principia, sicut postea dicam.* Cæcitatem suam vidit Theresa, & candidissima illa anima tenebris excussis, acutissimâ mentis acie, minutissima observavit; adeò ut hoc secum identidem ingeminaret, ac suis inculcaret: *quis audet dicere parvum, volo meam voluntatem sequi potius, quam tuam Domine?* Volo in garriendo, dormiendo, comedendo *meam voluntatem sequi potius, quàm tuam Domine.* Quis audet hoc *parvum dicere, ac ducere*, qui cum Theresa oculos jam apertos, & illuminatos habet? Interim quàm multi vestrum potiori jure, quàm hæc Seraphica Virgo, & omnis sanctitatis Magistra, queri possent: *mansi in hac*, & multò graviori *cæcitate*, plus quàm septendecim, viginti, triginta *annis*? quam pauci quibus oculi postea aperti, ut perspiciant: *quò nitidiores manus, eò gravius quoque minor in eis nævus offendit, & pretiosam vestem, exigua quævis macula, turpiùs decolorat.* Omnium prope aciem hæc minuta effugiunt, nec iis se urgeri arbitrantur, cùm acutissima illa visu Aquila, Ioannes disertè assetat: *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus.* Etenim *unicuique dedit vitium natura creato*: & sicut non est frumentum sine paleâ, triticum sine loligine, liber sine mendis, pomum punicum sine grano putrido, nec pisces sine spinis, licet *optimus ille qui minimis urgetur*; ita non est homo sine vitiis; quæ, quò quis acutiori mentis visu, eo plura, ac graviora in se sibi videre arbitratur. quare hoc sedulò agendum, ut hic acutum videamus; alioquin, teste Richardo Victorino: *frustra cordis oculum ad videndum Deum erigit, qui nondum idoneus ad videndum seipsum.*

Hieron. epist. 14. ad Celan.

In vita c. 5

S. Theresa in viam perfect.

Bern. de triplici custodia: manus linguæ & cordis.

1. Ioannis 1.

Tibul. l. 1.

Horat. sat. 3.

Richard. de S. Vict. tract. de præcep. ad contempl. c. 72.

§. 2. Op

§. 2.

Optandum, ut filii tenebrarum, acutum Aquilæ nostræ visum consequantur: ut QUI NON VIDENT, VIDEANT.

Ioan. 9.

Aug. tract. 44. in Ioā.

MOrtales omnes in hanc lucem, miseranda cæcitate percussos effundi, gravissimus Doctorum tradidit Augustinus. *Nascimur*; inquit, *omnes* CÆCI; *quia nascimur omnes peccatores.* Hæc porrò cæcitas in sacris baptismi aquis, gratiæ cœlestis radio tollitur; sed, ô malum! in aliam plerumque labimur, dum in aliud scelus devolvimur: *Ambulabunt enim ut* CÆCI; *quia Domino peccaverunt*, ait Sophonias. Cæcus est omnis peccator, cujus mentem, ceu animæ pupillam, lethale scelus occupavit: *quia peccatum excæcat mentem hominis.* Ac primùm quidem, teste Chrysostomo; AVARUS CÆCUS EST: *amor namque pecuniarum, in pupillam mentis, quasi quidam malignus: humor influxit, densamque jam nebulam prorsus operatus est*, ut lumen cœli, æternas divitias, atque ipsius divinitatis abyssum contueri non possit. Consimile Divi Ambrosii pronuntiatum est: CÆCA EST AVARITIA, *non videt quæ divinitatis sunt, sed cogitat quæ cupiditatis*; ut rem domesticam amplificet, ut luctum faciat, ut annuos reditus augeat, ut aurum & argentum accumulet, hic omnes oculati sunt, hic omnes Aquilæ sunt, visu acutissimo. At ut divinæ gratiæ augmentum, ut virtutum thesaurum, cœlestium bonorum cumulum, acquirant hic talpæ, & noctuæ, hic CÆCA EST AVARITIA.

Sophon. cap. 1.

Hugo Car. in ps. 57.

Chrysost. hom. 21. in Matth.

Ambros. serm. 59.

Quantò meliori, ac salubriori cæcitate percussus, adolescens quidam blasphemus, de quo Iarricus. Non procul à Pequino, Regiâ Sinarum Vrbe, Iacobus Pontoya è Societate Iesu, Conciones ad populum satis frequentes habebat; cui non semel petulantiùs illudere cœpit adolescens: imò & blasphemo ore in sacra Christianæ legis mysteria debachari. Non tulit inultum scelus, quod spectabat è cœlo numen: Adolescentem enim salubri remedio ad frugem reduxit: demissis quippe in terram oculis, nihil omnino cernebat; elevatis autem in superna, ac cœlestia, liquido omnia intuebatur. Ita ad terrena hæc, & humana cæcus; ad cœlestia & divina oculatus erat, adeò ut & fidei lumine collustratus, Christo nomen dederit. Est mentis cæcitas exoptanda; at illa miseranda, ac detestanda, quaquidam, ut cæci solent, à cane, id est, pecunia, se duci sinunt, eique alligari tenentur, quorum miseram servitutem deplorat Cyprianus: *Magna* CÆCITAS, inquit, *auro alligatum teneri, & possideri magis, quàm possidere.*

Iarricus l. 6. hist. Indica.

Ea verò maximè perniciosa, ac periculosa hujus cæcitatis calamitas, quòd nemo tenebras suas videat, nemo cæcitatem suam agnoscat: eis namque obvenit, quod de fatuâ suâ ancillâ, ad Lucilium sibi familiarem scribit Seneca: *Harpasten uxoris meæ fatuam, scis hæreditarium onus in domo remansisse. Hæc fatua subito desiit videre. Incredibilem tibi narro rem, sed veram: nescit esse se* CÆCAM. Omnia se quàm optimè videre, ac observare asserit, cum nil videat, & illudi sibi putat, si quis ad ducendum, manum porrigat, aut de periculo præmoneat. *Ait domum tenebrosam esse*, rogat fenestras, ac januas sibi aperiri, & ne quis domesticus obsistat lumini. *Hoc quod in illa videmus, omnibus nobis accidere liqueat.* Ex quo patet, multos hoc ævo illi fatuæ similes videri; cæci sunt, & tamen cæcos se esse nesciunt, imò videntes, ac bene oculatos se credunt. *Nemo se avarum esse intelligit, nemo cupidum*: nam avari se parcos, se providos ducunt, & attentos ad rem dicunt. Ambitiosi; & honorum plus æquo amantes, hoc ingenuæ, altæq; indolis esse jactitant. Vnde quilibet dicet: *non ego ambitiosus sum; sed nemo Romæ aliter potest vivere.* Quòd tot famulos, pedissequas, equos, Rhedas habeam; *non ego sumptuosus, sed Vrbs ipsa, magnas expensas exigit.* Ex acu pictis peristromatis, ex splendidissimis epulis, popularem auram aucupantur, argenteis gradibus, ad honores sibi viam sternunt; & ad divinos, & æternos honores caligant: CÆCA AMBITIO, clamat Bernardus, *magis imò, quàm summus delectari!* Aperit Deus cœlo, valvis bipatentibus, cœlestem illam Regiam, æternosque honores, & non videt?

Seneca ep. 50.

Seneca ibi.

Bern. epist. 78. ad Suggerium Abbat.

O! *quantum pectora cæcæ*
Noctis habent!

Ovid. l. 6. Metam.

Ira excæcat hominem, & in gladios, in præcipitium abripit, & ea facere suadet, quæ oculo mentis præditus nunquam cogitaret, & hæc *Ira videre non permittit.* Interim dicet iracundus: *non est meum vitium, quod iracundus sim.* Sed illa ancilla, pueri mei, vicini isti, uxor mea, mihi caput obtundit. Maxima autem cæcorum turba, quos libido, & turpis amor, penitus excæcavit. Quemadmodum porrò castus, ac Virgineus amor, mentis aciem exacuit, & oculos animi limpidissimos reddit; ita lascivus amor, cæcus ille cupido, omnem rationis usum, id est, mentis visum eripit, ut nec ipsum ante se inferni barathrum apertum conspiciat; ut acutè observavit Chrysost. *Ab impudica libidine capitur anima, sicut nube & caligine, corporis oculi. Ita cum eripuerit menti perspiciendi facultatem, nihil sinit videre ulterius, non præcipitium, non gehennam.* Qui enim videret, qui ratione, ceu oculis, orbus est. Nimirum impudicis illis ganeonibus facit dæmon, quod corvi cadaveribus, quorum oculos primùm invadunt, fodiunt, eruunt, absumunt: quâ similitudine utitur Hugo Victorinus: *Corvus est diabolus, qui in cadaveribus primùm oculos petit; quia in hominibus carnalibus, intellectum discretionis extinguit, & sensum mentis evertit.* Et hunc olim in Sodomitis extinxit præpostera libido, qui tantâ cæcitate percussi, ut etiam ostium non viderent. Vnde Ambrosius: CÆCA EST *omnis libido, & quod ante se*, NON VIDET.

Chrysost. hom. 10. ad Pop.

Seneca ibi.

Chrysost. hom. 33. in 1. ad Cor.

Hugo Vict. lib. de bestiis c. 37.

Ambr. lib. de Abraham c. 6.

Ante se habet immane illud peccati lethalis spectrum, ac turpitudinis monstrum, *nec videt.* Ante se habet pudorem, ac verecundiam, quæ scelus sequitur, ac premit, *nec videt.* Ante se habet infamiam familiæ, & notam toto orbe divulgandam, *nec videt.* Ante se habet inferni præcipitium, & æternas flammas, *nec videt.* Vnde hoc? causam fodit Cyrillus ille Alexandrinus: *sibi ipsi oculos* ERUIT, *& destitutus lumine mentis, in foveam iniquitatis* (& inferni) *agitur præceps.* Miseranda sanè conditio pueri, aut etiam viri, oculis capti, sine duce, ad subterraneam fornacem imprudenter properantis, & præsentissimum vitæ periculum incurrentis. At quantò deterior, illius sors, qui longè præsentius animæ discrimen incurrit? hoc de eo, qui fœdas oblectationes sectatur, S. Gregorius pronuntiavit. *Anima* inquit, *perversa, dum in præsentis vitæ oblectationibus se deserit, quid aliud, quàm* CLAUSIS OCULIS, *ad ignem vadit.*

Cyrill. l. 6. in cap. 26. Ioan.

Greg. hom. 39. in Evang.

Porrò

Porrò lascivum amorem, mentis oculos eruere, Deus aliquando cælesti prodigio, etiam corporis cæcitate manifestauit: nam dum Algarius

Polidorus l. 4. hist. Anglic.

Angelorum Rex, Virginem Oxonicasem insequeretur, eiusque pudicitiæ insidiaretur, de repente oculis captus est; Verùm iam facti pænitens, suâque cæcitatem deplorans, eâdem, Virgine Deum pro eo deprecante, visum recepit, qui iam per veram pœnitentiam oculos mentis receperat. quod si omnes infames proci, & lasciuientes iuuenes, qui scelus eiusmodi anhelant, oculorum orbitate percuterentur, quàm innumeros breui cæcos, & cæcas conspiceremus? cùm interim cæcitas mentis, orbitas gratiæ, magis alia nox sit: nam vt Hieronymus rectè monet Castrurium: *multò melius est spiritu videre, quàm carne, & illos oculos possidere in quos non cadit festuca, peccati.* Denique omnes passim talpæ sunt, noctuæ sunt, toti cæci sunt ad sua vitia, & proprios defectus intuendum, ad alienos verò, Aquilæ, & lynces sunt, è quibus satyricus, vnum sic perstringit:

Hierony. epist 33. ad castrutium.

Horat l. 1. Sat 3.

Cum tua peruideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitijs tam CERNIS ACUTUM;
Quam aut AQUILA, *serpens Epidaurius?* quàm hic in familia sua prodigus, quàm ille parcus & sordidus; quàm alter in vxorem durus & ferus, quàm alius mollis & effæminatus, quam hic liberos, seruos & ancillas indulgenter habeat, alius verò despoticè, ac planè tyrannicè, *cernis acutum*, cum ipse interim indies in longè grauiora proruat.

Horat. cit.

Sed turpia decipiunt CÆCUM *vitia.*

Matt. 7.

Id olim prima veritas, pharisæis exprobavit; *quid autem vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo nō vides?* quæ auree suo sermone exponit Episcopus Rauennas: *vagus enim oculus*, SUA CÆCUS AD CRIMINA, *ad aliena errata perlucet, malorum suorum nescius, alienorum accusator, & testis.* hoc est quod Poëta queritur.

Chrysolog. serm. 189.

Persius sat. 4.

Vt in se nemo tentat descendere nemo.
Sed præcedenti spectatur mantica tergo.

Basil hom. 9. hexam.

Nemo seipsum intuetur: *oculis*, inquit magnus Basilius, *perquam similes sumus, qui cetera omnia vident, se non vident.* Vxor videt mariti vitia, maritus vxoris, Dominus famuli, & hic Domini: Magister discipuli, superior subditi, & vicissim hi illorum, omnes aliena vident, pauci sua. Vnde quantum mali, exponit Philosophus Romanus, optimus, teste lactantio, morum magister: *Hoc nos pessimos facit, quod nemo vitam suam respicit.*

Seneca epist. 83.

Hanc ingeniosam praxim puellarum vanitas, & arrogantia excogitauit, vt duobus speculis, se etiam, si quid incomptum in occipite, aut quid minus ornatum in tergo esset, conspicere valeant; sed vtinam quos in tergum suum flagitia, & enormia scelera conijciunt, cum Augustino intuerentur; qui Deum alloquens, de seipso fatetur: *retorquebat me admeipsum, vt viderem me in dorso meo, quàm vilis, & quam deformis essem.* Imò à tergo vestro, quàm domus vestra, familia vestra, fama vestra, vxor vestra, filius vester, *Vilis & deformis* apud exteros sit, quam infamis audiat, non vides: per vicinos, per amicos, per exteros, oculi tibi aperiendi sunt. Hos inter cæcos, Heli censendus, qui *audiebat omnia quæ faciebant filij sui, quomodò dormiebant cum mulieribus*, eosque coarguens, aliunde ad se sinistram famam dimanasse dicit: *quas ego audio* (non videbat, nec sciebat quid agerent) *res pessimas ab omni populo*, hoc est quod Hieronymus iustissime queritur: quia *nouissimi mala nostra discimus.* Vt exemplo Syllæ comprobat, qui habebat vxorem impudicam, totis Athenis publicam, quod ipsum latebat, nec videbat, donec ab hoste id illi exprobaretur, & oculi aperirentur. *Id athenis, inquit, cantabatur, & Sylla ignorabat, secretaque domus suæ, primum hostium conuitio didicit.*

1. Reg. 2.

Hierony. advers. Iouinian. sub finem.

Obuia, & apta similitudo ducitur à tecto, aut camino incenso; vnde flamma primùm ab externis videtur, deprehenditur, ac euulgatur, ipsis domesticis ignorantibus. Haud aliter plerumque in familijs fieri assolet; vt parentes ignari, & cæci ad libidinis flammam, tale connubium à filia nobili, ac prædiuite, cum herili famulo initum nesciant, illius Iudicis vxorem, clam vero, muneribus excæcari; filium viri probi, vno Vespere, iactu aleæ centum aureorum iacturam facere; pedisequam à famulo grauidam, ipsi quorum interest patresfamilias ignorant; & ab extraneis domum incensam primi audiunt.

§. 3.

Superiores omnes, ac parentes, Aquilæ, & Argi sint, vt suis inuigilent, eosque obseruent.

Pretiosa merces quantâ curâ, quali clausurâ, quam vigili ac multiplici oculo asseruentur, cuique vestrum qui officinam telâ argenteâ, & aureâ instructam, qui capsas gemmis, & monilibus plenas qui vniones & Margaritas ex collo, & auribus circumferris, compertum est. At si filij, & filiæ, vt rectè Hieronymus, *Margarita sunt*, si subditi, pupilli, si clientes, si famuli & ancillæ, longè pretiosissimum, supra omne aurum, & lapidem pretiosum, depositum sunt, quid ni omni curâ, ac vigilantiâ, parentes, superiores, tutores, patresfamilias, etiam mille oculis suis inuigilent. Horum typum expressit Ezechiel in mysticis illis animalibus, quæ ante, & retro, omnibusque membris oculatissima erant, vt ipse depingit: *totū corpus plenum oculis.* Hugo Cardinalis hic: *scriptura omnimodam circumspectionem docet.* parentes oculos circumferant in cubili, quâ honestate, grauitate, maturitate agatur cum filiabus; oculos circumferant quid interim in culinâ agatur à famulis, & ancillis; quid foris à filijs: *totum corpus plenum oculis omnimodam circumspectionem docet.* Superiores oculos circumferant, quid cuipiam desit, quid huic expediat, quid alteri noceat, quis abundet, quis penuriam patiatur, quid illi animorum addendum, quid illi subducēdum. Quid hic agat in cubiculo, quid alter foris, vt iuxta eundem Doctorem, sit totum *corpus plenum oculis, sicut cauda pauonis.* Vbi alludere videtur ad veterem illam fabulam, quâ Io, vnica Regis Inachi filia, seruanda traditur Argo peruigili.

Hierony. lib. adu. Iouinian.

Ezech. c 1. Hugo Card in Ezech. c. 1

Hugo cit.

Ouid. lib. 1. metam.

Centum luminibus cinctum caput argus habebat;
Inde suis vicibus capiebant bina quietem,
Cetera servabant, atque in statione manebant.
Constiterat quocumque loco, spectabat ad Io;
Ante oculos Io, quamvis aversus habebat.

Hunc tamen tam vigilem, tam oculatum, & circumspectum, Mercurius sua fistulâ in soporem induxit, & *centum oculos non occupat vna*; atque Eheu!

heul Io rapta est. Cuique vestrum sua domi Io est, anima, æterni ac immortalis Regis filia, *miraculum conditoris*, cujus pretium Deus esse voluit, hæc quam vigili solertia, & solerti vigilantia servanda sit, docet Hieron. l. 1. in Ezech. c. 1. *Corpus plenum oculis* IN CIRCUITU, *ut nullum membrum aspiceres, quod oculos luminis non haberet. Qualem describunt fabulæ Poëtarum* ARGUM FUISSE CENTOCULUM, *quem Iano in pavum versu, ob* NEGLIGENTEM *custodiam, ut quod* MIRACULUM EST CONDITORIS DEI, *hoc condemnatio esset malis adulterii.* Vt velut Io, serveiur anima, *miraculum conditoris Dei*, nullum membrorum esse debet, quod oculos non habeat. Oculus debet esse in lingua, ut videat quid dicat, apud quos, de quibus. Videat ne quid obscœni, ne quid sarcastici, ne quid alterius famæ nocivi effutiat. Oculus sit in manibus, vide quid agas, videne petulanter manum extendas, vide ne istque ad munera, vide ne præfervide ad vindictam manum extendas. Oculus in pedibus; vide qua, quo eas, an non iturus ad conversationem lubricam, ad pocula, ad aleas. Vide per quos nuper eo seductus, quomodo inde redieris, quo periculo, quo damno, qua jactura temporis, pecuniæ, animæ. Vt animam serves, talis esse debes, *qualem describunt fabulæ Poëtarum*, ARGUM FUISSE CENTOCULUM: Eodem spectat illud Theophylacti: *oportet pluribus oculis te omnia intueri, quam oculatus ille* ARGUS.

Hieron. cit.

Theophyl. epist. 7.

Quin & illud observandum, non parentes duntaxat cœcos esse, sed & in liberis suis cœcitatem amare, dum à filio, aut filiâ petunt, quod Christus à cæco: *quid tibi vis faciam?* vis studere? vis audire Philosophiam? vis domi, vis foris commorari? cum è contra filius parenti dicere deberet: quid *me vis facere.* Bernard. ferm. 1. in Convers. S. Pauli, agens de cœco: *Heu plures* (inquit) *habemus Evangelici illius cæci, quam novi Apostoli* (Pauli) *imitatores. Quid vis ait Dominus ad cæcum illum, ut faciam tibi? quanta est miseratio tua Domine, quanta dignatio tua! ficine Dominus quærit, ut servi faciat voluntatem? vere cæcus ille, quia non consideravit, non expavit, non exclamavit: absit hoc Domine, tu magis dic, quid me facere velis. Sic enim decet, sic omnino dignum est non meam à te, sed à me tuam quæri, & fieri voluntatem. Sic profecto, sic multorum usque hodie pusillanimitas, & perversitas exigit, ut ab eis quæri oporteat: quid vis ut faciam tibi, non ipsi quærant, Domine quid me vis facere.*

Ioan. 9.

Est & altera cuique Io, summa vigilantiâ, centû oculis servanda, parentibus filia, tutoribus pupilla, idque ingeniose observat Ambrosius, velut pupilla oculi, quæ inter omnia membra pulcherrima simul, & tenerrima, minima festucâ læditur.

Pupillam Deus nitidissimo naturæ vallo, munire dignatus est, quia, innocentia & integritas, levi sorde aspersa violatur; & ideo perspiciendum, ne quis tam pulvis erroris oblinet, aut alla vexet festuca peccati. Tum subdit Mediolanensis Antistes: *ad hunc etiam modum, parentes custodire debent filios, & filias & ab omni labi impudicitia puros tueri, præsertim cum teneriorem ætatem supergressi, Adolescentiæ latiorem campum ingrediuntur.*

Amb. l. 6. hexam. cap. 9.

Amb. cit.

Nec minus acute Lauredanus Venetus observavit, non abs re filiam parentibus orbam, pupillam (Weese) vocitari, ut Tutores meminerint, sicut pupillam oculi curandam, ac custodiendam esse, ne si forma præcellenti, pudicitiæ damnum incurrat, ne præda fiat: nam

Lauredan. Silva moral. tit. parentes.

rara est Concordia formæ,
Atque pudicitiæ.

Iuvenal. Sat. 10.

Si opibus, si divitiis abundet, ne eorum jacturam faciat, ne quod frequenter accidit, Tutores pupillam illam excœcent, & non parentibus duntaxat, sed & omnibus bonis, ac fortunis orbam efficiant, aut certe incuriâ, aut socordiâ suâ, temporalis & spiritualis detrimenti causa sint. Interim hæc *delicta quis intelligit?* quis ita oculatus, ut peccata aliena in se perspiciat, & in Confessione exponat? Corderius hic: *quis tam Argus* in humanis invenietur, ut quotidianas suas prolapsiones enumeret, dæmonis impetus, cordis motus, conscientiæ maculas, fraudes mentis, & impuras voluntatis affectiones intelligat? nam sæpe in communibus actionibus, mundani pulveris sordes contrahimus. Augustinus: *delicta mea inquinant me, delicta aliena affligunt me.* Sed hæc quis videt, quis intelligit? aliena dicuntur, sed quæ nobis auctoribus, aut quoquo modo adjutoribus, aut saltem non impedientibus committuntur. Argos esse oportet, ut pretiosum sibi commissum depositum ac pretiosum thesaurum vigili & attenta cura custodiamus. Cujus depositi fidem, pretiumque, dum æqua lance pensat Bernardus, ita secum ipse loquitur: *quid ego infelix, quo me vertam, si tantum Thesaurum, si pretiosum depositum illud, quod sibi Christus sanguine suo pretiosius judicavit, contigerit neglexisse?* omnibus hic exemplo sit D. Ioannes, qui è pectore Domini sui, velut amoris, ac caritatis officinâ, singularem quendam salutis humanæ zelum hauserat: exemplo verboque docuit, quantum esset, vel unius animulæ depositum.

Psal. 18.

Corderius in psal. 18

August. in psalm. 18.

Bern. serm. 3. de triplici Adv.

Eusebius l. 3. Eccl. hist. c. 17.

Epheso excedens, villas, & oppida circumcursabat, cum ecce ei occurrit adolescens ingenio celeri & peracuto, specie etiam liberali, & amœnâ: solet enim plerumque animus venturus in corpus, dignum prius metari hospitium. Certe ex hujus specie, in ipsam mentem, quæ illius hospes est, evasit Apostolus, dignamque censuit, quæ fideli colono traderetur excolenda. Is porro fuit illius loci, ut vocabat Angelus, id est Episcopus, in cujus manibus, eum juvenem, velut ingens, & pretiosum quoddam depositum committit, hoc fere verborû formula: *Hunc adolescentem omni studio, curâ, & cogitatione coram Ecclesiâ, & Christo teste, tibi, tuæque fidei commendo.* Suscepit ille tum pro ea, qua in Magistrû erat reverentiâ, tum etiam pronâ, ac præcipiti in subditos caritate, qua illum in familia sua aluit, ejusque curam egit plane singularem, ne quid corpori, ne quid animo deesse videretur: fluxere in eo pietatis officio plures anni, quibus adolescentiæ memor, juveni fræna contrahere, habenas adducere, ne forte, quod illi ætati facile est, positos sibi limites excederet. Verum ut temporis lapsu deteruntur, & lentescunt omnia: ita, & hujus præsulis plus labor, curaque, eo annorum curriculo deferbuit. Hinc adolescenti latiores dare habenas, & plus æquo indulgere. Ab illa Magistri conniventia, in aliam palæstram abiit malus discipulus, eâ juvenum sui solutioris ævi, quibus alea, chartæque lusoriæ sæpius in manibus, quam in oculis plus libet, sacrique globuli: Ita sibi male lusit, Magistroque illusit adolescens, eoque scelerum venit, ut non tantum in malis malus esset, sed & pessimus videri posset: imo prædonum Dux, ac coryphæus. Quis credat eo labi posse juvenem, cui Ioannes in Spiritu parens, & Pædagogus esset Episcopus? lapsus est tamen, & pro dolor! longius à se, Deoque elapsus. Vita in præcipiti; salus in desperatione videri poterat, nisi divina manus affuisset. Revocavit illa à morte, quæ ad vitam prius invitârat. Pera-

acto veluti cursu, laborumque meta, ad suos quasi carceres, grataque limina redit Apostolus, quæsivitque à suo Præsule, qui haberet suus ille adolescens, & in Christo filius? *Age inquit, Episcope, depositum nobis redde, quod ego & Christus, Ecclesia teste, quam gubernas, commisimus.* Hic primum ora rubor invasit, frontemque texit, deio in singultus, ac gemitus explicuit sese, denique in pauculas voces effudit, sed amoris & doloris plenas. Eæ ostendêre, qualia in adolescente fuissent pietatis, ac Religionis tyrocinia, qualis aliquot annorum cursus; quam pius, felix, ac fortunatus, qualis denique à malis consortiis exitus, quam impius, infelix, infortunatus. Hic hærere Vir sanctus attonito similis, deio subirato vultu, voceque, ita paucis: *Sic ne, inquit, servasti depositum? sic fratris tui animam?* Cætera dixere lacrymæ, profundique gemitus: à quibus (nec enim longior amanti mora) sese in viam expedit, annosus senex, in densa nemora, metuendosque saltus evasit, prædonem suum secutus, bonus animarum prædo. Vbi in juvenis conspectum venit, agnovit ille parentis ora, vultusque probe notos, ac summe venerabiles; agnovit inquam, & celeri fuga sese illius oculis eripuit, nimirum dolor, pudorque pedibus alas addiderat. Sed leviores pio seni, illius animulæ curâ; quam ut sibi; Deoque restitueret, concitato cursum fugientem insequi, & objicere amandum illud: quo abis infelix adolescens? juvenis senem, filius parentem, armatus inermem fugis. Ego tui causa in ferrum ibo, & in vulnera pronus ruam; pro quo Magister meus, amor meus, ac deliciæ in Crucem, ac mortem venit. Sui oblitum, nimiumque fugacem sistere illæ voces, amorque imo pectore renascens: qui etiam ad sanctissimi Præsulis, parentisque optimi pedes supplicem, ac lacrymabundum abjecit. Sed admissi sceleris conscientia, fusus toties innoxius cruor, & truculentæ cædes, dextram tot criminum testem, ac ream abdiderant. Pudorem qui in animo adolescentis insederat, notavit indulgens Pater, dextramque prensavit: imo & osculo dignatus est, adpromisitque fore, ut pœnitenti remitteret Deus, quidquid ab illa mano contractum erat iniquitatis. Ita bonus Pastor errabundam ovem quæsivit, in ovile reduxit: imo deinceps probe pœnitentem, & instructam Dominico gregi, & Ecclesiæ præfecit. Habet inde quisquis est Pastor, Præses, Præsul, quod discat, amet, imitetur: primum, quod, & quantum sit animarum depositum, vel hinc agnoscat: quod scilicet Deo homini, sanguine, vitâque stetit. Ex illo amantes, ac paternos animos induat, & cum sese offert occasio exhibeat; maxime ubi filios spirituales cecidisse, imo & à scelere mortuos esse didicerit. Nec in eum cadat illud D. Bernardi. *Cadit asinus, & invenit qui se sublevat: cadit anima, & non est qui manum apponat.* Desunt nimirum viscera misericordiæ, deest paternus affectus, quem ut in patre corporis ergo suspicit Chrysostomus; ita & in Pastore, in Patre, in Superiore, animi causa requirit. *Imitandi, inquit, sunt parentes, qui filiis suis graviter ægrotantibus, licet desperatis, assident lacrymantes, lamentantes, exosculantes, omnia quæ possunt admoventes, ad extremum usque halitum.* Vbi hæc parentum in filios officia exposuit: tum ita stylo aureo pungit, & urget. *Hoc tu quoque facito pro fratribus, & quidem potiori jure; nam illi non possunt lacrymis, & lamentis, neque morbum depellere, neque mortem imminentem abigere. Tu vero frequenter poteris animam deplorare assiduitate, instantiaque per lamenta, revocare, ac suscitare. Dedisti consilium, nec persuasisti, illacryma, punge frequenter, ac suspira paululum, ut tua sollicitudo incutiat illi verecundiam: itaque convertas ad salutem.*

Verum quis nunc hujus depositi pretium cum D. Ioanne mentis oculis attendit, aut expendit? cum justissima hoc perditissimo sæculo Prophetæ querela sit *speculatores ejus cæci.* Et alibi vindictam divi- *Isa. 56.*
nam interminet: *Claudet oculos vestros, Prophetas, &* *Isa. 29.*
Principes. Vbi Oleaster: *habes hic, quomodo Dominus* *v. 10.*
cum communitatem aliquam punire vult, operiat oculos *Oleaster in*
eorum, qui illam videre possunt. Cum tamen, ut recte *Isa. cit.*
Chrysostomus deceat superiorem, Prælatum omnem, *vigilantem esse, & clarissima mentis acie præditum,* *Chrysost.*
innumerososque habentem EX OMNI PARTE OCULOS, *quibus acutissime cuncta perspiciat.* Ac tandem *in 1. ad Timoth. 3.*
concludit: *vigilantem igitur esse nec esse est illum, qui non tantum sui curam habet, verum etiam reliquorum.*

Itaque ut eo revertamur, unde exorsi sumus, si aciem mentis acui, si oculos cordis illuminari velimus, cum Ioanne, toto pectore divinum amorem, qui totus lynceus, totus oculus est, hauriamus.

Hunc enimvero etiam cælo delapsus, in terras detulit, dum metamorphosi hactenus inaudita S.
Ioannes cuidam Religioso Ordinis S. Augustini, *P. Barri*
paulo ante mortem apparuit in forma Aquilæ, *medulla.*
quæ rostro hanc brevem Epigraphem præferebat: *10. Octob.*
Iesus, amor meus. Quem si nobis hodie dilectus ille *punct. 3.*

Christi discipulus inspirarit, increatum illum
Solem Iustitiæ, irretortis oculis,
tota æternitate intuebimur.

FESTVM

FESTVM
SS. INNOCENTIVM.

Herodes occidit omnes pueros. Matt.2.

Quid meruistis OVES, *placidum genus?* Ovid 5. Metam.

ARGVMENTVM.

OVis, viuum ac verum symbolum Innocentiæ, quæ apud Deum & homines tanto semper in pretio ut præstet decem nocentes tolerare, quam unum innocentem perdere, quia sanguis Innocentum, clamat vindictam in cælum. Ex quo facile colligere est, quanta fuerit rabies Herodis, qui tot Innocentes, tam atrociter trucidauit. Quæ ad sensum moralem, deducendo, manifesto vobis comprobabo, parentes plerosque, suorum paruulorum Herode atrociores, esse corporis & animæ parricidas; Ac Matres cum primis, fœtus animari curam non habentes, & patres temulentos, ac turbulentos; occasionem non leuem abortus, uxori præbentes. Tum etiam exemplo prauo, Innocentes paruulos in omne vitiorum barathrum præcipites agentes. Alterum in præsentiarum pertractabimus, ut horum innocentium integritatem æmulando, primam quisque, quam in baptismo accepit gratiam, & innocentiæ vestem, ad finem vitæ ab omni labe incontaminatam, omnium fortunarum, famæ, sanguinis, & vitæ impendio seruare nitatur. Quin imo, ut compleat, teste Augustino numerum fratrum Innocentium, libens etiam quasuis, calumnias, opprobria, iniurias, vincula & carceres, verbera & mortem, sine causa innocens patiatur, aspiciendo in eum, qui velut ouis ad occisionem ductus, & sicut Agnus coram tondente se obmutuit. Vt in die resurrectionis, à dextris, seiuncti ab hædis, inter oues numerari valeamus.

§. I. *Quinam parentes, Herode ferociores, paruulos suos occidant?*

§. II. *Morum, ac vitæ Innocentia, cum paruulis, etiam cum vitæ discrimine seruanda.*

§. III. *Quandoquidem* INNOCENTES PRO CHRISTO OCCISI SUNT, *quin & nos innocenter oppressi, aliquid toleremus.*

FESTVM SS. INNOCENTIVM.

Herodes iratus occidit omnes pueros. Matth. 2.

INnocentia ſemper apud Deum, & homines amabilis, laudabilis, omni ratione & oratione propugnanda ac defendenda fuit: nec quidquam gravius, iniquius, atque deteſtabilius apud omnes habetur, quam innocentem calumniari, Innocentem opprimere, innocentem accuſare, innocentem damnare, ſanguinem innocentis fundere; quod per Prophetam Deus ſeveriſſime cautum voluit: *ſanguinem innocentem ne effundas*, quia hic vindictam clamat in cœlum. Vnde ea Angelici Doctoris, omniumque Theologorum communis ſententia eſt, non licere emolumento aut detrimento propoſito quamtumvis maximo, innocentem occidere, ut patet ex univerſali præcepto Exod. 23. *inſontem, & juſtum non occides*. Ratio eſt, inquit Lugo, quia vita hominis eſt ſolum ſub dominio Dei; quare ſicut ipſemet homo non poteſt eam ſibi tollere, ſic nec alius, cum minus jus, aut dominium in eam habeat. Ex quo facile conſicitur, quam tyrannica fuerit rabies Herodis, quam immanis furor, quam execrandum facinus; quo omnes innocentes trucidavit. Vnde hoc immanitatis portentum ſic depingit Chryſologus: *Magiſter mali, miniſter doli, iræ artifex, inventor ſceleris, impietatis auctor, pietatis prædo, hoſtis naturæ*, INIMICUS INNOCENTIÆ, *malus omnibus, ſuis peior, peſſimus ſibi, quem Chriſtus non ut evaderet, ſed ne videret, aufugit*.

Ierem. 22.

Lugo de jure & Iuſt. diſp. 10. ſect. 4.

Chryſolog. ſerm. 152.

Hic ne quis Innocentium elaberetur, aut matrum affectu abſconderetur, conſilium cœpit plenum ſceleris & amentiæ; cum Auguſtus edictum evulgaſſet, ut omnes maſculi tributum penderent, ille ut innocentes incautos opprimeret, ſub prætextu clementiæ edixit, ſe ſcire velle, qui, & quot ſint, eoque onere illos liberare. Alii volunt quo magis inopinato opprimeret, rumorem evulgaſſe, quaſi ipſe triumphabundus Vrbem obiturus, pecuniam in vulgus ſparſurus eſſet, atque ita cum platea pueris oppletæ, carnifices eos invaſiſſe ac trucidaſſe ad 44. millia: *In teneris uberibus ferrum durat, lac fundit antiquam ſanguinem, dat ante mortem ſentire quam vitam, tenebras ingerit intrantibus lucem.*

S. Vincent. Feſto SS. Innocent. Deaponte in Matth. cap. 2.

Deaponte cit. Chryſolog. cit.

Compertum eſt belluas, quamtumvis feroces, innocuis ac inermibus animalculis pepercisse: ſic Leonem catulo canis adblanditum legimus, & Martialis:

Lanuza hom. 23. n. 60.

Tutus & ingenti ludit in ore lepus

Mart. l. 1. epig. 7. & 15.

At quam Herodes exercuit, *ferociſſima auſteritatis audacia*, leoninam rabiem, & belluas omnes, in innocentes ſæviendo, longe eaſuperavit. Quam lanienam pathetice Hipponenſis Antiſtes ob oculos ponit: *teſta*, inquit, *eſt ipſa natura quæ pugnabat in Martyres, cum tyrannus jactaret infantes: mater crines capitis diſſipabat, quæ ornamentum capitis omittebat; Quantis modis infantem volebat abſcondere, & ipſa ſe infantulum publicabat. Neſciebat facere, quia nondum didicerat formidare. Pugnabat Mater & Carnifex, ille trahebat, illa tenebat. Ad Carnificem Mater clamabat, quid ſeparas a me, quem genuiſti me? caute portavi, quem à te video manu crudeli jactari.*

Aug. ſerm. 1. de SS. Innocent.

Spartianus refert, dum Antonius Geta Imperator Mediolani natus eſt, eadem hora agnum quoque purpureo vellere editum fuiſſe; quod prodigium hodierna die innumeris accidit, qui vix dum in lucem editi, innocentia candidi, purpureo vellere, ſuo ſanguine tincti rubuerunt. Exemplo ejus, qui velut *ovis ductus ad victimam, candidus & rubicundus* deſcribitur, *candidus* vitæ innocentiâ, *rubicundus* ſanguinis effuſione. Rupertus: *unde candidus, & unde rubicundus? nimirum candidus ſanctitate, rubicundus paſſione*. Vbi in ſermone Græco obſervandum occurrit, nomen Ἴησους, per Annagrammatiſmum verti σὺ ὄις, *tu ovis*. Quæ licet teſte Pierio, vivum ac verum *innocentiæ* ſymbolum ſit, ad tam atrocem tamen lanienam tractus eſt, & velut rabidi canes, & rugientes Leones, immaculatum Agnum Iudæi dilaniarunt, atque ut *Medea*, inquit Philippus Abbas, *ſic Iudæa ſævit*.

Cant. 5. v. 10. Rupert. in Cant. cit.

Pierius ſymb. l. 10.

Philippus Abb. in Cant. l. 2. c. 21. ſilii Matris meæ.

Huic carnificinæ præludunt hodie, dum *occiduntur pro Chriſto, parvuli, pro juſtitiâ moritur* INNOCENTIA. *Sed oves ululant matres, quia agnos perdunt ſine voce balantes. Grande Martyrium, crudele ſpectaculum.* Quod quiſquis mentis oculis contemplatur, commiſeratione ductus jure exclamat:

Aug. ſerm. 2. de Innoc. Idem ſerm. 1.

Quid meruiſtis oves, placidum genus?

Ovid. l. 15 Metam.

Verum enimvero aliud longe *crudelius ſpectaculum*, aliud longe atrocius facinus à vobis, qui parvulorum veſtrorum parricidæ eſtis, video exhiberi: nam tyrannus plus *parvulis profuit odio, quam prodeſſe quis poſſit obſequio.*

Aug. ſerm. 3. Feſto SS. Innocent.

§. 1.

Quinam parentes, Herode ferociores, parvulos ſuos occidant.

VT omnibus conſtet, qui, quot, & quam truculenti ſint parvulorum homicidæ ac parricidæ, principium illud indubitatum, & fide divinâ receptum, præmittendum eſt: vitam animæ æternam, brevi vitæ corporis, quæ cum brutis nobis communis eſt, infinitis paraſangis antecellere. Ex quo, communis illa charitatis lex, apud Theologos certiſſima, & ab omnibus Catholicis recepta, te obligatum eſſe, ſalutem ſpiritualem cujuſlibet proximi, tuis bonis temporalibus fortunæ, imo & vitæ præferre; ita ut ſi opus ſit hæc omnis expendere pro illius conſervatione, id debeas facere, & ut S. Thomas ait, *teneris illius ſaluti providere* Quod probat ex illo Ioannis 14. *hoc eſt præceptum meum ut diligatis invicem, ſicut ego dilexi vos.*

Caſtropalao part. 1. de virtut. & vitiis tract. 6. de charitate. diſp. 1 punct. 9. n. 2. S. Thô. 2. 2. q. 26. ar. 5

At

" At Christus dilexit nos expendendo propriam " vitam pro nostra spirituali salute, ergo sic debe- " mus proximos diligere. Et confirmatur ea illo Io- " annis 1. cap. 3. *in hoc cognovimus charitatem Dei, quia* " *ille animam suam posuit pro nobis, & nos debemus pro* " *fratribus animas ponere* : Quem locum expendens " S. Augustinus, dixit temporalem vitam suam, pro " æterna proximi, non dubitabit Christianus amit- " tere. Ita omnes Thomistæ, Cajetan; Bannes, Aragon, & alii. Valent. disp. 3. q. 4. punct. 4. assert. 5. Torres, disp, 87, dub. 2. concl. 3. Lorca, Azor. Tolet. Coninck, Suarez Bonacina cit. à Castropalao.

Aug. lib. de mendacio c. 6.

Castropalao cit.

Hinc ad propositum nostrum deducitur, si infans Christiani fidelis, sit morti proximus, indigeatque baptismo, quem absq; periculo vitæ conferre non potes, quia Tyrannus, Turcâ, vel Iudæus interminatur, neque alius sit qui conferat, teneris cum periculo vitæ conferre, quia illa est extrema necessitas, à qua non potest infans se liberare, ut Navarrus c. 24. n. 9. aliique citati. in promptu causa est inquit Chrysostomus : *quia unius animæ perditio, tantam habet jacturam, ut nulla cum ratio possit dignè æstimare; quandoquidem unius animæ salus, tanti est, ut ob hanc Filius Dei fieret homo, tantaque pateretur.* Hac Christiana charitate excoluit Margarita Ducissa Alansonii, quæ ut pauperculam, in pago contagione laborantem, jamque parturientem, omni ope humana audiit destitutam, Ut animæ prolis succurreret, miseram convenit, subsidio ac solatio fuit, ut proles in lucem edita, baptismo lustrata sit. Hinc & 2. quæri solet. an liceat fugienti hostem, & mortem propriam, prosequi cursum, quando obvius est in angusto infans non baptizatus, quem equi cursus contereret: quod ut ea justitia, & jure, quo quis ad se salvandum uti potest, scholastici concedant; tamen quia infans ille deberet in æternum damnari, lege charitatis tenetur fugientem sistere, ait Lugo: quia charitas obligat ad præferendam æternam salutem proximi, vitæ propriæ temporali. Ita Silvester V. *bellum* 2. quæst. 4. Gordubâ l. 1. q. 26. in 2. parte quæstionis. §. *sed aliter.* Major. in 4. dist. 15. q. 22. Filliuc. tract. 26. n. 35. Saytus Clavis Regia l. 7. c. 12. n. 22. ubi varia adfert exempla, qui consequenter debent concedere, matrem prægnantem non posse sumere pharmacum, ad propriam vitam tuendam, si ex occasione infans, quem in utero habet, perire debeat per abortum, aut alio modo. Imo si matri probabilis spes affulgeat, salutis corporeæ, ita ut trucidatio ejus, non sit trucidatio innoxiæ, teneri admittere sectionem Cæsaream, ut fœtui in extrema necessitate spirituali constituto, per baptismum subveniatur, quo alioqui cariturus esset, utraque æternæ salutis jacturam faceret. Addit Raynaudus : sicut obligatio vitam per cibos sustentandi, non tantum postulat ut homo comedat, si eibi aliunde offerantur, Sed etiam ut cibos quærat & poscat ab iis, qui suppeditare illos possunt; ita Mater obligatur nihil prætermittere, ac quantum, absque Dei offensa licuerit, vitam ipsam suam periculo exponere, ut proles Baptismi beneficium consequatur. Hujus autem obligationis explendæ medium, est sumptio pharmaci, aut sectio, ergo.

Barri. l. Annus Sanctus. part. 1. devot. 9. pag. 112.

Lugo de Iure & Iust. disp. 10. sec 5. n. 127. 128. 129.

Raynaud. de ortu Infant. & sect. Cæsarea. c. 6. n. 9.

Lessius de Iure & Iust. l. 2. c. 9 dub. 10. n. 63.

Lugo cit. n. 130. 131.

Raynaud. cit. c 6. n. 9.

Idem n. 21

Cum igitur, ut ex hactenus dictis constat, lex charitatis obliget fortunas omnes, famam, ac vitam corporis postponere vitæ spirituali animæ, omnibus manifestum est, quam graviter huic obligationi adversentur, quamque immane flagitium admittant, mulieres gravidæ, ac prægnantes, quæ ut lasciviæ, aut petulantiæ suæ indulgeant, vel ingluvie cibos noxios vorando, vel tripudiando, vel alio concitatiori exercitio, aut vestitu arctiori, aut vehementiori sæpe ob levem causam, irâ, gaudio, tristitia, aliave animi corporisque perturbatione abortum effudere. In quas invehitur Tertullianus in apolog. cap. 9. *homicidii festinatio est, prohibere nasci : nec refert natam quis eripiat animam, aut disturbet nascentem.* Porro si tantam atrocitatem sceleris, quantam præfert vox *parricidii*, non penes solum corporeum personæ conjunctissimæ exitium attendamus; sed etiam penes cædem animæ infantis, quæ baptismo prohibita, perbit in æternum, habebimus cumulum nequitiæ, & inhumanitatis, ac impietatis, supra quam dici, & concipi queat exaggeratæ; & ad tantam molem criminis horrore perculsi, mirabimur, & stupentes hærebimus, quod non in fœminas modo, quarum tenerior & mollior ast sexus; sed & in matres, quibus nihil edidit natura ad amorem ardentius, & quidem Christianas, quæ æterna prolis in utero enectæ damna, & vindicem oppressæ innocentiæ Deum noverint, cadere tanta iniquitatis, & truculentiæ monstrositas possit, ut vel levi saltu in choreis, aliove intemperantiæ excessu, vitæ corporis, & animæ, in fœtu jacturam subeant. Vti fertur fecisse soror inclyti illius Bellatoris, Curii Romani, quæ audita victoria fratris, de Pyrrho devicto, & captivo, tota nocte tripudiando, abortum, & fœtum emortuum effudit. Unde Albertus lib. 9. de anima tract 1, c. 11. & ea eu Nider, officere fœtui, & abortum ciere choreas, affirmavit. Certè Auctor libri de natura pueri, quem volunt esse Hippocratem, non erubuit scriptis prodere, scortum quoddam, cujus graviditatem impedire intererat Dominæ, ad abortionem à se adductum, indicta ei strenua saltatione, qua expleta exiluerit fœtus; atque ipsi matri non raro simul creatus interitus. Quare est quod mulieres saltatriculæ, alieno malo deterritæ, cautiores fiant, ni & fœtum suum, corporis simul & animæ excidio perdere velint, & seipsas in manifestum vitæ discrimen conjicere, non absque duplici peccato mortali; primo quod ea ipsarummet læsione ducitur, altero quod ex fœtus læsione perit. An vero, qui cum eis saltant numerose, fiant irregulares, sequente abortu, videodus Silvester, verbo Homicidium 2. n. 11.

Nider in 5. præcept. decal. c. [illegible] lit. X.

Raynaud. pag. 264.

Etiam arctiorem vestitum illis cavendum observat Nider cit. & manifestum est ex eo, quod aliquæ hac sola ex causa abortum sint passæ, ait Mercurialis l. 1. de morbis mulier. cap. 4. & l. 2. c. 1. ubi de aliis æquè vitandis prægnanti, diligenter agit.

Quo in parricidio non raro mariti temulenti, iracundi, furibundi, diris, blasphemiis, pugnis, calcibus uxores impetendo, cumprimis rei arguendi sunt. Quod Cyprianus describens Novati scelera, inter alia commemorat : *uterum uxoris calce percussit, & abortione properante in parricidium, partus expressus. Et damnare nunc audet sacrificantium manus, cum sit ipse nocentior pedibus, quibus filius qui nascebatur occisus est.* Supplicium tam enormi flagitio, ut Chrysostomus loquitur, parem, decrevit summus Legislator Exodi. 21, juxta versionem septuaginta : *qui percusserit mulierem prægnantem, & illa abortum fecerit, si fœtus erat formatus, dabit animam pro anima.*

Cyprian. epist. 49.

V. Lessium lib. de Iure c. 9. dub. 10.

Quod si S. Cyrillus in simplici homicidio, tantam sceleris atrocitatem agnouit, quantam apud eum legere est, homilia 8. paschæ quid de hac parricidali in corpus & animam impietate diceret, nemo non videt. Exclamat ille in homicidam quemcumque, tanquam in immitem bestiam, conuelli ab eo naturæ legem expostulat: miratur quomodo iacens occisi cadauer spectans, non sibi tellurem dehiscere optet; queritur quid terram, quam habet optimarum frugum parentem, & nutricem perbenignam, iniuria afficere non dubitarit, infuso illi innoxio sanguine? ferrum quoque ad tam molta vitæ commoda pernecessarium adiumentum, iniuria affectum, ob tantam eius peruersionem, atque ut Plinius ait, *ad sceleratissimam humani ingenij fraudem* usurpatum, expostulat.

Plinius l. 34. c. 14.

Denique interrogat S. Cyrillus homicidam, quasnam manus ad Deum sublaturus sit inter orandum? easne quas eruentauit humano sanguine andiimus reponentem Deum illud Isaiæ 1. *cum extenderitis manus vestras, auertam oculos meos à vobis, & cum multiplicaueritis orationem, non exaudiam: manus enim vestræ, sanguine plenæ sunt.*

Hæc & alia, quæ ibi, & hom. 7. in quemcumque homicidam corporum urget Cyrillus, valent multo magis in parricidium, qui persona omnibus titulis obstricta ad fouendum fœtum, sua vel impudentia, vel incuria, non corpori tantum, sed & animæ æternam cladem, truculenter inferre non dubitat. Atque ut hæc *vel maxima impietas tollatur*, quam segnes, socordes, somnolentæ sunt matres, quæ eodem lecto secum infantes collocant, quos ut 3. Reg. 3. narratur, in somno oppressos, aut sub stragulis suffocatos, aut uberibus dormientis admotos continuo lactis fluxu extinctos fuisse, plus vice simplici, cum summo matrum expergiscentium lamento, plures mecum contestari, ac detestari possunt.

Lactant. 6 Instit. c. 20. Bellarmin. lib. de laicis c. 14.

Itaque hac in re generaliter statuendum est, prægnantem mulierem, omnes illas actiones teneri præstare, aut omittere, quas conceptæ prolis conseruatio, atque promotio, præstari, aut omitti deposcit. Nam mater non est minus mater fœtus animati, adhuc utero conclusi, quam eiusdem iam in lucem emissi. Sicut ergo ad immanitatem, non barbariam modo quibusuis, sed etiam feris auersandam, spectaret abiectio prolis iam editæ, eiusque vel neglectus, prætermissis actionibus ad illam fouendam, curandamque necessarijs, vel læsio per actus positiuos, debito prolis studio aduersantes; sic ad non minorem, imo longe maiorem truculentiam spectaret, fœtum etiamnum materna visceribus abditum, & baptismali gratia destitutum, meditato non curare, ac fouere, vel etiam positiuis aliquibus actionibus lædere.

Raynaud. c. 41.

Quare non solum ab hac immani barbarie, scelestes ac peruicaces scrophas, atrocia à lege humana, & diuina, quæ interminantur, supplicia deterrere; sed & honestas ac pudicas matronas, ad omnem prolis tuendæ, ac fouendæ curam, cautelam, vigilantiam, nobilissimus ille, ad quem conceptus est, æternæ salutis finis, & amplissima qua Redemptor animarum, hanc paruulorum custodiam, ac tutelam dignatur, merces; tum largissima, quæ ijs cælitus elargitur beneficia, quam maxime debent animare.

Hoc expertus Cyriacus, princeps latronum, qui captus, per decem omnino annos vinculis adstrictus, cum tandem extrema omnia exspectaret supplicia, sine noxa dimissus est liber. Præmium id interpretabatur, quod inter latrocinia, vitam quibusdam infantulis seruasset: nam & in carcere se præbuere spectandos, ac se pro illo satisfacturos pollicitabantur. Quod si tale beneficium latroni collatum est, quod paruulis vitam corporis seruasset, quid mercedis sperandum est illi, qui vitam animæ seruarit, qui latrones infernales ab innocentibus arcere conatus fuerit?

Drexel. Gymnas. patientiæ.

Verum hæc matrum in sobolem sæuitia, non ita frequens, quam parentum, aliorumque prostitutæ nequitiæ ganeonum immanitas, qui verbis propudiosis, periurijs, blasphemijs, cantilenis obscœnis, gestibus lasciuis, iracundiæ, temulentiæ, luxuriæ, omnisque flagitij exemplo, suis prælucentes, innumeras innocentum animas, Herode longe truculentiores, interemerunt, atque æternis inferorum supplicijs excarnificandas tradiderunt? *Moraliter quippe occidunt pueros multos, & multipliciter: Pharao submergendo, Herodes detruncando, Antiochus suspendendo, Medi sagittando.* Qui temulentia & ebrietate suis præeunt, magnis culullis urgere alios solent, & paruulos exemplo suo se ingurgitare docent, illi innocentes cum Pharaone submergunt. Qui iurgijs, blasphemijs, pugnis, verberibus, uxorem, vicinos, domesticos, obuiosque sauciant, mutilant, Herodis instar, paruulos suos detruncant; & velut catuli leonum, à teneris etiam, ferinum in morem ferocire paruuli eorum condiscunt. Qui inani ambitionis vento elati, intollerabili fastu domi forisque sese iactant, ac innocentes ab humili Christi iugo studiose diuertere, atque ad excelsa mundi culmina erigere conantur, suos cum Annocho paruulos, in Amani patibulo suspendunt. Qui vero coram innocua filia licentius cum uxore agunt, lasciuos sermones effutiunt, quandoque etiam de industria, ut Sponsam Deo dicatam à proposito diuertant, igneas quasdam libidinis tela emittunt, suos sagittando conficere perhibentur.

Ludolphus à Saxon. de vita Christi part. 1. c. 13. n. 23.

Quid, quod unus aut alter impudens, quandoque integrum Virginum cœtum uno iaculo configet, ut iuste queritur Sidonius Apollinaris: *est hæc quædam vis malis moribus, ut* INNOCENTIAM *multitudinis deuenustent scelera paucorum.* In quos aculeum suum exerit apis illa Claræuallensis: *horrendum* inquit, *penitus sacrilegium, quod & ipsam videtur excedere facinus, qui Domino Maiestatis manus intulerant. Horrendum sacrilegium*, puerum innocentem, integrum, omnisque nequitiæ inexpertum, à molli ephæbo, aut salaci ancilla corrumpi. *Horrendum sacrilegium*, indulgentia aut conniuentia parentum, fraterculos sororibus incestuose consuescere, dum eodem strato ambo committuntur. Quod seuerissima lege olim cautum est Deut. 27. *Maledictus qui dormit cum sorore sua, filia patris sui, vel matris sua, & dicet omnis populus*, AMEN. Cui sceleri ut potenter occurratur, terrori sit, quod in gallijs accidisse Rosserus memorat: Illustris familiæ Nobilis, parum solicitus de honestate ac integritate suorum, filiolum cum filiola, ambos forma venustissimos, una dormire permisit, occasionem illis sensim pubescentibus suppeditando, ut incestu, alijsque enormibus flagitijs sese fœde contaminarent; adeo ut etiam iam prouectiores, cum hæc nuptui tradita Nobili Franco, & filius vicissim uxorem specie ac genere insignem duxisset, alter alterum perdite deperirent, adulterio incestum superaddere non erubescerent. Donec forte in scelere deprehensi, ambo fugam capescunt, dudum tandem per Gallias profugi,

Sidon. l. 7. in conc.

Bern. serm. 1 in conuersione S. Pauli.

Franc. Rosserus hist. tragi. de nostro tempo. hist. 7.

fugi, comprehensi ambo, tortoris manu capite plexi sunt. *Horrendum Sacrilegium*, virgunculam non à Pastore, sed à lupo violari. *Horrendum sacrilegium*, scintillas pietatis in teneris puerorum animis velle extinguere, atque enascentia virtutis, ac religionis semina suffocare. *Herodiana malitia*, clamat Bernardus, *& Babylonica crudelitas est, nascentem velle extinguere religionem, & allidere paruulos Israelis: si quid enim ad salutem pertinens, si quid religionis oritur, quicumque resistit, quicumque repugnat, planè cum Ægyptiis, paruulos Israelitici germinis necare conatur; imo cum Herode, nascentem persequitur Saluatorem.*

Bern. serm. 3. in Epiphania.

Refert Anselmus, latronem qui in Cruce conuersus, hanc gratiam meruisse, quia Deipara, cum Iesu paruulo, in Ægyptum fugiante, latro hic pueri specie captus, manus à cæde abstinuit; at tales non latrone dumtaxat, sed & Iudæis crudeliores, manus illi inferre non reformidant, quia *sacrilegium hoc videtur excedere facinus, quo Domino Maiestatis manus intulerant.*

Anselm. in specul. Euang. Ludolphus part. 2. c. 15. n. 12.

Bern. cit.

Vnde seuerissimam eis pœnam diuinus legislator intentauit, dicens: *qui scandalizauerit unum de pusillis istis, expedit ei vt suspendatur mola asinaria, & demergatur in profundum maris.*

Matt. 18.

Quo supplicio ait Hieronymus grauissima crimina apud Iudæos plectebantur. Et tamen addit: *expedit ei*, ut mola descendant in profundum, ne cadauera supernatent, & vel conspectu nostro noceant.

Hac etiam capitoli comminatione subiecti sunt, qui paruulos suos lacte destituunt, non corporali, de quo alibi egimus, sed spirituali, id est debita in præceptis fidei catechesi, atque in primis ad timorem & amorem Domini, ad virtutem, & pietatem elementis. Vbi stimulo esse poterit, quod Sacchinus noster commemorat ex annuis Collegii Quitensis, orbis noui, datis anno salutis 1604. ubi huiusmodi historiam legimus: mulier per quatuor horas, cum pro mortua iacuisset, subito erexit sese, & acriter cœpit flagello cædere, mirantibusque, & quærentibus aliis, quid eo tempore ei contigisset, cum exanimis ab omnibus habebatur, inter cetera dixit, Dominum sibi oblatum, vulneribus cruentum, & exprobrasse ingratum animum; & perpetrata scelera oculis subiecisse, propter quæ pœnis addicenda esset æternis.

Fasc. S. Ioan. Bapt.

Sacchinus protrepticon c. 8. pag. 128.

Sed duorum præcipue infantium, angelico ritu fulgentium, quos à suis parentibus destitutos, ipsa suo lacte nutrierat, exoratum precibus, ut sibi ad resipiscendum vita prorogaretur, iisdemque infantibus postremo admonentibus, ne tantum beneficium oblitteraret, oblatam speciem euanuisse. Quæ ubi enarrauit, sic assurgit: Hanc igitur significam innocentes referunt iis, à quibus brevis vitæ usuram accipiunt, quam referent iis, à quibus accipiunt sempiternam, à quibus non humano ad occasum, sed diuino ad beatitatem lacte paruuli pascuntur: quod lac S. Thomas in illud 1. Pet. 2. *sicut rationabiles infantes sine dolo lac concupiscite*, interpretatur, *simplicem doctrinam, seu simpliciora rudimenta fidei, de vberibus matris Ecclesiæ sugenda.* Iuuat hic meminisse Catharinæ, Lusitanorum Reginæ, quæ ne hoc lacte paruuli destituerentur, mammilla vere regia illos lactauit. Intellexerat Xauerius Indiarum Apostolus, Reginæ huic, Soccorum, & crepidarum nomine, quadringentos aureos quotannis pensitari, quapropter ad Catharinam tam ingeniose, quam religiose litteras scripsit, non alios fore Soccos, aut crepidas aptiores, quibus ipsa caelum scanderet, quam Christianam puerorum in ora piscaria institutionem. Proinde orare se, ut Soccorum, crepidarumque vectigal, ad sternendam sibi in cælum viam, prælucentibus tot paruulis, commutatione læta, propagandæ religionis attribueret. Illa ut erat fœmina insigni religione, suum illud tributum, libens ac volens dictis usibus concessit.

Tursellin. in vita Xauerii l. 2. c. 8.

Alterum est, quod eos edocere sit, qui niueam illam in baptismo, vestem gratiæ, & innocentiæ acceptam, ab omni macula lethali, illibatam hactenus seruauerunt, eandem ad finem vitæ quam studiosissime conseruare nitantur, ut velut Agni *absque macula*, cum innocentibus, gratissimas nos Deo victimas, hac ratione immolemus: *nihil enim*, teste Lactantio, *Sancta & singularis illa Maiestas aliud ab homine desiderat, quam* SOLAM INNOCENTIAM, *quam si quis obtulerit Deo, satis pie, religioseque litauit.*

Exod. 12.

Lactant. l. 6. Diuin. Instit.

§. 2.

Morum, ac vitæ innocentia, cum paruulis, etiam cum vitæ discrimine seruanda.

SVpremus omnium Doctorum Magister, duas ad propositum nostrum mouet quæstiones, unam 1. p. q. 20. a. 4. agens, *an Deus semper magis diligat meliora?* quærit 4. an Deus magis diligat pœnitentem quam innocentem, *quia plus de eo gaudet: dicitur enim* Luc. 15. *quod maius erit gaudium in cælo super uno peccatore pænitentiam agente; quam supra nonaginta nouem iustis.* Respondet S. Thomas *siue sint innocentes, siue pœnitentes, illi sunt meliores, & magis dilecti qui plus habent de gratia, cæteris autem paribus,* INNOCENTIA *dignior est, & magis dilecta.* Vnde in catena sua aurea, ad cap. Lucæ 15. *sed inter hoc sciendum est*, inquit, *quia sunt plerique iusti, in quorum vita tantum est gaudium, ut eis quælibet peccatorum pænitentia præponi nullatenus possit.* Cui suffragatur ex eadem illa doctissima, ac diuinissima S. Dominici familia, Hugo Cardinalis; ad illa verba: *gaudium erit in cælo super uno peccatore &c.* sic ait: *Non tamen hoc est generale quod hic dicitur: non enim de quolibet peccatore pænitentiam agente maius est gaudium, quam de sanctis; nullus enim peccator est, de cuius conuersione tantum est gaudium, quantum est de Ioanne Baptista, qui sanctificatus est ab utero.*

S. Thomas 1. p. q. 20. a. 4.

S. Thom. in Luc. c. 15. gaudium erit super uno peccatore.

Hugo Card. in Luc. c. 15.

Sed gaudium illud de peccatore conuerso ad pœnitentiam, est magis sensibile, inquit Cornelius sicut maius est gaudium de re quam deperdimus inuenta, quam de semper possessa. Maius gaudium de ægro iam à medicis deposito, sibi ac sanitati restituto, quam si nunquam ægrotasset. Maius gaudium naufrago, aut tempestati iactato, ubi in portum appulerit, quam si pacato mari, ac secundo flumine eum tenuisset.

Vt disertissime Hipponensis Antistes obseruauit: *quid ergo agitur in anima, cum amplius delectatur inuentis, aut redditis rebus, quas diligit, quam si eas semper habuisset? iactat tempestas nauigantes, minaturque naufragium, omnes futura morte pallescunt. Tranquillatur cælum & mare, & exultant nimis, quoniam timuerunt nimis:*

Aug. l. 8. conf. c. 3.

nimis. Æger est charus, & vena eius malum renunciat, omnes qui eum saluum cupiunt, ægrotant simul animo. Fit ei recte, & nondum ambulat pristinis viribus, & fit iam tale gaudium, quale non fuit, cum antea saluus, & fortis ambularet. Cum tamen nemo quisquam vestrum dubitet, quin maius sit beneficium, magisque expetendum, rem non amittere, quam perditam inuenire, secundo salo, & cælo frui, quam tempestate iactatum, portum tenere; non ægrotare, aut lædi, quam à morbo & vulnere, pristinæ sanitati restitui. Sicut omnibus manifestum est, maius donum ac beneficium præstari ab eo, qui amico donat horologium ita affabre effictum, ut nunquam hæreat aut hallucinetur, quam si minus correctum, quod ubi hæserit, enam gratis emendaret, & quod plus gratiarum debeat, qui nunquam ægrotauit, quam qui sæpe à morbo conualuit. Sic ut propositum prosequamur, absolute & simpliciter magis gaudet homo de nonaginta nouem ouibus, quam de una, & Deus de nonaginta iustis, quam de uno pænitente.

Silueira tom. 4. lib. 6. c. 26.

Secundam, super eodem argumento, quæstionem discutit S. Thomas 22. q. 106. a. 2. *Vtrum magis teneatur ad gratias reddendas Deo* INNOCENS, *quam pænitens?* Respondet: *ex quantitate Dati,* INNOCENS *tenetur ad maiores gratiarum actiones, quia maius bonum ei datur à Deo, & magis continuatum. Licet pænitens alio modo magis teneatur ad gratiarum actiones, quia gratis magis gratis datur indigno. Tamen donum datum* INNOCENTI *absolute consideratum est maius;* Atque ita ex quantitate dati, censet doctor in asceticis præcellens, Ludouicus Blosius, dicens: maius beneficium est à vulneribus permanere illæsum, quam ab inflictis vulneribus sanari, itemque præclarius est, & maiori dignum gratiarum actione, præseruari à peccatis, quam de amissis consequi veniam, ut luculenter patet in Virgine Matre, cui omni dubio procul, longe gloriosius fuit labe originali nunquam infectam fuisse, quam ab eo, peculiari Dei beneficio expiatam, Idem de Virginitate, quod de innocentia dicendum est, quæ semel amissa, ut lachrimis & pænitentia culpa tollatur, nunquam recuperari potest: *Audacter loquar,* inquit Hieronymus, *cum omnia possit Deus, suscitare virginem non potest post ruinam.* Ita & ipse, audacter loquar: cum omnia possit Deus, *suscitare innocentem non potest post ruinam.* Blosio conspirat electum S. Spiritus organum S. Antonius Patauinus, expendens responsum Pharisæi, ad Christi quæsitum, uter debitor plus diligeret fæneratorem donantem utrique? *æstimo quia is, cui plus donauit,* Quod iudicium Christus ratum habuit. Affirmat ergo S. Antonius, id quoque valere in iis, qui reipsa non deliquerunt, quia à Deo sunt præseruati.

Blosius in Sacello animæ c. 14. n. 6.

Hieron. tom. 1. ad Eustochium de custodia Virgin.

S. Antonius de Padua. in Euang. serm. 5. in Passion.

Est quippe maius beneficium, de B. Antonij sententia, præseruari ne cadas, quam post casum erigi: itaque agnoscit, sic præseruatos plus Deo debere, & iure adstringi ad plus diligendum: *quia donum datum innocenti, absolute consideratum, est maius.* Nam innocens est melior, & magis dilectus, ergo plus Deo debet, antecedens patet, quia maior, vel minor, dilectio, aut affectus Dei dicitur pro ratione effectus, siue boni, ab ipso in creaturam promanantis; in confesso autem est, quod ille filius plus parentem diligat, & diligatur, qui eum nunquam offendit, quam qui post offensam in gratiam redijt: ut ille iure gloriabatur. *Nunquam cum matre in gratiam redij;* quod in Deipara, Ioanne Baptista,

S. Thom. cit.

Valentia tom. 3 disp. 7 punct. 3.

Apophteg. Lycosthen.

aliisque sanctis, etiam veteris testamenti, qui innocentiam seruauerunt, omnes agnoscunt: *bonum quippe bonorum non solum consistit in quantitate charitatis, sed præcipue in perseuerantia usque ad mortem.*

S. Thomas ad Roman. 8. lect. 6.

Quam si in antiqua lege, non paucos, nullum Dei mandatum violando seruasse legimus, quis in lege gratiæ de ea desperet? de Iosue c. 11. habemus: *sicut præceperat Dominus Moysi seruo suo, ita præcepit Moyses Iosue, & ille universa compleuit: non præterit de uniuersis mandatis vel unum quidem verbum, quod iusserat Dominus Moysi.*

Idipsum de Abraham, Moyse, Samuele, Elia, Elisæo, Isaia, Ieremia, aliisque Prophetis censet Bellarminus. At in lege gratiæ, quis iustos enumeret, qui primam innocentiam conseruarunt? notant hi felicius esse nunquam fuisse infelicem, semperque Deo fidelitatem seruasse.

Bellarm. tom. 3. de gratia.

Hinc non est quod quis ita de pænitentia, ac misericordia Dei præsumat, quod lapsis etiam sua sint remedia; quæ ut innocentes, ac candidæ animæ, velut infelicium, nunquam adhibenda præcaueant, sic monet Hieronymus Saluinam de Virginitate seruanda: *nec statim nobis pænitentiæ subsidia blandiantur, quæ sunt* INFELICIUM REMEDIA; *cauendum est vulnus, quod dolore curatur.*

Hieron. tom. 1. ad Saluinam de Virgin. seruanda.

Cæmentarius è tecto decidit, omnibus artibus luxatus pelli ouinæ insuitur, sensim sibi; sed nunquam integre restituitur, *hæc sunt infelicium remedia.* Novi filiam forma præstantem quæ ad focum obdormiscens, in illum incidit. & fœde adusta, perita medici manu curata, non tamen sine notabili veteris venustatis detrimento: hæc sunt *infelicium remedia* &c. haud secus, qui ab excelso superbiæ fastigio deiecti, aut è flammis libidinis erepti, salubriter ad pænitentiam redierunt, *infelicium remedia* experti sunt. Vt pluribus idem doctor prosequitur in illa verba Amos 5.

Hieron. in Amos 5.

Israel cecidit, non adijciet ut resurgat; Virgo Israel proiecta est in terram suam, non est qui suscitet eam ubi sic ait: *si pænitentia reddit vulneris sanitatem, quomodo dicitur domus Israel cecidit, amplius non resurget? Virgo Israel errauit in terra sua, ultra inueniri non poterit sublevantium &c. non est enim eadem gloria eius qui semper secutus est Dominum, & eius qui aberrauerit à grege, & postea boni pastoris reportatus est humeris. Vnde & per alium Prophetam Dominus ait: malo pænitentiam peccatoris, quam mortem. Pænitentia non sanctitati purissimæ, & Ecclesiæ Christi, quæ non habet rugam, neq; maculam, sed morti & inferis comparata, fit melior. Hæc dicimus, non quo iuxta Novatum, tollamus spem pænitentiæ; sed quo timidiores faciamus eos, & idcirco sollicitos, qui aperta ianua pænitentiæ, dum sperant futura, perdunt præsentia, & qui absque vulnere poterant permanere, incauti vulnus accipiunt, ut postea dolore curentur.*

Ezech. 18.

Denique supra omnes quos hactenus enumeraui Ecclesiæ Doctores, inefragabile Christi, primæ veritatis testimonium est, qui Episcopum Ephesi sic acerrime perstringit, dicens: habeo *aduersum te, quod charitatem primam reliquisti,* id est innocentiam, seu gratiam primam, quæ teste Ruperto, *est principale donum. Hoc enim solum & pene unicum signum perfectionis, & testimonium veræ virtutis.*

Apoc. 2. v. 4.

Rupertus hic.

Pro hac prima charitate, & innocentia tuenda, Iob omnes aduersitates, & iniurias sustinuit, atque omnibus deperditis, hac vna seruata, sibi laudi duxit exprobrari: *adhuc retines* INNOCENTIAM? atque in hac tanta omnium aduersitatum procella, Iob *cordis & oris* INNOCENTIAM *ostendit.* Vtinam & vo-

Iob. 2.

Hugo in Iob c. 2. sub finem.

& vobis,fortunæ,liberi, ſpes, & res omnes non tanti, ſint, ac innocentia, quam in aduerſis nec impatientia,nec blaſphemia,nec deſperatione, aliaue in Deum offenſa deperdatis. Quod ut arduum,certe pulchrum,ac laudabile inquit Auguſtinus in Pſal. 103. *pulchre additur, & adhuc perſeuerans in* INNOCENTIA: *quia difficile eſt preſſum malis* INNOCENTIAM *non dolere,& hoc ipſo, fide non periclitari, quod ſe videat innoxiis ſuſtinere quod patitur.*

Vtinam eam hoc corruptiſſimo ſæculo cauſidici,ſenatores,iudices præ omni auro,& argento,ita
Pſal. 14. in pretio habeant,ut quiſque affirmare poſſit: *munera ſuper* INNOCENTEM *non accepi*: memor diuini
Pſal. 36. illius moniti: *cuſtodi* INNOCENTIAM, *& vide aequitatem.* Quo fiet ut bonis & benedictionibus æternis gratiæ,& gloriæ replearis,Pſalte regio conteſtante:
Pſal. 83. *non priuabit bonis eos qui ambulant in* INNOCENTIA Hugo Card. *hoc eſt gratia in præſenti, nec bonis gloria in futuro. Ergo ut illa bona habeamus, cuſtodiamus* INNOCENTIAM, *& bona præſentia, & temporalia contemnamus, quæ qui appetunt,* INNOCENTIAM *perdunt, iuxta illud Prou. 28. qui feſtinat ditari, non erit* INNOCENS: Vtinam filiæ adhuc primam charitatem ſeruantes,
Roman. 16 obſeruent eos, qui per *dulces ſermones ſeducunt corda* INNOCENTIUM,& ad ſanguinem uſque pro ea decertent.

Quem ſi pro innocentia,pro iuſtitia,pro Virginitate tuenda effuderint,etiam Martyres ſine ſanguine,Innocentum choris adſcribi poterunt. Hoc à vobis poſtulat ſanguis SS.Innocentum,qui dum clamat ad Dominum: *Vindica ſanguinem noſtrum*, reſponſum accipiunt,præſtolandum, donec impleatur numerus fratrum veſtrorum. Quod obſeruans
Aug. ſerm. 4. feſto Innocent. Auguſtinus, ait: *Videtis igitur quoniam propter nos Martyrum vindicta differtur. Dum nos retardamus* (innocenter viuere,& innocenter pati) *horum ſanguis inultus eſt.* Itaque eorum numerum fratrum noſtrorum compleamus.

§. 3.

Quandoquidem Innocentes pro Chriſto occiſi ſunt, quin & nos innocenter oppreſſi, aliquid toleremus.

Boldas. l. 8. in Iob. pag. 20. FRedericus Gonzaga, Mantuæ Dux, dum ſub Carolo V. Exercitui præeſſet, varijs calumnijs, & aduerſæ fortunæ telis innocenter impetitus, adamantem in ſummitate montis conſpicuum, inter flammas vndique adlambentes, in ſymbolum aſſumpſit, ſubiecto lemmate *ἀμωμος*, id eſt *innocens*: ut enim ignis,maculam nullam adamanti inurere valet,ſed eum reddit nitidiorem; ita nec aduerſa animo innocenti, quem Deo & hominibus illuſtriorem reddunt, cuius doctrinæ veritatem conuellere videntur tot miſerorum querelæ, ac lamenta,qui ius ſuum violari aperta vi, vel iniquis litibus,malove dolo, ac fraude,fortunas eripi, bona inuadi,famam eleuari,falſo traduci,ſanguinem & vitam per nefas extorqueri,Idque omnium malorum acerrimum,quod hæc *innocenter*, & ſine cauſa, aut culpa patiantur, grauiſſimè expoſtulant.

Vnde quotidianæ murmurationes, & in ſuperos,ac inferos execrationes; nunc ancillæ, quæ ſe à pediſſequa ſupplantari, idque innocenter queritur, nunc vicini de vicino, nunc ſubditi de ſubdito, de procaci externorum lingua, apud ſuperiores ſe inauditum, aut ſuſpectum, innocenter damnatum, Quaſi vero præſtaret eos nocentes condemnari, nocentes furum inſtar, aut latronum, de bonis, de fama deturbari: quibus Chriſtianum illud, licet à gentili, ad ruborem noſtrum inuerit induxiſſe Socratis teſtimonium, qui ad mortem damnatus, Apollodoro comploranti, dicentique: INNOCENS *morieris.* Quid, inquit, *nam me nocentem mori malles?* Ita & tu: num me ut adulterum, ut parricidam, ut proditorem mori malles?

Aliter profecto Ioſeph, qui infamis flagitij falſo inſimulatus, in carcerem detruſus, nil perturbationis, nil exacerbationis oſtendit, ſed has glorioſas voces iactauit: *hic* INNOCENS *in lacum miſſus ſum.* Gen. 40. 15.
Sed ut hæc priſci ſæculi mittamus, S. Petrus Martyr, è Dominicana familia cum beatis mentibus agere viſus, quaſi mulierculas ad intima religioſi Clauſtri adita admiſiſſet, turpis ſceleris innocens arguitur. Etenim quæ ſuperum, Deique fuit indulgentia, ſæpius humana ſpecie ei ſeſe viſendas exhibebant è cælitibus Virgines inclytæ, Agnes, Catharina, Cæcilia, cum forte eas aduertit Religioſus unus aliquis, & in virum ſanctum ſe nec errore, ſeu zelo acrius exarſit, quaſi Virgines in clauſtra, in intima cubiculi penetralia, cõtra religioſæ vitæ morem, & leges admiſiſſet. Illius culpæ quaſi iam reo dies indicitur, accuſatur, damnatur, & domeſtico carcere mulctatur. Benignioris cœli fautorem celat demiſſionis & patientiæ ſtudioſus in paucis, ſola innocentia teſte ſecurus. Sed cum longius iter pœna, nocte quadam, ſeu doloris, ſeu amoris æſtu euictus animus, blande, pieque cum crucifixo queri cœpit, & arguere longas illas in illo ſquallore tam innocenter moras, quaſi inter ſæpius auditas illæ voces: *Domine quid feci quid commerui?* cui Chriſtus è Cruce hæc reddidit; *& ego Petre quid feci?* cerne pedes, & manus affixas infami ligno, cerne cruentum à ſpinis caput, cerne hians, & apertum à ferro latus, cerne ſparſo toto corpore vulnera; & quod ijs acerbius fuit, audi in ipſo mortis aditu, extremaque lucta, iactas in me calumnias, & ſcommata: *Et ego Petre quid feci?* Ægre pateris intra domeſticos parietes, & religioſa clauſtra de tuo nomine, famaque aliquid decedere, & ego paſſus ſum eam lacerari in Caluariæ vertice, in oculis omnis multitudinis, in conſpectu ſolis, & ut hoc pateret, *ipſe quid feci?* ea vox, ac breuis commonitio Innocentiſſimi Ieſu ita pupugit animũ Petri, atque una roborauit, ut innocentia ſua fretus, de querelis cogitaſſet nunquam, etſi totus in eum facto impetu iniurioſus fuiſſet orbis. Vos nondum vincula & carceres, ut innumeri in Anglia, Iaponia, alijſque locis perpeſſi, leui macula aſperſi, leui calumnia perſtricti, exigua iniuria à vicino læſi, in diras, in iras, in vindictam inſurgitis, & innocentiam veſtram falſo impeti declamatis. Vocem comprimare hodierna die vos uues, & cumprimis Paſtorearum ſuo exemplo condocefaciat.

Lubet, dum de innocentibus nobis ſermo eſt, diui Innocentij parenesim adferre, qui obi ovem à *manſuetudine, &* INNOCENTIA commendaſſet: *tales* S. Innocentius Dom. 2. poſt paſcha. ſerm. 1
inquit, debent eſſe fideles, ut ſint manſueti, ne reddant maledictum pro maledicto, eius exemplo, qui tanquam ouis ad occiſionem ductus eſt, & ſicut Agnus coram tondente non aperuit os ſuum. Qui cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur? Vt ſint INNOCENTES, *ne quemquam offendant, nulli noceant, neminem lædant,*

Quas ouis & innocentis proprietates, si in vobis expresseritis, spondet diuino oraculo S. Vincentius, inter prædestinatos à dextris constituendos. Ouis inquit non nocet dentibus ut canis, non cornibus ut bos, nec calcibus ut equus, uel mulus: sic personæ simplices, ac innocentes, sunt oues, quæ non mordent aduersarios suos diffamando, nec cornibus potentiæ, nec pedibus despiciendo aliquem conculcant, quia ouis non est vindicatiua. Qui habent has conditiones ouis, in iudicio, à dextris consistent ut Matt. 5. promittitur. Tum ô sancti innocentes, completus erit numerus fratrum vestrorum, & vna voce clamabitis: *Vindica sanguinem nostrum Deus noster.* Tum inquit Augustinus, tyrannum compellans: *Herodes quid putas acturus eris, quando contra te tantorum classes infantium, iudiciale cœperint exercere litigium, inuenies claram linguam, magnam vocem, mensuram perfectam, omnes iuuenes candidatos, in mensuram ætatis plenitudinis Christi fulgentes. Cum stare cœperint ante eum, quem putaueras occidendum, pro quo fuderunt sanguinem pretiosum, ipsum videbis throno igneo præsidentem, illos solium Dominicum circumdantes, candore rubeo splendentes propter candidam ætatem & sanguinem Passionis. Quid acturus es, quid dicturus? tacebis reus, dum tantus clamabit exercitus sanctorum: vindica sanguinem seruorum tuorum qui effusus est. Introeat in conspectu tuo gemitus compeditorum.*

S. Vincent. serm. de SS. Innocent.

August. serm. 1 festo SS. Innocent.

Quid tu calumniator acturus es, quando contra te tot innocentes linguæ clamabunt: vindica Domine ignominiam, infamiam vitæ immaculatæ turpissimè inustam?

Quid tu causidice, senator acturus es, quando contra te tot pupilli ac Viduæ innocentes oppressæ vociferabuntur. Vindica Domine iniuriam, miseriam, paupertiem quam iniuste passæ sumus? quid tu Iudex acturus es, quando contra te tot innocentum voces resonabunt, quos temere ad torturam, & equuleum rapuisti & per vim scelus quod non commiserant expressisti? quod seuerissime, sed & verissime exaggerat Augustinus, dicens; *cum quæritur utrum sit nocens, cruciatur, & INNOCENS luit pro incerto scelere certissimas pœnas: non quia illud commisisse detegitur, sed quia non commisisse nescitur: ac per hoc ignorantia iudicis, plerumque est calamitas INNOCENTIS. Et quod est intollerabilius, magisque plangendum, rigandumque si fieri posset fontibus lachrimarum, cum propterea iudex torqueat accusatum, ne occidat nesciens INNOCENTEM, fit per ignorantiæ miseriam, ut & tortum & INNOCENTEM occidat, quem ne innocentem occideret, torserat.*

August. l. 19 de ciuit. c. 6.

Hi omnes vindictam clamabunt, & impetrabunt, iamque coronati, Agno immaculato Innocentes & recti in æternum adhærebunt,

Psal. 24.

FESTVM

FESTVM
S.SILVESTRI PONTIFICIS.

Constitui te ut evellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes. Ierem.1.

Necdum sua forma recessit. Virg. l. xi.

ARGVMENTVM.

OMnem curam, industriam, solertiam, quam lectissimis hortis, amœnissimisque viridariis, Mortales impendere consueverunt, Sanctissimus Pontifex *Silvester*, ad agrum Domini, hortumque Ecclesiæ impensius excolendum, convertit; hoc insuper salubri nobis documento relicto, ut quidquid socordia, aut somnolentiâ nostrâ, in interiori animæ horto, zizaniorum excrevit: quidquid veprium, aut spinarum pullulavit, evellere, destruere, ac dissipare: omnes denique luxuriantes ramos, & inutilia sarmenta rescindere studeamus. Illud etenim hic usuvenit, quod statuis, opere topiario ex herbis, aut racemis concinnè flexis, ac plexis; quæ nisi identidem tondeantur, & superflua sarmenta amputentur, omnis brevi elegantia, ac forma recedet. Quare si quisque ad se reflectat, facile advertet, quia *tempus putationis advenit*, ac plurima esse, quæ putanda sunt: *quis enim ita ad unguem omnia superflua resecavit, ut nihil se habere putet putatione dignum? Crede mihi*, inquit Bernardus, *putata repullulant: semperque nobis putationis est tempus.* Quod ipsum S. Silvester, etiam in Ecclesiæ horto observavit; cessante porro jam sub Constantino, sævâ tyrannorum persecutione, hyems abiit, & recessit, flores veræ Religionis, & cultus divini apparuerunt: tempus putationis advenit, quo eversis dæmonum delubris, omnes Idolorum ritus, infames Arii errores, ac magicæ superstitiones amputarentur. Sed & tempus advenit, *ut ædificet, & plantet*; quod suasu *Silvestri*, Constantinus luculenter præstitit, augustissima summo numini templa extruendo, eaque sacris vasis ex auro, & argento, Regiâ munificentia locupletando. Vbi obiter illos perstrictos velim, qui illud Iudæ malignæ jactitant, *ut quid perditio hæc?*

Cant. 1. Bernard. serm. 58. in Cant.

Matt. 26. Ioan. 12.

§.I. *Constitui te ut evellas, & destruas, & disperdas, & dissipes.* Ierem.1.

§.II. S.Silvester positus quoque *ut ædificet, & plantet.* Ibid.

FESTVM SANCTI SILVESTRI PONTIFICIS.

Constitui te ut euellas, & destruas; & disperdas, & dissipes: & ædifices, & plantes. Ierem. 1.

PRimus qui unquam in orbe extitit Hortulanus, primus hortorum cultor, ac summus arborum, & frugum amator; ipse rerum omnium Conditor Deus fuisse perhibetur: qui longè amœnissimũ, supra omnia tempe, & Pæsti rosera, hortosque Hesperidum, viridarium creauit, & sua ipse manu complantauit, ut Genesi 2. disertè legitur; *plantauerat autem Dominus Deus Paradisum voluptatis*, Hortulani munere ipse perfunctus, teste Athanasio Sinaita: *Deus*, inquit *fuit* HORTULANUS, *& sua creatura administer*. Verum, post lapsum primi hominis, omnes horti maledicto subiecti, peccati lolium, & scelerum zizania protulerunt, & terra iuxta diuinam comminationem, *spinas & tribulos* germinauit, totusque mundus in horridam errorum, ac flagitiorum siluam luxurianter exereuit: donec Redemptor noster, cælestis Agricolæ, & diuini Hortulani formam indutus, ad nos descendit, ac suæ gratiæ fulgore, & calore, pigrum hiemis frigus discussit: *hiemem*, inquit Ambrosius, *non temporis, sed infirmitatis, quæ agrum animæ omni flore despoliat. est enim hiems terrenæ solis, est hiems mentis, quando animo frigus illabitur, quando vapor animi euanescit, quando soluitur rigor sensus, quando nimius humor exsudat, & mentem grauat, quando interior caligat aspectus. Hæc autem omnia depulit vernum tempus, quod nobis attulit Christus. Tunc flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis aduenit.*

Athan. Sinaita in Gen. c. 2.

Gen. c. 3.

Amb. in priori Apolog. Dauid 1. 17.

Cant. 2.

Quin & Hortulani specie benignissimus Redemptor noster, sesè Magdalenæ exhibuit Ioan. 20. v. 15. quo habitu eum B. Guarricus in spiritu contemplatus, ait: *O Domine Iesu, tu vere es* HORTULANUS, *idem creator, qui cultor, vel custos horti tui: qui verbo plantas, spiritu rigas, virtute incrementum das.*

Guarricus serm. de SS. Scripturarum vtilitate.

Vnde nemini mirum videbitur, si sancto *Siluestro*, Christi Vicario, summo Ecclesiæ Principi, ac Pontifici maximo, easdem partes, & functiones Hortulani tribuero, cum & inter mortales, Reges ac Imperatores, Agricolæ ac Hortulani munere functi perhibeantur, Aureo Chrysostomus hæc ad mores referens: *Princeps* inquit, *quidam plantarum cultor, alia quidem amputans & prohibens, alia vero fouens, & crescere faciens: sicut & optimi Principes, malos quidem, & multos damnosos plectunt, ac puniunt; bonos vero, & frugi, ad maiora prouehunt.* Talem se præbuisse *S. Siluestrum*, ex hoc Ieremiæ patebit vaticinio.

Chrysost. hom. 15. in 2. ad Cor.

* * *

§. 1.

Posuit te ut euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes. Ierem. 1.

COrnelius in hunc locum: *nota*, inquit, *hic esse metaphoram ab* HORTULANIS, qui priusquam utiles, ac salubres herbas, frutices, ac flores, in viridario quopiam plantare solent, infelix lolium, urticas, ac sentes euellere conantur.

Cornel. in Ierem. c. 1.

Viderat Sanctissimus, ac solertissimus Ecclesiæ cultor *Siluester*, agrum illum iam Idololatriæ, hæreseos, omniumque flagitiorum urticas repleuisse, *& quod non poterant ædificari bona*, ut loquitur Hugo Cardinalis, *nisi destructa essent mala: nec plantari optima, nisi euellerentur pessima: omnis enim plantatio, quam non plantauit Pater cælestis, eradicabitur.*

Hugo Card. in Ierem. c. 1.

Quare ad hoc, omne studium, operam, laborem, sudorem contulit. Ac primum quidem inimicum hominem, qui spargebat zizania, Tarquinium tyrannum sustulit: ad tribunal quippe ab eo vocatus, nouo more, mortem iudici reus dixit. Dictum, factum, piscem dum cœnat, spinam forte ea hoc, gutture receptam, Tarquinius hamum mortis esse sensit. Eo orbis probro sublato, ardentius S. Pontifex noxia euellere, destruere, disperdere, dissipare perrexit, Idolorum simulachra euertendo, fana destruendo, hæreses euellendo: iam enim Cacodæmon aliud ab orco monstrum, Arium excitarat, qui in medio tritici, zizania seminaret; nouisque erroribus adeo iam omnia latè infecerat, ut uniuersus prope orbis Christianus ingemisceret se esse Arianum. At *Siluester*, qui positus ut euellat, & destruat, & disperdat, & dissipet, illud tam subtile malum inter ὁμοιούσιον & ὁμοούσιον, filium esse eiusdẽ, non similis substantiæ, radicitus euulsit, & in concilio Niceno 318. Episcoporum, quo Legatum suum, Osium, Cordubensem Episcopum præmiserat, Arij hæresis damnata; Atque in altero Romano, 284. Episcoporum, *S. Siluester* acta Niceni confirmauit, eamque pestem penitus extirpauit.

Ribaden. in vita S. Vincent. serm. de S. Siluestro. fasti Mariani.

Baron. in Chro. 314 n. 126. & n. 161. a. 325. n. 19. n. 199

Quin & id muneris, animarum cultoribus, Confessarijs, Pastoribus, diuini verbi Præconibus demandatum est: *hinc est*, ut docet magnus Gregorius, scribens de Pastorali cura, *quod Ieremiæ misso ad prædicationem, dicitur: ecce constitui te ut euellas &c. quia nisi prius peruersa destrueret, ædificare utiliter recta non posset: quia nisi ab Auditorum suorum cordibus, spinas vani amoris euelleret, frustra in eis sancta prædicationis verba plantaret.* Æmulari porro hic Hortulanum iuuat, qui dum surculum arbori inserit, quo melius crescat, omnes luxuriantes, ac siluescentes ramos amputat.

S. Greg. Pastoralis cura part. 3. c. 35.

Iacobi 1.21 putat. Haud aliter, ut *verbum insitum* in animis radices agat, euanescentes, & longius euagantes *vani amoris* cogitationes resecandæ sunt; atque ita quis mutatur in virum alterum:

Virg. 2. Georg.

Miraturque nouas frondes, & non sua poma.

Pastores animarum, missi sunt ut è diœcesi sua hæreses euellant, adulteria destruant, dissidia dissipent.

Patres familias suum quoque agrum, seu hortum habent, quem excolant, quem à zizanijs, & lolio expurgent: nam si in agro Ecclesiæ, illa in medio tritici excrescant, quantæ magis inter delicias, ac diuitias, quæ à Christo spinæ vocitantur assurgent. Quapropter libet quemque vestrum, ijs verbis quibus olim S. Bernardus Eugenium Pontificem, compellare: *putasne & tu inuenias aliquid elaborandum in agro Domini?* respondet, *plurimum: non planè totum qui vere emundare Propheta, aliquid filijs suis Apostolis quod agerent reliquerunt; aliquid* IPSI PARENTES *tui tibi.*

Bern. ad Eugen. de Consider. l. 2.

Vos igitur parentes, putatisne quod aliquid inuenietis elaborandum in agro Domini, in viridario familiæ vestræ? imo plurimum; zizania vobis euellenda, id est, teste Hugone Card. *peccata mortalia.*

Hugo Card. in Ierem. c. 1.

Euellenda in famulis & ancillis perfidia, pigritia, contumacitas, lubricitas, familiaritas nimia.

Euellenda in filiabus vestris lasciuia, luxus, meretricius ornatus &c. In filijs euellenda temulentia, nimia licentia, verba procacia, periura blasphema, & quidquid in illis vitiosum est: discipuli quippe expositionem parabolæ zizaniorum à Christo poscentes, hoc responsum acceperunt: *zizania autem sunt filij nequam.* Hinc perappositè S. Vincentius, Parentes Hortulanis comparat, dicens: *culpa est* HORTULANI, *si arbores sunt tortuosæ, quia parua poterant dirigi; ita vos parentes estis* HORTULANI.

Matt. 13.

S. Vincent. serm. 2. festo Pentec.

Ad quod plurimum conferet, si ipsi Parentes, prauo suo exemplo, in agro familiæ suæ non seminent zizania, ut rectè monet Hieronymus: *omnia autem scandala referantur ad zizania.*

Hieron. tom. 9. ... illud qui seminat bonum semen S. Thom. in Matt. 13.

Denique non ad parentes duntaxat, sed ad quemque vestrum spectat hoc documentum, ut ea horto animæ suæ *euellat herbas inutiles, scilicet cogitationes malas per contritionem; & destruat nociuas delectationes munda confessione, & disperdat peccata competenti satisfactione, & dissipet colligationem malæ consuetudinis, per bonam assuefactionem.* Vel paucis: *euellat actum peccandi, destruat consuetudinem, dissipet occasionem.*

Hugo Card. in Ierem. ...

Putasne tu, quisquis es, *inuenias aliquid elaborandũ* in agro cordis tui? Audi Salomonicũ oraculum: *trãsiui per agrũ hominis pigri, transiui & per vineã viri stulti, & ecce totũ repleuerant vrticæ, operuerãt superficiẽ eius spinæ.* Idem Eminentissimus Doctrinâ & Sanctimonia Cardinalis: *ager, hortus, vinea, Spiritualiter idẽ sunt, scilicet mens, vel conscientia cuiusq; hominis.* Tum exponit, quid cuique euellendum, dissipandum, ac destruẽdum sit: *per vrticas*, inquit, *designantur prurientia desideria terrenorum, & incentiua libidinum: per spinas intelligantur punctiones spiritualium vitiorum.*

Bern. cit.

Prou. 24. v. 31.

Hugo Card. in Prou. 24. v. 31.

Hausit hæc credo, ex magno Gregorio, qui lib. 30. mor. c. 20. sic verba Sapientis exponit: *per agrum hominis pigri, atque per vineam stulti transire, est cuiuslibet vitam negligentis inspicere, eiusque opera considerare, quam vrtica vel spina replent: quia in corde negligentium, prurientia terrena desideria, & punctiones pullulant vitiorum: quia scriptum est, in desiderijs est omnis otiosus.*

Somnium hic vobis non vanum Aduocati Fiscalis, Magistri Simonis van Vee, proponam.

Hic in aula Hollandica somniarat (quemadmodum ipse filijs suis, alijsque domesticis experrectus retulit) se versari in horto Iurisperiti Parisiensis, apud quem Iuuenis commoratus fuerat, eumque se incultum, vepribus, & vrticis oppletum cernere, quem olim cultissimum, & lectissimis floribus ornatum viderat. Hoc somnium, ostentum ratus, ad interiorem animæ suæ hortum retulit, eumque prorsus incultum, peccatorum spinis, ac vepribus refertum, iamque longo temporis interuallo, nulla exhomologesi expurgatum aduertens, statuit, quidquid zizaniorum, quidquid lolij succreuerat, quamprimum salutari confessione euellere, penitusque eradicare. Ita oculos quisque suos, ad interiorem illum hortum reflectat, & aduertat quid euellendum sit, qui luxuriantes palmites, & siluescentes rami amputandi sint. Ad quod salubriter hortatur S. Ambrosius: *rescindatur luxuries, delicia resecentur, & si quis fuit luxuriosus, valedicat superioribus: rescissa enim vinea fructum affert, sine putata frondescit, neglecta luxuriat. Castigemus ergo corpus nostrum, redigamus in seruitutem,* omnia in nobis superflua resecandamus.

P. Tylingen Paradys. l. 2. c. 24. pag. 256.

Amb. l. 2. epist. 7. ad Simphorian.

Monet diuinus Salomon cælestem sponsam quia *tempus putationis aduenit.* Vbi mellifluo suo more, rore & ore Bernardus: *ad vineas ergo excolendas ducitur, quæ ut possint vberioribus fructibus respondere colonis, ante omnia necesse est, sarmenta sterilia proijci, succidi noxia,* PUTARI SUPERFLUA. *Has autem vineas, animas esse audistis.* Quas ut digne excolatis, superflui cincinni, superflua syrmata terram verrentia, superflua conuiuia, superflua colloquia, superfluæ deliciæ, superfluæ diuitiæ, in usus optimos, amputandæ sunt, quia *superflua diuitis,* inquit Chrysostomus, *necessaria sunt pauperi.*

Cant. 2.

Bern. serm. 58. in Cant.

Nec est quod quis hic sese palpet, aut adblandiatur, quasi nihil in se putandum putet. Quod putare amputandum docet idem Bernardus: *Qui enim ita ad vnguem omnia superflua resecauit, ut nihil se habere putet putatione dignum? credite mihi, &* PUTATA REPULLULANT, *& effugata redeunt, & reaccenduntur extincta, & sopita denuo excitantur.* Nonne hoc iodies videre est in amœnissimis viridarijs, ubi opere topiario ex flexilibus herbis, ex plexilibus racemis statuæ effictæ, *putata repullulant?* quæ nisi frequenti putatione resecentur, toiæ siluescunt, omnisque elegantia, ac *forma recedit:* Contra ac in pictis, aut fictis imaginibus, aut statuis marmoreis fieri assolet, in quibus efformandis, etsi multum operæ, ac laboris insumatur, eam tamen quam semel adepta sunt formam, constanter retinent. At nos statuæ viuæ, assiduo putandæ sumus. Vnde concludit: *parum est ergo semel putasse, sæpe putandum est; imo si fieri possit semper: quia semper quod putari oporteat, si non dissimulas, inuenis.*

B. re. cit.

Bern. cit.

Quod si Sanctissimus hic Archimandrita in suis Religiosis, primitias spiritus habentibus, & continua mortificationis falce utentibus, aliquid semper putandum inueniat, dicens: *nobis, fratres, semper putationis est tempus,* quanto verius; quotquot estis, dicere potestis: *nobis semper putationis est tempus;* nobis qui per tot peccandi occasiones, per tantum licentioris vitæ spatium, tot inanium verborum, cogitationum, vitiorum sarmenta produximus, *semper putationis est tempus.*

Quæ Ludouicus de Ponte, Doctissimus ac di-

Depinxit in Cant. l. 5. exhort. 19. §. 5.

vivissimus interpres, per Sacramenta, facillime & commodissime putari docet: ipsi, inquit, Sacramentorum Ministri, maxime cum baptizant, absolvunt, aut infirmos ungunt, etiam inter Putatores computantur: lingua enim, & vox Sacerdotum dicentium; *ego te absolvo à peccatis tuis*, est velut falx acutissima, & velut gladius utraque parte acutus, & maxime penetrativus, qui putat, secat, & separat ab anima, & ab intimis cordis penetralibus, cuncta quantumvis enormia; dum tamen per confessionem rite sunt propalata. Nec ad hoc particulare tempus assignatum est, extra quod fieri non liceat: non enim hæc putatio fit tantum semel in anno, sicut in vitibus, & arboribus; sed quoties opus fuerit, verum est dicere: *tempus putationis advenit.*

S. Greg. l. 8. mor. cap. 3.

Alteram Metaphoram ab inanimatis ad animata, à plantis ad homines inducit Gregorius, dum ait; militiam vitam nostram vocitari, *quia ex ipsamet nascitur, unde perimatur: quæ etsi semper ex virtute succidat, quod ex infirmitate generat; semper tamen ex infirmitate generat, quod ex virtute succidat.* Quod ipsum similitudine pilorum eleganter explicat, de quibus dicitur: *Levitæ radant omnes pilos carnis suæ: pili etenim carnis, inquit, sunt qualibet superflua humana corruptionis; qui radi præcipiuntur, non evelli: rasis enim capillis in carne radices remanent, & crescunt, ut iterum radantur: quia magno quidem studio superflua cogitationes, & affectiones amputandæ sunt; sed tamen amputari funditus nequaquam possunt: semper enim caro superflua generat, quæ semper Spiritus, ferro solicitudinis recidat. Levita autem assumptus dicitur, id est, divini officii mancipatus. Quantalibet autem quempiam virtus sanctæ conversationis evexerit, adhuc tamen de vetustate vitæ nascitur, quod rescindatur.*

Numer. 8.

Subeat animum, Auditores, quantum viri & fœminæ, formæ ac pulchritudinis amantes, curant ut barba, cincinni, supercilia, capilli in frontem concinnè promissi, quot mensibus, hebdomadis, imo diebus tondeantur, putentur, radantur, ne pilus exerret, atque eam curam, ac diligentiam, ad animæ formam, & venustatem conferamus.

Iam extinctis tyrannis, hyems persecutionis Romæ abierat; sic tamen ut sub Constantino, etiamnum gentili, rem Christianam remissius curante, ager Domini totus silvesceret. Quare *tempus putationis advenit*, dumque barbaram, impiam, inhumanam Constantinus putationem, in tenellulis, ac frugiferis plantulis meditatur, *Silvester* eum in sarmenta inutilia, in infames idolorum truncos, eos evertendo, deturbando, destruendo, salubriter convertit fecit. Etenim impietatis suæ læditatem, ut videret Imperator, leprâ inficitur; sacrificuli, lepram ut abluat, balneas ex trium millium parvulorum sanguine, suadent. Ingemuêre sed hujus crudelissimæ putationis consilium omnes Matronæ Romanæ, cum audirent sanguini, quo vel manum aspergere scelus semper non expiandum habitum est, totum velle Imperatorem innatare. Certe innatare fletibus tot matrum lachrimis jam poterat. Interea Principum Apostolorum species dormienti oblata, vocare *Silvestrum* jussit, qui sanctiores illi thermas ostenderet vocavit, & Christianis undis lotus. Idola detestatus, lepram corporis, animique exuit. Hoc itaque Imperatore è tenebris, in lucem fidei educto, nova lux Ecclesiæ oriri visa, Sol serenior illuxit, jamque non tempus putan-

Cant. 2.

Baron. Ribaden.

Vincent. serm. de S. Silvest.

di, sed ædificandi & plantandi, quæ erat altera pars hujus panegyricæ, advenit.

§. 2.

S. SILVESTER *positus ut* ÆDIFICET, ET PLANTET.

Ierem. 1.

REfert Suetonius de Vespasiano Imperatore, *quod ipse restitutionem Capitolii aggressus, ruderibus purgandis manus primus admovit, ac suo collo quædam extulit.* At longe gloriosius sibi duxit Constantinus, qui à Vespasiano genus ducit, pro cultu veræ Religionis præstare, quod ipse pro superstitione avus officium exhibuerat; sic porro habent acta Silvestri: *Constantinus octava die à recepto baptismo, processit albis depositis, totus mundus & salvus: & veniens ad confessionem B. Petri Apostoli, ablatoque diademate capitis, exuens se chlamyde, & accipiens bidentem, terram primus aperuit, ad fundamenta basilica construenda. Dehinc ob numerum duodecim Apostolorum, duodecim cophinos terrâ plenos, suppositis humeris bajulans asportavit.* Atque ut vobis manifestum sit, sanis idolorum destructis, sanctorum venerationi templa exædificata, hanc splendidissimam molem, Apostolorum Principi dicatam, everso Apollinis delubro exstruxit, ac regiis donis locupletavit, sic enim in iisdem actis legitur: *Constantinus Augustus fecit Basilicam Beato Petro Apostolo, in templo Apollinis. Ubi corpus Sancti Petri reconditum, & exornavit super columnas porphyreticas: fecit autem Cameram Basilicæ ex crimine auri fulgentem.*

Sueton. in Vesp. c. 8.

Acta Silvestri. Baron. an. Chr. 324. n. 62.

Baron. ib. n. 63.

Addit Sanctus Gregorius, ad quindecim pedes, extra Petri sepulchrum, fuisse desuper locum illum argento contectum. *Super eo, quo conclusit sepulchrum, fecit Crucem auream purissimam, pensantem libras centum quinquaginta.* Longum autem esset enumerare, quot candelabra, calices, vasa aurea, argentea, gemmea eidem Basilicæ, aliisque donavit.

S. Greg. epist. 30. lib. 3. ad Constantiam Aug.

Sed pergit *Silvester*, ut magis ac magis *ædificet, & plantet*, Constantinum urgere. Unde subditur: *eodem tempore Constantinus Augustus fecit Basilicam Beato Paulo Apostolo*, EX SUGGESTIONE SANCTI SILVESTRI. *Cujus corpus Sanctum, ita recondidit, & conclusit, sicut Beati Petri, & dona obtulit. Nam omnia vasa sacra aurea, vel argentea, ita posuit, sicut in Basilica Beati Petri Apostoli. Sed & Crucem auream super loculum Beati Pauli Apostoli posuit, pensantem libras centum quinquaginta.*

Baron. cit. n. 64. 65. 66.

Insistit ulterius destruere, dissipare idola, & ædificare, ac plantare vero Numini sacraria: nam in Palatio Sessoriano, apud Veneris & Cupidinis templum, eo diruto, nobilem erexit Ecclesiam Sanctæ Cruci dicatam, ac ejusdem insigni parte, ab Helena matre Hierosolymis submissa, condecoravit. Mitto Basilicas alias splendidissimas, Lateranensem, Sanctæ Agnetis, Sancti Laurentii, aliasque complures, incredibili munificentiâ locupletatas.

Baron. ib. n. 105.

Obiter hic illos perstrictos velim qui cultum templorum, splendorem Ecclesiarum, ornatū vero

Numinis

Numini Sanctorumque venerationi exhibitum, cum Iuda carpunt, & sugillant, dicentes: *ut quid perditio hæc?* [*Matt. 26. Ioan. 12.*] ut quid illæ amplæ substructiones, ut quid aræ marmoreæ, statuæ alabastritæ, candelabra, calices, aliaque vasa divino sacrificio dicata, argentea, & aurea? ut quid thecæ Sanctorum, auro & gemmis distincta? Cum ipsi interim mortales, & ejusmodi cavillatores plerumque scelerati, carnis dæmonumque mancipia, in domibus Regum habitent, marmore & alabastro vel ipsi camini resplẽat, omnia vasa etiam abjectissimo usui servientia, ex argento, & auro possideant. Cum interim filiæ eorum, *circumornatæ ut similitudo templi*, [*Psal. 143.*] longe pretiosius, fœtidum corpus induant quam sacra divorum Lypsana, ac sanctissimum Christi corpus obveletur: sæpius illæ suas pallas, quam in templis aræ frontale, commutare soleant: plus in pastillis, suffitu, cerussis, pigmentis, unguentis, quam Deo nostro thuris, insumatur. Hic exclamandum: *ut quid perditio hæc?* [*Matt. 26.*] Hic inculcandum ut evellant, & destruant vanitates illas, & insanias falsas. Hic exoptandum, ad os obturandum, ut illi Iudæ æmulatores, oculos in augustissimum illud templum Salomonis, cui Deus idæam præscripsit, intendant: ad cujus amplitudinem, opulentiam, magnificentiam, omnes Regum Basilicæ, Imperatorum curiæ, septem orbis miracula, Ephesiæ Dianæ templum, aurea domus Neronis, Palatia alibi, & ædificia prorsus admiranda, mapalia fuerunt & tuguria.

Operarii templi tot fuerunt, ut nisi eorum numerum distinctissime dicerent divini annales, vix quisquam narranti fidem haberet. Et Hierololymus quidem in extruendo templi laborarunt hominum supra centum millia, sexaginta quinque millia. [*Drex. Salomon. Salom. tom. 3. Villalpand.*] Præfectorum tria millia trecenti: Proselytorum in monte onera portantium, septuaginta millia. Latomorum, & saxa templo parantium octoginta millia. Ita Chronicon Regum 2. Paral. 2.

Porro Sacerdotes pæne innumeri. Quatuor millia Ianitores, totidem Psaltes canentes Domino in organis quæ fecerat ad canendum sumptus à David huic collati incredibiles, & immensi. [*1. Paral. 23.*] Cornelius numerat duo millia millionum auri & quadringentos. [*Cornel. in Exod.*] Locupletior testis non erit quam ipse Rex David, qui de his ipsis sumptibus: *ecce ego*, inquit, *in paupertate mea, præparavi impensas domus Domini, auri talenta centum millia, argenti mille millia talentorum.* [*1. Paral. 22.*]

Nunc populi, aliorumque potentum, profusam in templi fabricam, liberalitatem attendite. Populus, inquit, Pineda, tantum ferri, æris, argenti, auri contulit, ut id Hispanicæ monetæ efficiat, mille ducentos, & octo milliones, centum & nonaginta sex millia ducatorum Hispanicorum. Hoc è computatione diligentissima Villalpandi sumptum.

Neque vero solus populus, sed & omnes, ac singuli Principes rogati, pronissimis manibus opes contulerunt: apud quemcumque inventi sunt lapides pretiosi, dederunt in thesauros domus Domini, per manum Iohiel Gersonitis. [*1. Paral. cit. Bellarm. controv. tom. 1. pag. 1583. de cultu Sanct. cap. 6.*] Quid mirum si argentum illis diebus ut *lutum platearum*, atque ipsum templum, omniaq; vasa sacra, auro radiarēt.

Atque hæc omnia, ut arca fœderis, in qua Virga Moysis & aliquid manna repositum, illic asservaretur. [*2. Reg. 22.*] Eum in finem Sancta Sanctorum operuit Salomon, atque *vestivit auro purissimo*. [*3. Reg. 6. 2. Paral. 3.*] Texit quoque Cherubim auro, nihilque erat in templo, quod non auro tegeretur; sed & totum altare oraculi texit auro. Quod si suppellectilem spectemus, argenteorum vasorum tam grandis multitudo, ut ea in numerum cogi non potuerit. [*Drex. cit. cap. 10.*] Solum igitur numeremus vasa è puro puro auro confecta. Primo, fuerunt decem candelabra majora ex auro purissimo, decem millia mensarum minorũ, totidemque minora candelabra, omnia ex auro purissimo. Mensuræ, tubæ, thuribula, phialæ, hiatoria viginti millia ex auro. Instrumenta ex electro quadraginta millia: Crateræ aureæ ad subigendam similam sexagiota millia. Canthari vinarii, & lances aureæ octoginta millia, phialarum aurearum centum millia. Summa valorum aureorum quadringenta & viginti millia. Ita Iosephus testis oculatus templi.

Deus summe, quam immensa vis auri, & pœne incredibilis! omnis Europa & Asia hanc auri molem hodie non repræsentet. Hæc tamen omnia, in templi fabricam, ubi rudis umbra divinissimæ humanitatis, quæ in templis nostris adoratur, recondetetur. Vnde solidissime cum Bellarmino argumentari licet, nullum satis splendidum ornatum, nullam satis augustam Basilicam Deo nostro, qui corporaliter nobiscum habitat, exædificari posse, ipsamque Salomonis æmulandam, & exsuperandã videri. Quod pio conatu olim Angli, dũ moribus, & vita Angeli, opere mirabili exequi studuerunt: templum quippe Salisberieose extruerunt eâ magnificentiâ, inquit Spondanus, quæ cunctis aliarum omnium Ecclesiarum splendorem facile superasse censenda sit. [*Spondanus Annal. Eccl. tom. 1. an. Chr. 1437. n. 2.*] Habuit hoc templum tot fenestras, quot dies in anno; tot columnas, quot annus continet horas: tot portas, quot menses, ut ingeniosi versificatoris carmine celebratur:

Mira canam: solis quot continet annus, in una
Tam numerosa (ferunt) ade, fenestra micat.
Marmoreasque capit fusas tot ab arte columnas,
Comprensas horas quot vagus annus habet.
Totque patent porta, quot mensibus annus abundat,
Res mira; at verá res celebrata fide.

Ad ejusmodi egregia, & regia opera, vero numini erigenda, Principibus, viris, ac potentibus sæculi, stimulo esse possunt ipsi Turcæ, qui inter amplissimas Mosquæas (quas nos Ecclesias dicimus) celeberrimam colunt Meccavam, quæ teterrimo Pseudo-Prophetæ Mohometes tumulo est erecta. [*Radzivil. Itin. Hierosolym. Lobbet de cultu tepl.*] In ea Sacellum interius supernè totum auro collucet. Est qui recenseat in eo lampades argenteas ad tria millia; atque ex auro solido, sex supra triginta; præter candelabra auro, argentoque fusa, quæ uti & lampades diu noctuque collucent exuviis ac sepulchro impii Mahometes, luxu sane perquã damnando; qui satis arguit Christianorum multis in locis parsimoniam, sordidamque tenacitatem, qua fit ut neque Sanctorum reliquiis vel una appendatur, ardeatque lampas, neque quod deplorandum magis, ipsi venerabili Eucharistiæ Sacramento.

In *Cayro*, Ægypti hodie Metropoli, Mosqueæ visuntur sexies mille, supra octingentas. In urbe *Fessa*, plures septingentis; earum Princeps *Carannem* dicta, nõngentis lampadibus collucet, & (si recenti historico fides) ducentis aureis in dies singulos dives est. [*Estats de Empereur tom. 2.*] Mitto alias aliis in locis ædificatas: neque enim hic animus fuit longius in eo argumento stylum figere; sed paucis dumtaxat judicare, ut Christianis animos facerem majores, ad Dei, divorumq; in Ecclesiis cultum, ornatumq; sacratiorem; ne in eos quoque cadant antiquæ illæ de Iudæis querelæ, de quibus sic ad Aggæum Prophetam: *Dominus exercituum, populus iste dicit: nondum venit tempus, domus Domini ædificandæ. Et factum est verbum Domini in manu* [*Cap. 1.*]

Aggæi

Aggæi Prophetæ, dicens: numquid tempus vobis est ut habitetis in domibus laqueatis, & domus ista deserta?

Ad immanes illas Mosquæarum substructiones, adjiciam unum è cæca Indorum gentilitate, ex quo de reliquis facilis erit conjectura.

Lorric. hist. Ind.

In Ceilano regno exstructum ab incolis & mole, & opere visendum fanum, quale hactenus non tulerat India; Pagodē ipsi vocabant. In eo colebatur Deus Simii candidi, auro & gemmis inclusus. Cultus autem illius dentis, eo usque invaluerat, ut illius adorandi causa, à quingentis circumquaque milliaribus, ingenti numero peregrini concurrerēt; quæ superstitio non tantum plebeculæ animos occuparat; sed quod mirere, etiam Principum ac Regū corda, sensusq; ita dementarat, ut ex iis nemo unus esset, qui non quot annis legatum eo destinaret, & religionis (verius superstitionis atq; insaniæ) ergo, dentis illius imaginem ceræ impressam, magnoque emptam reportaret. Dumq; impurus ille Deus, cū suo fano venit in Lusitanorū potestatē, oblato septingentorū milliū aureorū lytro, eum repererunt; quē tamen nec eo pretio redimi passi sunt Lusitani ne cæcæ gentilitati, superstitionis aut idololatriæ occasio restituta videretur. Huc velim oculum, animumque flectant, ævi nostri non modo hæretici, sed quod indignius, sacrorū irrisores Christiani, ut à paganis aliquid in pios usus, moresq; deducāt, admittantque, sacrationibus illis magnarū mentium exuviis, & aurum & gemmas etiam totius orientis laudabiliter impendi.

Nunc ut ad propositum revertamur, scitè observavit Gregor. Turonensis, Constantinū rectè Clodovæo Francorum Regi, ac *S. Silvestrum*, Remigio comparari: *erat enim*, inquit, *S. Remigius Episcopus egregia scientia, & Rhetoricis apprime imbutus studiis; sed & sanctitate ita præclarus*, UT SILVESTRI VIRTUTIBUS ÆQUARETUR. Atque alterū altero componendo, dum Clodovæus jam ad baptismi fontē pergeret, sic scribit: *procedit novus Constantinus ad lavacrū*, deleturus lepræ veteris morbū, sordentesq; maculas gestorū antiquorū, recenti latice deleturus. Cui ingresso ad baptismū, sanctus Dei (Remigius) sic infit ore fœcūdo: *mitis depone colla Sicamber: adora quod incendisti, incēde quod adorasti*, curaverat quippe S. Remigius ex una parte fontis collocari imaginem crucifixi, Deiparæ, ac Sanctorū, aliaq; Ecclesiastico ritui sacra vasa adhiberi solita; ex altera vero parte, idola, & signa superstitionū, quibus fidem habuerat: hæc everti, destrui, incendi; illa coli, & adorari mādat, dicens: *incēde quod adorasti, adora quod incēdisti.*

Gregorius Turon. de gestis Franc. l. 2. c. 31. Baron. a. Chri. 499 n. 25.

Tu adorasti Iovem, Mercurium, aliosq; Deos, eos destrue, & in ignem conjice; Christi in Crucem suffixi, aliorumq; Sanctorum imagines destruxisti, combussisti, illas cole, illam adora. Fecit, atq; omnē Idolorum cultum, ad veram religionem convertit.

Tu Plutum, tu Bacchum, tu Venerē venerans, & adoras: *incende quod adorasti.* Quin & vetus Constantinus suadente *Silvestro*, evertit, destruxit, incēdit, quod adoravit; erexit, ædificavit, adoravit quod incendit, *omnia plane contraria persecutoribus Imperatoribus officia explens*, quod & mille prope argumentis apertissimè demonstravit; illi Christi famulos domiciliis, & laribus orbatos, in exilium ejicere: hic eos omnes domum revocare, & propriis sedibus restituere. Illi eos ignominiis appetere; hic honoratos & in omni conspectu illustres reddere. Illi piis viris vitam eripientes, inique eorū bona publicare: hic illos pluribus muneribus benignè & liberaliter excipiens, ad pristinum statum reducere.

Baron. a. Chri. 324 n. 131. Euseb. vita Const. M. l. 3. c. 3.

Illi delubra dæmonibus magnificè exornare jusserunt: hic eadem ipsa suis quibus nitebantur fundamentis, deturbare. Quin etiam in tabulā depictā, quam in sublime ante palatii vestibula suspēderat, salutare passionis insigne expressum, omniū oculis contemplandum proposuit; inimicam autem illam, & hostilem belluam, quæ Ecclesiam Dei impiorū tyrannide oppugnasset, in altum demersam draconis specie, & figurâ, describendum curavit: sacra enim oracula, eum draconē, & tortuosum serpentē nuncupant. Et propterea Imperator quo occultum humani generis hostem Diabolum suorū pedibus cōculcatum perspicuè significaret, draconē medio ventre transfixum, & in profundum maris præcipitatum, subtili & artificiosa picturâ, sub omnium aspectum contemplandum subjecit.

Quam imaginem, quis ambigat depictā, in memoriam stupendi illius prodigii, quod *S. Silvester* perpetravit, dū de tartareo monstro triumphavit? draco quippe ingens Romæ in specu subterraneo repertus, qui cerbereo suo halitu, ita urbem infecerat, ut ad trecenta in dies funera numerarentur, quā plagam sacrificuli ob eversa idola immissam jactitabant. Sed S. Silvester cœlitus à S. Petro monitus, in cryptam facile per 180. gradus, cū Cruce, & fune descendit, & draconem ligavit, juxta illud Ioannis Vaticinium: *& vidi Angelum descendentem de cœlo, habentem clavem abyssi, & catenam magnā in manu sua, & apprehendit draconē, serpentem antiquum, qui est Diabolus, & Sathanas, & ligavit eum, & misit eum in abyssum.*

S. Vincent. serm. de S. Silvestro Baron. an. Chri. 324. n. 97. & 102.

Apoc. 20.

Is etiam vobis animus esse debet, ut apprehendatis draconem, & serpentem antiquum pœnitētiæ catenâ alligetis. *dum enim contritioni confessio, confessioni satisfactio, satisfactio dilectioni proximi* (velut annulis) *concatenatur, fit maxima catena, qua quis ligat dæmonem, serpentem antiquum, qui est Diabolus & Sathanas. In dracone notatur Spiritus superbiæ; in serpente cogitatio venenosæ luxuriæ: in Diabolo malitia discordiæ. Hæc omnia vir justus ligat, dum draconem superbiæ, coercet cordis contritione: serpentem luxuriæ, confessione: Diabolum avaritiæ, satisfactione, & eleemosynarum largitione.* Vel ut brevius Victorinus: *qui decalogi fideliter præcepta impleverit, & contra impuros mores, vel impuras cogitationes intra cordis cubiculum vigilaverit, ne dominentur ei; apud illum rectè* LIGATUS EST DIABOLUS.

S. Anton. fragment. in Apocal. La Haye in Apoc. c. 20. n. 21.

Victorin. in Apocal. cit.

Denique ut aliquando finem imponam, si sanctissimo huic Pōtifici, pro modulo quisq; suo assimilari, eumqs æmulari voluerit, omnia in horto animæ, vitiorū zizania evellat: prava desideria dissipet. Omnem affectum creaturarum, quas hic instar Idoli perditè amavit, destruat: omnesq; nudas tabulas, & fœdas imagines domo sua deturbet, jamque mutatus in virum alterū, virtutum flores mēti inserat: suo omnes probitatis ac pietatis exemplo ædificet: domumq; suā interiorē & exteriorem Imaginibus Sanctorū, quos toto hujus anni decursu celebravimus, exornet; ut vel conspectu suo, vos ad sui imitationē accendant atque inflamment: uā ut aurea sua eloquentia Chrysostom. *possumus nos quoque esse, quos sunt, si faciamus ipsi, quod fecerunt.*

Chrysost. serm. 1 de Martyrib. tom. 5.

Sic legimus apud Lacedæmonios in senatu, aulaq; nobiliori appensas imagines, & statuas eorum omniū collocatas, qui vel in togâ, vel in pulvere Martio, de Republica essent quam optimè meriti, adjecta etiam, transmissâque ad posteros omnes hac epigraphe:

Si fueritis sicut illi, eritis sicut illi.

Quæ illi quondam recepto inter suos, probatoque more, hæc ego apud vos, secisse mihi videor, dum invictissimos Christianæ militiæ duces, fortissimos Heroes, generosissimas Amazones, leviore quidem penicillo, sed nativo tamen colore, velut summata quædam virtutum omnium simulacra hoc opere depinxi, quibus & subjici potest hoc lemma, & oculis, animisque vestris objici:

Si fueritis sicut illi, eritis sicut illi.

Quod si ita animo concluseritis, cum illis in æternum vivetis,

Et mage principio grata corona erit.

Martial. l. 10.

DE

DE COMMVNI SANCTORVM MARTYRVM.

Sicut fragmen mali punici. Cant.4.

Frangat oportet.

ARGVMENTVM.

MAlum punicum, purpuratorum Martyrum verum ac viuum symbolum esse; punicea quæ fisso cortice renident grana. satis testantur: quæ vt fæcundo germine in mille millia vbertim pullulare consueuerunt, haud aliter *sanguis Martyrum*, qui magno teste Tertulliano, *semen est Christianorum*, in eam multitudinem excreuit, vt eum Propheta exclamare liceat: *Generationem eius quis enarrabit?* Hoc tamen maximè deplorandum, ac detestandum occurrit, non pauciores, mundi, carnis, ac diaboli Martyres numerari, qui longè atrociora, quàm plures Christi Martyres perpessi sunt. Hos inter, gentiles, Hæretici, quin imò ex orthodoxis, auari, temulenti, lasciui, inuidi, iracundi censendi sunt; quos omnes miseranda hîc carnis tyrannide diuexatos, vt Cyprianus loquitur, in magno illo die reuelationis, ad ruborem nostrum diabolus inducet, in æternum cruciandos. Quin potius vos, heroica sanctorum Martyrum facinora, ad sui æmulationem inflamment, vt imitari non pigeat, quod celebrare delectat. Nec est, quòd quisquam vestrûm dicat, *quod temporibus nostris Martyrum certamina esse non possint: habet enim & pax nostra Martyres suos*; Religiosos cum primis viros, ac fœminas, qui per quotidianam corporis afflictationem, paupertatem, castitatem, obedientiam, non semel Christo morientes, quâdam ratione Martyres nuncupari, atque inter illos numerari possunt. Ipsos etiam homines sæculares, qui Martyres esse, & dici queant, illud irrefragabilis Doctoris probat testimonium: *Tota Christiani hominis vita, si secundùm Euangelium viuat, crux est, atque* MARTYRIVM.

Tertull. in Apol. c. vlt. Isa. 53. Augustin. serm. 190. de temp. Augustin. serm. 20. de Sanctis.

§. I. *Martyres Christi, multitudine innumerabiles, per fragmen mali punici designantur.*
§. II. *Qui, quamq; innumeri Martyres sæculi, ac Satanæ.*
§. III. *Nouum genus Martyrij, quod sine sanguine omnes adipisci valemus.*

DE COMMVNI SANCTORVM MARTYRVM.

Sicut fragmen mali punici. Cant. 4. v. 3.

MALVM punicum inter omnia ligna siluatum, & florum decore, & frugum dulcore, iure meritissimo ceteris præcellere, manifesto vel ipsa natura indicio declarauit: dum quod nullis alijs plantis concessum est, fructus eius, qui purpurea grana, *sanguini*, vt Pausanias loquitur *simillima*, cortice cælant, insigni coronâ condecorauit. Vnde in illu diuini amoris Epithalamio, cælestis sponsus, non incongruè, malo punico comparatur, vt diserrè docet Richardus à S. Victore: *Christus*, inquit, *in patiendo*, MALO PVNICO *potest assimilari, qui totus in pœna rubuit*; Vbi fractum est malum punicum, & tanquam *mustum mali granati*, profluxit sanguis eius pretiosus, & rubicundus quo animæ dulciter reficiuntur. *Totus in pœna rubuit*, dum flagellis, spinis, clauis, lanceâ concisus, toto corpore pretiosus ille succus redemptionis nostræ promanauit, vt acutè obseruat Liranus, qui crucis arborem, malogranato conferre non dubitauit; sic etenim exponit illud Cant. 8. *Sub arbore malo suscitaui te. Dicitur autem hic sancta crux*, MALOGRANATVM, *quæ est arbor frugifera, ad designandum fructum crucis, qui est innumerabilis.*

Richard. à S. Victore in Cant. part. 2. c. 10. Cant. 8.

Liran. in Cant. c. 8.

Si ergo crux est arbor malogranatorum, appositè Christus malum granatum, & primus fructus, qui ex hac arbore pependit, nuncupabitur; cuius fructus, vel ex eo innumerabilis exstitit, quor ipse caput Martyrum Rex Martyrum, & corona confitentium, innumera Martyrum grana germinarit, quod scitè expressit celeberrimus Antistes Atesius, dum malo punico, innumeris granis vermiculato, hoc breue lemma subiecit: *Generationem eius quis enarrabit.*

Isa. 53.

§. I.

Martyres Christi, multitudine innumerabiles, per fragmen mali punici designantur.

Plutarch. Apopht. Herodot.

DArius potentissimus Persarum Rex, cùm forte malum punicum manu versaret, eiusque cortice inciso, gratissimo rubore conferta istic grana inter se constipata attentiùs contemplaretur, à fratre Artabano rogatus, quid ex rerum natura, tanta copia habere exoptaret? respondit, *tot Zopyros*, id est, tot fortissimos, ac fidissimos Duces, qui pro se sanguinem fundere comparati essent, vt Zopyrus fecerat, qui sibi nares, & aures præsciderat, totumque corpus flagris cruentârat, vt his argumentis, Babylonijs fidem faceret, se à Dario profugum, à quo tam immaniter esset acceptus; atque hoc stratagemate, Babylonem ingressus, eam Dario tradidit.

Non aliud supremi militiæ Christianæ Imperatoris votum, ac desiderium est, quam in hac mortalis vitæ palestrâ, tot quot malo punico grana, inuictissimos pugiles, ac fidelissimos Heroës numerare, qui pro eius gloria propaganda, & Babylone omnis perfidiæ, ac gentilitatis euertenda, ad sanguinem vsque decertarent. Horum multitudinem in Ecclesia (quæ vt infra videbimus, malo punico rectè confertur) sancti Patres, alijque Ecclesiastici Historici demirantur. Primi huius malogranati flores, quos aduersitatis turbo discussit, fuêre Innocentes paruuli, ab Herode occisi, qui ad quatuordecim millia, aut vt alij, ad 100. quadraginta quatuor millia numerantur, vt apud Deaponte videre est Nonne verissimè solertissimus naturæ obseruator Plinius: *Breuissima vita est* PVNICIS. Vnde Martialis ea rosis comparat:

Deponte in Matth. c. 2. v. 17. Cornel. in Apoc. c. 7. Plinius l. 18 c. 44.

Aut imitata breues, PVNICA MALA *rosas.*

Mart. l. 2. epig. 44.

Christi & Ecclesiæ *Generationem quis enarrabit?*

Thomas Bozius Scriptor doctissimus, in suo immensæ eruditionis opere, de signis Ecclesiæ, statuit ex historijs, & actis Martyrum, *in vna vrbe Romana numerari plusquam trecenta millia Martyrum*, quos inter, recenset viginti septem summos Pontifices, in quorum ceruices gladius persecutionis desæuijt. De hac ingenti Martyrum multitudine, Romæ quiescentium, loquitur B. Virgo ad Sanctam Brigittam: Si mensurares terram centum „ pedum in longitudine, & totidem in latitudine, „ & seminares eam plenam puris granis tritici, ita „ compressè, quòd non esset distantia inter gra- „ num, & granum, nisi quasi articulus digiti vnius; „ quodlibet verò granum daret; fructum centu- „ plum, adhuc essent plures Martyres, & Confes- „ sores Romæ, à tempore illo, quo Petrus venit „ Romam, vsque quo Cælestinus discessit. *Genera- „ tionem eius quis enarrabit?* Acutissimâ mentis acie, & infallibili fidei oculo, Ioannes immensum hunc purpuratorum militum exercitum contemplatus, exclamat: *Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat.* Ecquis numero comprehendere posset, quot in dira illa Diocletiani persecutione occubuerint, de qua Baronius refert singulis mensibus, septemdecim millia Christianorum cæsa fuisse; multiplica hunc numerum, ait Cornelius, per decem annos, quibus ea persecutio durauit, inuenies vicies centena millia, siue duos milliones Martyrum, non Romæ dumtaxat, sed in varijs Prouincijs, ac Insulis, vbicomque gentium deprehenderentur. Vt fidem non excedere videatur, quod affirmat Hieronymus, quonis die ad decem millia celebrari posse; Genebrardus verò, ad sua vsque tempo-

Bozius de signis Eccl. l. 7. signo 19 c. 5 & lib. 2. signo 32. c. 5 & lib. 9. signo 31. c. 3.

Reuel. S. Brigit. l. 3. c. 27.

Apoc. 7.

Baron. ann. Christ. 302. tom 2. Cornel. in Apoc. c. 7.

Beuet lieck thear. m Martyrium.

Genebrard. in psal. 78. Arias de imitatione Christ. l. 3. c. 11.

tempora, non leui calculo, triginta millia Martyrum in dies singulos honorari posse. Quod nemo mirabitur, qui vno die, quandoque sex millia, sexaginta sex, totam legionem Thebæorum; quandoque vndecim millia Virginum deleta legerit: *Possibile non est*, inquit Euseb. *numero comprehendi, quanti quotidie pene per singulas quasq; vrbes & Prouincias, Martyres efficiantur.* O quot extant nostræ Catholicæ Religionis testes integerrimi, & omni exceptione maiores! Magnus Gregorius eos super arenam maris multiplicatos asserit: *Totum mundum fratres aspicite, Martyribus plenum est. Iam pene tot quos videamus, non sumus, quot veritatis testes habemus. Deo ergo numerabiles, super arenam multiplicati sunt: quia quanti sunt, à nobis comprehendi non potest.*

Eusebius l. 8 hist. c. 4.

Gregor. hom. 27. in Euang.

Hanc Martyrum multitudinem, profusumque vberrim cruorem, S Bruno tradit designari immensis in veteri lege Deo mactatis victimis, crebrò & studiosè instauratis sacrificijs innumerabilibus: *Et has quidem sanctorum Martyrum passiones, eorum tantam sanguinis effusionem, illa holocausta, & illæ hostiæ significabant, quas quotidie sancti Patres sine numero immolabant. Vide modò, quantus animalium sanguis effusus est, quando templum Salomonis dedicatum est: ad centum enim & viginti duo millia mactata referuntur, in illius templi dedicatione.* Iosephus scribit, vno die Paschæ, tempore Cestij Præsidis, agnos immolatos ad ducenta, quinquaginta sex millia, quingentos. Tum subdit: *Non tantùm illo animalium sanguine delectatur Deus, quantum sanctorum Martyrum passione, quæ illis sacrificijs significabatur.* Ex quibus rectè concludes, cum Carthaginiensi Præsule: *Illic Martyrum innumerabilem populum*, & lib. de exhortat. Martyrij: *Martyrum populum non posse numerari.* Causam tantæ fertilitatis, ac fœcunditatis adfert Tertullianus, dum sic Iudices, & Tyrannos alloquitur: *Hoc agite boni Præsides, meliores multo apud populum, si illi Christianos immolaueritis. Cruciate, torquete, damnate, atterite nos: probatio est enim innocentiæ nostræ, iniquitas vestra. Ideo hæc nos pati Deus patitur: nam & proximè ad lenonem damnando Christianum, potius quam ad leonem, confessi estis labem pudicitiæ apud nos atrociorem omni pœna, & omni morte reputari. Nec quidquam tamen proficit exquisitior quælibet crudelitas vestra; illecebra est magis sectæ. Plures efficimur, quoties metimur à vobis:* SEMEN EST SANGVIS CHRISTIANORVM. Vt enim semen, aut granum frumenti, ac longè vberius granum mali punici, centesimum, ac millesimum reddit cum fœnore, sic & Martyrum sanguis, dum in terram effluit, ad instar fœcundissimi seminis sese multiplicat, & effundit in gentem magnam, quam denumerare nemo poterit.

S Bruno serm. 3. de Martyrib.

Iosephus l. 7. belli c. 17.

Bruno ait.

Cyprian. lib. de mortal.

Tertullia. Apolog. c. vlt.

Ita Hispania Malogranatum, Hermenegildum protulit, cuius sanguis fisso corpore, ceu cortice, à Patre Leouigildo, Rege Ariano fusus, & fratrem Recaredum, & totam Visigothorum gentem, ab Arianismo, ad Christianam fidem conuertit, vt magnificè de illo Gregorius: *Vnus ingens illa mortuus est, vt multi viuerent: & dum vnum granum fideliter cecidit, ad obtinendam fidem animarum, seges multa surrexit.*

S. Greg. l. 3. dialog. c. 31.

Philo Carpatius hos gloriosos pugiles, qui tot grana germinârunt, quot infideles suo sanguine, Christo peperunt, *Paradisum malorum punicorum, cum pomorum fructibus intelligit: quia veluti deliciarum horti, lauacrum sacri fontis habentes, & tanquam mala punica, foris rubentes, in laboribus, & ærumnis, ac demum sanguine Martyrij, complures homines, Christi fideles, veluti grana pepererunt, hisce tanquam paruulis fructus suauissimos arborum cælestium ad fidei incrementum, & charitatis opera præbuerunt.*

Philo Carpat. in Cant. 4.

Hoc super argumento non minus ingeniosè, quam religiosè disserit P. Ludouicus de Ponte, in illud Cant. *Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ:* Martyres, inquit, fortissimi Christi milites, pulchrè vocantur genæ Ecclesiæ quæ Latinè mala vocantur, allusione factâ ad malum punicum, cum quo magnam habent similitudinem. Duæ autem rubicundæ genæ Ecclesiæ, sunt Martyres, in duplici sexu, virili ac muliebri; quia Deus inter omnipotentiæ suæ miracula, etiam in sexu fragili, victoriam Martyrij conferre dignatus est, vel ob tuendam fidem, vel ob castitatem seruandam. Rubent verò, tum ab eximia, quâ flagrant, charitate, tum à proprio sanguine, quem propter ipsum fundunt, innumeris tormentis confracti, ac conscissi.

Cant. 4.

Lud. de Ponte in Cant. lib. 7. exhort. 10. §. 8.

Vultis ex infirmiori sexu, nobilissimum germen mali punici, è quo plura grana in Ecclesiæ agro pullulârunt?

Samaritana illa, ad quam verbum Patris, efficacissimam orationem habuit, postea Photina dicta, exquisitis tormentis excarnificata duos filios ac quinque fratres, præter alios complures Samaritanos Christo peperit, vt de ea Martyrologium Romanum 20. Martij, hisce verbis: *Eodem die sanctorum Photinæ Samaritanæ, Ioseph, & Victoris filiorum, &c. qui omnes Christum confessi, Martyrium sunt consecuti.* Vbi Baronius: *Agunt de ea* (Photina) *Græci hâc die in menologio, feruntq; eandem fuisse Samaritanam, de qua Ioannes Euangelista c. 4.* Cuius caput Romæ asseruatur in Basilica S. Pauli, vbi inter alias Sanctorum Reliquias, illud sibi ostensum scribit Cornelius noster.

Cornel. in Ioan. c. 4. v. 39.

Portò Franciscus Biuarius, in commentario chronici L. dextri, ad annum Christi 60. pag 117. ex actis Martyrum Italicensium, quæ Ieremias Patriarcha Constantinopol. a. Chri. 1580. è Græco in Latinum transtulit, narrat Samaritanam hanc, apud Carthaginem in Africa prædicâsse Euangelium Christi, ideoque cum duobus filijs, Victore, & Iosepho, ac quinque sororibus, Anatolia, Photi, Photide, Parasceue, & Cyriaca, sub Nerone illustre obijsse Martyrium: nam primò in carcerem teterrimum detrusi, inde in ardentem clibanum tribus diebus missi. A quo indemnes extracti, semel & iterum veneno potati fuêre: plumbo etiam & resinâ in liquorem redactis, in ore Photinæ, & in auribus ceterorum, sine detrimento susceptis, sæpius bouinis neruis cæsi, pectinibus quoque ferreis à capite in sublime suspensi, excarnificati, atque facibus ignitis ad Martyrum latera applicatis exusti; oculis demum erutis, iterum in carcerem venenosis animalibus scatentem reducti: quo tandem sine cibo, & medicamine miserabiliter interirent; sed cùm illuc Christi luce, ac visione perfunderentur, in pristinam sanitatem reducti, & oculorum beneficio restituti, ac miraculoso cibo tribus mensibus, ac diebus totidem refocillati, rursus ad nouum adducti certamen, denuò flagris sæuissimè laniati, ad vltimum pelle detractâ, frustratim cæsi, & capite amputato, illustrissimam Martyrij palmam perceperunt. Vna demptâ Photinâ, quæ in veterem cisternam missa, indeque detracta, flexis genibus, impollutum Deo spiritum reddidit 20. die Martij, qui tum à Latinis, tum à Græcis, eius memoria anniuersariâ celebritate colitur. His adstipulatur menologium Græcorum ad diem 20. Martij, quod sic habet: *Eâdem die certamen S.*

Illustre Martyrium Samaritanæ eiusque filiorum, & sororum.

Martyris Photina Samaritana, cumq; Christus locutus est, & Ioseph, & Victoris filiorum: nec non Sebastiani Ducis, Anatolij, Photij, Photidis Parasceues, & Cyriaca Germanarum sororum, qui omnes Christi fidem confessi, martyrij palmam consecuti sunt. Concludit Cornelius: Vi-
„ detur ergo Samaritana hæc suos filios, item fra-
„ tres, ac sorores ad Christum conuertisse, ac cum
„ ijs Martyrij palmam accepisse.

Beda in Cant.

Concludo & ego, cum venerabili Beda, in illud Canticorum: *Sicut fragmen mali punici, ita gena tua,* abditam mysterij rationem enucleatiùs in fragmine expendendam, dum mali punici grana, nemini comperta asserit, nisi eorum dissecto cortice; quo integro, atque illæso, abdita semper delitescere. Tum subijcit: *Sic sancta Ecclesia, quodam ampliùs frangi aduersis contigerit, eo clarius, quot virtutum grana, vnius fidei tegmine complectatur, refert.*

Vnum hîc maximè deplorandum, ac detestandum occurrit, Cacodæmonem mundi mancipia, suos Martyres, per longè duriora, ac diuturniora tormenta excarnificatos, non pauciores numerare, & Christo Iudici, ad ruborem nostrum exprobare, vt pro rei indignitate, S. Cyprianus leuenissimè exaggerat, dicens: *Ponat vnusquisque ante oculos Diabolum cum seruis suis, id est cum populo perditionis, ac mortis, in medium prosilire, dicentem: Ego pro istis, quos mecum vides, nec alapas accepi, nec flagella sustinui, nec crucem pertuli nec sanguinem fudi; sed nec regnum caleste illis promitto, & munera mihi quàm pretiosa, quàm grandia, quam nimio & longo labore quæsita, sumptuosissimis apparatibus comparans Tuos tales Munerarios, Christe, demonstra. Quid ad hæc respondebimus, fratres charissimi.*

Cyprian. serm. de Eleemosyn.

Dum Diabolus inducet, qui se, & filios, ac filias sibi immolârunt: dum eos inducet, qui crapulâ, ebrietate; Venere, vires & valetudinem insumpserunt: qui Inuidiâ, liuore, irâ, carnem & ossa exederunt: qui in duello sanguinem, vitam, corpus, & animam prostituerunt: *Quid ad hæc respondebimus*, Auditores? miserandam horum infelicium Martyrum lanienam, vobis ob oculos proponam, vt non pigeat, ac pudeat nos ea pro benignissimo Redemptore, qui nos sanguine suo emit, & redemit, lubire, vt in æternum viuamus: quæ filij tenebrarum, pro atrocissimo humani generis hoste exantlare non dubitant, vt in æternum pereant.

§. II.

Qui, quamque innumeri Martyres sæculi, ac Satanæ?

1. Martyres diaboli gentiles ac idololatræ.

1. **D**Iabolus inter suos Martyres in arenam producet Lanistas illos Romanos, qui super quemuis rigorem monasticum, ab omnibus se abstinebant, insuper nullos labores, quantumuis arduos recusare, vitam & sanguinem in apertum discrimen vocare non reformidabant. Sub vno Traiano, vt Lipsius commemorat, gladiatorum decem millia, immani lanienâ sibi inuicem carnifices, Satanæ Martyres, occubuêre. De his Seneca: *Nihil habent, quo tegantur, totis corporibus ad ictum expositis, nunquam frustra manum mittant.* Pergit porrò, eorumque carnificinam sæuientis populi barbaro applausu accendi describit: *Occide, vre, verbera, quare tam timidè incurrit in ferrum? quare parum audacter occidit? quare parum libenter moritur? Plagis aguntur in vulnera, & mutuos ictus nudis, & obuijs pectoribus excipiunt.* In has leges ferreas iurabant, & eiusdem modi sacramentum dicebant: *Inuri, vinciri, verbera & necem.* Arron in Horatium: *Gladiatores ita se vendunt & cautiores faciunt vri flammis, virgis secari, ferroq; necari.*

Lipsius saturnal. l. 2. c. 12. Seneca epist. 76.

Lipsius cit. l. 2. c. 5.

Diabolus inter suos Martyres inducet Socratem, quem Philosophus Romanus omnibus in exemplum fortitudinis proponit: *Si exemplum desideratis, accipite Socratem perpessicium senem, per omnia aspera iactatum, inuictum fame, & paupertate, quam grauiorem illi domestica, onera faciebant: & laboribus, quos militares quoque pertulit, & quibus ille domi exercitus, siue vxorem eius spectes, moribus feram, linguâ petulantem, siue liberos indociles, & matri quàm patri similiores, &c. post hæc carcer, & venenum.* Ceterum vt Tertullianus loquitur, *gloriæ animal*, enormibus flagitijs deditum, victima fuit non misericordis orci: Socratem quippe in amoris fæcibus defixum, & impuro amore occupatum, fœdæ rei honestam laruam prætexuisse, & qui reipsa esset spurcissimus, affectâsse externa specie, animorum non corporum amatorem videri, fusè docet Reynaudus, in naturali Theolog dist. 5. n. 157. Copiosissimè Theodoretus l. 12. contra Græcos, post præmissam ex Platone Socratis temperantiam, quâ etiam esurientibus abstinentiam indicebat & deuitationem obtutuum, aliaque eius monita, in speciem sanctæ, & solidæ virtutis ementita signa, hæc de Socrate verus sanctimoniâ subijcit: mera verba hæc sunt, rebus factisque ca- „
rentia: Socrates enim pulchrorum adolescentium „
causa, frequens gymnasia obibat, flagitiosoque „
spectaculo pascebat oculos. Id enim & Phædrus, „
& Charmides, & alij Platonis Dialogi testantur. „
Quæ verò Alcibiades de eodem Socrate loqua- „
tur, Plato quidem scribit; ego autem, vt Socrati „
parcam, potius obticebo: tantum ij Dialogi, So- „
cratis ineptiam, ac petulantiam narrant: tantum- „
que incitamentum præbent lubricis ad peccan- „
dum hominibus. Interim hunc *Martyrem diaboli,* „
& carnis mancipium, ita suspexit Erasmus, vt iam more suo potus, & hilarior, exclamaret: *Vix mihi tempero quin dicam: Sancte Socrates, ora pro nobis.*

Seneca epist. 104.

Tertull. c. 1. de anima.

Sic & Catonem, sic Epictetum, sic Diogenem, in cuius demortui pera, duæ tesseræ, & effigies amasiæ reperta, diabolus inducet.

Lib. qui dicitur quarti Euangelij professio c. 1. Raynaud. de virt. & vitiis l. 1. n. 34.

Sed parum hoc, integras inter suos Martyres gentes, & nationes censebit. Quæ hodie apud Lacedæmonas solennitas maxima est, διαμαστίγωσις, id est, flagellatio, non latet. In quo sacro ante aram *Nobiles quique Adolescentes flagellis affliguntur, adstantibus parentibus, & propinquis, & vt perseuerent adhortantibus. Ornamentum enim & gloria deputabitur, maiore quidem titulo, si anima potius cesserit plagis, quàm corpus.*

Tertull. lib. ad Martyr.

Atque vt noueritis, quàm miseri, ac verè miserandi hi Martyres, futilem ac inanem peritura gloriolæ fumum illos rosisse asserit Tertullianus, nobisque ad paria exantlanda, æternæ gloriæ laude exstimulat: *Igitur si tantum terrena gloria licèt de corporis, & animi vigore, vt gladium, ignem, crucem, bestias, tormenta contemnant sub præmio laudis humanæ: possum dicere, modica sunt ista passiones, ad consecutionem gloriæ cælestis & diuina mercedis.*

In Aramzia, vbi Pagoden Idolum adorant, cultris ac nouaculis se incidunt, donec ex curru, in quo vehuntur, mortui decidant; qui verò de populo sub rotas currum sese vltro conijciunt, ac prosternunt, vt comminuantur, maximè glorioso mortis genere occumbere, nobilissimas Dijs victimas sese exhibuisse iactantur.

Histor. Ind. P. 1. l. 9. n. 156.

Sed quæ hactenus adduximus, multum exsupe-

rato

In Mart. prol. 7. §. 12.

tare videntur, quæ Ioannes de Sumarraga Minorita, primus Archiepiscopus Mexicanæ vrbis, inde præscripsit, in epistula ad sui Ordinis congregationem collectam Tolosæ 1532. quid in sola illa ciuitate Mexicana, vbi diabolus colebatur, quotannis plusquam viginti millia corculorum, quæ puellorum, ac puellarum corpusculis euulsa, solita erant illi offerri; quibus congruit illud Psaltis regij: *Immolauerunt filios, & filias suas dæmonijs.*

Psalm. 105.

Quid ad hæc respondebitis, Auditores, qui ægriùs fertis filios, ac filias Deo vero, in Religione, ac virginitatis voto consecrari, quàm mundo, carni, & diabolo immolari?

2. Martyres diaboli hæretici.

2. Diabolus inter suos Martyres inducet Hæreticos, qui ex merito flammis, alijsque atrocibus pœnis addicti, diabolicâ pertinaciâ omnia perpeti, quam errores suos, & falsa dogmata reuocare maluerunt. Quorum constantiam sectarij frustra deprædicant; nam *si de passione gloriandum est*, inquit Augustinus, *potest & ipse diabolus gloriari.* Et alibi propositis Christianorum vexationibus, subdit: *Non ista perpeti fructuosum est, sed ista pro Christi nomine, non solùm æquo animo, sed etiam cum exultatione tolerare. Nam multi hæreticè, nomine Christiano animas decipientes, multa talia patiuntur; sed ideo excluduntur ab ista mercede, quia non dictum est tantùm: Beati, qui persecutionem patiuntur; sed additum est, propter iustitiam. Vbi autem sana fides non est, non potest esse iustitia, quia iustus ex fide viuit.*

Augustin. serm. 137. de diuersis c. 4.
August. lib. 3. de serm. domin. in monte c. 9.

Eiusmodi, quos Hæretici suo Martyrum albo inscripsêre, vocat Bernardus *perfidiæ Martyres*, eorumque constantiam refert ad dæmonem, eorum animos possidentem; sic enim disserit: *Mirabantur aliqui, quòd non modò patienter, sed & læti, vt videbantur, ducerentur ad mortem. Sed qui minùs aduertunt, quanta sit potestas diaboli non modò in corpora hominum, sed etiam in corda, quæ semel permissus possederit. Nonne plus est sibimet hominem iniicere manum, quàm id libenter ab alio sustinere? Hoc autem in multis potuisse diabolum frequenter experti sumus, qui seipsos aut submerserunt, aut suspenderunt. Denique Iudas suspendit seipsum, diabolo sine dubio immittente. Nihil ergo simile habet constantia Martyrum, & pertinacia horum: quia mortis contemptum in illis pietas, in istis cordis duritia operatur.*

Bern. serm. 66. in Cant.

Quid? quod plerique Hæreticorum, non ob falsa dogmata, sed grauissima, & maximè enormia flagitia; ob promiscuam inter quoturnuis vxores Venerem, ob Sodomiam, quo Caluinus Geneuæ turpiter notatus, ob occultas fornicationes, & horrendas in Deum ac diuos blasphemias, diaboli Martyres effecti sunt. Tales exstitêre infames illi *Lolhardi*; de quibus Spondanus: An. 1315. vigebat in Austria, & vicinis regionibus impia Hæresis, Auctore *Lolhardo* quodam *VValtero*, multa continens ex inferno eruta capita, quæ Trithemius recenset: „ videlicet, Luciferum cum ceteris dæmonibus „ iniustè cælo pulsos fuisse, forèque aliquando re„ stituendos; Michaëlem autem, ceterosq; Ange„ los, æternis cruciatibus depurandos: Beatissi„ mam Mariam post partum non mansisse virgi„ nē: Dominicum corpus in sacramento esse De„ um fictitium. Matrimonium esse iuratum mere„ tricium: periurium non esse peccatum: Deum ne„ scire, aut certè non punire mala, quæ sub terra „ fierent; vnde & fornicabantur promiscuè in lo„ cis subterraneis; ob quæ, aliaque abominanda, „ crematum Coloniæ Anno millesimo, trecentesi„ mo, vigesimo secundo. Suo quoque Martyrologio sectarij inserere possunt Pateros, & Bugares, quos Meyerus *Sodomiticos* appellat, & Anno 1235.

Spondanus annal. Eccl. an. 1315. n. 5.
Trithem. in Chron. hoc anno.
Spondanus annal. Eccl. an. 1235. n. 1. Meyerus an. 1236.

multos ex ijs obstinatos igne crematos, inter illustriores commemorent. His accenseri debet *secta impurorum*, quæ An. 1340. detecta, & ortum habuit à quadam Adulescentula Cremonensis agri. Hæc externo cultu, ieiunijsque & austeritatibus, sanctimoniæ exemplo cunctis prælucens, secreto sacrilegio cuiusdam impurissimi Sacerdotis flagitiosam vitam agebat. Quousque sumpta audacia in publicum prodeundi, compositi ad omnem seueritatis imaginem, vitæ sanctioris auctores videri voluerunt; Concionantesque passim fecêre asseclarum ad decem millia; qui turpem priuatim vitam agentes, in hominum conspectu verberabant sese, ac seminudi incedebant. Latè peruagati, demum Mediolani detecti, Archiepiscopi monitu, Auctores scitæ ab Episcopo Cremonensi comprehensi sunt, & igni damnati. Nec minùs commiseratione digni *flagellantium*, seu *cruciferorum* cœtus; quòd & præeuntibus crucibus procederent, & cruces singuli manibus gestarent, crucibusque rubris insignirentur in vestibus. Viri pariter ac mulieres, nudis vmbilico tenus corporibus, bis palàm de die, sed ferè histrionicè, semel clam de nocte, nodosis & oculeatis funiculis ad sanguinem vsque flagellantes sese, & inuicem, diuinamque clementiam miserabilibus vocibus suâ quique linguâ implorantes, seseque in terram in modum crucifixi prosternentes; epistolâ quâdam diuinitus missâ, ad hæc se inuitatos iactantes. In Belgio se illis sociârunt sectæ *Lolhardorum, Cellanorum, & Begardorum*; quin imò & perditissimi quique, fugitiui, decoctores, adulteri, „ seditiosi, homicidæ, latrones, omnium denique „ criminum rei. Ita Spondanus. Addit Gerson, Cancellarius Parisiensis, istos flagellantes, sui carnifices, non curâsse de sacramentis Confessionis, vel pœnitentiæ; potiorem ad delenda peccata hanc flagellationem iactantes, quin imò *eam* MARTYRIO *æquantes, vel etiam præferentes*, quòd ipsi vltro proprium sanguinem funderent, cùm id Martyres ab alijs pati cogerentur.

Spond. an. 1340. n. 4.
Chronicon Aelg. VValsingam in Eduard. III. Meyer. l. 13. Spondan. a. 1349. n. 7. & 3.
Spond. cit.
Gerson tom. 1. operis, vbi quasdam dubitationes, quæ sibi soluet. Gretser. l. 3. de disciplina c. 1.

Infinitus sim, si Sectas *condormientium*, stupra nomine charitatis committentium, Hussitorum, Waldensium, Fratricellorum, Fanaticorum, inducere voluero, qui Martyrologium Romanum prope adæquarent, miserrima carnis mancipia, sui tortores, & diaboli Martyres. De eiusmodi præclarè concludit Diuus Cyprianus: *Esse Martyr non potest, qui in Ecclesia non est: ad regnum peruenire non poterit, qui eam, quæ regnatura est, derelinquit.* & paulò pòst. *Ardeant licet flammis, & ignibus traditi, vel obiecti bestijs, animas suas ponant, non erit illa fidei corona, sed pœna perfidiæ: nec religiosæ virtutis exitus gloriosus, sed desperationis interitus. Occidi talis potest, coronari non potest.*

De his vide Spond. tom. 1. in indice tit. Hæresis aliosque quos citat.
Cyprian. lib. de vnitate Eccl.

3. Inter suos Martyres, quod numquam satis, etiam sanguineis lachrimis deflendum, inducet diabolus etiam Catholicos, fidei ac gratiæ luce collustratos. Hîc primum agmen ducunt auari Euclioness, qui opes in immensum congestas, habent pro numine: nam auaritiam esse simulachrorum seruitutem, Apostolus Auctor est. Huic ergo falso numini, vt obsequium irreligiosum exhibeant mortalium plerique. Vitam in ærumnis & cruciatibus multis, miserè prodigunt. Sanè Petrus Blesensis, auarum quendam plusquam Martyrem describit verbis illis: *In habitatione terrena, nihil est nisi labor, & dolor, & quædam imago, miseriæ infernalis. In vita & operibus tuis, tota ferè facies inferni depingitur: Nec enim deest tibi vnda Tantali, Titij iecur, rota Ixionis, vrna Danaidum, saxum Sisyphi, dum inter diuitias esuris, dum solicitudinibus anxiaris, dum cupiditate torqueris, dum ad*

3. Martyres diaboli inter Catholicos auari.
Pet. Blesensis epist. 31.

 illici-

illicitu raperis, dum in saccum pertusum congregas, dum congregando diuitias, labore continuo, & superuacuo, te affligis. Quis autem Martyrum Christi, ea pertulit, quæ infernus? sed & Augustinus auari tormenta, grauissimis Martyrum nostrorum rectè comparauit: *Auarus dicit in corde suo, quia forte non audit linguam suam, quis nos separabit à charitate auri? tribulatio, an angustia, an persecutio? Possunt & auari dicere auro: propter te cædimur tota die. Optimè ergo dicunt sancti Martyres in Psalmo: Iudica me Deus, & discerne causam meam de gente non sancta. Discerne, inquit, tribulationem meam, tribulantur & auari. Discerne angustias meas, patiuntur angustias & auari, discerne persecutiones meas, patiuntur & auari. Discerne famem meam pro auro acquirendo esuriunt & auari. Discerne nuditatem meam, pro auro despoliantur & auari. Discerne mortem meam, pro auro moriuntur & auari. Quid est, discerne causam meam? propter te mortificamur tota die, ille propter aurum, nos propter te. Similis pœna, sed discreta causa.* Vnum ex his, alterumuè, Tollenarius, in Ecclesiaste suo nobis proponit: noui ego, inquit, in Belgio virum, qui cum heredi futuro, centena aureorum millia congregasset, ipse Senieulus, frusto panis, & casei onustus, supra viginti millia Italica pedes conficeret. Cumque meridie refectionis causâ, ad hospitium diuertisset, prolatis illis suis frustulis, hoc solum in sumptum adijci voluit, vt caupo medium cereuisiæ poculum sibi promeret. Tum caupo: hoc saltem, ô bone, genio tuo indulge, vt integrum promam poculum: nam filius tuus ante octiduum chedâ magnificè vectus, cum hac iter haberet, io le, suosq; se (liberaliter vino refectus) decem aureos vno prandio expendit; tu saltem sesqui assis sumptum facere ne verere. At ille: filius meus, qui mundi fastum sequitur, faciat, quod se decet, mihi mea sobrietas sufficit. Hermocratem etiam ferunt ex morbo decumbentem, subduxisse rationes, quantum sibi in morbum, ac medicos esset erogandum, si conualesceret; cumque nimius illi sumptus videretur:

Augustin. serm. 10. de Sanctis.

Tollenar. in Eccles. 2. sect. 9. prope fin.

Strobæus serm. 10.

Nunc mihi mors votum, dixit, & obriguit.

Miserrimus verò fuit, & diaboli Martyr, Dinarchus Phidon exstitisse scribitur, qui cùm sibi laqueo vitam esset erepturus, quia sex chalcos funis constare dicebatur, abstinuit, & aliud vilius mortis genus quæsiuit; tandemque moriturus, lachrimatus est, non quòd moreretur, sed quod minis quinque sarcophagus emendus esset. Hi a consimiles Mercatores falsarij, vsurarij, qui animam, quàm pecuniam perdere malunt; quorum miserrimam sortem, dum expendit Hipponensis Antistes, exclamat: *Quid miramini, fratres, si amatores Dei Martyres tanta pertulerunt, vt acquirerent Deum; Amatores auri, videte, quanta patiantur.*

Idem ibid. Tollenar. cit. pag. 296

Augustin. serm. 100. de diuersis c. 9.

4. Quarta classis Martyrum, quos diabolus exhibebit, erunt Helluones, erunt temulenti, Bacchi nepotes, quos chiragra, podagra, paralysis, apoplexia, atque omne morborum genus acerrimè diuexat, pluresque crapula, quem gladius, huiusmodi Martyres occidit, ac Baccho immolat. Eorum cruciatus graphicè depingit Chrysostomus: *Resoluta, inquit, circum ferunt corpora atq; agmine quodam infirmitatum repleta, quibus ad cumulum malorum, podagra, tremor, & immatura senectus accidit: & est eis vita semper cum medicis, & medicamentis; sensus autem ipsi, surdi, graues, obtusi, & quodammodo iam sepulti.* Nec pluribus hic opus est, cùm ipsi medici, velut quotidiani carnifices, vt nouas secando, vrendo pœnas inserant, dolores illos podagricos nedum lenire se posse fateantur.

4. Helluones & ebriosi.

Chrysost. homil. 44. non lædi nisi à seipso.

5. His multo atrocius, per intima viscera tabe Venereâ serpente, libidinosi excruciantur: qui fœdis, & illicitis ignibus ardentes; impurarum flammarum condignam mercedem, recipientes, putri & infami lue, florem ætatis depascente, imò medullas omnes, & vniuersam substantiam, quæ vitæ pabulum est exedente, cum ingentibus cruciatibus, tædis vlceribus obsiti, diu noctuque conflictantur, & superaddita, dum frustra leuamen quæritur, immitis Chirurgi carnificinâ, nondum additis vitæ metis, quas naturalis temperies præfigebat, præcoci obitu marcescũt, in summis angoribus, ac viuacissimis doloribus: confirmantes experimento suo, & muto saltē suffragio, verissimè de impudicitia à Cyprian. pronunciatũ: *Obscœnũ ludibriũ reddens ministros suos, nec corporibus parcens, nec animis.* Addit alia peregreglè in hanc, vt vocat, *ruinam meliorum ætatis, blandam prius, vt plus noceat, dum placet.* Testes hîc scriptores medici ad manum sunt, Mercurialis, Fernelius, Fracastorius, lib. 2. de morb. contag. c. 11. & fusè in opere Syphilidis, l. 1 subijcit luculentum atrocis huius Martyrij exemplum Iuuenis Cœnomani, in quo naturæ, & fortunæ, & artis munera summa, miserrimè, & inter acerrimos dolores, per hunc nequitiæ fructum absumpta, ita decantat:

5. Libidinosi.

Cyprian. lib. de bono pudic.

Paulatim ver id nitidum, flos ille iuuentæ
Disperijt, vis illa animi: tum squallida tabes,
Artus (horrendum) miseros obduxit, & altè:
Grandia turgebant, fœdis abscessibus ossa.
Vlcera (proh diuûm pietatem) informia pulcros
Pascebant oculos, & dia lucis amorem,
Pascebantq; acri corrosas vulnere nares.
Quo tandem infelix fato, post tempore paruo,
Æthereas inuisas auras, lucemq; reliquit.

An non iure Boëtius fœdas has voluptates, *intolerabiles dolores, quasi quendam fructum nequitiæ, fruentium referre corporibus.* Habet itaque maximè in illos locum, quod Ioannes Gerson contra luxuriam disputans, & retundens vanam quorundam excusationem in peccato, ob difficultatem penandi carnem, sanctè contestatur: esse quidem aliquid laboris in carne domanda, & ne illicitis ardeat ignibus temperando, sed multo acerbiores pœnas, & acutiores dolores existere à spurco amore, quo habenæ carni laxantur: tantosque esse agnoscit cruciatus illos, vt ad diaboli Martyrium possint sufficere. Vnde concludit: Auarus *mercator, & stultus amator*, MARTYRES SVNT DIABOLI; & hi quidem adeò frequentes, vt Hieronymus Capiuaccius Medicus Patauinus lib. de lue Venerea c. 2. narret ab ijs, qui hâc fœtidissimâ lue infecti, eius se curæ commiserant, plusquam octodecim millia coronatorum se consecutum fuisse.

Boëtius l. 3. de consolat. prosa 7.

Gerson per Alphab. 3. lit. O siue sermo in dom. 4. Aduent.

Pontani rer. tacs Bell. p. 1. mira c. 4.

6. Nec pauciores, irâ, inuidiâ, ambitione extimulante, MARTYRES SVNT *diaboli*. Vno Galliæ regno, decennij spatio, ad octodecim millia, in duello, corpore & animo periĕre, omnes nisi intra mortis & vitæ confinia, quibusdam lucis diuinæ gratia affulserit, *Martyres diaboli*, in æternum excarnificandi.

6. Iracundi inuidi ambitiosi. Gerson cit. à Burgundi de vanitat. opus. vindicta.

O sortem horum infelicium Martyrum miserandam! quâ & Aulicos complures, & coniugatos, sæculi & carnis mancipia inuolui, multis prosequitur Raynaudus, apud quem, qui volet, longum eorum Martyrium, per exquisitos cruciatus, legere poterit.

Raynaud. de Martyrio per pestem part. 1. c. 6. n. 56. 11.

Ex quibus omnibus hactenus enarratis, nemo non sanæ mentis, facilè dispiciet, multo satius pro Christo hic quosuis dolores, & cruciatus æquanimiter, & patienter tolerare, imò vltro expetere, & amplecti, vt inter sanctos Martyres annumerari valeamus quàm longè atrociora hic, & in æternum perpeti, ac inter Martyres mundi, carnis, ac diaboli, inferni ignibus sine fine torqueri.

Quare id vnum hodierna luce agam, & pro viribus satagam, vt quâ ratione viri Religiosi ac mulieres, coniugati, cælibes, nobiles, ignobiles, vos omnes, quotquot estis, felici beatorum Martyrum catalogo adscribi, atque inter Christi Martyres numerari & coronari possitis, ostendam.

§ III.

Nouum genus Martyrij, quod sine sanguine, omnes adipisci valemus.

VT sanctorum Martyrum solennia condignis celebremus obsequijs, & debitis prosequamur honoribus, nihil aptius dici posset, quàm illud Oratoris aurei: [Chrysost. ser. 1. de Martyribus.] *Nemo est, qui nesciat, Martyrum gl rias, ad hoc diuino consilio à populis frequentari, vt & illis debitus honor dicetur, & nobis virtutis exempla, fauente Chr sto, monstrentur, vt dum hæc ita celebrari perspicimus, cognoscamus, quanta eos gloria maneat in cælis, quorum natalitia taliter celebrantur in terris: quo possimus etiam ipsi talibus prouocari exemplis, vt tenentes pari, deuotione consimili, ac fide vt Christo præstante, dimicare, & vincere hostem possimus Vt parta victoriâ cum ijsdem Sanctis, in regnis cælestibus triumphemus.*

Verùm hoc in nostra potestate non est, laureâ cruenti Martyrij coronari: nam neque nos nobis manus afferre possumus, nec alios lacessere, vt ipsi afferant: tum quia id nimiæ esset præsidentiæ, tum etiam, vt ait S. Thomas, [1. Thom. 22. q. 124. a. 1.] quia altari causa daretur impiè agendi, quod repugnat charitati. Aliud itaque, illudque incruentum D. Augustinus omnibus proponit Martyrium: [S. Augustin. serm 60. ad frat in Erem.] *Non putemus*, inquit, *tantum in effusione sanguinis esse Martyrium: semper Martyrium est Christianis, & Religi sis.*

Ac primùm quidem Religiosos Martyres nuncupari, disertissimè tradit Hieronymus, [Religiosi, Martyres Christi, Hieron. in Psalm. 115.] ad illud Psalmi *Dirupisti, Domine, vincula mea.* Vbi sic habet: *Catenis suorum peccatorum vnusquisque constringitur; sed in Martyrio meo, dirupisti vincula peccatorum meorum, & de vinculis plicasti mihi coronam victoriæ. Itaque tibi sacrificabo hostiam laudis. Post Martyrium vbi sacrificat? in regione viuorum. Sacrificabo, inquit, tibi sacrificium. Quale sacrificium? nunquid hircum aut vitulam? Illa Iudaica erant, & transierunt. Sacrificabo tibi hostiam laudis. Hæc est laus Martyrum: sicut enim Martyres laudant Dominum purè in regione viuorum, ita & Monachi, qui die, & nocte psallunt Domino, debent eandem puritatem habere Martyrum,* ET QVIDEM IPSI MARTYRES SVNT. Expressius Laurentius Iustinianus, Patriarcha Venetus, [Laur. Iustin. de contemptu mundi c. 6.] hoc Religiosæ vitæ Martyrium ita depingit: *Solitariam ducunt vitam, Cœnobiorum custodiunt regulas,* MARTYRII QVE SPIRITVALIS FATIGANTVR AGONE. *Nam etsi personalis minimè persecutor appareat, non tamen deficiunt à diabolo, hominibus, ac à sensualitate illata molestia. Ab his nemo iustus liber existit, adeò vt verum esse probetur, quod ait Apostolus: omnes, qui piè viuere volunt in Christo Iesu, persecutionis patiuntur. Equidem tentationibus varijs insequitur diabolus Sanctos, vt eos auertat à Christo. Porrò ab hominibus inferuntur rerum damna, homicidia, detractiones, atque conuitia. Cupiditatibus, ac voluptatibus blanditur caro, vt sæculi sectentur illecebras, quod est dirum persecutionis genus.* OMNIBVS QVIPPE HIS, PRO AMORE DIVINITATIS REPVGNARE VIRILITER, MARTYRII PERDVCIT AD PALMAM.

Ex omnibus Christianis operibus nullum præstantius, nullum præcellentius Martyrio; nam & charitas, à qua illud opus procedit, maxima virtutum est, & inter omnia charitatis opera, hoc maximum: & malum, quod in eo perfertur, omnium acerbissimum, nempe mors: & bonum, quod relinquitur, quod est ipsa vita, omnium gratissimum. Sed hæc tanta, si cum Religioso statu conferantur, vt in quibusdam exsuperent, in multis tamen adæquari, imò & exsuperari SS. Patres contendunt. In Martyrio etenim grandior est alea, maiusque periculum, quia multos audiuimus fortes, & alacres sese tyrannis stitisse; adhibitis tandem acerbissimis tormentis, turpiter naufragium fecisse, vt ille ex Pacomij familia, qui cùm importunis precibus à Pacomio extorsisset, vt in occasionem quandam Martyrij captandi dimitteretur, cecidit miserè & ad monasterium reuersus, domum illud ingens, religionis disciplinæ restaurauit. Cyprianus quoque [Cyprianus serm. de lapsis.] complures luget, qui turpiter victi, ac prostrati, Christo terga dedêre. Contrà verò Religio, tanto discrimini exposita non est, cùm tota eius ratio magis ad naturam humanam accommodata sit: & quæ dura ac molesta sunt, quibusdam condimentis soleat extollere. Alterum est, Martyrium quidem maiores & acerbiores inferre cruciatus; Religio autem per longiora & diuturniora tormenta suos consumat: *Genus quippe* MARTYRII, inquit Bernardus, [Bern serm. 2 in cœna Domini.] *Spiritu facta carnis mortificare: illo nimirum, quo membra caeduntur ferro, horrore quidem* MITIVS, SED DIVTVRNITATE MOLESTIVS. Ipsa tria Religionis vota singula, vt alias quotidianas austeritates, & molestias missas faciam, Religiosum Martyrem faciunt. De paupertate cumprimis ita idem ille Doctor mellifluus pronuntiauit: [Bern serm. 1. de omnibus Sanctis.] *Quid sibi vult, quòd eadem promissio facta est pauperibus, & Martyribus? nisi quia verè* MARTYRII GENVS PAVPERTAS VOLVNTARIA EST. Quod Martyrij genus illustrius, quam prædiuites, ac nobiles filios & filias, spretis mundi facultatibus egêre, relictis lautis epulis, varijsque cupedijs esurire; repositis pretiosis vestibus, omnique corporis ornatu, algere? [Bern. cit.] *Quid mirabilius, aut quod* MARTYRIVM *grauius est, quàm inter epulas esurire, inter vestes multas & pretiosas algere, paupertate premi, inter diuitias quas affert mundus, quas ostentat malignus, quas desiderat noster ille appetitus? An non meritò coronabitur, qui sic certauerit?* Quod alibi, [Bern. serm. 30. in Cant.] paupertatis commoda & molestias enarrans, pluribus comprobat. Dorotheus quoque Religiosæ [Doroth. doct. 7. n. 8.] paupertati, tribuit rationem Martyrij. Nec iniuria, [Isa. 48.] cùm Isaias *paupertatis caminum*, In quo excoquantur homines agnoscat. Nec dubitauit Chrysostomus [Chrysost. hom. 13. in 1. Cor.] pauperes, cum pueris in Babylonicam fornacem coniectis conferre, quia fornacem, & flammam tolerant vtrique; & pauperes quidem multo ardentiorem, in qua si non cremantur corpora, qui enim voluntariè ad numinis cultum accipiunt, diuinæ potentiæ opus est, quale circa Babylonios pueros est proditum, non autem humanæ virtutis, aut restinctæ flammarum acrimoniæ argumentum.

Castitati quoque nomen, & prærogatiua Martyrij,

Vide festũ S. Vrsulæ §. 3. Raynaud. Martyrium per pestem §. 1. c. 4.

tyrij, non semel adscribitur. Vt fusè supra demonstrauimus.

Obedientia denique, quâ voluntatem propriam immolamus, vt durissimum, sic & illustrissimum martyrij cuiusdam nomen, ac decus sibi vindicauit. Porrò si innumeros Ecclesia Martyres celebret, quos carnificis gladius capite plexit, quin & ij iure optimo, martyrij palmâ decorandi, quibus obedientia propriam voluntatem decollauit: de qua sic S. Bonauentura: Obedientia *palma triumphalis est, & nobile genus martyrij, quæ decollat propria voluntatis caput*; Nec minus appositè ad rem præsentem Doctor religiosissimus Thomas Kempensis, sic suos Nouitios affatur: O dilecti fratres; qui in Religione sub obedientia statis! si fideliter impletis, quod vouistis, *Martyres estis*, aut adhuc quotidie patiendo fieri potestis: nam toties nouas coronas, & margaritas pretiosas pro certamine vestro accipietis, quoties singula membra vestri corporis, quotidianis laboribus pro Christo expunitis. Omnis Religiosus in obedientia viuens, paratus suam voluntatem frangere, atque Prælato suo nitens obedire, *iste veraciter in spiritu Martyr efficitur, quamuis materiali gladio in collo non feriatur*. Vbi & illud Martyribus proprium expendit, quòd sibi certos cruciatus, aut mortem non elegerant; sed illatam libenter exceperint: legimus etiam de sanctis Martyribus, quòd per diuersa tormentorum genera transierunt ad regna cælorum: qui non elegerunt pro sua voluntate, qualem pœnam, aut mortem paterentur; sed totaliter diuinæ ordinationi se commiserunt, & corpus & animam creatori suo, ad omnia sustinenda, constanter obtulerunt. Quando igitur aliquis vestrûm audit præceptum sibi contrarium à Prælato imponi, & tamen paratus est obedire, si tunc etiam vim sibi ipsi inferre conatur, atque murmurationem insurgentem compescit & necat, tunc gratissimum Deo sacrificium in ara cordis immolat, *& cum Martyribus*, de hoste victor suiipsius factus, strenuè *triumphat*. Hos autem non semel, vt alij gladio percussi, sed toties Martyres fieri; quoties obedientiæ colla submittunt, idem alibi testatur, dicens: Modo compelluntur ad sui custodiam introire; nunc huc, illucque discurrere; nunc etiam quieti consistere; modo paulò plus vigilare: & paulò pòst, vigilias non protrahere; nunc quodlibet protinus abijcere; nunc etiam, quod horrent, sine mora perficere. *Si est aliquod genus supplicij, quod Martyres facit, tunc maximè illi Martyres fiunt, qui toties verbo Dei, tanquam gladio submissi plectuntur, quoties sibi ipsis per obedientiam moriuntur*. Sic è priscis illis Anachoretis Abbas Pambo censuit, ad quem dum quatuor Monachi viserent, è quibus vnus ieiunijs, alter paupertate, tertius charitate in proximos insignis. Sub obedientia duos & viginti annos se vitam traduxisse commemoraret, postremum ceteris prætulit, & martyrij comparauit.

Cit. Velasquez in Philip. tom. 2. pag. 194. Thomas Kempen. serm. 11. ad Nouitios.

Idem.

S. Hilar. orat. de S. Honorato. Metaphrast. Surius 28. April.

Quæ omnia si in compendium conferantur, non vnum sed plura in Religione martyria, aut cum S. Hilario *quotidianum Martyrium*, esse comperiemus. Quod reipsâ Paphnutius, insignis ea Monacho Martyr ostendit, qui nô mitius modò, aut æquale, sed durius etiam & acerbius, cruento martyrio, esse quotidianum hoc Religiosorum martyrium, palàm contestatus est: nam Ariano Ægypti Præside vniuersum exprimendæ in ipsum crudelitatis apparatum, equuleos, sartagines, secures, scorpiones, aliaque feralia instrumenta ostentante, vt sancti viri animum emolliret, & ad impura sacrificia traduceret, intrepidè respondit in hæc verba: Putasnè tua hæc tormenta adeò mihi horribilia videri, vt propterea Deum verum negandum putem? quin *imò hoc scito, nostras monasticas constitutiones, multo plura in se tormenta continere*; quoniam in multis exercitationibus assiduè tentamur. Sed Saluator noster ita nos corroborat, vt omnia perferre, & superare possimus. Quare idem etiam nunc corroborabit ad tuam hanc sæuitiam exsuperandam.

Platus de bono status Relig. l. 2, c. 22. in fine.

Iucundè hoc ipsum, & festiuè declarauit Bernardus, qui cum in Theobaldi, Principis viri ditione, magnæ turbæ occurrisset, quæ insignem latronem, ac sicarium, ad patibulum deducebat, ad eum in medio agmina accedens, dedi sibi hominem postulauit, velle eum se proprijs manibus suspendere. Inter quæ Theobaldus, ipse de sancti viri aduentu certior factus cùm accurrisset, ratus eum ignorare quis esset, ingentia eius crimina commemorare, & magnopere contestari cæpit, eum esse capitali supplicio dignissimum. Tum verò Bernardus: Noui, inquit, noui hæc omnia: atque ob hanc ipsam causam, quia non vna mors, eius sceleribus sufficit, plures ei mortes inferre statui. Sic igitur solutum ac liberum, ad suum perduxit monasterium; in quo Monachus effectus, per triginta annos quotidie, vt ait Apostolus; moriens, supplicium quod semel & simul, breui compendio subijsset, multiplici in cælis laureâ à se indies longè truculentius exegit.

Subnecto his, ad Religiosos viros breue, sed efficax S. Bernardi protrepticon, in eos qui cruces, rotas, sartagines, & truculentum spirant martyrium, interim non ad verbera, sed ad verba, ad minimam acûs puncturam concidunt penitus, & exanimantur. Hic itaque festo S. Clementis, sic quosdam miro zelo accensos perstringit: *Vt quid ergo? non possumus & nos cum Beato Clemente, Christi bibere calicem? sed fortè respondent aliqui: possemus, si opportunitas non deesset; sed persecutionis tempus cessauit. At ego fateor, non satis crediderim ita dicentibus. Quid enim? quotidie ceditis punctioni acûs vnius, & mucroni vos arbitramini posse resistere? in minimis probate conflictibus, quàm viriliter in maiori certamine stare possitis*. Molles, ac teneri, vrticas contrectare non audemus, quæ à virginibus Martyribus confricatæ non doluerunt. In his ergo paruis, & exiguis carnis molestijs nos frangi non oportet: *Ecce enim vobis* (ô Religiosi) *non dicitur, sacrificate idolis, & viuite; aut si hoc non vultis, oportet vos diuersis supplicijs interire. Nouit Dominus figmentum nostrum, nec dat nobis tam forte certamen, &c.* Quæ prolixiùs ibidem pertractat. Sed ad Sæculares festinat sermo noster, vt quemadmodum & ipsi inter SS. Martyres censeri possint, videamus. Luculentum extat D. Augustini testimonium: *Tota Christiani hominis vita, si secundùm Euangelium viuat, crux est, atque* MARTYRIUM. Idque ex eo probatur, quòd si Christianus ita constitutus sit, vt mori malit, quàm Dei præcepta violare, verus ille Christi testis, id est, Martyr existat. Vnde Clemens Alexandrinus: *Quicumque seruatoris mandata exequuntur, in vnaquaque actione* SVNT MARTYRES, *id est testes, facientes quidem quod vult, consequenter autem nominantes Dominum, & reipsâ testantes ei, cui credunt, esse carnem, cùm eam cruci affixerint cum vitijs & concupiscentijs*. Tales innumeri, & quotidie inter vos Martyres esse possunt, testante Ambrosio, cùm dixit: *Quotidie testis es Christi. Tentatus es spiritu fornicationis, sed veritus Christi futurum iudicium, temerandam men-*

Bern. serm. de S. Clem.

Sæculares Martyres Christi.

Augustin. serm. 31. de Sanctis.

Clem. Alexand. lib. 4. Strom.

Ambr. serm. 20. in Psal. 118.

tis,

tis, & corporis castimoniam non putâsti; MARTYRES CHRISTI. *Tentatus es spiritu auaritiæ, vt possessionem minoris inuaderes, indefensa vidua iura temerares; & tamen contemplatione cælestium præceptorum opem magis ferendam, quàm inferendam iniuriam iudicâsti, testis es Christi. Tentatus es spiritu superbiæ; sed videns inopem, atque egenum, piâ mente compassus es: humilitatem magis quàm arrogantiam dilexisti, testis es Christi. Ille ergo testis est Christi, qui adstipulantibus factis, Domini Iesu præcepta testatur. Quanti ergo* QVOTIDIE IN OCCVLTIS MARTYRES *Christi* SVNT, *& Iesum Dominum confitentur* sunt & alij, qui non modò præcepta seruando, sed & passiones frenando, sublimius quoddam genus martyrij sectantur: nec minorem in pace cum hisce animi monstris, quàm olim in persecutionibus cum belluis martyres, depugnando, luctam sentiunt. Hinc non est, quòd quis sibi occasionem iactet deesse martyrij: *Nemo dicat, quòd temporibus nostris, martyrum certamina esse non possunt; habet enim & pax nostra* MARTYRES SVOS. *Nam iracundiam mitigare, libidinem fugere, Iustitiam custodire, auaritiam contemnere, superbiam humiliare, magna pars martyrij est.*

Aug. Serm. 310. de Temp.

Quisquis vestrûm pauperiem, famem, calumniam, filiorum, fortunarum iacturam, morborum ac dolorum carnificinam patienter tolerat, Martyrio coronatus: non eo, quo funditur, sanguis & animus tormentorum vi exprimitur; sed alio, quod vobis erit à longiore, inuictaque in malis patientia & tale fuit patientis Iobi, de quo elatè D. Chrysostomus: *Non solum in ligno suspensio Martyrem facit: Iob enim nec carnificem vidit, nec suspensus in ligno, nec circa latera lamatus est;* attamen MVLTIS MARTYRIBVS GRAVIORA PASSVS EST. *Etenim per omnia pugnabat, & per omnia coronabatur: per pecunias, per filios, per corpus, per vxorem, per amicos, per inimicos, per seruos, per famem, per cibos, per dolores, per fœtorem, per hæc, inquam, non vni, vel duobus sed* PLVRIBVS ERAT MARTYRIBVS *comparandus.* Ecce vt teste Chrysostomo, imò & cælo iudice, sua quoque à patientia fuit, eritque Martyrij corona.

Chrysost. hom. 25. ad popul.

Tandem vt concludam, vnde exortus sum, iuuat Richardum Victorinum audire, qui super illud cant. *Sicut fragmen mali punici,* &c. sic ait: *Vbi franguntur mala granatum, ibi grana videntur; sic in animis perfecta latent virtutes; sed dum pulsatur aduersis, detegitur.*

Richard. à S. Vict. in Cant. part. 2. c. 20.

Et paulò pòst: *fragmini mali punici comparantur genæ deuota anima, quæ intrinsecus habet diuersa merita, perfectionem amoris Dei, &* DESIDERIVM PRO ILLO MORIENDI; *quod si non conceditur in corpore, facit sibi* MARTYRIVM *in* MENTE. *Mortificat carnales appetitus, propriam voluntatem, vitia cordis, prauos mores. Luctatur cum propria carne, & cum inimico indesinenter, eam impugnante.* MARTYRIVM *quoque passiones obtinet, dum affligitur pro peccantibus, dum compatitur infirmantibus, dum condescendit quâcumque necessitate laborantibus.*

Ex quibus omnibus, vnum dumtaxat seligo genus Martyrij, quod consistit *in desiderio pro illo moriendi,* QVI DILEXIT ME, *& tradidit* SEMETIPSVM PRO ME, quo sanctissimæ mentes accensæ, nos quoque valent inflammare.

Rich. cit. ad Gal. 2. 20.

Sanctissimum Patriarcham nostrum Ignatium, & Seraphicum Franciscum ardor ille in terram sanctam, in Tuscas, in Barbaros egit; huius illa diuini amoris iacula: *Absorbeat, quæso, Domine, mentem meam ignita ac melliflua vis amoris tui, vt amore amoris tui moriar, qui amore, amoris mei dignatus es mori.*

Desiderium Martyrij.

S. Antonius, celebris ille eremi incola, incensus miro Martyrij desiderio, horrenda illa sæuiente Maximini tyrannide, è deserto Alexandriam profectus est, eo animo, vt solando, visitando, animando, exhortando Martyres, eandem palmam consequeretur. Edicto publico vt omnes Monachi vrbe excederent, veste candidâ, velut nuptiali sese induit, vt inter purpuratos candidatos illustrior emineret. *Sed clementissimus Deus,* vt loquitur Chrysostomus, DESIDERANTIBVS *Martyrium præbet, aut sine Martyrio cum Sanctis præmia diuina retribuit.*

Chrysost. Serm. de Martyrib.

Alter Antonius Paduanus hoc pio instinctu, monasticam disciplinam amplexus est, vt hâc occasione, voto hoc suo potiretur.

Ne longior sim, S. Honoratus ex monacho Præsul Arelatensis, etiam in somnis sedens suum Martyrij desiderium loquebatur, vt obseruauit S. Hilarius dicens: *Habet & pax Martyres suos; Christi enim tu, quamdiu in corpore moratus es, testis fuisti. Illud enim stupendum quondam adolescentiæ tuæ robur, perpetuo abstinentiæ rigore tenuatum, & in illam, quam vidimus (aspectus licèt decoro seruato) exilitatem redactum,* CRVX *vtique* QVOTIDIANA *consumpsit.* Ac tandem subiungit: *Ita iis tantum medullis Christus insederat, vt interdum (quod expertus loquor) membris tuis placido sopore deuinctis, illum etiam in somnis officio solito tua lingua resonaret. Quàm alacer, quàm sæpe referebas somnia non aliquid præsagientia, neque aliqua in futurum anxietate solicita; sed inquieta anima desiderijs excitata ad* MARTYRIVM *scilicet, quod semper meditatione gestabas (credo interdum illudente, & prouocante cupiditatem tuam domino) tanquam excitata in fidem tuam persecutione peragebas.* Vel in somnis ardentissimum suum Martyrij desiderium testatus. Quod, quàm Deo gratum sit, D. Chrysostomus disertè pronuntiauit: *Sæpe numerò dixi vobis Martyrem facere non mortem tantum, sed animi quoque propositum: non enim euentu solo, sed etiam voluntate Martyrij corona comparatur.* Hâc vos omnes, dum ardenter, patienter, constanter pro Christo pati desideratis, frui potestis, quia coronat Deus voluntatem, vbi non inuenit facultatem.

S. Hilarius Serm. de S. Honorato.

Chrysost. Orat. de S. Eustathio.

DE COMMVNI DOCTORIS PONTIFICIS.

Sic luceat Lux vestra. Matth. 5.

Fuliginis expers.

ARGVMENTVM.

DIsceptent alij, vtrum Pontificali, an Doctorali dignitate excellere illustrius sit; ego sanctissimum virum NN. cuius hodiernâ luce festiuitatem celebramus, à doctoratûs laurea maximè commendandum suscepi. Ac primum quidem splendidissima Doctorum elogia à *luce*, cui seruator noster eos comparauit, mutuabor, atque adeò illos *coruscantia fulgura*, non inania tonitrua, vt clamosi quidam Oratores: *Lucidissimas* in hoc turbido mundi Oceano *Pharos: Stellas* firmamenti, ac sole ipso lucidiores *lampades* omni fuligine inanis gloriæ expertes comprobabo. Tum vanos illos, & insanos Magistros prurientes auribus coarguam, qui verâ scientiâ destituti, inani doctoratûs titulo stolidè gloriantur. Quos inter censendi, ac perstringendi Medici, Causidici, Iudices, Confessarij, qui debita officiò suo peritiâ minimè instructi, grauissimam Reipublicæ, fortunis, corporibus, animisque iacturam faciunt. Illud quippe Sancti Thomæ, omniumque Theologorum commune iudicium est: Quòd *quisque tenetur scire ea, quæ ad eorum statum, & officium spectant.* Vnde & omnis damni emergentis, rei sunt. Quare nôrint hi sibi incumbere, vt assiduo se studio aptos reddant, nec discere erubescant, cùm Doctores grauissimi de se ipsi fateantur, sibi semper superesse, quod discerent.

S.Thom. 12 q. 76. a. 2.

§. I. *Ecclesiæ Doctor vt alijs splendidis titulis præfulgeat, proprijssimè tamen* LVX MVNDI *vocitatur.*

§. II. *Doctores vani ac insani, quos* SCIENTIA INFLAT, *inanis gloriæ fuligine expurgandi.*

§. III. *Sanus ac sanctus Doctor, semper se discere profitetur.*

DE

DE COMMVNI DOCTORIS PONTIFICIS.

Sic luceat Lux vestra. Matt. 5.

CVm de Sanctissimi huius Pontificis N N ac subtilissimi Doctoris excellentiá dicturus sim, anceps hæreo, vtrâ dignitate, an mitrâ Pontificiâ, an doctoratûs Laureâ illustrior exstiterit; nec leuis dubitatio, vtro ex officio, Pontificatu an Doctoratu maior in Ecclesiam vtilitas redundarit?

Pro Pontificatu faciunt & sanctorum oracula, & rationum momenta. Inprimis Redemptor noster ostensurus quantam mundo vtilitatem contulerit: *Ego*, inquit, *sum Pastor bonus*. Non autem dixit, ego sum Doctor Sapiens; quasi maior ex illo munere, quàm ex hoc vtilitas oriatur.

Ioan. 10.

Vnde D. Bernardus ad Papam Eugenium, nihil Ecclesiæ vtilius esse sentit, quàm bonum Pastorem: *Sicubi*, inquit, *raritas pretium facit, nihil in Ecclesia pretiosum, nihil optabilius bono, vtilique Pastore*. Proinde sicubi, talis reperiatur, confestim inijciendæ sunt manus, & totis viribus satagendum, ne quâ vi, ne quâ arte malitiæ, fructuosa promotio valeat præpediri. Ita Bernardus.

Bernard. Epist. 241. ad Eugen.

Comparari possunt hi Ecclesiæ Pontifices, ac Pastores, cum arborum radicibus, iuxta illud Dauidicum: *Plantâsti radices eius*, hoc est Principes, ac Pastores huius populi elegisti. Nam quemadmodum ex radicibus haurit tota arbor succum illum vitalem, quo nutritur, ita & tota Respublica à bono Præsule spiritualia accipit alimenta, quibus proficit & vegetatur.

Psalm. 79.

Vnde Chrysostomus: *Quemadmodum*, inquit, *videns arborem folijs pallentibus, marcidam intelligis, quòd aliquam culpam habeat circa radicem. Ita cum videris populum indisciplinatum, sine dubio cognosce, quod sacerdotium eius non est sanum*. Sic iuuat contrario modo philosophari: quemadmodum qui videt arborem florentem & vernantem, sanam ac vegetam, non dubitat esse radicem, ex qua tota illa arboris amœnitas pullulat, ita & qui videt Rempublicam, clerum, populum, bonis moribus instructum, optimos ei præesse non dubitat Pastores, à quibus tota illa virtutum seges oriatur.

Chrysost. in tract. de symbolo.

Summus Pontifex olim. & in humeris, & in pectore. nomina filiorum Israël gestabat, verumque sanè optimâ ratione: *Nam in humeris portabat*, inquit Arnobius tract. de verbis Domini in cruce, *vt per hoc intelligatur, quomodo in portandis fratrum oneribus, officium illud se habere debeat; quantaque ei ex debito regiminis, solicitudo incumbat, vt proprijs humeris ouem perditam ad ouile reportet*. Ita ille. *In pectore verò gestabat*, inquit idem Arnobius, *quia pectus eorum, qui sunt in regimine, aliud occupare non debet, quàm animarum zelus*. Itaque boni Pastores in salutem subditorum toto pectore incumbunt; & si quos laborum pondere pressos reprehendunt, humeris suis impositos, in cælum portant.

Exodi 28.

Arnobius

Demum ratione sic argumentor: quia Doctor solùm viam monstrat, illuminando intellectum; at vero Pastor in viam deducit, trahendo voluntatem, per leges, per supplicia, per præmia. Vnde est illud Ieremiæ 1. ad Pastorem Israël: *Ecce constitui te hodie super gentes, & super regna, vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes*. Quanto igitur facta verbis præstant, tanto Pastores vtiliores Reipublicæ, quam Doctores. Vnde planè sanctissimus Doctor N. N. cuius hodie festiuitatem celebramus, videtur maiorem vtilitatem præstitisse Ecclesiæ, præsidendo, statuendo decreta, iubendo leges, ferendo censuras, bonis præmia, malis supplicia diuidendo: quàm præstiterit docendo, prædicando, scribendo: cùm per hæc viam virtutis solùm ostenderit, per illa ad viam salutis impulerit,

Verùm enim verò, pro doctoratu non minora se offerunt rationum præsidia, & sanctorum Patrum testimonia. Primùm ex sacris literis, quanta sit eorum vtilitas, apertissimè demonstratur. Facit inprimis locus iste cant. 3. *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israël; omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi: vniuscuiusque ensis super femur suum, propter timores nocturnos*. Quid enim lectulus Salomonis, nisi Christi Ecclesiam adumbrat: quid illi sexaginta fortes gladio armati, nisi Ecclesiæ doctores, verbo Dei instructos, munitosque designant? vt enim Salomonis lectulum præsidiarij milites tuebantur, ne qua vis hostilis in eum irrumperet, ita Ecclesiæ doctores ipsam Ecclesiam muniunt, & defendunt; ne qua Hæreticorum; siue inferorum pestis in eam irruat & grassetur, vt D. Augustinus interpretatur.

Aug. l. 4 contra Iulian. c. 10

Non minor Doctorum vtilitas colligitur ex capite 7. Cant. vbi Christus suam Ecclesiam allocutus: *Collum*, inquit, *tuum sicut turris eburnea*. In quem locum S. Isidorus: *In collo*, inquit, DOCTORES *designati sunt, qui turri eburneæ propter firmitatem, & pulchritudinem comparantur, qui ciuitati Dei, & robur præstant, & decus*.

Isidorus in cant. c. 7.

Accedit illud oraculum Danielis 12. in quo viros probos, ac iustos, cum splendore firmamenti comparauit; Doctores tamen, & qui *ad iustitiam erudiunt multos*, cum ipsis astrorum luminibus.

Daniel. 12.

In quem locum D. Hieronymus: *Vides*, inquit, *quantum inter se distent iusta rusticitas, & docta iustitia? alij stellis, alij cælo comparantur*. Quasi diceret, quanto astra ceteris cæli partibus clariora splendescunt; tanto Ecclesiæ Doctores ceteris hominum generibus vtiliores in terris commorantur.

Hierony. lib. de optimo genere interpretandi.

Quibus hactenus in vtramque partem disceptatis, erit fortè, qui litem dirimat, dum diuinum hunc virum, vtrâque dignitate æquè eximium fuisse atque duo hæc ornamenta Pontificatus & doctoratus ita inter se coniuncta, vt ab inuicem in Episcopo separari non posse, contendat, vt patet ex illo Pauli: *Oportet Episcopum* DOCTOREM *esse*; quasi qui Doctor non sit, neque aptus esse possit, vt Episcopali munere fungatur. Et propterea Apostolus cùm alia Ecclesiastica officia distinxerit, hæc duo copulauit, dicens: *Ipse dedit quosdam quidem*

1. Timot. 3.

Ephes. 4. *dem Apostolos, quosdam autem Prophetas; alios verò Euangelistas; alios autem* PASTORES AT DOCTORES. Disiunxit quidem alios Ecclesiæ Ministros; sed hos duos, Pastores & Doctores penitus coniunxit. Vt D. Augustinus ad Paulinum exponit, dicens, Paulum hic *Pastores & Doctores* simul complexum fuisse, *vt intelligerent Pastores, ad officium suum pertinere doctrinam.*

Augustin. epist. 59. ad Paulin.

Ego interim breuitatis memor, cùm vtramque excellentiam pro dignitate deprædicare non valeam, eum hodiernâ luce (de Pontificali ac Pastorali munere aliàs dicturus) à Doctoratu dumtaxat extollam.

§. I.

Ecclesiæ Doctor vt alijs splendidis titulis præfulgeat, proprijssimè tamen LVX MVNDI *vocitatur.*

GEntiles olim insanientis Sapientiæ studiosi, vniuersum terrarum orbem peragrârunt, & ad vltimos mundi cardines penetrârunt, vt insignem aliquem sublimioris scientiæ Doctorem nanciscerentur. Sic Pythagoras diuinos Memphiticos, Plato Ægyptios sapientes, & Architam Tarentinum audituri, magna & laboriosa itinera emensi sunt. *Ad Titum Liuium lacteo eloquentiæ fonte manantem, de vltimis Hispaniæ, Galliarumque finibus, quosdam venisse nobiles legimus quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, vnius hominis fama perduxit. Apollonius Philosophus intrauit Persas, penetrauit Caucasum, Albanos, Scythas, Massagetas, opulentissima Indiæ regna penetrauit, &c. Vt Hiarchiam in throno sedentem aureo & de Tantali fonte potantem, inter paucos discipulos de natura & motibus, ac siderum cursu audiret docentem.* Edicto cauerant Athenienses, ne Megarenses venirent Athenas: Euclides sub noctem tunicâ muliebri tectus, Megaris clam Athenas irrepebat, vt vel noctis aliquo tempore, doctrinam Socratis audiret; rursumque sub lucem milia passuum paulò amplius ab eâdem veste tectus redibat. Tantus eos ardor sciendi, tantum etiam vanæ ac profanæ sapientiæ desiderium eos tenebat: tanta peritioris alicuius Magistri ac Doctoris admiratio existimatioque eos rapiebat. At Clemens Alexandrinus: *Iam certè*, inquit, *quoniam ipsum* VERBVM *venit ad nos cælitus, non est nobis amplius eundum ad humanam doctrinam Athenas, & reliquam Græciam, vel etiam Ioniam, ad inquirendum curiosè: si est enim nobis ille Magister, qui impleuit omnia sanctis potestatibus, opificio, salute, beneficio prophetiâ, doctrinâ: omnia nunc instruit Magister, & vniuersum iam Athenæ & Græcia factum est* VERBO. Diuinus hic è cælo Magister sedentibus in tene-„bris, & vmbra mortis apparuit, ac doctrinæ suæ „radijs tenebras dispulit, errores detexit diaboli „fraudes, & tyrannidem aperuit, mundum illuminauit: De se etenim ipse testatur: *Ego sum* LVX MVNDI. Vbi S. Thomas: *Aduertendum est, quia non ait, ego sum lux Angelorum, vel cæli; sed* LVX MVNDI, *id est hominum in tenebris commorantium*: quam quorundam animis tam copiosè communicauit, vt eos velut totidem soles ad alios illuminandos plenè collustrârit. Nam cùm in mundi constitutione luminare vnum magnus diuinæ fuisset molitus, & æthereos deinde orbes magnâ luminum varietate exornâsset, post cursum perennium sæculorum, Ecclesiam suam aggressus, vt nouum cælum inusitato artificio distingueret, Zodiacum effecit mirabilem: in quo non Taurum, Arietem, aut Leonem posuit, aut reliquas duodecim signiferi orbis imagines, sed duodecim Apostolos, vt totidem soles, diuinâ luce formosos, iubare plenissimo radiantes. Præclarè Arnobius: *Cæli*, inquit, *facti sunt Apostoli, habentes in se solem iustitiæ, & merita in modum stellarum pro varietate diuerso splendore radiantia.* Hos soles postea secuti sunt alij Ecclesiæ *Doctores*, quos D. Cyrillus *luminaria mundi* vocauit; Doctrina quippe lumen est animi, à qua & luminosi, cælestis doctrinæ Magistri, & lumina, & soles appellantur. Ita Paulum Doctorem gentium, *communem solem* nuncupauit D. Dionysius, & hoc ob præfulgidos sapientiæ suæ radios, quos per orbem vniuersum, & linguâ, & calamo eiibrauit. Ita Gregorius Nazianzenus Magnum Basilium ob mirabilem diuinarum rerum, & humanarum cognitionem, cum sole componit, in quo notat pulchritudinem, magnitudinem, cursum, potentiam, quæ Dauid præconio suo in sole commendauit. Et illi quidem pulchritudinem ait fuisse virtutem: magnitudinem, Theologiam: cursum, perpetuam virtutis agitationem, per quotidianos ascensus ad Deum ferentem: denique potentiam, doctrinæ partitionem, & communionem. Pari modo Saluianus S. Honoratum soli æquiparabat. Tales Isidorus Ægyptius describit par illud geminum clarissimorum Doctorum Basilium & Gregorium Nazianzenum, qui inquit vitæ suæ, ac præceptionum lumine, *orbis terræ finibus præluxerant.* Ex hac autem luminum varietate, quæ non lacteum, nescio quem circulum, sed clarissimum & splendidissimum orbem efficiunt, quantam pulchritudinem, quot & quantas mortalium mentibus vtilitates oriri necesse sit, pleniùs deducemus.

Hieron. ep. ad Paulin.

Aul. Gellius l. 6. c. 10.

Clem. Alexand. adm. ad Gent.

Laurent. Iustinian. de perfect. diuin. l. 12. c. 8. n. 10.

Ioan. 8.

S. Thom. in Ioan. c. 8.

Arnobius in Psalm. 18.

Cyrill. l. 9. c. 18.

Dionys. de diuin. nom. c. 7.

Greg. Naz. orat. 20. pag. 362.

Psalm. 18.

Hilar. Arel. de vita Honorati.

Isidor. l. 1. epist. 188.

1. Ac primum quidem in doctorem nostrum N.N. illustre illud aptissimè quadrat encomium, quod S. Paulinus notæ Antistes de Augustino, densas Hæreticorum tenebras, doctrinæ suæ luce dissipanti pronuntiauit; cuius cygneam vocem in tanti Doctoris admiratione obstupefactam iuuat audire. *O lucerna dignè super candelabrum Ecclesiæ posita quæ latè Catholicis vrbibus de septiformi lychno pastum oleo lætitiæ, lumen effundens, densas licet Hæreticorum caligines discutis & lucem virtutis à confusione tenebrarum, splendore clarifici sermonis enubilas.* Haud aliter, de quo nunc agimus N.N. quà stylo, quà verbo, virtutumque exemplo, errorum nebulas latè disiecit, ac dissipauit.

S. Paulin. epist. 41.

Nec minus aptè Doctores vocantur etiam in sacris Scripturis *fulgura coruscantia*, ob vim quandam in agendo mirificam. Sic purpureus Psaltes Deum alloquens: *Fulgura coruscationes*, hoc est, ait S. Hilarius, *Apostolicas prædicationes, & splendorem doctrinæ Dei*, quæ condensam illam, & malignam dæmonum virtutem, coruscationis luce dispergit. Idipsum hoc peruersissimo sæculo, dum sacer Ecclesiastes, diuini verbi Doctor suggestum conscendit, altè inculcandum est. *Fulgura coruscationem.* Multos quidem indies reperire est, inani vocis sono, & elato vanæ eloquentiæ clamore, tonantes; sed paucos ignitis verborum iaculis fulgurantes. Hos rectè Hector Pintus militibus comparauit, qui frustra vrbem „ oppugnant multo sulphureo puluere, si machinæ „ bellicæ ac bombardæ non habeant pilas, quas „ proijciant, quibus muros contundant & euer- „ tant,

Doctores fulgura.

Hector Pintus in Esa. c. 25.

„tant, & hostes interficiant: quia tunc nihil aliud „efficiunt, quàm consumere puluerem frustra, & „aërem sonitu implere. Sic Concionatores nec „muros superbiæ auditorum, nec turres vanitatis „eorum euertunt, nec animi hostes vulnerant, qui ex inani cerebro, & pectore omni virtute vacuo, vanum populi plausum captantes deblaterant. MAGISTRI *prurientes auribus*, qui toti sunt in comenda & struenda oratione, quam puerilibus pigmentis referciunt, atque in eo decus positum, gloriamque dicentis putant, non vt prosint audientibus, sed vt plausibiliter omnia dicant venustè, concinnè, & numerosè. Itaque pauca è diuinis oraculis solidè ab illis promuntur, quæ fabellarum, & ludicrarum historiarum admixtione, quas veluti pauonijs plumis, ad insignem varietatem expingunt, & profanâ exoticarum rerum amplificatione dedecorant. Id contigisse temporibus suis mærebat S. Hieronymus, quod dimissis Apostolorum scriptis, tanquam in Athenæo, & auditorio Sophistico vanissimam pompam instruerent diuini verbi Doctores, id studerent vnum, *vt oratio Rhetoricæ artis fucata mendacio, quasi quadam meretricula procederet in publicum, non tam erudiuura populum, quàm fauorem populi quæsitura*. Nimia certè & fucata illa concinnitas frangit omnem auctoritatem & dicentis, & diuinarum rerum quæ exponuntur, adeò vt inanis vel ridicula illa sit futura concio. Quare Isidorus Pelusiota adhibendum esse dicit, *vnum sermonem*, non eum qui titillet tantùm aures, animum nil commoueat. Hinc D. Basilius *ampullas in oratione sophisticas* respuit, vt S. Hieronymus *cothurnatam eloquentiam*. S. Prosper *phaleratam*. Illa modulamenta, & penicillo artis colorata, lenocinium illud picturatæ eloquentiæ, & calamistri dictionis, bracteæque pueriles, ferri possent in iuuenum cœtu, & declamatione scholastica; diuinorum verò mysteriorum explicationem, & sacrum locum, & Ecclesiæ Doctorem dedecent. Sed alia symbola videamus, quibus diuini Scriptores, sacros Doctores depingunt. Sunt, qui velint eos in Ecclesia tanquam *Pharos* positos, ad animos, calamitoso è naufragio subducendos, placidumque omnibus ac securum salutis portum aperiendum. Viderunt hoc clarissimi viri, & suis scriptis prædicauerunt. Cassianus Piamonem Sacerdotem, vocat *sublimissimam Pharum*. Quemadmodum *Paulinum* Nolanum Episcopum, splendidissimæ vitæ virum, *sanctitate & scientiâ præditum, quasi* PHARVM *lucidissimam* ereait, & posuit Dungalus author non ignobilis. De S. Basilio Nyssenus: *Cùm veluti fax noctu per mare, Ecclesia bono apparuisset, omnes ad rectam viam conuertit*. Crederes clarissimum Doctorem nostrum N. N. in hoc mundo, ceu turbulento mari, doctrina conspicuum quasi *Pharum sublimissimam* constitutum ad dirigendos hominum animos, & subducendos è calamitosissimo vitæ, salutisque naufragio: quod certè fecit & doctrinæ sanctioris luce, & exemplo vitæ purioris, quæ & ipsa lux est: illa ignorantiam, errorem que ex hominum mentibus depellit: hæc autem vitiorum caliginem, noctemque dissipat, itaque in salutis æternæ portum feliciter deducit.

[Timoth. 4. v. 3.] [Hieronym. præfat. l. 3. in epist. ad Galat.] [Isidor. Pelus. l. 1. epist. 108. Basil. de homil.] [2. Doctores Phari.] [Cassian. coll. 18. c. 2.] [Tom. 2. Bibloth. SS. Patrum.]

Clemens Alexandrinus meminit cuiusdam Thrasybuli, qui cùm exules in Atticam reduceret, hybernâ, obscuraque nocte, clarus ignis præcedens apparuit, qui incolumes duxit omnes, vnde illic aram *Lucifera* posuerunt. An illud fictum ad hominis illius commendationem, an verum, non disputo: hoc tantum assero, in densis obscurisque ignorantiæ tenebris, vitiorumque nubibus, ac procellis, quibus sæpe sæpius inuoluuntur hominum animi, diuino beneficio hanc nobis Pharum, ac salutares ignes præluxisse, qui Andabalis & in alta illa scelerum nocte cæcutientibus præirent. Idque eo magis necessarium, atque vtilius populo Christiano, quòd Hæretici tenebriones, infidum ac fatuum lumen ementiti, vt olim dolosus Vlysses, è sua caligine fumantia busta ostentant, vt decipiant incautas: piscatores æmulati conscleratos, qui nocturnum lumen perfidiosè attollunt, vt prædâ potiantur. Quos Imperatoris leges damnant & coërcent, & memini in Iure scriptum esse in hunc modum: *Ne piscatores lumine ostenso fallant nauigantes, quasi in portum aliquem delaturi, eoque modo in periculum naues, & qui in eis sunt, deducant, sibique execrandam prædam parent, Præsidis prouinciæ religiosa constantia efficiat*. Id quidem politico Magistratui curæ est; sed multo religiosiùs curandum est, ne hominum impiorum ac falsorum doctorum facibus illecti Catholici, & fatuo igne falsi text[u]s, ac scripturarum (quam facem heterodoxi passim prætexunt) decepti, in syrtes hæreseon impingant, & naufragium patiantur; quodque grauius detestandum, diligentiùs curandum, ac longè studiosiùs cauendum, ne Ecclesiastici Doctores, qui sanâ doctrinâ, ac sanctâ vitâ omnibus Pharus esse debent, dum ficto quodam probitatis, ac sanctitatis fulgore ad se oculos, animosque pertrahunt, motum interim prauitate, ac turpi consuetudine, suos luctuosissimo animarum naufragio in syrtes, & charybdes allidant. Quare, qui vitâ & corruptis moribus dehonestat verbi Dei prædicationem, auderque in publicam lucem venire, auditores suos publico præconio testes aduocat impudentiæ suæ & temeritatis. Neque verò est, vt ab eiusmodi hominibus expectemus insignem aliquem fructum ad animos commouendos, & amplificandam numinis gloriam, quos verè Isidorus Pelusiota aiebat *diuinam prædicationem auertere*, quòd dictis contraria faciant. Quod D. Hieronymus grauissimè monet Nepotianum: N*e confundant opera tua sermonem tuum. Delicatus Magister est, qui pleno ventre de ieiunijs disputat. Accusare auaritiam & latro potest. Sacerdotis Christi, os, mens manusque consentiant.*

[Clem. Alexand. l. 1. Strom.] [D. de incend. l. ne pisc.] [Isidor. Pelus. l. 2. ep. 149.] [Hieronym. epist. 2. ad Nepotian.]

Magnificum semper mihi visum fuit, vt Doctores, *stellæ* nominentur, neque enim à ratione alienum est, vt cùm illos Dei filius, mundi lucem dixisset, ad eam explicandam, sempiterni illi ignes adhiberentur, qui ceruleos illos orbis tholos mirabili varietate, & exquisitâ pulchritudine venustant. Ita Gregorius Nyssen. Miletium Episcopum rebus gestis, scientiaque clarum, vocat *Stellam*, quod ad imitationem cælestis magistri proximè accederet, quem Ioannes vocauit *Stellam matutinam*. Præclarissimè Daniel Propheta: *Qui ad iustitiam erudiunt multos, fulgebunt sicut* STELLÆ *in perpetuas æternitates*. Has stellas potentissimis suis digitis, & dædalâ manu, rerum omnium Architectus effecit, & in firmamento Ecclesiæ posuit, ad incredibiles hominum vtilitates, vt Rex pius, claro vaticinio prosecutus est: *Lunam*, inquit, *& stellas, quæ fundasti*. Cassiodorus hoc loco *Stellas* interpretatur *Religiosos*, vitâ, moribus, & Religione collucentes. Gregorius Magnus, *Sanctos*. Theologiæ Princeps S. Thomas, *Doctores*. Hoc autem cælestibus illis luminaribus proprium est, quòd æquè vni ac millibus luceant. At stellæ plures, quæ hoc sæculo fulgent splendorem suum, ac radios contrahunt, nisi mundo luceant. Si pauci Auditores, *si rari nantes in gurgite vasto*, tenebras sibi, si ad eos dicant, offundi sentiunt.

[3. Doctores Stellæ.] [Greg. Nyss. in funere Miletij.] [Apoc. 22.] [Daniel. 12.] [Psalm. 8.] [Cassiod. in Psalm. 8.]

Martyris Photina Samaritana, cumq; Christus locutus est, & Ioseph, & Victoris filiorum: nec non Sebastiani Ducis, Anatolij, Photij, Photidis Parasceues, & Cyriaca Germanarum sororum, qui omnes Christi fidem confessi, martyrij palmam consecuti sunt. Concludit Cornelius Vi-„ detur ergo Samaritana hæc suos filios, item fra-„ tres, ac sorores ad Christum conuertisse, ac cum „ ijs Martyrij palmam accepisse.

Beda in Cant.

Concludo & ego, cum venerabili Beda, in illud Canticorum: *Sicut fragmen mali punici, ita gena tua,* abditam mysterij rationem enucleatiùs in fragmine expendendam, dum mali punici grana, nemini comperta asserit, nisi eorum dissecto cortice; quo integro, atque illæso, abdita semper delitescere. Tum subijcit: *Sic sancta Ecclesia, quæ eam ampliùs frangi aduersis contigerit, eo clarius, quos virtutum grana, variis fidei tegmine complectatur, reserat.*

Vnum hîc maximè deplorandum, ac detestandum occurrit, Cacodæmonem mundi mancipia, suos Martyres, per longè duriora, ac diuturniora tormenta excarnificatos, non pauciores numerare, & Christo Iudici, ad ruborem nostrum exprobare, vt pro rei indignitate, S. Cyprianus feruentissimè exaggerat, dicens: *Ponat vnusquisque ante oculos Diabolum cum seruis suis, id est cum populo perditionis, ac mortis, in medium prosilire, dicentem: Ego pro istis, quos mecum vides, nec alapas accepi, nec flagella sustinui, nec crucem pertuli, nec sanguinem fudi; sed nec regnum caleste illis promitto, & munera mihi quàm pretiosa, quàm grandia, quam nimio & longo labore quæsita, sumptuosissimis apparatibus comparant. Tuos tales Munerarios, Christe, demonstra. Quid ad hæc respondebimus, fratres charissimi.*

Cyprian. serm. de Eleemosyna.

Dum Diabolus inducet, qui se, & filios, ac filias sibi immolârunt: dum eos inducet, qui crapulâ, ebrietate: Venere, vires & valetudinem insumpserunt: qui inuidiâ, liuore, irâ, carnem & ossa exederunt: qui in duello sanguinem, vitam, corpus, & animam prostituerunt: *Quid ad hæc respondebimus,* Auditores? miserandam horum infelicium Martyrum lanienam, vobis ob oculos proponam, vt non pigeat, ac pudeat nos ea pro benignissimo Redemptore, qui nos sanguine suo emit, & redemit, subire, vt in æternum viuamus: quæ filij tenebrarum, pro atrocissimo humani generis hoste exantlare non dubitant, vt in æternum pereant,

§. II.

Qui, quamque innumeri Martyres sæculi, ac Satanæ?

1. Martyres diaboli gentiles ac idololatræ.

1. **D**Iabolus inter suos Martyres in arenam producet Lanistas illos Romanos, qui super quemuis rigorem monasticum, ab omnibus se abstinebant, insuper nullos labores, quantumuis arduos recusare, vitam & sanguinem in apertum discrimen vocare non reformidabant. Sub vno Traiano, vt Lipsius commemorat, gladiatorum decem millia, immani laniena sibi inuicem carnifices, Satanæ Martyres, occubuêre. De his Seneca: *Nihil habent, quo tegantur, toti corporibus ad ictum expositi, numquam frustra manum mittunt.* Pergit porrò, eorumque carnificinam sæuientis populi barbaro applausu accendi describit: *Occide, vre, verbera; quare tam timidè incurrit in ferrum? quare parum audacter occidit? quare parum libenter moritur? Plagis aguntur in vulnera, & mutuos ictus nudis, & obuijs pectoribus excipiunt.* In has leges ferreas iurabant, & cacodæmoni sacramentum dicebant: *In vincula, verbera & necem.* Acron in Horatium: *Gladiatores ita se vendunt & cautiores faciunt vri flammis, virgis secari, ferroq; necari.*

Lipsius Saturnal. l. 2. c. 12. Seneca epist. 76.

Lipsius c. 5. l. 2. c. 5.

Diabolus inter suos Martyres inducet Socratem, quem Philosophus Romanus omnibus in exemplum fortitudinis proponit: *Si exemplum desideratis, accipite Socratem perpessicium senem, per omnia aspera iactatum, inuictum fame, & paupertate, quam grauiorem illi domestica, onera faciebant: & laboribus, quos militares quoque pertulit. & quibus ille domi exercitus, siue vxorem eius spectes, moribus feram, linguâ petulantem, siue liberos indociles, & matri quàm patri similiores, &c. post hæc carcer, & venenum.* Ceterum vt Tertullianus loquitur, *gloriæ animal,* enormibus flagitijs deditum, victima fuit non miserantis orci: Socratem quippe in amoris fæcibus defixum, & impuro amore occupatum, fœdæ rei honestam laruam prætexuisse, & qui reipsa esset spurcissimus, affectâsse externa specie, animorum non corporum amatorem videri, fusè docet Reynaudus, in naturali Theolog dist. 5. n. 857. Copiosissimè Theodoretus l. 12. contra Græcos, post præmissam ex Platone Socratis temperantiam, quâ etiam esurientibus abstinentiam indicebat & deuitationem obtutuum, aliaque eius monita, in speciem sanctæ, & solidæ virtutis ementita signa, hæc de Socrate verus sanctimoniâ subijcit: mera verba hæc sunt, rebus factisque ca-„ rentia: Socrates enim pulchrorum adolescentium „ causa, frequens gymnasia obibat, flagitiosoque „ spectaculo pascebat oculos. Id enim & Phædrus, „ & Charmides, & alij Platonis Dialogi testantur. „ Quæ verò Alcibiades de eodem Socrate loqua-„ tur, Plato quidem scribit; ego autem, vt Socrati „ parcam, potius obticebo: tantam ij Dialogi, So-„ cratis ineptiam, ac petulantiam narrant: tantum-„ que incitamentum præbent lubricis ad peccan-„ dum hominibus. Interim hunc *Martyrem diaboli,* „ *& carnis mancipium,* ita suspexit Erasmus, vt iam more suo potus, & hilarior, exclamaret: *Vix mihi tempero quin dicam: Sancte Socrates, ora pro nobis.*

Seneca epist. 104.

Tertull. c. 1. de anima.

Sic & Catonem, sic Epictetum, sic Diogenem, in cuius demortui pera, duæ tesseræ, & effigies amasiæ reperta, diabolus inducet.

Lib. qui dicitur quinti Euangelij professores c. 1. Reynaud. de virt. & vitiis l. 1. n. 84.

Sed parum hoc, integras inter suos Martyres gentes, & nationes censebit. Quæ hodie apud Lacedæmonas solennitas maxima est, δ.αμαςίγωσις, id est, flagellatio, non latet. In quo sacro ante aram *Nobiles quique adolescentes flagellis affliguntur, adstantibus parentibus, & propinquis, vt perseuerent adhortantibus. Ornamentum enim & gloria deputabitur, maiore quidem titulo, si anima potius cesserit plagis, quàm corpus.*

Tertull lib. ad Mart. c. 4.

Atque vt noueritis, quàm miseri, ac verè miserandi hi Martyres, futilem ac inanem periturae gloriolæ fumum illos incitâsse asserit Tertullianus, nobisque ad paria exantlanda, æternæ gloriæ laude exstimulat: *Igitur si tantum terrena gloria licet de corporis, & animi vigore, vt gladium, ignem, crucem, bestias, tormenta contemnant sub præmio laudis humanæ: possum dicere, modica sunt ista passiones, ad consecutionem gloriæ cælestis & diuina mercedis.*

In Arauzia, vbi Pagoden Idolum adorant, cultris ac nonaculis se incidunt, donec ex curru, in quo vehuntur, mortui decidant; qui verò de populo sub rotas currtuum sese vltro conijciunt, ac prosternunt, vt comminuantur, maximè glorioso mortis genere occumbere, nobilissimas Dijs victimas sese exhibuisse iactantur.

histor. soc. p. 1. l. 9. n. 156.

Sed quæ hactenus adduximus, multum exsuperare

In Hist. prou. 7. §. 11.

rare videntur, quæ Ioannes de Sumarraga Minorita, primus Archiepiscopus Mexicanæ vrbis, inde præscripsit, in epistola ad sui Ordinis congregationem collectam Tolosæ 1532. quid in sola illa ciuitate Mexicana, vbi diabolus colebatur, quotannis plusquam viginti millia corculorum, quæ puellorum, ac puellarum corpusculis euulsa, solita erant illi offerri; quibus congruit illud Psaltis regij: *Immolauerunt filios, & filias suas dæmonijs.*

Psalm. 105.

Quid ad hæc respondebitis, Auditores, qui ægrius fertis filios, ac filias Deo vero, in Religione, ac virginitatis voto consecrari, quàm mundo, carni, & diabolo immolari?

2. Martyres diaboli hæretici.

2. Diabolus inter suos Martyres inducet Hæreticos, qui ex merito flammis, alijsque atrocibus pœnis addicti, diabolicâ pertinaciâ omnia perpeti, quam errores suos, & falsa dogmata reuocare maluerunt. Quorum constantiam sectarij frustra deprædicant; nam *si de passione gloriandum est*, inquit Augustinus, *potest & ipse diabolus gloriari.* Et alibi propositis Christianorum vexationibus, subdit: *Non ista perpeti fructuosum est, sed ista pro Christi nomine, non solùm æquo animo, sed etiam cum exaltatione tolerare. Nam multi hæretici, nomine Christiano animas decipientes, multa talia patiantur; sed ideo excluduntur ab ista mercede, quia non dictum est tantùm: Beati, qui persecutionem patiuntur; sed additum est, propter iustitiam. Vbi autem sana fides non est, non potest esse iustitia, quia iustus ex fide viuit.*

Augustin. serm. 137. de diuersis c. 4.
August. lib. 3. de serm. Domin. in monte c. 9.

Eiusmodi, quos Hæretici suo Martyrum albo inscripsêre, vocat Bernardus *perfidiæ Martyres*, eorumque constantiam refert ad dæmonem, eorum animos possidentem; sic enim disserit: *Mirabantur aliqui, quòd non modò patienter, sed & læti, vt videbantur, ducerentur ad mortem. Sed qui minùs aduertunt, quanta sit potestas diaboli non modò in corpora hominum, sed etiam in corda, quæ semel permissus possederit. Nonne plus est sibimet hominem iniicere manus, quàm id libenter ab alio sustinere? Hoc autem in multis potuisse diabolum frequenter experti sumus, qui seipsos aut submerserunt, aut suspenderunt. Denique Iudas suspendit seipsum diabolo sine dubio immittente. Nihil ergo simile habet constantia Martyrum, & pertinacia horum: quia mortis contemptum in illis pietas, in istis cordis duritia operatur.*

Bern. serm. 66. in Cant.

Quid? quod plerique Hæreticorum, non ob falsa dogmata, sed grauissima, & maximè enormia flagitia; ob promiscuam inter quotumuis vxores Venerem, ob Sodomiam, quo Caluinus Geneuæ turpiter notatus, ob occultas fornicationes, & horrendas in Deum ac diuos blasphemias, diaboli Martyres effecti sunt. Tales exstitère infames illi *Lolhardi*, de quibus Spondanus: An. 1315. vigebat in Austria, & vicinis regionibus impia Hæresis, Auctore *Lolhardo* quodam *VValtero*, multa continens ex inferno eruta capita, quæ Trithemius recenset: ,, videlicet, Luciferum cum ceteris dæmonibus ,, iniustè cælo pulsos fuisse, foreque aliquando re-,, stituendos; Michaëlem autem, ceterosq; Ange-,, los, æternis cruciatibus deputandos: Beatissi-,, mam Mariam post partum non mansisse virgi-,, nē: Dominicum corpus in sacramento esse De-,, um fictitium. Matrimonium esse iuratum mere-,, tricium; periurium non esse peccatum: Deum ne-,, scire, aut certè non punire mala, quæ sub terra ,, fierent; vnde & fornicabantur promiscuè in lo-,, cis subterraneis; ob quæ, aliaque abominanda, ,, crematum Coloniæ Anno millesimo, trecentesi-,, mo, vigesimo secundo. Suo quoque Martyrologio sectarij inserere possunt Patereos, & Bugares, quos Meyerus *Sodomiticos* appellat, & Anno 1235.

Spondanus annal. Eccl. an. 1315. n. 1.
Trithem. in Chron. hoc anno.
Spondanus annal. Eccl. an. 1235. n. 3.
Meyerus an. 1236.

multos ex ijs obstinatos igne crematos, inter illustriores commemorent. His accenseri debet *secta impurorum*, quæ An. 1340. detecta, & ortum habuit à quadam Adolescentula Cremonensis agri. Hæc externo cultu, ieiunijsque & austeritatibus, sanctimoniæ exemplo cunctis prælucens, secreto sacrilegio cuiusdam impurissimi Sacerdotis flagitiosam vitam agebat. Quouisque sumpta audacia in publicum prodeundi, compositi ad omnem seueritatis imaginem, vitæ sanctioris auctores videri voluerunt; Concionantesque passim fecêre assectarum ad decem millia; qui turpem priuatim vitam agentes, in hominum conspectu verberabant sese, ac seminudi incedebant. Latè peruagati, demum Mediolani detecti, Archiepiscopi monitu, Auctores sectæ ab Episcopo Cremonensi comprehensi sunt, & igni damnati: Nec minùs commiseratione digni *flagellantium*, seu *cruciferorum* cætus; quòd & præeuntibus crucibus procederent, & cruces singuli manibus gestarent, crucibusque rubris insignirentur in vestibus. Viri pariter ac mulieres, nudis vmbilico tenus corporibus, bis palàm de die, sed fere histrionicè, semel clam de nocte, nodosis & oculeatis funiculis ad sanguinem vsque flagellantes sese, & inuicem, diuinamque clementiam miserabilibus vocibus suâ quique linguâ implorantes, seseque in terram in modum crucifixi prosternentes; epistolâ quâdam diuinitus missâ, ad hęc se inuitatos iactantes. In Belgio se illis sociârunt sectæ *Lolhardorum, Cellanorum, & Begardorum*; quin imò & perditissimi quique, fugitiui, decoctores, adulteri, ,, seditiosi, homicidæ, latrones, omnium denique ,, criminum rei. Ita Spondanus. Addit Gerson, Cancellarius Parisiensis, istos flagellantes, sui carnifices, non curâsse de sacramentis Confessionis, vel pœnitentiæ; potiorem ad delenda peccata hanc flagellationem iactantes, quin imò *eam* MARTYRIO *æquantes, vel etiam præferentes*, quòd ipsi vltro proprium sanguinem funderent, cùm id Martyres ab alijs pati cogerentur.

Spond. an. 1340. n. 4.
Chronicon Belg. VValsingam in Edouard. III. Meyer. l. 12. Spondan. a. 1349. n. 10. & 1.
Spond. cit.
Gerson tom. 1. operis, vbi quædam dubia asperissima quæ sibi soluet.
Gramaye l. 3. de descript. c. 1.

Infinitus sim, si Sectas *condormientium*, & sub nomine charitatis committentium, Hussitorum, VValdensium, Fraticellorum, Fanaticorum, inducere voluero, qui Martyrologium Romanum propè adęquarent, miserrima carnis mancipia, sui tortores, & diaboli Martyres. De eiusmodi præclarè concludit Diuus Cyprianus: *Esse Martyr non potest, qui in Ecclesia non est: ad regnum peruenire non poterit, qui eam, quæ regnatura est, derelinquit.* & paulò pòst. *Ardeant licet flammis, & ignibus traditi, vel obiecti bestijs, animas suas ponant, non erit illa fidei corona, sed pœna perfidiæ: nec religiosæ virtutis exitus gloriosus, sed desperationis interitus. Occidi talis potest, coronari non potest.*

De his vide Spond. tom. 1. in Indice tit. Hæresis aliosque quos citat.
Cyprian. lib. de vnitate Eccl.

3. Inter suos Martyres, quod numquam satis, etiam sanguineis lachrimis deflendum, inducet diabolus etiam Catholicos, fidei ac gratiæ luce collustratos. Hîc primum agmen ducunt auari Euclìones, qui opes in immensum congestas, habent pro numine: nam auaritiam esse simulachrorum seruitutem, Apostolus Auctor est. Huic ergo falso numini, vt obsequium irreligiosum exhibeant mortalium plerique. Vitam in ærumnis & cruciatibus multis, miserè prodigunt. Sanè Petrus Blesensis, auarum quendam plusquam Martyrem describit verbis illis: *In habitatione terrena, nihil est nisi labor, & dolor, & quædam imago, miseriæ infernalis. In vita & operibus tuis, tota fere facies inferni depingitur: Nec enim deest tibi vnda Tantali, Titij iecur, rota Ixionis, vrna Danaidum, saxum Sisyphi, dum inter diuitias esuris, dum sollicitudinibus anxiaris, dum cupiditate torqueris, dum ad*

3. Martyres diaboli inter Catholicos auari.
Pet. Blesens. epist. 216.

illici-

illicita raperis, dum in saccum pertusum congregas, dum congregando diuitias, labore continuo, & superuacuo, te affligis. Quis autem Martyrum Christi, ea pertulit, quæ inferis? sed & Augustinus auari tormenta, grauissimis Martyrum nostrorum rectè comparauit:

Augustin. serm. 10. de sanctis. *Auarus dicit in corde suo, quia fortè non audit linguam suam, quis nos separabit à cupiditate auri? tribulatio, an angustia, an persecutio? Possunt & auari dicere auro: propter te occidimur tota die. Optimè ergo dicunt sancti Martyres in Psalmo: Iudica me Deus, & discerne causam meam de gente non sancta. Discerne, inquit, tribulationem meam, tribulantur & auari. Discerne angustias meas, patiuntur angustias & auari, discerne persecutiones meas, patiuntur & auari. Discerne famem meam pro auro acquirendo esuriunt & auari. Discerne nuditatem meam, pro auro despoliantur & auari. Discerne mortem meam, pro auro moriuntur & auari. Quid est discerne causam meam? propter te mortificamur tota die, ille propter aurum, nos propter te. Similes pœna, sed discreta causa.* Vnum ea his, alterumuè, Tollenarius, in Ecclesiaste suo nobis

Tollenar. in Eccl. c. 2. sect. 2. prosa. proponit: noui ego, inquit, in Belgio virum, qui cum heredi futuro, centena aureorum millia congregasset, ipse Seniculus, frusto panis, & casei onustus, supra viginti millia Italica pedes conficeret. Cumque meridie refectionis causâ, ad hospitium diuertisset, prolatis illis suis frustulis, hoc solum in sumptum adijci voluit, vt caupo medium cereuisiæ poculum sibi promeret. Tum caupo: hoc saltem, ô bone, genio tuo indulge, vt integrum promam poculum: nam filius tuus ante octiduum rhedâ magnificè vectus, cum hac iret haberet, in se, suosque (liberaliter vino refectus) decem aureos vno prandio expendit; tu saltem sesqui ossis sumptum facere ne verêre. At ille: filius meus, qui mundi fastum sequitur, faciat, quod se decet, mihi mea sobrietas sufficit. Hermocratem etiam ferunt ex

Stobæus serm. 10. morbo decumbentem, subduxisse rationes, quantum sibi in morbum, ac medicos esset erogandum, si conualesceret; cumque nimius illi sumptus videretur:

Nunc mihi mors votum, dixit, & obriguit.

Idem ibid. Tollenar. cit. pag. 194 Miserrimus verò fui, & diaboli Martyr, Dinarchus Phidon exstitisse scribitur, qui cùm sibi laqueo vitam esset erepturus, quia sex chalcis funis constare dicebatur, abstinuit, & aliud vilius mortis genus quæsiuit; tandemque moriturus, lachrimatus est, non quòd moreretur, sed quod minis quinque sarcophagus emendus esset. His continuo Mercatores falsarij, vsurarij, qui animam, quàm pecuniam perdere malunt; quorum miserrimam sortem, dum expendit Hipponensis Antistes, exclamat:

Augustin. serm. 100. de diuersis c. 6. *Quid miramini, fratres, si amatores Dei Martyres tanta pertulerunt, vt acquirerent Deum; Amatores auri, videte, quanta patiantur.*

4. Helluones & ebriosi. 4. Quarta classis Martyrum, quos diabolus exhibebit, erunt Helluones, erunt temulenti, Bacchi nepotes, quos chiragra, podagra, paralysis, apoplexia, atque omne morborum genus acerrimè diuexat, pluresque crapula, quem gladius, huiusmodi Martyres occidit, ac Baccho immolat. Eorum cruciatus graphicè depingit Chrysostomus:

Chrysost. homil. nemo læditur nisi à seipso. *Resoluta, inquit, circum ferunt corpora atque agmine quodam infirmitatum repleta, quibus ad cumulum malorum, podagra, tremor, & immatura senectus accidit: & est eis vita semper cum medicis, & medicamentis; sensus autem ipsi, tardi, graues, obtusi, & quodammodo iam sepulti.* Nec pluribus hîc opus est, cùm ipsi medici, velut quotidiani carnifices, vt oouas secando, vrendo pœnas inferant, dolores illos podagricos nedum lenire se posse fateantur.

5. Libidinosi. 5. His multo atrocius, per intima viscera tabe Venereâ serpente, libidinosi excruciantur: qui fœdis, & illicitis ignibus ardentes; impurarum flammarum condignam mercedem, recipientes, putri & infami lue, florem ætatis depascente, imò medullas omnes, & vniuersam substantiam, quæ vitæ pabulum est exedente, cum ingentibus cruciatibus, tædis vlceribus obsiti, diu noctuque conflictantur, & superaddita, dum frustra leuamen quæritur, immitis Chirurgi carnificinâ, nondum aditis vitæ metis, quas naturalis temperies præfigebat, præcaci obitu marcescût, in summis angoribus, ac viuacissimis doloribus: confirmantes experimento suo, & muto saltē suffragio, verissimè de impudicitia à Cyprian. pronunciatū:

Cyprian. lib. de bono pudic. *Obscœnū ludibriū reddens ministru suis, nec corporibus parcens, nec animis.* Addit alia peregregiè in hanc, vt vocat, *ruinam meliorum ætatis, blandam prius, vt plus noceat, dum placet.* Testes hîc scriptores medici ad manum sunt, Mercurialis, Fernelius, Fracastorius, lib. 2. de morb. contag. c. 11. & fusè in opere Syphilidis, l. 1 subijcit luculentum atrocis huius Martyrij exemplum Iuuenis Cœnomani, in quo naturæ, & fortunæ, & artis munera summa, miserrimè, & inter acerrimos dolores, per hunc nequitiæ fructum absumpta, ita decantat:

Paulatim ver id nitidum, flos ille iuuentæ
Disperijt, vis illa animi: tum squallida tabes,
Artus (horrendum) miseros obduxit, & altè
Grandia turgebant, fœdis abscessibus ossa.
Vlcera (proh diuûm pietatem) informia pulcros
Pascebant oculos, & diæ lucis amorem,
Pascebantque, acri corrosas vulnere nares.
Quo tandem infelix fato, post tempore paruo,
Ætherias inuisus auras, lucemque reliquit.

Boëtius l. 3. de consolat. prosa 7. An non iure Boëtius fœdas has voluptates, *intolerabiles dolores, quasi quendam fructum nequitiæ, fruentium referre corporibus.* Habet itaque maximè in illos locum, quod Ioannes Gerson contra luxuriam

Gerson p. 4. Alphab. 1. lit. O sine sermo in dom. 4. Aduent. disputans, & retundens vanam quorundam excusationem in peccato, ob difficultatem petandi carnem, sanctè contestatur: esse quidem aliquid laboris in carne domanda, & ne illicitis ardeat ignibus temperando, sed multo acerbiores pœnas, & acutiores dolores existere à spurco amore, quo habenæ carni laxantur: tantosque esse agnoscit cruciatus illos, vt ad diaboli Martyrium possint sufficere. Vnde concludit: Auarus *mercator, & stultus amator*, MARTYRES SVNT DIABOLI; & hi quidem adeò frequentes, vt Hieronymus Capi-

Contani et tiea Aell. p. 1. mata c. 4. uaccius Medicus Patauinus lib. de lue Venerea c. 2. narret ab ijs, qui hâc fœdissimâ lue infecti, eius se curæ commiserant, plusquam octodecim millia coronatorum se consecutum fuisse.

6. Iracundi inuidi ambitiosi. 6. Nec pauciores, irâ, inuidiâ, ambitione extimulante, MARTYRES SVNT *diaboli*. Vno Galliæ

Gerson cit. à Burgundia de vanitate tit. optata vindicta. regno, decennij spatio, ad octodecim millia, in duello, corpore & animo periêre, omnes nisi intra mortis & vitæ confinia, quibusdam lucis diuinæ gratia affulserit, *Martyres diaboli*, in æternum excarnificandi.

Raynaud. de Martyrio per. pestem part. 3. c. 6. n. 5. 6. 11. O sortem horum infelicium Martyrum miserandam! quâ & Aulicos complures, & coniugatos, sæculi & carnis mancipia inuolui, multis prosequitur Raynaudus, apud quem, qui volet, longum eorum Martyrium, per exquisitos cruciatus, legere poterit.

Ex quibus omnibus hactenus enarratis, nemo non sanæ mentis, facilè dispiciet, multò satius pro Christo hîc quosuis dolores, & cruciatus æquanimiter, & patienter tolerare, imò vltro expetere, & amplecti, vt inter sanctos Martyres annumerari valeamus quàm longè atrociora hîc, & in æternum perpeti, ac inter Martyres mundi, carnis, aa diaboli, inferni ignibus sine fine torqueri.

Quare id vnum hodiernâ luce agam, & pro viribus satagam, vt quâ ratione viri Religiosi ac mulieres, coniugati, cælibes, nobiles, ignobiles, vos omnes, quotquot estis, felici beatorum Martyrum catalogo adscribi, atque inter Christi Martyres connumerari & coronari possitis, ostendam.

§. III.

Nouum genus Martyrij, quod sine sanguine, omnes adipisci valemus.

VT sanctorum Martyrum solennia condignis celebremus obsequijs, & debitis prosequamur honoribus; nihil aptius dici posset, quàm illud Oratoris aurei: *Nemo est, qui nesciat, Martyrum gloriias, ad hoc diuino consilio à populis frequentari, vt & illis debitus honor dicetur, & nobis virtutis exempla, fauente Christo, monstrentur, vt dum hæc ita celebrari perspicimus, cognoscamus, quanta eos gloria maneat in cælo, quorum natalitia taliter celebrantur in terris: quo possimus etiam ipsi talibus prouocari exemplis, virtute pari, deuotione consimili, ac fide vt Christo præstante, dimicare, & vincere hostem possimus Vt partâ victoriâ cum ijsdem Sanctis, in regnis cælestibus triumphemus.* (Chrysost. serm. 1. de Martyribus.)

Verùm hoc in nostra potestate non est, laureâ cruenti Martyrij coronari: nam neque nos nobis manus afferre possumus, nec alios lacessere, vt ipsi afferant: tùm quia id nimiæ esset præsidentiæ, tum etiam, vt ait S. Thomas, quia alteri causa daretur impiè agendi, quod repugnat charitati. (S. Thom. 2a 2æ q. 124. a. 1.) Aliud itaque, illudque incruentum D. Augustinus omnibus proponit Martyrium: *Non putemus*, inquit, *tantum in effusione sanguinis esse Martyrium: semper Martyrium est Christianis, & Religiosis.* (S. Augustin. serm. 60. ad fratres in Erem.)

Ac primùm quidem Religiosos Martyres nuncupari, disertissimè tradit Hieronymus, ad illud Psalmi: *Dirupisti, Domine, vincula mea.* Vbi sic habet: *Catenis suorum peccatorum vnusquisque constringitur; sed in Martyrio meo, dirupisti vincula peccatorum meorum, & de vinculis plicasti mihi coronam victoriæ. Itaque tibi sacrificabo hostiam laudis. Post Martyrium vbi sacrificat? in regione viuorum. Sacrificabo, inquit, tibi sacrificium. Quale sacrificium? nunquid hircum aut vitulum? Illa Iudaica erant, & transierunt. Sacrificabo tibi hostiam laudis. Hæc est laus Martyrum: sicut enim Martyres laudant Dominum purè in regione viuorum, ita & Monachi, qui die, & nocte psallunt Domino, debent eandem puritatem habere Martyrum,* SI QVIDEM IPSI MARTYRES SVNT. (Religiosi, Martyres. C. 15. 13. Hieron. in Psalm. 115.) Expressiùs Laurentius Iustinianus, Patriarcha Venetus, hoc Religiosæ vitæ Martyrium ita depingit: *Solitariam ducunt vitam, Cœnobiorum custodiunt regulas,* MARTYRIIQVE SPIRITVALIS FATIGANTVR AGONE. *Nam etsi personalis minimè persecutor appareat, non tamen deficiunt à diabolo, hominibus, nec à sensualitate illatæ molestiæ. Ab his nemo iustus liber existit, adeò vt verum esse probetur, quod ait Apostolus: Omnes, qui piè viuere volunt in Christo Iesu, persecutionis patiuntur. Equidem tentationibus varijs insequitur diabolus Sanctos, vt eos auertat à Christo. Porrò ab hominibus inferuntur rerum damna, homicidia, detractiones, atque conuitia. Cupiditatibus, ac voluptatibus blanditur caro, vt sæculi sectentur illecebras, quod est dirum persecutionis genus.* OMNIBVS QVIPPE HIS, PRO AMORE DIVINITATIS REPVGNARE VIRILITER, MARTYRII PERDVCIT AD PALMAM. (Laur. Iustin. opusc. de contemp. mundi c. 6.)

Ex omnibus Christianis operibus nullum præstantius, nullum præcellentius Martyrio; nam & charitas, à qua illud opus procedit, maxima virtutum est, & inter omnia charitatis opera, hoc maximum: & malum, quod in eo perfertur, omnium acerbissimum, nempe mors: & bonum, quod relinquitur, quod est ipsa vita, omnium gratissimum. Sed hæc tanta, si cum Religioso statu conferantur, vt in quibusdam exsuperent, in multis tamen adæquari, imò & exsuperari SS. Patres contendunt. In Martyrio etenim grandior est acies, maiusque periculum, quia multos audiuimus fortes, & alacres sese tyrannis stitisse; adhibitis tandem acerbissimis tormentis, turpiter naufragium fecisse, vt ille ex Pacomij familia, qui cùm importunis precibus à Pacumio extorsisset, vt in occasionem quandam Martyrij captandi dimitteretur, cecidit miserè & ad monasterium reuersus, domum illud ingens, religionis disciplinæ restaurauit. Cyprianus quoque complures luget, qui turpiter victi, se prostrati, Christo terga dedêre. (Cyprianus serm. de lapsis.) Contrà verò Religio, tanto discrimini exposita non est, cùm tota eius ratio magis ad naturam humanam accommodata sit: & quæ dura ac molesta sunt, quibusdam condimentis soleat emollire. Alterum est, Martyrium quidem maiores & acerbiores inferre cruciatus; Religio autem per longiora & diuturniora tormenta suos consumat: *Genus quippe* MARTYRII, inquit Bernardus, *Spiritu facta carnis mortificare: illo nimirum, quo membra caeduntur ferro, horrore quidem* MITIVS, SED DIVTVRNITATE MOLESTIVS. (Bern. serm. 1. in cœna Domini.) Ipsa etiam Religionis vota singula, vt alias quotidianas austeritates, & molestias missas faciam, Religiosum Martyrem faciunt. De paupertate cumprimis ita idem ille Doctor mellifluus pronuntiauit: *Quid sibi vult, quòd eadem promissio facta est pauperibus, & Martyribus? nisi quia verè* MARTYRII GENVS PAVPERTAS VOLVNTARIA EST. (Bern. serm. 1. de omnibus Sanctis.) Quod Martyrij genus illustrius, quam prædiuites, ac nobiles filios & filias, spretis mundi facultatibus egêre, relictis lautis epulis, varijsque cupedijs esurire; sepositis pretiosis vestibus, omnique corporis ornatu, algere? *Quid mirabilius, aut quod* MARTYRIVM *grauius est, quàm inter epulas esurire, inter vestes multas & pretiosas algere, paupertate premi, inter diuitias quas affert mundus, quas ostentat malignus, quas desiderat noster ille appetitus? An non meritò coronabitur, qui sic certauerit?* (Bern. cit.) Quod alibi paupertatis commoda & molestias enarrans, pluribus comprobat. (Bern. serm. 21. in Cant.) Dorotheus quoque Religiosæ paupertati, tribuit rationem Martyrij. (Doroth. doct. 7. n. 9.) Nec iniuria, cùm Isaias *paupertatis caminum*, in quo excoquantur homines agnoscat. (Isa. 48.) Nec dubitauit Chrysostomus pauperes, cum pueris in Babylonicam fornacem coniectis conferre, quia fornacem, & flammam tolerant vtrique; & pauperes quidem multo ardentiorem, in qua si non cremantur corpora, quia eam voluntariè ad numinis cultum excipiunt, diuinæ potentiæ opus est, quale circa Babylonios pueros est proditum, non autem humanæ virtutis, aut restinctæ flammarum acrimoniæ argumentum. (Chrysost. hom. 18. in 2. Cor.)

Castitati quoque nomen, & prærogatiua Martyrij,

Vide festa S. Vrsula §. 3. Raynaud. Martyrium per pestem p. 1. c. 4.

tyrij, non semel adscribitur. Vt fusè supra demonstrauimus.

Obedientia denique, quâ voluntatem propriam immolamus, vt durissimum, sic & illustrissimum martyrij cuiusdam nomen, ac decus sibi vindicauit. Porrò si innumeros Ecclesia Martyres celebret, quos carnificis gladius capite plexit, quin & ij iure optimo, martyrij palmâ decorandi, quibus obedientia propriam voluntatem decollauit? de qua sic S. Bonauentura: Obedientia *palma triumphalis est, & nobile genus martyrij, qua decollat propria voluntatis caput*; Nec minus apposité ad rem præsentem Doctor religiosissimus Thomas Kempensis, sic suos Nouitios affatur: O dilecti fratres; qui in Religione sub obedientia statis! si fideliter impletis, quod vouistis, *Martyres estis*, aut adhuc quotidie patiendo fieri potestis: nam toties nouas coronas, & margaritas pretiosas pro certamine vestro accipietis, quoties singula membra vestri corporis, quotidianis laboribus pro Christo exponitis. Omnis Religiosus in obedientia viuens, paratus suam voluntatem frangere, atque Prælato suo nitens obedire, *iste veraciter in spiritu Martyr efficitur, quamuis materiali gladio in collo non feriatur*. Vbi & illud Martyribus proprium expendit, quòd sibi certos cruciatus, aut mortem non elegerint; sed illatam libenter exceperint: legimus etiam de sanctis Martyribus, quòd per diuersa tormentorum genera transierunt ad regna cælorum: qui non elegerunt pro sua voluntate, qualem pœnam, aut mortem paterentur; sed totaliter diuinæ ordinationi se commiserunt, & corpus & animam creatori suo, ad omnia sustinenda, constanter obtulerunt. Quando igitur aliquis vestrûm audit præceptum sibi contrarium à Prælato imponi, & tamen paratus est obedire, si tunc etiam vim sibi ipsi inferre conatur, atque murmurationem insurgentem compescit & necat, tunc gratissimum Deo sacrificium in ara cordis immolat, *& cum Martyribus*, de hoste victor suiipsius factus, strenuè *triumphat*. Hos autem non semel, vt alij gladio percussi, sed toties Martyres fieri; quoties obedientiæ colla submittunt, idem alibi testatur, dicens: Modo compelluntur ad sui custodiam introire; nunc huc, illucque discurrere; nunc etiam quieti consistere; modo paulò plus vigilare: & paulò pòst, vigilias non protrahere; nunc quodlibet protinus abijcere; nunc etiam, quod horrent, sine mora perficere. *Si est aliquod genus supplicij, quod Martyres facit, tunc maximè illi Martyres fiunt, qui toties verbo Dei, tanquam gladio submissi plectuntur, quoties sibi ipsis per obedientiam moriuntur*. Sic è priscis illis Anachoretis Abbas Pambo censuit, ad quem dum quattuor Monachi viserent, è quibus vnus ieiunijs, alter paupertate, tertius charitate in proximos insignis. Sub obedientia duos & viginti annos se vitam traduxisse commemoraret, postremum ceteris prætulit, & martyrij comparauit.

Cit. Vuls-Spees in Philip tom. 1. pag. 194. Thomas Kempen. serm. 11. ad Nouitios.

Idem.

Quæ omnia si in compendium conferantur, non vnum sed plura in Religione martyria, aut cum S. Hilario *quotidianum Martyrium*, esse comperiemus. Quod reipsâ Paphnutius, insignis ex Monacho Martyr ostendit, qui nō mitius modò, aut æquale, sed durius etiam & acerbius, cruento martyrio, esse quotidianum hoc Religiosorum martyrium, palàm contestatus est: nam Ariano Ægypti Præside vniuersum exprimendæ in ipsum crudelitatis apparatum, equuleos, sartagines, secures, scorpiones, aliaque feralia instrumenta ostentante, vt sancti

S. Hilar. orat. de S. Honorato. Metaphrast. Surius 21. April.

viri animum emolliret, & ad impura sacrificia traduceret, intrepidè respondit in hæc verba: Putasnè tua hæc tormenta adeò mihi horribilia videri, vt propterea Deum verum negandum putem? quin *imò hoc scito, nostras monasticas constitutiones, multo plura in se tormenta continere*; quoniam in multis exercitationibus assiduè tentamur. Sed Saluator noster ita nos corroborat, vt omnia perferre, & superare possimus. Quare idem etiam nunc corroborabit ad tuam hanc sæuitiam exsuperandam.

Iucundè hoc ipsum, & festiuè declarauit Bernardus, qui cum in Theobaldi, Principis viri ditione, magnæ turbæ occurrisset, quæ insignem latronem, ac sicarium, ad patibulum deducebat, ad eum in medio agmine accedens, dedi sibi hominem postulauit, velle enim se proprijs manibus suspendere. Inter quæ Theobaldus, ipse de sancti viri aduentu certior factus cùm accurrisset, ratus eum ignorare quis esset, ingentia eius crimina commemorare, & magnopere contestari cæpit, eum esse capitali supplicio dignissimum. Tum verò Bernardus: Noui, inquit, noui hæc omnia: atque ob hanc ipsam caussam, quia non vna mors, eius sceleribus sufficit, plures ei mortes inferre statui. Sic igitur solutum ac liberum, ad suum perduxit monasterium: in quo Monachus effectus, per triginta annos quotidie, vt ait Apostolus; moriens, supplicium quod semel & simul, breui compendio subijsset, multiplici in cælis laureâ à se indies longè truculentius exegit.

Platus de bono status Relig. l. 2. c. 30. in fine.

Subnecto his, ad Religiosos viros breue, sed efficax S. Bernardi protrepticon, in eos qui cruces, rotas, sartagines, & truculentum spirant martyrium, interim non ad verbera, sed ad verba, ad minimam acûs puncturam concidunt penitus, & exanimantur. Hic itaque festo S. Clementis, sic quosdam mitozelo accensos perstringit: *Vt quid ergo? non possumus & nos cum Beato Clemente, Christi bibere calicem? sed fortè respondent aliqui: possemus, si opportunitas non deesset; sed persecutionis tempus cessauit. At ego fateor, non satis crediderim ita dicentibus. Quid enim? quotidie ceditis punctioni acûs vnius, & mucroni vos arbitramini posse resistere? in minimis probate conflictibus, quàm viriliter in maiori certamine stare possitis.* Molles, ac teneri, vrticas contrectare non audemus, quas à virginibus Martyribus confricatæ non doluerunt. In his ergo paruis, & exiguis carnis molestijs nos frangi non oportet: *Ecce enim vobis* (ô Religiosi) *non dicitur, sacrificate idolis, & viuite; aut si hoc non vultis, oportet vos diuersis supplicijs interire. Nouit Dominus figmentum nostrum, nec dat nobis tam forte certamen, &c.* Quæ prolixiùs ibidem pertractat. Sed ad Sæculares festinat sermo noster, vt quemadmodum & ipsi inter SS. Martyres censeri possint, videamus. Luculentum extat D. Augustini testimonium: *Tota Christiani hominis vita, si secundùm Euangelium viuat, crux est, atque* MARTYRIVM. Idque ex eo probatur, quòd si Christianus ita constitutus sit, vt mori malit, quàm Dei præcepta violare, verus ille Christi testis, id est, Martyr existat. Vnde Clemens Alexandrinus: *Quicumque seruatoris mandata exequuntur, in vnaquaque actione* SVNT MARTYRES, *id est testes, facientes quidem quod vult, consequenter autem nominantes Dominum, & reipsâ testantes ei, cui credant, esse carnem, cùm eam cruci affixerint cum vitijs & concupiscentijs*. Tales innumeri, & quotidie inter vos Martyres esse possunt, testante Ambrosio, cùm dixit: *Quotidie testis es Christi. Tentatus es spiritu fornicationis, sed veritus Christi futurum iudicium, temerandam men-*

Bern. serm. de S. Clem.

Sæculares Martyres Christi.

Augustin. serm. 12. de Sanctis.

Clem. Alex. Strom. lib. 4. Strom.

Ambr. serm. 20. in Psal. 118.

tis,

tis, & ebrietatis castimoniam non putasti; MARTYRES CHRISTI. Tentatus es spiritu auaritiæ, vt possessionem minoris inuaderes, indefensæ viduæ iura temerares; & tamen contemplatione cælestium præceptorum opem magis ferendam, quàm inferendam iniuriam iudicasti, testis es Christi. Tentatus es spiritu superbiæ; sed videns inopem, atque egenum, piâ mente compassus es: humilitatem magis quàm arrogantiam dilexisti, testis es Christi. Ille ergo testis est Christi, qui adstipulatoribus factis, Domini Iesu præcepta testatur. Quanti ergo QVOTIDIE IN OCCVLTIS MARTYRES Christi SVNT, & Iesum Dominum confitentur sunt & alij, qui non modò præcepta seruando, sed & passiones frenando, sublimius quoddam genus martyrij sectantur: nec minorem in pace cum hisce animi monstris, quàm olim in persecutionibus cum belluis martyres, depugnando, luctam sentiunt. Hinc non est, quòd quis sibi occasionem iactet deesse martyrij: *Nemo dicat, quod temporibus nostris, martyrum certamina esse non possunt: habet enim & pax nostra* MARTYRES SVOS. *Nam iracundiam mitigare, libidinem fugere, Iustitiam custodire, auaritiam contemnere, superbiam humiliare, magna pars martyrij est.*

Aug. Serm. 210. de Temp.

Quisquis vestrûm pauperiem, famem, calumniam, filiorum, fortunarum iacturam, morborum ac dolorum carnificinam patienter tolerat, Martyrio coronatur: non eo, quo funditur, sanguis & animus tormentorum vi exprimitur; sed alio, quod vobis erit à longiore, inuictaque in malis patientia & tale fuit patientia Iobi, de quo elatè D. Chrysostomus: *Non solùm in ligno suspendi Martyrem facit: Iob enim nec carnificem vidit, nec suspensus in ligno, nec circa latera laniatus est; attamen* MVLTIS MARTYRIBVS GRAVIORA PASSVS EST. *Etenim per omnia pugnabat, & per omnia coronabatur: per pecunias, per filios, per corpus, per vxorem, per amicos, per inimicos, per seruos, per famem, per cibos, per dolores, per fœtorem, per hæc, inquam, non vni, vel duobus sed* PLVRIBVS ERAT MARTYRIBVS *comparandus.* Ecce vt teste Chrysostomo, imò & cælo iudice, sua quoque à patientia fuit, eritque Martyrij corona.

Chrysost. hom. 21. ad popul.

Tandem vt concludam, vnde exorsus sum, iuuat Richardum Victorinum audire, qui super illud cant. *Sicut fragmen mali punici,* &c. sic ait: *Vbi frangitur malogranatum, ibi grana videntur: sic in anima perfecta latent virtutes; sed dum pulsatur aduersis, detegitur.*

Richard. à S. Vict. in Cant. part. 2. c. 20.

Et paulò pòst: *fragmini mali punici comparantur genæ deuotæ animæ, quæ intrinsecus habet diuersa merita, perfectionem amoris Dei, &* DESIDERIVM PRO ILLO MORIENDI; *quod si non conceditur in corpore, facit sibi* MARTYRIVM *in* MENTE. *Mortificat carnales appetitus, propriam voluntatem, vitia cordis, vanos mores. Luctatur cum propria carne, & suis inimicis indesinenter, eam impugnante.* MARTYRIVM *quoque passiones obtinet, dum affligitur pro peccantibus, dum compatitur infirmantibus, dum condescendit quâcumque necessitate laborantibus.*

Ex quibus omnibus, vnum duntaxat seligo genus Martyrij, quod consistit *in desiderio pro illo moriendi,* QVI DILEXIT ME, *& tradidit* SEMETIPSVM PRO ME, quo sanctissimæ mentes accensæ, nos quoque valent inflammare.

Rich. cit. ad Gal. 2. 20.

Sanctissimum Patriarcham nostrum Ignatium, & Seraphicum Franciscum ardor ille in terram sanctam, in Turcas, in Barbaros egit; huius illa diuini amoris iacula: *Absorbeat, quæso, Domine, mentem meam ignita ac melliflua vis amoris tui, vt amore amoris tui moriar, qui amore, amoris mei dignatus es mori.*

Desiderium Martyrij.

S. Antonius, celebris ille eremi incola, incensus miro Martyrij desiderio, horrendâ illa sæuiente Maximini tyrannide, è deserto Alexandriam profectus est, eo animo, vt solando, visitando, animando, exhortando Martyres, eandem palmam consequeretur. Edicto publico vt omnes Monachi vrbe excederent, veste candidâ, velut nuptiali sese induit, vt inter purpuratos candidatos illustrior emineret. *Sed clementissimus Deus,* vt loquitur Chrysostomus, DESIDERANTIBVS *Martyrium præbet, aut sine Martyrio cum Sanctis præmia diuina retribuit.*

Chrysost. ... de Martyrib.

Alter Antonius Paduanus hoc pio instinctu, monasticam disciplinam amplexus est, vt hâc occasione, voto hoc suo potiretur.

Ne longior sim, S. Honoratus ex monacho Præsul Arelatensis, etiam in somnis ardens suum Martyrij desiderium loquebatur, vt obseruauit S. Hilarius dicens: *Habet & pax Martyres suos; Christi enim tu, quamdiu in corpore moratus es, testis fuisti. Illud enim florendum quondam adolescentiæ tuæ robur, perpetuæ abstinentiæ rigore tenuatum, & in illam, quam vidimus (aspectus licèt decore seruato) exilitatem redactum,* CRVX vtique QVOTIDIANA *consumpsit.* Ac tandem subiungit: *Ita in tantum medullis Christus insederat, vt interdum (quod expertus loquor) membris tuis placido sopore demulctis, illum etiam in somnis officio solito tua lingua resonaret. Quàm alacer, quàm sæpe referebas somnia non aliquid proiagientia, neque aliqua in futurum anxietate solicita; sed inquietæ animæ desiderijs excitata!* MARTYRIVM *scilicet, quod semper meditatione gestabas (credo interdum alludente, & pronoscente cupiditatem tuam domino) tanquam excitatâ in fidem tuam persecutione peragebas.* Vel in somnis ardentissimum suum Martyrij desiderium testatus. Quod, quàm Deo gratum sit, D. Chrysostomus disertè pronuntiauit: *Sæpe numerò dixi vobis Martyrem facere non mortem tantum, sed animum quoque propositum: non enim euentu solo, sed etiam voluntate Martyrij corona comparatur.* Hâc vos omnes, dum ardenter, patienter, constanter pro Christo pati desideratis, frui potestis, quia coronat Deus voluntatem, vbi non inuenit facultatem.

S Hilarius Serm. de S. Honorato.

Chrysost. orat. de S. Eustathio.

DE COMMVNI DOCTORIS PONTIFICIS.

Sic luceat Lux vestra. Matth.5.

Fuliginis expers.

ARGVMENTVM.

DIsceptent alij, vtrum Pontificali, an Doctorali dignitate excellere illustrius sit; ego sanctissimum virum NN. cuius hodiernâ luce festiuitatem celebtamus, à doctoratûs laurea maximè commendandum suscepi. Ac primum quidem splendidissima Doctorum elogia à *luce*, cui seruator noster eos comparauit, mutuabor; atque adeò illos *coruscantia fulgura*, non inania tonitrua, vt clamosi quidam Oratores: *Lucidissimas* in hoc turbido mundi Oceano *Pharos: Stellas* firmamenti, ac sole ipso lucidiores *lampades* omni fuligine inanis gloriæ expertes comprobabo. Tum vanos illos, & insanos Magistros pruricntes auribus coarguam, qui verâ scientiâ destituti, inani doctoratûs titulo stolidè gloriantur. Quos inter censendi, ac perstringendi Medici, Causidici, Iudices, Confessarij, qui debita offició suo peritiá minimè instructi, grauissimam Reipublicæ, fortunis, corporibus, animisque iacturam faciunt. Illud quippe Sancti Thomæ, omnium-
S.Thom. 12 q.76. a.2. que Theologorum commune iudicium est: Quòd *quisque tenetur scire ea, quæ ad eorum statum, & officium spectant.* Vnde & omnis damni emergentis, rei sunt. Quare nôrint hi sibi incumbere, vt assiduo se studio aptos reddant, nec discere erubescant, cùm Doctores grauissimi de se ipsi fateantur, sibi semper superesse, quod discerent.

§. I. *Ecclesiæ Doctor vt alijs splendidis titulis præfulgeat, proprijssimè tamen* LVX MVNDI *vocitatur.*

§. II. *Doctores vani ac insani, quos* SCIENTIA INFLAT, *inanis gloriæ fuligine expurgandi.*

§. III. *Sanus ac sanctus Doctor, semper se discere profitetur.*

DE.

DE COMMVNI DOCTORIS PONTIFICIS.

Sic luceat Lux vestra. Matt. 5.

CVm de Sanctissimi huius Pontificis N N. ac subtilissimi Doctoris excellentiâ dicturus sim, anceps hæreo, vtrâ dignitate, an mitrâ Pontificiâ, an doctoratûs Laureâ illustrior exstiterit; nec leuis dubitatio, vtro ex officio, Pontificatu an Doctoratu maior in Ecclesiam vtilitas redundarit?

Pro Pontificatu faciunt & sanctorum oracula, & rationum momenta. Inprimis Redemptor noster ostensurus, quantam mundo vtilitatem contulerit : *Ego*, inquit, *sum Pastor bonus.* [Ioan. 10.] Non autem dixit, ego sum Doctor Sapiens; quasi maior ex illo munere, quàm ex hoc vtilitas oriatur. Vnde D. Bernardus ad Papam Eugenium, [Bernard. Epist. 248. ad Eugen.] nihil Ecclesiæ vtilius esse sentit, quàm bonum Pastorem: *Si rebus*, inquit, *raritas pretium facit, nihil in Ecclesia pretiosius, nihil optabilius bono, vtiliquè Pastore.* Proinde sicubi, talis reperiatur, confestim inijciendæ sunt manus, & totis viribus satagendum, ne quâ vi, ne quâ arte malitiæ, fructuosa promotio valeat præpediri. Ita Bernardus. Comparari possunt hi Ecclesiæ Pontifices, ac Pastores, cum arborum radicibus, iuxta illud Dauidicum : [Psalm. 79.] *Plantâsti radices eius*, hoc est Principes, ac Pastores huius populi elegisti. Nam quemadmodum ex radicibus haurit tota arbor succum illum vitalem, quo nutritur, ita & tota Respublica à bono Præsule spiritualia accipit alimenta, quibus proficit & vegetatur. Vnde Chrysostomus: [Chrysost. in tract. de symbolo.] *Quemadmodum*, inquit, *videns arborem folijs pallentibus, marcidam intelligis, quòd aliquam culpam habeat circa radicem. Ita cum videris populum indisciplinatum, sine dubio cognosce, quod sacerdotium eius non est sanum.* Sic iuuat contrario modo philosophari : quemadmodum qui videt arborem florentem & vernantem, sanam ac vegetam, non dubitat esse radicem, ex qua tota illa arboris amœnitas pullulat, ita & qui videt Rempublicam, clerum, populum, bonis moribus instructum, optimos ei præesse non dubitat Pastores, à quibus tota illa virtutum seges oriatur.

[Exodi 28.] Summus Pontifex olim, & in humeris, & in pectore, nomina filiorum Israël gestabat, vtrumque sanè optimâ ratione: *Nam in humeris portabat*, [Arnobius] inquit Arnobius tract. de verbis Domini in cruce, *vt per hoc intelligatur, quomodo in portandis fratrum oneribus, officium illud se habere debeat; quantaquè ei ex debito regiminis, solicitudo incumbat, vt proprijs humeris ouem perditam ad ouile reportet.* Ita ille. *In pectore verò gestabat*, inquit idem Arnobius, *quia pectus eorum, qui sunt in regimine, aliud occupare non debet, quàm animarum zelus.* Itaque boni Pastores in salutem subditorum toto pectôre incumbunt; & si quos laborum pondere pressos reprehendunt, humeris suis impositos, in cælum portant.

Demum ratione sic argumentor ; quia Doctor solùm viam monstrat, illuminando intellectum; at vero Pastor in viam deducit, trahendo voluntatem, per leges, per supplicia, per præmia. Vnde est illud Ieremiæ 1. ad Pastorem Israël : *Ecce constitui te hodie super gentes, & super regna, vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes.* Quanto igitur facta verbis præstant, tanto Pastores vtiliores Reipublicæ, quam Doctores. Vnde planè sanctissimus Doctor N. N. cuius hodie festiuitatem celebramus, videtur maiorem vtilitatem præstitisse Ecclesiæ, præsidendo, statuendo decreta, iubendo leges, ferendo censuras, bonis præmia, malis supplicia diuidendo : quàm præstiterit docendo, prædicando, scribendo : cùm per hæc viam virtutis solùm ostenderit, per illa ad viam salutis impulerit.

Verùm enim verò, pro doctoratu non minora se offerunt rationum præsidia, & sanctorum Patrum testimonia. Primùm ex sacris literis, quanta sit eorum vtilitas, apertissimè demonstratur. Facit inprimis locus iste cant. 3. *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israël; omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi : vniuscuiusque ensis super femur suum, propter timores nocturnos.* Quid enim lectulus Salomonis, nisi Christi Ecclesiam adumbrat: quid illi sexaginta fortes gladio armati, nisi Ecclesiæ doctores, verbo Dei instructos, munitosque designant? vt enim Salomonis lectulum præsidiarij milites tuebantur, né qua vis hostilis in eum irrumperet, ita Ecclesiæ doctores ipsam Ecclesiam muniunt, & defendunt; ne qua Hæreticorum; siue inferorum pestis in eam irruat & grassetur, vt D. Augustinus interpretatur. [Aug. l. 1. in contra Iulian. c. 10.] Non minor Doctorum vtilitas colligitur ex capite 7. Cant. vbi Christus suam Ecclesiam allocutus : *Collum*, inquit, *tuum sicut turris eburnea.* In quem locum S. Isidorus: [Isidorus in cant. c. 7.] *In collo*, inquit, DOCTORES *designati sunt, qui turri eburnea propter firmitatem, & pulchritudinem comparantur, qui ciuitati Dei, & robur præstant, & decus.*

Accedit illud oraculum Danielis 12. in quo viros probos, ac iustos, cum splendore firmamenti comparauit; [Daniel. 12.] Doctores tamen, & qui *ad iustitiam erudiunt multos*, cum ipsis astrorum luminibus. In quem locum D. Hieronymus: [Hierony. lib. de optimo genere interpretandi.] *Vides*, inquit, *quantum inter se distent iusta rusticitas, & docta iustitia? alij stellis, alij cælo comparantur.* Quasi diceret, quanto astra ceteris cæli partibus clariora splendescunt: tanto Ecclesiæ Doctores ceteris hominum generibus vtiliores in terris commorantur.

Quibus hactenus in vtramque partem disceptatis, erit fortè, qui litem dirimat, dum diuinum hunc virum, vtrâque dignitate æquè eximium fuisse atque duo hæc ornamenta Pontificatus & doctoratus ita inter se coniuncta, vt ab inuicem in Episcopo separari non posse, contendat, vt patet ex illo Pauli : *Oportet Episcopum* DOCTOREM *esse*; [1. Timot. 3.] quasi qui Doctor non sit, neque aptus esse possit, vt Episcopali munere fungatur. Et propterea Apostolus cùm alia Ecclesiastica officia distinxerit, hæc duo copulauit, dicens : *Ipse dedit quosdam qui-*

Ephes. 4. *dem Apostolos, quosdam autem Prophetas; alios verò Euangelistas: alios autem* PASTORES AT DOCTORES. Disiunxit quidem alios Ecclesiæ Ministros; sed hos duos, Pastores & Doctores penitus coniunxit. Vt D. Augustinus ad Paulinum exponit, dicens, Paulum hic *Pastores & Doctores* simul complexum fuisse, (Augustin. epist. 59. ad Paulin.) *vt intelligerent Pastores, ad officium suum pertinere doctrinam.*

Ego interim breuitatis memor, cùm vtramque excellentiam pro dignitate deprædicare non valeam, eum hodiernâ luce (de Pontificali ac Pastorali munere aliàs dicturus) à Doctoratu dumtaxat extollam.

§. I.

Ecclesiæ Doctor vt alijs splendidis titulis præfulgeat, proprijssimè tamen LVX MVNDI *vocitatur.*

GEntilas olim insanientis Sapientiæ studiosi, vniuersum terrarum orbem peragrârunt, & ad vltimos mundi cardines penetrârunt, vt insignem aliquem sublimioris scientiæ Doctorem nancisce- (Hieron. ep. ad Paulin.) rentur. Sic Pythagoras diuinos Memphiticos, Plato Ægyptios sapientes, & Architam Tarentinum audituri, magna & laboriosa itinera emensi sunt. *Ad Titum Liuium lacteo eloquentiæ fonte manantem, de vltimis Hispaniæ, Galliarumq́; finibus, quosdam venisse nobiles legimus quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, vnius hominis fama perduxit. Apollonius Philosophus intrauit Persas, pertransiuit Caucasum, Albanos, Scythas, Massagetas, opulentissima Indiæ regna penetrauit, &c. Vt Hiarchiam in throno sedentem aureo & de Tantali fonte potantem, inter paucos discipulos de natura & motibus, ac siderum cursu audiret docentem.* Edicto cauerant Athenienses, ne Megarenses venirent A- (Aul. Gellius l. 6. c. 10.) thenas: Euclides sub noctem tunicâ muliebri tectus, Megaris clam Athenas irrepebat, vt vel noctis aliquo tempore, doctrinam Socratis audiret; rursumque sub lucem millia passuum paulò amplius 20 eâdem veste tectus redibat. Tantus eos ardor sciendi, tantum etiam vanæ ac profanæ sapientiæ desiderium eos tenebat: tanta peritioris alicuius Magistri ac Doctoris admiratio existimatioque eos rapiebat. At Clemens Alexandrinus: *Iam* (Clem. Alexand. adm. ad Gent.) *certè*, inquit, *quoniam ipsum* VERBVM *venit ad nos cælitus, non est nobis ampliùs eundum ad humanam doctrinam Athenas, & reliquam Græciam, vel etiam Ioniam, ad inquirendum curiosè: si est enim nobis ille Magister, qui impleuit omnia sanctis potestatibus, opificio, salute, beneficio propheticâ, doctrinâ: omnia nunc instruit Magister, & vniuersum iam Athenæ & Græcia factum est* VERBO. (Lessius de perfect. diuin. l. 12. c. 8. n. 50.) Diuinus hic è cælo Magister sedentibus in tene-,, bris, & vmbra mortis apparuit, ac doctrinæ suæ ,, radijs tenebras dispulit, errores detexit, diaboli ,, fraudes, & tyrannidem aperuit, mundum illuminauit: De se etenim ipse testatur: *Ego sum* LVX (Ioan. 8.) MVNDI. Vbi S. Thomas: *Aduertendum est, quia non* (S. Thom. in Ioan. c. 8.) *ait, ego sum lux Angelorum, vel cæli; sed* LVX MVNDI, *id est hominum in tenebris commorantium*; quam quorundam animis tam copiosè communicauit, vt eos velut totidem soles ad alios illuminandos plenè collustrârit. Nam cùm in mundi constitutione luminare vnum opus diuinæ fuisset molitus, & æthereos deinde orbes magnâ luminum varietate exornâsset, post cursum perennium sæculorum, Ecclesiam suam aggressus, vt nouum cælum inusitato artificio distingueret, Zodiacum effecit mirabilem: in quo non taurum, Arietem, aut Leonem posuit, aut reliquas duodecim signiferi orbis imagines, sed duodecim Apostolos, vt totidem soles, diuinâ luce formosos, iubare plenissimo radiantes. Præclarè Arnobius: *Cæli*, inquit, *facti sunt Apostoli,* (Arnobius in Psalm. 18.) *habentes in se solem iustitiæ, & merita in modum stellarum pro varietate diuerso splendore radiantia.* Hos soles postea secuti sunt alij Ecclesiæ *Doctores*, quos D. Cy- (Cyril. l. 9. c. 22.) rillus *luminaria mundi* vocauit; Doctrina quippe lumen est animi, à qua & luminosi, cælestis doctrinæ Magistri, & lumina, & soles appellantur. Ita Paulum Doctorem gentium, *communem solem* nuncupauit D. Dionysius, & hoc ob præfulgidos sapien- (Dionys. de diuin. nom. c. 7.) tiæ suæ radios, quos per orbem vniuersum, & linguâ, & calamo eiubrauit. Ita Gregorius Nazianzenus Magnum Basilium ob mirabilem diuinarum (Greg. Naz. orat. 20. pag. 352.) rerum, & humanarum cognitionem, cum sole componit, in quo notat pulchritudinem, magnitudinem, cursum, potentiam, quæ Dauid præconio (Psalm. 18.) suo in sole commendauit. Et illi quidem pulchritudinem ait fuisse virtutem: magnitudinem, Theologiam: cursum, perpetuam virtutis agitationem, per quotidianos ascensus ad Deum ferentem: denique potentiam, doctrinæ partitionem, & communionem. Pari modo Saluianus S. Honoratum soli (Hilar. Arel. de vita Honorati.) æquiparabat. Tales Isidorus Ægyptius describit (Isidor. l. 1. epist. 182.) par illud geminum clarissimorum Doctorum Basilium & Gregorium Nazianzenum, qui inquit vitæ suæ, ac præceptionum lumine, *orbis terræ finibus præluxerunt.* Ex hac autem luminum varietate, quæ non lacteum, nescio quem circulum, sed clarissimum & splendidissimum orbem efficiunt, quantam pulchritudinem, quot & quantas mortalium mentibus vtilitates oriri necesse sit, pleniùs deducemus.

1. Ac primum quidem in doctorem nostrum N.N. illustre illud aptissimè quadrat encomium, quod S. Paulinus noster Antistes de Augustino, densas Hæreticorum tenebras, doctrinæ suæ luce dissipanti pronuntiauit; cuius cygneam vocem in tanti Doctoris admiratione obstupefactam iuuat audire: *O lucerna dignè super candelabrum Ecclesiæ posita* (S. Paulin. epist. 41.) *quæ latè Catholicis vrbibus de septiformi lychno pastum oleo lætitiæ, lumen effundens, densas licet Hæreticorum caligines discutis & lucem veritatis à confusione tenebrarum, splendore clarifici sermonis enubilas.* Haud aliter, de quo nunc agimus N.N. quà stilo, quà verbo, virtutumque exemplo, errorum nebulas latè disiecit, ac dissipauit.

Nec minus aptè Doctores vocantur etiam in sacris Scripturis *fulgura coruscantia*, ob vim quandam (Doctores fulgura.) in agendo mirificam. Sic purpureus Psaltes Deum alloquens: *Fulgura coruscationes*, hoc est, ait S. Hilarius, *Apostolicas prædicationes, & splendorem doctrinæ Dei*, quæ condensam illam, & malignam dæmonum virtutem, coruscationis luce disperget. Idipsum hoc peruersissimo sæculo, dum sacer Ecclesiastes, diuini verbi Doctor suggestum conscendit, altè inculcandum est: *Fulgura coruscationem.* Multos quidem indies reperire est, inani vocis sono, & elato vanæ eloquentiæ clamore, tonantes; sed paucos ignitis verborum iaculis fulgurantes. Hos rectè Hector (Hector Pintus in Isai. c. 51.) Pintus militibus comparauit, qui frustra vrbem ,, oppugnant multo sulphureo puluere, si machinæ ,, bellicæ ac bombardæ non habeant pilas, quas ,, proijciant, quibus muros contundant & euer- ,,

tans,

„ tant, & hostes interficiant : quia tunc nibil aliud „ efficiunt, quàm consumere puluerem frustra, & „ aëram sonitu impleta. Sic Concionatores nec „ muros superbiæ auditorum, nec turres vanitatis „ eorum euertunt, nec animi hostes vulnerant, qui ex inani cerebro, & pectore omni virtute vacuo, vanum populi plausum captantes deblaterant. MAGISTRI *prurientes auribus*, qui tot sunt in co-

Timoth. 4.

menda & struenda oratione, quam puerilibus pigmentis referciunt, atque in eo decus positum, gloriamque dicentis putant, non vt prosint audientibus, sed vt plausibiliter omnia dicant venustè, concinnè, & numerosè. Itaque pauca è diuinis oraculis solidè ab illis promuntur, quæ fabellarum, & ludicrarum historiarum admixtione, quas veluti pauonijs plumis, ad insignem varietatem expingunt, & profanâ exoticarum rerum amplificatione dedecorant. Id contigisse temporibus suis mærebat S. Hieronymus, quod dimissis Apostolorum scriptis, tanquam in Athenæo, & auditorio Sophistico vanissimam pompam instruerent diuini verbi Doctores, id studerent vnum, *vt oratio Rhetorica artis fucata mendacio, quasi quædam meretricula procederet in publicum, non tam eruditura populum, quàm fauorem populi quæsitura.* Nimia certè & fucata illa concinnitas frangit omnem auctoritatem & dicentis, & diuinarum rerum quæ exponuntur, adeò vt inanis vel ridicula illa sit futura concio. Quare Isidorus Pelusiota adhibendum esse dicit, *viuum sermonem*, non eum qui titillet tantùm aures, animum nil commoueat. Hinc D. Basilius *ampullas in oratione sophisticas* respuit, vt S. Hieronymus *coturnatam eloquentiam*. S. Prosper *phaleratam*. Illa modulamenta, & penicilo artis colorata, lenocinium illud pictur-

Hieronym. præfat. l. 3. in epist. ad Galat.

Isidor. Pelus. l. 1. epist. 102.
Basil. de hom. 1.

ratæ eloquentiæ, & calamistri dictionis, bracteæque pueriles, ferri possent in iuuenum cœtu, & declamatione scholastica; diuinorum verò mysteriorum explicationem, & sacrum locum, & Ecclesiæ Doctorem dedecent. Sed alia symbola videamus, quibus diuini Scriptores, sacros Doctores depingunt. Sunt, qui veluti eos in Ecclesia tanquam *Pharos* positos, ad animos, calamitoso è naufragio subducendos, placidumque omnibus ac securum salutis portum aperiendum. Viderunt hoc clarissimi viri, & suis scriptis prædicauerunt. Cassianus Piamonem Sacerdotem, vocat *sublimissimam Pharum*. Quemadmodum *Paulinum* Nolanum Episcopum, splendidissimæ vitæ virum, *sanctitate & scientia præditum, quasi* PHARVM *lucidissimam* erexit, & posuit Doogalus author non ignobilis. De S. Basilio Nyssenus : *Cùm veluti fax noctu per mare, Ecclesiæ bono apparuisset, omnes ad rectam viam conuertit.* Crederes clarissimum Doctorem nostrum N. N. in hoc mundo, ceu turbulento mari, doctrina conspicuum quasi *Pharum sublimissimam* constitutum ad dirigendos hominum animos, & subducendos è calamitosissimo vitæ, salutisque naufragio : quod certè fecit & doctrinæ sanctioris luce, & exemplo vitæ purioris, quæ & ipsa lux est : illa ignorantiam, errorem que ex hominum mentibus depellit : hæc autem vitiorum caliginem, noctemque dissipat, itaque in salutis æternæ portum feliciter deducit.

2. Doctores Pharos.

Cassian. coll. 18. c. 1.

Tom. 5. 2. bibloth. SS. Patrum.

Clemens Alexandrinus meminit cuiusdam Thrasybuli, qui cùm exulas in Atticam seduceret, hibernâ, obscuraque nocte, clarus ignis præcedens apparuit, qui incolumes duxit omnes, vnde illic aram *Lucifera* posuerunt. An illud fictum ad hominis illius commendationem, an verum, non disputo: hoc tantum astruo, in densis obscurisque ignorantiæ tenebris, vitiorumque nubibus, ac procel-

Clem. Alexand. l. 1. Strom.

lis, quibus sæpe sæpius inuoluuntur hominum animi, diuino beneficio hanc nobis Pharum, ac salutares ignes præluxisse, qui Andabalis & in alta illa scelerum nocte cæcutientibus prætireot. Idque eo magis necessarium, atque vtilius populo Christiano, quòd Hæretici tenebriones, infidum ac fatuum lumen ementiti, vt olim dolosus Vlysses, è sua caligine fumantia busta ostentant, vt decipiant incautas: piscatores æmulari consceleratos, qui nocturnum lumen perfidiosè attollunt, vt prædâ potiantur. Quos Imperatoris leges damnant & coërcent, & memini in Iure scriptum esse in hunc modum: *Ne piscatores lumine ostenso fallant nauigantes, quasi in portum aliquem delaturi, eoque modo in periculum naues, & qui in eis sunt, deducant, sibique execrandam prædam parent, Præsidis prouinciæ religiosa constantia efficiat.* Id quidem politico Magistratui curæ est; sed multo religiosiùs curandum est, ne hominum impiorum ac falsorum doctorum facibus illecti Catholici, & fatuo igne falsi textus, ac scriptorarum (quam facem heterodoxi passim prætexunt) decepti, in syrtes hæreseon impingant, & naufragium patiantur; quodque grauius detestandum, diligentiùs curandum, ac longè studiosiùs cauendum, ne Ecclesiastici Doctores, qui sanâ doctrinâ, ac sanctâ vitâ omnibus Pharos esse debent, dum ficto quodam probitatis, ac sanctitatis fulgore ad se oculos, animosque pertrahunt, morum interim prauitate, ac turpi consuetudine, suos luctuosissimo animarum naufragio in syrtes, & charybdes allidant. Quare, qui vitâ & corruptis moribus dehonestat verbi Dei prædicationem, audetque in publicam lucem venire, auditores suos publico præconio testes aduocat impudentiæ suæ & temeritatis. Neque verò est, vt ab eiusmodi hominibus expectemus insignem aliquem fructum ad animos commouendos, & amplificandam numinis gloriam, quos verè Isidorus Pelusiota aiebat *diuinam prædicationem auertere*, quòd dictis contraria faciant. Quod D. Hieronymus grauissimè monet Nepotianum: *Non confundant opera tua sermonem tuum. Delicatus Magister est, qui pleno ventre de ieiunijs disputat. Accusare auaritiam & latro potest. Sacerdotis Christi, mens manusque consentiat.*

D. de Incend. l. ne pisc.

Isidor. Pelus. l. 2. ep. 141.

Hieronym. epist. 2. ad Nepotian.

Magnificum semper mihi visum fuit, vt Doctores, *stellæ* nominentur, neque enim à ratione alienum est, vt cùm illos Dei filius, mundi lucem dixisset, ad eam explicandam, sempiterni illi ignes adhiberentur, qui ceruleos illos orbis tholos mirabili varietate, & exquisitâ pulchritudine venustant. Ita Gregorius Nyssen. Miletium Episcopum rebus gestis, scientiaque clarum, vocat *Stellam*, quod ad imitationem cælestis magistri proximè accederet, quem Ioannes vocauit *Stellam matutinam*. Præclarissimè Daniel Propheta : *Qui ad iustitiam erudiunt multos, fulgebunt sicut* STELLÆ *in perpetuas æternitates.* Has stellas potentissimis suis digitis, & dædalâ manu, rerum omnium Architectus effecit, & in firmamento Ecclesiæ posuit, ad incredibiles hominum vtilitates, vt Rex pius, claro vaticinio prosecutus est: *Lunam*, inquit, *& stellas, quæ fundâsti*. Cassiodorus hoc loco *Stellas* interpretatur *Religiosos*, vitâ, moribus, & Religione collucentes. Gregorius Magnus, *Sanctos*. Theologiæ Princeps S. Thomas, *Doctores*. Hoc autem cælestibus illis luminaribus proprium est, quòd æquè vni ac millibus luceant, At stellæ plures, quæ hoc sæculo fulgent splendorem suum, ac radios contrahunt, nisi mundo luceant. Si pauci Auditores, *si rari nantes in gurgite vasto*, tenebras sibi, si ad eos dicant, assendi sentiunt.

3. Doctores Stellæ.

Greg. Nyss. in funere Miletij.
Apoc. 22.
Daniel. 12.

Psalm. 8.
Cassiod. in Psalm. 8.

quaſi vnam animam lucrari, non eſſet luculentum operæ, & eloquentiæ pretium. Cicero *de claris oratoribus*, refert de Antimacho, celebri Poëta, quem dum recitantem omnes Auditores desererent præter vnum Platonem: *Legam*, inquit, *Plato enim mihi vnus, inſtar eſt omnium*. Sic Seneca refert Democritum dixiſſe: *Vnus mihi pro populo eſt. Bene & ille quisquis fuit, cùm quæreretur ab illo, quò tanta diligentia artis ſpectaret ad paucißimos peruentura? ſatis ſunt inquit, mihi pauci, ſatis eſt vnus*. Quare qui hoc non agunt, irati numinis voce percelluntur, vt in Apocalypſi Deus reprehendit Angelum Epheſi, qui fuit Timotheus beatiſſimi Pauli diſcipulus, quod feruorem primæ charitatis reliquiſſet. Nam cùm eſſet animo ardens, & quotidianis prope concionibus inuitaret omnes ad fidem, & ſalutem, videns numerum eorum eſſe exiguum, qui doctrinam Chriſti exciperent, cœpit deſpondere animum, & conciones ſuas omittere. Illum ergo amatur hominum Deus coarguit, quod id munus, quod Eccleſiæ Doctori, ac Præſuli eſt proprium, animi quâdam imbecillitate omitteret, vt notauit Hugo Cardinalis; parum attendens, Chriſtum ſupremum Magiſtrum etiam ad vnam mulierculam, diſertam concionem inſtituiſſe.

Seneca epiſt. 7.

Alterum eſt Stellas non lucere dumtaxat per noctem, cælique luminaria non ad eum finem tam excelſa in arce plantata, vt ſplendorem ſuum vanè ac otioſè oſtentarent; ſed vt efficaci influxu, & arcanâ virtute, rebus ſublunaribus vim ac vigorem elargirentur. Quod ad mores traducens Pererius; „Sanè, inquit, ſi ex aſtris cæleſtibus multa & magna commoda in terram defluunt, non minora „ex doctis, ſanctisque Magiſtris in Eccleſiam, populumq; Chriſtianum redundant. Quod efficaciſſimè fit, dum hunc duplicem Scopum, Eccleſiæ Doctor præ oculis habet, diuinam gloriam, & ſalutem animarum. Qui primum non ſpectant, honori tantùm ſuo velificantur, & fidem prædicant, *non vt illa, ſed ipſi laudentur*. Ait Ambroſius. Qui ſecundum non intuentur, contenti ſunt volubilitate linguæ, & curioſo rerum nouarum apparatu, vt ſibi nomen eruditionis comparent. Sed non ita viri Apoſtolici & inclyti ſanctimoniâ, qui ſe diuinæ mentis inſtrumenta, & donatos eo talento meminerunt, vt Dei gloriam amplificent, & proſint quam plurimis. Quis illam mihi vim ſermonis concedet, inquit S. Gregorius Nyſſenus: *Cuius finis Auditorum eſt ſalus*. Itaque non ſufficit præclarè tantum, atque ſubtiliter diſputare de Deo, vt expiere concinnis horam videaris: nam mirum eſt, quod notauit S. Athanaſius, dæmonem primum fuiſſe, qui Dei nomen à condito mundo inter homines vſurpauerit, qui tamen eo nomine nullam meruit commendationem. Non æſtrum Poëticum, non plauſum populi, ſed planctum, & lachrimas ſpectandas monet Hieronymus. Sic enim ad Nepotianum: *Docente te in Eccleſia, non clamor populi, ſed gemitus ſuſcitetur: Lachrimæ auditorum, laudes tuæ ſint.* Eâ laude ſanè præſtitit S. Fulgentius, quem duas habuiſſe dotes in concionando meminimus, omnium præconio celebrandas: nam ſingulari orationis præconio, *omnium animos demulcebat*, & in iiſdem, *compunctionem cordis ingenerabat*. Quod exemplo ſuo Bonifacius docuit Epiſcopus Carthaginienſis, qui biduo ſic illum audiuit de rebus diuinis diſſerentem, vt continuis prope lachrimis terram perfunderet. Hoc eſt verbis ſuis dare pondus, hoc eſt habere vocem virtutis, hoc eſt non ſe, ſed Chriſtum prædicare.

Pererius in Danielem c. 12. (ſicut ſtellæ)

Ambr. in l. ad Cor. 2.

Greg. Nyſſ. orat. de Ord. ſua.

S. Athan. q. 46. ad Ant.

Hieronym. epiſt. 2. ad Nepotiano. Vita S. Fulgent. c. 19.

4. Audio poſtremò Eccleſiæ Doctores, lucidiſſimas *lampades* nuncupari, quæ luminis copiam longè lateque ſpargant, ac antenum Mineruæ lychnum plurimum antecellant, quem profani Scriptores magnis clamoribus in cælum extulerunt. Quantus & qualis vir fuit S. Ephrem? quam vndique radiantem eximiæ vitæ, doctrinæque fulgorem ſparſit? vt iure meritiſſimo Nyſſenus Antiſtes, à quo eius vita literis commendata eſt, illum aſſerat à Deo orbi datum *velut illuſtrem. & ſplendidiorem ſole ipſo* LAMPADEM. Quantum Eccleſiæ lumen fuit B. Hieronymus, qui mirificam eruditionem, & religioſi animi virtutem pulcherrimè coniunxit? de quo verum illud, & illuſtre S. Auguſtini exſtat elogium, cùm aduerſus Iulianum diſputat: *Cuius nobis eloquium ab Oriente vſque in Occidentem, ad inſtar* LAMPADIS *reſplenduit*. Trahunt hæ lampades pabulum ſuum è cælo, oleo gratiæ nutriuntur, flammâ charitatis ardeſcunt, atque ab omni inanis gloriæ & propriæ exiſtimationis fuligine prorſus alienæ ſunt.

4. Doctores lampades.

Greg. Nyſſ. in vita.

Auguſt. lib. 1. contra Iulian.

§. II.

Doctores vani ac inſani, quos SCIENTIA INFLAT, *inanis gloriæ fuligine expurgandi.*

VEntoſi apud Priſcos Thraſones reperti, quibus frequens erat illud ab Origene in Celſo Epicureo, tantopere deciſum, iactare: *Omnia nouimus*: nam id de ſe profeſſos non paucos habemus ex Dione orat. 33 Platone in Sophiſta, & Nazianzeno orat. 33. Et idcirco ex eo grege Euthydemum quendam inſolentiſſimâ vanitate, & ambitionis immenſitate, diligentiſſimè caniſſe, ne videretur à quoquam aliquid diſcere, Xenophon diſertè prodidit, quin & hoc ſæculo ex medicis, iuriſperitis, Theologis, politicis conſimiles reperire eſt, qui de ſe idem ſentiunt. *Omnia nouimus*. Horum fuliginem dexterrimè emungit Gregorius Nyſſenus contra Eunomium, in ipſo veſtibulo increpans vecordis illius fatuitatem, in ſua ſcientia rerum quarumuis altiſſimarum, ipſiusque etiam Dei iactanda, conuincens ignorari ab eo animalium minutiſſimam formicam: *Qui gloriatur iactabundus ſe eorum, quæ ſunt, ſcientiam adeptum eſſe, quod minimum eſt earum, quæ nobis ante oculos apparent, quæ ſit eius natura, explanet, vt ex eo, quod notum eſt, de eo etiam, quod occultum eſt, & incognitum, fidem faciat. Et quænam ſit formicæ natura, ſermone explicet: vtrum ſpiritu & halitu eius vita continetur: vtrum viſceribus diſtendatur, ſimiliter alijs animalibus: vtrum oßibus corpus conſtructum eſt, vtrum medullâ, oßium cauitates intus plenæ ſunt: an neruis & vinculis compages tentenda eſt: an muſculorum amictibus & adenum ſiue glandularum, neruorum ſitus continetur. An complexu neruoſa membrana membris, quæ mouentur, vim impultricem inſerit. An in ipſa eſt iecur & folliculus fellis, id eſt, expurgata à iecore flaua bilis receptaculum: reneſque, & cor, & arteriæ, & venæ, membranaq., & præcordia, ſiue ſeptum tranſuerſum. Vtrum glabra, & pilis abducta: in qua parte corporis vis videndi inſidet: an odorandi ſenſu prædita eſt. An vnam habeat vngulam, vel multifidas: Quamdiu viuit, &c. qui igitur ſe iactat eorum, quæ ſunt, naturam adeptum eſſe nobis primum formicæ naturam*

decla-

Xenophon l. 4. memorab. & orat. dict. & fact.

Greg. Nyſſ. orat. 9. contra Eunom.

declaret. Idem argumentum prosequitur Theodoretus l. 4. aduersus Græcos sub initium, non pudere Philosophos passim gloriari compertam sibi esse aëris, ætherisque mensuram, qui maris tamen profunditatem ignorent, quam cauto, ac submissis funibus, & bolide explorare nituntur. Quin potius quo quis rerum naturæ peritior videtur, eo de se sentit demissiùs, quod nôrit, quam non intrò subeat, & pro rerum penetralibus, ac naturæ intimis recessibus, sola vestibula teneat. Socrates certè cæciorem se agnoscit in peruidendis naturæ rebus, ex quo Philosophiæ dedisset operam: vnde de eo Lactantius: Cùm esset omnium Philosophorum doctissimus; tamen vt cæterorum argueret inscitiam, qui se aliquid tenere arbitrabantur, ait se nihil scire, nisi vnum quod nihil sciret. Intellexit enim doctrinam illam nihil habere in se certi; nihil veri, neque vt putabant quidam, dissimulauit ipsam doctrinam, vt alios refelleret; sed vidit ex parte aliquam veritatem. Testatus est etiam in iudicio (sicut traditur à Platone) quòd nulla esset humana sapientia: adeoque doctrinam, quâ tum Philosophi gloriabantur, contempsit, derisit abiecit, vt id ipsum pro summa doctrina profiteretur, quòd nihil scire didicisset. Agnouit nimirum tenebras nostras, & quantopere ad rerum omnium notitiam cæcutiamus; Quas minimè vident illi in summo vertice ridiculorum locati, qui gloriam venantur ex gradu literario, quem gratiæ, vel quod frequentius est, marsupio, infrequentissimè eruditione ac solidè scientiæ delatum possidet, vano ac inani titulo gloriatores. Hac de re Themistium audiamus: *Atqui minimè absurdam quandam gloriam, opinionemq; assequi velim. Et vtique, primum ego ridere illos soleo, qui eo morbo detinentur, nec multum Carbonarij alicuius, aut fabri ferrarij dissimiles esse arbitror, qui fumo atque fuligine respersus; tamen carbonarium se appellari nolit: quin & ijs, qui appellent, succenseat. Vatis autem, aut Medici, aut alterius honestioris artificis nomen appetat. Nam nec asinum Æsopicum probo, audiens hunc, qui asinus esset pelle nihilominus Leonis indutum. Atque idcirco concurrentes pueruli, eum & fustibus cadunt, & pellem iuxta atque audaces illos spiritus eripiunt.* Talis ille de quo Iuris-Consultus: relatum habeo, inquit, in partibus Franciæ Iuuenem, quem eius pater ad officium euehere intendebat, requisitos Licentiæ vel doctoratûs in Iure gradum, promotum fuisse solo præmisso examine super prius (ad instar psittaci) edoctis responsionibus, ad interrogata: *Quid est ius? quotuplex? quid Canonicum, & quid Ciuile?* eundemque post ita adeptum in vtroque iure doctoratum, venisse Duacum, vt ibidem humanioribus se applicaret studijs (Latinam enim ignorabat) ac tum nonnisi ad Grammaticam idoneum repertum fuisse. In eiusmodi nescio quis Satyricus:

Theodoret, l. 4. aduersus Græcos.

Lactant. l. de sa. c. 8.

Themist. orat. 1.

Iulij Iusile atque abusus per And. Bourvens pg. 847.

Se doctum simulat stolidus, quem crassa Minerua
Nutriuit: qui vbi vix didicit tria verba Latina,
Vixque manum ferulæ subduxit, protinus ille
Alter delapsus cælo Cato prodit, & ipse
Credas, tantâ oculos torquet grauitate, seuerus
Est adeò Censor Musis. Sed scamna reclamant
Nostra, atque esse asinum purum putum dubitare
Esse nefas aiunt.

Historia nota est de eo, qui existens eques, & expertus facilem ad doctoratum gradum, quem ipse non argutis disputationibus, non etiam scientiæ laureatis coronis, sed aureis Franciæ coronatis acquisiuerat, Interrogabat Professores an non etiam equum suum ad eundem gradum admittere vellent, mediantibus iuribus consuetis; illosque respondisse, quòd sic: *Nam cùm creauerimus Asinum Doctorem, cur non & equum.* Nunquid de istis dici potest, quòd

Idem ibi.

In Institutis magis muti estis brutis.
In codice didicistis modicè,
In nouellis similes estis asellis.
In digestis nihil potestis.
Et tamen Doctores estis.

Hos suo æuo graphicè depingit Franciscus Petrarcha, cui laurea tanto concertantium vbique academiarum studio, vel potius æmulatione delata est. Is post confutatam inanem apud antiquos, septem dumtaxat sapientum enumerationem: *Felicior, inquit, ætas nostra, quæ non vnum, duosuè, vel septem; sed in singulis vrbibus, cum pecudum greges numerat Sapientum. Nec mirum sanè multos esse qui tam facilè fiant. Venit Iuuenis stultus ad templum: Præceptores illum sui prædicant, celebrant seu amore, seu errore. Tumet ille, vulgus stupet, plaudunt affines & amici. Ipse iussus in cathedram scandit, cuncta iam ex alto despiciens & nescio quid confusum murmurans. Tunc maiores certatim, vt diuina locutum, laudibus ad cælum tollunt. Tinniunt interim campanæ, strepunt tubæ, volant annuli, figuntur oscula, vertici rotundus & niger pannus imprimitur. His peractis descendit Sapiens, qui stultus ascenderat. Mira prorsus transformatio, nec Nasoni cognita. Sic fiunt hodie Sapientes. Verus Sapiens fit aliter.*

Petrarcha l. 1. de remed. dial. 12.

Terrori omnibus esse debet seuera, sed vera grauissimorum Doctorum censura: *Eos academicos peccare mortaliter, qui gradibus, & titulis insigniunt indignos, adeoque velut publico testimonio tribunalibus, ac Dei Ecclesijs imponunt.* Ita Syluester de Doctorib. §. 4. Nauarrus de pec. Mag. & Doct. c. 25. Arm. Aluar. Pelag. l. 2. de planctu Eccl. Sa in Aphorism. Idem sentiendum est de ijs, qui ad alia Reipublicæ officia dignissimos quosq; deligere debent, de quibus pereruditè Lessius: Dico primò eos, qui assumunt ad officia sæcularia (idem est de Ecclesiasticis) v. 8. ad officium Gubernatoris oppidi vel arcis, Prætoris, Iudicis, Capitanei, Secretarij, Commissarij, Quæstoris, &c. ineptos, aut qui malè putantur administraturi, peccare mortiferè, & teneri Reipublicæ ad sarcienda damna inde secuta. Est communis sententia Doctorum.

Vide Contzen politicæ l. 4. c. 16. §. 10.

Less. de iure & iust. l. 2. c. 2. c. 32. dubit.

Libet hîc pro rei indignitate exaggerare, quanta fortunarum, Reipublicæ, corporum, animorumque iactura, Medici, Causidici, Consiliarij, Confessarij exponantur, qui debita officio ac munere suo scientia instructi non sunt, cùm ea sit Principis Doctorum, omniumque iudicium: *Quisque tenetur scire ea, quæ ad eorum statum, & officium spectant.* Hinc Medici peccant mortaliter, qui ea notabili ignorantia nocent infirmis, etiamsi euadant ex morbo, quia exposuerunt, adhibendo remedia periculosa.

S. Thom. 1. 2. q. 76. a. 2.

Fragosus tom. 1. pag. 708.

Quod si per imperitiam moriatur infirmus, puniri possunt arbitrio iudicis L. quâ actione in fine.

Sic Causidicus, qui suâ inscitiâ, in causa est, quòd Cliens iure suo excidat, peccat, & ad restitutionem tenetur. Idem Senator Iudex imperitus, reus est vitæ & sanguinis innocenter effusi. Vnde Augustinus: *Ignorantia iudicis, plerumque est calamitas innocentis.* Confessarius quoque reus damni est, si ea inscitia suadeat restitutionem, vbi non debet; vel non suadeat, vbi debet. Reus scelerum ac flagitiorum,

quæ ex crassa ignorantia in pænitentibus suis, culpâ grauiori vacare putauit.

Quâ censurâ & illi notantur, qui eiusmodi imperitos Confessarios studiosè quærunt, sibique adsciscunt. Cùm in eo tantam momenti ponendum sit, vt Sancta Theresia, sapientissima virorum ac mulierum Magistra, virum à Confessionibus potius minùs pium, quàm minùs peritum adhibeodum existimârit.

§. III.

Sanus ac sanctus Doctor, semper se discere profitetur.

DIuinus ille omniom Doctorum Doctor, Christus Iesus, sapientiæ cælestis sectatorem, discipulum simul esse debere atque Magistrum, exemplo suo docere visus est, cùm duodecim annorum in Hierosolymitano templo, circumfusâ Doctorum coronâ, eos tanquam auditor erudiendus interrogauit, & simul tanquam Doctor instruxit, difficultatesque grauissimas, tantâ facilitate declarauit, vt admiratione defixi obstupuerint, quotquot aderant. Vnde Lucæ 2. *Inuenerunt illum in templo sedentem in medio Doctorum, audientem illos, & interrogantem eos.* Vide discipulum discendi cupidum, & eundem venerare Magistrum celeberrimum: *Stupebant omnes, qui eum audiebant super prudentia & responsis eius: & videntes admirati sunt.* Eadem de causa, nisi fallor ibidem ab Euangelista v. 52. dicitur: *Iesus proficiebat sapientiâ.* Is scilicet, qui summi Patris sapientia est incomprehensibilis, vsque ad annum ætatis trigesimum nil aliud dicitur perfecisse, nisi sapientiâ proficere. Docebat siquidem Doctorem omnem, sublato omnis arrogantiæ ac propriæ excellantiæ fumo, simul Magistri & discipuli partes explere debere. Paulus Apostolus agnouit tanti hoc momenti esse, vt Episcopi formam traditurus, & quasi optimi Prælati ideam expressurus, sic scripserit ad Timotheum: *Oportet Episcopum* DOCTOREM *esse.* Rursus ad eundem epist. 2. c. 2 *Oportet Episcopum* DOCIBILEM *esse.* Atqui Doctor est, qui doceat; docibilis, qui doceror: ergo si idem Doctor & docibilis esse debet, profectò idem promptus esse debet, vt doceat pariter, ac doceatur. Huc facit illud Augustini contra Donatistas: *Ille Episcopus meliùs docet, qui quotidie crescit, & proficit* DISCENDO *meliora.*

Ad Tim. 1. c. 3. v. 2.

August. lib. 5. contra Donatist. c. 26.

Deinde ille Regum omnium sapientissimus Salomoo, postulaturus à Deo sapientiam, vt posset iudicare populum, & discernere inter bonum & malum, postulauit docilitatem: *Dabis, inquit, seruo tuo cor* DOCILE; hoc est, cor facile vt doceatur. Quasi ille animus omnium sapientissimus iudicetur, qui non minus possit docere, quàm velit doceri: & ille, qui ad discendum promptissimus sit, idem planè ad docendum sapientissimus habeatur. Nam vt bene D. Ambrosius: *Quantumlibet quisque profecerit, nemo est, qui doceri non egeat, dum viuit.* Vtinam id sibi persuadeant vani illi scioli, qui nihil se latere, nihil ignorare in animum inducunt, nec quidquam sibi discendum ampliùs arbitrantur. Sacros Ecclesiastes ad agrestes, ad rudes, ad famulos & ancillas, atque imperitas mulierculas aptè dicere; ceterum nil illas proferre, quod ipsi non calleant. Audiant hi, quid Doctor grauissimus Iacobus Laynes, qui in concilio Tridentino inter Theologos primum locum tenuit, senserit, dum ingenuè confessus est, nullâ personæ ratione habitâ, se ex cuiusuis fraterculi concione, semper doctiorem decedere. Quid, quod magnus ille Theologus, Ioannes Euangelista, qui Christi Domini lateri incumbens, diuinæ sapientiæ fontes epotauit, mysteria Resurrectionis libens ab vna femina didicerit; & ingenuo pudore confessus fuerit, per quam profecerit, dicens: *Et hæc dixit mihi.* Vbi D. Chrysostomus: *Euangelista*, inquit, *tantâ laude mulierem non fraudauit, neque sibi dedecori arbitratus est, vt ab ea hæc intelligeret.* Iam vero Diuus Paulus raptus in tertium cælum, & in cælesti academia Doctor gentium declaratus, ne quid fuliginis ex hac arcana scientia contraheret, in terris Apostolorum se discipulum exhibuit: *Ascendi*, inquit, *Hierosolymam secundùm reuelationem, & contuli cum illis*, id est cum Apostolis, *Euangelium, quod prædico in gentibus.* *Veritus*, vt S. Hieronymus interpretatur, *ne munus* DOCTORIS, *& prædicatoris quodammodo euanesceret, nisi saptus interrogando, ac* DISCIPVLI *munus exercendo renouaretur.* Hanc doctrinam secutus S. Augustinus: *Ego*, inquit, *senex à iuuene, Episcopus tot annorum, à Collega nondum anniculo, paratus sum doceri.* Et alibi *si posses me docere, quod ignoro, libentißimè eis sufferrem, non solùm verbis increpantem, sed etiam verberibus castigantem.*

3. Reg. 3.

S. Ambr. l. 2. offic. c. 1.

In Biblioth. script. Soc.

Negron. reg. 2.

Ioan. 20.

Chrysost. hom. 86.

Ad Galat. 2

Aug. epist. 13.

Alter eximius Ecclesiæ Doctor Ambrosius quam plurimis in locis, discipuli munus se obire profitetur, præsertim lib. 6. epist. ad Sabinum 40. ad quem mittit suos quosdam libellos, & summis precibus contendit, vt diligenter eosdem discutiat, & quæ corrigenda decreuerit, arbitrij sui iudicio castiget, ac corrigat. Nôrat hic Mediolanensis Antistes non absque singulari emphasi, Apostolum duo quædam conbinâsse, dum dixit: *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem* PASTORES ET DOCTORES; vbi duo insinuâsse videtur, *vt studio docendi possim discere.*

Ephes. 4.

Ambr. l. 1. offic. c. 1.

Hâc laude præ ceteris excelluit Magnus ille *super æthera notus* Hieronymus, qui totâ vitâ non solum docuerit, tanquam Doctor maximus, sed etiam didicerit, tanquam discipulus minimus, vt ipse de se testatur: *Iam, inquit, canis spargebatur caput, & Magistrum potius, quàm discipulum decebat: perrexi tamen Alexandriam, audiui Didymum; in multis ei gratias ago. Quod nesciui, didici, quod sciebam, illo docente non perdidi. Putabam me homines finem fecisse discendi: veni rursus Hierosolymam, & Bethleem; quo labore, quo pretio Barranum, nocturnum habui Præceptorem? timebat enim Iudæos, & mihi alterum exhibebat Nicodemum.* Vbi videre est eius studium in discendo, qui non solùm incolas, sed etiam externos inquirebat Præceptores. Quod si nocturnum habuit Hebræi sermonis Magistrum, non fuit, quod ipse Hieronymus diurno tempore discere erubesceret; sed quod ipse Præceptor diurno docere propter Iudæos formidaret. Mitto plures alios non solùm viros, sed etiam fæminas, à quibus D. Hieronymus, summus Ecclesiæ Doctor, ingenuè fatetur, se libenter, quæ ignorabat, didicisse. Reprehensus itaque à Ruffino, quòd iam senex ab homine Hebræo Hebræas literas acceperit, festiniter respondet: *Quod ille Demosthenes in vna litera fecit exprimenda, vt à cane Philosopho disceres, tu in me criminaris, quòd homo ab homine Hebræas literas didicerim?* Inde est, quòd quidam inerudité sapientes remanent, qui, dum sibi omniscij videntur, nolunt discere, quod ignorant, nec Horatium audiunt commonentem:

Hieronym. epist. ad Pammach.

Hieron. in Apolog. ad Ruffin.

Cur nescire pudens prauè, quàm discere malo?

Horat. de arte.

Qua-

Seneca de tranquill. quadrat hoc loco monitum Senecæ Philosophi dicentis: *puto multos ad sapientiam peruenire potuisse, nisi putassent se peruenisse.*

Illud quippe doctorum virorum verumq; ac sincerum de se sentientium iudicium est, quo plus sciunt, plura superasse quæ nesciunt. Sic Baldum, Iurisprudentiæ commendatione celeberrimum, sensisse accepimus; qui cum septem supra quadraginta annos ius ciuile docuisset, cum feudales libros commentarijs illustraret, in præfatione operis sic scripsit: *quod si ex parte aliquid didicerim; tamen in comparatione latitudinis intellectus, profecto nihil me intellexisse agnosco.*

Consimile alterius non ignobilis Iurisperiti Saluij Iuliani iudicium est, qui multorum Principium amicitia clarus dicere solitus: *etsi alterum pedem in cymba Charontis haberem, adhuc discere vellem.*

Quis vestrum Auditores, causarum Procuratores, Causidicos, Syndicos, Senatores, Iudices, fori externi & interni compello, quis vestrum cum Baldo, cum Saluio sentit;

Quis indies sibi non nouas tricas, & implexos casus obijci sentit? vnde in curia sæculari quandoque, ubi de fortuna, fama vita agitur: in interiori curia conscientiæ, ubi quæ & quanta per peccata aliena, consilio, iussione, consensu, conniuentia &c. in Deum & proximum iniurias quæ restituendi aliena, occasiones peccati deuitandi obligatio, ij minime dubitant, qui omnia ignorant.

Seneca epist. 76. Sapienter Seneca: *Tamdiu discendum est, quamdiu nescias, & si Prouerbio credimus quamdiu viuimus &c. Ego tamen hic & aliquid doceo. Quæris quid doceam? & seni esse discendum.* Ardor discendi in viris etiam maxime sapientibus, non nisi exacto vitæ curriculo extinctus fuit. Solon certe grauissimo laborans morbo, mox expiraturus, audiens in circumfusa amicorum corona aliquos inter se disceptantes, caput è puluinari extulit, vegeta adhuc aliquid de nouo discendi cupiditate, in summo naturæ deficientis discrimine; quemadmodum his verbis scribit Valerius Maximus: *Solon assidentibus amicis, & quadam de re sermonem inter se conferentibus, fatis iam pressum caput erexit, Interrogatusque quapropter hoc fecisset? respondit, ut cum istud quidquid est, de quo disputatis, percepero, moriar.* *Valer. Max. l. 8. c. 7.* Intelligebas ô Solon, sapientiæ sectatori eundem finem esse discendi, atque viuendi. Pudeat Christianos, hoc est cælestis sapientiæ studiosos, profanæ sapientiæ Doctores inueniri, qui ardore discendi ad extremum usque spiritum profiteantur se esse discipulos; cum nos vix primis imbuti institutionibus sanctoris vitæ, quasi iam rude donati, dedignemur erudiri.

Hæc omnia pluribus complexus Hieronymus tandem subiungit: *Plato Ægyptum, & magnam Græciam laboriosissime peragrauit, ut qui Athenis Magister erat & parens, cuiusque doctrinam academia, & gymnasia personabant, fieret peregrinus atque discipulus; malens aliena verecunde discere, quam sua impudenter ingerere. Apollonius Philosophus, qui innumeras terras lustrauit: inuenit vir ille ubique quod disceret & semper proficiens, semper se melior fieret.* *S. Hieron. ad Paulin.* Quin & nos sublimioris scientiæ candidati, in virtutum schola discere & proficere studeamus, si aliquando doctoratus laurea in cælis condecorari velimus.

DE COMMVNI

SANCTORVM CONFESSORVM.

Erat LUCERNA *ardens & lucens*. Ioan. 15.

LUCET ET ARDET.

ARGVMENTVM.

ILlustres olim apud Gentiles *Lucernæ*, maximo in pretio & summa in veneratione fuere; è quibus nihilominus parum Lucis, multum fumi trahebant. At quam hodierna luce, omnium non oculis, sed mentibus *Lucernam* proponam, hæc & fervore charitatis, & cælestium rerum contemplatione *ardens*: Tum illustri Apostolicorum operum splendore *lucens* præclare denique vtriusque vitæ, Contemplatiuæ & actiuæ commercio. *Lucens & ardens*, maxime vobis venerationi, & imitationi erit. Vbi pro argumento mihi desumpsi illud [*Bern. serm. in natiuit. S. Ioan. Bapt.*] Doctoris melliflui: *ardere parum: Lucere tantum, vanum est: ardere & Lucere, perfectum*; quo triplicis vitæ, Actiuæ, contemplatiuæ, & Mixtæ perfectio declaratur. Quam vel ipse solitudinis Author & fautor, de Martha & Maria agens probauit ac prædicauit, dicens: *quod si vtramque simul potes imitari, vtrimque omnino salutis fructum reportabis* [*Basil. in constit. monast. c. 5.*] Etenim ut in rerum natura videre est nec facem inaccensam, lumen communicare, nec calorem alteri quempiam conferre, qui non ardeat: haud aliter, quasi è pelui fulgor erit, nisi ex feruenti pectore, & ardenti in Deum charitate procedat, ut in proximum flammam & lucem spargat.

§. I. *Erat Lucerna ardens.*
§. II. *Erat Lucerna Lucens.*
§. III. *Erat Lucerna ardens & Lucens.*

DE COMMVNI SANCTORVM CONFESSORVM.

Lucernæ *ardentes in manibus vestris.* Luc. 12.

Raderus in Mart. l. 8. epig. 3.

CElebertimæ olim fuere Epicteti, Aristophanis, Cleanthis, & Calimachi lucernæ, vel ab operis elegantia omnibus admirationi; vel ab eruditis viris ad eas lucubrantibus, venerationi. Sic summo in pretio habita est aurea Mineruæ lucerna, à peritissimo artifice Callimacho efficta, & à materia, & opere posteris commendata. Altera vero Epicteti, grauissimi Philosophi lucerna fictilis (hoc eius domesticum omne instrumentum & tota supellex) ad quam diuinas suas lucubrationes exarat, à morte mille, seu ut alij, ter mille drachmis vendita est; cum interim ex ea nihil lucis, nihil eruditionis Emptor in animum posset deriuare.

Epistem. manuductio ad stoicam Philos. l. 1 in fine. Lucian. adu. indoctum.

Plus fortasse apud vos æstimationis lucerna habitura est, quæ ad mille annos & amplius, nullo olei fouento inextinguibilis permansit; qualem describit Hipponensis Præsul in fano Veneris repertam. In quem locum Augustini, ait *Viues*, erutum sepulchrum memoria Patrum, in quo ardebat lucerna condita ibi, ut ex inscriptione apparebat supra annum mellesimum & quingentesimum. Fabulæ, aut ut Augustinus dæmonum præstigiæ.

Aug. l. 21. de ciuit. c. 6. Viues in Aug. de ciuit. l. 21. c. 6.

Aliam hodierna luce vobis omnibus lucernam, maximæ admirationi, & venerationi futuram, nullo pretio digne æstimandam, nullis temporum spatijs consumendam, nullis ventorum turbinibus extinguendam, sed hic in vita, & in omnem æternitatem, lucentem & ardentem, non tam oculis, quam animis proponam.

Ac primum quidem Sanctissimum NN. de quo agimus Confessorem, spiritus feruore, igne charitatis, qui in meditatione, ac rerum diuinarum contemplatione potissimum exarsit, *Lucernam ardentem*; tum illustri eruditione, sanctorum operum splendore, virtutumque exemplo, in vita actiua, *lucentem*; utraque demum mixta, contemplatiua & actiua vita, *ardentem & lucentem* extitisse declarabo.

§. 1.

Erat lucerna ardens. Ioan. 5.

DOctor mellifluus, è cuius calamo nil nisi lac, & mel fluxit, hoc insuper oleum lucernæ affudit, cum de Ioanne Baptista omnium Confessorum principe, ita scripsit: *erat* LVCERNA ARDENS ET LVCENS. *Magnum testimonium fratres, sed magnus enim est cui perhibetur: sed maior est ipse, qui perhibet. Ille inquit, erat* LVCERNA ARDENS ET LVCENS: *est enim tantum lucere vanum, tantum ardere parum, ardere & lucere perfectum.*

Bern. serm. in nat. S. Ioan. Bapt.

Ardere prius & potius quam lucere tantum, hoc autem præstat vitæ spiritualis ea pars, quæ vocatur contemplatiua, cuius munus est mentem rebus terrenis, & curis sæculi exemptam, choris Angelorum inferre, & in amorem illius infinitæ bonitatis, & incomprehensibilis pulchritudinis omnino inflammare. Istius vitæ contemplatiuæ duos modos, seu rationes reperiri, nemo est qui ambigat: Altera est illorum, qui eremi secreta petentes, sine Prælato, sine eiusdem propositi socijs, imo sine teste, in antris atque speluncis delitescentes, assiduæ meditationi, & contemplationi vacabant.

Quales fuerunt Pauli, Antonij, Hilariones, Pachonij, Macharij, Arsenij, Simeones, & alij quam plurimi, qui à spiritu sancto in desertum ducti, hoc institutum, ac vitæ genus aggressi sunt. A quo nec fragilis mulierum sexus abhorruit, cum legamus Mariam Ægyptiacam, Pelagiam, Theoclistem, & alias non paucas fæminas in eremo abditas secessisse, & noctes ac dies in contemplatione, Dei charitate ardentes perstitisse.

Altera illorum qui in cœnobijs, sub cura Prælati, consortioque multorum in cellulis suis commorantes, & omnibus externis occupationibus sequestrati, oratione & contemplatione spiritu feruentes velut oleo, pascuntur. Cuiusmodi fuerunt Basilij, Benedicti, Brunones, Bernardi, Hieronymi, Augustini, & uniuersi, qui istorum genus vitæ sequentes, vitam quietam, ac omnibus mundi curis solutam, aut coluerunt, aut colunt. Quam viuendi rationem, *anachoreticam* hanc, hanc vero posteriorem *Cœnobiticam* vocauit Antiquitas.

Vita contemplatiua quæ in solitudine sine Prælato, sine socio, sine teste transigitur paucissimorū est, & magnis periculis ac illusionibus exposita, atque ijs dumtaxat conuenit, qui vitijs subactis, & longa virtutum disciplina in carne mortali angelorum vitam imitentur. Vnde callidus hostis quandoque Religiosis viris, & fœminis insidiatur, qui nec quietem cellæ, nec socios, aut superiores minus commodos ferre valentes, in Religione spiritum intepescere, nec contemplationi vacare se dictitant, unicam solitudinem sibi perfectionis scholam statuentes. Quas fraudes D. Bernardus detegit dicens: *quantos ex monasterijs* SPIRITV FERVENTES, *eremi solitudo suscepit, & aut tepefactos euomuit, aut tenuit contra eremi leges, non modo remissos, sed etiam dissolutos. Sicq; apparuit vulpeculam affuisse, ab qua tanta facta est vastatio vineæ, id est vitæ, & conscientiæ hominis detrimentū. Cogitabat si solus degeret, multo se copiosiores fructus spiritus percepturū. quippe qui in communi vita tantū spiritualis gratiæ fuisset expertus. Et bona visa est sua cogitatio sibi, sed res exitu indicauit, magis eandē illā cogitationē vulpem demolientem fuisse.* Profecto carbo quantumuis ignitus si ab igne remotus, sensim extinguitur; qui etiam non accensus, ab alijs ignitis ignē concipiet, & stipes quamuis viridis, arido falci insertus, una inflammabitur. Verum ut institutum nostrum prosequamur Magnus Gregorius non tam per actiones intellectus quam per charitatis affectus voluit contemplatiuā vitam describere, ut Dei naturā, pulchritudinē, atque innumerabiles perfectionū diuitias contemplando, mentem rebus terrenis exutam, ad desiderium, & amorem infinitæ bonitatis efferat, & ad quærendam diuinam unionem inflammet.

Bern. in cant. serm. 64.

Ipsum audite: *contemplatiua vita est, charitatē quidē Dei & proximi tota mente retinere; sed ab exteriore actione quiescere, soli desiderio conditoris inhærere, ut nihil iā agere debeat, sed calcatis curis omnibus, ad videndam faciē sui creatoris animus inardescat: ita ut iam nouerit carnis corruptibilis pondus cum mærore portare: totisque desiderijs appe-*

Greg. hom. 14 in Ezech.

tere: illis hymnidicis Angelorum choris intereſſe, admiſceri cœleſtibus ciuibus, de æterna in conſpectu Dei incorruptione gaudere. Sic profectò ille dicit, non quod ab hac vita conſiderationem excludat, ſed ut Dei amorem, & cœleſtes affectus, finem & ſcopum aſtruat.

Quia omnis conſideratio, non propter ſeipſam ſuſcipitur, ſed ut ea tanquam flabello, voluntas ad amorem ſupernorum exardeſcat. Vnde ſubdit: *defectiua namque, & manca eſt cognitio, quæ affectum nō excitat, & odiū mali, atq; amorem boni non generat: & parū Deo placet ſi cognoſcamus, dum ex cognitione nō aſſurgimus ut mala deteſtemur, & bona quæramus, & diligamus.*

Quid, quod hæc vita contemplatiua non ſolum Anachoretis, cœnobitis, ac Monialibus; ſed & ijs potiſſimū, qui vitæ actiuæ, ac proximo vacant perutilis, & neceſſaria eſt: ut ex oratione, & rerū diuinarum contemplatione velut è fornace ignē concipiant, & ea familiaritate cum Deo, velut Moyſes, radios hauriant, quos in populum ſpargant: nulla etenim lucerna quæ non ardet, lucere poteſt, nec in alios ardorē deriuare, quem in ſe non habet. Quod perſpectum habuere viri Apoſtolici, qui ut maximis occupationibus diſtenti, omnibus ſuis actionibus ignem, quem in proximum ſpargerent, ab hac face, aut fornace potius, mutuarunt: Quo in ſtudio, ut alios aliorum ordinum, quod longum eſſet, alijs relinquam, è Societate noſtra excelluerunt: P. Franciſcus Onufrius media ſurgens nocte ſeptem continenter horas in oratione perſtabat. Similiter Pater Gonſaluus de Lyra, duas aut tres dumtaxat horas quieti indulgebat, reliquum vſque in mane tempus, flexis genibus in oratione pernoctabat.

Nieremb. aſcetica l. 1. doct. 8. c. 8.

Lucerna ardens quoque extitit P. Ferdinandus de Monroij, qui nocte intempeſta aſſurgens, ad auroram quinque aut ſex horis diuinis commentationibus animū inflammabat, meruitque à Christo docere orare, & ignem in meditatione concipere. Feruentiſſimus ille Indiæ Apoſtolus P. Didacus Martinez, cum inter barbaros illos occupatiſſimus eſſet, noctes tranſigebat ſub dio in oratione. Vbi quandoq; viſus Indis & Hiſpanis ſuper cacumina ingentiū arborum elatus, medioque in aëre detentus, ac mira circumfuſus luce, ignitiſque huic illis ſe colluſtrantibus columnis: Lucernæ quippe *lux*, ut ait D. Maximus, *eſt oratio, & contemplatio*, qua ita totus in flammas abijt, ut quotidie actus ardentiſſimi amoris Dei, ad tria millia è fornace pectoris eiacularetur. P. Ludouicus de Ponte, corpuſculo ad inſtar punicæ, lucernæ extenuato, ingentes flammas aluit, fuitque lucerna ardens, quæ etiam de nocte nō extinguebatur; illud enim vero illi familiare erat ut à religioſis excubijs obſeruatū fuit, ut quaq; noctis hora orare in tēplo conſpectus ſit, quo factum ut medulla cerebri, multum temporis à morte incorrupta reperta ſit.

Conſimili ratione fratres laici, qui domeſtici operis miniſterijs occupātur, in amore, & contēplatione Dei, aſſiduo poſſunt exardeſcere. Frater Alphonſus Rodericus, totos dies, & vbique orabat. Similiter & Frater Alphonſus Carillus, qui numquā ab amabili Dei reſpectu ceſſabat, ſic orationi aſſuerat, ut medicis conſulentibus aliquantulum diſtrahi, ne caput affligeret, reſponderit laborioſius ſibi fore à conſideratione diuina mentē auocare, ita ut in Societate ageret ſicut Paulus in eremo. Demū ut alter Paulus Anachoreta, & Ioannes Abbas, inuentus eſt genibus flexis orans obijſſe. Vnde monet & ſuos patres S. Bernardus, ut quamuis operi externo, orationi tamen vacare non ceſſent: *ſicut* inquit *laborantibus manibus, nec oculus propterea clauditur, nec auris abſtinet ab auditu? ſic, imo multa melius, laborante in corpore, mens quoque ipſa ſuo intenta operi, si non vacet.*

Nieremb. cit.

Bern. ſerm. 4. de aſcenſio. cordis.

Quemadmodum legimus S. Iſidorum agricolam, etiam poſt ſtiuam in amorem Dei totum deflagraſſe, & Catharinam Virginem Senenſem inter culinæ miniſteria, vllam ſibi in intimo animi receſſu apparaſſe, ubi ſe ſibi furabatur, Deoque fruebatur.

Quæ & famulis, & ancillis, & mæchanico cuiuis opifici exēplo, ac ſtimulo eſſe poſſunt. Quid, quod nec ipſi ſæculares negotijs maximis implicati, ut ſunt Mercatores, cauſidici, Senatores, Nobiles, tempus ſibi orationis, in qua ignem concipiant, ut toti familiæ luceant, iure conquerantur. Porro Dauid in tanta mole regni, & ſummo bellorum molimine, non *ſepties* dumtaxat *de die*, ſed & quot noctibus aſſurgebat diuinæ contemplationi intentus, totuſque incenſus, vt iure LUCERNA *Iſrael* dictus ſit. Carolus V. ille Europæus Alexander inter aſſidua bella, & prælia verſatus, quotidie duas horas primo mane Deo vacabat, preces inſuper Canonicas perſoluebat: duas itidem horas à cœna, plerumque flexis genibus orationi dabat.

Pſal. 118.

2. Reg. 21.

Quis veſtrum tot, tantiſque curis, ac rerum maximarum momentis oppreſſus, prætexere poteſt tempus ſibi, otiumque tam negotioſum nō ſuppetere? De B. Franciſco Borgia Gandiæ duce legimus, dum Madriti Rheda cum viris quibuſdam Principibus Hiſpaniæ veheretur, turbatos & territos caſu equos, præcipitem curſum arripuiſſe, & ceteris inde proſilientibus, ſolum B. Franciſcum ſedediſſe immotum, totiuſq; rei ignarum; ſic etiam in vrbe regia & principum virorum conſuetudine ſibi ſolitudinem, & ſeceſſum pararat, quo totus inſtar ignis in Deum ferebatur.

Nieremb. cit.

Hinc nemo quiſquam ſtudia, negotia, curas, impedimenta adducat quo minus Deo vacare valeat, cum horum ſe Regum, Principum atque aliorum innumeris, quæ Drexelius in Rhetorica cœleſti commemorat exemplis, edoctum videat.

§. 2.

Erat lucerna lucens.

VT quis verbis, opere, variarumque virtutum exemplo, ſuis præluceat, prius ardeat, ut diximus, neceſſe eſt, eſt enim *tantum lucere vanum*. Diuini verbi Præconem concionatorem verborum facundiā *tantum lucere, vanum eſt*. Religioſū in choro, exterioris dumtaxat vocis ſono quantumuis arguto, *tantū lucere, vanum eſt*. Virum Apoſtolicum in laboribus, in ſudoribus, in carceribus &c. *tantum lucere, vanū eſt*. Chriſtianum ieiunijs, eleemoſynis, templorum frequentatione, *tantum lucere, vanum eſt*. Vnde ipſis interminandum illud væ, quod aliquando D. Bernardus ſuis intentauit: *Væ nobis fratres ſi* LUXERIMUS TANTUM: *nam lucemus quidem, & magnificamur ab hominibus, ſed mihi pro minimo eſt, ut ab humano iudicer die qui enim iudicat me, Dominus eſt, qui feruorem ab omnibus exigit: ſplendorem verò non ita.*

Bern. ſerm. in nat. S. Ioan. Bapt.

Bern. cit.

Seueram hanc melliflui Doctoris comminationem complures experti ſunt, qui dum alios velut ſpecula uſtoria inflammant, ipſi frigidi remaneant; vel potius eos æmulantur, qui facem, aut lucernam alijs præferunt, ipſi interim in tenebris.

& luto ambulent. Ita dum lucere Iulum studuit, propè cum Lucifero, Adolescens quidam cœlo, & Religione excidit.

Daniel Bartolus in vita S. Ignatii l. 5. n. 8.

Societatem Romæ is ingressus fuerat, nomine *Iacobus Tirius*, natione Scotus, præstantis sane ingenii. In tirocinio probatus, ad Collegium Romanum transiit studiorum causa: quibus dum vacat impensius, ita illis captus est, ut dum speculativæ scientiæ capitur illecebris, omnem quem prius ab oratione, rerumque cœlestium meditatione ignem conceperat, sensim extingui permiserit. Et hinc alterum malum tempus prope omne, quod à Regula præscriptum vel orationi, vel lectioni sacræ, vel etiam excutiendæ conscientiæ, ad studia detorsit, atque ea colendum iis ingenium. Et inde aliud quoque damnum, quantum in literis perficiebat, ac ceteris præcellebat, tantum deficiebat in Spiritu; ac fervore prius concepto acquirendæ Religiosæ Sanctitatis; quo sane destitutus, dum à maligno genio tentatur, resistendo via fuit, parumque abfuit ab exitio: adeo periculosæ plenum opus aleæ, ingenio ac scientia lucere velle, cum jactura Spiritus, fervoris, ardentisque in Deum charitatis; quam dum in se restinctam advertit, eo devenit, ut de salute propè conclamatum videretur. Verum quæ Dei clementia fuit, aliqua adhuc bonæ mentis, aliqua salutis cura, ceu scintilla, mediâ illâ in nocte promicuit. Ad orationis arcem & præsidium confugit, Deique, ac S. Ignatii opem imploravit in arduo illo, & periculoso, cui imminebat lapsu. Nec in vanum: adfuit enim periclitanti Ignatius, qui à decennio jam obierat, adfuit inquam ceu indulgens Pater, ceu severus monitor, ceu etiam opportunus ægro animo medicus, & sese *Tirio* nostro spectandum obtulit; sed oculis iram spirantibus, contracta, severâque fronte, ad quam etiam accessit vox paterna, sed gravis illa, & acrior. Sic enim ad eum: Creditne profanis illis lucubrationibus tuis, ac scientiæ splendore in Societate mea promoveri, ac proficere? Falleris enim vero, falleris. Non is Societati, non is mihi, non is Deo finis propositus. Tum addit illud, seu extremum monitum, seu etiam oraculum; *minus litterarum & plus Spiritus*. Minus lucis, & plus fervoris: dixit, & evanuit; at oculis non animo *Tirii*: hæc enim adeo infixa mansit vel Ignatii species oculis hausta, vel admissa vox auribus, ut ilico dissipata sit mali dæmonis suggestio (ceu vento leviuscula nebula) & reddita quies animo, & tranquillitas: & primus qui in tirocinio fuerat orationis æstus, rerumque cœlestium ardor: quem deinde reliquâ vitâ dum fovit, in virum alium abiit, magnis in Societate ad Dei gloriam, animarumque lucrum, muniis luxit, ac deinde Germaniæ assistens fuit, quo munere dum fungitur, & vita quoque defungitur. Relicto posteris illustri & ardoris & lucis testimonio. Ac suam præstantissimarum virtutum odore: longe gratiori quam è lucernis olim in aula Heliogabali pro oleo, flagrantissimum balsamum exhalantibus. Habent hic, qui *lucere tantum* gestiunt, quod timeant, ne flamma in fumum evanescente tenebras, tetrumque odorem in Ecclesiam, in Religionem inducant. Scite ut omnia Divus Augustinus: LUCERNÆ *quæ ardebant, & extinctæ sunt, etiam putent*. Eoque fœdius, quo celsiori in loco, hæ lucernæ positæ fuerint.

Lamprid.

Aug. tract. 55. in Ioh.

Hugo Car. in Matth. cap. 5.

Paucis rem omnem complexus Hugo Cardinalis; *doctrina sine vita*, LUCERNA *est sine oleo*, quam extingui necesse est. At ubi oleum est probæ vitæ, oleum gratiæ, oleum flagrantissimæ charitatis, illa lucerna lucet omnibus quæ in domo sunt. Sic maritus lucet uxori, Pater filiis, Dominus servis, superiores subditis. Vim ac virtutem istiusmodi lucernæ, quæ oleo charitatis flagrabat, & boni exempli ac ædificationis luce splendebat, attendite, ut vel aciem pertinacis Hæretici potenter perstrinxerit, & ad fidei lucem perduxerit. Adolescens e Transalpinis locis, Romam venerat, egregiis à natura muneribus, ac donis instructus; sed eousque Lutheranæ pestis contagione corruptus, ut suo non contentus exitio, alios etiam quamplurimos in eandem fraudem conaretur inducere. Sed dum spargendis longe lateque venenis, pervertendisque sanis mentibus totus intendit, ad sacros Magistratus re delatâ, in custodiam abripitur. Magistratus cum & ipsi per se frustra, & per idoneos Theologiæ Magistros, ut perversæ mentis Adolescentem ad sanitatem reducerent, laborassent, ad extremum, ne quid intentatum relinquerent ætatis florem, & spectatam indolem miserati, sanandum Ignatio tradunt, domique nostræ custodiendum. Blandè illum cum suis accepit Ignatius, & placidis manibus tempestivas admovebat identidem curationes. Tantumque seu prudentis curatio Medici, seu Patrum consuetudo valuit, ut eorum moribus curiosius inspectandis callidus Adolescens sensim & ipse commutatus animo sit, pestem evomuerit, virus ejecerit, & voluntaria quadam detestatione animi, pravis dogmatibus ejuratis, Ecclesiam sibi reconciliatus. Is deinde rogatus, cur qui tam obfirmato fuisset animo, ut de suscepta mente depelli nullo terrore, periculove posset, ita tandem se flecti ac deliniri passus sit? Respondit, ita secum disputasse: fieri haudquaquam posse, ut à tam integrâ, innocentique vita, tam Sanctis, commodisque moribus, tantâ animorum conjunctione & pace, quantam inter eos aspexisset, vera ac germana fides abesset. Hactenus Orlandinus. Nihil hæresi hæret pertinacius, & tamen hac ædificationis luce, ejus tenebræ depulsæ, & velut *à montibus æternis* à tot piorum virorum exemplis *illuminata* sunt.

Orlandin. in hist. Soc. p. 1. l. 3. n. 15.

Quæ porro, & unde huic Adolescenti lux oborta, idem auctor exponit: erant inquit, tum domi præter sex Professos, duodecim fere alii, qui se nuper cum Societate conjunxerant. *Flagrabant* apud eos studia priscæ pietatis, paupertatis, & Crucis Christi. Cumque essent ea tanta morum, nationum, ætatum varietate permixti; inter se tamen velut unum corpus, & unus Spiritus concordissimè vivebant: ut non tam hominum in terris degentium, quam Angelorum cœtus, in humanis corporibus viderentur. Ac tandem illud Epiphonematis loco subnectit: *nulla virtutis disciplina præstantior, illorum vel consuetudine, vel* EXEMPLO, *aptus etiam ad permutandos perditos, & profligatos mores.* Hæc Adolescentem illum à perfidia ad Religionem, exempla quotidiano usu conspecta perduxerunt. Digna quæ nos etiam, meique similes, à tepidiore vita, ad ardorem illum virtutis excitent imitandum. Tum enim & illuminati esse dicemur *à montibus æternis*; primorum nostrorum parentum, inquam, exemplis, et & ipsi inter *montes æternos* annumerabimur, per quos Deus mirabiliter mundum illuminet. Idipsum mirifico Ezechieli symbolo in illis sanctis animalibus significatum est, de quibus Propheta ait: *similitudo animalium, & aspectus*

Orland. cit.

Ezech. 1.

verant quasi carbonum ignis ardentium , & quasi aspectus lampadarum. Vbi opera , & exempla justorum , ardentibus carbonibus , & lucentibus lampadibus , seu lucernis comparantur quoniam tanquam carbones accendunt in amorem virtutis & sicut lampades illuminant, ut alii ex virtutis splendore resplendeant. Quod egregie Magnus Gregorius expressit, dum dixit : / *Greg. hom. 5. in Ezec.* / *quisquis enim carbonem tangit , accenditur: quia qui Sancto viro adhaeret, ex ejus assiduitate visionis, usu locutionis , exemplo operis , accipiet ut accendatur in amorem veritatis.* Dei lampadum vero comparatione, sic scribit : *longe , lateque justus ut lampas lucet, & qui bona ejus audiunt, quia per haec ad amorem caelestium surgunt , in eo quod se per bona opera exhibent, quasi ex lampadis lumine resplendent.*

Vultis alias lampades , seu lucernas in caliginoso loco, in tetro carcere, constantiae ac fortitudinis Christianae exemplo lucentes ? Paulo & Syla in custodia vinctis , repente terrae motus factus est magnus,ita ut commoverentur fundamenta carceris ; apertae autem sunt statim omnes januae, & omnium vincula soluta. / *Chrysost. hom. 36. in Act.* / Experrectus ad fragorem custos carceris , videns apertas jannas , arrepto gladio seipsum conficere meditabatur , putans effugisse vinctos. Clamavit autem voce magna Paulus, dicens : nihil mali tibi feceris , universi enim hic sumus. Admiratus hic humanitatem Pauli, animique constantiam, tremefactus procidit ante Paulum & Sylam, & dixit : Domine quid me oportet facere , ut salvus fiam ? & assumptis illis eadem hora noctis, lavit à plagis, & baptizatus est ipse, & omnes qui illius erant continuo : & cum perduxisset illos in domum, apposuit mensam, & exultavit cum tota domo , credens Deo. Subjungit Chrysostomus : / *Chrysost. hom. 9. ad popul.* / *non ob hoc diligebat Paulum, quia servatus erat, sed quia virtutem obstupescebat.* Illa enim charitatis, & fortitudinis exempla, quae in Paulo cernebat, fulgore suo animum ejus ita everberarunt, ut omnem caliginem dissiparint. Ex quo colligi potest, non minus congruè ab eodem Chrysostomo , exponi illud purpurati vatis : *coeli enarrant gloriam Dei.* Vbi ait : *coeli id est Sancti enarrant, non dicentes tantum, sed tacentes, & VITAE CLARITATE in admirationem adducentes.* Tales coelos vos in familiis vestris, in foro , in curia, in templo exhibebitis, dum *vita claritate* , & virtutum splendore, tot velut sideribus, quot bonis operibus collucetis.

§. 3.

Erat lucerna ardens , & lucens.

THeologorum Aquila Aquinas ; ubi acri quo pollebat ingenii acumine expendit , utrum perfectius sit, per vitam contemplativam ardere, an vero per Activam lucere, praeclare concludit , utrumque longe perfectissimum : *Sicut enim majus illuminare , quam lucere solum ; ita majus est contemplata aliis tradere, quam solum contemplari.* / *S. Thomas 22. q. 188 a. 6.* / Quam vitae mixtae rationem ; alterutri praeferendam, communis omnium Doctorum sententia est , ut apud Suarem videre est. Vt si quis , inquit nunc exerceatur in amore Dei ; alter vero simul / *Suhrez. de Relig. tom. 4. l. 1. c. 6. n. 8. n. 3.* / aequalem Dei amorem exercendo , actu praedicet : sine dubio hic posterior magis merebitur, quia habet totum meritum amoris, & ultra praedicationis.

Et patet comptimis ipso Salvatoris nostri exemplo, ut docet Sanctus Isidorus : *quibusdam ait, sola contemplatio proficit ; aliis vero sola activa est consolatio : bis* MEDIA *utrisque composita* VTILIOR EST. / *S. Isid. lib. differentiarum in 29. apud Suar. cit.* / *Nam quod Salvator per diem signis & miraculis, in villis* CORUSCABAT , *Activam nobis commendabat vitam ; quod vero in nocte per orationes tamdiu pernoctabat, vitam contemplationis significabat. Idcirco Dei servus , juxta imitationem Christi , nec actualem vitam omittit, & contemplativam agit. Aliter enim incedens offendit : sicut enim per contemplationem amandus est Deus ; ita per actualem vitam ornandus est proximus , ac per hoc sic non possum esse sine utraque vita, sicut sine utraque dilectione.*

Fuitque haec utraque non Salvatoris nostri dumtaxat, sed & omnium Apostolorum, eorumque sectatorum vita : ad quam nos incitare potest brevis sed efficax Divi Basilii adhortatio : *Quid Apostoli, nonne ipsi quoque Dominum suum imitati, nonne assidui in laboribus erant ? animadverte Paulum indefesse laborantem, contentoque itinera facientem , navigantem , pericula adeuntem.* / *Basil in constit. Monast. cap. 3.* / Interim etiam *sine intermissione orantem, cum lachrimis & gemitibus* Deum obsecrantem. Et infra concludit : *quamobrem praeclare is facere existimandus est, qui cum Domini & discipulorum , atque adeo Apostolorum ipsius , & animi virtutem, & corporis exercitationem sibi imitandam proposuerit, haud quaquam otio marcere corpus sinit, sed in optimis assiduè officiis illud continet.*

In quo Ioannem Baptistam , qui oraculo divino *Lucerna ardens, & lucens* appellatus , etjam imitandum proponit : *qui cum aliquando ex arcano quodam Dei consilio se in solitudine illa tenuisset, in loca culta postea egressus est, ibique praedicando, & baptizando , quae munera ipsam etiam rerum actionem attingunt : illâ suâ demum apud Herodem intrepidâ animi libertate , certaminis sui finem invenit.* Habet Ecclesia etiamnum baptistas suos, qui ex orationis, & vitae arctioris

deserto,

deserto, quasi ex umbra in Solem ad prædicationem procedunt; quorum typum per umbram, aut somnium non vanum, vidit olim Iacob, in mystica illa scala, per quam Angelos ascendentes, & descendentes intuebatur, & mirabatur. Mysterium exponit Gregorius: *Iacob Prædicatores signat, qui non solum caput Ecclesiæ, id est Christum contemplando appetunt; sed ad membra ejus miserando descendunt, quod Angeli ascendentes, descendentesque demonstrant.*

S. Greg. in Past. 1. p. cap. 5.

Tales Angeli, viri Apostolici sunt, qui ab oratione, & rerum cœlestium contemplatione, ad ea quæ proximi sunt descendunt, atque inde rursus labores suos, ad Deum, per orationem ascendendo, referunt. *Sic beati illi Spiritus*, inquit Bernardus, *ascendunt per contemplationem Dei, descendunt per compassionem tui.* Tales Angeli & vos Patresfamilias, vos superiores, vos mercatores, opifices, existere debetis, ascendentes mane per contemplationem ad Deum, & dein descendentes per compassionem ad liberos, ad subditos, ad clientes, ad opera manuum vestrarum.

Bernard. serm. 11 in psalm. qui habitat.

Obvia & nota omnibus paræmia, navim *velo & remo* celerrime ferri. Ita & animus dum per contemplationem, divini Spiritus, & cœlestis gratiæ auram captat; per operationem vero, quasi hic remigando, proximo desudat, *velo & remis* in portum salutis brevissime fertur: Quod Iovianus in volucre adumbrari dicit: coturnix cum mare trajicit, super undas natitans (volans enim nequit) alam alteram elevat in aerem, & instar veli expandit; alteram qua pro remo utitur, deprimit in aquas; atque ita *velo & remis* in portum appellit. *Alterius* sic

Iovian. l. 4. c. 18. Labata tom. 1. pag. 927.

Altera poscit opem res, & conjurat amice.

Horat. de arte.

Has viri Ascetici, & sacri interpretes sorores duas, easque per filias Saul adumbrari voluerunt, quarum una Merob, altera Michol vocitabatur: *Si quis autem velit*, inquit Gregorius, *per primogenitam filiam, contemplativam vitam; per minorem, activam, potest accipere.* Hæ duæ sorores sunt, quia ab eisdem parentibus genitæ, quia moribus similes, quia operibus, & voluntate concordes. Vnum patrem, & unam matrem agnoscunt, quia à Deo inspiratæ, & à bona voluntate, Spiritu gratiæ fecundatæ generantur. Similes sunt, quoniam idem habent principium, scilicet divinum præsidium, & radicem charitatis; in eundem tendunt finem, nam in vitam æternam diriguntur. Idem quodammodo opus exercent, quia altera operando, altera contemplando, non aliud quam Deo placere, & obsequi student. Magnâ pollent operum, voluntatumque concordiâ, quoniam mutuo se juvant: contemplativa activam dirigit, & activa contemplativam accendit. Ista vitam humanam conservat: illa vitæ Spiritualis meritum, atque fervorem: nam sine bonis operibus humana vita in ferinam & belluinam vertitur: & sine contemplatione futurorum, Spiritualis vita in mundanam, & carnalem commutatur. Illa facit, si decepta non est, ut activi contemplativos honorent: ista efficit, si non est illusa, ut contemplativi activos suspiciant. Quorum idem est Pater, eadem est mater, quorum tanta est similitudo, tanta concordia, merito sorores nuncupantur. Filiæ quoque Regis sunt, quia Deum Regem Regum, patrem appellant; sive quia Cultores suos in hac vita super cordis affectus regnare faciunt, & in futura, regalibus sertis coronant. Sive quia Regios, & plane cœlestes filios parturiunt: *nam illa* (inquit Gregorius) *parit multitudinem bonorum operum; ista vero internorum pulchritudinem gaudiorum.*

S. Greg. l. 5. in 1. reg. c. 14. sub finem.

Greg. ib.

Binæ hæ sorores conjunctissimæ sint, & sub uno tecto habitent, necesse est, sicut Martha & Maria, quæ mutuo egent auxilio: *Maria etenim*, ut ait D. Richardus Victorinus, *Martham adjuvat, quæ divinum adjutorium illi impleret: quia frustra laborem impenderet, plantaret, atque rigaret, nisi Deus incrementum daret.* Martha quoque se ab ea destitui non posse expostulat; tantum abest ut sororem suam Mariam contemnat, ejusque opus pro nihilo ducat. Hinc Bernardus Monachos suos soli contemplationi vacantes, ad humilitatem hac consideratione adhortatur: *longe* (inquit) *supra vos virtutem eorum suspicientes, & admirantes gloriam, qui ambidexteri fortissimi (sicut Ahod ille fortissimus Iudex Israel, qui utraque manu utebatur pro dextra) & quamdiu licet, devotissime intus vacare amant charitati contemplandæ veritatis. & cum necessitas vocat, vel officium trahit, promptissime se foras mittunt pro veritate adimplenda charitatis.* Et serm. 57. in Cant. egregie ad hanc rem, exponit illud Cant. 2. *surge, propera amica mea*, ubi primum ait, animæ contemplanti, dari interdum latitudinem mentis insolitam, & infusionem luminis illuminantis, *vel ad scientiam scripturarum: vel ad mysteriorum notitiam; quorum alterum* (ait) *propter nos oblectandos, alterum propter ædificandos proximos reor dari.* Et infra: *post hunc tanta dignationis, ac miserationis respectum, sequitur vox blande, & leniter divinam insinuans voluntatem, quæ non est aliud quam ipse amor, qui otiosus esse non potest, de his quæ Dei sunt, solicitans, & suadens. Hoc siquidem vera, & casta contemplatio habet, ut mentem quam divino igne vehementer succenderit, tanto interdum repleat zelo, & desiderio acquirendi Deum, qui eum similiter diligant, ut otium contemplationis, pro studio prædicationis libentissime intermittat, & rursum potita votis, aliquantulum in hac parte, tanto ardentius redeat in idipsum, quanto fructuosius intermisisse meminerit: & iterum sumpto contemplationis gusta, Valentius ad conquirenda lucra, solita alacritate recurrat.*

Richard. in cant. c. 8.

Bernard. serm. ad Fr. de monte Dei.

Non sine peculiari divini Spiritus instinctu, in Ecclesia receptum est, ut celeberrima Virginis Assumptæ solennitate, Maria & Martha inducatur, rationem reddit Eusebius Emissenus: *merito* inquit, *Sancti Patres constituerunt, ut in hac solennitate B. Virginis Mariæ, hoc Evangelium legeretur, quæ specialiter per has mulieres significatur. Ipsa enim inter omnes creaturas, utriusque vita, Activè scilicet & contemplativè, plus cæteris omnibus, privilegia custodivit.* Illa ut totus à cœlesti sponso vocem audivit, *surge, propera amica mea*, ab alta & sublimi contemplatione, ad Elizabetham descendit, ad infima domesticæ rei opera se submisit. Martha semel iterumque Christo ministravit; at Maria quam sæpissime, ab ipsa scilicet infantia, adusque virilem ætatem, imo & mortem. Magdalena ad pedes Domini considens audiebat verbum illius; at Maria non audiebat tantum, sed & in corde suo alte reconditum conservabat, & tã hoc quam illo vitæ activæ & contemplativæ, velut virtutum omniũ compendio, quoad vixit excelluit.

Quod

DE COMMVNI SANCTARVM VIRGINVM.

Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus. 2. Cor. 4.

Nulla reparabilis arte. Ovid. epist. Oenone Paridi.

ARGVMENTVM.

Virginitas adeò in se præstans, & præcellens est virtus, ac supra omne quod mortale est transcendens, ut vel Ethnici eam summè suspexerint, Virgines Deas finxerint, & propè adorarint. Vt in Vestalibus videre fuit, quæ quantum à nostris Virginibus, quæ Christo sponso, non ad annos aliquot, sed in æternum fidem dixere: quantum ab iis, quæ non corpore dumtaxat, sed & mente incontaminatæ, usque ad sanguinem pro Virginitate decertarunt, discreparint, liquidò comprobabimus.

Quod si vobis is ardor, hoc robur pectoris non sit, ut sanguinem fundatis; illud certè curæ, ac cordi esse velim, ut hoc lilium castitatis, quod spinis undique obseptum est, summa cautela illæsum, ac illibatum servare nitamini: *lilium* etenim *inter spinas*, juxta Hugonem Cardinalem, *est Virginitas in tentationibus; quæ aliquando sunt circa te, aliquando juxta te, aliquando intra te.* Vode sapienter, & salubriter idem monet: *In medio nationis pravæ & perversæ, sitis lilia candida, & illæsa inter spinas.* Hugo Car. in Cant. 2. v. 2.

Nec minorem custodiam, ac vigilantiam Apostolus adhibendam putavit, dum dixit: *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus;* ubi Virginitatem, ut in proposito symbolo videre est, vitro comparavit, quod est pulcherrimum, sic & tenerrimum est, & *si tangas, frangas.* Vnde 2. Cor. 4. Theologicis rationibus & præclaris similitudinibus cuique innotescet, nullam in delectatione morosa deliberatè quæsita culpam exiguam censeri, nec ullam hîc dari materiam parvam. Accedit, thesaurum hunc castimoniæ semel deperditum, per divinam potentiam recuperari non posse: quod alterum efficacissimum motivum est, ut omni solertia custodiatur.

§. I. *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.* Cant. 2.
§. II. *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus.* 2. Cor. 4. v. 7.
§. III. *Nulla reparabilis arte.* Ovid. epist.

DE COMMVNI SANCTARVM VIRGINVM.

O quam pulchra est casta generatio. Sap. 4.

DE pulcherrimo omnium virtutum cœtu, deque præstantissimo cœlestium Nympharum choro, nescio an ulla plus admirationis, æstimationis, ac venerationis apud Mortales habuerit, quàm animi, corporisque Castimonia; quam jam inde à primis mundi incunabilis, totus orbis terrarum suspexit, & propè, dicam, adoravit: sacra enim res semper habita fuit, & superis; Deoque digna, juxta illud gentilis Vatis oraculum

Catull. l. 2. elg. 5. — *Casta placent Superis.*

Ipsi etiam profani Sapientes, etsi augustam ejus speciem mirabiliùs fulgurantem, nonnisi per nebulam videre possent; eam tamen longè supra se positam, tanto in honore, & claritudine habuerunt, ut maximè excelso, ac conspicuo loco, *inter duodecim signa cœli, quibus mundum volvi putant*, VIRGINEM *collocârint*. Licet porrò tantum animi ornamentum assequi se posse diffiderent; nihilominus ipsam in se virtutis hujus pulchritudinem, penitiùs contemplantes, planè divinam, & cœlestem profitebantur. (Hieron. l. 1. advers. Jovinian. n. 37.)

Quare vetustissimi, in Italia Oratores, qui latinam linguam exornarunt, & nomina rebus imposuerunt, castos appellarunt cœlibes, quasi cœlites, & cœlestes; quòd vitam in terris similem ducerent cœlestium, ut divinus Plato asserere non dubitarit: *Si sine uxoribus mundum esse posset, vitam nostram futuram esse, qualis est Deorum cœlestium.* (Quintil. l. 1. c. 10.)

Præ his, maxime luculenter propositum prosequitur Hieronymus, qui citra Jovinianum pudicitiæ hostem, eruditâ & triumphali oratione confutat, & stratum ad pedes, solum ipsum mordere cogit, hominem à dæmone subornatum, ad candidum Virginitatis florem infringendum, & turpitudine maculandum; probat consensu omnium Nationum, quæ honestatis & humanitatis sensum habuere, *Virginitatem* summo in honore, & veneratione semper fuisse, ac *tenuisse pudicitiæ principatum*. Hinc Græci gemmam illam virtutum, supra stelliferos orbes, usque ad Numinum domicilium evexerunt, cùm Dianam & Minervam, *quas Deas Virgines finxit error Gentilium*, in choro Beatorum esse dixerunt, æterna pudicitia venerandas. (S. Hieron. Loc. cit.) (Hieron. ibid.)

In terris autem Sibyllas castimonia insignes, ut divinæ mentis interpretes, & Deo plenas honoravere; de quibus idem Hieronymus: *Sibyllarum insigne Virginitas est, & Virginitatis præmium, divinatio.* At ne hæc peregrina dumtaxat sectemur, certè *Romanus populus, quanto honore Virgines semper habuerit*, Vestales satis testantur: quibus nostræ Virgines, Christi sponsæ, quantum antistent, liquido patebit. Plutarchus ait, honores magnos à Numa Vestalibus habitos: *lictor præeuntis exeuntes.* Causam addit Dio Cassius; quod una aliqua vesperi, à cœna rediens, & incognita, malè habita esset. (Hiero. cit.) (Plut. in Numa. Lipsius de Vesta c. 11.) Tutela igitur, & decus lictor additus. Confirmat Seneca: *procedente hac, lictor submovere jubebitur*, quasi Principi aut Reginæ aditum patefacturus. Alibi verò sicuti unam earum compellat: *Tibi Magistratus suos fasces submittunt; tibi Consules, Prætoresque viâ cedunt: numquid exigua mercede Virgo es?* Atque hunc honorem, ut Hieronymus observat, non in privato congressu, sed in publicis triumphis etiam deferebant. *Consules, inquit, & imperatores in curribus triumphantes, qui de superatis gentibus trophæa referebant, & omnis dignitatis gradus eis de via cedere solitus:* adeò magnifice de Virginitate sentientes, ut hac publica honoris significatione, virtutes omnes alias, uni pudicitiæ, honoris causa deferre debere declararent. (Seneca l. 1. Controv. Idem lib. 6. Controv. 8.)

Ea insuper dignitate, & auctoritate pollebant Vestales, ut si reo, ad supplicium qui ducitur, fortuitu factæ sint obviæ, is capitis absolvatur; qui verò lecticam earum, aut sellam qua vehuntur, subiit, morte id luit. Nequidquam in precibus, aut aliare, ulli earum repudiandum videbatur. Quod cum probe nosset Cicero, pro Fonteio causam dicturus, sororis ejus vestalis intercessione usus: *Superbum sit, inquit, ejus obsecrationem repudiare, cujus preces, si Dii aspernarentur, hæc salva esse non possent.* (Plut. apud Lips. ca. 11.) (Lips. ib. c. 11.)

Addo præter hæc honoris ornamenta, & laudum insignia; res & fructus accepisse, id est stipendia, & opes. Livius de ipso Numa: *his stipendium de publico statuit; ut vacuæ semper ab aliis curis, Deæ Palladi, & sacris operarentur.* Contestatur ipse Ambrosius, *privilegia maxima, intra ingentia instituisse collata.*

Incredibile propè est, quod Tacitus enarrat, & Lipsius verissimum affirmat: *Corneliæ Virgini, quæ in locum Scantiæ capiebatur, Tiberius H. S. vicies dedit, quæ sunt nobis, inquit Lipsius, quinquaginta Philipporum millia. Hem uni Virgini? sic fuit.* (Tacitus in Tiberio. Lips. c. 11.)

Denique quàm supremo Numini, vel in ipsis Gentilibus placeret Virginitas, non semel divino prodigio comprobavit. *Claudia Virgo Vestalis, cùm in suspicionem venisset stupri, & simulacrum Matris Idæ, in vado Tiberis hæreret, ut comprobandæ pudicitiæ suam, fertur cingulo duxisse navem, quam multa millia hominum trahere nequiverant.* Nec minus stupendum quod D. Augustinus commemorat de altera, quæ cribro aquam hausit. *Virgo Vestalis* (Tuccia nomine) *de cujus corruptione quæstio vertebatur, aqua impleto cribro de Tiberi, neque profluente, absolvit controversiam.* (Hiero. cit.) (Aug. l. 10. de civit. c. 16. Valer. Max. l. 8.)

Mitto innumeras alias Gentiles Virgines, ex omni prope gente, & natione, quæ sub cœlo est, quas ubi Hieronymus induxit, concludit: *hæc de Virginibus sæculi, currens per multiplices historias, & properans sermo perstrinxit.* (Hiero. cit.)

Vt ex bis quisque vestrum dispiciat, & in animum deducat, si apud Ethnicos, Gentiles, Idololatras, in crassa errorum nocte caecutientes, tantus honos & veneratio iis Virginibus habita est, quæ ad certum tempus sese continebant, & postea matrimonio jungebantur; iis, quæ externâ dumtaxat

speciem

speciem Virginitatis servantes, sæpe animo fornicabantur: iis quæ de cælestibus nuptiis Agni, nè vel levissimam cognitionem hauserant, quanto majori in pretio & æstimatione apud Catholicos perpetua Virginitas, *quæ principalis est virtus*, habenda sit? quam Rex Virginum, è Virgine natus, *Deus Castitatis*, ut Cyrillus illum nuncupat, vel ut Augustinus: *Castitatis Magister*, è cœlo in terras deduxit, ejusque pulchritudinem primus in lege gratiæ aperuit, inque ejus amorem suo verbo & exemplo omnes inflammavit. Sic etenim de hoc primo Virginitatis doctore, attingens illud Psalmi 83. *Passer invenit sibi domum, & turtur nidum*, eleganter disserit Hipponensis Antistes: *passer perparva avis est, turtur pudicissima: & ideo Salvator noster passer dicitur, quia docuit primum humilitatem: turtur dictus est, quia docuit primus Castitatem.* Vnde olim in Canticis dicitur: *vox turturis audita est in terra nostra. Vox turturis, doctrina intelligitur Salvatoris, audire cœpit, puritatem adamavit.*

Ambr. l. 3. de Virg. Cyrill. Hierosoly. Catech. 12. Aug. ser. 17. de tp. Aug. hom. 33. & 30. Cant. 2.

Hanc turturis vocem non sex, aut septem Vestales, sed millenæ, & millenæ, ac innumerus Virginũ chorus audivit: *vix septem Vestales* inquit Ambros. *capiuntur puellæ, en totus numerus.* Componit cum his Christianarum Virginum Parthenones, innumeras Christi sponsas complectentes, atque ita exclamat: *attollant mentis & corporis oculos, videant plebem pudoris, populum integritatis, concilium Virginitatis.* Hæ sese Christo sponso, qui pascitur inter lilia, non brevi tempore, aut annis aliquot, ut Romanæ illæ, sed ad extremum Spiritum, & omnem in æternitatem perpetuo Sacramento consecrarunt. Vnde idem ille Mediolanensis Præsul: *quis mihi prætendit Vestæ Virgines, & Palladis Sacerdotes? qualis ista est non morum pudicitia, sed annorum, quæ non perpetuitate, sed ætate præscribitur? petulantior est talis integritas, cujus corruptela seniori servatur ætati. ipsi docent Virgines suas non debere perseverare, nec posse, qui Virginitati finem dederunt. Qualis autem est illa Religio, ubi pudicæ Adolescentes jubentur esse, impudicæ anus?* Virginitas ut virtus sit, perpetuo in vigore & virore suo, omnino illibata servanda est: hæc quippe teste Doctore Angelico, *à virore sumpta videtur. Et sicut illud dicitur virens, & in suo* VIRORE PERSISTARE, *quod non est adustionem expertum: ita & Virginitas, quæ immunis à concupiscentiæ adustione.* Quæ adustio fit, inquit Lessius, cum homo illius motibus consentit. Qui vi- tor, & vigor ne unquam marcescat, subdit: *dicendum quod Virginitas, secundum quod est virtus, importat propositum voto firmatum integritatis* PERPETUO *servanda: dicit enim Augustinus, quod Virginitas carnis, ipsi Creatori carnis, & animæ vovetur, consecratur, servatur.* Quod alibi confirmat, dicens: *Virginitas est in carne corruptibili, incorruptionis* PERPETUÆ *meditatio.* Itaque hæc virtus formaliter in eo sita est, quid integritatem carnis, & immunitatem à contagio libidinis, perpetuo tueri intendat, omnia illi contraria vitando: Meditationem vero vocat, quia est propositum, multam curam, & meditationem postulans, ut illum thesaurum conservet: multam quoq; custodiam, & cautelam exigens, ut candidissimum Castitatis lilium intactum, & illæsum tueatur.

Amb. l. 2. epist. 2. respons. Symmach. Ibid. S. Thom. 22. q. 152. a. 1. Lessius de Iure l. 4. c. 2. dub. 14. n. 96. S. Thom. cit. art. 3. ad 4. August. de Virgin. c. 8 in fine. Idem c. 13. Less. cit.

S. Thomas de hac virtute Angelicè sensit ac scripsit: *Virginitati* inquit, *tribuitur excellentissima pulchritudo*, quam pluribus depingit Ambrosius: *pulchritudinem quis potest majorem æstimare, decore Virginis, quæ amatur à Rege, probatur à Iudice, dedicatur Domino, consecratur Deo?*

S. Thom. cit. art. 3. Amb. lib. 3. de Virg.

Verum enimvero hæc pulchritudo, ut pulcherrima, sic & tenerrima est, & omni diligentiâ servanda, non secus ac lilium inter spinas, ne minimo aculeo, aut levissimo attactu lædatur, qui in hoc maximus, & plane lethalis est; ut non frustra à gravissimis Theologis astruatur, in hac materiâ castitatis, omne delictum delectationis morosæ deliberate commissum, esse peccatum mortale, nec ullam hic dari materiam parvam; quod aptis similitudinibus, SS. Patrum testimoniis, ac Theologicis argumentis fusius deducemus.

§. I.

Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Cant. 2.

QVam variæ, quam densæ, quam multiplices, quam omni ex parte castam animam spinæ cingant, ambiant, & undique circumdent, scitè expressit Hugo Cardinalis, dicens: *lilium inter spinas est Virginitas in tentationibus. Has autem spinas sentit aliquando circa se, aliquando juxta se, aliquando intra se, &c.*

Hugo Car. in Cant. 2. v. 2.

Quæ ut paulo enucleatius pertractemus, primo 1. considerandum est, quod *spina circa te sunt falsi fratres, & perversi*, cognati, affines, & amici, qui filiæ, Virginitatis votum, aut Religiosum claustrum meditanti, consortia, choreas, convivia suadent, ubi oculis lascivis, verbis impudoratis, gestibus obscenis, velut tot spinis hoc lilium circumdatur, & à petulantibus procis implicatur. De his Nahum, c. 1. sicut SPINÆ *inquit, se invicem complectuntur, sic convivium eorum pariter compotantium*; unde hæc efficax ejusdem eminentissimi Doctoris commonitio: *in medio nationis pravæ, & perversæ, sitis lilia candida, & illæsa inter spinas.*

Hugo cit.

2. Secundo inquit, *spina juxta te, sunt carnales voluptates*, illecebræ, deliciæ, cupediæ, quæ stimulis & aculeis, spinarum instar, castimoniam non raro vulnerant.

3. *Spinæ* denique *intra te, sunt mala cogitationes, & prava desideria, lilium autem hic sentit spinas tentationum*, nisi summa cautela sese tueatur. Sic inter tentationum spinas candidissima lilia prorsus intacta, ac illæsa perstiterunt: Catharina Virgo Senensis dæmonum in turpissimas quasque species se transformantium pugnam sustinens, via ullo loco ne sacro quidem potuit consistere, quin fœda illa monstra obscœnos gestus oculis, impuras voces auribus ingererent, exosasque nuptias, & detestanda flagitia suaderent, hocque illibatum castitatis lilium impeterent. At illa aliis aculeis obarmabat, ac novis suppliciis corpus afficere non cessabat; atque ita supra omnes tentationum spinas, hoc lilium caput exerebat: nam ut verissime idem Cardinalis ait, *supra spinas lilium est Virginitas, superans tentationis impugnationem.*

Surius 29. April. Hugo cit.

S. Hugo niveum in Carthusiensi septo lilium, Virgineæ puritatis amantissimus fuit; sed tanto magis illi cacodæmon insidiatus seque diu noctuque inter tentationum spinas versari animadvertens, has diaboli oppugnationes, vigiliis, precibus, jejuniis, flagellis, ciliciis, insigniret, expressit. Panis aridus in cibũ, fontana in potũ. Quadraginta dies

Dreis tom. 2. pag. 712. Lippoloo. 17 nov.

jejunio ter quavis hebdomade, solo pane, & aqua contentus victitavit. Sic *supra spinas lilium est Virginitas, superans tentationis impugnationem.*

S. Macarius teste Palladio, ut membrorum, & carnis rebellionem refrenaret, atque ab hisce tentationum aculeis illæsus abiret, vestibus rejectis, sex menses nudum sese culicum morsibus exposuit: qui eum tam immaniter, & fœde confixerunt, ut omnibus leprosus videretur. Sic *supra spinas lilium est Virginitas, superans tentationis impugnationem.*

Sic, ut Hilariones, Hieronymos, Franciscos, Bernardos missos faciam, Benedictus inter spinas sese totum volutans ac cruentans, animum illæsum servavit; atque ita *supra spinas lilium est Virginitas, superans tentationis impugnationem.*

Quod si vos castæ mentes, candidissimæ animæ, integerrimæ Christi sponsæ, inter tentationum spinas intactæ, illæsæ, illibatæ persistere velitis, horum generosissimorum Pugilum robore, vigiliis, solicitudine, solertia utendum est, ut Claravallensis Abbas, pastorali cura fortiter juxta ac suaviter monet, dicens: *donec ergo in carne est anima,*
S. Bern. serm. 48. in Cant. *inter spinas profecto, versatur, & necesse est ut patiatur inquietudines tentationum, tribulationumque aculeos: quod si lilium est ipsa, juxta sponsi verbum, videat, quam vigilem, solicitamque esse oporteat super custodia sui, septa undique spinis, hinc inde aculeos intendentibus.* Rationem petit ab hujus præstantissimi floris teneritudine: *nec enim vel levissimam spina sustinet allatam punctionem, floris teneritudo.*

Quod si in quibusdam animis albicans lilium, Deo dicatum, & vigor ille pudoris, spinis confixus emarcuit, hac die, qua integerrimam Virginem N.N. celebramus, revirescat omnino & reflorescat. Narrat Gregorius Turonensis, de S. Severo
Greg. Turon. l. 1. de gloria conf. c. 106. stupendum illud, ac perenne miraculum, quod scilicet lilium, ab illo quondam templo oblatum, cum anno toto aridum fuerit, ipso die anniversario, quot annis revirescere ac reflorescere. Quod illi illo, hoc & nobis anniversaria integerrimæ Virginis luce obveniat, & si forte (quod avertant superi) flaccidum, exsuccum, aridum in animis corporibusque nostris fuerit castitatis lilium, hac ipsa die revirescat, ac reflorescat, & quidem ea mente, ea constantiâ, ea vigilantia, ut imposterum nec flaccescat, nec arescat unquam. Ad quod conducet hæc ingeniosa & nervosa Ber-
Bern. serm. 48. in Cant. nardi adhortatio: *O candens lilium! O tener, & delicate flos! increduli & subversores sunt tecum, vide quomodo cautè ambules inter spinas. Plenus est mundus spinis: in terra sunt, in aere sunt, in carne tua sunt.*

Ex quibus omnibus hactenus dictis manifestum est, levissimam puncturam tenerrimo flori inflictam, gravissimam; minimam maculam candidæ menti inustam, turpissimam censeri.

Aristot. l. 5. c. 1 de generat. animal. Hoc aureum Principis Philosophorum pronuntiatum est; *in veste candidâ, atque mundâ, vel minima macula, perspicua est.* Hinc Domicellæ, quæ ejusmodi candidâ cyclade ex niveo holoserico induuntur, summâ curâ, & cautelâ observant, ne propius ad sordes aliquas accedendo, vel levi etiam per transennam affrictu, aut attactu, minima la-
ad Ephes. 5. becula adhærescat. Ita anima curet, *ut sit sancta, & immaculata*, id est juxta Symmach. *Ut sit sancta, &* Absque nævo. Cum miserum, & maxime miserandum urbis Hierosolymitanæ excidium, durissimam Christianorum servitutem, acerbissima, nobilium virorum funera, lugubri carmine prosequeretur vates Ieremias, de Virginibus in templo contritis (ut inquit vetus Auctor in catena Græca) satis duxit ultimo loco dicere: *Virgines ejus squallidæ*, id est, non præditæ eo ornatu, splendore, ac decore, qui Virgines, Dei sponsas deceret. *Ieremia c. 1. v. 4.* Ubi jure dubites, quid tanti fiat Virginum squallor, præ crudelissima tot illustrium virorum morte? Respondet Nazianzenus, oratione de fuco, Virginem *Nazian. orat. de fuco.* alloquens: *illud velim non ignores, rugam tibi unam turpiorem esse, quam maxima vulnera iis, qui in mundo vivunt: nec etiam tam notabilem, ac conspicuum in sordidis, quam in pura animi colore (& candoris) vestibus, labes aliqua fœditatem habet.*

Non minus venustam, non à veste candida sed ab elegantissimâ hominis formâ, Bernardus similitudinem inducit, dicens; *displicet in pulchro corpore, non solum morbus, sed etiam nævus.* *Bern. form. de triplici custod.* Displicet in aurea Cæsarie vel unicus pilus canus, in nigris oculis exigua albugo, in eburneâ fronte vel minima verruca; adeo ut repertæ, quæ cum summo cruciatu, ac præsenti vitæ discrimine hunc nævum, perita chirurgi, aut medici manu tollere, conatæ sint.

Hic exoptem, divini Ecclesiastes sermo, ut facula exardescat, potentes suos inflammando, ut non minori curâ, ac cautelâ cœlestem illam castimoniæ formam, & divinam Virginitatis speciem, *1. Cor. 7.* ab omni verrucâ, ac maculâ conservent; sitque, juxta Apostoli monitum, *Virgo Sancta*, non solum *corpore*, sed *& Spiritu*, & mente, quam vel fœda cogitatio etiam manente deliberatè admissa, maculâ turpissimâ, lethali noxâ inficere potest. Unde perstringit illas in habitu, gestu, sermone, aspectu minus circumspectas filias B. Petrus Damiani, quæ de Virginitate corporis gloriantur, sibique præsidentes liberius evagantur: *Damian. serm. 3. in Nativit. B. Virg.* *Ubi sunt illæ inquit, quæ dicunt, ego sum Virgo, ego sum Virgo, verbosa, contentiosa, suspiciosa, superflua, veste composita, moribus dissipata. Ego sum Virgo, nescio enim virum, ignoro conjugium; O Virgo quam felix esses, si quod habes in carne, servares in mente, custodires in actione! Quid enim prodest solum carnis integritatem servare, & malignorum Spirituum stupris, mentis interiora corrumpere? Virgo carne, non animo, Virginitatis præmio non potitur. Aliud quippe est tentationum fortiter illecebris contraire, aliud eisdem blandè irrepentibus, etsi non corpore, mente tamen enerviter cedere.*

Nunc ad alia, quæ minima, in hac materia maximi facienda dictitant, transeamus.

§. 2.

Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus. 2. Cor. 4. v. 7.

Vitro materia maximè fragili; quia poris caret, pretiosissimos liquores recondimus: sic *vasis fictilibus*, id est, *corporibus fragilibus* Castitatis thesaurus, & Virginitatis balsamum, quod omnem corruptionem tollit, ut loquitur Bernardus, asservatur. *Hugo Car. 2. Cor. 4.* Ipsum audite; *Vas interim fragile quod portamus, in quo & crebrò periclitamur, tenet Castitas (ut monet Apostolus) in sanctificationem. & instar odoriferi* *Bern. epist. 42. 1. Thess. 4.* Balsami, *quo condita cadavera, incorrupta servantur. Sensus ipsa & artus continet, & constringit, ne dissolvantur otio, ne corrumpantur desideriis, ac carnis voluptatibus computrescant, quemadmodum legitur de quibusdam, qui computruerunt ut jumenta in stercore suo.* *Ioel. 1.* Rem scitè expressit qui pudicitiam vitro cōparavit, hoc lēmate adjecto: *si tangis, frangis:*

minimo

minimo enim tali ictu, vt in præfixo Emblemate videre est, collisum, frangitur. Quare rectè monet Apostolus, *vt cautè ambuletis*. In quotidianis congressibus *cautè ambuletis*, in festiuis conuiuijs, *cautè ambuletis*; domi, foris, in plateis, in templis; *cautè ambuletis*; atque illud sibi quisque potius, quod olim Bernardus persuadeat: *Habeo thesaurum istum in vasis fictilibus, quibus multò plura quàm vitreis imminere pericula videantur*. Quare parenti pro filiis & filiabus, marito pro vxore, superiori pro subditis, omnibus denique iuuenibus & puellabus, cuique pro se timendum: quia *sub casibus quotidianis fragiles ambulamus*.

Ad Ephes. 5.

Bern. serm. 3. aduent.

Aug. hom. 48. & 50.

S. Ægidius, intimus Seraphico Patri socius, à fragili vitro aliam similitudinem inducit, dum castitatem nitidissimo speculo comparauit: nam quemadmodum hoc flatu, & anhelitu leuissimo inficitur, suumque nitorem ac fulgorem deperdit; ita etiam castæ mentes, rebus leuissimis decus, & pulchritudinem amittunt.

Notat hoc ex eadem D. Francisci familia F. Rogerius, qui cum Castitatis dono emineret, mirâ tamen in minimis occasionibus diligentiâ sibi inuigilabat, lubricas cogitationes in ipso exortu, velut vulpeculas paruas elidendo, oculos, linguam, omnesque motus corporis, ab omni vel leuissimâ licentiâ refrenando. Quod cum fratres admirarentur, atque ex eo sciscitarentur: Pater, cur tantopere formidas, cùm Castitatis dono, te ita Deus Optimus Maximus communierit, & circumuallârit? respondit vir Sanctus: Ecce ait, fratres mei, si ego facio quod ex mea parte, in his rebus paruis, & minutis facere necesse est, mihi aderit, & auxiliabitur Deus, ne vnquam in maiora prolabar, at si negligens sim, & minima non reformidem, timeo ne & peculiari eius auxiliatrice gratiâ destituar.

In Chron. Ordin. pag. 26.

Sic Angelus in humano corpore Thomas Aquinas, etsi dono Castitatis cælitus condecoratus, atque à beatis Genijs Virginitatis zonâ præcinctus, ne minimam carnis titillationem persentisceret; summâ tamen oculos cautione, tum in mulieribus contuendis, tum alia in re qualibet, quæ puritati officere posset, custodiebat; à leui ne vllæ fœdæ imagines vel obiter obiectæ, in candidissima mente, velut nitidissimo speculo, relucerent.

Castæ animæ, Virgineæ mentes, mundo corde, meritò speculis comparantur: quia in ijs velut in speculis diuina essentia, refulget: illis enim promissum, quòd Deum videbunt; vt iure vsurpare possint illud Apostolic. *Nos autem Gloriam Domini* SPECULANTES. Vbi textus Græcus, vt communiter omnes obseruant, *speculantes* vertit, *specali vicem gerentes*. Vnde rectè infertas, candidis illis mentibus, minimos peccati næuos, sedulò deuitandos: quia vt tersa, specula, vel leui afflatu, aut attactu inficiuntur; vti Aristoteles doctè & disertè affirmat: *nam specula non secus ac mundißima vestes, celerrimè notam aliquam contrahunt: quod enim mundum est atque purum, exactè commonstrat quidquid excepit, & potißimam minimos motus: etenim quod laue, tersumque fit, qualemcumque tactum, maximè sentit.*

2. Cor. 3.

Aristot. lib. de insomniis.

Dicet aliquis, pueri mentum muliere, puellæ manum arripere, effusius garrire, liberius iocari, leuia sunt, & integritati minimè noxia. Quisquis is est, suum, irrefragabili Hieronymi subdat iudicio, qui docet *tactum, & iocos, & nutus, esse moriturae Virginitatis principia*. Atque adeò quàm graui pœnâ digni, qui Virginem petulanti oculo, lasciuo contactu violare ausi, declarat, dicens eos, plus mereri repentinâ morte puniri, quàm olim Oza arcam testamenti contingens, percussus fuit. *Obtestor te*, inquit ad Eustochium, *coram Deo, & Christo Iesu, & electis Angelis eius, ne vasa templi facilè in publicum proferas: ne sacrarium Dei quisquam profanus inspiciat. Oza arcam, quam non licebat tangere, attingens, morte subita prostratus est: neque enim vas aureum, & argenteum tam charum Deo fuit, quàm templum corporis Virginalis. Præcessit vmbra, nunc veritas est.*

Hierony. in vita Hilarion.

Hierony. ad Eustochium. 10.

Obtestor hîc Matres coram domino, & Angelis Dei, quæ filias suas, præstantissimas arcas; pretiosissima vasa templi, non solum in publicum proferunt, sed quasi venales omnium oculis (atque vtinam tantum) prostituunt.

Speculum naturæ, Plinius peracutè oculum vocitauit, lucidissimum symbolum virginitatis, quæ vt pupilla oculi seruanda est, ne vel minimâ festuca vel atomo infestetur.

Castissimæ Christi Sponsæ, non semel ceruis componuntur, citra vllam rei domesticæ, ac liberorum remoram pernicites ad perfectionis iuga contendentes, vt illud quævis earum vsurpare possit: *Qui perficit pedes meos quasi ceruorum*. Vbi in mentem venit, quod de Ceruis scribit Plinius, asserens eos, agi præcipites, & dari pessum ab aduersaria Aquila, iniecto oculis puluere; *Puluerem*, inquit, *volatu collectum, insidens ipsorum cornibus, excutit in oculos, ora pennis verberans, donec in rupes præcipitet.* Præpeti cursu, vt ceruum decet; sponsa Christi superat ardua, difficultatum, carnis & mundi iuga: bene est, sed vt prosternatur ab infesta Aquila (hoc est à malo Dæmone iuxta oraculum Iob. 30. n. 27. & Ierem. 4. n. 13.) non obrueris lapidibus, non vnguibus dilacerabitur, id est, non errorum aliquo flagitio proruet, sed pulueris exigui iactu, oculis orbata, in præceps ruet. Appositè Saluianus: *Saluator iussit cautißimè etiam minima vitari, scilicet vt quam pura est pupilla oculi, tam pura esset*, (num solum Virginis Deo dicata anima sed) *Christiani hominis vita: & sicut salua intactus incolumitate, pulueris labem in se oculus non reciperet, sic vita nostra* LABEM *in se penitus* IMPUDICITIÆ *non haberet.*

Psal. 17.

Plin. l. 10. c. 4.

Saluian. l. 3. de prouid.

Eidem similitudini pupillæ insistens Ambrosius, ait: *perspiciendum est, ne eum vexet vlla festuca peccati*. Cauendum, videndum, perspiciendum est, ne eam vexet vlla festuca nudæ tabulæ, aut infamis picturæ, ne eam vexet vlla festuca codicis, obscæni, ne eam vexet vlla festuca gestus, aut nutus lasciui: Pupillæ vocantur, quibus vos ipsi tutores, numquam satis magnam tutelam adhibueritis. A leui, & breui aspectu, fortissimus Sampsom, sapientissimus Salomon, sanctissimus Dauid, quantum discriminis, & criminis, vt alibi diximus, incurrerunt? Atque vtinam quisque vestrum serrò expendant, quid sint oculi emissitij: Platoni *principium sunt amoris, sed impudici*.

Amb. in psal. 26. custodi me vt pupill.

V. Lux Euang. p. 2. dom. 4. quad.

Husseo vati: *sunt fenestræ mortis*.

Iob.

D. Petro Apostolorum principi: *Pleni adulterio*. D. Basilio: *libidinis pronubi, & quasi lenæ*. Magno Gregorio: *Raptores ad culpam*. Antonio Paduano: *Latrunculi sunt, qui furantur animam.*

2. Pet. 2. v. 14.

Basil. de vera virg.

Greg. l. 21. mor. c. 2.

Ant. Paduan. dom. 2. quad.

S. Cypriano *destructores castitatis*. nimirum ex suo genio malus *Dæmon offert oculis formas illices, vt visu destruat castitatem*. Nec semel compertum est, lumina per vnicum obiectum turpe, in ictu oculi, menti candidæ impressum, flumina lachrymarum ad expiandum concitasse, animumque prius instar limpidissimi laticis tranquillum, per omnem vitæ cursum, deinceps perturbationibus variis concitatum

Cyprian. de Zelo & liuidid.

Castropal. cit. Pontius de matrim. l.10.c.16. § 2.n.8.

reo, est causa per se, & suapte natura, commouendo appetitum sensitiuum, & Spiritus vitales, principium præbet operi externo, ut patet in somno, non minus quam oscula, tactus, & amplexus libidinosi, ut recte Nauarr. iuxta doctrinam D. Thomæ. Ergo per se est mala, & prohibita. Probat 2. Lessius illa delectatio quæ hoc modo ex imaginatione rei turpis existit, est plane similis ei, quæ ex rei ipsius præsentia, & usu nascitur: cuius signum est, quod simili modo corpus immutet, & ad illicita concitet; atqui delectatio quæ ex usu talis rei percipitur, est mortifera, ergo etiam illa quæ ex imaginatione.

Lessius de iure l.4.c.3.dub.15.n.110.

Probat 3. Qui ex imaginatione occisi inimici, vel crudelis tractationis, ita delectatur, & interius afficitur, sicut affici solet is, qui inimicum reipsa in potestate habet, & male tractat, peccat mortiferè contra charitatem: quia placet illi malum inimici: illa enim delectatio oritur ex affectu odij, seu complacentia erga malum inimici: Ergo similiter, qui cogitatione turpi, ita sensibiliter delectatur, sicut is qui ipsi operi incumbit, peccat mortiferè contra castitatem: quia habet complacentiam circa opus, quod castitati repugnat.

Neque dici potest hoc esse peccatum veniale, quia versatur in materia graui contra castitatem. Cum enim nulla sit tam exigua fornicatio, quin sit peccatum mortale, & delectatio sequatur naturam actus, omnis delectatio in hac materia erit mortalis.

Escobar. cit. Koball. p.2. l.3.q.19 [illegible]

Vnde intelligi potest, cur is qui imaginatione rei venereæ delectatur, potius mortifere peccat, quam Carthusianus imaginario carnium esu; supposito neutrum velle ad opus externum procedere. Ratio enim est, quia ille consentit in veneream imaginariam, & phantasticam fornicationem (ut D. August. l.12. de Trinit. c.9. loquitur) & consequenter in corporis commotionem, quæ ex tali imaginatione naturaliter sequi solet, estque principium operis externi, quæ per se illicita sunt.

Less. cit. n. 113.

Carthusianus vero solum consentit in imaginarias carnium epulas, & in voluptatem hinc resultantem quorum nihil illi est prohibitum; sola enim actio externa illi vetita.

Itaque satisfacit præcepto, exterius abstinendo, & volendo non comedere, quantumuis imaginario esu, & sapore delectetur, Nec obstat quod videatur consentire in affectum erga carnes, quia hic affectus malus non est, sicut nec affectus comedendi tempore ieiunij, qui potius cruciet, quam oblectet.

Ex dictis sequitur. Sponsos de futuro non posse se oblectare imaginatione operis coniugalis futuri quasi præsentis quia corporis immutatio inde sequi solita, illis in hoc statu illicita. 2. nec viduam posse delectari actu coniugij præterito, tanquam præsenti. &c.

Denique non est quod hanc doctrinam Societati propriam, & censura à R. P. Claudio Aquauiva contrariam perstrictam, adeoque nostros Doctores hic nimis anxios, scrupulosos ac severos sugillent cum eam profiteantur Principes Ecclesiæ Theologi, atque omnis probe ordinis Scholastici, S. Thomas 1.2. q.74. a.8. Caietanus ibid. Magister sent. in 2. dist. 24. ex D. Augustino, qui docet: *nec sane cum sola cogitatione mens oblectatur illicitis, non quidem decernens esse facienda, tenens tamen, & voluens libenter, quæ statim ut attigerunt animum, respui debuerunt, negandum est esse peccatum*; idque ut bene Lessius obseruat

Claudius Aquauiua 24. April. a.1612. Diana p.3 tract.5. Resol.2. Lessius cit. n.109. Aug. l.12. de Trinit. c.12.

mortale, subdit enim. *Totus homo damnabitur, nisi hæc quæ sine voluntate operandi, sed tamen cum voluntate animum talibus oblectandi, sola cogitationis sentiuntur esse peccata, per mediatoris gratiam remittantur.*

Et Sermone 250. de tempore: *quomodo enim inquit, si aliquis carbones ignis apprehenderit, si cito proiecerit, nihil nocebunt ei; si vero eos diutius tenere voluerit, sine vulnere eos iactare non poterit: ita ille qui ad concupiscendum oculos defixerit, & libidinis malum in corde suscipiens, moras in suis cogitationibus habere permiserit, excutere eas se sine animi occisione, aut plaga non poterit.*

Aug. serm. 250. de temp.

Accedit Bonaventura cum Scoto, & Scotistis Minoriticis, Pontius Augustinianus Diana Eruditissimus, ille clericorum Reg. qui contrariã opinionem omnino improbabilem, falsam, erroneam temerariam, periculosam, ac scandalosam, & forte grauiori censura dignam existimat. Docetque disertè, tangere manum fœminæ, vel vellicare ipsam, vel digitum intorquere, vel pedem premere, vel brachium restringere, ad captandam delectationem veneream inde surgentem, quamuis absit intentio vlterius progrediendi, non sunt materia parua peccati.

Scotus in 4. dist. 42. q.4. Diana tom. 21. tit. materia leuis.

Quibus positis concludere quisque vestrum, non ex meo, sed tantorum Patrum Doctorumque iudicio, facile potest, quanta cura, custodia ac cautela virginitas conseruanda sit; quæ semel amissa quandoquidem nulla ratione recuperari queat, hoc pluris æstimanda, ac cautius custodienda est.

§. 3.

Nulla reparabilis arte. Ovid. epist.

TRia sunt, quæ semel amissa, recuperari non possunt: 1. tempus perditum, quia ut inquit Poëta:

Tempus alea comes. 35. Virg. 3. Georg. Ouid. 3. de arte.

Fugit irreparabile tempus
Nec quæ præterijt rursum reuocabitur unda,
Nec quæ præterijt unda redire potest.

2. Verbum prolatum, quod impudenter, aut imprudenter aliquando elapsum, mille quis aureis reuocaret, si posset, sed

Volat irreuocabile verbum.

3. Virginitas violata, quæ

Nulla reparabilis arte.

Ovid. epist. Oenone ad Parid. Pet. Blesensis epist. 35.

Atque ideo damnum eius, omni opinione maius pronuntiat Petrus Blesensis, dicens: *iactura eius non recipit æstimationem.*

Domus collapsa est, reædificari potest; vestis discissa est, resarciri potest, lis abiudicata est, appellari potest; Exercitus cæsus est, restaurari potest; pecunia deperdita est, recuperari potest; at Virginitas semel amissa, nec resarciri, nec restaurari, nec recuperari potest.

Lapsa pudicitia est, deperit illa semel

Ovid. cit.

Inquit Poëta, & semper.

Hic ille Thesaurus, de quo Hieronymus ad Demetriadem: *diuitiæ tuæ, virginitas tua, thesaurus enim est: thesaurus IRRECUPERABILIS, postquam amissus est.*

In vasis fictilibus illum circumferimus, sed ut calix vitreus confractus.

Nulla reparabilis arte,

Ita & Virginitas.

Lessius de Iure & Iust. si violatio integritatis, vel puritatis carnis, fuit voluntaria, amittitur Virginitas

Less. de Iure l.4.c.2. dub.16.n.116

ginitas *irrecuperabiliter*. Est communis sententia Dd. S. Thomas 1. p. quæst. 25. a. 4. disputans *vtrum Deus possit facere quod præterita non fuerint?* Respõdet: *sub omnipotentia Dei non cadit, quod contradictionem implicat.* Cui impossibili confert Virginitatem amissam, dicens: *hoc ab ea remoueri non poterit quòd corrupta non fuerit; sicut etiam ab aliquo peccatore auferre non poterit, quòd non peccarit.* Ratio est, quia sicut Innocentia denotat animam, nunquam peccato mortifero fuisse contaminatam: ita virginitas includit, vel connotat, carnem nunquam voluntarie esse violatam, aut libidine pollutam.

S. Thom. cit. ad 3.

Less. sit. n. 117.

Vnde sicut unico peccato mortifero, irrecuperabiliter perit Innocentia; ita Virginitas vno actu libidinis, etiam pollutione, aut tactu ad illam excitanti, ut docet cum communi Theologorum Lessius.

Pomum rubicondum ubi semel decorticatum fuerit, nunquam ultra ruborem induet; Haud aliter: *Lapsa pudicitia, deperit illa semel.*

Ouid. cit. Seneca.

Et alius:

Nescit redire qui semel perit pudor.

Amos 5. Hierony. epist. 22. ad Eustoch. de custod. virg.

Quod argumentum potenter pertractans Hieronymus, ad illa verba Amos: *Virgo Israel proiecta est in terram suam, non est qui suscitet eam,* sic Eustochium suam hortatur: *caue ne quando de te dicat Deus, Virgo Israel cecidit, & non est qui suscitet eam. Audenter loquar, cum omnia possit Deus, suscitare Virginem non potest, post ruinam, valet quidem liberare de pœna, sed non valet coronare corruptam.*

Fuit qui Virginitatem, auiculæ inclusæ pixidi, aut caueæ, assimilauit, unde ubi semel auolauit, reuocari non potest

Basil. lib. de vera virgin.

Eandem impossibilitatem expressit D. Basilius: *ceterum inquit, si hoc amittas patrimonium integerrimæ castitatis, quamuis illa omnia feceris, quadiens, calamque ac terras, maria & abyssos, immensumque aerem peruagata fueris, nulla omnino ratione hoc recuperare iam poteris.*

Quo enim pacto, quod corruptum semel, incorruptum fiet? qua ratione, quæ cognouit virum, quasi non agnouerit, existimabitur?

Iactura itaque Virginitatis, quæ quandoque breui tempore, & leui voluptate incurritur, æterna est, nec ulla prece, aut pretio recuperabilis, sed perpetuis lachrimis deplorabilis, ut efficaci sua parænesi ad Virginem lapsam probat Ambrosius, cuius ruinam ad terrorem omnium sic exaggerat: *Vnde incipiam? quid primum, quid vltimum dicam? bona commemorem quæ perdidisti, an mala defleam quæ inuenisti? Eras Virgo in paradiso Dei, atque inter flores Ecclesiæ, eras sponsa Christi, eras templum Dei, eras habitaculum spiritus sancti; & quoties dico eras, necesse est ut toties ingemiscas, quia non es, quod fuisti. Incedebas in Ecclesia tanquam columba illa, de qua scriptum est, pennæ columbæ deargentatæ &c. Splendebas ut argentum, fulgebas ut aurum, eras tanquam stella radians in manu Domini. Quæ est ista subitanea conuersio? quæ est ista repentina mutatio? de Dei Virgine, facta es corruptio Sathanæ: de sponsa Christi, scortum execrabile: de templo Dei, fanum immunditiæ: de habitaculo spiritus sancti, tugurium Diaboli.*

Amb. ad Virginem lapsam c. 2.

Quam nullis sat lachrimis deplorandam ruinam, quam execrandam metamorphosim, quam Diabolicam catastrophen, ne quis vestrum incurrat, & sero defleat thesaurum, quem portamus in vasis fictilibus, irrecuperabiliter amissum, ad eum solicite ac solerter custodiendum, hos Virginitatis tutelares mecum indies, ac identidem inuocet.

Castissima mea mater Maria, *Mater pulchræ dilectionis*, purissime mi custos Angele, Castissime Ioseph, S. Ioannes, S. Thoma Aquin. S. Benedicte S. Bernarde, S. Dominice, S. Francisce, S. Ignati, S. Xaueri, B. Aloysi. S. Casimire, omnes sanctæ Virgines, castitatis præsides ac tutelares diui, nobis in cœno ac luto huius vitæ, ac corruptibilis carnis versantibus adeste. Statis vos quidem supra montem Sion, habentes nomen Agni in frontibus vestris, cantantes canticum nouum, quod nemo potest dicere præter vos; denique vos soli sequimini Agnum, quocumque ierit.

Eccli. 24.

Nos miseri mortales, hæremus in lubrico: impetrate nobis à dilectissimo Sponso vestro, firmum & constans aduersus omnes fœdas impugnationes præsidium.

Deus meus, *dux Virginitatis meæ*, speciose præ filijs hominum, qui pascens inter lilia, scio quia continens esse non possum, nisi tu dederis, quæso per frumentum electorum, & vinum germinans Virgines, per Virgineum corpus & sanguinem tuum, quo Virgines emptæ sunt, per castissima Matris vbera, per lac Virginis purissimum, per conceptionem Virginis immaculatam, per omnium sanctorum, qui peculiariter castitatem coluerunt intercessionem & merita, O Amor qui semper ardes, & nunquam extingueris, contineo tiam iubes, da quod iubes. Cor mundum crea in me dixisti enim, & ita est firmiter credo: beati *mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*. Atque nunc coram te, Virgine Matre, Sanctis castimoniæ Tutelaribus, voluntatem meam declaro, atque protestor: potius malo millies mori, quam semel fœdari: dehiscat mihi terra potius, milleque reseret inferos, quam ut vel uni turpi cogitationi volens consentiam. Da Deus meus, ut ita mihi semper constem, & tibi casto corpore & mondo corde, placeam, utque post miserrimæ huius vitæ breuem luctam, & felicem victoriam, reseruata in cælo Virginibus præmia in æternum consequi queam.

Ierem. 3.

Amen.

FESTVM

FESTVM
DEDICATIONIS ECCLESIAE.

DEDICAVERUNT *templum Domini Rex, & filij Israel.* 3. Reg. 8.

Morem, ritusque Sacrorum
Adijciam. Virg. 12. Æneid.

ARGVMENTVM.

NOn recens, aut nouitium inuentum, ut Hæretici fabulantur, vero numini dicare Ecclesias; cum id & in statu naturæ, & legis veteris, ac nouæ, eam inde ab Ecclesiæ incunabulis usurpatum sit: nostrasque ceremonias frustra sugillant, quas cælesti prodigio Deus non semel comprobauit; nisi forte ipsi inter templum & tabernam, inter aram & haram nil velint esse discriminis. Nos interim sacros Dedicationis ritus eminentiori quadam ratione in templo animæ exerceri ostendemus. Ac primo per baptismum, cuiusque animæ Templum Deo consecrari: quod perfectiori modo per vota in Religiosis fieri, Bernardus demonstrauit serm. 1. in dedicatione Eccl. ubi omnia quæ in templi materialis Dedicatione fieri consueuerunt, spirituali templo proprijssimè Religiosis accommodat: in quorum consecratione,
Bern. serm. 1. in dedic. *& aspersio, & inscriptio, & illuminatio, & inunctio ac benedictio* reperitur; moraliter vero excurrit, cruces in Dedicatione oleo iniungi, quod omnis religiosa Crux, & austeritas, *fit amaritudo quadam dulcissima; quia nec sine Cruce sequi Christum, & sine vnctione, Crucis asperitatem ferre quis posset?*

1. Cor. 6. Hoc igitur solicite curandum, ne quis TEMPLUM *Dei sanctum, quod estis vos*, in Baptismo, aut etiam in Religione peculiariter Deo dicatum, per lethalem noxam contaminet, violet, ac destruat: huius enim templi violatio, ac destructio, longe illam Salomonici templi euersionem ac ruinam excedit, quam Iudæi identidem luxerunt, ingeminantes:

Hieron. in c. 5. Sophō.
O Solyma! ô adyta! ô sacri penetralia templi!
Vllane vos animo deleat hora meo!

§. I. *Contra impugnantes ceremonias dedicationis Ecclesiasticas.*

§. II. *Nescitis quia* TEMPLUM *Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis.* 1. Cor. 3.

§. III. *Si quis autem* TEMPLUM *Dei violauerit, disperdet illum Deus.* 1. Cor. 3.

FESTVM DEDICATIONIS ECCLESIÆ.

DEDICAVERUNT *templum Domini Rex & filij Israel.* 3. Reg. 8.

NOn ab heri, aut nudius tertius est, quod petulans iuuentus venerandam rideat canitiem: id enim non hisce dumtaxat temporibus fieri assolet, sed & olim factitatum comperimus. Elisæus Propheta multa canitie & sanctitate venerandus argumento est, cui in Bethel pergenti, pueri idololatræ de urbe egressi, illudere ausi sunt: quam iniuriam Dominus per Vrsos e saltu prorumpentes, putauit morte piandam. Ecquid aliud hodierna die Nouatores nostri, & nouæ sectæ paruuli malitia, & pueri sensibus agunt, dum Ecclesiæ Romanæ non minus antiquitate, quam sanctimonia venerandæ, nusquam non illudere, eiusque sacra acritus ridere, & subsannare non verentur, Libere clamitantes Christiana templa ritè consecrata, non plus ad orandum quam tabernas & stabula porcorum valere: ac nihilo melius Deum, ac sanctos in templis, quam in siluis coli atque honorari. Ita de Thaboritis refertur: *Ecclesiarum* CONSECRATIONES *derident, & in omnibus locis passim conficiunt Sacramentum.*

4. Reg. c. 2.

V. Canisius de dep. l. 5. c. 23.

Æneas Siluius epist. 130.

Petro Brusiani vero, de quibus Petrus Cluniacensis, *blasphemantes aiebant: nihil differre templum à taberna, & aram ab hara.* Atque hæc, aliaque non dicta modo, sed facta infanda ab Heterodoxis in Dei domum passim intentata fuisse comperio, quos sacrarum literarum, sanctorumque Patrum anctoritate, & ratione confutare aggredior.

Pet. Cluniac. epist. contra Petrobrusian.

V. Coton. Institution Catholiq. l. 2. c. 48.

§. 1.

Contra impugnantes ceremonias DEDICATIONIS Ecclesiasticas.

AC primum quidem consecrationum templi, vel altaris, habemus in statu naturæ, legis, & gratiæ. *In statu naturæ* Iacob, erexit lapidem, ut ibi sacrificaret, eumque consecrauit, fundens oleum desuper, & inde eum locum appellauit *Bethel*, id est, domum Dei & cap. 35. monitus à Deo ut faceret altare, rursus ibidem erexit lapidem, eumque inungendo consecrauit, & libauit super eum libamina. Quæ cum non spectent cæremonias legis, quæ adhuc data non fuerat, cur nobis non liceat idem æmulari?

Gen. 28.

Deinde in *statu legis*, videmus Moysen consecrasse oleo sacro, alijsque cæremonijs tabernaculum, altare, & omnia eius vasa.

Exod. c. 40 numer. 7.

Quæ ceremoniæ, ut doctè Bellarminus, non erant propriè legis, sed in ratione fundatæ. Vnde nihil obstatà nobis usurpari posse.

Bellarm. tom. 1. de cultu Sanctorum l. 3. c. 5.

Omnium instar est celebris illa, & maxime solennis, Augustissimi templi Salomonis dedicatio, quam qui volet apud Salianum nostrum non tam calamo scriptam, quam penicullo pictam inueniet. Interim quam hæc æterno numini consecratio grata acciderit, cælesti prodigio comprobauit: *impleuit enim maiestas Domini, templum Domini.* Secundo, *ignis quoque descendit de cælo, & deuorauit holocausta & victimas.* Addit Iosephus: *neque hymnos canentibus, neque choreas ducentibus lassitudo oborta est.*

V. Salianum a. mundi. 3030. & Ioseph. l. 8. antiq. c. 2. 2. par. 7. Ioseph. l. 8. c. 2.

Deinde fores templi, accedente arca diuinitus apertæ, facilem præbuerunt aditum, ut tradunt Hebræi, & approbant Lyranus, & Carthusianus, apud Pinedam, ut eo attentè adumbraretur, & approbaretur Ecclesiæ ritus, quo templi consecrandi fores primum clauduntur, & dum ter ab Episcopo sunt pedio pastorali percussæ, aperiuntur.

Pineda l. 5. de rebus Salomon. c. 5. n. 16.

Mitto alia è cælo prodigia, dum Machabæi *fecerunt dedicationem altaris diebus octo & obtulerunt holocausta cum lætitia &c.*

L. 1 Mach c. 4. v. 56.

Demum *in lege noua* Paulus Corinthios coarguit, tanquam Ecclesiæ contemptores, quia in Ecclesiâ comedebant, idque, ut bene aduertit Cardinalis Bellarminus *ob loci eius* CONSECRATIONEM. Alterum est Redemptorem nostrum, encœnia, & annuam templi Dedicationem sua cohonestasse & approbasse præsentia: quem Felix IV. in epist. ad Episcopos per diuersas prouincias constitutos, imitandum omnibus proponit: *Solennitates enim* DEDICATIONUM *Ecclesiarum, & sacerdotum, per singulos annos solenniter sunt celebrandæ, ipso Domino exempla dante, qui ad* FESTUM DEDICATIONIS TEMPLI, *omnibus, id faciendo, dans formam, cum reliquis populis eandem festiuitatem celebraturus venit, sicut scriptum est encænia erant: & ambulauit Iesus in templo, in porticu Salomonis.*

1. Cor. 11.

Bellarm. cit.

Felix IV. Pont.

Idem confirmat S. Cyrillus lib. 7. in Ioannem cap. 9. *à Iuda Machabæo* inquit, *specialiter constitutum est, ut singulis annis* TEMPLI DEDICATIO *solemnibus frequentaretur officijs. Quæ planè constitutio usque ad tempus Saluatoris seruata est, sicut præsens Euangelij lectio declarat. Sane Christus, ut exemplo nobis esset in solennitatibus magis frequentanda esse templa diuino cultus dedicata, & amplius ijs insistendam, quæ ad Dei honorem, & proximi salutem spectant, aderat huic* ENCÆNIORUM SOLENNITATI, *ut populo salutaris sua doctrinæ dona elargiretur, & diuinitatis sua mysteria patefaceret.*

S. Cyrill. l. 7. in Ioan. c. 9.

Quid, quod frequentiori ac mirabiliori prodigio quam olim, dedicationem templi approbauit. Præ ceteris, illustris fuit illa Caroli Magni, occidentis Imperatoris, quam Basilicam Aquisgranensem Immaculatæ Mariæ sacram esse voluit. Vt enim illius columnas marmoreas, ac Porphyreticas, multas ac pretiosas, ut etiam portas & aræ septa ex ære

Legis Catholica Hauin. de V. sacram. pag. 668.

solido, ut tectum plumbo fastigium missum faciam, non paucas è Palæstina sacras reliquias, ædis ornamento intulerat, atque alias inter, eiusdem Deiparæ indusium, quod thecæ argento deaurato conflatæ incluserat. Insuper Leo IV. summus Pontifex, ut consecrandi templi ritum peragerit, rogatus aderat: & cum eo aula Imperialis universa, totque Præsules, siue Episcopi, siue Archiepiscopi, quot dies in anno, id est, trecenti sexaginta quinque; cui numero, cum duo initio deessent, mirum dictu! ad eum explendum, emersere è tumulis Sancti, Monulphus & Gondulphus, Traiectenses Episcopi genere, & virtute clarissimi: & consecratione peracta, acceptaque à Leone benedictione, ad tumbas reuersi sunt.

Porro Imperator ex eo tempore morem induxit, qui hodieque seruatur, ut in ea coram ara D. Virginis, Romanorum Reges primum coronentur.

Sed potissimum ad propositum facit, Christum Redemptorem nostrum, summi Pontificis munere functum, templa consecrasse, Sic grauissimi Auctores referunt Christum ipsum dedicasse. Basilicam S. Dionysij prope Lutetiam; per id tempus (verba sunt Guagini) Episcopi ad diuum Dionysium dicandæ Ecclesiæ gratia, à Dagoberto conuocatis, dum sexto Kalendas Martij mysterium absoluere statuissent, homo lepra admodum deformis, ab æditius impetrat in æde pernoctare: ubi dum vigil in oratione perseuerat, videt perspicue Christum, comitantibus Petro & Paulo, unà cum Diuis Martyribus Dionysio, & Rustico & Eleutherio in Basilicam aduentare, qui candida veste amictus dedicationis sacrum munus absoluit: indeque ad lepra contaminatum progressus Christus: tu inquit homo, dicito Pontificibus, cum crastina luce ad hanc ædem se conferent, eam à me consecratam esse. Cuius rei fidem fecit infirmi hominis cura. Quo miraculo attoniti Præsules, dedicatione abstinuerunt. De alijs basilicis, ab alijs sanctis consecratis, vide Redanum.

Guaginus l. 3 de gestis Francorū in Dagoberto. Vincent. Bellnac. in speculo l. 25 c. 36. & 37. Mag. Antonius Tepes in Annal. ordin. S. Bened. tom. 2. Cent. 2. Episcopus Oriolanus ad c. 4. Mach. l. 2. v. 24. Redanus in l. 1. Machab. c. 4. v. 56. n. 164. S. Thomas 3 p. q. 83. a. 3 ad 3.

Nunc ad obiectionem Hæreticorum, frustra consecrari templa & altaria cum res illæ inanimatæ, non sint susceptiuæ gratiæ, vel spiritualis virtutis sic respondet S. Thomas: *ad tertium dicendum quod Ecclesia, & altare, & alia huiusmodi inanimata, consecrantur, non quia sint gratiæ susceptiua, sed quia ex consecratione adipiscuntur quandam spiritualem virtutem, per quam apta redduntur diuino cultui. Vnde & quidam probabiliter dicunt, quod* PER INGRESSUM, ECCLESIÆ CONSECRATÆ, HOMO CONSEQUITUR, REMISSIONEM PECCATORUM VENIALIUM, *sicut & per aspersionem aquæ benedictæ iuxta illud Psalm 84. benedixisti Domine terram tuam, remisisti iniquitatem plebis tuæ. Hinc 2. Machabæorum 3. dicitur: vere Dei virtus quædam est in loco; nam ipse qui habet in cælis habitationem visitator & adiutor est loci illius.* Quo fit, ut licet Deus ubique sit, quibusdam tamen locis, virtutis, præsentiæ, gratiæque suæ clariora præbeat testimonia, donaque conferat uberiora, & præsertim in sacris templis potentius, & clementius operetur.

Matt. 21. Ioan. 2. Isaia 56. Matt. 23.

Vnde Christus domum suam, & domum Patris sui, domumque orationis, id est diuini cultus exercendi propriam officinam, templum appellat, & in eo Deum habitare verbis illis ostendit: *quicumque iurauerit in templo, iurat in illo, & in eo qui* HABITAT *in ipso.* Atque hæc hactenus ad peruersos confutandum, & nutantes confirmandum.

Iam ad fideles me conuerto, quorum animas per hos ritus æterno numini consecrandas comprobabo, non meo sed magni Augustini nixus suffragio, qui ait: *quotiescumque fratres charissimi altaris, vel templi festiuitatem colimus si fideliter & diligenter attendimus, & sancte ac iuste viuimus, quidquid in templis manufactis agitur, totum in nobis spirituali ædificatione completur: non enim mentitus est qui dixit: templum Dei sanctum est, quod estis vos.*

Aug. serm. 252. de temp. in dedicat.

1. Cor. 3.

§. 2.

Nescitis quia templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis? 1. Cor. 3.

IMmensam summi Numinis maiestatem, ubique & in omnibus rebus, esse per essentiam, præsentiam, & potentiam; at longe alia ratione in anima iusti, velut in templo magnifico, in quo colitur & adoratur, per gratiam inhabitare, Doctor gentium non semel declarauit.

Nam sicut Rex potentissimus, præsens quidam est omni loco, ad quem se contulerit; at modo quodam speciali est in palatio, atque in throno suæ potestatis, ubi à subditis princeps agnoscitur, & tanquam Rex & Dominus colitur; ibi famuli ei seruiunt, amici diligunt, satellites circumsistunt, extranei venerantur, & in eo tandem loco omnia late gubernat, & iusta decernit.

Ita Deus, Rex Regum omnibus quidem rebus & locis necessario intime præsens est; at in iustorum mentibus, est tanquam in regia basilica, in templo sancto suo Vbi à iustis Deus & Princeps agnoscitur, ut Pater & sponsus diligitur, ut Dominus puris obsequijs ac cultibus adoratur.

Ibi arcanam illam humanæ mentis Rempublicam sapientissimè gubernat, affectus prauos in officio continet, omnibus sensibus iusta decernit. Vnde perappositè Augustinus: *fatendum est ubique esse Deum per diuinitatis præsentiam; sed non ubique per habitationis gratiam. Propter hanc enim habitationem, ubi procul dubio gratia eius dilectionis agnoscitur, non dicimus pater noster qui es ubique, cum & hoc verum sit; sed pater noster qui es in cælis, ut templum eius potius in oratione commemoremus quod & nos ipsi esse debemus.*

Aug. epist. 57.

Homo per baptismum Deo dicatur templum fit spiritus S.

Huius spiritualis templi dedicatio. In Sacramento baptismi rite peragitur, quo interior illa domus, non profana dumtaxat, sed à maligno spiritu polluta, & fœde contaminata, per ceremonias Ecclesiasticas expiatur, & Deo vero consecratur; quod expendens S. Maximus, exclamat: *qualis honos homini est, ex terrena habitatione, fieri cæleste collegium & diuinum palatium!* Consimili sacro stupore attonitus S. Bernardus: *quanta dignitas* inquit, *& quanta gloria animarum, ut Dominus uniuersorum sibi subeat in illis fieri* TEMPLUM! vnde longe maiori reuerentia, veneratione, exultatione, parentis, propinquis, amicis, assistendum est, dum paruuli anima Deo consecratur quam in Ecclesiæ dedicatione. Quia hæc non mortua, aut materialia, sed viua templa Deo dicantur: *omnes* inquit Augustinus, *qui ad salutare baptisma consequendum offeruntur Ecclesiæ, & Chrisma & oleum benedictionis accipiunt,* (ut in dedicatione fieri assolet) *hoc agunt ut iam non vasa vacua, sed Deo plena, & DEI TEMPLA esse mereantur.*

S. Maximus serm. de dedicat. Bern. serm. 2. de dedicat.

Aug. serm. 208 de temp.

Insuper luminaria adhibentur cruce signantur, aqua tinguntur, Chrismate unguntur, aliaque de-

dicationis ceremoniæ vſurpantur, atque ita inquit Clemens Alexandrinus: *tincti illuminantur, illuminati in filios adoptati perficiuntur, perfecti immortales redduntur*, & in perpetuum æterno numini conſecrantur.

Clemens Alex. Padag. c. 7.

Religioſi quomodo Deo conſecrantur ſunt templum Dei.

Longe adhuc perfectiori, ac ſublimiori modo, Religioſæ animæ, per vota Deo dicantur, ac conſecrantur, ſic enim S. Thomas: *ſolemnitas voti attenditur ſecundũ aliquod ſpirituale, quod ad Deũ pertineat, id eſt ſecundũ aliquam ſpiritalem benedictionem, vel* CONSECRATIONEM. Idem confirmat. S. Auguſtinus, votorum vi fieri, *ut ſimus templum Dei*. Et S. Baſilius eum qui ſæculo nuncium remiſit, iam ait diuinum quoddam vas effectum eſſe, idque ei cauendum, ne vitioſo uſu polluatur, ſeque ipſum cuſtodire debere tanquam rem dicatam, ne in ſacrilegij ſcelus incurrat, ſi corpus, animumque Deo ſacratum, rurſum miniſterio ſæcularis vitæ contaminet. Sacrilegium dictitans non modo ſi Religioſus ſe peccato commaculet, ſed etiam, ſi ad profanum, & communem vſum iterum conuertatur.

S. Thom. 22 q. 88. a. 7.
Aug. in Pſal. 131.
Baſil ſerm. 1. de monaſt. inſtit.

S. Bern. ſer. 1. de dedicat Eccl.

Suauiſſime vero Doctor mellifluus de templi dedicatione diſſerit: quam totam celebritatem ad Religioſi hominis conſecrationem transfert: *veſtra eſt*, inquit, *fratres chariſſimi, veſtra eſt hodierna feſtiuitas.* VOS DEDICATI ESTIS DOMINO, *vos elegit, & aſſumpſit in proprios. Quam bene commutaſtis dilectiſſimi, quidquid habere potuiſtis à ſæculo, quando nunc relinquendo ea, proprij eſſe meruiſtis Auctoris ſæculi.*

Bern. cit.

Poſt hæc, pergit etiam totam ceremoniam, quæ templis conſecrandis adhibetur, Religioſis ipſis applicare, ubi quinque obſeruanda occurrunt: *Aſperſio, inſcriptio, illuminatio, inunctio & benedictio.* Quæ in Religioſi anima excellentiori modo peraguntur; nam & *aſperſio* noſtra, id eſt peccatorum abſterſio, confeſſione, lachrimarum imbre, pœnitentiæ ſudore efficitur. *Inſcriptio* autem fit non in tabulis lapideis, ſed in corde nouo, quod ipſe dat contritum, & humiliatum. *Illuminatio* fit per opera, quæ ex Religione prodeunt, & lucent coram hominibus, ut glorificent patrem qui in cælis eſt. *Vnctio* vero adhibetur, ut cruces in pariete expreſſæ, oleo liniantur. Atque hoc inſigne myſterium obſeruat S Bernardus: *quia nec ſine Cruce ſequi Chriſtum, & ſine unctione Crucis aſperitatem ferre quis poſſet?* Hinc error multorum ſæcularium eſt, qui vident in Religioſis externa, punctionem, ſed non vident internam vnctionem; cum econtra, in illis videre ſit vnctionem, & non punctionem: *Hinc eſt* inquit, *quod multi abominantur, & fugiunt pœnitentiam, Crucem quidem videntes, ſed non etiam vnctionem.* Deus pungit & vngit, & omnes Religioſorum auſteritas, & Martyrum cruciatus, ſuauiſſimo gratiæ, & cæleſtis conſolationis oleo ſolet leuire.

Deuteron. 32.

Dominus promittit Moyſi, fore ut populus Iſraeliticus mellis dulcedinẽ ab aſperrima petræ duritie excipiat, & ſuauitatem olei à ſaxo hauriat: *Conſtituit eum* (verba ſunt Moyſis vaticinantis) *ſuper excelſam terram, ut ſugeret mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo.* Mouet Gregorius hoc oraculum nequaquam fuiſſe completum tempore antiquæ legis: nunquam enim Iudæi, ne in terra quidem promiſſionis, aut de petra mel, aut oleum de ſaxo perceperunt. Id autem quod Iudæis negatum eſt, Religioſis in lege gratiæ cõceſſum gratulamur: hi quippe Chriſto duce experiuntur inter ſaxeos labores, internæ ſuauitatis dulcedinem, & vnctionis internæ, ſuper omne mel, dulciſſimam ſuauitatem. Vocidem Doctor de illis agens: an non *montes ſtillant dulcedinem, & colles fluunt lac, & mel?* Huius veritatis pauca è multis petam teſtimonia. S. Franciſcus cum fratre Maſſeo proficiſcens, cum ſuper lapidem fruſto panis, & hauſtu frigidæ refectus eſſet, narrauit ſæpius Maſſeus, tanta ſe dulcedine deliburum, quantam antea nunquam in vita ſua guſtaſſet. Ita Ribaudo, viro principi, poſtquam ſæculo renuntiaſſet, cibi duri, ac inſipidi, à quibus prius abhorruerat, ſapidiſſimi ac ſuauiſſimi redditi ſunt. Vbi illud completur. *paraſti in dulcedine tua pauperi Deus.*

Greg. hom. 26 in Euang.

Bern. ep. 106.

Platus l. 3. de ſtatu Relig. c. 8.

Id. c. 26.

Pſal. 67.

Tandem ne hic longior ſim, declarauit hoc aliquando Reginaldus ex illuſtri Dominicanorum familia, atque ex ipſius S. Dominici ſocijs inter primos ac præcipuos. Hic enim cum in ſæculo diues & opulentus eſſet, vitæque molli ac delicatæ aſſuetus, poſtea laborioſum illud, & graue inſtitutum ſuſcepiſſet, qui eum prius cognouerant, ſæpe cum admiratione quærebant ab eo, num magna afficeretur moleſtia? num punctiones illas & Cruces ferre poſſet? quibus ille, & animo, & vultu alacri reſpondere ſolebat: atqui ſcitote, ita mihi hæc omnia iucunda, & ſuauia videri, & tanta vnctione internæ dulcedinis deliniri, ut ſæpe ex animo doluerim, quod nimis molliter viuerem, & certe nullum me in hac vita meritum conſequi arbitrarer.

Platus lib. 3. c. 4.

Quod ille, hoc & plures experti ſunt; ſuoſque teſtes compellat Bernardus: *vos qui experti eſtis, & ſcitis quia vere Crux noſtra inuncta eſt. & per gratiam ſpiritus adiuuantis, ſuauis & delectabilis eſt pœnitentia noſtra, & ut ita dicam, amaritudo noſtra dulciſſima.*

Bern. ſerm. 1. de dedic.

Idem experti ſunt Martyres, fortiſſimi illi leones, à tyrannis dilaniati, de quibus Baronius agens, dicit: fauum mellis à ſanctis Martyribus in perſecutorum rabie coagmentandum, fauus ille mellis ex ore leonis depromptus typice præmonſtrauit. Hinc illius problematis ſolutio: *quid dulcius melle quid fortius leone?* Sed de his alias dicturi.

Baron. in præloq. Martyrologij c. 10.

Poſtrema dedicationis ceremonia, eſt BENEDICTIO, *nam in Benedictione tota complebitur gratia ſanctificationis, quando iam in domum tranſibimus non manufactam, æternam in cælis. Ipſa eſt quæ conſtruitur viuis ex lapidibus, Angelis ſcilicet, & hominibus; ſimul enim ædificatio, &* DEDICATIO *complebitur.*

Bern. cit.

Cum igitur templi huius materialis conſecratio, Religioſæ cuiuſque animæ conſecrationem tam expreſſe repræſentet, licet ex eadem templi ſimilitudine, animæ dignitatem conijcere. Videmus enim quantum interſit inter eiuſmodi domum diuino cultui dicatam, & domum profanam, quam homines inhabitant; materia quidem vtriuſque eadem, ijdem lapides, cæmenta, trabes; vſus autem maxime diuerſus; nam in profana illa & edere, & bibere, & ludere, & dormire licet, licet etiam & pecudes inducere: quæ omnia loci ſacri dignitati ac ſanctitati repugnant. Idem eſt in calice ſacro, qui ſi non dicam luto, aut cœno inquinetur, ſed ad bibendum in communi menſa adhibetur, piaculum perpetrari creditur; quod apparuit in Rege Babyloniæ, cum templi vaſis in conuiuio illatis, intra paucas horas & regno & vita orbatus eſt.

Quantum igitur inter ſacram ædem, & profanam intereſt, quantum ſacer calix communem

nem cyathum superat dignitate, tantum inquit Platus, anima Dei obsequio consecrata secularem & laicam animam sine dubio antecellit.

Reliquum est, ut supra omne templum manu factum, & sacris ritibus, ac ceremoniis Ecclesiasticis Deo sacrum, *templum Domini quod estis vos*, semper Sanctum, impollutum, ac inviolatum servetis. Illa enimvero supra omnem templi Salomonici destructionem, ruina, expilatio, profanatio, sacrilegium gravissimum est, ut quis vestrum, animæ templum in baptismo tot ritibus Deo consecratum, *ubi Spiritus Dei habitat*: quodque longe enormius est, ut Religiosi corpore, & animo per vota Deo dedicati, aliquando vertant, domum Dei, in speluncam latronum. Inde ut nos deterreat illa gravissima Pauli commonitio, & comminatio est.

1. Cor. 3.

§. 3.

Si quis autem TEMPLUM *Dei violaverit, disperdet illum Deus.* 1. Cor. 3.

QVia hominum plerique plus carnis habent, quam animi, plus molis quam mentis: ideo fere tantum ea capiunt, quæ vel oculos, vel aures, aliumve sensum feriunt: altiora & ea quæ Spiritus sunt vix cogitatione usurpare solent, nisi ad ea, mentem in terrena pronam, opportuna aliqua similitudine duxeris. Quod in aliis, hoc in eo argomento, quod tractamus, usuvenit. Ingens dicimus esse, & portentosum malum, templum animæ, vita Dei appretiatum, divina gratiæ luce collustratum, tot virtutibus exornatum, supremo Numini tam sanctè dicatum, per lethalem noxam profanari violari, expilari: via illud capiet animus corpori immersus, nisi eo sensus ipse, oculusque vocet: ut porro vocet ab iis quæ in foro tum Civili, tum Ecclesiastico accidere solent, argumenti materiam petemus, ut in alienâ miseriâ, suam quoque peccatrix anima spectare discat.

Sancitum illud à Majoribus nostris, & sacris Canonibus ab Ecclesia constitutum; ut si Sacerdos aliquis enorme flagitium patrarit, quod ipsa morte, extremoque supplicio plectendum videatur, primum ut solenni ritu Sacerdotio exuatur, & quod ajunt degradetur; quæ degradatio tantum habet in se ignominiæ, tantum horroris, ut oculi contuentium sine lachrimis, & commiseratione spectare non possint.

In primis enim ad templi fores, misera substructione erigitur fatale theatrum, ut scelus in publico fit. Deinde in eo statuitur mensa, candente mappula cooperta: supra quam visitur Calix cum patena, & hostia, ampulla tum vini, tum aquæ: libri quatuor, Evangeliorum, Epistolarum, Exorcismorum, Lectionum, candelabrum cum candela extincta; forfices, cultellus, seu perta vitrea; tum etiam casula, & cetera, quæ sacratiori Mystæ, ac sacrificio solent apparari.

In eodem deinde theatro eminet sedile altius, quod Episcopum, sacrorum Præsulem capiat; & humilius quod Iudicem, aliosque Administros. Hoc futuræ tragœdiæ aperitur proscenium, quod spectatores suspensos teneat, feriatque infelices, ultimque actus expectatione.

Vbi sic parata scenæ facies, stata hora prodit è carcere reus Sacerdos, revinctus manibus, abjectis oculis, lurida deformique facie, & inter frementem ac tumultuantem turbam, à satellitibus trahitur, emergitque tandem in theatrum ignominiæ suæ destinatum. Quid illi tum animi sit, vos ipsi perpendite. Vbi in oculos venit hinc Episcopus pedo, infulaque venerandus; inde Iudex gladio formidandus: illinc instrumenta omnia publicæ infamiæ designata: istinc totius populi, & confertæ multitudinis conspectus, mæstaque acclamatio. Dum hic oculo, ille manu, voce alius, & insigni probro ac scommate indignum suo sacro ordine Sacerdotem indigitat, notatque vehementius. Quam vellet è vivis potius exemptus esse, quam in publico illo, ac patenti ignominiæ proscenio versari. Verum ut id animo, votisque exoptet ardentius, non dabitur tamen, nisi peracta infelici tragœdia, cujus actum ultimum mors occupabit.

Solvitur ergo primum, & suis ipse vinculis eximitur, deinde à Clericis ad id deputatis, vestibus sacris induitur, eique in manus calix cum vino & aqua, patena & hostia porrigitur. Postquam in eo habitu conspicuus steterit, tum ad Præsulis genua, pedesque accidere cogitur, hanc è Cathedra sententiam auditurus. *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: quia nos hunc hominem de enormi flagitio, legitimis testibus convictum, confessumque tenemus, idcirco cum nos omni officio, beneficioque sacro indignum censemus, publicaque nunc sententia privamus.*

Hæc ubi dixit Spiritu elatione, tum sacro quodam iratum æstu percitus, arripit ea ejus manibus calicem, hostiamque cum patena, quam reus Sacerdus acclinis ad genua tenet, verbaque illa fulminat: *amovemus à te, quin potius amotam esse ostendimus potestatem offerendi Deo sacrificium, Missamque celebrandi.*

Deinde cultello, vitrove pollices, & indices utriusque manus, qui oleo sacro olim deliburi, abradit, dicens; *potestatem sacrificandi, consecrandi, & benedicendi, quam in unctione manuum, & pollicum recepisti, tibi tollimus hac rasura.*

Tum Casula hominem exuit, dicens: *veste Sacerdotali charitatem signante, te merito expoliamus, quia ipsam, & omnem innocentiam exuisti.*

Tum etiam stolam eripit, dicens: *signum Domini per hanc stolam turpiter abjecisti, ideoque ipsam à te amovemus, quem inhabilem reddimus ad omne Sacerdotale officium exercendum.*

Vbi his verbis sese explicuit justa Præsulis ira, tum Sacerdos reus, omnibus his sacris exutus, velut homo profanus, ad secularem turpiter detruditur non jam Episcopi manibus, sed carnificis gladio vel igne perimendus.

Hæc Auditores quæ omnibus pudori, dolori, stupori, horrori sunt, multo luctuosiori tragœdia in anima peraguntur: Quid enim reus Sacerdos Præsulis ille sui, Iudicisque oculos perhorrescit: tu nimium quantum infelix anima, in Dei tui, severissimi Iudicis conspectum venis. Ille popello, & imperitæ multitudini ad spectaculum, & ignominiam objicitur: tu coram innumerabili Angelorum exercitu, consessuque beatarum mentium, cœlo, soleque teste in crimen vocaris, dedecusque æternum.

Ille vestibus exuitur, & sacra illa supellectile, qua mysta Deo dicatus ad aram uteì, privatur; tu vero gratiam, & charitatem, candidamque innocentiæ vestem, quam in Baptismo induisti, abjicis

ac fœde prostitutis, omnique virtutum ornamento spoliatis.

Ille de sacrorum ordinum gradu deponitur; tu vero Christianus cum esses & unctus Domini, Deo sacratus, desinis esse Christi, ut sis totus Antichristi, maligne dæmonis.

Eras ut ille sacratioribus Ecclesiæ festis, omnique ordine ac statu Ecclesiastico indignus, brachio sæculari traditur excarnificandus; tu vero deletus de libro vitæ, de serie Sanctorum, tartareis tortoribus in omnem æternitatem ad immanissimos cruciatus tradendus es.

Non minus fortasse horroris ac commiserationis vobis moveret, si oculis cernere contingeret Augustissimum illud Salomonis templum, tanta magnificentia, ac sacrorum rituum apparatu, ut Iosephus describit, Deo dicatum, à militibus infringi, contaminari, expilari, incendi, & flammis penitus absumi. At longe graviori jactura, & amarioribus dignum lachrimis, dum templum animæ violatur, destruitur, incenditur. *Quoties* inquit Augustinus, *aliquod peccatum aut cogitando, aut loquendo, aut etiam operando perficimus*, TEMPLUM *Dei destruimus*, violamus, incendimus. Si Princeps urbis Basilica, si templum aliquod multis & magnificis operibus instructum, casu inflammetur, accurrunt omnes, & per medios ignium globos magna contentione penetrant, fumum oculis, atque ore toto, crepitantesque favillas excipiunt, & præclarè positam operam suam putant, si evelent semiustulati ab incendio, dum extimum artus opem, at splendidam molem servare possint. Et tamen agitur in ea re tantum de columnis, de laqueari forte inaurato, de marmorum crustis, de vetustis tabulis, de templo denique, quo in cineres abeunte, potest rerum varietate longe ornatius, opulentia ditius, magnificentia splendidius, atque nobilius exædificari; Anima autem divini Spiritus templum, gratiæ tabernaculum. Numinis sacrarium tam augustum, quod suas esse delicias magnus Deus pronunciavit, non auro litum, sed purpureo IESV cruore, non marmore stratum sed fide: non suggestu, acroteriisque illustre, sed fastigio charitatis insigne: hoc inquam Sanctissimæ Triadis opus, quo in hac universitate nihil ab ea factum est præstantius, nos sine gravi animi dolore quati, delerique patiemur? In hoc nos ipsi infames bustuarii faces injiciemus? quin potius hoc tam enorme sacrilegium detestemur, & si quod ejusmodi incendium exortum est, aquam, lachrimarum affundamus; atque illum hac festa Ecclesiæ dedicatione fructum referamus, *ut omnes* DEI TEMPLUM *simus, illato in nos, &* CONSERVATO SPIRITU SANCTO.

[Iosephus l. 8. antiq. cap. 2.]

[August. serm. 210. de temp.]

[Tertull. lib. de cultu feminarum.]

INDEX

INDEX
FESTORVM ET PARAGRAPHORVM
in hac secunda Parte Cælestis Panthei.

FESTVM

INDEX

LOCORVM SACRÆ SCRIPTVRÆ, QVÆ IN hac secunda Parte ad amussim & mentem Sanctorum Patrum exactiùs elucidantur.

ESTHER.

Nn 4 138 5 Tu

Index locorum

Index Locorum

M A R C V S.

L V C A S.

I O A N N E S.

A C T A.

EPIS-

INDEX
ALPHABETICVS
Rerum Notabilium:

Quæ in hac Secunda Parte continentur, & vbertim explicantur.

G.Gau-

M.

N.

O.

P.

Pœna

INDEX
VTRIVSQVE PARTIS IN DOMINICAS totius Anni.

DOMINICA I. ADVENTVS.

VIDEBUNT FILIUM HOMINIS VENIENTEM CUM POTESTATE MAGNA ET MAIESTATE, Lucæ 21.

Peccatores videbunt in quem confixerunt, & vulnera quæ inflixerunt, ad summum terrorem & æternam damnationem illis exhibebuntur, *Festo Ascensionis* § 2.

Videbunt Iusti, eadem in Iudice vulnera, quibus veluti per tot ora (ut loquitur Augustinus) eorum causæ patrocinetur. *ibidem.*

HIS AUTEM FIERI INCIPIENTIBUS, RESPICITE ET LEVATE CAPITA VESTRA QUONIAM APPROPINQUAT REDEMPTIO VESTRA.

Iustorum corpora levabunt capita, & corruptibile hoc induet corruptionem, ac 4. dotibus Beatorum Spirituum perfruentur. *Solenn. Resurrect. Domini per totum.*

Iob ulceribus plenos ad hunc diem anhelavit dicens: *rursum circumdabor pelle mea.* Iob. 19.

Ita & S Bartholomæus, aliique Sancti corpore glorioso donandi, in iis membris plus splendoris habituri, in quibus atrocius passi. *Festo S.Bartholomæi* § 2.

DOMINICA II. ADVENTVS.

IOANNES IN VINCULIS. Matth. 11.

Animæ fidelium, quæ arctissimè & severissimè in purgatorio detinentur, quantocius liberandæ. *Commemorat. fidelium* § 2.

Cæci vident. Vtinam qui hic turpi amore excæcati, & ad propria vitia talpæ, hodie videant Parentes sint oculatissimi. *Festo S. Ioann. Evang. per totum.*

PAUPERES EVANGELIZANTUR.

Christus dat suis os & sapientiam, cui non possint resistere & contradicere omnes adversarii: secus ac imperitis Hæreticis accidit, è quibus dum Ministellus, ope cacodæmonis adhibita, loquacissimus esset, vi divina subito elinguis redditur. *Festo S.Catharinæ* §.1.

ECCE EGO MITTO ANGELUM MEUM.

Ioannes totus Angelus. *Festo Ioann. Bapt.* §.1.

Sic misit B. Aloysium, qui moribus & vita totus Angelicus, & castitate potissimum Angelus extitit. *Festo B. Aloysii per totum.*

Quomodo quisque nostrum Angelus esse queat. *ibidem.*

Misit Angelos suos, viros Apostolicos, quibus convenit illud psaltis: qui facit Angelos suos Spiritus & Ministros suos ignem urentem. Psal. 103. *Festo S. Ignatii* §. 7.

DOMINICA III. ADVENTVS.

TU QUIS ES? Ioan. 1.

Quisque hoc alium rogat, in aliorum vitia disquirit pauci de se. *Festo S.Ioan. Evang.* §. 2.

ELIAS ES TU? ET DIXIT NON SUM.
PROPHETA ES TU? ET RESPONDIT NON.

Verissimè respondit quia major & plusquam Elias, & Propheta. *Festo S. Ioannis Baptistæ* §. 1.

Ipse

IPSE EST QUI POST ME VENTURUS EST, QUI ANTE ME FACTUS EST: CUIUS EGO NON SUM DIGNUS UT SOLVAM EIUS CORRIGIAM CALCEAMENTI.

Humilitas Ioannem ita extulit ut non surrexerit major inter natos mulierum, & manum quam ille ad corrigiam calceamenti solvendam dimittere non audebat, Christus in baptismo supra caput suum attolli voluit; estque hæc manus divinis prodigiis miraculosa. *ibidem.*

DOMINICA IV. ADVENTUS.

VENIT IN OMNEM REGIONEM IORDANIS, PRÆDICANS BAPTISMUM POENITENTIÆ. Luc. 3.

Baptismus pœnitentiæ sunt lachrimæ, quibus super nivem dealbamur. *Festo S. Magdalenæ* §. 5.

Non spectantur lachrimæ externæ, quæ sæpe fictæ, sed ut S. Thomas docet, internæ. *ibidem.*

Apostoli velut sonoræ tubæ prædicaverunt baptismum pœnitentiæ. *Festo SS. Simonis & Iudæ* §. 1.

DOMINICA INFRA OCT. NATIVIT. CHRISTI.

ERANT IOSEPH ET MARIA MATER IESU MIRANTES SUPER HIS, QUÆ DICEBANTUR. Luc. 2.

Idque per omne tempus, quo Ioseph & Maria Iesum parvulum domi aluerunt, ejusque sanctissima ac suavissima consuetudine frui sunt. *Festo S. Iosephi* §. 2.

ERAT ANNA PROPHETISSA.

Hanc inter reliquas illustres Annas deprædicare poteris à virtutibus, quas expressas invenies. *Festo S. Annæ per totum maxime sub finem.*

PUER AUTEM CRESCEBAT PLENUS SAPIENTIA, ET GRATIA DEI ERAT IN ILLO.

Vtinam & illa in nobis sit, semper maneat, & crescat, quemadmodum & in Deipara quæ fuit plena Sapientiâ, supra omnes Prophetas & Doctores, & plena fuit gratia & etiam primo instanti Conceptionis. *Festo Annuntiationis B. Virg. per totum.*

DOMINICA I. POST EPIPHANIAM.

INVENERUNT EUM IN MEDIO DOCTORUM AUDIENTEM ILLOS, ET INTERROGANTEM. Luc. 2.

Christus hic se Doctorem simul & discipulum exhibuit, & superbiam quorundam confundat, qui se omnia scire arbitrantur. *De commum Doctoris Pontif.*

Quantumvis Docti, usque ad finem vitæ, semper discere voluerunt. *ibidem.* ET ERAT SUBDITUS ILLIS, omnemque suam potestatem Mariæ Matri, & Iosepho tradidit. *Festo S. Iosephi* §. 3.

DOMINICA II. POST EPIPHAN.

NUPTIÆ FACTÆ SUNT. Ioan 2.

Nusquam nec unquam tales nuptiæ celebratæ sicut inter Mariam & Ioseph. *Festo S. Ioseph.* §. 1.

Illud Geneseos 2. *fecit ei adjutorium simile sibi.* Aptissime utique huic conjugi convenit. *ibidem.*

Nuptiæ nullum impedimentum aut excusationem, ad sanctitatem & perfectionem adferunt, ut multi prætexunt. *ibidem* §. 1.

Gustavit Architriclinus aquam vinum factum. Hoc primum signum, figura fuit aliquando vinum in sanguinem Christi convertendum. *Oct. SS. Sacramenti* §. 2.

Crediderunt in eum discipuli ejus. Cur & Hæretici non credunt qui aquam in vinum, & illud hodie in sanguinem nostrum converti, quique non solum unam substantiam in aliam, sed ex nihilo omnia creavit, posse panem & vinum in carnem & sanguinem suum convertere? *ibidem.*

DOMINICA III. POST EPIPHAN.

VADE, OSTENDE TE SACERDOTI. Matth. 8.

Peccatores dum se sistunt Sacerdoti in sede confessionali, qui porcus, corvus, seu intrarat, ovis, cygnus, agnus egreditur. *Festo Conversionis S. Pauli* § 2.

Qui sistit se per pœnitentiam Sacerdoti, longe mundior & sanctior recedit, quam unquam ante fuerit. *Festo S. Thomæ* §. 2.

DOMINE PUER MEUS (id est servus) IACET IN DOMO PARALYTICUS, ET MALE TORQUETUR.

Cura ancillarum & famulorum, dum ægrotant habenda. Iacet hic servus Centurionis, hominis militaris non in Nosocomio, non sub die, sed in domo. Ipse Dominus cum omnia humana media tentasset, apud Christum pro eo intercedit. *Festo S. Lucæ* §. 3.

DOMINICA IV. POST EPIPHAN.

ECCE MOTUS MAGNUS FACTUS EST IN MARI. Matth 8.

Vbique motus, & inquies, in anchora Crucis sola quies. *Festo Cathedra S. Petri* §. 3.

Motus magnus in conscientia impii, ubi nulla pax, nec tranquillitas. *Festo 3. Paschæ* §. 1.

IPSE VERO DORMIEBAT.

Optimum pulvinar ut quis in tempestate dormiebat, & commodissimus lectulus in quo extremus etiam Spiritus requiescat, est secura conscientia *Festo Cathedra S. Petri* §. 3.

FACTA EST TRANQUILLITAS MAGNA.

Hæc fit in anima quam gratia & pax intrat, quæ exsuperat omnem sensum. *Festo 3. Paschæ* §. 1. & 3.

QUALIS EST HIC QUIA VENTI ET MARE OBEDIUNT EI?

Cui omnia elementa obediunt, hic obedit Mariæ & Ioseph & est subditus illis. *Festo S. Iosephi* §. 3.

DOMINICA V. POST EPIPHAN.

SIMILE FACTUM EST REGNUM COELORUM HOMINI, QUI SEMINAVIT BONUM SEMEN IN AGRO SUO. Matth. 13.

Tale semen profert fructum centuplum, quemadmodum & sanguis Martyrum, qui est semen Christianorum. *De Communi SS. Martyrum* §. 1.

Vis imus & colligimus ea? & ait non. Zizania, id est impios tolerat hic Deus, ad perficiendum justos. Hinc iniquæ multorum querelæ: quare via impiorum prosperatur, quare hic floreant? *Festo S. Iacobi Minoris* §. 1.

Colligite

Colligite primum Zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum. Qualia cujusque opera sint, an zizania, fœnum, & stipulæ, ignis probabit. *Festo S. Laurentii* §. 3.

Zizania ex ægro cordis eradicanda & vitiis putanda. *Festo S. Silvestri* §. 1.

DOMINICA VI. POST EPIPHAN.

Simile est regnum cælorum grano sinapis, quod minimum est omnibus seminibus. Matth. 13.

Minima præ maximis æstimanda plus virtutis habere. *Octava V. Sacramenti* §. 1.

DOMINICA SEPTVAGESIMÆ.

Simile est regnum cælorum homini Patrifamilias, Matth. 20.

Quanta cura & vigilantia Paterfamilias & omnis superior suis Domesticis invigilare debeat. *Fest. S. Ioan. Evang.* § 3. *Festo S. Matthiæ* §. 1.

Quomodo Paterfamilias se habere debeat erga ancillas & famulos. *Festo S. Lucæ* § 3.

Conventione autem facta cum operariis. Merces operariis & servis ex contractu debita solvenda; si tamen operosius, si diutius quam debeant, laborent, plus tribuendum. *ibidem* §. 2.

Ite & vos in vineam meam. Nunquam serius ut quis eat, in vineam ad laborandum cum Paulo, qui plus omnibus laboravit, & ne quis hoc nostrum stet otiosus, insignes Ecclesiæ operarios sibi proponat. *ibidem* § 1.

Patresfamilias non sint suis parvulis parricidæ animas eorum malo exemplo & scandalo trucidando *Festo SS. Innocentum* §. 1.

Voca operarios redde & eis mercedem.

Dignus est operarius mercede sua, quæ solatium est laboris in quo gravissime peccant qui operarios, servos & ancillas justa sua mercede defraudant, *& alligant os bovi trituranti.* Quod inter peccata in cœlum clamantia numeratur, *Festo S. Lucæ* §. 2. & 3.

DOMINICA SEXAGESIMÆ.

Fructum afferunt in patientia. Luc. 8.

Si quis Cruces & adversitates quas Deus immittit, patienter toleret ingentem fructum & thesaurum ex iis referet. *Festo inventionis S. Crucis* §. 2.

Quinam ingentem fructum patientiæ retulerint, morbos & adversitates ab amica Dei manu accipiendæ. *Festo S. Iacobi Minoris* §. 3.

Magnum patientiæ fructum refert, qui vi adversis Deo gratias agit *Festo SS. Simonis & Iudæ* §. 3.

DOMINICA QVINQVAGESIMÆ.

Tradetur gentibus & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur. Luc. 18.

Hisce Bacchanalium Lupercalium diebus populo exponendum quam horrenda Redemptor noster passus est & attritus propter scelera nostra ut totus consumptus sit pro nobis. Sic Deus dilexit nos. *Festo 2. Pentecostes per totum.*

Tormenta tam atrocia usque ad ultimam guttam sanguinis subiit, ut amore suo tam prodigialiter prodigo nos sibi devinciret. *Festo 3. Pentecostes per totum.*

Etiamnum Christo illuditur, conspuitur, & indignissimè tractatur in SS. Sacramento à Iudæis, Hæreticis, sacrilegis *Octava SS. Sacramenti* §. 5.

Et tertia die resurget.

Inter omnia fidei mysteria Resurrectio multis maxima incredibilis. *In solemnitate Resurrectionis Domini sub initium.*

Resurgat Christus primogenitus mortuorum uti & omnes sancti, cum 4. dotibus corporis gloriosi. *ibidem per totum.*

Cæcus quidam sedebat secus viam. Hoc potissimum tempore deploranda mortalium cæcitas, quam per peccata incurrunt nam ut SS. Patres tradunt cæca est avaritia cæca ambitio. cæca libido &c. *Festo S. Ioannis Evang* §. 2.

Illudque magis deplorandum quod cæcitatem suam non agnoscāt & qui lyncei sunt in alienis vitiis perspiciendis, in suis talpæ sunt. *ibid.*

Domine ut videam. Quemadmodum multi Sancti qui aciem mentis tam perspicacem habuere, ut minimos etiam imperfectionum atomos viderent & flerent. *ibidem* §. 1.

Insuper & Patresfamilias & Superiores toti oculati esse debent ut suos observent, iisque invigilent. §. 3.

DOMINICA I. QVADRAGESIMÆ.

Hanc, & quinque reliquas (ne actum agamus) vide in indice per totam quadragesimam.

DOMINICA RESVRRECTIONIS.

Hanc vide loco proprio.

DOMINICA I. POST PASCHA.

Cum sero esset. Ioan. 20.

Cum mundus jam quinque millibus annorum quasi scelerum diluvio obrutus esset, tum venit Iesus Instar columbæ ramum olivæ portans. *Festo 3. Paschæ sub initium.*

Dicit eis, pax vobis. Idque tertio, ut triplicem nobis pacem commendet primo cum Deo, secundo nobiscum, tertio cum proximo & domesticis quæ fuse habes. *Festo 3. Paschæ per totum.*

Vidimus Dominum. Quid sit Deum videre: sicuti est. *Festo omnium Sanctorum per totum.*

Deum semel vidisse, omnia didicisse est. *ibid.* §. 2.

Deum videre, omne bonum possidere est. *ibidem* §. 3.

Dixit eis Thomas: nisi videro in manibus ejus fixuram clavorum &c. non credam.

Incredulitas Thomæ, omnem nobis dubitationem, & incredulitatem sustulit. *Festo S. Thom.* §. 1.

Lapsus S. Thomæ ut & peccatorū, illos sanctiores & Deo gratiores reddit, dum per pœnitentiam convertuntur, *ibidem* §. 2.

Venit Iesus ianuis clausis.

Hæc dos subtilitatis peculiariter & eminenter Corporis Christi, Sanctorum quoque corporibus communicanda. Contra ac corpora damnatorum quæ gravia & crassa. *Solennit. Resurrect.* §. 4.

Infer digitum tuum huc, & vide manus meas.

Adferuntur rationes efficaces ex S. Thoma aliisque Patribus quare Redemptor noster in Glorioso corpore cicatrices vulnerum servarit. *Festo Ascensionis Domini, per totum & festo S. Thomæ* §. 1.

Domi-

DOMINICA II. POST PASCHA.

Ego sum Pastor bonus. bonus Pastor animam suam dat pro ovibus. Ioan. 10.

Nullus Pastor sic oves aut homo hominem dilexit,ut Christus nos,qui nos suo sanguine pavit, ut alter Pellicanus & usque ad ultimam guttam pro nobis effudit. *Festo 2. & 3. Paschae per totum.*

DOMINICA III. POST PASCHA.

Quid est hoc quod dicit nobis modicum ? Ioan.16.

Hoc modicum ut Augustinus ait est præsens vita, quæ divina non diuturna variis scripturis & rationibus probatur.

Quare singulos dies singulas vitas puta atque omnem crede diem,tibi diluxisse supremũ. Quod si feceris,quisquis es,sanctè vitam institues. *Festo Epiphaniæ per totam.*

Plorabitis & flebitis vos.

Quam salubre sit hic flere quandoquidem lachrimæ sint spongia peccatorum. *Festo S. Magdalenæ §.1.*

Non tantum semel sed & per omnem vitam peccata deflenda, *ibidem* §. 2.

DOMINICA IV. POST PASCHA.

Vado ad eum qui misit me. Ioan.16.

Id est ad Patrem ubi pro nobis perpetuo intercedet,exhibendo Patri sacratissima vulnera, per quæ quasi tot ora, causæ nostræ patrocinabitur hinc inde: *expedit vobis ut ego vadam. Festo Ascensionis Domini* §. 2.

Arguet mundum de peccato quia non crediderunt in me.

Ubi potissimum arguitur incredulitas Iudæorum,& Hæreticorum,qui cum pertinaria tuentur errorem,maxime circa mysterium SS. Sacramenti, quod nisi crediderint non intelligent. *Festo SS. Sacramenti sub initium & §.2,3. & 1.*

Cum venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.

Nam ubi Spiritus Sanctus Magister est facile discitur quod docetur,ille linguas infantium facit disertas. *V. Festo S. Catharinæ* §. 1.

DOMINICA V. POST PASCHA.

Ut gaudium vestrum sit plenum. Ioan. 16.

Quod non fit,nisi quis possideat omnia bonum, idque fit per visionem beatificam, *Festo omnium Sanctorum* §. 3. & 1.

Vado ad Patrem, ut apud eum pro nobis potentet iotet pellet exhibendo vulnera. *Festo Ascensionis Domini* §. 2.

DOMINICA VI. POST PASCHA.

Hæc locutus sum vobis ut non scandalizemini. Ioan.16.

Parentes parricidæ & Herode crudeliores,qui parvulus & domesticis suis scandalo sunt,eorumque animas pravo suo exemplo occidunt. *Festo SS. Innocentium* §. 1.

Non oportet scandalizari lapsu unius,eamque notam toti corpori aspergere in quo sæpe gravissime peccatur. *Festo S. Matthiæ* §.3. *& Festo Cathedra S. Petri* §.1.

Quinam noxia suâ consuetudine aliis scandalo sunt. *Festo Visitationis B. V.* §. 3.

SOLENNITAS PENTECOSTES.

Vide loco proprio. *part. 1. pag.* 131.

DOMINICA SS. TRINITATIS.

Vide loco proprio. pag. 158. part. 1.

DOMINICA I. POST PENTECOSTEN.

Quid vides festucam in oculo fratris tui ; trabem autem quæ in oculo tuo est,non consideras. Luc.16.

Complures reperire est, qui in aliorum vitiis cernunt acutum, hic sunt Lyncei sunt,in suis talpæ. *Festo S. Ioann. Evang* §.2.

DOMINICA II. POST PENTECOST.

Homo quidam fecit cœnam magnam. Luc.14.

Magnificæ prorsus à Regibus ac Principibus cœnæ & convivia instructa sunt ; sed omnes infinito intervallo Cœna Eucharistica excedit. Quæ ideirco cœna magna merito nuncupatur nam ut ait S. Thomas hæc

1. Magna est propter ferculorum copiositatem.

2. Magna propter accumbentium frequentiam.

3. Magna propter ipsius æternitatem. *V. Octavam Sanctissimi Sacramenti* §. 4.

Aufugiat,ut Aquilæ ad has epulas. §. 6. *in fine.*

In hac cœna cibus medicinalis contra omne virus peccati. §. 8.

Ab hac cœna male se excusant conjugati, dicentes. *uxorem duxi non possum venire. Festo S. Ioseph* §. 1, *pag.* 56.

Parata sunt omnia.

Quia omne bonum hic nobis exhibetur. *V. Octava sanctissimi Sacramenti* §. 8.

DOMINICA III. POST PENTECOST.

Hic peccatores recipit. Luc. 15.

Ad hoc venit ut peccatores salvos faciat , & ovem perditam quærat. Sic Paulum, sic Magdalenam,sic Thomam recepit. *V. Festo Conversionis S. Pauli, S. Magdalena, S. Matthai, & S. Thoma per totam.*

Gaudium erit in Cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente, quam supra nonaginta novem iustis, qui non indigent pœnitentia.

Peccator fit sanctior & Deo gratior post pœnitentiam,quam ante lapsum fuerat. Quo loco docet S. Thomas quod sit major gratia facta pœnitenti, quam Innocenti qui primam gratiam nunquam amisit. *Festo S. Thoma* §.2.

Quo sensu manos Dei beneficium sit, primam gratiam servasse cum Deipara aliisque magnis Sanctis,quam peccatoribus qui redieruot ad pœnitentiam. *Festo sanctorum innocentium* §.2.

Gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente. V. Loco cit. & Festo Magdalenæ.

Exemplis variis mirandæ ac subitaneæ conversiones proponuntur. *Festo Conversionis S. Pauli* §.2.

DOMINICA VI. POST EPIPHAN.

DOMINICA SEPTVAGESIMÆ.

DOMINICA SEXAGESIMÆ.

DOMINICA QVINQVAGESIMÆ.

DOMINICA I. QVADRAGESIMÆ.

DOMINICA RESVRRECTIONIS.

DOMINICA I. POST PASCHA.

Domi-

DOMINICA II. POST PASCHA.

Ego sum Pastor bonus. bonus Pastor animam suam dat pro ovibus. Ioan. 10.

Nullus Pastor sic oves aut homo hominem dilexit, ut Christus nos, qui nos suo sanguine pavit, ut alter Pellicanus & usque ad ultimam guttam pro nobis effudit. *Festo 2. & 3. Paschæ per totum.*

DOMINICA III. POST PASCHA.

Quid est hoc quod dicit nobis modicum? Ioan. 16.

Hoc modicum ut Augustinus ait est præsens vita, quæ divina non diuturna variis scripturis & rationibus probatur.

Quare singulos dies singulas vitas puta atque omnem crede diem, tibi diluxisse supremũ. Quod si feceris, quisquis es, sanctè vitam institues. *Festo Epiphaniæ per totum.*

Plorabitis & flebitis vos.

Quam salubre sit hic flere quandoquidem lachrimæ sint spongia peccatorum. *Festo S. Magdalenæ §. 1.*

Non tantum semel sed & per omnem vitam peccata deflenda. *ibidem §. 2.*

DOMINICA IV. POST PASCHA.

Vado ad eum qui misit me. Ioan. 16.

Id est ad Patrem ubi pro nobis potenter intercedet, exhibendo Patri sacratissima vulnera, per quæ quasi tot ora, causæ nostræ patrocinabitur hinc inquit: *expedit vobis ut ego vadam. Festo Ascensionis Domini §. 2.*

Arguet mundum de peccato quia non crediderunt in me.

Ubi potissimum arguitur incredulitas Iudæorum, & Hæreticorum, qui cum pertinacia tuentur errorem, maxime circa mysterium SS. Sacramenti, quod nisi crediderint non intelligent. *Festo SS. Sacramenti sub initium & §. 2. 3. & 1.*

Cum venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.

Nam ubi Spiritus Sanctus Magister est facile discitur quod docetur, ille linguas infantium facit disertas. *V. Festo S. Catharinæ §. 1.*

DOMINICA V. POST PASCHA.

Ut gaudium vestrum sit plenum. Ioan. 16.

Quod non fit, nisi quis possideat omne bonum, idque fit per visionem beatificam. *Festo omnium Sanctorum §. 3. & 1.*

Vado ad Patrem, ut apud eum pro nobis potenter interpellet exhibendo vulnera. *Festo Ascensionis Domini §. 2.*

DOMINICA VI. POST PASCHA.

Hæc locutus sum vobis ut non scandalizemini. Ioan. 16.

Parentes parricidæ & Herode crudeliores, qui parvulis & domesticis suis scandalo sunt, eorumque animas pravo suo exemplo occidunt. *Festo SS. Innocentium §. 1.*

Non oportet scandalizari lapsu unius, eamque notam toti corpori aspergere in quo sæpe gravissime peccatur. *Festo S. Matthiæ §. 3. & Festo Cathedra S. Petri §. 1.*

Quinam noxia suâ consuetudine aliis scandalo sunt. *Festo Visitationis B. V. §. 3.*

SOLENNITAS PENTECOSTES.

Vide loco proprio. *part. 1. pag.* 131.

DOMINICA SS. TRINITATIS.

Vide loco proprio. pag. 158. part. 1.

DOMINICA I. POST PENTECOSTEN.

Quid vides festucam in oculo fratris tui; trabem autem quæ in oculo tuo est, non consideras. Luc. 16.

Complures reperire est, qui in aliorum vitiis cernunt acutum, hic tori Lyncæi sunt, in suis talpæ. *Festo S. Ioann. Evang §. 2.*

DOMINICA II. POST PENTECOST.

Homo quidam fecit cœnam magnam. Luc. 14.

Magnificæ prorsus à Regibus ac Principibus cœnæ & convivia instructa sunt; sed omnes infinito intervallo Cœna Eucharistica excedit. Quæ idcirco cœna magna merito nuncupatur nam ut ait S. Thomas hæc

1. Magna est propter ferculorum copiositatem.

2. Magna propter accumbentium frequentiam.

3. Magna propter ipsius æternitatem. *V. Octavam Sanctissimi Sacramenti §. 4.*

Austriaci, ut Aquilæ ad has epulas. *§. 6. in fine.*

In hac cœna cibus medicinalis contra omne virus peccati. §. 8.

Ab hac cœna male se excusant conjugati, dicentes. *uxorem duxi non possum venire. Festo S. Iosephi §. 1, pag. 56.*

Parata sunt omnia.

Quia omne bonum hic nobis exhibetur. *V. Octava sanctissimi Sacramenti §. 8.*

DOMINICA III. POST PENTECOST.

Hic peccatores recipit. Luc. 15.

Ad hoc venit ut peccatores salvos faciat, & ovem perditam quærat. Sic Paulum, sic Magdalenam, sic Thomam recepit. *V. Festo Conversionis S. Pauli, S. Magdalena, S. Matthæi, & S. Thoma per totum.*

Gaudium erit in Cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente, quam supra nonaginta novem iustis, qui non indigent pœnitentia.

Peccator fit sanctior & Deo gratior post pœnitentiam, quam ante lapsum fuerat. Quo sensu docet S. Thomas quod sit major gratia facta pœnitenti, quam Innocenti qui primam gratiam nunquam amisit. *Festo S. Thoma §. 2.*

Quo sensu majus Dei beneficium sit, primam gratiam servasse cum Deipara aliisque magnis Sanctis, quam peccatoribus qui redierunt ad pœnitentiam. *Festo sanctorum innocentium §. 2.*

Gaudium erit in Cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente. V. Locu cit. & Festo Magdalena.

Exemplis variis mirandæ ac subitaneæ conversiones proponuntur. *Festo Conversionis S. Pauli §. 2.*

DOMINICA IV. POST PENTECOSTEN.

Per totam noctem laborantes. Luc. 5.

Peccator in nocte verſatur, ſed ille qui facit de tenebris lumen ſplendeſcere vocat illum in admirabile lumen ſuum. Et ſicut inter lucem & tenebras nil temporis intercedit, ita peccatoris juſtificatio fit in momento. *Feſto Converſionis S. Pauli* §. 1.

Filii tenebrarum, hic in alta nocte cæcutiunt. *Feſto S. Matthæi* §. 1.

Ex hoc jam eris homines capiens, gratia Spiritus Sancti Piſcatores fecit Apoſtolos & Prædicatores. *Solennit. Pentecoſtes* §. 1.

Stupor circumdederat eum.

Id eſt ingens timor, qualem S. Spiritus adveniens incuſſit Diſcipulis non ad terrorem ſed amorem. *ibidem ſub initium.*

Relictis omnibus ſecuti ſunt eum.

Quod & Matthæus alii Sancti fecerunt, ſanguinolentis Chriſti veſtigiis inſiſtentes. Ad hoc paſſus eſt nobis relinquens exemplum, ut ſequamur veſtigia ejus. *Feſto S. Matthæi per totum.*

Qui non accipit Crucem ſuam & ſequitur me, non eſt me dignus, quod qua ratione Heterodoxi inimici Crucis Chriſti & omnis auſteritatis intelligant, habes. *ibidem* §. 2.

Quam pauci Chriſtum, quam multi mundum & carnem & dæmonem ſequantur, §. 3.

DOMINICA V. POST PENTECOSTEN.

Niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in Regnum Cælorum. Luc. 5.

Producet Diabolus in judicio teſte Cypriano, Martyres ſuos, mancipia mundi & carnis qui plura perpeſſi ut in æternum pereant, quam alii ut in æternum vivant. Idque ad confuſionem noſtram. *V. de Communi Martyrum §. Martyres Diaboli.*

Non occides.

Parentes parricidæ & Herode crudeliores qui ſuo malo exemplo animas ſuorum trucidant. *Feſto SS. Innocentium* §. 1.

Si offers munus tuum ad Altare & relinque ibi munus tuum, & vade prius reconciliare fratri tuo.

Indignum imo ſacrilegium eum felle & amaritudine ad tremendum ſacrificium accedere, ut Lupi fiamus Agnum comedentes. *V. Octava Sanctiſſimi Sacramenti* §. 5.

DOMINICA VI. POST PENTECOSTEN.

Manducaverunt & ſaturati ſunt. Marci 8.

Hoc nulli cibi præſtant, niſi Euchariſticus qui indeficiens, & ſumptus non conſumitur. *Oct. Sanctiſſimi Sacramenti* §. 4.

DOMINICA VII. POST PENTECOSTEN.

Attendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Matth. 7.

Illis ſimiles homines verſipelles, qui accurate in omni hominum genere deſcribuntur. *Feſto S. Bartholomæi* §. 1.

His pellis ovina, & vulpina detrahenda. *ibidem.*

2. Attendite à falſis Prophetis, id eſt ab Hæreticis & inſanis Doctoribus. *Feſto Cathedræ S. Petri* §. 1. *& Feſto S. Catharinæ.* Ubi eleganter exponitur ne te lactaverint peccatores. §. 3. *& de Communi Doctoru Pontif.* §. 2.

A fructibus eorum cognoſcetis eos.

Parentes à liberis optime dignoſcuntur. *Feſto S. Annæ per totum. & Feſto S. Ioan. Baptiſtæ* §. 3.

Ab uno fructu vel bono arbor & vinea dignoſcitur ita ab uno actu heroico, virum magnum, quaſi ex ungue leonem agnoſces. *Feſto S. Marci per totum.*

NON OMNIS QUI DICIT, SED QUI FACIT, &c.

Viri Apoſtolici non multum dixiſſe ſed feciſſe, & ſtrenuè laboraſſe feruntur. *Feſto S. Lucæ* §. 1. *&* 2.

DOMINICA VIII. POST PENTECOSTEN.

HIC DIFFAMATUS eſt. Luc. 16.

Lingua quæ alienam famam nomen fortunas depaſcitur, ignea eſt, incenſa à gehenna. *Feſto Solennit. Pentecoſt.* §. 3.

FACITE VOBIS AMICOS DE MAMMONA INIQUITATIS.

Hoc eſt divitias, in ſinum pauperum erogando, ut autem utiliter mammæ eleemoſynas facias, oportet intelligere, ſuper egenum & pauperem. *V. Feſto S. Nicolai* §. 1.

Liberi etiam inſtruantur à parentibus dare eleemoſynas. *Feſto S. Annæ* §. 2.

DOMINICA IX. POST PENTECOST.

SI COGNOVISSES ET TU ET QUIDEM IN HAC DIE, QUÆ AD PACEM TIBI. Luc. 19.

O ſi peccator hoc die intelligat quantum bonum ſit pacis, quam Chriſtus offert? quam ſi velit eum Deo inire jam poteſt. Hæc pax exſuperat omnem ſenſum. *Feſto 3. Paſchæ per totum.*

NON RELINQUETUR LAPIS SUPER LAPIDEM.

Deſtructio urbis Ieruſalem & Auguſtiſſimi templi Salomonei non tam à Chriſto defletur, quam animarum, & templi ſpiritualis vaſtitas. *V. de dedicatione templi.*

Templum Salomonicum, ejuſque aurea ſupellex, aliorumque templorum deſcribitur. *Feſto S. Silveſtri* §. 2.

DOMINICA X. POST PENTECOSTEN.

Publicanus ſtans à longe, &c. Deus propitius eſto mihi peccatori. Luc. 18.

Optima cauſa humiliandi ſe eſt memoria peccatorum præteritorum. *Feſto S. Magdalenæ* §. 3.

QUI SE HUMILIAT EXALTABITUR.

Deipara nunquam major quam dum peccatoris perſonam in purificatione induit nec unquam homo Deo gratioſior quam in umbra humilitatis. *Feſto Purificationis* §. 1. *&* 2.

Deipara ſupra omnes creaturas exaltata, & in matrem Dei electa per humilitatem. *Feſto Annunciationis* §. 1.

S. Ioan-

S. Ioannes, quo non surrexit major tantus eva sit per humilitatem. *Festo S. Ioan. Bapt.* §. 1.

DOMINICA XI. POST PENTECOST.

Loquebatur recte. Marci. 7.

Quam pauci recte, & ignitis linguis ut Apostoli: quam multi maligne, & linguis accensis a gehenna loquantur. *Solemn. Pentecostes* § 3.

DOMINICA XII. POST PENTECOSTEN.

BEATI OCULI QUI VIDENT QUÆ VOS VIDETIS. Luc. 10.

De visione beatifica, an oculis etiam corporeis Deus videndus. Deum semel vidisse, omnia didicisse est.

Deum videre, hoc est omne bonum possidere. *Festo omnium Sanctorum per totum.*

QUOMODO LEGIS.

Quantus fructus ex lectione librorum spiritualium, quantum animarum incendium ex libris lasciviæ. *Festo S. Ignatii* §. 1.

Quis est meus proximus?

Liberi, proximi sunt parentibus, famuli & ancillæ heris, subditi superioribus. *Festo S. Ioan. Evang.* §. 2. *Festo S. Luca* §. 3.

INCIDIT IN LATRONES, QUI DESPOLIAVERUNT EUM.

Hæc spoliatio longe gravior & calamitosior fit in anima, quæ gratia, meritis, & omnium virtutum ornamentis spoliatur. *Vide de Sacratione Ecclesiæ* §. 2.

DOMINICA XIII. POST PENTECOST.

STETERUNT A LONGE. Luc. 17.

Longe à periculis recedendum, si enim Iudas, in schola mitis humilisque Magistri, in tam sancto Discipulorum contubernio, tam turpiter apostatavit, quis sibi, inter quotidiana pericula, & peccandi occasiones, satis confidat? Apostolo monente, qui stat, videat ne cadat. *Festo S. Matthiæ.* §. 2.

Consuetudines & visitationes noxiæ maxime cavendæ. *Festo Visitationis B. Virg.* §. 3.

ITE OSTENDITE VOS SACERDOTIBUS.

Peccatores cum se sistunt Sacerdotibus in sede confessionali, qui porcus, Leo, corvus intrarat, ovis, agnus, cygnus egreditur. *Festo Conversionis S. Pauli* §. 2.

Qui sistit se per pœnitentiam Sacerdoti, longe mundior & sanctior recadit, quam unquam ante fuerit. *Festo S. Thomæ* §. 2.

NON EST INVENTUS QUI REDIRET ET DARET GLORIAM DEO, NISI HIC ALIENIGENA.

Hic pro sanitate corporis sibi restituta gratias agit, nos ne quidem, pro innumeris aliis beneficiis corporis & animæ; cum Deus, pro omnibus, quæ nobis tam liberaliter contulit, pro vita & sanguine, quem pro nobis effudit, nil aliud spectet, quam gratitudinem, quam amorem. *Festo* §. 2 *post Pentecosten, & 3 per totum.*

DOMINICA XIV. POST PENTECOST.

NEMO POTEST DUOBUS DOMINIS SERVIRE. Matth. 6.

Cum Deus totus consumptus sit in usus nostros, indignum est non totos nos sed ex parte, & parte modica Deo servire, eumque diligere. *Festo 2. Pentecostes per totum.*

DOMINICA XV. POST PENTECOST.

DICEBAT AD INVITATOS PARABOLAM, INTENDENS QUOMODO PRIMOS ACCUBITUS ELIGERENT. Luc. 14.

Hi sunt superbi & inflati qui Cathedras honoris ambiunt quos inter utinam & Ecclesiastici non censerentur. Fuse de his & secularibus ambientibus. *Festo Cathedræ S. Petri* §. 2.

QUI SE EXALTAT HUMILIABITUR.

Qui in hac Cathedra pestilentiæ sederunt, exitu tragico finierunt. *ibidem.*

QUI SE HUMILIAT EXALTABITUR.

Deipara nunquam major quam dum peccatoris personam in Purificatione induit. Nec unquam homo etiam apud homines illustrior quam in umbra humilitatis, ut in Carolo V. videre fuit. *Festo Purificationis B. V.* §. 1. & 2.

Deipara supra omnes creaturas exaltata & in Matrem Dei electa, dum se per humilitatem velut exinanivit. *Festo Annunciationis B. Virg.* §. 1.

S. Ioannes Baptista, quo non surrexit major, tantus per humilitatem evasit. *Festo S. Ioann. Baptist.* §. 1.

DOMINICA XVI. POST PENTECOSTEN.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, &c. Matth. 22.

Quid hoc est, ut postquam homo tantum à Deo dilectus est, mandari illi debeat, ut eum diligat? totus ille in usus nostros consumptus est, in finem dilexit nos, nec aliud spectat quam redamari. *Festo 2. Pentecostes per totum.*

Redemptor noster excessu quodam amoris, cum posset gutta, ut loquitur Bernardus, redemit unda, & instar Pelicani nos sanguine suo pavit; ad ultimam nobis guttam largiendo, ut qui vitam habent, abundantius habeant, & adhuc illum non ex toto corde, ex tota mente, & viribus omnibus diligemus? *Festo 3. Pentecost. per totum.*

Deipara aliique Sancti quorum tot vis ut morte dilectio quique amore extincti sunt, nos docent ex toto corde diligere. *Festo Assumptionis B. V.* §. 1. 2.

DILIGES PROXIMUM TUUM SICUT TEIPSUM. IN HIS DUOBUS MANDATIS TOTA LEX PENDET.

Per vitam contemplativam quis exardescit in amorem Dei, per activam vacat dilectioni proximi. Atque utraque hæc vita in Martha & Maria in scala Iacob per quam Angeli ascendebant & descendebant; per lucernam ardentem & lucentem &c. figuratur. *V. de Communi Confessorum* §. 3.

DOMINICA XVII. POST PENTECOSTEN.

QUID EST FACILIUS DICERE? DIMITTUNTUR TIBI PECCATA, AN DICERE, SURGE ET AMBULA? Matth. 9.

Inter miranda quam maxime divinæ potentiæ opera, inter illustria quæ unquam patravit miracula, omnis excedit conversio peccatoris. *Festo Conversionis S. Pauli* §. 1.

DOMINICA XIX. POST PENTECOST.

SIMILE FACTUM EST REGNUM COELORUM HOMINI REGI, QUI FECIT NUPTIAS FILIO SUO. Matth. 22.

Nusquam nec unquam tales nuptiæ celebratæ sicut inter Mariam & Ioseph. *Festo S. Iosephi* §. 1.

Nolebant venire. Conjugati nullum impedimentum habent quo minus ad coelestes nuptias accedant, ac frustra illud prætexunt: uxorem duxi non possum venire. *ibidem.*

VIDIT IBI HOMINEM NON VESTITUM VESTE NUPTIALI.

Hæc supra nivem candide induenda, dum quis ad has nuptias accedit. Quod si vel ipsum hoc fatale sit, atratum aliquem ad Imperatorem Turcarum accedere, longe atrocius plectendum, si quis mensam Domini, habitum peccatoris indutus accedere non vereatur. *Festo Nativitatis B.V.* §. 2.

DOMINICA XX. POST PENTECOST.

ERAT QUIDAM REGULUS, CUIUS FILIUS INFIRMABATUR. Ioan: 4.

Omnes Reges & Regum filii quamtumvis potentes hic diurnum non diuturnum habent Regnum, quia vita nostra velut unius diei est. *Festo Epiphaniæ per totum.*

INCIPIEBAT ENIM MORI.

Ex quo momento homo vivere, eodem mori incipit. Quod si quisque cujuscunque conditionis sibi persuaderet omnem diem sibi diluxisse supremum, sancte omnino vitam institueret. Ut luculentis exemplis comprobatur. *Ibidem* §. 2. & *Festo Nativitatis B.V. sub initium.*

DOMINICA XXI. POST PENTECOST.

OBLATUS EST EI UNUS QUI DEBEBAT EI DECEM MILLIA TALENTA. Matth. 18.

Omnes sumus debitores, & ad minimum quadrantem omnia debita in rationes divinas relata; sed spongia lachrimarum omnia delentur. *Festo S. Magdalenæ* §. 1.

DOMINICA XXII. POST PENTECOST.

FILIA MEA MODO DEFUNCTA EST. Mat. 9.

Modo, dum adhuc calet, illam luci restitui petit. Quam ipse hic curam adhibet, quas hic preces fundit ut quamptimum vita corpori restituatur, majorem nos curam & longe ferventiores preces impendere debemus, ut animæ vita functæ, æternæ luci quam primum restituantur. *V. Commemoratio Fidelium* §. 2.

NON EST MORTUA PUELLA SED DORMIT.

Hoc de Deipara, alisque Sanctis qui amore Dei extincti obdormierunt *Festo Assumpta Virg.* §. 2.

Suavissime quis obdormiscit qui moritur super lectulo securæ conscientiæ: *Festo 3 Paschæ* §. 3.

DOMINICA XXIII. POST PENTECOSTEN.

Qui legit intelligat. Matth. 24.

Quinam sacros codices legendo & intelligendo ad meliorem frugem converti. *Festo S. Ignatii* §. 1.

UBICUMQUE FUERIT CORPUS CONGREGABUNTUR ET AQUILÆ.

Austriaci velut Aquilæ ad SS. Christi Corpus in Eucharistia convolant. *Octava SS. Sacramenti* §. 6. *in fine.*

Stellæ cadent de cælo. Hanc desolationem deplorat Augustinus dum e Religione viri eruditione & sanctimonia prius insignes decidunt. *Festo S. Mathiæ.* §. 2.

VIDEBUNT FILIUM HOMINIS VENIENTEM IN NUBIBUS COELI.

Videbunt peccatores in quem confixerunt, & vulnera quæ inflixerunt, ad summum terrorem, & æternam damnationem. *Festo Ascensionis Dom.* §. 2.

Videbunt Iusti eadem in Iudice vulnera, quibus velut per tot ora, eorum causæ patrocinetur. *ibidem.*

INDEX

INDEX VTRIVSQVE PARTIS IN QVADRAGESimam.

peccatoris, quæ omnia miracula quantumuis illustria excedit. Vrgendum vt & hoc signum, cum Dei gratia, à nobis perpetretur. *Festo Conuersionis S. Pauli* §.1.

ECCE PLVSQVAM SALOMON HIC.

Quem semel vidisse, omnia didicisse est. *Festo omnium sanctorum* §. 1.

QVÆRENS REQVIEM, ET NON INVENIT.

Nusquam in hoc mundo requies, nisi in cathedra Crucis. *Festo Cathedra S. Petri* §.3.

FERIA V.

ETIAM DOMINE; NAM ET CATELLI EDVNT DE MICIS QVÆ CADVNT DE MENSA DOMINORVM SVORVM. Matt. 15.

Nos omnes catellos vocat Bernardus, qui micis cælestis illius mensæ Eucharisticæ pasci auidissime anhelamus.

Et quidni homo se catellum, & vilissimum vermiculum præ summa demissione æstimet, ubi immensus ille Deus, se sub minima panis mica abscondit? *Octaua SS. Sacramenti* §. 1.

O MVLIER, MAGNA EST FIDES TVA.

Fides ad hoc Sacramentum maxime necessaria, quia omnium mirabilium maxime admirandum *ibidem per totum*.

SABBATO.

TRANSFIGVRATVS EST ANTE EOS. Matt. 17.

Dotes corporis gloriosi assumpsit, potissimum claritatis. *Solenni. Resurrect.* §. 2.

RESPLENDVIT FACIES EIVS SICVT SOL.

Sic multi sancti hic in terris splendere visi sunt. Corpora quoque omnia beatorum, luce gloriæ, longe sole ipso splendidiora erunt, omnemque membrorum symmetriam oculis exhibebunt, quia Diaphana. *ibidem*.

DOMINICA II. QVADRAGESIMAE.

Idem Euangelium quod heri.

FERIA II.

SI NON CREDIDERITIS QVIA EGO SVM, MORIEMINI IN PECCATO VESTRO. Ioan. 8.

Sic non Iudæi modo, Sed & pertinaces hæretici perstringendi, qui tot scripturis, testimonijs, miraculis conuicti, in Deum sub Eucharistiæ Sacramento latentem, aliaque eius mysteria non credunt. *Octaua SS. Sacramenti. Sub initium &* §. 1. 3. 4.

FERIA III.

SVPER CATHEDRAM MOYSI SEDERVNT SCRIBÆ, ET PHARISÆI, Matt. 23.

Quænam sit Cathedra pestilentiæ, in qua sedeant Pharisæi, hæretici, peccatores &c. & quænam Cathedra Petri, ac primæ veritatis. *Festo Cathedræ S. Petri* §. 1. & 2.

OMNIA FACIVNT VT VIDEANTVR AB HOMINIBVS.

Vbi maxime exaggerandum, complures inter Catholicos reperiri, qui in Eleemosynis, alijsque pietatis operibus, Pharisæos æmulantur, dum omnia sua faciunt, ut videantur ab hominibus. *Festo S. Nicolai* §. 2.

AMANT PRIMOS RECVBITVS IN CÆNIS, ET PRIMAS CATHEDRAS IN SYNAGOGIS.

Atque utinam hæ Cathedræ Pestilentiæ ab Ecclesiasticis quandoque elata ambitione non expeterentur. *Festo Cathedra S. Petri* §. 2.

NEC VOCEMINI MAGISTRI, VNVS EST ENIM MAGISTER VESTER.

Quam multi se Magistros iactant, dum inanem doctoratus titulum, non scientia sed pecunia sibi compararunt. *De communi Doctoris Pon.* §. 2.

QVI SE HVMILIAVERIT, EXALTABITVR.

Deipara nunquam maior, quam dum peccatoris personam, Exemplo filij, assumpsit. Nec vnquam homo etiam apud homines illustrior, quam in vmbra humilitatis, ut in Carolo V. alijsque videre fuit. *Festo Purificationis B. V.* §. 1. & 2.

Deipara supra omnes creaturas exaltata, & in Dei matrem electa, dum se per humilitatem velut exinaniuit. *Festo Annunciationis.* §. 1.

S. Ioannes Baptista, quo non surrexit maior, tantus per humilitatem euasit. *Festo S. Ioan. Bapt.* §. 1.

FERIA IV.

FILIVS HOMINIS TRADETVR GENTIBVS AD ILLVDENDVM, ET FLAGELLANDVM, ET CRVCIFIGENDVM.

Hanc sacrilegam lanienam Iudæi, Heretici, alijque nefarij sicarij adhuc exercent, dum Sanctissimum eius corpus in Sacramento venerabili, diris, blasphemijs, pugionibus configunt. *Octaua SS. Sacramenti* §. 5.

TERTIA DIE RESVRGET.

Inter omnia fidei mysteria, Resurrectio mulsis maxime incredibilis visa est, quando corpora in partes dissecta, ab auibus vorata, in cineres redacta, rediuiua resurgent. *Solennitas Resurrectionis sub initium*.

Resurget Christus primogenitus mortuorum, vti & omnes sancti, cum 4. dotibus corporis gloriosi. *Ibidem per totum*.

DIC VT SEDEANT HI DVO FILII MEI, VNVS AD DEXTERAM TVAM, ET ALTER AD SINISTRAM IN REGNO TVO.

Hic quæritur requies in Cathedra honoris, ubi non reperitur, sed in Passione, in Cathedra Crucis, vnde petit: *potestis bibere calicem? Festo Cathedra S. Petri.* §. 2. & 3.

POTESTIS BIBERE CALICEM QVEM EGO BIBITVRVS SVM.

Christus calicem Passionis propinat maxime sibi dilectis, suntque Cruces & aduersitates certissimum amoris Dei testimonium, estque ille Christo Beniamin, apud quem calix, seu scyphus Passionis reperitur. *Festo S. Iacobi minoris* §. 2. & 3. *fuse*.

Quinam tribulationes aduersitates, morbos, Cruces, ab amica Dei manu, ut summa beneficia acceperint? *Ibid.* §. 3.

SEDERE AD DEXTERAM, VEL SINISTRAM, NON EST MEVM DARE VOBIS; SED QVIBVS PARATVM EST A PATRE MEO.

Quem locum sublimissimum in cælis, Mariæ & Iosepho paratum, Auctores tradiderunt. *Festo S. Ioseph* §. 2. *sub finem*.

FERIA V.

EPULABATUR QUOTIDIE SPLENDIDE. Luc. 16.

Si quis eos inducere velit, qui splendida conuiuia adorauarunt, inueniet ea *Octaua SS. Sacramenti* §. 4. splendidissime tamen epulatur, qui mensa Eucharistica indies reficitur. *ibidem & §. 3.*

Summum beneficium qood *quotidie* ea frui datur.

CUPIENS SATURARI DE MICIS.

Hic figura fuit eorum, qui cupiunt saturari cum Cananæa de micis, quæ cadunt de mensa Domini. *Octaua SS. Sacramenti.* § 1.

FILI, RECORDARE QVIA RECEPISTI BONA IN VITA TVA, ET LAZARVS SIMILITER MALA: NVNC AVTEM HIC CONSOLATVR; TV VERO CRVCIARIS

Hæ rerum maxime vicissitudines, iustis omnibus summo solatio sunt, & omnes illas querimonias to l ... *ut quid via impiorum prosperatur;* iustos hic opprimi &c. *Festo S. Iacobi Minoris per totum.*

FERIA VI.

HOMO ERAT PATERFAMILIAS, QVI PLANTAVIT VINEAM. Matt 22.

Vinea liberi sunt, his sæpem circumdare debet, & licet turri includat, oun latis seruarit. *Festo S. Ioan. Euang.* § 3.

Sic & seruis, & ancillis inuigilare debet. *Festo S. Lucæ* §. 3.

HOMO ERAT PATERFAMILIAS.

Qua ratione hic Episcopus in familia sua esse debeat, ut loquitur Augustinus, & omnes conditiones Episcopi in se exprimere. *Festo S. Matthai.* §. 1.

SABBATO.

CVM ADHVC LONGE ESSET, VIDIT ILLVM. Luc. 16.

Vidit illum. Incredibile quanta vis sit in oculis Dei, qui solo intuitu grauissimos peccarores ad se conuertit, quod variis Patrum testimoniis, & historiis comprobatur. *Festo Annunciationis B. V.* §. 1.

PATER PECCAVI IN CÆLUM, ET CORAM TE &c. DIXIT AUTEM PATER CITO PROFERTE STOLAM &c.

Peccaror pænitens sanctior resurgit quam ante lapsum fuerit. Festo S. Thomæ §. 2. S. Magdalenæ.

DOMINICA III. QVADRAGESIMÆ.

SIGNVM DE CÆLO QVÆREBANT AB EO. Luc. 11.

Signum quod omnia miracula excedit, est conversio peccatoris. *Festo Conuersionis S. Pauli* §. 1.

QVÆRENS REQUIEM, ET NON INVENIT.

Complures huic inquieto spiritui similes, quærunt requiem in Cathedris honoris, in diuitiis &c. hæc autem solum reperitur in lectulo Crucis, & in secura conscientia. *Festo Cathedra S. Petri* §. 2. & 3. & *Festo 3. Pascha* §. 3.

FERIA II.

TRANSIENS PER MEDIUM ILLORUM IBAT Luc. 4.

Dotem subtilitatis cum vellet, corpori communicabat, qua & corpora Beatorum aliquando donanda; secus ac corpora damnatorum, quæ fuse habes *Solennit. Resurrect.* §. 4.

FERIA IV.

CÆCI SUNT, ET DUCES CÆCORUM. Matt. 15

Eiusmodi innumeri hodierna die reperiuntur, qui utinam cæcitatem suam agnoscant, & clament: *Domine ut videam*, non aliena, sed mea vitia, in quibus perspiciendis sancti toti Lyncei erant. *Festo S. Ioan. Euang per totum.*

FERIA V.

CONTINUO SURGENS, MINISTRABAT ILLIS. Luc. 4.

Sicut Christus corpora subito sanat, nullo languore, aut morbi vestigio relicto, sic & animos dum iustificat *Festo Conuersionis S. Pauli* §. 1.

FERIA VI.

MULIER DA MIHI BIBERE. Ioan. 4.

Nostis quid Iesus sitiat? sitit lachrimas nostras, sitit salutem nostram, sitit plura pro nobis pati. Hæc sitio ardentissima *Festo 3. Pentecost.* §. 1.

MIRABANTUR QUIA CUM MULIERE LOQUEBATUR.

Et nos non mirabimur eos qui vitæ non modo licentioris, sed prorsus prostitutæ, si cum muliere loquantur, eiusque visitationes sectentur? *Festo Visitationis B. V.* §. 3.

EX CIVITATE AUTEM ILLA MULTI CREDIDERUNT IN EUM SAMARITANORUM, PROPTER VERBUM MULIERIS TESTIMONIUM PERHIBENTIS.

Hæc Samaritana facta Apostola, & crudeli demum pro fide Martyrio, cum suis affecta *De Communi SS. Martyrum* §. 1.

SABBATHO.

DILUCULO VENIT IN TEMPLUM Ioan. 6.

Et nos exemplo Christi, ac Deiparæ, diluculo, à prima ætate in templum, ad Deum recurrere debemus. *Festo S. Annæ* § 2.

Sub aurotam *Festo Natiuitatis B. V.* § 1.

DOMINICA IV. QVADRAGESIMÆ.

SEQUEBATUR EUM MULTITUDO MAGNA Ioan. 6.

Qui Christum, qui carnem, mundum & Diabolum sequantur? *Festo S. Matthæi per totum.*

IMPLEVERUNT DUODECIM COPHINOS FRAGMENTORUM, EX QUINQUE PANIBUS.

Hæc multiplicatio typus fuit multiplicationis, & replicationis panis Eucharistici. *Octaua SS. Sacramenti* § 3.

IESUS ERGO CUM COGNOVISSET QUIA VENTURI ESSENT, UT RAPERENT EUM, ET FACERENT EUM REGEM, FUGIT.

Exemplum Christi honores fugientis, innumeri & illustres sancti, secuti sunt; qui ab altitudine diei huius & splendoris sibi metuentes, umbram quæsierunt. *Festo Purificationis.* §. 1.

FERIA IV.

VIDIT HOMINEM CÆCUM A NATIUITATE. Ioan. 9.

Omnes cæci nascimur, quia in peccatis. At hoc dolendum, dū per baptismum illuminati sumus, tot reperiri, qui rursus cæcitatem mentis (quæ longe grauior quam corporis) per peccata incurrunt. nam, ut tradunt SS. Patres, cæca auaritia est, cæca superbia, cæca libido &c. illudque magis plorandum, quod suam cæcitatem non agnoscant, & qui Lyncei sunt in alienis vitiis perspiciendis, in suis talpæ sunt *Festo S. Ioan. Euang* §. 2.

Optandum ut videant, quemadmodum multi sancti, qui aciem mentis tam perspicacem habuere, ut minimos etiam imperfectionum atomos viderent, & flerent. *ibidem* §. 1.

Insuper & superiores & Patresfamilias toto oculati esse debent, ut suis inuigilent. *ibid.* §. 3.

ME OPORTET OPERARI DUM DIES EST.

Tota vita nostra unus dies est, hic strenue operandum,

randum, ac si vltimus. *Festo Epiphaniæ* §. 12.

LUX SUM MUNDI.

Illuminans gratiæ suæ radio peccatores, & vocans in admirabile lumen suum. *Festo conuersionis S. Pauli* § 1.

Viri Religiosi, superiores, patres familias sunt lux mundi, debent bono exemplo suis prælucere. *ibid.*

FERIA V.

ECCE DEFUNCTUS EFFEREBATUR Luc. 7.

Statim vt effertur resuscitatur, ita & animæ fidelium, statim priusquam corpus adhuc efferetur, à purgatorio in lucem æternam, sacrificijs & precibus reuocandæ. *Commemoratio fidelium* §. 2.

QUAM CUM VIDISSET DOMINUS.

Videri à Christo quantæ efficaciæ sit, varijs Sanctorum Patrum testimonijs & exemplis ostenditur. *Festo Annunciationis B. V.* §. 1.

FERIA VI.

DILIGEBAT IESUS MARTHAM ET SOROREM EIUS MARIAM Ioan. 11.

Hæ duæ sorores vitam actiuam & contemplatiuam referunt, vt fuse exponitur *de Communi Confess. per totum.*

SABBATO.

QUI SEQUITUR ME NON AMBULAT IN TENEBRIS. Ioan. 8.

Christus venit in mundum, nobis relinquens exemplum, quo præluceret, vt sequamur vestigia eius. Quam pauci Christum sequantur quam multi carnem, mundum, & diabolum, quàm accipientes Crucem suam, Christum secuti sint. *Festo S. Matthiæ per totum.*

DOMINICA PASSIONIS.

QUIS EX VOBIS ARGUET ME DE PECCATO? Ioã. 8.

Hæc verba securam conscientiam indicant, quæ quale bonum sit vide *Festo 3. Paschæ* §. 3.

EGO NON QUÆRO GLORIAM MEAM.

In hoc Christum nos imitari oportet, ne faciamus opera nostra vt videamur ab hominibus, vanam gloriam sectantes, vt omnes illi, qui nomen & famam hic celebrari voluerunt. *Festo Circumcisionis* §. 1. *Festo S. Nicolai.* §. 3.

FERIA IV.

FACTA SUNT ENCOENIA Ioan. 10.

Id est annua templi dedicatio, cui Christus interfuit, quo confutandi Hæretici, qui ceremonias dedicationis rident. Hæ templo spirituali animæ scire à Bernardo accommodantur. *De dedicatione templi per totum.*

EGO DIXI DII ESTIS.

Qua ratione sancti, dij appellentur. *Vide præfat. ad Lectorem.*

FERIA V.

LACHRIMIS CÆPIT RIGARE PEDES EIUS Luc. 7

Cæpit, nec vnquam destitit, sed tota vita sua fleuit quo docemur etiam peccata remissa fleri posse, vt omnem simul reatum delere, & super niuem dealbari possimus. *Festo S. Magdalenæ* §. 1. 2. 3.

VADE IN PACE.

Hæc pax quæ oritur à conscientia, iam peccato mundata, exsuperat omnem sensum, vt pluribus ostenditur. *Festo 3. Paschæ* § 3.

DOMINICA PALMARUM.

PASSIO DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI.

Hæc compendio, & quodam excessu diuini amoris exprimitur *Festo 2. Pentecostes* §. 2. *sic Deus dilexit mundum.*

Et Festo 3. Pentecostes per totum, vbi modus diligendi nos, siue modo fuisse describitur eumque nos redimere potuisset gutta fecit vnda.

FERIA II.

DIXIT IUDAS ISCARIOTES: QUARE HOC VNGUENTUM NON VÆNIIT TRECENTIS DENARIIS, ET DATUM EST EGENIS? Ioan. 12.

Ita inquit Abulensis, Hæretici atque vtinam soli, frustraneos sumptus, templorum ornatum iactitans, eosque melius pauperibus impendendos, cum inter imbiliæ eorum sint circumornatæ, vt similitudo templi, atque ipsi etiam ad sordidos vsus, argentea vasa habeant. *Festo. S. Siluestri.* §. 2.

FERIA III. IV. & VI.

De Passione Domini vide Dominicam Palmarum.

FERIA V.

SCIENS IESUS QUIA VENIT HORA EIUS. Ioan. 13.

In illa vltima hora tam formidanda tam tremenda, Deipara cultoribus suis adest. *Festo Assumpt. B. V.* §. 3.

CUM DILEXISSET SUOS, IN FINEM DILEXIT EOS.

Non tantum dando omnia sua sed & se totum vt fuse probatur *Festo 2. Pentecostes per totum. & Festo 3. Pentec.*

ET CÆNA FACTA.

Hæc vere cæna magna, quæ omnes regum ac magnatum epulas longe exsuperauit *Octaua V. Sacramenti* §. 4.

INDEX

INDEX

VTRIVSQVE PARTIS CONTROVERsiarum contra Heterodoxos.

PROTESTATIO AUTHORIS.

CUM S.D.N. Vrbanus Papa VIII. die 13. Martii 1625. Decretum ediderit, idemque confirmarit die 5. Iulii 1634. quo inhibuit imprimi libros, hominum qui sanctitatis seu martyrii famâ celebres è vita migraverint, gesta, miracula, vel revelationes, seu quæcumque beneficia tamquam eorum intercessionibus à Deo accepta continentes, sine cognitione atque approbatione Ordinarii, & quæ hactenus sine ea impressa sunt, nullo modo vult censeri approbata.

Idem autem Sanctissimus die 5. Iunii 1641. ita explicuerit, ut nimirum non admittantur elogia Sancti vel Beati absolutè, & quæ cadunt super personam; bene tamen ea quæ cadunt super mores & opinionem, cum protestatione quòd nulla eis adsit authoritas ab Ecclesia Romana, sed fides tantùm sit penes authorem.

Huic decreto ejusque confirmationi & declarationi, observantiâ ac reverentiâ, qua par est, insistendo, profiteor me haud alio sensu quidquid in hac tertia Parte Lucis Evangelicæ refero, accipere, & accipi ab ullo velle, quàm quo ea solent, quæ humanâ dumtaxat authoritate, non autem divinæ Catholicæ Romanæ Ecclesiæ, aut S. Sedis Apostolicæ nituntur: iis tantummodo exceptis, quos eadem S. Sedes Sanctorum, Beatorum, aut Martyrum Catalogo adscripsit.

FINIS.